

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL XXII.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Wijziging van het Koninklijk Besluit van 16 October 1925 (Stbl. no. 420) tot vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld in art. 437, quater W. v. Sr.

Bij Koninklijk Besluit van 10 Juli 1926 (Stbl. no. 235) — uitgegeven den 26en Juli 1926 — is het Koninklijk besluit van 16 October 1925 (Stbl. no. 420), tot vaststelling van een algemeenen maatregel van bestuur als bedoeld in art. 437 quater van het Wetboek van Strafrecht ¹⁾ gewijzigd, en wel in dier voege, dat in artikel 7 van dat besluit in plaats van „aan opvarenden” wordt gelezen: „aan den schipper of aan de opvarenden”.

Aanwijzing van inrichtingen bedoeld in art. 198 Sv.

Ten vervolge op zijne beschikking van 29 Maart 1926 ²⁾ heeft de Minister van Justitie bij beschikking van 18 Juni j.l. als inrichtingen naar welke verdachten, tegen wie voorloopige hechtenis is bevolen, op bevel van den rechter voor een onderzoek naar hunne geestvermogens ter waarneming kunnen worden overgebracht, alsnog aangegeven:

- 1o. de Psychiatrisch-Neurologische Kliniek van het Algemeen Provinciaal, Stads- en Academisch Ziekenhuis te Groningen;
- 2o. de Psychiatrisch-Neurologische Kliniek van het Wilhelminagasthuis te Amsterdam.

Ook deze aanwijzing is slechts geschied met dit voorbehoud, dat zij enkel geldt voor gevallen, waarin de geneesheer-directeur of een der aan de inrichting verbonden geneeskundigen tot deskundige of mededeskundige door den rechter is benoemd.

1) Zie M. R. T. Deel XXI bladz. 227 e.v.

2) Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 421.

Behandeling van krijnsraadzakcn. Oproeping in werkelijkcn dienst.

*Ministerieele beschikking van 1 Juli 1926, VIIde Afd., n°. 94 O.
(Legerorders 1926, n°. 226).*

Zie ook L.O. 1922, n°. 75 en L.O. 1924, n°. 270. 1)

Ten aanzien van dienstplichtigen, die, met toepassing van L.O. 1922, n°. 75 of van L.O. 1924, n°. 270, in het genot van groot verlof zijn gesteld, behoeft, indien zij weder in werkelijkcn dienst moeten komen voor de verdere behandeling van hun krijnsraadzaak, bij hun oproeping niet in acht te worden genomen de termijn van 10 dagen, bedoeld in art. 4, vijfde lid, van het Dienstplichtbesluit.

Verzoekt de korpscommandant den burgemeester een grootverlof-ganger, als hiervoren bedoeld, in werkelijkcn dienst te roepen, dan deelt hij dien burgemeester, zoo daartoe aanleiding bestaat, tevens mede, dat, krachtens machtiging van den Minister van Oorlog, van den termijn van 10 dagen mag worden afgeweken.

Rechtspleging bij de landmacht.

*Ministerieele beschikking van 17 Juni 1926, Iste Afd., n°. 83.
(Legerorders 1926, n°. 210).*

Zie ook L. O. 1924, n°. 353. (M. R. T. Deel XX, bladz. 242).

Te rekenen van 1 Juni 1926 wordt het garnizoen *Hoek van Holland*, voor wat de militaire rechtspleging betreft, geacht te behooren tot het garnizoen *'s-Gravenhage*.

1) L. O. 1922, nr. 75, schrijft voor dat bij terugkeer van een deserteur, wiens lichting reeds met groot verlof is vertrokken, telkenmale door de betrokken autoriteit, na bekomen advies van den auditeur-militair, dient te worden overwogen of de betrokkene, in afwachting van de behandeling zijner zaak door den krijnsraad, huiswaarts zal kunnen worden gezonden. L. O. 1924 no. 270 bepaalt dat op dezelfde wijze zal worden gehandeld ten aanzien van in werkelijkcn dienst zijnde dienstplichtigen die, op het tijdstip dat zij met groot verlof zouden vertrekken, in een krijnsraadzaak zijn betrokken en niet uit anderen hoofde in werkelijkcn dienst behoeven te worden gehouden.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Mag een beklagde of diens raadsman tijdens de informatiën, op grond van art. 161 R. Z. (156 R. L.), bij den krijgsraad een verzoek doen tot ontslag uit arrest of tot verzachting in de wijze van uitvoering daarvan?

De volgende beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, gedateerd 12 April 1926, no. A 16/2/46, waarbij bovenstaande vraag in voor den beklagde ongunstigen zin wordt beantwoord, werd ons door een belangstellend lezer toegezonden. Zij luidt:

„De Vice-Admiraal, Commandant der Zeemacht en Hoofd van het Departement van Marine in Nederlandsch-Indië;

„Gelezen den brief van den fiscaal bij den zeekrijgsraad te Soerabaja van den 3den April 1926 no. 1972, inhoudende het advies om over te gaan tot bijeenroeping van den zeekrijgsraad, opdat genoemd college zal disponeeren omtrent het voorarrest van den bij beschikking van 2 Februari j.l., no. A 16/1/34, naar den zeekrijgsraad verwezen matroos X., wiens hem tevoren reeds opgelegd arrest zonder waarneming van dienst bij die beschikking werd bestendigd;

„Overwegende dat bedoeld advies van den fiscaal aanleiding vindt in een in zijn handen gesteld en bij voornoemden brief overgelegd, door den raadsman van beklagde aan den zeekrijgsraad te Soerabaja gericht en op 31 Maart j.l. gedateerd verzoekschrift, waarin die raadsman ten behoeve van genoemden beklagde aan den krijgsraad verzoekt om — ofschoon de door den Officier-Commissaris in deze zaak te nemen informatiën nog niet zijn afgeloopen — reeds in dezen stand van het geding, met toepassing van artikel 161 der Rechtspleging bij de Zeemacht, te disponeeren, dat beklagde uit zijn arrest zal worden ontslagen of althans dat in den aard van het arrest eenige verzachting zal worden gebracht, in dier voege dat het arrest verder zal worden ondergaan *met waarneming van dienst*;

„Overwegende dat de in de zaak van voornoemden beklagde door den Officier-Commissaris te nemen informatiën nog niet zijn afgeloopen;

„Overwegende:

„dat in artikel 161 der Rechtspleging bij de Zeemacht, naar welk artikel in voornoemd verzoekschrift wordt verwezen, aan den beklagde en diens raadsman de bevoegdheid wordt toegekend om, nadat de informatiën zijn afgeloopen en de zaak door den krijgsraad is in behandeling genomen, den krijgsraad te verzoeken om den beklagde uit diens arrest te ontslaan of in den aard van het arrest eenige verzachting te brengen;

„dat echter, in tegenstelling met hetgeen te dien aanzien in genoemd artikel is bepaald voor den duur van het proces, *nadat* de informatiën zijn afgeloopen, de bevoegdheid om *tijdens* den duur, hier informatiën een voorstel van genoemde strekking tot den krijgswaad te richten, krachtens artikel 50 van genoemde wet is voorbehouden aan den met het nemen der informatiën belasten Officier-Commissaris, aan wiens uitsluitend oordeel het derhalve is overgelaten om in elk bijzonder geval te beslissen, of er tijdens het door hem te houden onderzoek aanleiding bestaat om een verzoek ¹⁾ tot ontslag van den beklagde uit diens arrest of tot het brengen van eenige verzachting daarin tot den krijgswaad te richten, in verband ook met de alles beheerschende en alleen aan zijn oordeel overgelaten vraag, of de belangen van het onderzoek zoodanige maatregelen wel gedoogen;

„dat het door vergelijking van den inhoud van de artikelen 161 en 50 der Rechtspleging bij de Zeemacht dan ook duidelijk is, dat de bevoegdheid, om tijdens de informatiën ontslag uit of een verzachting van de wijze van uitvoering van zijn arrest te verzoeken, voorbedachtelijk aan den beklagde is onthouden;

„dat waar de beklagde persoonlijk deze bevoegdheid mist, dezelve allerminst toekomt aan een raadsman, dien de Rechtspleging bij de Zeemacht gedurende den tijd waarin de informatiën door den Officier-Commissaris worden genomen zelfs niet kent en wien dus wettelijk geenerlei bevoegdheden toekomen;

„Bepaalt dat er geen aanleiding bestaat om — op grond van het feit, dat door een krachtens artikel 50 der Rechtspleging bij de Zeemacht daartoe niet bevoegd persoon aan den zeekrijgswaad te Soerabaja een verzoekschrift werd ingediend, inhoudende het verzoek om den beklagde X. uit diens arrest te ontslaan of eenige verzachting in de wijze van uitvoering van dat arrest te brengen — den zeekrijgswaad te doen bijeenkomen, teneinde een beslissing op dat verzoekschrift te nemen.”

Wij meenen dat in bovenstaande beschikking wel heel sterk de nadruk is gelegd op de plaats waar 's krijgswaads bevoegdheid om, o.m. op verzoek van den beklagde, ontslag uit arrest enz. te bevelen in de wet is geregeld, en aan de woorden der regeling zelve, mede in verband met de bedoeling van den wetgever, te weinig aandacht is geschonken. De bevoegdheid van den krijgswaad bestaat zodra hij „in eenigen stand van het geding” (art. 156 R. L.) bevindt dat er redenen zijn voorgekomen een beschuldigde uit het arrest te ontslaan of de wijze van uitvoering daarvan ten gunste van den beklagde te wijzigen. De woorden „in eenigen stand van het geding” zijn ontleend aan art. 227 Wetboek van Strafvordering (oud) en hadden daar, ook in verband met de woorden die er op volgden en het gebruik van het woord „beklagde”, deze beteekenis dat zoowel

¹⁾ Lees voorstel.

tijdens de instructie, als tijdens het onderzoek ter terechtzitting en bij de einduitspraak de invrijheidstelling kon worden bevolen. Uit de toelichting waarmede art. 165 (thans 156) R. L. in Maart 1912 in het nader gewijzigd ontwerp van wet is opgenomen en die luidt: „In „overeenstemming met art. 227 Wetboek van Strafvordering komt „het gewenscht voor, dat de krijgsraad te allen tijde een onnoodig „of onrechtmatig arrest kunne opheffen” blijkt evenmin van eenige beperking, zoodat het o.i. niet juist is om art. 156 R. L. eerst toepasselijk te achten nadat de informatiën zijn afgeloopen.

De beschikking plaatst art. 161 R. Z. (156 R. L.) naast art. 50 R. Z. (52 R. L.) en zegt dat het door vergelijk van den inhoud dier artikelen duidelijk is dat de bevoegdheid om tijdens de informatiën ontslag uit arrest te verzoeken voorbedachtelijk aan den beklaagde is onthouden. Wij zijn van oordeel dat bij de behandeling van de wijzigingswet van 1912 van een dergelijken voorbedachten raad in het geheel niet is gebleken. Wij spraken hierboven reeds van de algemeene bewoordingen der toelichting op art. 156 R. L.; ook zouden wij een beroep kunnen doen op de passage in de M. v. T. betreffende het tweede lid van art. 51 R. L., eveneens door het nader gewijzigd ontwerp (Maart 1912) toegevoegd, welke passage luidt: „Ten einde de „vrijheidsberoving van den beklaagde slechts in gevallen van vol- „strekke onvermijdelijkheid toe te passen en tegen te ruim gebruik „van het instituut der preventieve hechtenis te waken, is thans den „krijgsraad toezicht gegeven op de arrestbevelen van den officier- „commissaris”, waaruit blijkt dat men zich de krijgsraad als opperste beslissende autoriteit in arrestzaken heeft gedacht, óók tijdens de instructie, maar bovenal zouden wij in herinnering willen roepen het door den Regeerings-Commissaris, Mr. H. C. Dresselhuys, gesprokene bij de behandeling van eenige sociaal-democratische amendementen, strekkende om voor het arrest een soortgelijke regeling te maken als in art. 86 Sv. (oud) ten aanzien van de preventieve hechtenis gold. De Regeerings-Commissaris zeide toen:

„Hier (in het militair-rechtelijk strafproces Red. M. R. T.) moet „de man dadelijk gebracht worden voor den garnizoens-commandant, „die beslissen moet, den auditeur-militair gehoord, en daarna komt „de zaak bij den officier-commissaris, die overwegen moet of het „arrest gemotiveerd is. Acht deze het arrest wel gemotiveerd dan „moet hij een beslissing vragen van den krijgsraad, den beklaagde „gehoord, en de krijgsraad beslist dan of de man in arrest moet blij- „ven. ¹⁾ Sterker nog: de wet zegt, dat de krijgsraad in zijn eerste zit- „ting beslist of het arrest al dan niet juist is toegepast. De krijgsraad „moet dus ook letten op de al dan niet juiste toepassing van de preven- „tieve hechtenis. En eindelijk gaat het wetsontwerp nog verder door „te zeggen, dat in elken stand van het geding op verzoek van den „auditeur-militair, den krijgsraad, den beklaagde of den raadsman „het arrest kan worden opgeheven.

¹⁾ Dit is niet juist, men vergelijk de artt. 51 en 52 R. L. Red. M. R. T.

„Hier heeft men dus eene geheele serie van waarborgen, die, als zij „goed worden in acht genomen — en daarvoor kan niet alleen waken „het algemeen rechtsgevoel, maar daartoe kan ook de Minister van „Oorlog den noodigen drang uitoefenen op zijn ondergeschikten — „deze regeling maken tot een allermooiëste, ik zou haast zeggen als „type tot een ideale.” ²⁾

Zou de spreker — zoo vragen wij — voor een dergelijke hooggestemde lofreden eenige aanleiding hebben kunnen vinden als voorbeeldig door de door hem geschetste regeling aan den beklagde, tijdens de informatiën, de bevoegdheid werd onthouden om ontslag uit arrest te verzoeken en men hem dus ver bij den beklagde in het burgerlijk strafproces had achtergesteld? Wij gelooven het niet — ook de uittaling van den Minister van Justitie t.a.p. (Handelingen, bladz. 2687) „ik durf daarom uitdrukkelijk verklaren, op grond „van mijn ervaring dat de artikelen 8 en 165 R. L. in meerdere „opzichten een veel ruimere en betere regeling op het stuk der voor- „loopige hechtenis geven dan men in het Wetboek van Strafvor- „dering aantrefl” wijst in een andere richting — en wij zouden meenen dat uit eene vergelijking van de artikelen 52 en 156 R. L. beter deze conclusie kan worden getrokken, dat tijdens de instructie ten aanzien van de arrestbeschikkingen van den officier-commissaris de krijgsraad optreedt als een soort hoogere instantie, in elk geval eigener autoriteit mag ingrijpen.

Toegegeven moet worden dat aan den beklagde niet met zooveel woorden het recht is gegeven aan den officier-commissaris ontslag uit het arrest te verzoeken, maar uit art. 52 R. L. en wellicht ook uit art. 8 der Grondwet vloeit voor ons gevoel van zelf de bevoegdheid van den beklagde voort om de aandacht van den officier-commissaris op de redenen voor ontslag uit arrest te vestigen. Wie zou die redenen, die de officier-commissaris misschien over het hoofd zag, beter te zijner kennis kunnen brengen dan de beklagde?

Wordt op een dergelijk verzoek afwijzend beschikt — het niet in overweging nemen van een verzoek is hier als een afwijzende beschikking te beschouwen — dan zouden wij, op grond van de algemeene bewoordingen van art. 156 R. L. (161 R. Z.) den beklagde (niet diens raadsman, wiens optreden bij meerderjarige beklagden, naar ook de beschikking overweegt, tijdens de informatiën in de Rechtsplegingen onbekend is) het recht willen toekennen zich met een verzoek tot invrijheidstelling enz. tot den krijgsraad te richten.

In elk aeval is het bijeenroepen van den krijgsraad een zuiver formeele beslissing van den Vlootvoogd. De goede orde brengt mede dat hij in dit stadium van het proces in dergelijke kwesties wordt oekend. Doch zou men den krijgsraad, aan welk college, gelijk gezegd, het bovenomschreven toezicht op het in arrest stellen en houden van justiciabelen in elken stand van het geding toekomt, kunnen beletten zon-

1) Handelingen der Staten-Generaal — 1911—1812 — II, bladz. 2683.

der hiertoe te zijn bijeengeroepen zoodanig geval te behandelen en daarin te beslissen? Wij zien niet goed in, met welk recht dit zou geschieden. Zoodanige beslissing zou dan ook o.i. volkomen wettig zijn.
 Red. M. R. T.

Duitsche militaire strafrechtspleging.

Eene wet van 22 Februari 1926 heeft in Duitschland wijziging gebracht in de „Militärstrafgerichtsordnung”, met name wat betreft de samenstelling van de Kriegs- en Oberkriegsgerichten en eenige bepalingen in hoofdzaak de vervolging betreffende.

Wat de wijziging in de samenstelling van deze militair-rechterlijke colleges aangaat, is wel het belangrijkste dat de niet-rechtsgeleerde leden niet meer, zooals tot nu toe, sedert de verordening van 5 December 1918 het geval was, door de militairen zelve worden gekozen (zie M. R. T. Deel XVI, bladz. 306), maar dat zij door den „Gerichtsherr” worden aangewezen. Deze aanwijzing heeft op de volgende wijze plaats: de militairen die een zelfden rang bekleeden worden naar volgorde, die door het lot wordt bepaald, op een lijst ingeschreven en door den „Gerichtsherr” naar die volgorde aangewezen, telkens wanneer een militair van die „rangklasse” in een der bedoelde militair-rechterlijke colleges moet zitting nemen. De aanwijzing geldt voor alle in dezelfde zitting van het Kriegs- of Oberkriegsgericht te behandelen zaken, met dien verstande, dat militairen van een zekeren rang alleen zitting nemen in die zaken waarin, volgens de wet, hunne plaats niet door personen van een andere „rangklasse” moet worden bezet.

De Kriegsgerichte bestaan uit 3 leden n.l. een „Kriegsgerichtsrat” en twee bijzitters, de Oberkriegsgerichte uit 5 leden n.l. twee „Kriegsgerichtsrate” en drie bijzitters. Wie als bijzitters moeten optreden wordt door de „rangklasse” van den beklagde bepaald. Zoo moeten bij een Kriegsgericht in een zaak van een militair met den rang van kapitein of van lageren rang, een kapitein en een militair uit de „rangklasse” van beklagde als bijzitters fungeeren. Wordt voor dat zelfde gerecht een zaak tegen een hoofdofficier behandeld, dan moeten de bijzitters gekozen worden uit de hoofdofficieren van gelijken rang als de beklagde, geldt het een zaak tegen een militair-beambte dan moet een der bijzitters een militair-beambte zijn van denzelfden rang als de beklagde en moet als tweede bijzitter fungeeren een militair van de met dien rang overeenkomende „rangklasse”, welke militair echter ten minste kapitein moet zijn. In de bijzondere gevallen waarin burgerpersonen voor een Kriegsgericht moeten terechtstaan zullen als bijzitters optreden een kapitein en „ein Soldat, der nach Möglichkeit in Anpassung an die Lebensstellung und die sonstigen Verhältnisse des Angeklagten zu bestimmen ist”.

Voor de samenstelling van de Oberkriegsgerichten gelden soortgelijke bepalingen.

Alle bijzitters moeten ten minste 3 jaar dienst hebben. Officieren van gezondheid en paardenartsen kunnen slechts als bijzitters optreden indien de beklaagde tot hun dienstvak behoort. De „Reichswehrminister” geeft nadere aanwijzing omtrent de loting en het opmaken der lijsten; zulks is geschied bij Anordnung van dezen bewindsman van 26 Februari 1926. In zaken met meer dan één beklaagde van verschillende rang wordt het Kriegs- of Oberkriegsgericht samengesteld op dezelfde wijze als dit zou moeten geschieden wanneer de hoogst in rang zijnde beklaagde alleen terechtstond. Zijn in een zaak burgers met militairen of met militair-beambten als beklaagden betrokken, dan heeft de samenstelling dier gerechten plaats alsof alleen de militairen of militair-beambten beklaagden waren. Betreft een zaak een hoofdofficier, een militair-beambte of een burger dan geschiedt de aanwijzing der bijzitters alleen voor die ééne zaak.

Als voorzitter van een Kriegs- of Oberkriegsgericht treedt de bijzitter op die het hoogste in rang is, mits hij in leeftijd ouder is dan de „Kriegsgerichtsrat” die als „Verhandlungsführer” fungeert; is zulks niet het geval dan is laatstgenoemde voorzitter.

Wat de wijziging van bepalingen betreffende het „militär-gerechtliche Verfahren” aangaat, worde het volgende opgemerkt:

I. Overtredingen worden niet vervolgd als de schuld van den dader gering of het gevolg onbeduidend is, tenzij een openbaar belang een gerechtelijke beslissing vordert. Ook bij een „Vergehen” kan de „Gerichtsherr”, in het hier bedoelde geval, van vervolging afzien. Deze beslissing van den „Gerichtsherr” moet dan echter door een „Kriegsgerichtsrat” mede ondertekend worden en moet bij de stukken worden gevoegd. Is de vervolging eenmaal aangevangen dan kan het Kriegsgericht bij eenvoudig besluit de vervolging doen staken.

II. De „Gerichtsherr” kan in het algemeen van vervolging afzien wanneer de straf, waartoe deze zou kunnen leiden, van geen gewicht is in vergelijking tot de straf waartoe de beschuldigde wegens een ander feit reeds werd veroordeeld, of die hij voor een zoodanig feit verwachten kan. Ook hierbij geldt de bepaling omtrent het mede-ondertekenen door een „Kriegsgerichtsrat” en die omtrent het voegen bij de stukken. Is de vervolging eenmaal begonnen en doet het bovenbedoelde geval zich voor, dan kan het Kriegsgericht tot voorloopige staking van de vervolging besluiten. „Wiederaufnahme des Verfahrens” is in dit geval mogelijk wanneer de voor het andere feit opgelegde straf later komt te vervallen, of de straf die te verwachten was niet wordt opgelegd, mits natuurlijk inmiddels de strafvervolging nog niet is verjaard. Indien de straf die verwacht werd, niet wordt opgelegd, kan het besluit om de zaak verder te vervolgen door het Kriegsgericht slechts genomen worden binnen drie maanden nadat het vonnis, dat de verwachte straf *niet* oplegde, in kracht van gewijsde is gegaan.

III. Hooger beroep tegen de beslissingen van de Kriegsgerichten is uitgesloten indien zij slechts overtredingen betreffen en de beschuldigde vrijgesproken werd of slechts tot geldboete werd veroordeeld.

IV. Bij overtredingen en „Vergehen” kan de straf ook bij z.g. „schriftliche Strafverfügung” door den „Gerichtsherr” zelf worden vastgesteld. De in dat geval op te leggen straf mag slechts geldboete zijn of een vrijheidsstraf van korteren duur dan drie maanden.

V. Het Reichsgericht kan eene revisie-aanvraag bij eenvoudig besluit verwerpen, indien het deze eenstemmig voor klaarblijkelijk ongegrond verklaart.

De redengevende feiten en omstandigheden van art. 359, 3e lid, Wb. van Sv.

Op bladz. 522 van den vorigen jaargang vestigden wij de aandacht op het arrest van den Hoogen Raad van 10 Mei j.l., als zijnde dit de eerste uitspraak van ons hoogste rechtscollege over de vraag, hoever de aanwijzing van de redengevende feiten en omstandigheden in het vonnis moet gaan. In bedoelde uitspraak berustte de schuldigverklaring op *indirect* bewijs en de Hooge Raad besliste dat het, in dat geval, *niet* voldoende was den inhoud der bewijsmiddelen, voor zoover deze tot het bewijs dienen, in het vonnis op te nemen en dan zonder meer op grond daarvan het ten laste gelegde bewezen te verklaren.

In een arrest van 7 Juni 1926 (Ned. Jur. 1926, bladz. 727) heeft nu de Hooge Raad, ook voor *direct* bewijs in gelijken zin beslist en ook dan nakoming van de letter van art. 359, 3e lid, geëischt, ofschoon de redengevende feiten en omstandigheden in dat geval geen andere kunnen zijn dan de reeds in het vonnis opgenomen inhoud der bewijsmiddelen.

Beide arresten hielden geen aanwijzing in omtrent de vraag welke wijze van nakoming der in art. 359, 3e lid, opgelegde verplichting genade in de oogen van den Hoogen Raad kan vinden. Op 21 Juni j.l. echter heeft het college zich daarover wel uitgesproken in een arrest dat onze lezers afgedrukt vinden op bladz. 80 van deze aflevering. Ook daar gold het een schuldigverklaring op *direct* bewijs en de Hooge Raad besliste, dat het voldoende is, indien aan de overweging dat door de in het vonnis opgenomen verklaringen van verdachte en getuigen het ten laste gelegde feit bewezen is, wordt toegevoegd: „leverende immers de in bovenstaande bewijsmiddelen opgenoemde feiten en omstandigheden, die als hier herhaald moeten worden beschouwd, op even zoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt 's Hofs beslissing dat het ten laste gelegde en hierboven bewezen verklaarde feit door den verdachte is begaan.”

Voor schuldigverklaringen op *direct* bewijs zal deze wijze van vol-

doening aan den in art. 359, 3e lid, gestelden eisch weinig tegenkantsing ontmoeten, maar het geval doet zich voor, dat aan deze uitspraak een verschillende beteekenis wordt gehecht. Prof. Simons meent, in no. 11517 van het Weekblad van het Recht, dat uit het arrest slecht te lezen valt, dat alleen bij *rechtstreeksch* bewijs eene herhaling van de redengevende feiten en omstandigheden overbodig is, doch de Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad Dr. L. Ch. Besier is, blijkens zijn noot onder het arrest op bladz. 726 van de Ned. Jur., van oordeel dat uit het slot van 's Hoogen Raads voorlaatste overweging blijkt, dat ook bij *indirect* bewijs de gevolgde methode de goedkeuring van het college zou hebben weggedragen. Is deze meening inderdaad juist, dan zou dus in de plaats van de oude „tooverformule”, een nieuwe zijn gekomen en dit zou alle winst zijn die art. 359, 3e lid, heeft gebracht.

Dr. Besier stelt in zijn onderschrift nog eens in het licht dat de bedoeling welke de wetgever met art. 359 heeft gehad een heel andere was en dat het artikel o.m. moest dienen om den cassatierechter de contrôle mogelijk te maken op „wat men veilig zou kunnen noemen den logischen gedachtengang der vonnissen” en eindigt aldus:

„Aan deze verwachtingen heeft echter nu de cassatierechter zelf „den bodem ingeslagen. Hij heeft het voorschrift van art. 359, lid 3, „tot een doode letter gemaakt, een letter, welke niettemin blijkens „het arrest van 7 Juni 1926 door den rechter in acht genomen zal „moeten worden, zelfs indien hij enkel van direct bewijs gebruik „maakt.

„Er zal een zucht van verlichting gaan door de rechterlijke macht, „voor welke de nakoming van dit voorschrift in den geest, waarin „het gegeven was, inderdaad een zeer zware eisch was, vooral wan- „neer het vonnis (door den Politierechter) mondeling gegeven werd. „En men mag dan ook verwachten, dat van de formule, welke de „Hooge Raad nu heeft goedgekeurd, gretig gebruik zal worden „gemaakt.

„Al komt dus het arrest tegemoet aan de behoeften der practijk. „het is wel jammer, dat van een dwang tot betere motiveering, van „het blijk geven van een logischen gedachtengang, als door den wet- „gever werd nagestreefd, nu wel niets zal terecht komen.

„Zou het niet mogelijk zijn een tusschenweg te vinden?”

Moge een uitspraak van den Hoogen Raad spoedig leeren, dat de beteekenis welke de Advocaat-Generaal aan het arrest hechtte, niet die is, welke dat college er zelve aan toekent.

Officier-commissaris en overtuigingsstukken.

Naar aanleiding van ons onderschrift bij de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 19 Maart j.l., voorkomende op bladz. 572 van den vorigen jaargang, deelt men ons van bevoegde zijde mede, dat het van meer dan één officier-commissaris in garnizoenen van de Landmacht de gewoonte is om overtuigingsstukken niet aan den krijgsraad op te zenden. Die stukken worden wel bij de verhooren aan beklaagde en getuigen vertoond, maar na afloop van de informatiën meestal terstond weer aan de belanghebbenden uitgereikt onder voorwaarde dat zij weder ter beschikking van den officier-commissaris zullen worden gesteld, zoo de krijgsraad om toezending der stukken mocht verzoeken.

Op deze wijze is het dus te verklaren, dat men in bedoelde sententie en in het daarbij behoorende vonnis wel leest van een ten processe vertoonde portemonnaie, maar in het dictum tevergeefs zoekt naar eene beslissing over dit overtuigingsstuk.

De hierboven beschreven practijk achtten wij te eenen male verkeerd.

De officier-commissaris mist elke bevoegdheid om over de overtuigingsstukken eene beslissing te nemen; zulks is uitsluitend de taak van den rechter. Over hetgeen eenmaal in beslag is genomen of overgelegd en als overtuigingsstuk heeft gediend — en dat stukken die door den officier-commissaris aan beklaagde en getuigen zijn voorgehouden hieronder vallen kan niet worden betwist ¹⁾ — moet in het vonnis worden beslist. Zóó wil art. 198 R. L. het, en in overeenstemming daarmede spreekt art. 26 R. L. van de verzending — via den Garnizoenscommandant — aan den Auditeur-Militair van „alle de ingewonnene verhooren, informatiën en bewijsstukken”, zonder een enkele uitzondering te maken.

Het verwondert ons dan ook zeer, dat de krijgsraad met de geschetste practijk genoegen neemt. In de eerste plaats onthoudt hij zich zelf daardoor een bewijsmiddel, n.l. dat genoemd in art. 339, 1o, Sv., de eijen waarneming van den rechter, maar in de tweede plaats laat hij toe dat een onbevoegde beslissingen neemt die aan den krijgsraad zijn voorbehouden. Allerlei moeilijkheden kunnen daarvan het gevolg zijn. Hoe moet het, indien de krijgsraad van oordeel is dat een overtuigingsstuk moet worden teruggegeven aan een ander dan aan wien de officier-commissaris het uitreikte? Vermoedelijk weet de krijgsraad niet eens aan wien die uitreiking plaats had. Hij zal dan — dit mag uit het bovenstaande worden afgeleid — waarschijnlijk den officier-commissaris uitnoodigen het overtuigingsstuk weer van den houder terug te vragen en het alsnog over te leggen. Maar hoe, indien de houder daaraan niet voldoet? Kent de officier-commissaris zich zelve ook het recht toe een overtuigingsstuk voorwaardelijk, b.v. tegen terugbetaling van den koop-

¹⁾ Zie arrest H. R. van 11 December 1911 (W. 9266).

prijs terug te geven? En hoe staat het met „ieders regten” die „onverminderd” moeten blijven? De rechthebbende is, ingevolge de wet bevoegd om, binnen 8 dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, beslag onder den Secretaris van den krijgswaad te laten leggen, maar, onder de nieuwe practijk, kan zijn vermeend eigendom al lang „gevloegen” zijn. Wie draagt dan de schade?

Wij hopen dat de „gewoonte” waarvan onzen berichtgever sprak, spoedig zal worden verlaten. De wet moet worden nageleefd. zelfs al is het enorme werk van het verzenden van een aangeteekenden brief of van een postpakketje aan dat naleven verbonden.

Kortingen en beslag op salarissen en pensioenen.

Om volledig te zijn vermelden wij, dat in het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het wijzigings-ontwerp van de wet van 22 Mei 1845 (*Stbl.* no. 22) op de invordering van 's Rijks directe belastingen, van welk ontwerp door ons op bladz. 531 e. v. van den vorigen jaargang de inhoud in het kort werd weergegeven, een vraag werd gesteld over de volledigheid van het door de Regeering in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer gegeven overzicht van de bepalingen, geldende voor het leggen van beslag op salarissen en pensioenen.

De vraag luidde of het bedoelde lijstje niet moet worden aangevuld met de wet van 21 Ventôse, an. IX (12 Maart 1801) (*Bulletin des Lois* no. 74), hier te lande executeir verklaart bij decreet van 8 Nov. 1810 (Rondonneau, *Collection des Lois Françaises* IV, p. 21) betreffende beslagen op „les traitemens des fonctionnaires publics et des employés civils”. Of is die wet afgeschaft en wanneer? De rechtbank te Leiden nam in 1867 en het hof te Amsterdam in 1912 aan, dat de wet nog geldt. ¹⁾

Het eindverslag over het wetsontwerp, waarin is opgenomen de Memorie van Antwoord van den Minister van Financiën, bevat als antwoord van dien bewindsman op de gestelde vraag het volgende:

„Het lijstje van wetten, voorkomende in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer, maakt geen aanspraak op volledigheid. Deze aanspraak ware trouwens moeilijk te handhaven, omdat ten aanzien van verschillende wetten, welke bepalingen inhouden betreffende het leggen van beslag, de vraag of zij nog van kracht

¹⁾ Men zie voor wat de geldigheid der hier bedoelde wet betreft: Mr. L. M. Rollin Couquerque „De Kortingswet” bladz. 54 en voorts Vonnis Arrond. Rechtbank te Amsterdam van 26 Februari 1917 (W. 10178), Arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 9 Mei 1921 (W. 10739) en Beschikking van den President van de Arrond. Rechtbank te 's-Gravenhage van 14 Maart 1919 (W. 10471).

„zijn niet met zekerheid is te beantwoorden. Deze twijfel bestaat „ook met betrekking tot de in het Voorloopig Verslag genoemde „wet.

„Mede met het oog op de moeilijkheden als hierboven zijn bedoeld, „werd het lijstje ingeleid met de woorden: „Tot die bijzondere wet- „ten nu behooren”. Uit het feit, dat een wet niet genoemd is, mag „derhalve niet worden afgeleid, dat zij naar de meening van den „ondergeteekende is afgeschaft.”

Krijgstuchtelijke bestraffing van hoofdbestuurders van een Indische Onderofficiersvereniging wegens rechtstreeksche verzending van een telegram aan den Gouverneur-Generaal en het plaatsen van een artikel in het orgaan dier vereniging.

Op een drietal door het lid der Tweede Kamer den heer Albarda gestelde vragen, welke, op 9 Januari 1924 werden ingezonden, en die luiden:

1. Is het juist, wat de dagbladen melden, dat drie hoofdbestuurders van de Indische Onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang” gestraft zijn met veertien dagen kamerarrest wegens het rechtstreeks zenden van een telegram aan den Gouverneur-Generaal en het plaatsen van een artikel in het orgaan der vereniging en in de *Indische Courant*? Zoo ja, wie heeft dan die straffen opgelegd?

2. Op grond van welke wettelijke bepaling kan aan militairen in Nederlandsch-Indië het recht worden ontzegd, zich met klacht of verzoek rechtstreeks tot den Gouverneur-Generaal te richten?

3. Heeft het beleid, door het Indische legerbestuur sedert het voorjaar van 1923 tegenover de Onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang” gevolgd, de goedkeuring van den Minister? Zoo neen, acht de Minister het dan niet noodig, zijnerzijds de Indische Regeering te doen weten, dat matiging van dat beleid hem voorkomt wenschelijk te zijn?

heeft de heer Koningsberger, Minister van Koloniën geantwoord als volgt (ingezonden 1 Juli 1926): ¹⁾.

Ten vervolge van het schrijven van mijn toenmaligen ambtsvoorganger van 19 Januari 1924, 8ste afdeling, n°. 3, heb ik de eer, U Hoogedelgestrenge, in antwoord op de bij den brief van uw voorganger van 9 Januari te voren gevoegde vragen van het lid der Kamer den heer Albarda, betreffende de jegens drie hoofdbestuurders

¹⁾ Zie Handelingen der Staten-Generaal — 1925—1926 — II, Aanhangsel, blad. 141.

van de Indische Onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang” gevolgd gedragslijn, het volgende mede te deelen, onder aanteekening, dat de afdoening van deze aangelegenheid tot mijn leedwezen door een samenloop van omstandigheden ernstige vertraging heeft onderhouden.

Ad Ium. Inderdaad zijn drie hoofdbestuurders van de Onderofficiersvereniging „Ons Aller Belang” wegens de in de vraag vermelde feiten gestraft en wel door de betrokken plaatselijke commandanten.

De zaak heeft zich als volgt toegedragen.

In een vergadering van het hoofdbestuur van „Ons Aller Belang” op 28 November 1923 werd besloten, in zake een destijds te verwachten vermindering van den duurtelbijslag telegrafisch audiëntie bij den Landvoogd aan te vragen. Daar geen der hoofdbestuurders er van op de hoogte was, welke formaliteiten bij de verzending van een dergelijk telegram in acht moesten worden genomen, ging men af op de inlichtingen van een bij de vereniging in dienst zijnden burger, volgens wien bij een vorige gelegenheid rechtstreeks zou zijn getelegrafeerd. Zonder zich van de juistheid van de verstrekte inlichting te overtuigen, droeg het hoofdbestuur dien burger-geëmployeerde op, voor de verzending van het telegram zorg te dragen, waarop deze het telegram op het plaatsbureau te Bandoeng bracht.

Nadat de plaatselijk commandant van den inhoud had kennis genomen en op het telegram de aanteekening had gesteld, dat hij geen bedenking had, heeft deze autoriteit er den burger-geëmployeerde van het hoofdbestuur van „Ons Aller Belang” op gewezen, dat bij de verzending van het telegram de hiërarchieke weg diende te worden gevolgd. Laatstgenoemde antwoordde hierop, dat hij meende, dat zulks bij een telegrafisch verzoek niet noodig was en dat het voldoende was, wanneer de plaatselijk commandant tegen het verzoek geen bedenkingen bleek te hebben. Daarop is hem door den plaatselijk commandant nogmaals duidelijk voorgehouden, dat de hiërarchieke weg behoorde te worden gevolgd en is hem de betreffende algemeene order voorgelezen.

Niettemin werd het telegram niet langs den hiërarchieken weg verzonden.

Aangezien de onderofficieren-hoofdbestuurders hadden nagelaten zich te overtuigen van de juistheid van de door hun geëmployeerde verstrekte inlichtingen en zij persoonlijk verantwoordelijk waren voor de handelingen, namens hen door dien geëmployeerde verricht, moesten zij aansprakelijk worden gesteld voor de in deze gemaakte fout.

Het is echter de vraag, of de tot straffen bevoegde meerderen tot een krijgstuuchtelijke correctie zouden zijn overgegaan, wanneer de betrokkenen zich niet tevens aan een ander en ernstiger vergrijp tegen de krijgstuuchtelijken hadden schuldig gemaakt.

Ongeveer te gelijker tijd verscheen namelijk in het orgaan van de vereniging (aflevering n°. 8 van 15 November 1923) een artikel van de hand der redactie — toenmaals het dagelijksch bestuur — ge-

titeld „Bezadigdheid”, waarin de uit het leger verwijderde onder-officieren Akkerman, Lammerts van Bueren en van Battum werden bewierookt en groote voldoening er over werd uitgesproken, dat zij tot eereleden der vereeniging waren benoemd, terwijl het voorts werd betreurd, dat de voor de vereeniging bestaande restricties een beletsel vormden om voor het genoemde drietal meer te doen.

Dit zeker niet van bezadigdheid getuigende artikel, waarin op demonstratieve wijze werd geageerd tegen een door den leger-commandant getroffen maatregel, was uit een krijgstuuchtelijk oogpunt ontoelaatbaar.

De beide quaesties zijn te gelijker tijd afgedaan door de betrokken plaatselijk commandanten, ieder voor zoover betreft de onderofficieren, die in zijn garnizoen verblijf hielden, terwijl voor beide feiten aan de betrokken onderofficieren één straf werd opgelegd.

Ad 2um. Ingevolge de Regeeringsaanschrijving, opgenomen in *Bijblad* op het *Staatsblad* van Nederlandsch-Indië n°. 306, was het destijds aan militairen niet geoorloofd, zich met verzoeken rechtstreeks tot den Gouverneur-Generaal te wenden.

Met intrekking van die bepaling is sindsdien bij Gouvernementsbesluit van 25 April 1925 n°. 27 bepaald, dat verzoekschriften van burgerlijke en militaire landsdienaren en van vereenigingen van burgerlijke en militaire landsdienaren voortaan rechtstreeks bij de bevoegde macht in Nederland en in Nederlandsch-Indië kunnen worden ingediend. Daarbij wordt echter aan verzoekers, ter wille van een spoedige afdoening van hun verzoeken, in hun eigen belang aanbevelen, een afschrift van hun verzoekschrift bij hun onmiddellijken chef langs den hiërarchieken weg in te dienen en daaromtrent op het origineel een aantekening te stellen.

Ad 3um. Het eerste deel van de vraag wordt in bevestigenden zin beantwoord, in verband waarmede het tweede gedeelte onbesproken kan blijven.

Inwerkingtreding van een algemeenen maatregel van bestuur.

Op een den 1sten Juni 1926 ingezonden vraag ¹⁾ van Dr. Beumer, lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, over bovenstaand onderwerp, luidende:

Mag uit het gestelde sub 3 van het op 27 Mei 1926 ingezonden antwoord op de door ondergeteekende d.d. 20 October 1925 gedane vragen ²⁾ worden afgeleid, dat de Ministers van Arbeid, Handel en

¹⁾ Handelingen der Staten-Generaal — 1925—1926 — II, Aanhangsel, bladz. 135.

²⁾ Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 528.

Nijverheid en van Financiën van oordeel zijn, dat artikel II van het Koninklijk besluit van 21 Augustus 1925 (*Staatsblad* n°. 360) in strijd is met artikel 3, tweede alinea, der wet van 26 April 1852 (*Staatsblad* n°. 92), zooals deze wet laatstelijk is gewijzigd?

hebben de heeren Slotemaker de Bruine en de Geer, Ministers van Arbeid, Handel en Nijverheid en van Financiën geantwoord (ingezonden 24 Juni 1926):

Zooals de ondergeteekenden in hun op 27 Mei 1926 ingezonden antwoord hebben medegedeeld, zijn zij van meening, dat de wet van 26 April 1922 (*Staatsblad* n°. 92) niet uitsluit, dat een algemeene maatregel van bestuur nà het tijdstip van zijn inwerkingtreding gevolgen verbindt aan feiten, die aan dat tijdstip anterior zijn. Aangezien artikel II van het Koninklijk besluit van 21 Augustus 1925 (*Staatsblad* n°. 360) enkel daartoe strekt, achten zij dit artikel niet in strijd met genoemde wet.

Terugbetaling van ten onrechte, op grond van een onjuiste uitlegging van art. 156, 2e lid (oud) der Pensioenwet 1922, geheven bijdragen voor weduwen- en weezenpensioen.

Op vragen van het lid van de Tweede Kamer, den heer van Zadelhoff (ingezonden 18 Juni 1926):

1. Is het den minister bekend, dat bij arrest van den Hoogen Raad, d.d. 22 April 1926, ¹⁾ is uitgemaakt, dat van onderwijzers en onderwijzeressen, bedoeld in art. 156 der Pensioenwet — die tijdig verklaard hebben bij hun vroegere verklaring, dat zij niet wenschen te worden opgenomen in het Pensioenfonds voor weduwen en weezen te willen blijven—, geen pensioenpremie voor weduwen- en weezenpensioen had mogen worden geheven van 1 Januari 1923 tot 1 Juli d.a.v.?

2. Weet de minister, dat door een groot aantal gemeente- en schoolbesturen die premie wel is geheven, en de betrokkenen dus van 1 Januari 1923 tot 1 Juli 1923 recht hebben op terugbetaling van het bedrag?

3. Zoo ja, is de minister dan bereid, ten spoedigste een aanschrijving te zenden aan de betrokken besturen, opdat op korten termijn de terugbetaling van het te veel gestorte aan de belanghebbenden geschiede?

heeft de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen geantwoord (ingezonden 2 Juli 1926):

1 en 2. Deze vragen beantwoordt ondergeteekende bevestigend.

3. Een aanschrijving, als in die vraag bedoeld, is onder dagteekening van 25 Juni 1926 tot de gemeente- en de schoolbesturen gericht.

¹⁾ Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 606.

Prijsvraag op het gebied van het Volkenrecht.

De ab-actis van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Leiden verzoekt ons opnemng van het volgende:

Mr. S. J. Visser, rechterlijk ambtenaar in de Koloniën en overleden in 1919, heeft zijn vermogen vermaakt aan de Leidsche Universiteit onder voorwaarde, dat de rente zoude worden aangewend om de studie van het Volkenrecht en het Internationaal Privaatrecht te bevorderen. Te dien einde wordt met name om de drie jaren eene som van minstens f 5.000,— besteed voor het uitschrijven eener internationale prijsvraag.

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Leiden vraagt thans: *een kritisch overzicht, volledig voorzoover dit uit de uitgegeven bronnen, welke alleen behoeven te worden geraadpleegd, mogelijk is, van het Westfaalsche Congres en de daaraan voorafgaande vredesonderhandelingen. Uit het overzicht moet blijken de beteekenis van het Congres voor de organisatie van de westersche statenwereld alsmede ook voor andere volkenrechtelijke gezichtspunten, b.v. de vraag, in hoever er aanleiding bestaat het jaar 1648 te beschouwen als eenen mijlpaal in de ontwikkeling van het volkenrecht.*

De antwoorden moeten, in het fransch of nederlandsch getikt vóór 1 Mei 1928 in handen zijn van den Decaan der Faculteit der Rechtsgeleerdheid; het manuscript moet een motto dragen, te herhalen op een bij het manuscript gevoegde verzegelde enveloppe, die den naam en het adres van den schrijver zal inhouden.

Aan de antwoorden, die naar het oordeel van de Faculteit daarvoor in aanmerking komen, zullen prijzen worden toegekend tot een bedrag van f 5.000.

Na deze toekenning zal de Decaan in eene faculteitsvergadering de met de bekroonde antwoorden overeenkomende verzegelde enveloppen openen en zal hij den toegekenden prijs ter kennis van den schrijver brengen; de andere enveloppen zullen staande de vergadering verbrand worden.

Gaarne hebben wij aan dit verzoek voldaan. Wij willen echter niet nalaten hierbij aan te teekenen, dat Mr. S. J. Visser slechts gedurende twee jaren — van April of Mei 1909 tot in Mei 1911 — achtereenvolgens belast is geweest met de waarneming van de ambten van advocaat-generaal en van procureur-generaal bij het Hof van Justitie in Suriname. De qualificatie van „rechterlijk ambtenaar in de Koloniën” is dus, nog daargelaten haar strijd met de nieuwe redactie van artikel 1 der Grondwet, voor dezen gewezen ambtenaar in tijdelijken Surinaamschen dienst onjuist.

Red. M. R. T.

BOEKAANKONDIGING.

Handleiding ter uitvoering van de Dienstplichtwet

door

K. VAN ES en G. A. HARINGMAN.

Uitgave: N. Samsom, Alphen aan den Rijn.

De compactheid van de Dienstplichtwet maakte vele uitvoeringsvoorschriften noodzakelijk, waarvan een gedeelte, zoolang de Dienstplichtbeschikking nog niet is vastgesteld, is ondergebracht in ministerieele beschikkingen en circulaires. Het verspreid-zijn dier bronnen deed bij de schrijvers van bovengenoemde Handleiding de gedachte rijpen om, ten behoeve van hen die, vooral ter gemeentesecretarie, dagelijks die bronnen hebben te raadplegen, de materie in één boekwerk bijéén te voegen.

Eenzelfde indeeling in hoofdstukken, als in de Dienstplichtwet is gevolgd, treft men, behoudens een enkele afwijking, ook in dit boek aan. Hier geeft elk hoofdstuk echter niet den tekst van bepalingen, maar een omschrijving er van in den verhaaltrant. In elk hoofdstuk zijn samengevoegd al de op eenzelfde onderwerp betrekking hebbende voorschriften van wet, besluit, beschikking of aanschrijving.

Het boek geeft den indruk met bijzondere zorg bewerkt te zijn en zal ongetwijfeld voor de mannen van de praktijk een welkome uitgaaf zijn. Dat hierin echter een stil verwijt aan de Overheid besloten is, dit nl. dat deze te traag is in de samenstelling van uitvoeringsvoorschriften, zal wel geen toelichting behoeven.

Een woord van lof aan den uitgever voor de fraaie uitvoering.

Dienstweigering

door

P. Ch. J. KIËS, Eerste Luitenant der Infanterie.

Uitgave: N.V. Ontwikkeling, Amsterdam.

Prijs f 0,25.

Bovenstaande brochure werd ons ter recensie toegezonden. Het doel ervan is — gelijk schrijver, die klaagt over de weinige belangstelling die het vraagstuk der dienstweigering in het leger onder-

vindt, op bladz. 26 zegt — een steentje bij te dragen tot het opwekken van die belangstelling bij het groote publiek. Wij gelooven wel dat dit doel zal worden bereikt, het werkje is — voor zoover het eigen beschouwingen van den schrijver betreft — met warmte geschreven en de positie van den schrijver zal waarschijnlijk de belangstelling prikkelen.

De hoofdinhoud van het boekje wordt gevormd door de geschiedenis van de Dienstweigeringswet, den inhoud dier wet en die van den bijbehorenden algemeenen maatregel van bestuur, door een overzicht van de uitvoering die de wet, tot nu toe, in de practijk heeft gevonden, waarbij de gevallen Inja en Schaper (Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 58, 60, 363, 366 en 368) in herinnering worden gebracht en door het, aan het bekend artikel van Prof. Heering¹⁾ ontleend, relaas van een verhoor voor de Commissie die de gewetensbezwaren heeft te toetsen, terwijl de schrijver in een Inleiding uiteenzet, hoe hij tot het schrijven van deze brochure gekomen is en in een hoofdstuk Slotbeschouwing de consequentie trekt uit de door hem geopperde critiek en zeer in het kort zegt: „hoe het dan z.i. wél moet”.

Dat de schrijver het met de uitvoering der wet niet eens is, spreekt wel van zelf, hij is het met de *heele* wet niet eens en zou de „erkende gewetensbezwaren” liever in de Dienstplichtwet als grond voor vrijstelling zien opgenomen, voor zoover — begrijpen wij hem goed — zulks nog noodig zou zijn n.l. voor het geval dat de rechter niet reeds op grond van „overmacht” van iedere tenlastelegging van dienstweigerering zou willen vrijspreken. Voorts wenscht hij verruiming van het begrip gewetensbezwaren, zoodat zedelijke overtuigingen niet langer lager worden aangeslagen dan godsdienstige opvattingen en wijziging van de samenstelling der Commissie die over de gewetensbezwaren heeft te oordeelen, waardoor, naar schrijver's meening, de werkwijze van de commissie wel tevens eene verandering ten goede zal ondergaan.

Het eerste desideratum is een kwestie van wetstechniek, die niet zoo belangrijk is, al willen wij hierbij al dadelijk opmerken dat het toch moeilijk is in de artikelen regelende de vrijstelling van iederen dienstplicht, in te vlechten de vrijstelling wegens gewetensbezwaren, die immers juist géén algemeene vrijstelling is. Voor de beide andere wenschen zullen velen gevoelen, maar zelfs al brengt men de bedoelde verruimingen aan, dan is de kwestie voor de practijk nog niet opgelost, omdat, naar ons gevoelen (Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 337) de burgerlijke tewerkstelling altijd een struikelblok zal blijven en dit bezwaar te ernstiger wordt, naarmate, door een ruimere toepassing van het beginsel, méér militaire dienst met burgerlijken Staatsdienst zal moeten worden omgeruild. Uitermate leerzaam zoude het zijn indien zij, die de bedoelde verruiming voorstaan, eens uitgebreide inlichtingen inwonnen en publiceerden over de wijze

1) Zie ons overzicht daarvan in M. R. T. Deel XXI, bladz. 333.

waarop in andere landen, die op dit gebied vaak tot voorbeeld worden gesteld, als Denemarken, Zweden en Noorwegen, deze moeilijkheid ontgaan wordt; waarbij men zich dan nog voor oogen heeft te stellen dat het zeer de vraag is of, wat dáár kan, ook bruikbaar zou zijn in Nederland, waar ook de publieke werkgevers, als provincie en gemeente, individualistisch zijn aangelegd en zich niet gaarne werkkrachten zien opgedrongen.

De schrijver eindigt zijn geschrift met den jongeren voor te houden vóór alles hun geweten hoogst zorgvuldig te peilen en meent, daar zulks moeilijk is, daarvoor aan hen dit als beste raad te moeten geven: Luistert, Denkt en Werkt; een raadgeving, waarmede men — hoe men ook over het vraagstuk der dienstweigering moge denken — onder alle omstandigheden kan instemmen en welke in den tegenwoordigen tijd voor velen in het algemeen hard noodig is.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der Militairen in 1924,

door

Mr. P. J. COFFRIE,

Chef van de afdeling voor gerechtelijke- en gevangenisstatistiek bij het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Het was een goede gewoonte van de redactie van dit Tijdschrift om, toen de Crimineele en Justitieele Statistieken, door het Centraal Bureau voor de Statistiek bewerkt, nog in druk verschenen, geregeld de voornaamste gegevens daaruit over te nemen en eenige beschouwingen daaraan vast te knoopen. Op die wijze werd ongetwijfeld de belangstelling gewekt voor de resultaten van de onderzoekingen van het Centraal Bureau op dit gebied van velen, die door onbekendheid er niet toe kwamen statistische gegevens te raadplegen.

Konden uit hoofde van de bezuiniging van 1920 af de publicaties niet meer met tabelwerk verschijnen en geschiedde de publicatie van de gerechtelijke enz. statistieken over 1922 in zeer beknopten vorm in één deel, voor de genoemde statistieken over de jaren 1923 en 1924 werd in het geheel geen geld beschikbaar gesteld om deze in druk te doen verschijnen. Aan dezen toestand is gelukkig weer een einde gekomen; de crimineele en gerechtelijke statistieken over 1925 zullen, ofschoon nog in resumptieven vorm, gepubliceerd worden in een uitgave van het Bureau.

Met groote erkentelijkheid wordt van het door de Redactie gedane aanbod om eenige plaatsruimte beschikbaar te stellen gebruik gemaakt om, evenals dit ten aanzien van de gegevens over 1923 is geschied, eenige korte beschouwingen te wijden aan de criminaliteit der militairen in 1924.

Crimineele Statistiek.

In de eerste plaats zij de aandacht gevraagd voor eenige mededeelingen omtrent den stand der bij rechterlijk gewijsde geconsta-

teerde criminaliteit in 1924, voorzover deze tot de rechtspraak van den gewonen strafrechter behoort.

Wat de strafzaken betreft, waarvan de arrondissements-rechtbanken in eersten aanleg kennis nemen, is het aantal onherroepelijke veroordeelingen in absolute cijfers van 20902 in 1923 gestegen tot 21081 in 1924 en het aantal onherroepelijk veroordeelde individuen van 19475 in 1923 tot 19499 in 1924. Brengt men het aantal veroordeelingen en veroordeelden in verband met den bevolkingsaanwas, dan blijkt dat de relatieve cijfers een daling der gerechtelijk geconstateerde criminaliteit laten zien ten opzichte van het voorafgaande jaar: onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelde individuen per 10000 inwoners resp. in 1923 29,3 en 27,2, in 1924 29,0 en 26,8. Toch is in 1924 ook wat deze relatieve cijfers betreft nog niet bereikt het peil van vóór den oorlog; daarvoor moeten zij nog belangrijk dalen; immers de overeenkomstige cijfers voor 1913 zijn 25,1 en 23,5.

Alvorens de soort van delicten in het oog te vatten, kunnen wij in de zwaarte der misdadigheid eenig inzicht krijgen door na te gaan, welk gedeelte der onherroepelijke veroordeelingen werden uitgesproken door den politierechter, welke over het algemeen de minder ernstige feiten te berechten krijgt, hetgeen af te leiden is uit zijn beperkte bevoegdheid ten aanzien van de strafoplegging, n.l. als hoogste straf gevangenisstraf van zes maanden. Een vergelijking van de door den politierechter uitgesproken onherroepelijke veroordeelingen van 1923 met die van 1924 toont een aanzienlijke vermeerdering van de lichte strafzaken, n.l. van 7905 tot 10675.

Wat nu den aard der strafbare feiten betreft door de rechtbanken berecht, van een enigszins belangrijke stijging is alleen sprake bij de Rijksbelastingovertredingen; de in 1924 in werking getreden wet tot heffing van een belasting op rijwielen zal hier wellicht toe hebben meegewerkt (trouwens ook tot de zoeven vermelde stijging der door den politierechter uitgesproken veroordeelingen). Verder is de voor 1923 geconstateerde toeneming van het aantal misdrijven tegen de zeden in 1924 voortgezet. Terwijl het veelvuldig voorkomende misdrijf van eenvoudigen diefstal een weinig is teruggelopen, is dat van gequalificeerden diefstal nog verder gestegen. Gunstig is het beeld dat de agressieve delicten vertoonen; de eenvoudige en gequalificeerde mishandeling geven een daling te zien van het aantal per 100000 inwoners van 50,0 tot 48,8; evenzoo de eenv. bedelarij en landlooperij van 15,0 tot 12,6.

De kantongerechtcriminaliteit is in 1924 afgenomen: het aantal gevallen van schuldigverklaring bedraagt 197205 tegen 199959 in 1923; ook in de relatieve cijfers weerspiegelt zich die afneming (per 10000 inwoners 271,5 tegen 279,7), waarbij echter vermeld moet worden een verhoogd aantal gevallen, waarin krachtens art. 74 Wetb. v. Strafrecht gebruik is gemaakt van de gelegenheid om een vervolging te voorkomen, hetzij door betaling van het maximum der geldboete, hetzij door het treffen van een schikking over een te

betalen bedrag met het openbaar ministerie (1923: 33464; 1924: 44533). Gewezen worde op de vermindering der schuldigverklaringen wegens dronkenschap (1923: 18226, 1924: 15898).

Na deze uitweiding over de door den gewonen strafrechter be-rechte criminaliteit, kom ik thans tot een beschouwing, welke meer speciaal de belangstelling der lezers van dit Tijdschrift zal hebben, n.l. van de militaire strafrechtspleging in 1924.

In tegenstelling tot de rechtbankcriminaliteit door den gewonen strafrechter berecht is het aantal onherroepelijke veroordeelingen door den militairen rechter uitgesproken en het aantal veroordeelde individuen ter zake van het plegen van *commune delicten* in 1924 afgenomen, zooals uit onderstaand staatje blijkt.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1920	1127	1072
1921	252	246
1922	137	133
1923	199	195
1924	174	169

De militaire criminaliteit is dus in 1924 beneden het peil van vóór den oorlog gezakt. Bij het raadplegen van deze cijfers moet rekening gehouden worden met de sterkte van de weermacht. De getalsterkte van de Marine kan daarbij buiten beschouwing blijven, daar deze geen noemenswaardige wijziging heeft ondervonden; de wisselende legersterkte mag echter niet onvermeld blijven. Volgens opgave, door het Departement van Oorlog verstrekt, was de gemiddelde sterkte van in werkelijken dienst zijnde militairen 21704 man in 1923 tegen 19139 in 1924, in welke getallen niet begrepen zijn de resp. 1909 en 2350 verlofsofficieren, die slechts gedurende 2 à 3 weken in dienst zijn geweest.

Van de veroordeelde militairen waren in 1924 recidivist 44, in 1923 51; in verhouding tot het totaal aantal wegens *commune delicten* veroordeelden dus 26,0 en 26,2 pct.

Een splitsing van de aantallen veroordeelden naar den aard der meest voorkomende strafbare feiten is opgenomen in het volgende staatje.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen.					
	Jaar van veroordeeling.					
	1913	1920	1921	1922	1923	1924
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	50	27	17	21	17
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.)	¹⁾ 6	16	¹⁾ 11	²⁾ 6	4	¹⁾ 17
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	²⁾ 50	79	42	²⁾ 30	39	²⁾ 20
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	742	143	61	118	98
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	35	5	4	1	6
Artt. 229 en 231 Swb.	—	4	—	1	—	—
Artt. 278, 282 t/m 285 Swb.	—	6	—	3	1	1

Een enigszins onrustbarende stijging treffen we alleen aan bij de misdrijven tegen de zeden; het gunstige beeld, dat het aantal veroordeelden voor deze groep van misdrijven te zien geeft in 1922 en 1923, is hiermede teniet gedaan. Hetzelfde verschijnsel, het omhoog gaan van de sexueele criminaliteit, merkten we voor de laatste jaren, zooals reeds werd aangegeven, ook op bij de ontleding der algemeene criminaliteit, waarbij de desbetreffende veroordeelingen tegen slechts 319 in 1919, in 1923 en 1924 resp. 756 en 829 bedroegen. Ook is opvallend de vermeerdering van de vernielingsmisdrijven. Alhoewel ten aanzien van de economische delicten een teruggang is te constateeren, werd niet bereikt het voor 1922 zoo gunstige cijfer. Eveneens geven de misdrijven tegen lijf en leven vergeleken bij 1923, een belangrijke afneming te zien.

Ook het aantal veroordeelingen resp. veroordeelden wegens *misdrijven in het Wetboek van Militair Strafrecht genoemd* liep terug zooals uit onderstaande cijfers is te zien.

¹⁾ Hieronder 2 dierenmishandeling.

²⁾ Hieronder 1 doodslag.

³⁾ Hieronder 1 dierenmishandeling.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1920	1683	1519
1921	784	709
1922	420	389
1923	504	477
1924	436	402

De aantallen, die veel overeenkomst hebben met die van 1922, konden nog niet, zooals we dat zagen bij de misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, beneden die van 1913 komen.

Het aantal recidivisten bedroeg zoowel in 1923 als in 1924 135, resp. 28,3 en 33,6 pct. van het totaal aantal veroordeelde individuen.

Het is niet overbodig hierbij nog eens te wijzen op de omstandigheid, dat met ingang van 1 Januari 1923 een nieuw wetboek van militair strafrecht in werking is getreden, waarin de omschrijving der strafbare feiten afwijkt van het, behoudens wat de berechting betreft der onder de overgangsbepalingen vallende zaken, buiten werking gestelde wetboek; bij de beoordeeling van de gegevens over een reeks van jaren moet dit niet uit het oog worden verloren. Helaas zijn door deze veranderingen in de omschrijvingen der strafbepalingen niet vergelijkbaar de verschillende strafbare feiten van 1923 en 1924 met die van de vorige jaren. Vielen van de 477 in 1923 veroordeelden nog 246 onder de bepalingen der oude wet, in 1924 waren dit er slechts 91, waarvan

1 veroordeeld wegens insubordinatie.

90 „ „ „ desertie.

Van de 311 personen, die berecht werden volgens de nieuwe wet, werden er in 1924

1	veroordeeld wegens ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96);	1923	1
50	„ „ ongeoorloofde afwezigheid door opzet (art. 97);	„	34
36	„ „ desertie (art. 98);	„	28
10	„ „ opzettelijke belediging van een meerdere (art. 108);	„	11
101	„ „ opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114);	„	109
4	„ „ opz. een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116);	„	5
28	„ „ feitelijke insubordinatie (art. 117);	„	15
3	„ „ militair oproer (art. 124);		
18	„ „ als belhamel deelnemen aan een militair oproer (art. 125);		

1	veroordeeld wegens	het als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten (art. 129);	1923	1
1	„	opruiing (art. 146);	„	1
25	„	opz. niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150 al. 1);	„	7
32	„	idem door schuld (art. 150 al. 3);	„	16
1	„	diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152).		

Uit onderstaande cijfers is na te gaan welke straffen aan militairen werden opgelegd.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens *commune misdrijven*; 1920—1924.

Jaar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.							
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuichtschool.	Geldboete.	Berisping.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Vervallenverklaring van den militairen stand.	Ontzetting voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.	Vernietiging of onbruikbaarmaking	
1) 1920	—	890	76	—	281	—	61	—	3	123	71	—	2	
2) 1921	—	201	18	—	63	—	9	—	2	50	1	—	2	
3) 1922	—	108	8	1	32	—	4	—	2	20	—	—	—	
4) 1923	—	165	2	—	32	—	13	1	23*)	—	—	—	—	
5) 1924	—	141	1	—	34	—	11	—	30*)	—	1	—	1	

*) In deze aantallen zijn begrepen voor 1923 en 1924, 13 straffen van ontslag uit den militair dienst met ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen en resp. 8 en zoodanige straffen zonder ontzetting van genoemd recht.

1) In 1920 kwamen 172 voorw. veroord. voor, waarvan 166 tot gevangenisstraf en 6 tot hechtenisstra

2) „ 1921 „ 44 „ „ „ „ „ 41 „ „ „ 3 „ „

3) „ 1922 „ 27 „ „ „ „ „ 25 „ „ „ 2 „ „

4) „ 1923 „ 35 „ „ „ „ „ 33 „ „ „ 2 „ „

5) „ 1924 „ 32 „ „ „ „ „ , allen tot gevangenisstraf.

Wat de hoofdstraffen aangaat, blijken minder vrijheidstraffen te zijn opgelegd; een stijging van weinig beteekenis treffen we aan bij de geldboete.

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens <i>militaire misdrijven</i> 1920—1924.																
nr.	Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.								
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Vervallenverklaring van den militairen stand of van de betrekking van militair geëmployeerde.	Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Degradatie. (Verl.)	Vermindering in klasse.	Plaatsing in een klasse van militairen, aan een strengere krijgstucht onderworpen.	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Openbaarmaking der rechterlijke uitspraak.	Vernietiging of onbruikbaarmaking van voorwerpen.
20	—	—	1004	778	2	9	—	—	182	45	—	3	—	—	—	—
21	—	—	440	374	—	2	—	—	140	11	—	—	2	—	—	—
22	—	—	230	197	—	2	—	—	65	19	—	1	—	—	—	—
23	—	—	479	24	—	1	—	99*)	13	3	—	1	—	—	—	—
24	—	—	436	—	—	—	—	57*)	—	9	—	—	—	—	—	—

*) Deze aantallen worden voor 1923 en 1924 gevormd door 18 en 1 straffen van ontslag uit den fairen dienst met ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen en 81 en 56 lanige straffen zonder ontzetting van genoemd recht.

In 1920 kwamen 180 voorw. veroord. voor, waarvan 107 tot gevangenisstraf en 72 tot mil. detentie en 1 tot geldboete.																
In 1921 kwamen 52 voorw.	„	„	„	„	„	„	„	31	„	„	„	21	„	„	„	„
„ 1922	„	53	„	„	„	„	„	17	„	„	„	36	„	„	„	„
„ 1923	„	44	„	„	„	„	„	43	„	„	„	1	„	„	„	„
„ 1924	„	44	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„

Bij de wegens militaire misdrijven opgelegde straffen valt het op, dat in 1924 slechts tot één soort hoofdstraf is veroordeeld, n.l. tot gevangenisstraf; van de bevoegdheid in art. 11 van het W. v. M. Sr. omschreven, werd door den rechter dus geen gebruik gemaakt. Bij raadpleging van het grondmateriaal bleek mij, dat wat de strafmaat der hoofdstraffen betreft voor de beide laatste jaren, zoowel wegens commune als militaire misdrijven, verreweg het meest is opgelegd gevangenisstraf van 1 maand tot 1 jaar; in verhouding tot het totaal veroordeelingen in 1924, 60,9 en 70,6 pct.

Medegedeeld zij hier nog, dat in 1924 geen enkele maal door den rechter ten aanzien van minderjarige militairen de maatregel werd toegepast van terbeschikkingstelling van de Regeering (art. 39 Wetb. v. Strafrecht) of ondertoezichtstelling (art. 39 decies W. v. Str.).

Afzonderlijk vermeld in de staatjes zijn de aantallen voorwaardelijke veroordeelingen. De toepasselijkheid van de bepalingen omtrent dit instituut op militairen, ingevoerd door de Wet van 20 April 1918. (Stbl. no. 255), is in het Wetboek van Militair Strafrecht gehandhaafd. De hierboven meegedeelde cijfers moeten echter in verband gebracht worden met het totaal aantal veroordeelingen waarbij voorwaardelijke veroordeeling mogelijk is, om een inzicht te krijgen in de vermeerdering of vermindering der toepassing. Het volgende overzicht vermeldt de percentages der voorwaardelijke (a) gevangenisstraffen, (b) hechtenisstraffen van het totaal aantal opgelegde gevangenisstraffen van minder dan een jaar en van het totaal aantal hechtenisstraffen (militaire detentie), bij veroordeelingen wegens commune- en militaire delicten.

Jaar.	Commune delicten		Militaire delicten	
	a)	b)	a)	b)
1920	19,8	7,9	10,7	9,2
1921	21,7	16,7	7,1	5,6
1922	23,8	25,—	7,4	18,3
1923	21,0	100,—	9,0	4,2
1924	24,1	—	10,1	—

De toepassing van de voorwaardelijke veroordeeling is zoowel ten aanzien van de veroordeelingen wegens commune delicten als wegens militaire delicten gestegen.

Waar in 1924 slechts éénmaal hechtenis werd opgelegd wegens een commuun delict en in geen enkel geval wegens een militair misdrijf veroordeeling tot militaire detentie volgde, kon bij deze straf geen percentage vermeld worden. Behalve de gegevens betreffende de voorwaardelijke veroordeelingen, die in 1924 *uitgesproken* zijn, is het van belang na te gaan de gegevens betreffende den afloop der voorwaardelijke veroordeelingen, van welke de proeftijd in dat jaar eindigde; die voor de militairen zijn over 1923 en 1924 bij de bewerking afzonderlijk gehouden.

Hieronder is vermeld het aantal gevallen waarin de proeftijd eindigde, hetzij doordat deze was verstreken zonder dat de voorwaardelijk opgelegde straf behoefde ten uitvoer te worden gelegd, hetzij doordat last werd gegeven tot tenuitvoerlegging der straf.

Afloop der gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1923 en 1924.				
Jaar.	Gevalen, waarin de proeftijd verstrekt, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Gevalen, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging der voorwaardelijk opgelegde straf.	
	Bij misdrijven.	Bij overtredingen	Bij misdrijven	Bij overtredingen
1923	118	1	8	—
1924	81	—	8	—

In verhouding tot het totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde was dus bij de misdrijven de afloop gunstig in resp. 93,7 en 91,0 pct. en ongunstig in resp. 6,3 en 9,0 pct. der gevallen. Hier zij opgemerkt, dat ook ten aanzien van de door den gewonen strafrechter wegens misdrijven voorw. opgelegde straffen, waarvan de proeftijd in 1924 eindigde, relatief een toename was waar te nemen van de gevallen met ongunstigen afloop, n.l. in 1924 10,9 pct. tegen in 1923 7,3 pct. van het totaal aantal gevallen. Zulk een toeneming van één jaar zegt echter uit den aard der zaak weinig.

De duur van den feitelijken proeftijd van de mislukte gevallen is uit het volgende staatje af te lezen.

Duur van den proeftijd van hen, ten opzichte van wie later last tot tenuitvoerlegging der straf gegeven werd.											
Jaren.	Aantal gevallen.	Misdrijven.									
		Ten uitvoerlegging volgde na een tijdsverloop van									
		minder dan 6 maanden		6 mnd. tot 1 jaar		1—2 jaar		2—3 jaar		3 jaar en meer	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
1923	8	2	25,—	2	25,—	2	25,—	1	12,5	1	12,5
1924	8	3	37,5	2	25,—	3	37,5	—	—	—	—

Zooals bekend is, kunnen in geval van voorwaardelijke veroordeeling tot gevangenisstraf van 2 maanden of langer door den rechter

naast de algemeene voorwaarden dat de veroordeelde gedurende den proeftijd geen strafbaar feit zal begaan, en die genoemd in art. 15 van het Wetb. van Mil. Strafrecht, bijzondere voorwaarden worden gesteld, waaraan gedurende den proeftijd of een gedeelte daarvan voldaan moet worden. Aan een instelling of aan een bijzonderen ambtenaar kan worden opgedragen ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleenen. Gaat men na het aantal gevallen betreffende misdrijven die in 1923 en 1924 eindigden, waarbij opdracht tot bijstand aan een instelling was gegeven, dan blijkt, dat daarvan in 1923 normaal eindigden 6 gevallen of 75 pct., met last tot tenuitvoerlegging 2 gevallen of 25 pct.; waarbij de opdracht was gegeven aan een bijzonderen ambtenaar eindigden in 1923 normaal 3 gevallen of 100 pct. Voor 1924 doen zich slechts 3 gevallen voor met opdracht tot bijstand en wel in al deze gevallen aan een instelling; 2 eindigden normaal, 1 met herroeping. Of opdracht van bijstand aan een ambtenaar al of niet gunstiger gewerkt heeft dan die aan een instelling, is dus voor het laatstgenoemde jaar niet na te gaan. Trouwens bovenstaande cijfers zijn te klein om daaruit bepaalde conclusies te trekken.

Thans nog een bespreking van de overtredingen door den militairen rechter berecht. De gevallen van schuldigverklaring zijn van 464 in 1923 teruggelopen tot 335 in 1924.

We moeten hier echter, evenals bij de commune kantongerechtcriminaliteit, rekening houden met het aantal gevallen, waarin de vervolging werd voorkomen door betaling van de maximum-boete of wel door een schikking, zooals dit krachtens art. 74 W. v. Strafrecht sedert de met ingang van 1 September 1922 in werking getreden wijziging mogelijk is. De gevallen van voorkoming stegen van 1922 af in een snel tempo, zoodat deze in 1923 het aantal schuldigverklaringen verre overtroffen en in 1924 zelfs meer dan tweemaal zooveel blijken te zijn. De optelling van de beide categorieën, die te zamen de werkelijke criminaliteit meer benaderen dan de schuldigverklaringen alleen, geeft voor 1924 een geringe verhooging te zien van de kantongerechtcriminaliteit der militairen.

Jaar.	Gevalen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1920	1846	9	1855
1921	970	14	984
1922	893	139	1032
1923	464	582	1046
1924	335	722	1057

Om een volledig beeld van de „petite criminalité” der militairen te verkrijgen zoude men hier nog bij moeten voegen het aantal gevallen, waarin een overtreding op grond van art. 2 van de Wet op de Krijgstucht disciplinair werd afgedaan. Cijfers daaromtrent zijn mij echter niet bekend.

Van de Crimineele Statistiek ten slotte nog eenige gegevens betreffende de straffen door den militairen rechter opgelegd wegens overtredingen, waaruit blijkt dat bijna uitsluitend geldboete is opgelegd.

Jaar.	Hechtenis.	Geldboete.	Verbeurdverklaring.
1920	1	1845	47
1921	1	969	21
1922	1	892	12
1923	—	464	11
1924	—	335	12

Justitiele Statistiek.

Tusschen de Crimineele Statistiek en de Justitiele Statistiek bestaat dit verschil, dat bij eerstgenoemde de tel-eenheid gevormd wordt door de onherroepelijke veroordeeling (resp. veroordeelde) en bij laatstgenoemde — in hoofdzaak een administratieve statistiek — door de per instantie afgedane zaak.

Wordt dus bij de Crimineele Statistiek een zaak slechts eenmaal verantwoord, bij de Justitiele- kan het voorkomen dat dezelfde zaak meermalen wordt geteld, n.l. wanneer verschillende instanties doorloopen zijn. Toch zal een stijging of daling der criminaliteit van een jaar vaak in beide statistieken tot uitdrukking komen, al komen sommige zaken in de Justitiele Statistiek vermeld in het geheel niet (bijv. bij vrijspraak) of eerst in een volgend jaar in de Crimineele Statistiek tot uiting.

Voor 1924 is te zien, dat het aantal afgedane zaken van de Justitiele Statistiek zoowel wegens misdrijven als overtredingen door den militairen rechter berecht, vergeleken bij het voorafgaande jaar aanmerkelijk is gedaald. Bij de Crimineele Statistiek liepen eveneens de aantallen veroordeelingen wegens misdrijven en schuldigverklaringen wegens overtredingen terug. De totaal berechte criminaliteit van de militairen is dus volgens de uitkomsten van beide statistieken verminderd.

De hieronder opgenomen cijfers vermelden het totaal aantal zaken betreffende misdrijven en overtredingen, afgedaan door de Krijgsraden en het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande en in Ned.-Indië; door deze samenvoeging van instanties zijn dus sommige zaken dubbel geteld.

1920	4143
1921	2047
1922	1416
1923	1324
1924	1165

Van de in Ned.-Indië behandelde zaken zijn voor 1921 en 1922 de gegevens niet ontvangen, zoodat deze in de aantallen over die jaren niet zijn begrepen.

Een splitsing naar de verschillende rechterlijke colleges en detail-leering omtrent de afgedane zaken is in het volgende staatje opgenomen.

1924	RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1924 afgedaan. ¹⁾	Personen, op wie de zaken in kolom 1 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 2 en 3, zijn te verdeelen als volgt:						Voorw art. 7 ver vervolg
			Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Ter terechtzitting ver- wezen naar den burger- lijken strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den comman- deerden officier werd overgelaten	of termen voor toepassing van een krijgsmatige bestrafing aanwezig zijn.	Veroordeelden.	Schuldigen, die ter be- schikking van de Regering zijn gesteld (art. 39 Wetboek van Strafrecht).	Voortvluchtigen.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
oog Militair Gerechtshof.		184	9	²⁾ 191	—	1	176	—	—	16	4
rjgsraad Landm. 's-Bosch.		1428	99	1382	—	8	801	—	—	66	605
rjgsraad Zeemacht Wil- lemsoord		210	18	198	—	2	91	—	—	6	117
oog Militair Gerechtshof Ned.-Indië		25	—	27	—	—	26	—	—	1	—
rjgsraad Zeemacht Soe- rabaja	³⁾	45	—	³⁾ 47	—	—	42	—	—	3	—

¹⁾ Met inbegrip van de zaken, welke buiten proces werden afgedaan.

²⁾ Ten aanzien van 3 personen werd de telastlegging nietig verklaard.

³⁾ Eén zaak, aanhangig gemaakt bij den zee-krijgsraad te Soerabaja, werd verwezen naar te Willemsoord. Bovendien werd in één geval het recht tot strafvordering vervallen verkl. wegens het overlijden van den beklaagde.

Ten slotte volgt hier een overzicht van de eindbeslissingen gegeven door het Hoog Militair Gerechtshof in zake beklag over krijgstuuchtelijke straffen.

1924	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen.				
	Aantal behandelde klachtzaken.	Geground.	Gedeeltelijk geground.	Ongegrond.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafredenen gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafredenen gewijzigd.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1) 17	1	3	12	—	9	—	4	2	1

¹⁾ In één beklagzaak verklaarde het Hof de autoriteit, waarbij klager zich in eerste instantie had beklagd, onbevoegd tot kennisneming der zaak.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1925—1926. — 276.

*Openbaar onderzoek omtrent rampen en ongevallen, overkomen
aan Nederlandsche oorlogsvaartuigen.*

VOORLOOPIG VERSLAG.

De wettelijke regeling van deze aangelegenheid werd algemeen toegejuicht.

Verscheidene leden waren echter van oordeel, dat het niet gewenscht is voor het bovenbedoelde onderzoek een speciaal college, den Marineraad, in het leven te roepen. Indien de bevoegdheden van den Raad voor de Scheepvaart worden uitgebreid, zoodat deze ook een onderzoek kan instellen betreffende rampen en ongevallen, overkomen aan vaartuigen in dienst van het Rijk — ook buiten het in art. 70 der Schepenwet bedoelde geval, dat de ramp of het ongeval plaats heeft binnen de territoriale wateren —, bestaat aan zulk een speciaal college geen behoefte. Dat de samenstelling van den Raad voor de Scheepvaart als een bezwaar daartegen zou kunnen gelden, konden zij niet toegeven. Van de vier vaste leden, welke die Raad buiten den voorzitter telt, zijn er, volgens art. 23 der Schepenwet, twee zee-officier of oud-zeeofficier. Het militaire element is dus in dien Raad behoorlijk vertegenwoordigd. Acht de Regeering nog versterking van dit element noodig, indien het geldt een onderzoek betreffende rampen en ongevallen, aan oorlogsvaartuigen overkomen, dan kan daarin worden voorzien, door in zoodanig geval een of meer militairen of oud-militairen als buitengewone leden in den Raad zitting te doen nemen, zooals in art. 23, derde lid, der Schepenwet ten aanzien van andere deskundigen is bepaald. Het onderzoek zal dan in handen komen van een college, dat, zoowel door zijn groote ervaring op dit gebied als door zijn samenstelling, veel betere waarborgen voor een deugdelijk onderzoek oplevert dan de eenzijdig uit militairen of oud-militairen samengestelde en — in verband met zijn beperkt arbeidsveld — slechts bij hooge uitzondering in functie tredende Marineraad, zooals deze in het wetsontwerp is gedacht. Ook zullen dan de kosten, aan de instelling van dit nieuwe college verbonden en die, naar sommige leden vreesden, vrij hoog zullen zijn, bespaard worden.

De voorgestelde regeling achtte men te minder bevredigend, wijl de loodsvaartuigen er buiten vallen. Deze zijn geen oorlogsvaartuigen in den zin van dit wetsontwerp; immers zij staan niet onder bevel van een militair gezagvoerder, noch zijn geheel of gedeeltelijk met mili-

tairen bemand (art. 1, lid 5). Zij vallen evenmin onder de Schepenwet, als zijnde vaartuigen in dienst van het Rijk (art. 2, sub a, der Schepenwet). Ten aanzien van de jongste ramp met den loodsschoener van Terschelling heeft de scheepvaartinspectie geen onderzoek ingesteld; zij meende dat een aparte regeling daarvoor noodig was. Een aparte regeling voor de loodsvaartuigen zou ook na de totstandkoming van deze wet noodig blijven.

De leden, welke hier aan het woord waren, gaven op grond van een en ander de Regeering in overweging, dit wetsontwerp in te trekken en alsnog een voorstel tot wijziging van de Schepenwet in den bovenbepleiten zin bij de Staten-Generaal aanhangig te maken.

Ook andere leden meenden, dat de noodzakelijkheid van het nieuwe college niet duidelijk was aangetoond, doch wenschten, alvorens hun stem over het wetsontwerp te bepalen, de nadere argumenten der Regeering af te wachten.

Verscheidene andere leden konden zich wel er mede vereenigen, dat voor het onderzoek van ongevallen of rampen, aan oorlogsvaartuigen overkomen, een bijzondere regeling naast die van de Schepenwet wordt getroffen, omdat oorlogsvaartuigen in een andere positie verkeerden dan koopvaardij-schepen, zoowel wat het materieel als wat het personeel betreft.

Toch achtten ook de meesten van deze leden het niet juist gezien, den Marineraad uitsluitend uit zeeofficieren of oud-zeeofficieren te doen bestaan. Opneming daarin ook van een of meer burgerlijke deskundigen achtten zij noodig, zoowel in het belang van een objectief en deugdelijk onderzoek, als om een verkeerden indruk naar buiten te voorkomen. Zoo zou b.v. een ingenieur, een kapitein der koopvaardij of een vertegenwoordiger van het scheepvaartbedrijf een plaats in den Marineraad zijn te geven. Voorts werd de aanwezigheid op een betekenissenvolle plaats in den Raad van een jurist noodzakelijk geoordeeld. De positie van den „rechtskundig raadgever” volgens het wetsontwerp oordeelde men ietwat merkwaardig. De leden, hier aan het woord, wenschten liefst een jurist als voorzitter, althans als lid of als secretaris, het laatste omdat voor het opmaken van processen-verbaal van verhooren en het op juiste wijze formuleeren van de uitspraken van den Raad rechtsgeleerde kennis van veel belang is.

Ook dezen leden had het bevreemd, dat het wetsontwerp geen regeling treft voor de loodsvaartuigen. In deze leemte zal hun inziens het best door aanvulling van de Schepenwet zijn te voorzien.

Gevraagd werd, of de regeling volgens dit wetsontwerp niet in strijd kan komen met die volgens de Schepenwet, wat het onderzoek naar scheepsrampen en -ongevallen betreft. Gewezen werd b.v. op het geval van een aanvaring tusschen een oorlogsvaartuig en een koopvaardij-schip. Art. 14, vierde lid, van het wetsontwerp geeft in zoodanig geval een regeling, doch voorziet niet in het geval van gelijktijdige bemoeiing ten aanzien van een ongeval of ramp door de organen van onderzoek volgens de Marinescheepsongevallenwet en die volgens de Schepenwet. Zal in zoodanig geval de Marineraad den

voorrang hebben? Of moet uit art. 27 van het wetsontwerp, in verband met art. 1, vierde lid, worden afgeleid, dat de Raad voor de Scheepvaart zich voortaan steeds van bemoeiing zal hebben te onthouden, indien bij een scheepsramp zoowel een oorlogsvaartuig als een koopvaardijship is betrokken, zelfs indien wél het koopvaardijship of zijn bemanning, doch niet het oorlogsvaartuig schade heeft geleden? De bepaling zou dan van veel verdere strekking zijn, dan wenschelijk is en dan de Memorie van Toelichting doet vermoeden. Toch schijnt art. 27, in verband met art. 1, vierde lid, tot die opvatting te dwingen. Voor zoover het artikel een meer beperkte bedoeling mocht hebben, namelijk het uitsluiten van de toepassing van art. 70 der Schepenwet ten aanzien van oorlogsvaartuigen, merkte men op, dat de redactie minder juist is, daar art. 70 der Schepenwet niet staat in hoofdstuk IV van die wet.

Sommige leden zagen ook in deze compententiemoeilijkheden een reden om de voorkeur te geven aan het brengen van alle onderzoek naar scheepsrampen en ongevallen bij den Raad voor de Scheepvaart.

Met eenige bevreemding was door eenige leden kennis genomen van de uitlating op bladz. 2 der Memorie van Toelichting, dat openbaarheid van behandeling en uitspraak er toe zal kunnen strekken, „dat heerschende wanbegrippen met betrekking tot personeel en materieel der vloot in de toekomst worden weggenomen”. Van zoodanige wanbegrippen was dezen leden niets bekend.

Sommige leden achtten den term *Marineraad* geen juiste benaming voor dit college, dat een zeer speciale taak zal hebben.

Artikel 1. Gevraagd werd, of, nu in het nieuwe zeerecht de „schipper” plaats heeft gemaakt voor den „kapitein”, daarmede in dit wetsontwerp niet rekening gehouden moet worden (zie ook artt. 4 en 14).

Gevraagd werd, waarom in alinea 6 niet bepaald is, welke der twee Ministers, die de wet onderteekenen, belast is met de uitvoering der wet.

Men achtte het niet juist, dat in de vierde alinea de tweede zin met inspringende letters is afgedrukt. Hetzelfde geldt voor het zesde lid van art. 2.

Artikel 2, lid 6. Sommige leden achtten gewenscht, dat de leden en plaatsvervangende leden voor langeren tijd worden benoemd en niet te gelijk aftreden.

In plaats van „als regel” zou men willen lezen „in den regel”.

In verband met de achtste alinea werd gevraagd, of het de bedoeling is ook titularissen, die in actieven marinedienst zijn, een geldelijke tegemoetkoming te verleen. Eenige leden achtten dit niet gewenscht; volgens art. 11 zullen getuigen en deskundigen in Rijksdienst ook geen vergoeding ontvangen.

Artikel 5. Gevraagd werd, welke autoriteiten bedoeld zijn met de woorden „uitgezonderd tegenover de, in het verband van deze wet,

boven hen gestelde autoriteiten". Ook uit taalkundig oogpunt schijnt deze zinsnede niet onberispelijk.

Artikel 8. Opgemerkt werd, dat in het eerste lid achter „oorlogsvaartuigen" een komma ontbreekt.

Artikel 9. Sommige leden betoogden, dat de gevallen, waarin geheimhouding van een onderzoek wordt opgelegd, zooveel mogelijk dienen beperkt te worden. Gevraagd werd daarom, of in het tweede lid de woorden „of om redenen daarmede verband houdende", niet, als overbodig, kunnen geschrapt worden. Voorts achtte men gewenscht, dat de geheimhouding wordt getemperd door te bepalen, dat van uitgebrachte geheime rapporten (art. 14, lid 7) een exemplaar ter griffie van de Tweede Kamer zal worden neergelegd, opdat de leden der Kamer daarvan kennis kunnen nemen.

De woorden „zoo noodig" in het vijfde lid zou men gaarne tusschen komma's geplaatst zien.

Artikel 11. Eenige leden zouden de woorden „zoo zij dit verlangen" liever geschrapt zien, welk verlangen echter door andere leden niet werd gedeeld.

Artikel 14. Opgemerkt werd, dat de verwijzing in dit artikel naar art. 7, eerste lid, niet juist is, Immers art. 7, eerste lid, regelt niet slechts het geval van behandeling met gesloten deuren — waarop art. 14 doelt —, doch stelt behandeling in het openbaar voorop.

De redactie van het derde lid achtte men gebrekkig. Men gaf in overweging te lezen: „De Marineraad deelt, op grond van het gehouden onderzoek, aan Onzen Minister mede, of er naar zijn oordeel aanleiding bestaat maatregelen te nemen", enz.

Artikel 29. Eenige leden hadden bezwaar tegen een zoo ruime formulering van hetgeen bij algemeenen maatregel van bestuur zal worden geregeld. Andere leden verklaarden dit bezwaar geenszins te deelen.

In plaats van „nog" zou men liever „verder" willen lezen.

Artikel 30. Sommige leden achtten de benaming „Marinescheepsongevallenwet" niet aanbevelenswaard, omdat het begrip „ongevallenwet" in onze wetgeving een anderen zin heeft. De naam „Marinescheepsrampwet" zou dit bezwaar opheffen.

Opgemerkt werd, dat bij het *Staatsblad* ook het jaartal dient te worden vermeld.

Aldus vastgesteld 18 Juni 1926.

VAN DE BILT.
HERMANS.
WINTERMANS.
SCHAPER.
BIJLEVELD.

VRAGENBUS.

**Kan een dienstplichtige in werkelijken dienst worden
gehouden gedurende den tijd dat de gerechts-
officier overweegt, of met een disciplinaire
bestrafing ex art. 2 [2°-6°] W. K.
kan worden volstaan?**

Wij ontvingen het volgende schrijven:

Zoude ik Uw meening mogen vragen in de volgende aangelegenheid, die ik van alle bijzonderheden heb ontdaan, teneinde de zaak zoo zuiver en principieel mogelijk te stellen?

De Korpscommandant straft een dienstplichtige ter zake van overtreding van art. 114, 1e lid v/h Wetboek van Militair Strafrecht en derhalve op grond van art. 2, 2° a der Wet op de Krijgstucht.

Hij geeft daarna, op grond van L. O. 1923 No. 383 van een en ander kennis aan den Garnizoenscommandant.

De vraag is nu: is met de krijgstuchtelijke afdoening de zaak afgedaan, of kan men dit eerst vaststellen, nadat van den Garnizoenscommandant bericht is gekomen, dat geen strafvervolging tegen den betrokkene zal worden ingesteld?

Deze vraag heeft practische beteekenis, doordat de disciplinaire straf werd opgelegd, 2 dagen vóórdat de betrokkene met groot verlof zou vertrekken.

De Garnizoenscommandant verzoekt den Korpscommandant, aangezien een zaak tegen den dienstplichtige „hangende” was, hem niet met groot verlof te zenden. De Korpscommandant meende, aan dat verzoek niet te kunnen voldoen, omdat er geen zaak „hangende” was. Hij beriep zich hierbij op de bewoordingen in de eerste alinea van L. O. 1923 No. 383, welke spreekt van een zaak „afdoen”; hij beschouwde dus de zaak als *afgedaan*, erkennende de mogelijkheid, dat die opnieuw aanhangig zou kunnen worden gemaakt, n.l. wanneer de zienswijze van den Garnizoenscommandant bleek af te wijken van die van den Korpscommandant.

Ik dank U bij voorbaat voor Uwe inlichting.

Wij zijn van oordeel dat in deze kwestie het gelijk aan de zijde van den Garnizoenscommandant is en komen met nadruk op tegen de wijze waarop de Korpscommandant zijne meening motiveerde. Hij grondt deze op de bewoordingen van de Beschikking van den Minister van Oorlog van 20 September 1923, 1ste Afd. No. 83

(Legerorders 1923, No. 383) ¹⁾ o.m. bepalende, dat, „wanneer een „tot straffen bevoegde militaire autoriteit, een strafbaar feit om- „schreven in art. 2, 2°, 3°, 4°, 5° en 6° van de Wet op de Krijgs- „tucht krijgstuchtelijk afdoet”, deze daarvan rapporteert aan den Korpscommandant, die op zijn beurt van een en ander aan den Garnizoenscommandant kennis geeft.

Het betoog wordt nu vastgeknoopt aan het woord „afdoen”, voor- komende in die Legerorder. Daarbij wordt — wat voor een militair vreemd is — de hierarchie der voorschriften uit het oog verloren; een ministerieele beschikking op die gebied is niet een geheel zelf- standig voorschrift, maar niets meer dan eene verduidelijking van het praevaleerende stelsel der wet, zooals dit voortloeit uit artikel 2 (2°—6°) W. K., in verband met art. 57 W. K., met welk stelsel de Rechtsplegingen door de Invoeringswet in overeenstemming zijn ge- bracht. De Legerorder sluit zich aan dat stelsel dan ook volkomen aan, zij spreekt in overeenstemming met art. 2 W. K. van „afdoen”, welk woord dus natuurlijk moet worden opgevat in de beteekenis die het **in de wet heeft**. Duidelijk blijkt nu uit artikel 2 W. K., in verband met de artikelen 8 e.v. R. L. en 6 e.v. R. Z. dat met „afdoen” niet bedoeld is „voor goed beëindigen”; immers het toe- zicht van den garnizoenscommandant of van den vlootvoogd dient juist om de vraag te beantwoorden of met het „afdoen” van den strafoplegger, de zaak werkelijk wel uit mag zijn.

Is uit de Legerorder dus geen argument te putten omdat zij immers niets meer is en mag wezen dan een parafrase van wat reeds in de wet is uitgedrukt, ook het gebruik van het woord „afdoen” in de wet kan, op grond van het boven betoogde, geen grond geven aan de conclusie door den Korpscommandant getrok- ken. De bron waartoe men moet gaan om de gestelde vraag te be- antwoorden, is de Dienstplichtwet. Artikel 36c daarvan bepaalt, dat de dienstplichtige, als hij voor groot verlof in aanmerking komt, in werkelijken dienst gehouden kan worden zoolang dit noodig is tot het ondergaan van straf of voor het onderzoek omtrent een straf- baar feit of een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvan hij verdacht of beklaagd wordt. De vraag is dus slechts of de tijd, die de Garni- zoenscommandant noodig heeft om er over te raadplegen of hij zich bij de disciplinaire bestraffing zal neerleggen dan wel naar den krijgsraad zal verwijzen, gerekend moet worden te behooren tot het hier bedoelde „onderzoek”. De geschiedenis van de Dienstplichtwet brengt ons niet verder, hetgeen niet te verwonderen is, daar het be- doelde art. 36c is ontleend aan de Militiewet (art. 83, tweede lid) en de Wet op de Krijgstucht eerst op 1 Januari 1923, toen de Dienst- plichtwet al een 10-tal maanden gold, in werking is getreden.

Naar onze meening is het echter alleszins redelijk om een ra- adpleging die voorafgaat aan de beslissing, welke tenslotte definitief zal uitmaken of het begane feit als strafbaar feit of als krijgstuch-

1) Zie M. R. T. Deel XIX; bladz. 242.

telijk vergrijp zal worden gestraft, onder het in art. 36c bedoelde onderzoek te brengen.

Dit kan te gereeder geschieden, omdat het artikel niet tot het in werkelijken dienst houden dwingt, maar slechts de mogelijkheid er toe scheidt. Of de man dus zal moeten blijven, kan de autoriteit die zulks heeft te beslissen geheel van de omstandigheden doen afhangen. Maar als — zooals in het onderhavige geval — de Garnizoenscommandant er om vraagt, zouden wij meenen dat uit die vraag reeds blijkt, dat het een punt van ernstige overweging bij die autoriteit uitmaakt of in casu verwijzing naar den krijgsraad moet plaats hebben en wij zouden, in het vertrouwen dat de Garnizoenscommandant zijne beslissing zoo spoedig mogelijk zal nemen, in afwachting daarvan, de dienstplichtige in werkelijken dienst houden.

Overigens moge de aandacht worden gevestigd op de Beschikking van den Minister van Oorlog van 1 Juli 1926, VIIde Afd. no. 94 O. (hiervoor afgedrukt op bladz. 2) volgens welke, in een geval als het hier voorliggende, bij oproeping in werkelijken dienst overeenkomstig het tweede lid van genoemd art. 36, afgeweken kan worden van den termijn van 10 dagen, bedoeld in art. 4, vijfde lid, van het Dienstplichtbesluit. Deze beschikking kan er toe bijdragen in een voorkomend geval bij de beantwoording van de vraag „blijven of niet-blijven”, de schaal naar den kant van „niet-blijven” te doen doorslaan.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 25 November 1925. ¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-Luitenants ter zee J. Bosma en H. E. te Winkel,
Officier van Administratie 1e klasse B. van Erp Taalman Kip
en Luitenant ter Zee 1e klasse P. van Waasdijk.

Fiscaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e klasse.

Raadsman: Dr. J. de Vrieze, Advocaat te Amsterdam.

Verduistering van tafelgelden en vervalschingen in de verantwoording daarvan.

Vervalsching in de schriftelijke verantwoording van tafelgelden valt niet onder art. 225 W. v. Sr.

Al heeft geen formeele herkiezing plaats gehad, toch moet beklagde, die met zijne toestemming de functie van gamelle-chef bleef vervullen, beschouwd worden als te zijn de herkozen gamelle-chef.

Ook al bepaalt het Reglement op den Inwendigen Dienst dat na de goedkeuring van het beheer van den gamelle-chef door de leden, deze gezamenlijk de geldelijke verplichtingen van de gamelle op zich nemen, zoo sluit dit volstrekt niet in zich, dat na een dergelijke goedkeuring de gamelle-chef verder geen geldelijke verplichtingen meer heeft en ten eigen bate over de gamelle-kas zou mogen beschikken.

De gamelle-chef is wel is waar slechts tot maandelijksche verantwoording verplicht, doch hieruit volgt niet dat het hem vrij zou staan de gelden ten eigen behoeve aan te wenden, mits op het einde van de maand zijn kas maar in orde zou zijn.

Waar de gamelle-chef het kasgeld bewaart is onverschillig, mits het slechts aanwezig zij.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiscaal tegen K., oud 28 jaar, geboren te Zutphen, officier-vlieger der 2e klasse, gerequireerde in persoon,

¹⁾ Zie tevens de hierna opgenomen sententie van het H. M. G.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 23 Juni 1925;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 4 November 1925 en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

dat hij, dienende als officier-vlieger der 2e klasse in het Vliegkamp A, aldaar:

1e. in het tijdvak September, althans October, 1924 tot Juni 1925 of daaromtrent, toen hij was chef der gamelle van de officieren in dit vliegekamp, de telkens maandelijks door hem ingediende schriftelijke verantwoording van ontvangsten en uitgaven en van zijn beheer dier gamelle, waaruit eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kon ontstaan of die bestemd waren tot bewijs van eenig feit te dienen, valschelijk heeft opgemaakt door daarin de hieronder nader te specificeren posten als betaald te vermelden, terwijl hij wist dat die posten in die respectievelijke maanden niet betaald waren, met het oogmerk om die verantwoordingen telkens als echt en onvervalscht aan voornoemde leden ter goedkeuring van zijn beheer aan te bieden of door anderen te doen gebruiken, kunnende uit dat gebruik eenig nadeel ontstaan,

zijnde de voornoemde posten door hem opzettelijk in strijd met de waarheid opgemaakt,

a. door over de maanden September, October, November en December 1924 en Januari, Februari, Maart, April en Mei 1925 telkens een bedrag van *f* 20 als betaald aan „toelagen” op te geven, terwijl er slechts een bedrag van *f* 10, althans een bedrag van minder dan *f* 20, aan toelagen door hem uitbetaald is geworden;

b. door over de maanden Maart, April en Mei 1925 telkens als betaald te vermelden:

	Maart	April	Mei
aan den slager (van P. te H.) . . .	<i>f</i> 89,95	<i>f</i> 122,19	<i>f</i> 111,55
„ „ kruidenier (K. te H.) . . .	„ 162,26	„ 168,10	„ 211,02
„ „ groentehandelaar (v.B. te H.)	„ 56,05	„ 67,98	„ 66,91
„ „ vischhandelaar (S. te H.) . . .	„ 11,63	„ 19,40	„ 14,85
„ „ bakker (W. te H.) . . .	„ 20,19	„ 21,42	„ 25,76
„ „ melkboer (L. te T.) . . .	„ 31,66	„ 47,38	„ 51,42
„ „ waschbaas (korp.-kok O.) . . .	„ 9,30	„ 11,25	„ 10,40

terwijl deze bedragen gedurende die respectievelijke maanden niet betaald waren;

c. door over de maand Mei 1925 als betaald te vermelden een bedrag van *f* 16,01 als „contante uitgaven” (gedaan door den hofmeester), terwijl dit bedrag niet aan bedoelden hofmeester (de B.) was ter hand gesteld en alzoo niet door hem, beklagde, was betaald;

d. door over de maand Mei 1925 als betaald te vermelden een bedrag van *f* 4,50 aan de wijntoko (officieren Vliegkamp A), terwijl dat bedrag door hem niet was betaald;

2e. in het tijdvak Maart-Juni 1925 of daaromtrent, toen hij was chef der gamelle van de officieren in dit vliegkamp, opzettelijk van de door hem in die hoedanigheid als verschuldigd aan die gamelle rechtmatig ontvangen gelden telkens verschillende geldelijke bedragen tot een gezamenlijk bedrag van ten hoogste f 1695,32½ of daaromtrent, welke gelden alzoo toebehoorden aan genoemde gamelle, althans aan de gezamenlijke officieren-deelnemers aan die gamelle, althans geheel of gedeeltelijk aan een ander dan aan hem, beklaagde, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 7 November 1925, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkomst en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 25 November 1925, des namiddags halftwee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, en ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 17 Maart 1922 is benoemd tot officier-vlieger 3e klasse en op 20 September 1923 is bevorderd tot zijn tegenwoordigen rang;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft gekregen, dat de beklaagde het hem onder aanhef en lo. ten laste gelegde heeft gepleegd, in het bijzonder niet dat hij hem eenig opzet tot vervalschen of valschelijk opmaken heeft bestaan, noch dat hij het oogmerk had het geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken, en de beklaagde van dit gedeelte der telastlegging moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat bovendien de schriftelijke verantwoording van ontvangsten en uitgaven van het beheer eener gamelle niet een geschrift is, waaruit eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, evenmin bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, welke bestemming noch bij wet of wettelijk voorschrift noch door het bevoegd militair gezag aan zoodanig geschrift is gegeven, zoodat vervalschingen hierin aangebracht niet vallen onder de strafbepaling van art. 225 Wetboek van Strafrecht, en ook uit dien hoofde vrijspraak zou moeten volgen;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder aanhef en 2o ten laste gelegde:

dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is K., oud 28 jaar, geboren te Zutphen; dat hij het laatst heeft gediend als officier-

vlieger der 2e klasse op het Vliegkamp A; dat hij op 17 Maart 1922 is benoemd tot officier-vlieger 3e klasse en op 20 September 1923 is bevorderd tot officier-vlieger 2e klasse;

dat hij dienende als officier-vlieger 2e klasse in het Vliegkamp A, in de eerste dagen van September 1924 werd gekozen tot chef van de gamelle der officieren; dat, toen hij de zaak overnam van zijn voorganger, alles in orde was; dat het in het Vliegkamp de gewoonte was dat men langer chef van de gamelle bleef dan één maand en hij het daarom is gebleven tot Juni 1925; dat na afloop van iedere maand het gamelleboek, nadat daarin de rekening en verantwoording was geschreven, bij de leden rondging, hetwelk hij daarna zonder contrôle van quitanties of kasgeld terugontving; dat hij de verschillende leveranciers niet elke maand betaalde en hiermede zeer achterstallig was; maar de voor dit doel ontvangen gelden in zijn kas bewaarde; dat hij dit niet zoo erg vond, omdat de benoedigde gelden toch in zijn kas aanwezig waren; dat hij bij de verwisseling van hofmeesters, half Mei 1925, opzettelijk het geld bij elkaar hield om de rekeningen nog te laten betalen door den afge-
 losten hofmeester, wiens beheer dit betrof; dat zoodoende in Juni 1925 voor nog niet betaalde rekeningen van leveranciers in zijn kas aanwezig was *f* 901, voor toelage van de hofmeesters over 10 maanden *f* 100, voor nog niet betaalde als „contant betaald” geboekte uitgaven *f* 16,01 en voor nog onvoldaan aan den wijntoko *f* 4,50, verder saldo kas op ultimo Mei 1925 ad *f* 405,18½, en nog een bedrag van *f* 268,63 voor uit eigen middelen betaalde rekeningen, in totaal *f* 1695,32½; dat hij niet elke maand zijn kas opmaakte, maar op 2 Juni 1925 heeft gezien, dat dit bedrag nog aanwezig was; dat in den morgen van 10 Juni 1925 de eerste-officier hem heeft aangesproken over het betalen der achterstallige schulden en heeft gevraagd, of het geld daarvoor aanwezig was, waarop hij toen bevestigend heeft geantwoord, welk antwoord hij op dezelfde vraag aan den officier van administratie ook heeft gegeven; dat hij op dezen zelfden dag den sleutel van de gamelle-trommel, die altijd in zijn kast lag, niet kon vinden en eerst in den avond te ± 11 uur den sleutel terugvond; dat hij toen de trommel opende en bevond dat al het geld er uit verdwenen was, bestaande grootendeels uit papiergeld en ook eenig zilvergeld; dat noch aan de trommel noch aan het slot iets bijzonders te bespeuren viel; dat hij door de vermissing van het geld geheel in de war was en het den volgende morgen niet heeft gerapporteerd; dat hij voornemens was naar huis te schrijven, maar vóórdien de eerste-officier toen zeide de zaak te zullen rapporteeren; dat in den middag van 11 Juni zijn vader in het kamp is gekomen, die het geheele verdwenen bedrag aanzuiverde, waarna hij alle achterstallige vorderingen heeft voldaan; dat hij ontkent ooit iets ten eigen bate te hebben gebruikt van het gamellegeld;

Overwegende, dat hebben verklaard de navolgende getuigen:

1e. J., Luitenant ter zee der 1e klasse: dat hij op 29 April 1925 is opgetreden als eerste-officier in het vliegekamp A, en toen de beklagde chef van de gamelle der officieren was; dat hij voor het eerst in de eerste dagen van Mei de rekening en verantwoording van de gamelle der officieren heeft gezien over de maand April, die toen oogenschijnlijk in orde was; dat de inlevering der tweede verantwoording over de maand Mei niet vlot ging; dat hij in de eerste dagen van Juni er naar heeft gevraagd, maar dat de beklagde bleef uitstellen ondanks aansporing; dat hij den beklagde heeft gevraagd of er moeilijkheden waren, maar deze zeide dat alles in orde was; dat hem klachten bereikten van onbetaalde leveranciers, die volgens het gamelleboek betaald hadden moeten zijn, en hij daarom den beklagde last gaf uiterlijk 10 Juni den hofmeester het geld te geven ter voldoening der leveranciers; dat hij in den ochtend van 11 Juni den beklagde order heeft gegeven, vóór hij ging vliegen, eerst de gamellezaken te regelen, die hiertegen geenerlei bezwaar maakte, en hem later heeft verboden te gaan vliegen vóórdat hij den hofmeester het geld afgedragen had; dat de beklagde zeide dit dadelijk te zullen doen en hij, getuige, hem nog den raad heeft gegeven de gamelletrommel open te breken als hij den sleutel niet kon vinden; dat de beklagde ook toen niet heeft gezegd, dat het geld gestolen was; dat de beklagde een oogenblik later bij hem kwam en zeide, dat het geld er niet meer was;

2e. de V., gepensionneerd sergeant-hofmeester: dat hij in Augustus 1924 werd geplaatst als hofmeester bij de officieren op het Vliegekamp A; dat op 1 September 1924 de beklagde gamellechef werd; dat hij van den beklagde geenerlei toelage heeft ontvangen, hoewel hij in het gamelleboek voor „toelagen” *f* 20 geboekt heeft gezien; dat hij half Mei 1925 werd afgelost en de beklagde hem toen zeide, dat hij nog toelage kreeg; dat hij op 11 Juni d.a.v. *f* 95 thuis gestuurd kreeg, hetgeen overeenkwam met een toelage van *f* 10 per maand, t.w. van Augustus 1924 tot half Mei 1925; dat hij van den beklagde elke maand *f* 10 ontving, waarvan *f* 8 voor den kok en *f* 2 voor den gamelle-jongen waren bestemd, doch de laatste maanden niets meer heeft ontvangen en hij kok en gamelle-jongen niet meer heeft betaald; dat hij gewoon was het geld te halen aan boord van het Wachtschip te Willemsoord, waarop de gamelle der officieren, die in schafting waren in het Vliegekamp A, maar in de rol liepen van het Wachtschip, recht had; dat hij éénmaal van dit geld dagelijksche uitgaven heeft gedaan, maar dit verder maandelijks aan den beklagde heeft afgedragen; dat de leveranciers van de gamelle niet geregeld werden betaald en zij gewoonlijk over een paar maanden tegelijk betaald werden, waarvoor hij dan den beklagde geld vroeg, maar dat de afrekening altijd veel te wenschen overliet; dat, toen hij half Mei wegging, de leveranciers nog over April en Maart te vorderen hadden; dat hij den beklagde wel heeft gewaarschuwd, maar deze telkens bezwaren had

om af te rekenen; dat hij de klachten der leveranciers steeds aan den beklaagde overbracht, maar dat deze er niets om gaf;

3e. de B., sergeant-hofmeester: dat hij op 14 Mei 1925 in opgemelde qualiteit werd geplaatst bij de gamelle der officieren in het vliegekamp A. ter vervanging van den hofmeester de V.; dat hij dadelijk naar den beklaagde, toen gamelle-chef der Officieren, is gegaan en heeft gezegd bezwaren te hebben den dienst over te nemen, wanneer de leveranciers over Maart en April nog niet betaald waren, maar dat de beklaagde hem zeide dat het in orde was en hij het geld in zijn kas had en hem binnen enkele dagen geld zou geven om de achterstallige schulden te voldoen; dat hij na afloop der maand Mei naar den beklaagde ging om af te rekenen; dat echter van deze afrekening niets kwam, omdat de beklaagde zeide nog geen tafelgeld te hebben ontvangen; dat hij nadien den beklaagde nog eenige malen over de afrekening heeft aangesproken en hem heeft gezegd, dat de leveranciers begonnen aan te dringen op betaling, maar dat de beklaagde bleef uitstellen; dat op 9 Juni 1925 de melkboer L. in het vliegekamp kwam om persoonlijk betaling te vragen, waarop hij, getuige, naar den beklaagde is gegaan en hem heeft gezegd, dat L. dreigde naar den Commandant te zullen gaan, als hij geen geld kreeg; dat hij toen heeft gezien, dat de beklaagde $\pm f 44$ betaalde, welk bedrag hij uit zijne portefeuille of uit de kast, maar zeker niet uit de gamelletrommel haalde; dat hij, omdat de leveranciers hem steeds lastig vielen en de gamelle-chef niet afrekende, op 10 Juni naar den Eerste-Officier, den heer J., is gegaan, die hem opdroeg direct met den gamelle-chef af te rekenen; dat hij toen van den beklaagde $f 377,50$ kreeg om schulden over Maart te voldoen, welk geld hij uit zijne portefeuille haalde, zeggende dat de sleutel van de gamelletrommel niet te vinden was; dat de beklaagde toen zeide hem den volgenden dag het geld te zullen geven voor de schulden over April en Mei; dat hij den volgenden morgen, 11 Juni, van den Eerste-Officier last kreeg dadelijk met den gamelle-chef af te rekenen over de achterstallige schulden; dat hij den beklaagde toen om geld vroeg, die hem zeide straks terug te komen; dat hij hem daarna bij de vliegtuigen wederom heeft gevraagd; dat beklaagde hem toen zeide hem later te zullen laten roepen; dat hij $\pm \frac{1}{4}$ uur later nogmaals den beklaagde in zijn kamer heeft opgezocht en dezen vond peuteren aan het slot van de gamelletrommel, die echter niet opening: dat de beklaagde toen een zenuwachtigen indruk maakte, zijn vlieghelm greep en de kamer uitging, zeggende dadelijk terug te zullen komen, maar in de gang door den Eerste-Officier werd aangehouden; dat hij over Mei $f 16,01$ had voorgeschoten aan de gamelle en $f 4,50$ voor de gamelle aan de wijntoko had betaald, welke bedragen hij begin Juni niet had terugontvangen;

4e. v. P., slager te H.: dat hij sinds $\pm 3\frac{1}{2}$ jaar vleesch levert aan de gamelle van de officieren van het Vliegekamp A., ook in de maanden van September 1924 tot Mei 1925; dat hij gewoonlijk in het begin

van iedere maand betaald kreeg hetgeen hij in de voorafgaande maand had geleverd; dat het wel voorkwam dat betaling te lang op zich liet wachten en hij eens in Januari 1925 in het vliegekamp is geweest om geld te krijgen; dat de afrekening bleef sloffen en hij zoodoende zijn geld nog moest hebben over de maanden Maart, April en Mei 1925; dat aandringen bij den hofmeester niet baatte; dat hij op \pm 8 of 9 Juni zijn rekening over Maart ad *f* 89,95 betaald kreeg door hofmeester de B. en op 11 Juni de rekeningen over April en Mei ten bedrage van *f* 122,19 en *f* 111,55;

5e. K., kruidenier te H.: dat hij sinds \pm 5 jaren kruidenierswaren levert aan de gamelle van de officieren in het Vliegekamp A.; dat hij voorheen steeds in de eerste dagen eener maand betaald kreeg wat hij in de voorafgaande maand had geleverd; dat de afrekening aan het sloffen raakte nadat beklaagde gamelle-chef was geworden; dat het op het laatst erg laks ging, zoodat er toen achterstand in de betaling ontstond over drie maanden, Maart, April en Mei 1925; dat zijn vordering over Maart, *f* 162,26, op 10 Juni werd betaald door hofmeester de B. en één dag later zijn vorderingen over April en Mei ten bedrage van *f* 168,10 en *f* 211,02.

6e. v. B., groentehandelaar te H.: dat hij \pm 3 jaren groenten levert aan de gamelle der officieren van het Vliegekamp A.; dat hij als regel in de eerste dagen eener maand zijne vordering over de afgelopen maand betaald kreeg; dat hij over de maanden Maart, April en Mei 1925 zijn rekeningen niet heeft betaald gekregen vóór in de eerste helf van Juni, eerst zijn vordering over Maart ad *f* 56,05 en eenige dagen later over April en Mei ad *f* 67,98 en *f* 66,91;

7e. S., vischhandelaar te H.: dat hij reeds jaren lang visch levert aan de gamelle der officieren van het Vliegekamp A.; dat de betalingen vroeger maandelijks zeer geregeld gingen tot \pm $\frac{1}{2}$ jaar vóór 23 Juni 1925, toen de betaling zeer ongeregeld ging en hij soms een paar maanden op afdoening moest wachten; dat zijn rekeningen over Maart, April en Mei 1925 onbetaald bleven tot op 10 Juni de rekening over Maart ad *f* 11,63 en één dag later de rekeningen over April en Mei ad *f* 19,40 en *f* 14,85 door hofmeester de B. werden voldaan;

8e. W., broodbakker te H.: dat hij sinds jaren brood levert aan de gamelle der officieren van het Vliegekamp A.; dat hij na afloop van elke maand betaling kreeg van het in die maand geleverde; dat vóór Augustus 1924 alles heel geregeld ging en dat na dien tijd de zaak aan het sloffen geraakte en zeer ongeregeld betaald werd; dat hij op 1 Juni 1925 achterstallige vorderingen had over de maanden Maart, April en Mei; dat hij op 9 Juni 1925 de rekening over Maart ad *f* 20,19 betaald kreeg door bemiddeling van hofmeester de B. en 11 Juni d.a.v. zijn vorderingen over April en Mei ad *f* 21,42 en *f* 25,76;

9. L., melkboer te T.: dat hij sinds jaren melk levert aan de officieren van het Vliegekamp A.; dat hij als gewoonte na afloop van iedere maand zijn geld ontving van het over deze maand aan de gamelle geleverde; dat na November of December 1924 de betaling

een beetje achterop geraakte en hij soms 2 of 3 maanden op zijn geld moest wachten; dat hij toen zelf naar den gamelle-chef, den heer K., is gegaan en van dezen zijne rekening over Maart 1925 betaald heeft gekregen ad *f* 31,66; dat hij in Juni 1925 zijn vordering over April ad *f* 47,38 ontving en door middel van hofmeester de B. heel spoedig daarna zijn vordering over Mei ad *f* 51,42; dat de beklaagde het geld voor de rekening, die hij persoonlijk betaalde, uit zijn zak haalde;

10e. O., korporaal-kok bij het Vliegkamp A.: dat hij sedert ± September 1924 de wasch doet voor de gamelle der officieren op genoemd Vliegkamp; dat hij in 't begin geregeld na afloop van elke maand betaling kreeg van het hem toekomende bedrag, doch dat het vanaf Januari 1925 met de betaling erg slecht ging; dat hij over de maanden Maart, April en Mei 1925 niets ontving vóór begin Juni, toen eerst Maart en April, te zamen *f* 20,55, door hofmeester de B. werd voldaan en één dag later over Mei ad *f* 10,40;

Overwegende dat ten processe aanwezig is het gamelleboek van de officieren van het Vliegkamp A., waarin sedert October 1924 door den beklaagde tot 1 Juni 1925 zijn aangeteekend de ontvangsten en uitgaven, als ontvangsten van iedere maand het saldo der voorafgaande, het ontvangen tafel- of gamellegeld, de betaling van het Wachtschip en declaraties, als uitgaven rekeningen van verschillende leveranciers, toelagen en wijntoko, terwijl als saldo in kas op 1 Juni 1925 vermeld is een bedrag van *f* 405,18;

Overwegende dat door de erkenningen van den beklaagde, de verklaringen der getuigen en de door kennisneming van den inhoud van het gamelleboek ter terechtzitting verkregen wetenschap van den Krijgsraad, alles voor zooverre niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem onder 2e is ten laste gelegd, met dien verstande, dat de feiten zijn gepleegd in het tijdvak Maart-Juni 1925, dat het bedrag der toegeëigende gelden bedraagt *f* 1695,32½ en dat deze gelden toebehoorden aan de gamelle der Officieren van het Vliegkamp A.;

Overwegende dat beklagde's raadsman te zijner verdediging heeft aangevoerd:

dat volgens het Reglement op de Gamelle de geldelijke verantwoording op het einde van elke maand behoort te geschieden en kennisgeving van den staat, waarin de chef de gamelle aan zijn opvolger overgeeft; dat geen kennisgeving aan de leden is gegeven en nimmer overdracht aan een opvolger heeft plaats gehad; dat men alzoo te vroeg heeft ingegrepen; dat het geld op tijd aanwezig was en de opvolger alles in orde heeft ontvangen; dat dan alleen van eenig delict sprake zou kunnen zijn, indien het geld niet aan den opvolger was overgedragen;

dat volgens hetzelfde Reglement de chef van de gamelle elke maand opnieuw wordt gekozen, terwijl de aftredende, behoudens zijne

toestemming, niet binnen drie maanden herkiesbaar is; dat de beklagde nooit is herkozen, na één maand dus geen officieel beheerder meer was en in deze functie nà die eene maand dus geenerlei delict als zoodanig kon plegen;

dat door de goedkeuring van het beheer van den chef de leden der gamelle gezamenlijk de verantwoording voor de geldelijke verplichtingen van de gamelle op zich namen; dat de beklagde dus geen geldelijke verplichting meer had en dus ook geen verduistering kon plegen;

dat verduistering niet behoorlijk is ten laste gelegd, dat het element dat de beklagde de gelden onder zich had, ontbreekt, terwijl verder de mogelijkheid van diefstal zeer wel is aan te nemen en nergens is voorgeschreven, dat de gamelle-chef de gelden van de gamelle in en kistje moet bewaren;

concludeerende tot ontslag van rechtsvervolging of vrijspraak;

Overwegende hieromtrent, dat de voorschriften van het Reglement op de Gamelle er inderdaad zeer officieel uitzien, echter nooit en nergens zóó officieel worden gehandhaafd; dat de herkiezing van een chef, die geen bezwaar heeft met zijn beheer voort te gaan, geschiedt met een hoofdknik, door een ander met een aardigheid of vriendelijk woord, door anderen stilzwijgend, dat de officieele herkiezing zich onder officieren in dagelijkschen omgang kameraadschappelijk afspeelt en deze wijze van herkiezing, samengaande met de toestemming van den chef, zeer zeker dezen ook voor de volgende maand of maanden met het beheer der gamelle belast; dat de beklagde alzoo moet worden beschouwd als telkens herkozen en dus chef der gamelle;

dat onjuist is de bewering dat nooit verantwoording der ontvangsten en uitgaven is gedaan, immers dat is gebleken dat het z.g. gamelleboek, ontvangsten en uitgaven vermeldende, elke maand bij de leden is rondgegaan, al werd waarschijnlijk nooit vertoon der aanwezige gelden gevorderd, terwijl kennisgeving van den staat, waarin de gamelle aan den opvolger werd overgegeven, geen zin had en niet is voorgeschreven, nu geen opvolger werd benoemd en de beklagde steeds beheerder bleef;

dat het maandelijksch rondgaan van het gamelleboek en het zonder op- of aanmerkingen teruggeven aan den chef moet worden beschouwd als goedkeuring van zijn beheer, waaruit dan volgens het reeds vermelde Reglement volgt, dat de leden gezamenlijk de geldelijke verplichtingen der gamelle op zich nemen; dat deze bepaling echter geenszins de conclusie van den verdediger wettigt, dat de beklagde geen geldelijke verplichtingen meer had en dus geen verduistering kon plegen; dat toch uit deze bepaling niet meer volgt, dan dat de schulden der gamelle, nà goedkeuring van het beheer en later gebleken afwezigheid van kasgelden, over de gezamenlijke leden moeten worden omgeslagen en deze, ieder voor zijn deel, gehouden zijn die schulden aan te zuiveren, maar zeker niet een vrij-

brief verleent aan den gamelle-chef om, rekenende op kameraadschappelijke contrôle, over de gamelle-kas naar goedvinden en te eigen bate te beschikken; de betaling der schulden moet verzekerd zijn en de schuldeischers van schade gevrijwaard, maar de bepaling heft de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van den gamelle-chef niet op, indien hij zich gelden uit de kas toeëigent;

dat weliswaar beklaagde's opvolger alles in orde heeft ontvangen, maar dat hierom de conclusie niet gewettigd is „alles is verantwoord, er is geen delict gepleegd, men heeft te vroeg ingegrepen, alleen wanneer beklaagde tegenover zijn opvolger in gebreke bleef, zou er van misdrijf sprake kunnen zijn”; dat, al is volgens de reglementaire bepalingen een gamelle-chef verplicht tot maandelijksche verantwoording, hieruit niet volgt dat hij niet ten allen tijde de kasgelden aanwezig moet hebben en het hem vrij zou staan deze gelden ten eigen behoeve te gebruiken, mits op het eind der maand zijn kas in goede orde toonende; dat zeer zeker beklaagde's chef, wien verschillende klachten van leveranciers der gamelle ter oore kwamen, na aanmaning tot afdoening der schulden en toen dit slechts ten deele resultaat opleverde, gerechtigd was den beklaagde op te vorderen vóór alles onverwijld en onmiddellijk aan deze klachten een einde te maken en zijn gamellebeheer in orde te brengen; dat op dit oogenblik, zijnde bovendien een tijdstip in den aanvang eener nieuwe maand, de beklaagde de gelden die aanwezig behoorden te zijn en naar zijne verklaring dit waren, aanwezig had moeten hebben; dat inderdaad niet is voorgeschreven dat de gamellegelden in een kistje moeten worden bewaard, maar dat niet is in te zien hoe deze omstandigheid den beklaagde van nut kan zijn; waar hij het kasgeld bewaren wil, is inderdaad onverschillig, mits het geld aanwezig zij, indien vertoon rechtmatig wordt gevorderd; dat diefstal, althans plotseling verdwijnen, van den kasinhoud onaannemelijk is met het oog op hetgeen is gebleken omtrent beklaagde's veel te hooge levenswijze, zijn inkomsten verre te boven gaande, terwijl de beklaagde evenmin de verdwijning onverwijld rapporteerde, doch eerst op het allerlaatste oogenblik, toen geen andere uitkomst meer mogelijk bleek, en nu eerst nog, nadat volgens zijn eigen verklaring de verdwijning hem bekend was, een of meermalen te hebben verzekerd, dat de kas volkomen in orde was en hij alles dadelijk zou betalen, met deze verontschuldiging voor zijn ledige kas is voor den dag gekomen; dat bovendien aan de geldtrommel, waarin de beklaagde volgens eigen verklaring het geld bewaarde, geen spoor te vinden was van braak, evenmin aan het slot of aan de kast, waarin de trommel was geborgen;

dat eindelijk de in de telastelegging gebezigde bewoordingen voldoende het vereischte element van verduistering omschrijven „dat de beklaagde de gelden onder zich had”, immers de woorden „van de door hem in die hoedanigheid als verschuldigd aan die gamelle rechtmatig ontvangen gelden” geen twijfel daaromtrent laten;

dat op grond van het bovenstaande beklaagde's verweer moet worden verworpen;

Overwegende dat de beklaagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is in den militairen stand te blijven;

Overwegende dat het militair belang zich niet tegen eene voorwaardelijke veroordeeling verzet;

Gezien de artikelen: 2, 13, 15, 23, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 56, 321 Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 190 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde onder aanhef en 1e is ten laste gelegd en spreekt hem hiervan vrij;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem onder aanhef en 2e is geïmputeerd en gelijk hooger werd overwogen;

Qualificeert het bewezen verklaarde: „Verduistering, herhaalde malen gepleegd, alle beschouwd als ééne voortgezette handeling”;

Veroordeelt den beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Beveelt, dat die straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van den hierna vermelden proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, en zoolang hij militair is aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2 nos. 2-6 dier Wet;

Bepaalt den proeftijd op drie jaren;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met bepaling dat de voorwaardelijke veroordeeling zich alleen uitstrekt tot de hoofd-, niet tot de bijkomende straf;

Gelast de teruggave van het gamelleboek aan de gamelle der officieren van het Vliegkamp A., na verloop van acht dagen, nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.Sententie van 12 Februari 1926. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt. Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarn^d. Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Dr. J. de Vrieze, Advocaat te Amsterdam.

Toepassing van art. 58 W. K.

In de zaak van den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis op den 25en November 1925 door dien Krijgsraad ten laste van na te noemen beklagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

K., oud 28 jaar, geboren te Zutphen, officier-vlieger der 2de klasse, laatstelijk dienende bij het vliegkamp „A.”, thans ter beschikking, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman,

en van

K. voornoemd, appellant van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman,

tegen

den Fiscaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, van wege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteeënd;

Gezien het vonnis, in eersten aanleg geweest;

1) Zie het vonnis van den Zeekrijgsraad hiervoor afgedrukt. Red. M.R.T.

Gehoord den getuige, door den beklaagde opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de midde-
len van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman
aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met
conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat het Hof bij de behandeling der zaak in hooger
beroep, in aanmerking nemend, dat het onder 2o. van de telaste-
legging bedoelde bedrag van *f* 1695,32½ of daaromtrent onmid-
dellijk ter beschikking van beklaagde aanwezig bleek te zijn en
door hem in de gamelle-kas is gestort, termen heeft gevonden om
de zaak, onder mededeeling van alle stukken, ter verdere behande-
ling te verwijzen naar den tot straffen bevoegden Commandeerende-
Officier;

Toepassende artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht en de
artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw recht doende,

Verwijst, onder mededeeling van alle stukken, de zaak ter verdere
behandeling naar den tot straffen bevoegden Commandeerende-
Officier;

Laat aan dezen Commandeerende-Officier ter beoordeeling, of
beklaagde al dan niet overeenkomstig het bepaalde in artikel 2
aanhel en onder 1o. van de Wet op de Krijgstucht krijgstuhtelijk
behoort te worden gestraft wegens hetgeen bij de behandeling dezer
zaak overigens is gebleken.

*Het trekt de aandacht dat het Hof, voor wat het onder 2o. ten
laste gelegde betreft (zie vonnis Zeekrijgsraad) van oordeel dat hier
van geen wederrechtelijke toeigening kan worden gesproken, de
zaak, waarmede dus bedoeld is zoowel het onder 1o. als onder 2o.
ten laste gelegde, naar den Commandeerende-Officier verwijst ter
beoordeeling of beklaagde al dan niet overeenkomstig het bepaalde
in art. 2, 1o. W. K., krijgstuhtelijk behoort te worden gestraft
wegens hetgeen bij de behandeling der zaak overigens is gebleken,
terwijl aan die verwijzing geen vrijspraak van het ten laste gelegde
voorafgaat. Plaast men andere beslissingen van het Hof hiernaast,
waarbij èn een vrijspraak èn een verwijzing werd uitgesproken, dan
is het niet duidelijk, welke gedragstijl het Hof zich in dezen heeft
gesteld.*

*De gedachtengang zou hebben kunnen zijn dat in een geval als het
vooriggende, waarin deelen van de telastlegging niet bewezen zijn,
doch het overblijvende gegronde reden kan opleveren tot disciplinaire
bestrafing wegens art. 2, 1o. W. K., het Hof niet vrijspreekt (ook
niet „ten deele” zooals de inzender van de bijdrage „Artikel 58 van
de Wet op de Krijgstucht” op bladz. 34 van Deel XIX van ons tijd-
schrift betoogde) doch, zonder meer, verwijst, en verwijzing met*

vrijpraak slechts gegeven wordt als beklaagde ter zake van andere feiten en omstandigheden dan in de telastlegging zijn omschreven en waaraan bij het onderzoek van het telastgelegde feit is gebleken, disciplinair behoort te worden gestraft (een geval dat dus buiten art. 58, 1ste lid, W. K. valt). Doch wanneer men dan andere beslissingen van het Hof opslaat (men zie b.v. M. R. T. Deel XX, bladz. 645 en Deel XXI, bladz. 370 en 488) dan komt men tot de conclusie dat deze gedachtengang toch niet die van ons hoogste militair-rechterlijk college kan zijn. Vooral laatstgenoemde beslissing past in die gedachtengang niet. Bij die beslissing toch wordt de vrijpraak van den krijgsraad ten aanzien van het sub III° telastgelegde bevestigd en beklaagde te dier zake verwezen naar den Commandeerende-Officier, maar de handeling die ook bij het krijgstuchtelijk onderzoek de te straffen gedraging zal zijn, t.w. het op den openbaren weg een revolver bij zich hebben, maakte ook deel uit van de telastlegging. De gedachtengang die wij als mogelijk veronderstelden kan dus niet die van het Hof zijn.

Wij kunnen wat het resultaat der verwijzing betreft hier nog aan toevoegen dat beklaagde werd gestraft met 14 dagen streng arrest wegens:

„slecht dienst doen als chef der gamelle van de officieren, door:

„1o. bij herhaling opzettelijk een foutieve rekening en verantwoording op te maken en aan de leden der gamelle ter goedkeuring „aan te bieden, komende daarin als „betaald” opgebrachte posten „voor, terwijl hij wist dat de kwijting daarvan niet had plaats „gehad;

„2o. niet voor eene geregelde afdoening der schulden van de „gamelle zorg te dragen, zoodat verschillende leveranciers geruimen „tijd op afdoening hunner vorderingen moesten wachten;

„en 3o. de kas der gamelle niet geregeld op te maken en te vergelijken met het saldo, hetwelk volgens de boeken aanwezig moest zijn, „waardoor tekort gedaan werd aan eene behoorlijke contrôle.”

Ten slotte worde nog aangeteekend, dat onlangs wijziging heeft plaats gevonden der voorschriften omtrent de verkiezing van gamellechefs en betreffende het beheer en de verantwoording der gamelle-gelden, waardoor, naar mag worden verwacht, dergelijke grove onregelmatigheden als waarvan hier sprake was, zullen worden voorkomen.

Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.Vonnis van 27 Januari 1926. ¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-Luitenant ter Zee H. E. te Winkel en Officieren van Administratie 1e klasse E. G. P. van Sijpveld, B. van Erp Taalman Kip en J. W. Goossens.

Fisikaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e klasse.

Diefstal met inklimming.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord.

In de zaak van den Fisikaal tegen: F. v. d. B., tamboer 3e klasse, oud 18 jaar, geboren te 's-Hertogenbosch, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad, d.d. 16 December 1925;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, d.d. 15 Januari 1926, en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij in den avond van den 5en November 1925 uit de woning van H. v. d. S., wonende T.steeg no. te Helder, een heeren-remon-toir horloge en een armbandhorloge met lederen riempje, toebehoorende aan andere personen dan aan hem, beklagde, welke goe-deren genoemde vrouw in bewaring althans onder zich had, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenenen,

hebbende hij zich den toegang tot voornoemde woning verschaft door middel van een door hem opengeschoven raam in die woning in te klimmen,

althans wat de verzwarende omstandigheid van de inklimming betreft:

dat hij ten tijde als hierboven vermeld in de woning gelegen T.steeg no. te Helder in gebruik bij H. v. d. S., althans bij een ander dan bij hem, beklagde, wederrechtelijk is binnengedrongen, hebbende hij zich den toegang tot voornoemde woning verschaft door door een door hem opengeschoven raam in die woning in te klimmen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, d.d. 16 Januari 1926, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag, 27 Januari 1926, des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fisikaal overgelegd en

¹⁾ Zie de hierna volgende sententie van het H. M. G. Red. M. R. T.

gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 8 November 1923 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige H. v. d. S., wonende T.steeg no. te Helder:

dat in den avond van 5 November 1925 te $\pm 9\frac{1}{4}$ uur de beklaagde zich met haar naar haar opgemelde woning heeft begeven en aldaar ongeveer 10 minuten heeft vertoefd, waarna hij haar woning heeft verlaten; dat zij kort hierop te ± 10 uur is uitgegaan, ná te hebben gezien dat het ten processe aanwezige heeren remontoir-horloge nog in haar kamer, hangende aan een spijker aan den wand, aanwezig was; dat naast dit horloge op dezelfde wijze was opgehangen, en bij haar vertrek op zijn plaats hing, het ten processe aanwezige armbandhorloge met lederen riempje; dat zij beide horloges in bewaring had, het 1e van haar aanstaanden echtgenoot, het 2e van haar zoontje; dat toen zij haar huis verliet, de ramen waren gesloten en de luiken dicht, terwijl zij de buitendeur met een sleutel sloot; dat zij te $\pm 1\frac{1}{4}$ uur thuis komende, bevond dat een kastdeur openstond, een fauteuil was verschoven, een raam openstond en een daarvoor staande bloempot was verplaatst; dat zij iets later tevens de vermissing constateerde van beide opgemelde horloges; dat zij aan niemand vergunning had gegeven deze horloges weg te nemen en zich toe te eigenen, evenmin om eigenmachtig haar woning binnen te komen;

Overwegende dat ten processe aanwezig zijn:

1e. een heeren remontoir-horloge;

2e. een armbandhorloge met lederen riempje,

waaraan zijn gehecht verklaringen van voorhouding aan de getuige en aan den beklaagde;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is F. v. d. B., oud 18 jaar, geboren te 's-Hertogenbosch; dat hij het laatst heeft gediend als tamboer 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Van Speyk; dat hij op 8 November 1923 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

dat hij in den avond van 5 November 1925 te ± 9.15 uur met H. v. d. S. zich naar haar woning, T.steeg te Helder heeft begeven, waar hij ± 15 minuten is gebleven; dat hij toen 2 horloges, die in de kamer aan den wand hingen, heeft weggenomen; dat deze horloges dezelfde zijn als het ten processe aanwezige heeren remontoiren het armbandhorloge met lederen riempje; dat niemand hem vergunning had gegeven om deze horloges weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij, op straat gekomen, het armbandhorloge heeft weggegeven aan een kameraad, en het andere voor zich heeft behouden; dat hij later bemerkte zijn portemonnaie kwijt te zijn en toen naar de woning van H. v. d. S. is teruggegaan, waar hij op zijn

rammelen aan de deur geen gehoor kreeg; dat hij toen een luik heeft geopend, het raam heeft opgeschoven en zoo de kamer is binnengekomen, waar hij zijn portemonnaie terugvond, waarna hij weder door het raam de woning verliet; dat hij geen vergunning had gemelde woning eigenmachtig binnen te gaan;

Overwegende dat door de erkenningen van den beklaagde, de verklaring van de getuige en de door eigen waarneming ter terechtzitting verkregen wetenschap van den Krijgsraad, alles voor zoverre niet rechtstreeks, dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem in de eerste plaats is tenlastegelegd, en met dien verstande dat H. v. d. S. de horloges in bewaring had;

Gezien de artikelen 2 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 310, 311 aanhef en 5e Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem primair is tenlastegelegd en gelijk hooger overwogen;

Qualificeert het bewezen verklaarde: Diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van inklimming;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Gelast de teruggave van de als overtuigingsstukken gediend hebbende horloges aan H. v. d. S., te Helder, na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Maart 1926. ¹⁾)

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarn. Advocaat-Fiscaal Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Mr. S. van Oven, Advocaat te 's-Gravenhage.

Voorwaardelijke veroordeeling; oplegging van bijzondere voorwaarden.

¹⁾ Zie het hiervoor opgenomen vonnis van den Krijgsraad. Red. M. R. T.

In de zaak van F. v. d. B., oud 18 jaar, geboren te 's-Hertogenbosch, tamboer 3de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. „van Speyk” gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 27 Januari 1926 door den Krijgsraad te Willemsoord tegen hem gegeven, bijgestaan door zijn raadsman,

tegen

den Fiskaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens dat beklagde heeft verklaard: dat hij in den avond van 5 November 1925, te ± 9.15 ure, met H v. d. S. zich naar hare woning in de T.steeg te Helder heeft begeven, waar hij ± 15 minuten is gebleven; dat hij denzelfden avond twee horloges, die in de kamer in die woning aan den wand hingen, heeft weggenomen; dat deze horloges dezelfde zijn als het ten processe aanwezige heeren remontoir-horloge en het armbandhorloge met lederen riempje; dat niemand hem vergunning had gegeven om deze horloges weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hij het armbandhorloge heeft weggegeven aan een kameraad en het andere voor zich heeft behouden; dat hij dien avond, zonder daartoe vergunning te hebben, een luik van voormelde woning heeft geopend, het raam heeft opgeschoven en zoo de kamer is binnengekomen, waarna hij weder door het raam de woning verliet,

en behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf, daar aan het Hof termen zijn voorgekomen, die straf aan beklagde voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet, vereenigende alzoo het Hof zich overigens met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde wetsartikelen, alsmede van de artikelen 14a, 14b, 14d van het Wetboek van Strafrecht, 13, 15 van het Wetboek van Militair

Strafrecht, junctis de artikelen 75, 76d, 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze Sententie vermeld;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Beveelt, dat de bij het vonnis opgelegde straf niet zal worden ondergaan tenzij het Hof later anders mocht gelasten, op grond dat de beklaagde vóór het einde van een proeftijd van twee jaar zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergriep vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergriep, vallende onder artikel 2, nos. 2—6 van die wet, of niet heeft nageleefd een of meer der navolgende bijzondere voorwaarden, te weten dat hij zich gedurende voormelden proeftijd zal onthouden van het gebruik van sterken drank en zich zal aansluiten en gedurende voormelden proeftijd aangesloten zal blijven bij eene geheelonthouders-vereeniging;

Draagt aan de Afdeeling Alkmaar der Roomsche-Katholieke Reclasseeringsvereeniging op, aan den beklaagde ter zake van de naleving der bijzondere voorwaarden hulp en steun te verleen;

Bevestigt het vonnis voor al het overige, met verbetering der gronden zooals boven is aangegeven.

Indien men de verklaring van den beklaagde zooals die in de sententie is opgenomen legt naast dezelfde verklaring uit het vonnis, dan valt het op dat, bij wijze van spreken, de laatste verklaring is doorgeknipt; er staat niet meer in te lezen dat de diefstal plaats had tijdens het bezoek aan de bewuste woning ten 9 u. 15 's avonds en ook niet dat de inklimming eerst later geschiedde.

Door de veranderde verklaring van beklaagde wordt tegemoet gekomen aan een bezwaar dat tegen het vonnis zoude kunnen worden ingebracht n.l. dat wat daarin als beklaagde's opgave voorkomt en waarin een diefstal wordt erkend, eigenlijk een ontkenning is van den primair ten laste gelegden diefstal onder de verzwarende omstandigheden van inklimming, waaraan dus geen aanwijzing had mogen worden ontleend.

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 9 April 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarn. Advocaat-Fiscaal Dr. B. R. Roijer.

Het bij het onderzoek van een rapport onwaarheid spreken en het zich beleedigend uitlaten over den meerdere die het rapport heeft gemaakt.

Gedeeltelijke gegrondverklaring van het beklag.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 1 Maart 1926, van M., korporaal bij de Bereden Afdeeling van de 2de Compagnie Politietroepen te X., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van gemelde Compagnie ingebracht over de hem op 18 Februari 1926 door den Commandant van de Afdeeling I van bovengenoemde Compagnie, den Eerste-Luitenant van M., opgelegde straf van acht dagen verzuwaard arrest en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Bij een door den Afdeelings-commandant gehouden onderzoek over een door den sergeant-groepscommandant gemaakt rapport onwaarheid gesproken en zich tijdens het onderzoek beleedigend over dien sergeant-groepscommandant uitgelaten door te zeggen: „Ik ken dien sergeant langer dan vandaag, ik ben met hem aan de grenzen op patrouille geweest en ik weet, dat hij het met de waarheid zoo nauw niet neemt; hij staat te liegen”.”;

bij welke beslissing, op 1 Maart 1926 ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond is bevonden, met handhaving van straf en strafreden;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuigen onder eede Eerste-Luitenant S., dienende bij bovengenoemde Bereden Afdeeling, en sergeant de J., commandant van de Groep Nieuwe Meer, 2de Compagnie Politietroepen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek met betrekking tot het eerste gedeelte van de strafreden is komen vast te staan, dat klager in den avond van 11 Februari 1926 deel uitmaakte van eene patrouille onder commando van een ouderen ranggenoot, aan welke patrouille de bewaking van een vijftal forten en der tusschen en vóór deze forten gelegen vuurlinie was opgedragen;

dat deze patrouille, nadat zij door dienstoorzaak zich had verlaat, heeft verzuimd een dezer forten, het Fort de Kwakel, te bezoeken, zulks ten einde weer op tijd bij het daarop volgende bewakingsobject aanwezig te kunnen zijn;

dat de patrouille-commandant, aan wien niet bekend was het feit dat het den controleerenden sergeant reeds gebleken was, dat het bewakingsobject Fort de Kwakel niet door de patrouille was bezocht, bij aankomst op het Fort aan de Drecht aan dien sergeant heeft gemeld: „geen bijzonderheden”;

dat deze, de sergeant de J., vervolgens zich tot klager heeft gewend, omdat deze, beter dan de patrouille-commandant, met het terrein en met de ligging der bewakingsobjecten op de hoogte was;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hij den sergeant op de desbetreffende vraag heeft geantwoord, dat de patrouille kwam van „de vuurlinie”;

Overwegende dat de sergeant de J. heeft verklaard, dat klager niet heeft geantwoord te komen van de vuurlinie, doch van het Fort de Kwakel en eerst bij het verdere onderhoud, toen hij redenen had om te vermoeden dat het aan hem, getuige, bekend was dat de patrouille niet op dat fort was geweest, heeft gesproken over de ontstane vertraging, en

dat hij, getuige, niet stellig weet of daarbij nog over het Fort de Kwakel of over de vuurlinie is gesproken;

Overwegende dat de strafoplegger, de Eerste-Luitenant van M., heeft verklaard, dat klager ook bij het door hem, Afdeulings-commandant, gehouden onderzoek naar aanleiding van een te dezer zake door den sergeant de J. opgemaakt rapport heeft opgegeven, dat hij niet tot den sergeant de J. zou hebben gezegd dat de patrouille van het Fort de Kwakel kwam, doch hij daarbij in het algemeen zou hebben gesproken van „de vuurlinie”;

dat, waar deze opgave in strijd was met de verklaring van den sergeant de J., — aan wiens geloofwaardigheid hij, strafoplegger, geenszins twijfelt, — door hem als vaststaande werd aangenomen dat klager bij het onderzoek opzettelijk onwaarheid heeft gesproken;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant S. heeft verklaard, dat klager eenige jaren onder zijn rechtstreeksch bevel heeft gediend en hij hem niet houdt voor imand, die tegenover een meerdere opzettelijk onwaarheid zou spreken;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant G., Commandant van de Bereden Afdeeling der 2de Compagnie Politietroepen te X., den 4den Maart 1926 schriftelijk omtrent klager heeft verklaard, dat hij dezen in het algemeen als ten volle betrouwbaar beschouwt;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande naar 's Hofs oordeel bij het onderhoud van klager met zijn Groepscommandant, den sergeant de J., een misverstand geenszins als uitgesloten moet worden beschouwd, en

dat, — waar dus niet is gebleken dat bij klager de bedoeling heeft voorgezet om dien commandant te misleiden, — evenmin vaststaat dat klager, door zijne lezing van dat onderhoud, bij het later door den Afdeulings-commandant gehouden onderzoek opzettelijk onwaarheid heeft gesproken;

Overwegende dat klager met betrekking tot hetgeen wijders in de strafreden voorkomt heeft verklaard, dat hij bij het vorenbedoelde onderzoek door zijn Afdeulings-commandant, toen hij bemerkte dat deze onvoorwaardelijk geloof hechtte aan alles wat de sergeant de J. verklaarde, heeft gezegd: „Neem me niet kwalijk, Luitenant, maar misschien ken ik den sergeant beter dan U, ik heb vroeger ook dienst met hem gedaan en ik vertrouw hem niet verder dan ik hem zie”;

Overwegende dat de strafoplegger dienaangaande heeft verklaard, dat klager de in de strafreden vermelde woorden bij het onderzoek heeft geuit; dat hij, strafoplegger, deze woorden dadelijk heeft opgeteekend;

dat hij klager hoofdzakelijk heeft gestraft wegens de daarin gelegen z.i. laffe verdachtmaking van een plichtsgetrouw onderofficier;

dat hij, strafoplegger, zelfs heeft overwogen te bevorderen dat klager deswege naar den Krijgsraad zoude worden verwezen, maar zulks met het oog op klager's nagenoeg blanco straflijst en de voor hem gunstige inlichtingen van diens vroegere commandanten niet heeft gedaan;

Overwegende dat het geen betoog behoeft, dat de in de strafreden juist omschreven verdachtmaking van een meerdere door klager een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht oplevert; dat echter bij de bepaling van de strafmaat ook medetelt dat klager eveneens er feitelijk van was beticht, dat hij stond te liegen;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beschikking, door den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen op het beklag genomen;

Wijzigt de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Bij een door den Afdeulings-commandant gehouden onderzoek over een door den sergeant-groepscommandant gemaakt rapport zich beledigend over dien sergeant uitgelaten door te zeggen: „Ik ken dien sergeant langer dan vandaag, ik ben met hem aan de grenzen op patrouille geweest en ik weet, dat hij het met de waarheid zoo nauw niet neemt, hij staat te liegen”.”;

Vermindert de opgelegde straf tot vijf dagen verzwaaard arrest;

Gelast, dat deze gewijzigde straf en strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 Mei 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt. Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarn^d. Advocaat-Fiskaal: Dr. B. R. Roijer.

Het zonder geldige reden en zonder voorkennis van den batterij-commandant afwijken van het tableau van oefeningen eener onder klager's leiding staande kaderklasse, waardoor eenige uren onderwijs in den lichtmeetdienst, door klager persoonlijk te geven, werden vervangen door theorie paardentuigen door een onderofficier gegeven, en tijdens die uren door den batterij-commandant aangetroffen van plan zijnde te gaan paardrijden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 29 April 1926, van den Eerste-Luitenant A., dienende bij een Regiment Veld-Artillerie, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij gemeld Regiment ingebracht over de hem op 26 April 1926 door zijn Batterij-Commandant, den Kapitein B., opgelegde straf van acht dagen licht arrest, en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Ondanks het feit, dat hem door mij persoonlijk den laatsten tijd „herhaaldelijk is geweest op het belang van de opleiding in den „lichtmeetdienst voor de kaderklasse, welk onderwijs persoonlijk „door hem moest worden gegeven, thans, gedurende een uur, op het „tableau voor dezen dienst uitgetrokken, de klasse zonder geldige „redenen overgegeven aan een opperwachtmeester om in den stal „theorie tuigen te gaan houden, en door mij aangetroffen, van plan „zijnde zijn paard te gaan rijden.”, bij welke beslissing — op 28 April 1926 ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en den Hoofdinstructeur bij gemeld Regiment, Majoor C.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht:

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat op het door klager ontworpen en door zijn chefs, behoudens eene hier niet van belang zijnde wijziging, goedgekeurde oefenings-tableau, tijdvak 7 April — eind Mei, voor de door klager op te leiden kaderklasse — 1926 voorkomt, dat des Maandagsmiddags van 1.30 uur tot 3.30 uur zal geoefend worden in den lichtmeetdienst;

dat wegens het belang van dit oefenvak door klager's batterij-commandant was bepaald en meermalen door dezen meerdere aan klager was medegedeeld, dat hij, klager, het onderwijs daarin persoonlijk moest geven;

dat klager niettemin op Maandag 26 April 1926 te omstreeks 2.15 ure n.m. door zijn batterij-commandant is aangetroffen, volgens eigen opgave van plan zijnde het door hem kort te voren aangeschafte paard te gaan inrijden, en terugkomende van een bezoek aan een camouflagewerk, dat door eene klasse, waarmede klager geene enkele bemoeiing had, was uitgevoerd, en

dat hij de op het tableau aangegeven oefening in den lichtmeetdienst had vervangen door theorie „tuigen”, te houden door een opperwachtmeester;

dat de batterij-commandant hem hierover toen aanstonds heeft onderhouden en hem, omdat de afwijking van het tableau geheel buiten dezen meerdere om was geschied, heeft gezegd, dat klager hem een figuur liet slaan, en hem, klager, vervolgens heeft opgedragen nog met den lichtmeetdienst te beginnen;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij zich om verschillende redenen gerechtigd heeft geacht, van het tableau af te wijken;

dat dit tableau immers naar zijne meening slechts behoort te worden opgevat als een algemeen schema, blijkende o.a. hieruit, dat er voor dezelfde Donderdagmiddag-uren verschillende oefeningen in zijn voorgeschreven, en omdat er geene uren voor theorie „tuigen” zijn aangegeven;

dat hij wijders dien ochtend, — omdat hij wellicht des middags wegens eene oefening in het panoramaschieten voor officieren persoonlijk geen dienst bij de kaderklasse zoude kunnen doen, — met het paardrijden heeft gecombineerd eene voorbereidende oefening tot den lichtmeetdienst, welke bestond uit kaartlezen, het uitzetten van coördinaten en hoeken en het schatten van afstanden door de leerlingen;

dat hij ook bij andere gelegenheden wel van het tableau moest afwijken, omdat hij in den namiddag zeer dikwijls bij het panoramaschieten aanwezig moest zijn;

dat hij dan in den regel de omzetting van den dienst met zijn batterij-commandant heeft besproken, doch zulks in dit geval niet heeft gedaan, omdat daartoe dien ochtend geen gelegenheid bestond en omdat de ochtenddienst door hem van den beginne af aan reeds er op was gericht dat hij des middags, zonder dat dien dag te weinig in den lichtmeetdienst was geoefend, niet bij zijne klasse zoude zijn;

Overwegende dat de strafoplegger, de Kapitein B., heeft verklaard:

dat klager in den loop van den ochtend van 26 April 1926 ruimschoots de gelegenheid heeft gehad met hem eene eventueele wijziging in de op het tableau voor dien dag aangegeven diensturen te bespreken, b.v. toen klager dien ochtend te omstreeks 11 ure op het bureau kwam;

dat klager te omstreeks 12 ure wist, dat hij niet bij het panorama-schieten tegenwoordig behoefde te zijn en er naar zijne, strafoplegger's, meening voor klager geene enkele reden bestond de oefening in den lichtmeetdienst dien middag niet te houden;

Overwegende dat de Majoor C., Hoofdinstruceur bij gemeld Regiment, heeft verklaard:

dat de mogelijkheid tot combinatie van den lichtmeetdienst met andere diensten (i.c. met het paardrijden) niet bestaat en dat de oefeningen, door klager dien morgen met zijne klasse in het terrein gehouden, noch met den eigenlijken lichtmeetdienst noch met de voorbereiding daarvan iets te maken konden hebben;

Overwegende dat het vorenstaande het Hof geenerlei aanleiding geeft te aanvaarden klager's verweer, dat hij niet in de gelegenheid zoude zijn geweest den batterij-commandant te raadplegen en toestemming te vragen voor de afwijking van het tableau en dat hij geene verandering kon brengen in de eenmaal vastgestelde wijziging, toen hij vernam dat hij dien middag de panorama-schietoefening niet behoefde bij te wonen;

Overwegende dat de bijzonderheid, die in het tableau voorkomt, waarvan het gevolg slechts is dat de leider der klasse eene keuze kan doen uit de twee voor hetzelfde uur aangegeven lessen, niet voor de onderwerpelijke beklagzaak van belang is, omdat zij geene betrekking heeft op den Maandagmiddagdienst en zij het bindend karakter van het tableau niet aantast, terwijl het overigens klager's plicht geweest ware, deze en dergelijke bijzonderheden in het door hem zelf ontworpen tableau met den batterij-commandant te bespreken;

Overwegende dat derhalve klager inderdaad in den middag van 26 April 1926 „zonder geldige redenen”, in afwijking van het tableau, aan zijne kaderklasse geen onderwijs in den lichtmeetdienst heeft gegeven, zonder dat zijn rechtstreeksche chef daarvan kennis droeg;

Overwegende dat klager's vergrijp tegen de krijgstucht in de strafreden juist wordt gekenschetst, behoudens de nader aan te geven verduidelijking;

Overwegende dat de opgelegde straf, mede in verband met den inhoud van klager's straflijst, niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat, dat de strafreden zal luiden:

„Ondanks het feit, dat hem door den batterij-commandant per-,soonlijk den laatsten tijd herhaaldelijk is gewezen op het belang

„van de opleiding in den lichtmeetdienst voor de kaderklasse, welk
 „onderwijs persoonlijk door hem moet worden gegeven, thans, ge-
 „durende de uren, op het tableau voor dezen dienst uitgetrokken,
 „de klasse zonder geldige redenen overgegeven aan een opperwacht-
 „meester om in den stal theorie tuigen te gaan houden, en door
 „voornoemden commandant aangetroffen, van plan zijnde zijn paard
 „te gaan rijden.”;

Gelast, dat deze strafreden in klager's straflijst zal worden inge-
 schreven in plaats van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking een afschrift zal worden
 uitgereikt aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Majoor-
 Hoofdinstructeur bij gemeld regiment, een aan den Advocaat-Fis-
 kaal en een aan den Minister van Oorlog.

KRIJGSRAAD TE BATAVIA.

Vonnis van 21 Februari 1925. ¹⁾

President: Majoor der Infanterie A. M. Verhaar.

Leden: Kapitein der Militaire Administratie J. H. Swartjes, Kapi-
 tein der Infanterie G. P. Walraven, 1e Luitenant der Infanterie
 L. W. F. de Haze Winkelman, 1e Luitenant der Artillerie H. J.
 Ente van Gils, 1e Luitenant der Infanterie J. van 't Riet en 2de
 Luitenant der Infanterie R. G. de Lange.

Auditeur-Militair: Mr. H. A. Idema.

*Verduistering van voedinggelden; valsheid in de desbetreffende
 administratie.*

In zake den Auditeur-Militair, Eischer R. O., contra van L., alge-
 meen stamboek nr. 70517, oud 32 jaren, geboren te Gestel (N.-B.),
 laatstelijk dienende als sergeant-majoor-administrateur van de 2e
 Compagnie van het Subsistentenkader te Weltevreden, van en met
 den 15en Juli 1924 tot en met den 18en November 1924 in verze-
 kerde bewaring geweest, sedert de verwijzing naar den Krijgsraad
 op den 19en November 1924 in preventieve hechtenis.

DE KRIJGSRAAD,

Gezien de stukken van den processe,

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne schriftelijk gediende con-
 clusie van eisch, daartoe strekkende dat de Krijgsraad den in hoofde

¹⁾ Zie ook de hierna opgenomen sententie van het H. M. G. van Ned.-
 Indië. Red. M. R. T.

dezes genoemden beklaagde van L., algemeen stamboeknummer 70517, zal schuldig verklaren aan:

- 1e. „het voortgezet misdrijf van verduistering”,
- 2e. „valsheid in geschrift” en
- 3e. „het opzettelijk gebruik maken van een valsch geschrift, als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan”,

hem deswege zal veroordeelen tot de straf van gevangenis voor den tijd van drie jaren, onder aftrek van de door hem in preventieve hechtenis doorgebrachten tijd; hem zal vervallen verklaren van den militairen stand, met last, dat hij gedurende het verder onderzoek zijner zaak in preventieve hechtenis zal blijven, of tot zulke andere straffe als de Krijgsraad in goede Justitie zal verstaan te behooren, en eindelijk den beklaagde zal condemneeren in de kosten en misen der Justitie, alsmede in die van den processe;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging;

Overwegende dat bij klacht d.d. Weltevreden, 18 November 1924, opgemaakt door U. van K., 1e Luitenant Plaatselijk Adjudant, en zooals die in vollen Krijgsraad is gewijzigd en aangevuld, aan den beklaagde, die thans voor dezen Krijgsraad terechtstaat, wordt ten laste gelegd:

dat hij als sergeant-majoor-administrateur van de 2e Compagnie van het Subsistentenkader te Weltevreden dan wel elders in Nederlandsch-Indië, op niet nader te bepalen tijdstippen in het tijdsverloop van en met 11 Februari 1922 tot en met 4 Juli 1924:

I. opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend een geldbedrag van *f* 10591,49 (tienduizend vijfhonderd een en negentig 49/100 gulden), althans *f* 5214,42 (vijfduizend tweehonderd veertien gulden twee en veertig cent), alle welke gelden, toebehoorende aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, althans aan een ander dan hem, beklaagde, hem waren ter hand gesteld door zijn Compagnies-Commandant, den Onderluitenant A. J. v. d. H., alg. stb. 70150, ter uitbetaling van voedinggelden aan doortrekkende niet ingenomen militairen en welke hij dus onder zich had anders dan door misdrijf, alle welke gelden hij vervolgens ten eigen bate heeft aangewend;

II. de staten ter uitbetaling van bovengenoemde voedinggelden, welke bestemd zijn tot bewijs van hetgeen werkelijk uit dien hoofde aan genoemde militairen is uitbetaald, valschelijk immers in strijd met de waarheid voorzoover bovengenoemd bedrag van *f* 10591,49 (tienduizend vijfhonderd een en negentig gulden en negen en veertig centen, althans *f* 5214,42 (vijfduizend tweehonderd en veertien gulden en twee en veertig cent) betreft, heeft opgemaakt met het oogmerk om deze als echt en onvervalscht te gebruiken, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan, hebbende hij n.l. die staten verhoogd:

1e. door meerdere militairen op te brengen dan werkelijk doortrekkende waren geweest in het tijdvak waarover de staat liep;

2e. door een grooter tijdvak op te geven dan dat waarover de doortrekkende militairen werkelijk aanwezig waren geweest;

3e. door het willekeurig verhoogen van het aantal bij de militairen behorende vrouwen en kinderen;

III. vervolgens opzettelijk van meergenoemde valsche staten gebruik heeft gemaakt als waren zij echt en onvervalscht, door deze te doen teekenen door zijnen compagnies-commandant, den Onderluitenant der Infanterie A. J. v. d. H., alg. stamb. 70150, ter overlegging als verantwoordingsstuk bij diens z.g. aantooning, zijnde diens geldelijke afrekening van soldijen en vivresgelden met den kwartiermeester van het Subsistentenkader, kunnende uit dat gebruik van die valsche geschriften eenig nadeel ontstaan;

Overwegende dat beklagde bij Garnizoensorder van den Plaatselijk-Commandant te Weltevreden de dato 18 November 1924 nummer 268 naar den Krijgsraad is verwezen en het onderzoek op wettige wijze heeft plaats gehad;

Overwegende dat beklagde in het voor Officieren-Commissarissen gehouden onderzoek heeft opgegeven en ter terechtzitting heeft bevestigd:

dat vanaf Februari 1922 tot zijne in-arrest-stelling in Juli 1924 bij de 2de Compagnie van het Subsistentenkader te Weltevreden zijn taak hierin bestond, dat hij aan hen, die doortrekkend niet werden ingedeeld, ieder het toekomende voedinggeld uitbetaalde;

dat hij n.l. na de berekening met potlood op ieders duplicaat-overgangsstuk gesteld te hebben, dezen heelen bundel overgangsstukken bij den compagnies-commandant, den Onderluitenant v. d. H., bracht, die hem zonder verdere contrôle vroeg of hij in verband met het restant saldo nog geld noodig had, waarop hij dan eventueel een rond bedrag noemde en dat meteen ontving;

dat hij aan het eind van iedere week deze namen en becijferingen, die hij voorloopig op een kladstaat had verzameld, tot een netstaat overschreef, die werd overgelegd bij de z.g. aantooning van den Compagnies-commandant d.w.z. de geldelijke afrekening van soldijen en vivresgelden, die aan den kwartiermeester wordt ingediend en waarop na goedkeuring door dezen, de Compagnies-commandant de gelden weer terug ontvangt, die de Compagnies-commandant in de afge-loopen week aan soldijen en vivresgelden heeft uitbetaald;

dat de militairen, die bij de compagnie aankwamen, in een register, thans gemerkt letter G I, werden ingeschreven aan de hand der gegevens van de duplicaat-overgangsstukken, die iedere man bij zich heeft en aan de hand der gegevens door het corpsbureau verstrekt alleen voorzoover betreft den datum van vertrek;

dat hij iederen morgen op het corpsbureau een opgave kreeg van de militairen, die met eene bepaalde gelegenheid moesten vertrekken, en daarvan dat register letter G I heeft bijgehouden, ofschoon dit niet officieel is voorgeschreven, welk register evenwel nooit door een compagnies-commandant is opgevraagd, nagezien, voor accoord geteekend of geparafeerd;

dat hij steeds aan de doortrekkende militairen de bedragen heeft uitbetaald, zooals die voorkomen op de voornoemde voedinggeldstaten of wel zooals die voorkomen op de afrekeningen, voor het geval de staten alleen namen en geen bedragen noemden, zooals in het begin van zijn diensttijd daar gebruik was;

dat de verschillen, zooals die nu blijken te bestaan tusschen zijn afrekenboek met den Compagnies-commandant en de gemelde staten, verschillen iedere week van *f* 100 tot *f* 200, te wijten zijn aan schrijffouten, hij ten minste ze niet anders kan verklaren;

dat hij wel in het begin van het vooronderzoek, toen nog slechts van een tekort van \pm *f* 1800 sprake was, uitvoerig bekend heeft die staten opzettelijk foutief te hebben opgemaakt, doch dat hij dat gezegd heeft nadat de Onderluitenant v. d. H., den avond dat hij in arrest werd gesteld, bij hem was en hem zulks aanried; dat hij daarom domweg bekend heeft in de hoop weer vrij te komen en licht gestraft te worden;

dat hij erkent in het vooronderzoek met de commissie de staten te hebben nagerekend en de uitkomsten vergeleken, waarbij hij zonder eenig verder verweer alleen opmerkte, dat de commissie op dagen van ontschepping na de tweede voeding halve daggelden berekende in stede van heele, zooals hij steeds, met goedvinden van den Compagnies-commandant, had uitbetaald, en dat daardoor een verschil in de uitkomsten der beide berekeningen ontstond, zoodat hij kwam tot een verduisterd bedrag van *f* 825,90 over het tijdvak 7 Juni t/m 4 Juli 1924 en *f* 2358,53 over het tijdvak 22 Maart 1924 t/m 6 Juni 1924, alzoo te zamen *f* 3184,43;

dat daarna de commissie dan ook steeds in dat bepaalde geval heele daggelden heeft toegekend en berekend;

dat hij toen echter reeds deed uitkomen, dat het register niet als grondslag voor de berekening mag worden genomen, want dat hij ook uitbetaalde aan personen, die niet in het register voorkwamen, maar wel in de voedinggeldstaat, die bij de aantooning werd overgelegd, omdat hij die laatste overnam van zijn kladstaat, loopende over hetzelfde tijdvak;

dat hij overigens niet anders kan zeggen dan dat de namen, die voorkomen op de voedinggeldstaten, overgenomen zijn van kladstaten, waarop de namen voorkomen van de militairen, die over het tijdvak, waarover de voedinggeldstaat loopt, werkelijk doortrekkende zijn geweest en dat die gelden ook werkelijk door hem zijn betaald;

dat hij nòch nu hem dat register wordt getoond noch op vertoon der duplicaat overgangsstukken, waar hij op alle zijne eigenhandige becijfering herkent, niet kan verklaren hoe volgens sommige staten in een tijdsverloop van nog geen 3 maanden 27 militairen 3 maal met absoluut dezelfde mutatie, ja zelfs geheel dezelfde volgorde, kunnen zijn overgeplaatst, noch ook hoe volgens andere staten geregeld heele reeksen personen in een tijd van nog geen maand tweemaal zijn overgeplaatst van een der garnizoenen op Sumatra naar een der andere eilanden;

Overwegende dat de volgende getuigen onder eede voor Officieren-Commissarissen hebben verklaard:

de Onderluitenant der Infanterie van der H.:

dat hij Commandant van de 2de Compagnie Subsistentenkader te Weltevreden was gedurende den tijd, dat beklaagde daar als sergeant-majoor-administrateur werkzaam was;

dat de militairen, die bij het Subsistentenkader doortrekkende waren, niet in de administratie werden ingenomen, doch in strijd met het voorschrift van den inwendigen dienst slechts werden ingeschreven in een daarvoor bestemd register, thans gemerkt G I, aan de hand van de door hen medegebrachte duplicaat-overgangsstukken;

dat bij het vertrek dier militairen, zooals bevolen door het Corpsbureau, in dat register werd aangeteekend over hoeveel dagen ieder genoten had aan voedinggeld dan wel aan voeding op marsch;

dat hij de juistheid van dit alles niet naging, ook niet van het aantal opgebrachte vrouwen en kinderen, wél af en toe staande achter den sergeant-majoor meende op te merken, dat alle overgangsstukken geboekt werden in dat register;

dat hem eerst na de in-arrest-stelling van beklaagde, toen de Kapitein der administratie F. op last van den Plaatselijk-Commandant een onderzoek aanving, bleek, dat de optellingen van verschillende afrekeningen in het afrekenboek met den sergeant-majoor niet juist waren, n.m.l. de optellingen van verschillende uitgaafposten, die verschillende malen *f* 100 of *f* 200 minder moesten zijn; was zulks in eene afrekening het geval, dan bleek de post aan betaalde voedinggelden der niet ingenomen militairen op de voedinggeldstaten, die bij de aantooning werden overgelegd, steeds *f* 100 of *f* 200 grooter te zijn dan het bedrag voor dat doel uitgegeven over hetzelfde tijdvak, voorkomende in de afrekening van den sergeant-majoor met den Compagnies-commandant;

dat bij narekenen bleek, dat beklaagde steeds een te hoog bedrag aan voedinggelden opbracht;

dat de zeer groote verschillen in het aantal der opgebrachte en der werkelijk doortrekkende militairen, zooals er zijn:

opgebracht	44	werkelijk	13
„	60	„	12
„	52	„	17
„	82	„	39

hem niet zijn opgevallen, omdat ook nog andere militairen bij de 2de Compagnie doortrekkende zijn, b.v. die op transport zijn, terwijl hij bovendien v. L. vertrouwde, onder meer, daar hij zijn strafregister nooit ingezien heeft en hem ook van een Krijgsraad-veroordeeling te Kota Radja niets bekend was;

dat het juist is, dat hij nooit de berekeningsstaten van voedinggelden van beklaagde nazag of narekende;

dat hem artikel 104 der compagnies-instructie, uitgave 1923, onbekend was totdat de voorloopige commissie hem er op wees, en dat

op zijne werkwijze van niet opnemen in administratie, welke hij van zijn voorganger had overgenomen, nooit aanmerking is gemaakt;

dat hij de opmerking van beklagde, als zoude de commissie in beklagde's nadeel hebben gerekend, doordat zij een Amboineesch militair rekende als een inlander, een adspirant-onderofficier, die recht had op voedinggeld als Europeaan, als Amboinee of inlander en door mogelijk met Europeanen gelijkgestelde Amboineezen te rekenen als Amboineezen of Inlanders, van weinig belang acht, daar niet alleen die fout ook in het voordeel van beklagde kan uitvallen, maar ook het aantal van deze gevallen slechts onbeduidend kan zijn;

dat hij, getuige, de gewoonte had de staten van voedinggeld eenvoudig met de andere bijlagen, die bij de aantooning werden overgelegd, te teekenen zonder daarbij aan de hand van register G I of van andere bescheiden na te gaan, of de invulling volledig en juist was;

dat hij zulks niet deed, omdat hij meende dat de voedinggeldstaten weinig beteekenis hadden en dat hij zelfs nooit eene bemerking kreeg, wanneer, zooals in het begin van zijn dienst hier, bij de aantooning een staat zonder ingevulde berekeningen werd ingediend;

dat hij meent, dat ingevolge eene opmerking van de Rekenkamer hierin verandering is gebracht;

dat hij voor zijn persoonlijk belang als aansprakelijk Compagniescommandant beklagde op den dag van diens in-arrest-stelling heeft bezocht om hem te vragen, of beklagde genegen was hem het tekort terug te betalen, waartoe beklagde zich bereid verklaarde;

dat hij beklagde ook heeft gevraagd, waar de voedinggeldstaat was over het tijdvak 6 t/m 11 Juli 1924 en dat beklagde daarop antwoordde: „die is al vermoffeld”, doch dat later deze staat geheel gereed werd gevonden in een van beklagde's administratieboeken op het compagniesbureau;

dat hij beklagde tevens raadde alles te bekennen en desnoods terugstelling tot sergeant te vragen, doch dat deze daarop niet antwoordde en ook overigens zich niet uitliet hoe de knoeierijen tot stand waren gekomen;

de Kapitein der Infanterie G.:

dat hij met de administratie van de 2e Compagnie geen andere bemoeienis heeft dan dat op het corpbureau wordt vastgesteld, op welken datum de bij het Subsistentenkader doortrekkende militairen hun bestemming moeten volgen, welke vertrekdata in het vertrekboek werden ingeschreven;

dat den dag na aankomst bij het Subsistentenkader de militairen 's morgens om 8 uur aan de hand van het aankomstboekje, dat door den adjudant van politie, bij wien zij zich het eerst melden, wordt bijgehouden, en aan de hand van de aan dezen adjudant afgegeven marschorders, aan hem als corpscommandant worden gepresenteerd; blijkt een en ander niet te kloppen, dan wordt dat bijgewerkt, hetgeen echter zeer zelden noodig was;

dat zij bij vertrek zich eveneens afpresenteeren en hunne namen in het vertrekboek worden doorgeslagen;

dat in dat vertrekboek dus alle namen staan van de militairen, die werkelijk doortrekkend zijn geweest, met opgave hunner bestemming en het aantal medereizende vrouwen en kinderen;

dat hier dus bij het korps onafhankelijk van de compagnies-administratie, voorzoover beklaagde die voerde, eene boekhouding over hetzelfde onderwerp werd gehouden;

de Kapitein der Infanterie M.:

dat het vooronderzoek, door hem en den thans gepensionneerden Kapitein P. begonnen, zich aanvankelijk beperkte tot het tijdvak 22 Maart—4 Juli 1924; dat al weldra ontdekt werd dat er behalve fouten in het afrekenboek ook valsheid was gepleegd met de voedinggeldstaten en dat beklaagde bekende ten onrechte te veel te hebben opgebracht en het eens was met het door de commissie berekende bedrag van f 3184,43, dat dan verduisterd zou zijn;

dat beklaagde tot zijne bekentenis kwam, nadat de commissie had ontdekt en hem voorgehouden op welken wijze er verduisterd was en dat beklaagde daarna uitvoerig en volledig de commissie heeft ingelicht, waarbij de commissie bij de berekening van het tekort zich aansloot bij de voor beklaagde meest gunstige opvatting, zoodat zij dus ook — eigenlijk ten onrechte — volle daggelden heeft toegekend, zelfs bij ontscheping na de tweede voeding;

dat beklaagde toen wel beweerde, dat zijn administratie vóór 22 Maart 1924 in orde was, doch dat een steekproef het tegendeel aan het licht bracht, waarop beklaagde antwoordde, dat niet te kunnen toelichten of wel daar eerst morgen op te kunnen antwoorden, soms ook boos werd of te huilen begon, maar dat beklaagde bereid bleef terug te betalen als hij op vrije voeten zou worden gesteld;

dat beklaagde's bekentenis en door diens houding en door de opgave der details, die uit de boeken werden bevestigd, den indruk maakte eerlijk, overeenkomstig de waarheid, te zijn;

de Kapitein der Infanterie v. R. M.:

dat hij met Kapitein P. met het eerste onderzoek is belast geweest, waarbij bleek, dat in 14 afrekeningen van beklaagde met zijn compagnies-commandant een fout zat van f 100 en in 2 een fout van f 200, welke afrekeningen gingen over het tijdvak Maart 1924 (gedeeltelijk) tot Juli 1924 (gedeeltelijk);

dat beklaagde, zoolang slechts sprake was van één afrekening, zeide, dat dit op een optelfout moest berusten, doch later begon te huilen en bekende \pm f 1800 verduisterd te hebben om collega's, zelf in dienstmoeilijkheden, te helpen, die uit zijn kas hadden geleend zonder op tijd terug te betalen;

dat hij zich goed herinnert, dat dit alleen voedinggelden betrof van niet ingenomen militairen, en dat beklaagde verklaarde dit geld verkregen te hebben door een hooger bedrag op te brengen dan den militairen was uitbetaald;

dat hij zich verder niet veel herinnert, doch dat beklaagde's be-

kentenis op hem een volkomen oprechten indruk maakte, bevestigd door de details der boeken, zooals meer speciaal de Kapitein der administratie P. deze met beklaagde besprak, terwijl beklaagde spontaan aanbod alles terug te betalen;

dat hij er niets van weet, dat beklaagde's compagnies-commandant beloofd zou hebben dat beklaagde op vrije voeten zou worden gesteld, indien hij bekende;

de Machinist bij de N. I. Steenkolen Handels Maatschappij S.:

dat hij eenigen tijd heeft gewoond bij beklaagde in gang Kadiman en later op het Karbouwenveld te Weltevreden;

dat de maaltijden niet overvloedig waren en ook overigens beklaagde's leefwijze zeer sober, terwijl de vrouw van beklaagde eveneens eenvoudige leefde en zich niet opschikte;

dat het hem niet bekend is of beklaagde geld aan vrienden hier of in Holland stuurde, daar beklaagde nooit met hem over geldelijke aangelegenheden sprak;

dat hijzelf en niet beklaagde eenigen tijd in bezit is geweest van een auto, die hij hier voor *f* 575 tweedehands gekocht doch spoedig weer overgedaan heeft, welke auto bovendien bij een ander was gestald;

dat hij wel eens met beklaagde er over gesproken heeft om een auto te koopen en die als taxi te laten rijden, tot den koopprijs waarvan beklaagde maandelijks met kleine bedragen zou bijdragen om zoo langzamerhand een aandeel in de winst te verkrijgen; dat er echter van dit plan nooit iets is gekomen;

dat het juist is dat hij, toen beklaagde eenigen tijd in arrest zat en diens vrouw verdere moeilijke tijden voorzag, met het oog op getuige's aanstaand huwelijk, de meubels van beklaagde overnam voor *f* 800;

dat hij den meubelkoop niet voor den schijn heeft gesloten om van L. te helpen, doch alleen omdat hij ze zelf tot dien redelijken prijs kon gebruiken en dat hij eene notarieele acte liet opmaken, toen hij hoorde, dat beklaagdes compagnies-commandant v. d. H. geïnformeerd had of deze geen beslag kon doen leggen op de meubels;

dat hij in 't geheel niet begrijpt waar beklaagde de verduisterde gelden kan hebben gelaten en dan ook zeer verbaasd was toen hij het geval vernam;

dat hij gedurende zijn inwonen bij beklaagde nooit gemerkt heeft, dat beklaagde in relatie stond met bankinstellingen noch ook dat hij geld in bezit had, hoogstens leende beklaagde wel eens op een kegel- of tooneel-avond aan vrienden kleine bedragen;

de Adjutant-onderofficier-steendrukker V.:

dat hij niet bepaald kan zeggen, dat beklaagde royaal er van leefde of met geld smeed en dan ook niet den indruk had dat beklaagde boven zijn stand leefde;

dat het hem niet bekend is dat beklaagde een auto had, wèl dat hij een tijdlang een tweedehandsch motorrijwiel bezat;

dat beklaagde wel eens kleine bedragen uitleende en hem eenmaal

vertelde een bedrag, hoegroot weet hij niet, uitgeleend te hebben aan den onderofficier S.;

dat hij dan ook zeer verbaasd was te hooren, dat beklaagde verduisterd had;

de Sergeant-majoor-administrateur B.:

dat hij zelf tweemaal geld geleend heeft van beklaagde in Mei 1924 *f* 75 en in Juli 1924 *f* 50 en dat beklaagde hem, getuige, geholpen heeft *f* 250 te leenen van den korporaal-kleermaker L.;

dat men wist, dat beklaagde in staat was om geld te leenen, daar men meende, dat beklaagde op de B. B. veel geld had overgespaard; de Korporaal 1e klasse L.:

dat beklaagde den sergeant-majoor-administrateur B. bij hem bracht om den laatste geld te leenen, daar beklaagde, naar hij zeide, dat momenteel niet doen kon, doch beklaagde zich borg stelde voor de richtige terugbetaling door B.;

dat hij nooit voor van L. geld uitgezet heeft en verder van de ten laste gelegde verduistering niets afweet;

Overwegende dat de gerechtelijke commissie als basis ter vaststelling van het aantal werkelijk doortrekkende militairen, werkelijk aanwezige vrouwen en kinderen en werkelijke verblijfdagen zich grondt op het bij de compagnie door beklaagde zelf bijgehouden register letter G I, en terecht;

Overwegende dat immers niet alleen beklaagde in zijne aanvanke-lijke bekentenis tot een bedrag van *f* 3184,83, — loopende over zijne geheele administratie van 22 Maart 1924 tot 4 Juli 1924 — daarmee zich volkomen heeft verenigd, behalve eene opmerking over heel of half voedinggeld bij debarkement na tweede voeding, met welke opmerking de commissie bij het vaststellen van genoemd bedrag en ook verder steeds accoord is gegaan;

Overwegende dat echter ook dit register geheel overeenstemt met de corpsadministratie, geheel zelfstandig gevoerd, onafhankelijk van beklaagde, zooals neergelegd in registers L I en M I, waarin echter geen vrouwen en kinderen zijn opgenomen, en ook met een aantal willekeurige duplicaat-overgangsstukken, van de Rekenkamer opgevraagd, zoodat dan ook het door de commissie toegekend bedrag overeenkomt met het bedrag door beklaagde zelf erkend als door hem in potlood op ieder overgangsstuk gesteld;

Overwegende dat op dezen grondslag door de commissie staten over ieder tijdvak van zes dagen zijn opgemaakt, die, verzameld,

van 11 Februari 1922 tot en met 31 December '22 als verduisterd uitwijzen	<i>f</i> 1740,14,
van 1 Januari 1923 tot en met 31 December 1923	„ 3895,99,
van 1 Januari 1924 tot en met 4 Juli 1924	„ 4955,36,

hetgeen generaal gerecapituleerd vormt *f* 10591,49;

Overwegende dat beklaagde, met intrekking van zijne aanvanke-lijke volledige, omstandige bekentenis, weliswaar heeft ontkend, doch deze nadere ontkenenis niet heeft kunnen motiveeren, integen-

deel bij de hem voorgehouden grove fouten in zijne administratie nooit ook maar eenige passende verklaring heeft kunnen geven;

Overwegende dat derhalve, mede uit de beëdigde verklaringen van de getuigen v. d. H., M., G., van R. M., S., V., B. en L., in haar onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan de feiten als in de klacht vermeld;

Overwegende dat deze feiten, bewezen zijnde, opleveren de misdrijven:

- 1e. „het voortgezet misdrijf van verduistering”;
- 2e. „valscheid in geschrift” en
- 3e. „het opzettelijk gebruik maken van een valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan”;

Overwegende dat er termen zijn voorgekomen beklaagde in preventieve hechtenis te houden en hem vervallen te verklaren van den militairen stand;

Gelet op de artikelen 160, 175, 176, 181, 183 en volgende, 203 en volgende van het Reglement op de Rechtspleging bij de Landmacht, op artikel 210 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, art. 64, 263, 372 van het Wetboek van Strafrecht, art. 1, 2, 3, 11d, 12 van Staatsblad 1890 no. 58, gewijzigd bij Staatsblad 1899 no. 178, 1906 no. 206, 1915 no. 355, 1917 no. 497 en 1921 no. 415, en artikelen 370 en volgende, 411 van het Reglement op de Strafvordering;

Recht doende in naam en vanwege de Koningin!

Verklaart den in hoofde dezes genoemden beklaagde van L., algemeen stamboek Nr. 70517, schuldig aan:

- 1e. „het voortgezet misdrijf van verduistering”;
- 2e. „valscheid in geschrift” en
- 3e. „het opzettelijk gebruik maken van een valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan”;

Veroordeelt hem overzulks tot de straf van gevangenis voor den tijd van drie jaren;

Verklaart hem vervallen van den militairen stand;

Gelast, dat hij gedurende het verdere onderzoek van zijn zaak in preventieve hechtenis zal blijven;

Verwijst hem in de kosten en misen der Justitie, mitsgaders in die van den processe.

Het vonnis is ten aanzien van de valscheid in geschrift en van het gebruik maken van het valsche geschrift zeer karig gemotiveerd; noch aan de bestemming tot bewijs, noch aan het te verwachten nadeel wordt een overweging gewijd. Ook valt het op dat de voedingsstaten zelve niet als stukken van overtuiging hebben gediend, hetgeen misschien hierdoor te verklaren is dat zij niet meer konden worden overgelegd.

Merkwaardig is ook dat de klacht, opgemaakt volgens het oude art. 6 R. L., blijkt het begin van het vonnis in den vollen krijgsraad is aangevuld en gewijzigd en dat in het vervolg van het vonnis hieromtrent niets wordt medegedeeld en overwogen. Ook is onjuist dat bij deze klacht aan den beklaagde zijn strafbaar feit wordt ten laste gelegd. De onderwetsche klacht van art. 6 R. L. bezat toch geenszins het karakter van een dagvaarding; dat is vroeger herhaaldelijk uitgemaakt en het is wel merkwaardig vasthoudend, dat deze onjuiste opvatting nog in 1925 blijkt te bestaan. De klacht is van 18 November 1924, de verwijzing naar den krijgsraad van denzelfden dag doch vermoedelijk later. Hoe wil nu een klacht iets ten laste leggen, als nog niet eens vaststaat dat de verdachte voor den krijgsraad zal komen? De in casu bij de militaire rechtspleging in Indië betrokken autoriteiten blijken niet goed in de processuele voorschriften thuis te zijn; men zou dan toch moeten hebben begrepen dat een telastelegging eerst kan worden opgemaakt nadat het onderzoek bij officieren-commissarissen is afgelopen en — zooals dit vóór de herziening van de R. Z. in 1912/1913 geschiedde — plaats vond bij een expresselijk daartoe gehouden slotverhoor van den beklaagde.

Red. M. R. T.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Sententie definitief van 12 Juni 1925. ¹⁾

Vice-President: Mr. J. Th. Stok.

Leden: Gepensioneerde Kolonels der Infanterie R. B. M. de Wijs en H. C. Kerkkamp, gepensionneerd Luitenant-Kolonel der Infanterie J. de Gelder en Meesters A. C. H. Graafland en C. de Roon Swaan.

Substituut-Advocaat-Fiscaal: Mr. H. G. P. Duyfjes.

De i.c. bedogelde voedingsstaten ontleenen hun bewijskracht aan de onderteekening door den Compagnies-Commandant. Beklaagde die als sergeant-majoor-administrateur van de compagnie die staten valschelijk opmaakte en ze daarna dien commandant ter teekening voorlegde, beging door het valschelijk opmaken, geen valsheid in geschrift, wel deed hij door den Compagnies-Commandant valsheid in geschrift plegen doch zulks is hem niet ten laste gelegd.

In de zaak, hangende voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië

tusschen

van L., algemeen stamboek No. 70517, oud 32 jaar, geboren te

¹⁾ Zie het hiervoor staande Vonnis van den Krijgsraad te Batavia.

Red. M. R. T.

Gestel (N.-B.), laatstelijk dienende als sergeant-majoor-administrateur van de 2de Compagnie van het Subsistentenkader te Weltevreden, appelland,

en

den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, R. O. geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien het vonis van eenen daartoe benoemden Krijgsraad te Batavia tegen den in hoofde dezer genoemden beklaagde gewezen en uitgesproken den 21sten Februari 1925, waarbij hij is schuldig verklaard aan: 1e. „het voortgezet misdrijf van verduistering”; 2e. „valsheid in geschrift” en 3e. „het opzettelijk gebruik maken van een valsch geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan”, en deswege veroordeeld tot de straf van gevangenis voor den tijd van drie jaren en vervallenverklaring van den militairen stand met last, dat hij gedurende het verdere onderzoek van zijn zaak in preventieve hechtenis zal blijven en met verwijzing van hem in de kosten en misen der Justitie, mitsgaders in die van den processe;

Gelezen de namens appelland op den 16den April 1925 gediende schriftuur van eisch in appèl, waarbij wordt geconcludeerd, dat het den Hove behage het vonnis a quo te vernietigen en beklaagde alsnog vrij te spreken, althans eene lichtere straf op te leggen, en memorie van eisch in appèl, waarbij wordt geconcludeerd, dat het den Hove behage te ontvangen het appèl, te niet te doen het vonnis van den Krijgsraad te Batavia de dato 21 Februari 1925, waarvan appèl, en, doende wat de eerste rechter had behooren te doen, appelland, na verhoor van de in de memorie genoemde getuigen, alsnog vrij te spreken van het hem ten laste gelegde;

Nog gelezen de door den geappelleerde R. O. op den 4den Mei 1925 gediende schriftuur van antwoord, in appèl, waarbij wordt geconcludeerd, dat het Hof met vernietiging in zooverre van het vonnis, waarvan appèl, den beklaagde zal vrijspreken van hem onder II en III te last gelegde in het dictum van dat vonnis onder 2 en 3 omschreven feiten;

overigens dat vonnis zal bekrachtigen met dien verstande, dat de doorstane voorloopige gevangenhouding hem geheel als straf zal worden toegerekend, met verwijzing van appelland in de kosten der appellatoire instantie, met dien verstande dat de kosten op de gedeeltelijke vrijspraak gevallen in beide instanties zullen blijven ten laste van het Land;

Gezien de verdere stukken van den processe, zoo ter eerste instantie, als in appèl gediend;

Overwegende dat beklaagde, thans appelland, te bekwamer tijd van het tegen hem gewezen vonnis is gekomen in hooger beroep;

Overwegende dat de Krijgsraad den beklaagden terecht heeft schuldig verklaard aan het hem onder 1° ten laste gelegde;

Overwegende dat in het bijzonder niet opgaat het bezwaar, door beklaagde in zijne memorie van eisch in appèl aangevoerd, dat men bij de berekening van het verduisterde bedrag ten onrechte is uitgegaan van de (door hemzelf aangehouden) registers van vertrekkende en niet-ingenomen militairen (gemerkt G I en G II), hoewel hij de voedingsstaten, waarop de uitbetaalde bedragen door hem in vergelijking met die registers te hoog zouden zijn geboekt, niet aan de hand van die registers doch van kladstaten opmaakte, die zelve weder gemaakt werden aan de hand van de z.g. duplicaat-overgangsstukken, welke iedere doortrekkende bij zich heeft;

Overwegende dat immers eene vergelijking van die duplicaat-overgangsstukken (z. de bijl. L. BB) met bedoelde registers en voedingsstaten leert, dat de gegevens van die registers overeenstemmen met de duplicaat-overgangsstukken; dat op die duplicaten eigenhandig met potlood door beklaagde is aangeteekend, hoeveel de betrokkene ten rechte ontvangen moest, terwijl hij dit bedrag bij de corresponderende boeking op den voedingsstaat verhoogd heeft door hetzij den duur van het verblijf van den doortrekkende langer te maken dan het duplicaat-overgangsstuk aangaf, hetzij hem vrouw en kinderen toe te dichten, hoewel hij blijkens dat stuk geen vrouw of kinderen had;

Overwegende dat dus — zoo beklaagde, inderdaad de voedingsstaten heeft ingevuld naar door hem aangehouden kladstaten — dit hoogstens zou bewijzen, dat hij dan die kladstaten al in strijd met de duplicaat-overgangsstukken moet hebben opgemaakt, doch zeker niet, dat bedoelde registers, welke met die duplicaatstukken — en bovendien met de verdere bij het Korps gevoerde administratie — overeenstemmen, niet betrouwbaar zouden zijn;

Overwegende dat er dan ook geenerlei aanleiding is om in te gaan op het bij gemelde memorie gedaan verzoek tot nader getuigenverhoor voor het Hof;

Overwegende dat het overigens ook volkomen duidelijk is, dat beklaagde op de aangegeven wijze en bovendien door op de voedingsstaten telkens een groot aantal militairen op te brengen, die op de gemelde data in het geheel niet doortrekkend geweest waren, het heeft doen voorkomen alsof hij wekelijks meer gelden voor dat doel had uitbetaald dan inderdaad het geval was geweest en zoo het verschil voor zich heeft kunnen behouden, terwijl zijn verantwoording oogenschijnlijk in orde was;

Overwegende dat echter de punten van beschuldiging onder II en III zoodanig zijn ingekleed, dat daarop bezwaarlijk eene veroordeeling kan volgen, hoewel de daarbij ten laste gelegde feiten mede voldoende vaststaan;

Overwegende dat immers de valschelijk opgemaakte voedingsstaten zoolang ze nog niet door den Compagnies-Commandant geteekend waren, geenerlei bewijskracht hadden, zoodat het onder II omschre-

ven valschelijk opmaken op zichzelf strafrechtelijk geen beteekenis heeft, terwijl de strafbare handeling, hierin bestaande, dat beklagde dien Commandant, onbewust van de valscheid, die onware staten voor echt heeft doen teekenen, hem niet is ten laste gelegd;

dat hetzelfde ook geldt voor het onder III omschreven gebruik van de nog niet onderteekende stukken, terwijl het doen plegen van het misdrijf van art. 263 (2) Sr. ¹⁾, waarvoor mogelijk eene veroordeeling had kunnen volgen, weder niet is ten laste gelegd;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, op de artikelen 50 sqq. van 's Hofs Provisioneele Instructie ²⁾);

Rechtdoende in naam en van wege de Koningin!

Venietigt het vonnis van den Krijgsraad te Batavia ddo. 21 Februari 1925, voor zoover betreft de schuldigverklaring van den beklagde aan het hem sub II en III ten laste gelegde;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Bekrachtigt 's Krijgsraads vonnis voor het overige, met dien verstande, dat de doorstane voorloopige gevangenhouding hem geheel als straf zal worden toegerekend;

Verwijst den beklagde in de kosten der appellatoire instantie, met dien verstande, dat de kosten op de gedeeltelijke vrijspraak gevallen, in beide instanties zullen blijven ten laste van het Land.

Uit deze sententie schijnt te mogen worden afgeleid, dat het Hoog Militair Gerechtshof geen bezwaar heeft gehad tegen de op blz. 76 hierboven gesignaleerde zonderlinge opvatting van de klacht ex art. 6 R. L. (oud) en de mogelijkheid van amendeering van die „telastelegging” op de zitting van den Krijgsraad. Is deze gevolgtrekking juist, dan is het ons niet duidelijk, waarom het Hof deze lijn niet doorgetrokken heeft en de „telastelegging” ter zitting van den Hove niet nogmaals heeft geamendeerd. In vroegere jaargangen van ons Tijdschrift zijn tal van voorbeelden hiervan te vinden, ontleend aan de praktijk van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht en, wat men hiervan ook verder zeggen mag, dit groote voordeel werd daardoor verkregen dat vrijspraak wegens minder juist geachte „telastelegging” niet behoefde voor te komen en dat daardoor het rechtsgevoel grooter bevrediging vond dan de thans te Batavia gevallen beslissing in staat is te geven.

Red. M. R. T.

¹⁾ Dit artikel komt woordelijk overeen met art. 225 (2) van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht.

Red. M. R. T.

²⁾ Overeenkomende met artt. 55 t/m 58 en 61 t/m 64 van de P. I. voor het H. M. G. hier te lande, zooals die artikelen luiden voor de daarin bij de wet van 31 October 1922 (Stbl. no. 337) gebrachte wijziging.

Red. M. R. T.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

KAMER VAN STRAFZAKEN.

Zitting van 24 Juni 1926.

Voorzitter: Dr. H. Hesse.

Raadsheeren: Drs. C. O. Segers, B. Ort, B. M. Taverne en G. Kirberger.

Het Hof heeft het ten laste gelegde bewezen verklaard door de bekentenis van den beklagde en de rechtstreeksche verklaringen van twee getuigen en daarin evenzoovele redengevende feiten en omstandigheden gevonden waarop zijne beslissing steunt.

De redengevende feiten en omstandigheden zijn aldus in het arrest vermeld, zoodat daarmede aan het voorschrift van art. 359, lid 3, Wetb. v. Strafv. is voldaan.

Nu alleen de verdachte in hooger beroep is gekomen, had het Hof de in eersten aanleg bepaalde vervangende hechtenis niet mogen verhoogen.

De Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage is requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof aldaar van den 24en Maart 1926, waarbij in hooger beroep, na vernietiging van een mondeling gewezen vonnis van den Politierechter te 's-Gravenhage van 22 Jan. 1926, de gerequireerde, A. O., oud 25 jaar, van beroep tuinder, geboren en wonende te Valkenburg (Z.-H.), ter zake van „mishandeling”, met toepassing van de artt. 23 en 300 Strafr., is veroordeeld tot eene geldboete van f 40 en eene vervangende hechtenis van 40 dagen.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Ort, heeft de adv.-gen. Tak de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Met vernietiging van een vonnis van den Politierechter alhier, verklaarde het Gerechtshof te 's-Gravenhage, bij arrest van 24 Maart j.l., dat gerequireerde het feit van „mishandeling” had begaan en veroordeelde het hem deswege in eene geldboete.

Het bewijs wordt gevormd door de in de uitspraak gerelateerde verklaringen van den gerequireerde en van een tweetal getuigen, waarna het Hof vervolgt: „dat het daaruit de overtuiging heeft bekomen, dat de verdachte heeft begaan het hem bij dagvaarding te laste gelegde feit, met dien verstande, dat het is begaan op den 31en Dec. 1925 en dat de verdachte deswege is strafbaar, leverende immers de in bovenstaande bewijsmiddelen opgenoemde feiten en

omstandigheden, die als hier herhaald moeten worden beschouwd, op even zoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt 's Hof's beslissing, dat het te laste gelegde en hierboven be-
wezen verklaarde feit door den verdachte is begaan".

Van 's Hof's beslissing is de Procureur-Generaal in cassatie gekomen. Hij betwijfelt in zijne Memorie, of eene eenvoudige verwijzing naar den inhoud der bewijsmiddelen wel geoorloofd is en vindt het voorschrift van art. 359, 3o, Strafv., indien 's Hof's hanteering daarvan juist is, van weinig practisch nut. Mitsdien stelt hij als middel: „Schending, immers verkeerde toepassing van de artt. 350, 358 en 359 Strafv.”

Ik geloof, dat de Memorie wel door den beugel kan en meen met den Procureur-Generaal, dat aan den eisch der wet voldaan is. Volgens het zeer algemeen luidende art. 359 toch moet de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan, steunen op daartoe redengevende feiten of omstandigheden, als zoodanig in het vonnis aangewezen.

Nu bevatten de gebruikte bewijsmiddelen, zooals Uw Raad bij lezing van het arrest zal blijken, louter feiten en omstandigheden, welke het Hof voor de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan, wel niet voor de tweede maal woordelijk herhaalt, doch alleen als herhaald wil beschouwd zien en dus daadwerkelijk invoegt. Het geeft derhalve de redengevende feiten en omstandigheden en het wijst ze aan, waardoor het naar de wet verantwoord is.

Echter zal het arrest ten aanzien der opgelegde straf niet kunnen worden gehandhaafd, omdat alleen de veroordeelde hooger beroep aantekende en het Hof dus volgens art. 424 Strafv. de opgelegde subsidiaire hechtenis van 20 dagen niet op 40 brengen mocht.

Ik concludeer mitsdien tot vernietiging van het bestreden arrest enkel ten aanzien der daarbij opgelegde straf en voorts, dat Uw Raad die zal bepalen op eene geldboete van *f* 40, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van 20 dagen.

DE HOOGHE RAAD ENZ.;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij schriftuur: zie conclusie adv.-gen.:

Overwegende, dat bij het bestreden arrest, ten laste van den gerequireerde, met qualificatie en strafoplegging als voormeld, wettig en overtuigend bewezen is verklaard, dat hij te Valkenburg (Z.H.), op 31 Dec. 1925, G. J. E. heeft mishandeld, door hem opzettelijk gewelddadig met een tot vuist gebalde hand eenige slagen in het aangezicht toe te brengen en hem met zijn geschoeiden voet een schop in de zijde te geven, waardoor E. bloedend werd verwond en pijnlijk getroffen;

Overwegende nu, ten aanzien van het middel van cassatie, hetwelk kenlijk steunt op de stelling dat het Hof niet is nagekomen het voorschrift van art. 359, derde lid, Strafv.:

dat het Hof in het arrest heeft opgenomen: de te zijner terechtzitting afgelegde verklaring van den verdachte, inhoudende dat hij opzettelijk gewelddadig aan G. J. E., op 31 Dec. 1925 ter plaatse in de dagvaarding vermeld, de daarin omschreven slagen en schop heeft toegebracht, — voorts de, blijkens het proces-verbaal van het in eersten aanleg verhandelde, afgelegde verklaringen van: 1o. den getuige G. J. E., inhoudende zijne waarneming en ondervinding van de door verdachte op 31 Dec. 1925 tegen hem gepleegde feitelikheden met daaraan verbonden gevolgen, gelijk in de dagvaarding is vermeld en ten 2o, van getuige E. W. van L., dat zij op 31 Dec. 1925, ter genoemde plaatse heeft gezien, dat de verdachte den getuige E. met zijn vuist eenige slagen in het aangezicht toebreacht;

dat daarop het Hof overwoog, door die verklaringen bewezen te achten dat de verdachte het hem ten laste gelegde, en wel op 31 Dec. 1925 heeft begaan en deswege strafbaar is, — en hierna laat volgen: „leverende immers de in bovenstaande bewijsmiddelen opgenoemde feiten en omstandigheden, die als hier herhaald moeten worden beschouwd, op even zoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt 's Hof's beslissing dat het te laste gelegde en hierboven bewezen verklaard feit door den verdachte is begaan;”

Overwegende dat hieruit blijkt, dat het Hof de feiten en omstandigheden, waarop zijne beslissing steunt dat het feit door den verdachte is begaan, uitdrukkelijk als zoodanig in het arrest heeft aangewezen;

dat derhalve het Hof de bepaling van art. 359, derde lid, Strafv., heeft in acht genomen en het middel dus is ongegrond;

Overwegende ambtshalve:

dat de gerequireerde bij het in hooger beroep vernietigd vonnis van den Politierechter, ter zake van het hem ten laste gelegde en te zijnen laste bewezen verklaarde feit, was veroordeeld tot eene geldboete van *f* 40 en eene vervangende hechtenis van 20 dagen;

dat alleen de verdachte van dit vonnis in hooger beroep was gekomen, en hem dus te dier zake door het Hof geen zwaardere straf mocht worden opgelegd, zoodat het Hof, door bij het bestreden arrest den gerequireerde te veroordeelen tot eene geldboete van *f* 40, en eene vervangende hechtenis van 40 dagen, art. 424, tweede lid, in verband met art. 367, tweede lid, Strafv., heeft geschonden;

Vernietigt het arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, op 24 Maart 1926 in deze zaak gewezen, doch alleen voor zoover betreft den duur der aan gerequireerde opgelegde vervangende hechtenis;

Recht doende krachtens art. 105 R. O.:

Bepaalt den duur dier hechtenis op 20 dagen;

Verwerpt overigens het beroep.

W. v. h. R. no. 11517.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 23 Februari 1926.

(1925. D. No. 83; I. No. 9).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 134 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. No. 240).

Aan het niet vermelden van den dag van ingang van benoeming tot ambtenaar in het desbetreffend besluit van den Gemeenteraad, kan slechts deze beteekenis worden gehecht, dat de Gemeenteraad aan den benoemde, zoo noodig in overleg met Burgemeester en Wethouders of een ander daartoe aangewezen autoriteit overliet te bepalen, wanneer hij zijn betrekking zou aanvaarden.

Voor de vaststelling van het tijdvak, dat bij de regeling van het pensioen als dienstdtijd in aanmerking komt en voor de bepaling van de door de Gemeente te betalen inkoopsum moet de Pensioenraad derhalve uitgaan van den dag waarop de functie door den belanghebbende is aanvaard en mag daarvoor niet in de plaats stellen den dag waarop de belanghebbende is benoemd.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

I. de Gemeente X., klaagster, vertegenwoordigd door haren Burgemeester Y., wonende te X., niet verschenen,

II. de Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. v. B., hoofdcommies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage,

III. Z., specialist voor huid- en geslachtsziekten in dienst der Gemeente X., wonende aldaar, partij van rechtswege, niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde; Waat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat de Pensioenraad, gelet op de door partij Z. ingevolge art. 134-5c der Pensioenwet 1922 ingezonden verklaring, op 19 Februari 1925 aan hem heeft medegedeeld, dat het tijdvak van 9 November 1921 tot en met 30 Juni 1922 (tijdelijk specialist in dienst der Gemeente X.) bij de regeling van zijn pensioen als dienst-

tijd in aanmerking komt en de inkoopsom voor de Gemeente X. heeft bepaald op *f* 85;

Overwegende dat die Gemeente op 13 Maart 1925 bij den Pensioenraad tegen voormelde beslissing een op 3 Augustus 1925 nader toegelicht bezwaarschrift heeft ingediend, op grond dat Z. bij raadsbesluit van 9 November 1921, No. 10, tot genoemde betrekking is benoemd en zijn functie, zooals ook op het afschrift der akte van aanstelling was aangeteekend, eerst op 1 December d.a.v. heeft aanvaard, op grond waarvan zij een gewijzigde beslissing heeft verzocht;

Overwegende dat de Pensioenraad bij nadere beslissing van 3 November 1925 het verzoek der Gemeente X. heeft afgewezen, daarbij overwegende:

dat haar bezwaar gericht is tegen dat gedeelte van 's Raads beoelde beschikking tot regeling van den inkoop voor pensioen van den tijdelijken diensttijd van Z. als specialist in huid- en geslachtsziekten te X., waarbij haar de verplichting wordt opgelegd tot het betalen eener bijdrage van *f* 85;

dat naar haar oordeel die bijdrage te hoog is, omdat op den in het bezwaarschrift aangevoerden grond de in te koopen diensttijd niet met 9 November 1921, maar met 1 December 1921 aanvangt;

dat Z. bij besluit van den Raad der Gemeente X. van 9 November 1921, No. 10, werd benoemd tot specialist voor huid- en geslachtsziekten;

dat dit besluit niet een van dien datum afwijkenden datum van ingang der benoeming vaststelde, noch ook Burgemeester en Wethouders machtigde den datum van ingang vast te stellen;

dat dus de benoeming met den datum van het besluit is ingegaan en de voor pensioen in te koopen tijdelijke diensttijd van Z. derhalve met dien datum is aangevangen;

dat de inkoopsom met juistheid is berekend;

Overwegende dat de Gemeente X. van die beslissing onder verwijzing naar de tusschen haar en den Pensioenraad gewisselde stukken is gekomen in beroep;

Overwegende dat geen contra-memorïe is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat ingevolge art. 134 (1) der Pensioenwet 1922 door Z. voor pensioen kan worden ingekocht de tijd, door hem vóór 1 Juli 1922 als ambtenaar in tijdelijken dienst der Gemeente X. doorgebracht;

Overwegende dat hij op 1 December 1921 bovengenoemde betrekking heeft aanvaard, zoodat hij eerst van dien datum ambtenaar was in tijdelijken dienst;

Overwegende dat hiertoe niet afdoet, dat het besluit, waarbij de benoeming plaats had, geen datum van ingang daarvan inhield, daar hieraan slechts deze beteekenis kan worden gehecht, dat de gemeenteraad aan den benoemde, zoo noodig in overleg met Burgemeester en Wethouders of een ander daartoe aangewezen autoriteit, overliet te bepalen, wanneer hij zijn betrekking zou aanvaarden;

Overwegende dat dus het door klaagster ingebrachte bezwaar gegrond is, waaruit volgt, dat het bedrag der door haar te betalen inkoopsond opnieuw moet worden vastgesteld;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing van den Pensioenraad van 3 November 1925 en die van 19 Februari 1925;

Bestlist, dat bij de regeling van het pensioen van partij van rechtswege het tijdvak van 1 December 1921 tot en met 30 Juni 1922 als diensttijd in aanmerking komt, dat klaagster een inkoopsond slechts verschuldigd is over dit tijdvak en dat de Pensioenraad het bedrag van het alzoo verschuldigde nader zal hebben vast te stellen.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juni 1926.

(1925. D No. 96; I No. 12).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 150 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240).

Een onder de werking van art. 150 der Pensioenwet 1922 (S. 240), zooals dit luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (S. 216) aangebrachte wijziging, bevestigde pensioensgrondslag kan niet worden teruggebracht op het bedrag der wedde, wanneer de belanghebbende krachtens het gewijzigd art. 150 der Pensioenwet niet opnieuw bevestiging van zijn pensioensgrondslag heeft verzocht.

Het feit, dat hij vóór 1 Juli 1925 reeds een door de wet gewaarborgd recht had op een pensioensgrondslag hooger dan zijn wedde, ontsloeg hem van de verplichting het behoud van een bevestigden pensioensgrondslag te verzoeken.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

de Minister van Financiën, klager, voor wien als gemachtigde optreedt: Mr. E. O., hoofdcommies bij het Departement van Financiën, wonende te 's-Gravenhage,

tegen:

1. den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage,
2. X., wonende te Y., partij van rechtswege, niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat X., leeraar aan de Koninklijke School voor Kunst, Techniek en Ambacht te Y., zijnde eene instelling dier gemeente, op 1 Januari 1920 als zoodanig een jaarwedde genoot van *f* 5155 en deze de volgende veranderingen heeft ondergaan:

1 September	1920	<i>f</i> 4630
1 September	1921	„ 4500
1 October	1923	„ 4450
1 April	1924	„ 4475
1 Mei	1924	„ 4470
1 Januari	1925	„ 3943,80;

Overwegende dat de Minister van Financiën op 28 Februari 1922 den pensioensgrondslag van X. met ingang van 1 Januari 1920 heeft vastgesteld op *f* 5155 en met ingang van 1 September 1920 en van 1 September 1921 op dat bedrag heeft bevestigd;

Overwegende dat Burgemeester en Wethouders der gemeente Y., den pensioensgrondslag van X. op 19 Februari 1925 met ingang van 1 Januari 1925 hebben vastgesteld op *f* 5155 (bevestigd) en op 22 September 1925 met ingang van 1 Juli 1925 op *f* 3944;

Overwegende dat X. bij den Pensioenraad een tegen dit laatste besluit gericht bezwaarschrift heeft ingediend, waarin hij aanvoert, dat hij meende veilig te kunnen aannemen, dat zijn pensioensgrondslag was en bleef *f* 5155 en hij veronderstelde, dat hij voor 1 September 1925 geen nadere verklaring had in te zenden.

weshalve hij den Pensioenraad heeft verzocht het besluit van Burgemeester en Wethouders van 22 September 1925 te herzien en vaststelling van zijn pensioensgrondslag op *f* 5155;

Overwegende dat de Pensioenraad op 3 November 1925 op dat bezwaarschrift beschikkende in afwijking van gemeld besluit van 22 September 1925 den pensioensgrondslag van X. met ingang van 1 Juli 1925 heeft bevestigd op *f* 5155, zulks op grond van de overweging:

dat een ambtenaar met eene wedde, lager dan zijn laatsten pensioensgrondslag vóór 1 Juli 1922, die, onder de werking van artikel 150, 1e lid, der Pensioenwet, zooals het vóór 1 Juli 1925 luidde, omdat hij den hoogerden pensioensgrondslag wilde behouden, niet binnen den in dat — nog ongewijzigd — artikel gestelden termijn het daar bedoelde verlangen heeft te kennen gegeven, op 1 Juli 1925 een verkregen recht had op dien pensioensgrondslag en zich dus dat recht niet nog eens op den in het artikel, zooals het thans luidt, voorgeschreven voet behoefde te verzekeren;

Overwegende dat Mr. E. O., hoofdcommies bij klager's departement, namens dezen tegen de beslissing van 3 November 1925 in beroep is gekomen bij — 22 December 1925 ingekomen — klaagschrift, luidende:

„Art. 150, eerste lid der Pensioenwet bepaalde in zijn ouden vorm, dat voor de op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren de pensioensgrondslag niet daalt beneden den grondslag van 30 Juni 1922. Die hoogere grondslag had echter alleen beteekenis, indien op grond van de overgangsbepalingen naar de *vroegere* wet werd gepensionneerd, in het geval n.l., dat deze voordeliger was dan de nieuwe wet; voor die nieuwe wet zelf bleef hij buiten aanmerking. Men vergelijkte art. 151. Mede uit hoofde daarvan was het voordeel van art. 150, na de invoering van het verhaal der pensioenspremie, zeer twijfelachtig. Want men moest pensioenspremie betalen over den pensioensgrondslag c.q. dus over den hoogerden grondslag, terwijl toch die hoogere grondslag alleen in bijzondere gevallen van beteekenis was.

Aldus werd art. 150 voor velen een *nadeel*. Het was daarom dat bij de wet van 30 Juni 1923 (Stbl. no. 307) aan het slot van het eerste lid van art. 150 o.a. werd toegevoegd: „tenzij zij vóór 1 October 1923 schriftelijk aan den Pensioenraad het verlangen te kennen geven, dat hun pensioensgrondslag wordt hersteld op het bedrag hunner wedde”. Het zij mij veroorloofd den Centralen Raad naar de door de Regeering ten deze gegeven toelichting te verwijzen. Tweede Kamer 1922-'23 — 403 no. 3 sub s. Terwijl art. 150 tot dusverre een beperkt aantal gevallen bestreek — immers in het algemeen trad een verschil tusschen pensioensgrondslag en wedde slechts in bij verandering in functie of bij ontslag uit de eene functie met behoud van de andere — kreeg het artikel een veel wijdere strekking, toen in 1924 de salarisverlagingen intraden: toen werd een verschil tusschen pensioensgrondslag op 1 Juli 1922 en wedde een vrij algemeen verschijnsel. Juist in die gevallen deed zich echter de bepaling van art. 150 als een *nadeel* gevoelen: immers het verschil was door de salarisverlaging beperkt en in het algemeen niet van dien aard, dat een pensionneering op den hoogerden grondslag naar de *oude* wet voordeliger was dan een volgens de wedde naar de *nieuwe* wet. Men zou dus moeten blijven storten naar den hoogerden grondslag zonder daartegenoverstaand voordeel. Dientengevolge was te verwachten, dat vrij algemeen de verklaring zou worden afgelegd, dat men den hoogerden grondslag niet wenschte. Die verklaring achtte den Pensioenraad ondanks de stringente woorden van art. 150, die zulks overigens geenszins dekten, mogelijk. Uiteraard zou dit een groote administratieve omslag hebben gegeven. Dit bracht de Regeering tot de conclusie dat men de zaak moest omkeeren in zooverre, dat men den hoogerden grondslag slechts moest handhaven, als de ambtenaren het bepaaldelijk wenschten. In afwachting van die wijziging en om te voorkomen, dat een groote stroom verklaringen van niet-handhaving zou inkomen, bepaalde de Regeering toen, dat voorloopig — tot de evenbedoelde wetswijziging — het pensioensverhaal niet over den grondslag maar over de wedde zou geschieden. Het nadeel van den hoogerden grondslag werd dus voorloopig opgeheven en betrokkenen zouden te zijner tijd — wanneer het verhaal naar den grondslag werd hersteld (dit is geschied bij Koninklijk besluit van 30 Juli 1925 (Stbl.

no. 342) — in verband met de inmiddels gewijzigde wet geen verklaring van niet-handhaving behoeven af te leggen, maar integendeel zich moeten uitspreken, indien zij handhaving van den hoogerens grondslag wenschten. Laatstbedoelde wijziging van art. 150 is tot stand gebracht bij art. LXVIII van de wet van 28 Mei 1925 (Stbl. no. 216). Dat haar strekking was als hiervoren omschreven blijkt uit de Memorie van Toelichting (Tweede Kamer 1924-'25 — 191 no. 3 blz. 10). Geheel in overeenstemming daarmee is de circulaire van 9 Juli 1925 Afd. Pensioenen en Eerediensten no. 122, die de Regering kort na den datum van het in werking treden dezer wet ter instructie aan de verschillende autoriteiten en besturen deed uitgaan.

Omtrent de *bedoeling* van de wijziging van art. 150 in den nieuwen vorm kan na het vorenstaande geen twijfel bestaan: vanaf 1 Juli 1925 zal in afwijking van de bepaling van art. 33 een hoogere grondslag dan de wedde slechts gelden voor hen, die vóór 1 September 1925 uitdrukkelijk hebben verklaard dien hoogerens grondslag te begeeren. Ook de *woorden* van art. 150 schijnen aan die bedoeling geheel te beantwoorden.

Desondanks heeft de Pensioenraad geoordeeld, dat deze bedoeling niet is gematerialiseerd. De redeneering — welk een m.i. onjuiste en onnoodige complicatie in deze toch reeds zoozeer gecompliceerde materie! — schijnt n.l. deze, dat voor zooveel op 1 Juli 1925 krachtens de bepalingen van art. 150 zooals dat tot 1 Juli 1925 gold, een hoogere grondslag aanwezig was, deze een „verkrege recht” opleverde, dat dus niet kon worden aangetast. En ook niet *is* aangetast. Wat dan de beteekenis is van de wijziging van art. 150? Deze, dat voorzoover op 1 Juli 1925 iemand, door onder art. 150 (oud) een verklaring van niet-handhaving af te leggen, den grondslag van 1 Juli 1922 had verloren, hij dezen weder door een verklaring vóór 1 September 1925 kon terugkrijgen!

Moet nu inderdaad *deze* opvatting van art. 150, hoezeer in flagranten strijd met de bedoeling en ondanks de algemeene bewoordingen van art. 150 (nieuw) worden gevolgd? Ik meen het zoo stellig mogelijk te kunnen ontkennen. In de eerste plaats: kan die hoogere grondslag als een „verkrege recht” worden beschouwd? Het zij mij vergund hier tweeërlei aan te teekenen. Primo, wat het materiele betreft, dat uit het voorafgaande wel is gebleken, dat die hoogere grondslag allermint een voordeel is, maar integendeel in vele gevallen als een nadeel werkt — en juist daarom is art. 150 gewijzigd — zoodat het begrip van een „voordeel”, dat aan het begrip „verkrege recht” inhaerent is, hier ontbreekt.

Maar secundo: wanneer is eenigerlei voordeelige bepaling „verkrege recht”? Op de moeilijkheid om dit te beslissen, behoef ik, na alles wat zich rondom „art. 40” in rechtspraak, litteratuur en Staten-Generaal — men zie vooral de rede van den tegenwoordigen Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen Mr. Rutgers — heeft afgespeeld, naar het mij voorkomt, den Centralen Raad niet te wijzen. Wanneer is iets een subjectief recht en wanneer een reflex van het

objectieve recht? En als die onderscheiding opgaat, welke beteekenis heeft zij dan? Heeft zij dan deze beteekenis, dat een zgn. subjectief recht losgemaakt is van den wettelijken regel en dus — behoudens eene uitdrukkelijke bepaling in anderen zin — blijft gelden tegenover het reflex-recht, dat zijn voortdurende steun moet vinden in den wettelijken regel en dus aan het voortbestaan van dien regel is gebonden? Het is mijns inziens niet twijfelachtig, dat hier in wetenschappelijken zin, mede in verband met het in de eerste plaats opgemerkte, van een subjectief recht niet kan worden gesproken. Maar gesteld het ware anders, dan is het nog de vraag, of voor de Pensioenwet de consequentie in den aangegeven zin zou kunnen zijn, dat bij het ophouden van den wettelijken regel het subjectief recht voortbestaat. Ik behoef slechts te verwijzen naar art. 176 der Pensioenwet. Daaruit kan blijken, dat in die wet het hiervoren geschetste stelsel geenszins als vanzelfsprekend is aanvaard. Maar, gesteld, hier ware van een subjectief recht te spreken en gesteld de consequentie ware algemeen, ook voor de Pensioenwet, behoud daarvan bij verval van de wettelijke bepaling, waarop het steunt, dan geldt dit alleen, indien de betrokken wetsbepaling zonder meer ware weggelaten. Maar het laatste is hier niet geschied! Art. 150 is immers niet zonder meer vervallen, het is *gewijzigd*: En in die wijziging is dus in elk geval de bijzondere bepaling aanwezig, die, in afwijking van wat wellicht bij gebreke van een uitdrukkelijke bepaling zou gelden, dat vervallen van het „verkregen recht” zou medebrengen. Maar art. 150 (nieuw) doet niet den pensioensgrondslag vervallen, neemt niet het „verkregen recht” weg! Immers het bindt slechts het behoud daarvan aan een nadere bepaling van deze strekking, dat een uitdrukkelijke verklaring wordt vereischt. Een nadere bepaling, die, zooals ik opmerkte, in het belang der betrokkenen is bedoeld. Op al deze gronden schijnt mij de beschikking van den Pensioenraad van 3 November 1925 A D II no. $\frac{712.2.}{252}$ waarbij met vernietiging van de beschikking van Burgemeester en Wethouders van Y. d.d. 22 September 1925 de pensioensgrondslag van X., leeraar aan de Koninklijke School voor Kunst, Techniek en Ambacht, met ingang van 1 Juli 1925 op het bedrag van den grondslag van 30 Juni 1922 zijnde f 5155 werd vastgesteld, *in volkomen strijd met de bedoeling en woorden van art. 150 (nieuw)*. Deze beschikking kan mijns inziens door hetgeen blijkbaar daarvoor wordt aangevoerd niet worden gedragen. Ik moge mitsdien den Centralen Raad verzoeken de aangehaalde beslissing van den Pensioenraad te vernietigen en te beslissen, dat de pensioensgrondslag van X. voornoemd met ingang van 1 Juli 1925 worde gesteld op het bedrag zijner jaarwedde van f 3944”;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend, luidende:

„De pensioensgrondslag is, zooals de naam aanduidt, de basis voor de regeling van het pensioen. De vaststelling van den pensioens-

grondslag is dus eene voorbereidende handeling voor de pensioensberekening. De ambtenaar heeft derhalve groot belang bij eene juiste regeling en bij de vastheid van het bedrag van zijn pensioensgrondslag.

De wetgever heeft zich hiervan rekenschap gegeven en schreef voor de grondslagregeling eene procedure voor met een recht van beroep voor den ambtenaar in twee instanties.

De Pensioenraad kan ten allen tijde een pensioensgrondslag ambts-halve wijzigen maar ook tegen eene krachtens die bevoegdheid genomen beschikking kan de ambtenaar bij den Centralen Raad van Beroep in beroep gaan.

Het bedrag van een pensioensgrondslag, vastgesteld in hoogste instantie en — nadat de beroepstermijn is verstreken — ook dat van een pensioensgrondslag, tegen de regeling waarvan geen bezwaar is ingebracht, zijn, beide steunende op eene beschikking in kracht van gewijsde, zonder bemoeiing van den wetgever onaantastbaar.

Volgens artikel 150, der Pensioenwet 1922, zooals dit artikel vóór de wijziging bij de wet van 28 Mei 1925 (*Staatsblad* no. 216) luidde, behield een ambtenaar, die krachtens een der vroegere pensioenwetten, 30 Juni 1922 een pensioensgrondslag had, hooger dan zijne wedde, dien grondslag onder de werking van eerstgenoemde wet, tenzij hij binnen den in dat artikel gestelden termijn den wensch te kennen gaf het bedrag zijner wedde tot pensioensgrondslag te hebben.

Dien wensch heeft de leeraar aan de Koninklijke School voor Kunst, Techniek en Ambacht te Y., X., die 30 Juni 1922 een pensioensgrondslag van *f* 5155 bij eene wedde van *f* 3944 had, niet te kennen gegeven.

Hij ging dus van het oude naar het nieuwe recht over met een pensioensgrondslag van *f* 5155 en toen Burgemeester en Wethouders van Y., bij besluit van 19 Februari 1925 zijn pensioensgrondslag met ingang van 1 Januari 1925 op dat bedrag bevestigden, heeft hij daartegen geen bezwaar ingebracht.

Op 1 Juli 1925, tijdstip van het in werking treden van de wet van 28 Mei 1925 (*Staatsblad* no. 216), had hij dus een op eene beschikking in kracht van gewijsde steunend *recht* op een pensioensgrondslag van *f* 5155.

Het gewijzigd artikel 150 der Pensioenwet 1922 bepaalt dat voor ambtenaren, in dienst op het tijdstip van het in werking treden van die wet, de pensioensgrondslag niet daalt beneden het bedrag waarover krachtens wettelijk voorschrift is bijgedragen, indien zij vóór 1 September 1925 het verlangen te kennen geven hun pensioensgrondslag op dat bedrag gesteld te zien. De heer X. heeft dat verlangen niet te kennen gegeven. Hij meende dat, aangezien hem vóór 1 Juli 1925 reeds een door de wet gewaarborgd recht op een pensioensgrondslag, hooger dan zijne wedde, toekwam, de verplichting om te verzoeken om het behoud van zoodanigen grondslag voor hem niet kon gelden. Hiertegen valt niet veel in te brengen. Dat hij

vóór 1 Juli 1925 aan de volgens de wet kracht van gewijsde verkregen hebbende beschikking van Burgemeester en Wethouders van Y. van 19 Februari 1925 *recht* op een pensioensgrondslag van *f* 5155 ontleende, staat vast. Dit recht kon slechts de wet hem ontnemen. Aangezien artikel 150 (nieuw) het hem niet heeft ontnomen, behoefde hij niet nog eens om een pensioensgrondslag te vragen dien hij reeds bezat.

Appellant erkent dat het gewijzigd artikel het verkregen recht op den bevestigenden pensioensgrondslag niet heeft doen vervallen. Het bindt slechts, zoo zegt hij, het behoud van dat recht aan eene nadere bepaling van deze strekking dat eene uitdrukkelijke verklaring wordt vereischt.

Hiermede geeft hij echter aan het artikel eene strekking die niet door de bewoordingen wordt gedekt.

Het artikel bevat niet de bepaling, dat zij die 1 Juli 1925 een verkregen recht op een pensioensgrondslag, hooger dan hunne wedde, hebben, dat recht met terugwerkende kracht verliezen wanneer zij niet binnen een bepaalden tijd verklaren op zijn behoud prijs te stellen. Ware dit wél het geval, dan zou de Heer X. geweten hebben dat ook hij eene verklaring moest afleggen.

Het artikel bepaalt alleen dat een ambtenaar, in dienst op het tijdstip van het in werking treden van de Pensioenwet 1922, om het bedrag van zijn pensioensgrondslag niet beneden dat zijner wedde te zien dalen, binnen zekeren termijn het hiertoe strekkend verlangen moet te kennen geven. En nu lag het voor de hand dat belanghebbende van oordeel was dat niet ook hij, die vóór het tijdstip van het in werking treden van het gewijzigd artikel een wettelijk recht op een pensioensgrondslag van *f* 5155 verkreeg, dien stap voor het zich verzekeken van het bezit van dien grondslag behoefde te doen, omdat hij dat reeds verkregen recht niet nog eens kon verkrijgen.

De intrekking van dien grondslag bij besluit van Burgemeester en Wethouders van Y. van 22 September 1925 als antwoord op het niet te kennen geven door belanghebbende van bovenbedoeld verlangen was niet geoorloofd, omdat daardoor inbreuk werd gemaakt op zijn, hierbedoeld, aan de wet ontleend recht dat, zooals appellant — indien, hetgeen hij ontkent, doch naar onze meening op grond van het hier aangevoerde niet twijfelachtig is, in casu inderdaad aan een verkregen recht moet worden gedacht — toegeeft, niet door het gewijzigd artikel 150 wordt aangetast.

Tegen toepassing van dat artikel in den zin, voorgestaan door appellant, verzet zich het gemis van eene aan het bestaande eerste lid voorafgaande bepaling, dat voor de ambtenaren, op 1 Juli 1925 in het bezit van een pensioensgrondslag, hooger dan hunne wedde, die grondslag met tot 1 Juli 1922 terugwerkende kracht tot het bedrag der wedde wordt verlaagd.

Wat betreft appellant's meening, dat van een verkregen recht op den hooger pensioensgrondslag niet kan worden gesproken,

behoeft het nauwelijks betoog dat zijne vergelijking met de met intrekking van het vroeger artikel 40 van het Bezoldigingsbesluit Rijksambtenaren doorgevoerde verlaging van de salarissen der Rijksambtenaren mank gaat, omdat de salarisregelingen waarop dat artikel betrekking had niet op eene wet steunden en met wettelijke waarborgen — waaronder het beroepsrecht van den ambtenaar — waren omringd, doch krachtens de grondwettelijke, onbeperkte regelingsbevoegdheid van de Kroon waren getroffen.

Maar appellant heeft ook een aan het begrip „verkregeu recht” ontleend bezwaar.

De hogere pensioensgrondslag, zoo betoogt hij, is allerminst een voordeel en werkt integendeel in vele gevallen als een nadeel, zoodat het begrip van een „voordeel” dat aan het begrip „verkregeu recht” inhaerent is, hier ontbreekt.

Het antwoord luidt dat in elk afzonderlijk geval het aan den ambtenaar zelf ter beoordeeling moet worden gelaten of in het behoud van den hoogeru grondslag voor hem een voor- of een nadeel is gelegen. In casu ziet de heer X. er voor zich een voordeel in.

Ongetwijfeld zullen met het oog op artikel 151 der Pensioenwet en het in het klaagschrift vermelde Koninklijk Besluit van 30 Juli 1925 (*Staatsblad* no. 342) vele anderen aan niet handhaving van den bevestigden pensioensgrondslag de voorkeur geven. Maar het is niet onze bedoeling dat den ambtenaar het behoud van dien grondslag tegen zijn wil wordt opgedrongen.

Hij voor wien die grondslag geen aantrekkelijkheid meer bezit kon, door niet het in het gewijzigd artikel 150 bedoelde verlangen te kennen te geven en, nadat zijn pensioensgrondslag tot het bedrag der wedde werd verlaagd, niet hiertegen op te komen, of door na 1 September 1925, met een beroep op de omstandigheid dat hij het bedoelde verlangen niet vóór dien datum te kennen gaf, de verlaging van zijn pensioensgrondslag uit te lokken, zich van dien niet meer door hem begeerden grondslag ontdoen. Niet gemotiveerd ware het geweest om, niettegenstaande hij het verkregeu recht op dien grondslag gaarne wilde prijsgeven hem, met een beroep op dat recht, den lageren grondslag te weigeren.

Maar ongeoorloofd was het den ambtenaar, die, zooals de hierbedoelde leeraar, het recht op den hoogeru pensioensgrondslag niet wilde verliezen, dit, volgens de Pensioenwet, zooals zij vóór 1 Juli 1925 luidde, op eene beslissing in kracht van gewijsde steunende recht, omdat hij niet vóór 1 September 1925 van het verlangen naar dien reeds door hem bezeten grondslag deed blijken, te ontnemen, ofschoon, ook volgens appellant, noch het gewijzigd artikel 150 dier wet noch eenig artikel der wet van 28 Mei 1925 (*Staatsblad* no. 216) dat recht heeft opgeheven.

De rechtszekerheid zou in het gedrang komen, wanneer zoo, met miskenning van de beteekenis van aan het gewijsde ontleende rechten, met pensioensgrondslagen zou kunnen worden omgesprongen.”;

In rechte:

Overwegende dat blijkens het bovenoverwogene X. op 30 Juni 1922 een pensioensgrondslag had van *f* 5155, sedert 1 Januari 1925 een jaarwedde heeft van *f* 3943,80 en zijn pensioensgrondslag met ingang van dien datum is vastgesteld (bevestigd) op *f* 5155;

Overwegende dat voorts X. niet vóór 1 September 1925 aan Burgemeester en Wethouders van Y. het verlangen heeft te kennen gegeven, dat zijn pensioensgrondslag op laatstgenoemd bedrag „wordt” gesteld;

Overwegende dat alnu de vraag behoort te worden beantwoord, of Burgemeester en Wethouders van Y. ingevolge art. 150 (1) der Pensioenwet 1922, zooals dit bij de wet van 28 Mei 1925 *Stbl.* no. 216 met ingang van 1 Juli 1925 is gewijzigd, den pensioensgrondslag van X. met ingang van laatstgemelden datum terecht hebben vastgesteld op het bedrag der wedde;

Overwegende dat klager heeft betoogd, dat uit de geschiedenis van de wet van 1925 duidelijk zoude volgen, dat het de bedoeling is geweest dat Burgemeester en Wethouders aldus zouden beslissen;

Overwegende dat de wet van 1925 geen enkele bepaling bevat, die de uitvoering van het nieuwe 1ste lid van art. 150 regelt;

Overwegende dat dus ook bij die uitvoering de gewone regeling van de Pensioenwet betreffende vaststelling en wijziging van een pensioensgrondslag van kracht is gebleven;

Overwegende dat art. 33—2 dier wet bepaalt, dat bij elke *verandering* in de wedde de pensioensgrondslag opnieuw wordt vastgesteld;

Overwegende dat in de wedde van X. sedert 1 Januari 1925 geen verandering is gekomen, zoodat er voor hem geen aanleiding bestond eene verandering van zijn pensioensgrondslag te verwachten en dus ook niet om eenigen maatregel tot *behoud* van dien grondslag te nemen;

Overwegende dat evenmin kan worden aangenomen, dat de wet aan dit stilzitten van X. eenig door hem niet gewild gevolg heeft verbonden;

Overwegende dat dus — wat er moge zijn van de door klager beweerde bedoeling van den wetgever — deze in elk geval heeft verzuimd die bedoeling tot verwezenlijking te brengen;

Overwegende dat verweerder mitsdien op het door X. tegen de beslissing van 22 September 1925 ingediend bezwaarschrift terecht gunstig heeft beschikt;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigd de beslissing, waartegen het beroep is gericht.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Juni 1926.

(1926. D. No. 1; I No. 18).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 48 (2) van de Pensioenwet 1922 (Staatsblad no. 240) zooals dit luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (S. 216) aangebrachte wijziging.

Aangezien de desbetreffende wachtgeldregeling geen bepaling inhoudt, dat het wachtgeld, indien de op wachtgeld gestelde ambtster in het huwelijk treedt, voor den duur van het huwelijk vervalt en evenmin dit gevolg verbindt aan het te kennen geven van het voornemen in het huwelijk te treden, behoort de vraag of de intrekking van het aan klaagster toegekende wachtgeld een gevolg is van een daad van de betrokkene ontkennend te worden beantwoord.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klaagster, niet verschenen,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting van 23 Maart en 18 Mei 1926 als gemachtigde is opgetreden: Mr. E. G. van B., hoofdcommies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde; Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klaagster, klerk bij den Raad van Arbeid te Y., door het Bestuur van dien Raad met ingang van 1 Juli 1922 eervol is ontslagen, op grond van vermindering van werkzaamheden in verband met de reorganisatie van den dienst en aan haar ingevolge art. 63 van het Ambtenaren-Reglement 1921 van dien Raad tot wederopzegging een wachtgeld is toegekend;

Overwegende dat gemeld Bestuur bij besluit van 29 Juli 1924 op grond, dat klaagster heeft te kennen gegeven in de maand Juli 1924 in het huwelijk te zullen treden en dat naar het oordeel van het Bestuur thans het wachtgeld behoort te worden ingetrokken, zulks met ingang van 1 Juli 1924 heeft gedaan;

Overwegende dat klaagster een aanvraag om pensioen ingevolge

art. 48 (2) der Pensioenwet 1922, zooals dit luidde na de wijziging bij de wet van 30 Juni 1923 S. No. 307, bij den Pensioenraad heeft ingediend, waarop deze bij beslissing van 1 December 1924 afwijzend heeft beschikt, daarbij o.m. overwegende:

dat haar wachtgeld bij besluit van het Bestuur van den Raad van Arbeid van 29 Juli 1924 met ingang van 1 Juli 1924 is ingetrokken, omdat zij in het huwelijk is getreden;

dat derhalve het vervallen van het wachtgeld een gevolg is van een daad van adressante;

dat dus op grond van de tweede zinsnede van het tweede lid van genoemd artikel de eerste zinsnede van dat lid voor haar dus niet geldt;

Overwegende dat verweerder na bezwaarschrift van klaagster bij nadere beslissing van 8 December 1925 — gelet op de Pensioenwet 1922 S. 240, zooals deze luidde vóór de wijziging bij de wet van 28 Mei 1925 S. 216 — haar verzoek heeft afgewezen, daarbij overwegende:

dat de intrekking van het aan reclamante met ingang van 1 Juli 1922 als gewezen klerk bij den Raad van Arbeid te Y. verleende wachtgeld steunt op het besluit van het bestuur van dien Raad van 29 Juli 1924;

dat volgens dat besluit de intrekking van dat wachtgeld in rechtstreeksch verband stond met het te kennen geven door reclamante van haar voornemen om in het huwelijk te treden;

dat het door reclamante uit eigen beweging te kennen geven van dat voornemen voor de toepassing van het tweede lid van artikel 48 van eerstgenoemde Wet, zooals het vóór bovenbedoelde wijziging luidde, als eene daad van reclamante moet worden beschouwd;

dat de tweede zinsnede van dat tweede lid het wachtgeld alleen dan door pensioen gevolgd wilde zien, wanneer het wachtgeld verviel of werd ingetrokken als gevolg van eene omstandigheid, onttrokken aan den invloed van den wachtgelder;

dat dus reclamante aan dat artikel 48, tweede lid geen recht op pensioen ontleent;

Overwegende dat klaagster van deze laatste beslissing tijdig in beroep is gekomen en bij klaagschrift haar recht op pensioen heeft staande gehouden;

Overwegende dat geen contra-memorie is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat de vraag behoort te worden beantwoord, of de intrekking van het aan klaagster toegekende wachtgeld een gevolg is van een daad van haar;

Overwegende dat ten deze van toepassing is bovengenoemd ambtenaren-reglement;

Overwegende dat dit reglement — anders dan de bij Koninklijk Besluit van 3 Augustus 1922 S. 479 vastgestelde wachtgeldregeling voor burgerlijke Rijksambtenaren in art. 9 — niet een bepaling inhoudt, dat het wachtgeld, indien de op wachtgeld gestelde ambte-

nares in het huwelijk treedt, voor den duur van dat huwelijk vervalt en evenmin dit gevolg verbindt aan het te kennen geven van het voornemen in het huwelijk te treden;

Overwegende dat dit laatste, blijkens den inhoud van voormeld besluit van 29 Juli 1924, wel de aanleiding is geweest, waarom gemeld Bestuur besloot het tot *wederopzegging* verleend wachtgeld in te trekken, doch het daartoe ingevolge het reglement niet verplicht was;

Overwegende dat dus de intrekking van het aan klaagster toegekende wachtgeld uitsluitend het gevolg is geweest van voormeld besluit van 29 Juli 1924 en klaagster, die ook overigens aan de gestelde vereischten voldoet, met ingang van 1 Juli 1924 recht heeft op het pensioen, bedoeld in voormeld art. 48 (2);

Overwegende dat dezen Raad de voor de vaststelling van het bedrag van dat pensioen noodige gegevens ontbreken en verweerder dit alsnog zal behooren vast te stellen;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de voormelde beslissingen van 1 December 1924 en 8 December 1925;

Verstaat dat klaagster met ingang van 1 Juli 1924 recht heeft op pensioen en dat verweerder het bedrag daarvan alsnog zal behooren vast te stellen.

Wij vestigen hierbij de aandacht op de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 3 Maart 1925 (M. R. T. deel XX, bladz. 655), waarbij de vraag, of een huwelijk onder „eenige daad van den betrokkene” valt, bevestigend wordt beantwoord.

Op de ambtenares bedoeld in evenvermelde uitspraak was n.l. van toepassing art. 9 van de bij Kon. Besluit van 3 Augustus 1922 S. 479 vastgestelde wachtgeldregeling voor burgerlijke Rijksambtenaren, bepallende, dat voor den duur van het huwelijk het wachtgeld vervalt wanneer de op wachtgeldgestelde ambtenares in het huwelijk treedt.

Hier was het dus de „daad” die intrekking van het wachtgeld noodzakelijk maakte.

In het onderhavige geval is die noodzakelijkheid niet aanwezig door het ontbreken van een dergelijke bepaling en mag dus de „daad” van belanghebbende niet in het geding worden gebracht.

Red. M. R. T.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Koninklijk Besluit tot uitvoering van art. 497 Sv.

Staatsblad no. 323 bevat het Kon. Besluit van 4 September 1926 tot uitvoering van artikel 497 van het Wetboek van Strafvordering. De artikelen luiden:

Artikel 1.

De aanwijzing ingevolge artikel 497 in verband met artikel 198 van het Wetboek van Strafvordering van eene inrichting tot waarneming van minderjarige verdachten bestemd, kan niet plaats hebben dan indien met betrekking tot die inrichting voldaan wordt aan de navolgende voorwaarden:

a. de inrichting moet voldoende ruimte bevatten voor het daarin te huisvesten aantal personen; zij moet, met het oog op den aard der daarin op te nemen verdachten, voldoen aan behoorlijke eischen van veiligheid en waarborgen opleveren tegen hun ontvluchting;

b. voor de reinheid moet nauwgezet zorg worden gedragen;

c. aan de verdachten moet worden verschaft gezond voedsel in voldoende hoeveelheid en behoorlijke kleeding en ligging; aan iederen verdachte moet een afzonderlijk bed worden verstrekt;

d. de verdachten mogen geen anderen arbeid verrichten dan die evenredig is aan hun krachten;

e. voldoende geneeskundig toezicht moet gewaarborgd zijn; de verdachten moeten de vereischte genees- en heelkundige behandeling genieten;

f. in dezelfde inrichting mogen geen verdachten van verschillend geslacht worden opgenomen, tenzij in geheel van elkander gescheiden afdelingen;

g. voor zooveel de verdachten gedurende den nacht niet onderling afgezonderd worden, moeten de voor hen gebezigde slaapzalen zijn ingericht en moet gedurende den nacht toezicht worden gehouden overeenkomstig de regelingen voor elke inrichting te dien aanzien door Onzen Minister van Justitie goed te keuren;

h. het personeel aan de inrichting verbonden moet zijn van goed zedelijk gedrag;

i. de geldelijke voorwaarden der opneming moeten in redelijkheid zijn bepaald;

j. aan de door Onzen Minister van Justitie aan te wijzen personen moet te allen tijde tot de inrichting toegang worden verleend en hun moeten daarbij alle gewenschte inlichtingen worden verschaft;

k. voor de uitvoering van maatregelen in het belang van het onderzoek door den rechter-commissaris of het gerecht ten opzichte van de minderjarige verdachten bevolen, moet worden zorg gedragen.

Artikel 2.

Het bestuur eener inrichting, hetwelk zich tot het verkrijgen van eene aanwijzing ingevolge artikel 497 in verband met artikel 198 van het Wetboek van Strafvordering, wenscht te onderwerpen aan de in artikel 1 omschreven voorwaarden, zendt eene desbetreffende verklaring in aan Onzen Minister van Justitie.

Artikel 3.

Onze Minister van Justitie doet alsdan een onderzoek instellen. Het bestuur verschaft, voor zoover zulks niet reeds bij de inzending der verklaring is geschied, ten dienste van dat onderzoek alle gegevens, die voor eene juiste beoordeeling noodig worden geacht.

Artikel 4.

Indien Onze Minister van Justitie naar aanleiding van dat onderzoek beslist, dat de inrichting niet voldoet aan de gestelde vereischten, stelt hij het betrokken bestuur in kennis met de gronden dier beslissing. Is hij van oordeel, dat aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, dan kan ten aanzien van de inrichting de in artikel 1 bedoelde aanwijzing geschieden. De aanwijzing kan geschieden onder voorbehoud, dat binnen een daarbij te stellen termijn bepaalde verbeteringen worden aangebracht.

Artikel 5.

Bij niet-naleving of overtreding der voorwaarden, zulks ter beoordeeling van Onzen Minister van Justitie, kan de aanwijzing worden ingetrokken. De intrekking geschiedt in den regel niet dan nadat het bestuur in de gelegenheid is gesteld alsnog ten genoegen van Onzen Minister van Justitie aan de voorwaarden te voldoen.

Intrekking der aanwijzing is eveneens mogelijk, indien wijzigingen worden aangebracht ten aanzien van de punten, waarop de voorwaarden van artikel 1 betrekking hebben, zonder voorafgaande goedkeuring van Onzen Minister van Justitie.

Artikel 6.

Met betrekking tot Rijksopvoedingsgestichten en Tuchtsholen alsmede tot observatiehuizen, door het Rijk in stand gehouden, blijven de voorafgaande bepalingen buiten toepassing.

Onze Minister van Justitie is bevoegd die gestichten als inrichtingen, naar welke minderjarige verdachten ter waarneming kunnen worden overgebracht, aan te wijzen, nadat Onze vóornoemde Minister aan hare hoofden heeft opgedragen voor de naleving der voorwaarde, bedoeld in artikel 1 onder *k.*, te waken.

Commissie van beroep.

Koninklijk besluit van 30 Augustus 1926, nr. 58.

(Legerorders 1926, nr. 291).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Oorlog van 25 Augustus 1926, Geheim Litt. E 63;

Hebben goedgevonden en verstaan te bepalen:

Artikel 1.

Er wordt ingesteld eene commissie van beroep voor onderofficieren en militairen van lageren rang. Zij dient Onzen Minister van Oorlog van advies over haar door dien Minister toegezonden bezwaarschriften van onderofficieren en militairen van lageren rang over aangelegenheden betreffende:

- a.* bevordering;
- b.* reëngagement;
- c.* ontslag;
- d.* niet toekennen van onderscheidingsteekenen, medailles en belooningen, en
- e.* niet toekennen van periodieke verhoogingen op de jaarwedden.

Onder ontslag, genoemd onder *c.*, wordt niet begrepen ontslag, gevolgd door opwachtgeldstelling en ontslag bij rechterlijk vonnis.

Het advies der commissie is niet bindend.

Artikel 2.

De commissie is samengesteld uit drie opper- of hoofdofficieren der landmacht, hetzij in actieven dienst, dan wel op non-activiteit of gepensionneerd.

Voor zooveel noodig kunnen meer commissies worden benoemd van gelijke samenstelling als hierboven is aangegeven.

Artikel 3.

De benoeming der leden en, voor zooveel noodig, plaatsvervangende leden, geschiedt door Onzen Minister van Oorlog en wel voor onbepaalden tijd.

Artikel 4.

Een onderofficier of militair van lageren rang, die zich bezwaard gevoelt over eene aangelegenheid, genoemd in artikel 1, heeft het recht, daarover een bezwaarschrift in te dienen.

Het bezwaarschrift moet volledig zijn, terwijl de inhoud geheel voor verantwoordelijkheid van den inzender blijft.

Artikel 5.

Een bezwaarschrift mag niet later worden ingediend dan eene maand, nadat de aangelegenheid, welke tot de indiening leidde, ter kennis van belanghebbende is gekomen.

De indiening moet geschieden rechtstreeks aan Onzen Minister van Oorlog.

Artikel 6.

De indiening van een bezwaarschrift heeft geen schorsing van den maatregel, waarover de klacht loopt, tengevolge.

Artikel 7.

De commissie hoort, hetzij schriftelijk, dan wel mondeling, den inzender van een bezwaarschrift en de daarbij betrokken chefs. Zij heeft het recht, kennis te nemen van alle stukken, welke terzake kunnen dienen en verleent, voor zooveel noodig, daarvan inzage aan belanghebbende.

Artikel 8.

Nadat de commissie haar onderzoek heeft beëindigd, stelt zij een rapport op, waarin alle omstandigheden behandeld worden, die van invloed kunnen zijn op de beslissing van Onzen Minister van Oorlog, alsmede een advies voor die beslissing.

Het rapport en het advies worden daarna, met alle overige daarop betrekking hebbende stukken, zoo spoedig mogelijk aan dien Minister gezonden.

Bij de toezending adviseert zij tevens of er aanleiding bestaat aan belanghebbende de voor het onderzoek gemaakte verblijfkosten, hetzij niet, dan wel geheel of gedeeltelijk te vergoeden en, zoo ja, tot welk bedrag, waarbij tot grondslag wordt genomen de vergoe-

ding volgens het Reisbesluit 1916. Is hij niet in dat Besluit gerangschikt, dan wordt tot grondslag genomen de vergoeding, welke hem bij het verrichten van eene dienstreis zou worden toegekend.

Artikel 9.

Onze Minister van Oorlog zendt zijne beslissing op het ingediende bezwaarschrift langs den hiërarchieken weg aan belanghebbende.

Voorts wordt een gewaarmerkt afschrift van die beslissing gezonden aan den korpscommandant van belanghebbende of aan den Chef, die als zoodanig optreedt, en aan de commissie van beroep.

Artikel 10.

De leden der commissie genieten c. q. vacatiegelden volgens het Koninklijk Besluit van 29 December 1921 (*Staatsblad* nr. 1451), zoomede reis- en verblijfkosten volgens het Reisbesluit 1916.

De indiener van een bezwaarschrift kan, indien hij voor de commissie moet verschijnen, reizen op rijkskosten.

Zij, die voor de commissie zijn verschenen voor het verstrekken van inlichtingen, genieten reis- en verblijfkosten volgens het Reisbesluit 1916. Indien zij niet gerangschikt zijn in dat Besluit, genieten zij óf eene vergoeding, overeenkomende met die van de laagste klasse van het Besluit, óf, militair zijnde, de vergoeding, welke hun bij het verrichten van eene dienstreis zou worden toegekend.

Artikel 11.

Dit Besluit treedt in werking op een door Onzen Minister van Oorlog vast te stellen datum.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit Besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's Gravenhage, den 30sten Augustus 1926.

WILHELMINA.

De Minister van Oorlog,

LAMBOOY.

Krachtens beschikking van den Minister van Oorlog van 25 September 1926, IIIde Afd., nr. 25, treedt vorenstaand Koninklijk besluit op 1 November 1926 in werking.

Red. M. R. T.

Straflijsten.

Onder intrekking van een groot aantal ministeriële beschikkingen die over bovenstaand onderwerp handelen, is thans bij beschikking van den Minister van Oorlog dd. 26 Juli 1926, Iste Afd., nr. 127 (Legerorders 1926, nr. 245) het volgende bepaald:

1°. De straffen, opgelegd aan officieren en militairen beneden dien rang bij de landmacht, worden aangeteekend op losse straflijsten, elk betrekking hebbende op één persoon.

2°. Deze lijsten worden opgelegd:

I. voor officieren bij de liggers beoordeelingslijsten;

II. voor militairen beneden dien rang:

a. voor personeel onder de wapenen, in alphabetisch ingedeelde verzamelbanden, afzonderlijk voor onderofficieren en de overige militairen, in welke banden tevens eene alphabetische opgave moet voorkomen van de personen, van wie zich daarin straflijsten bevinden;

b. voor personeel, niet onder de wapenen, zoo mogelijk bij de andere stukken, hen betreffende.

3°. De straflijsten zullen zijn van folioformaat en ingericht volgens het bij deze beschikking behoorende model ¹⁾. Bij reëngagement, bevordering, overplaatsing, enz., wordt op het midden van de straflijst de plaats gehad hebbende verandering aangeteekend, terwijl de straffen, welke de betrokken persoon later mocht ondergaan, op dezelfde lijst zullen worden vervolgd. Indien eene lijst is volgeschreven, wordt daaraan, zoo noodig, een tweede lijst toegevoegd.

4°. Op de straflijst wordt vermeld, op welken datum de betrokken persoon is gestraft, door wien (naam en dienstbetrekking), met welke straf en om welke redenen.

Wanneer een militair gestraft wordt wegens dronkenschap, wordt bij de aantekening daarvan op de straflijst vermeld: „dronkenschap”.

In de straflijsten betreffende dienstplichtigen wordt ook aantekening gehouden van de straffen, hun eventueel door de indeelings-districtscommandanten of door de autoriteit, bedoeld in art. 42, eerste lid, van de Dienstplichtwet, opgelegd.

In de laatste kolom van de straflijst wordt achter elke ingeschreven straf door den Chef, bij wien de lijst berust en door wiens zorg de invulling geschiedt, diens paraaf gesteld.

5°. Wanneer een opgelegde straf is opgeheven, moet deze geacht worden nooit te zijn opgelegd, daarom op de straflijst geheel onleesbaar worden gemaakt en dit door een paraaf worden gewaarmerkt.

¹⁾ Zie voor dit model Legerorders 1926, nr. 245.

6°. Wanneer een militair wordt overgeplaatst of gedetacheerd, of na afloop van eene detachering bij zijn korps terugkeert, wordt de straflijst, hem betreffende, aan den betrokken Chef toegezonden, onderscheidenlijk teruggezonden.

Betreft de overplaatsing enz. een militair, aan wien nog geen straffen werden opgelegd, dan wordt hiervan aan dien Chef mededeeling gedaan.

7°. Bij verzending van de straflijst naar een ander onderdeel wordt de plaats en de datum van verzending in de laatste kolom vermeld en daaronder de handteekening gesteld van den Chef, die het stuk verzendt. Verzending van oorspronkelijke straflijsten behoort „aangeteekend” te geschieden.

8°. De straflijsten der officieren, die den dienst verlaten, worden ingeleverd bij het Departement van Oorlog. Die der overige militairen worden opgelegd bij de contrôlelijsten of contrôlebladen, hen betreffende.

9°. Op den dag, dat een militair den leeftijd van 19 jaar heeft bereikt, wordt, nadat eventueel alsdan nog aanhangige zaken zijn afgedaan, zijn straflijst afgesloten en, zoodra zij bij het onderdeel niet meer noodig is, in het geheim archief van het korps opgelegd.

Voor de na eerstbedoelden datum op te leggen straffen, wordt een nieuwe straflijst aangelegd, waarin van de vroeger opgelegde straffen slechts mogen worden vermeld die, betreffende feiten, omschreven in de artikelen 310, 314, 315 en 321 van het Wetboek van Strafrecht en in artikel 27 van de Visscherijwet.

Straffen, welke na dezen datum worden opgelegd ter zake van feiten vóór dien datum begaan, worden niet in de nieuwe straflijst opgenomen, maar behooren alsnog in de oude straflijst te worden ingeschreven.

Voor vrijwillig dienenden, die vóór het bereiken van het 19de jaar voor de eerste maal in den rang van onderofficier worden aangesteld, wordt het tijdstip van opmaken der nieuwe straflijst tot den datum dier aanstelling vervroegd.

De in gevolge het eerste lid van dit punt opgelegde straflijsten zijn, behalve wanneer de betrokkene overgang verzocht heeft naar het Wapen der Koninklijke Maréchaussée en de Inspecteur van dat Wapen inzage dezer lijsten verlangt, van het oogenblik der oplegging af slechts toegankelijk voor de militaire justitie.

10°. Omtrent het afgeven van afschriften van straflijsten geldt het volgende:

a. afschriften van straflijsten van militairen en gewezen militairen worden alleen verstrekt aan militaire- en justitieele autoriteiten;

b. aan ieder, die in werkelijken dienst is of geweest is, zal op zijne aanvraag steeds een afschrift van zijne straflijst behooren te

worden verstrekt; mocht geen straflijst aanwezig zijn omdat geen straf is opgelegd, dan moet eene verklaring worden afgegeven, waaruit zulks blijkt;

c. bij het verstrekken van een afschrift van de straflijst aan den betrokkene zelf, zal het af te geven afschrift slechts loopen over de laatste vijf jaren van zijn dienstdtijd, tenzij de betrokkene een afschrift wenscht, loopende over zijn geheelen dienstdtijd.

11°. Afschriften van straflijsten, welke ter inzage zijn gezonden, worden, na gemaakt gebruik, zoo spoedig mogelijk teruggezonden.

12°. De afschriften van de straflijsten zullen zijn van het formaat van en ingericht volgens de oorspronkelijke straflijsten. Op de afschriften wordt de tijd vermeld, waarover zij loopen.

13°. De straflijsten van officieren, die op nonactiviteit worden gesteld, moeten aan het Departement van Oorlog worden toegezonden¹⁾. Bij herstel in actieven dienst worden deze straflijsten door de zorg van genoemd Departement weder in handen gesteld van de betrokken chefs.

14°. Straflijsden die, wat het uiterlijk aanzien betreft, voor vernieuwing in aanmerking komen, kunnen door nieuwe worden vervangen. De nieuwe exemplaren behooren door den betrokken korpscommandant te worden gewaarmerkt.

15°. De straflijsten betreffende officieren worden door den beoordeelaar in eersten aanleg (§ 5 V. B. L.), die betreffende de onderofficieren van hooger rang dan die van sergeant (wachtmeester) door den commandant van het onderdeel, waartoe zij behooren of waarbij zij gedetacheerd of in onderhoud zijn, eigenhandig aangehouden. De straflijsten van de overige onderofficieren en die van de mindere militairen worden aangehouden door den administrateur van het betrokken onderdeel.

16°. De straflijsten worden bewaard:

a. voor de officieren, door den beoordeelaar in eersten aanleg (§ 5 V. B. L.);

b. voor onder de wapenen zijnde onderofficieren en militairen beneden dien rang, door den commandant van het onderdeel waartoe zij behooren of waarbij zij gedetacheerd of in onderhoud zijn; voor niet onder de wapenen zijnde onderofficieren en militairen beneden dien rang, door den commandant van het onderdeel of het hoofd van het mobilisatiebureau, dat met de registratie van dit personeel is belast.

¹⁾ De vraag is opgekomen, waarom deze straflijsten niet worden toegezonden aan de autoriteit onder wie de officier op non-activiteit — die toch militair blijft en aan het militaire straf- en tucht recht onderworpen is — hiërarchisch geplaatst is. Deze autoriteit zou toch zijn strafoplegger zijn en kan nu niet in zijn archief de antecedenten van den betrokkene naslaan.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Handhaving van de Krijgstucht.

In verband met de verschillende bij de herhalingsoefeningen van dit jaar voorgekomen relletjes, die zelfs een menschenleven eischten, nemen wij hieronder op een brief van den Commandant van het Veldleger, welke door dezen is gericht aan de divisiecommandanten en aan commandanten van troepenonderdeelen. De brief luidt:

Aangezien zich niettegenstaande de herhaalde aanschrijvingen, welke ik terzake deed uitgaan, tijdens de jongste herhalingsoefeningen feiten hebben voorgedaan, welke te eenenmale onvereinigbaar zijn met een goede handhaving van de krijgstucht, zij hieronder mijn standpunt terzake nog eenmaal — thans wat scherper — uiteengezet.

1e. *De handhaving van de tucht in den troep.*

De troepencommandanten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van een goede krijgstucht, zoo in als buiten dienst, zoo in als buiten de kazerne.

Zij beschikken hiertoe over alle hun ten dienste staande machtsmiddelen en moeten deze ook — wanneer zulks onvermijdelijk is — toepassen. Zie art. 143 W. M. S.

De meerdere, die zulks nalaat, is strafbaar volgens de wet.

2e. *Het gebruik der politietroepen.*

De politietroepen dienen (in handen der garnizoenscommandanten) voor het houden van toezicht op gebouwen en magazijnen en op orde en tucht in het garnizoen. Zij zijn als reserve ter beschikking der troepencommandanten om, wanneer de normale ter beschikking staande middelen onvoldoende mochten blijken, of deze mochten falen, het gezag in laatste instantie te handhaven. Dat zulks veelal met krachtdadig optreden gepaard zal moeten gaan, volgt uit het voorgaande.

Aan de politietroepen zal dus als regel geen opdracht worden verstrekt om zich ongevraagd te bemoeien met de ordehandhaving op kazerneterreinen en dergelijke. In het algemeen moeten zij hunnen dienst op zoo weinig mogelijk opvallende wijze verrichten.

3e. *Arbeidsverdeeling tusschen de machtsmiddelen der troepencommandanten en de politietroepen in het garnizoen.*

De bevoegdheid der politietroepen om buiten de kazerne militairen, die vergrijpen plegen tegen orde en tucht, terecht te wijzen en te sommeeren zich behoorlijk te gedragen, is buiten kijf.

Het is echter eveneens buiten kijf, dat de Nederlandsche soldaat

zeer ongaarne door politie in kleinigheden — b.v. de tenue betreffende — wordt gedwongen. Daarom moeten de troepencommandanten al het mogelijke doen om het optreden der politietroepen in dien geest onnoodig te maken. Deze zullen zich zeer gaarne alsdan onthouden, maar kunnen dit uit den aard van hunne bestemming, uiterst moeilijk doen wanneer onder hunne oogen belangrijke vergripen tegen de krijgstucht plaats vinden (b.v. het dragen van geheel open jassen enz.).

4e. *Gedrag der meerderen bij onlusten.*

Wanneer zich, niettegenstaande alle pogingen om zulks te voorkomen, toch onlusten voordoen, is het de plicht van alle meerderen hieraan zoo spoedig mogelijk een einde te maken. Kan het zijn, dan geschiedt zulks door overreding (men vermijde echter den schijn van zoete broodjes te bakken), gelukt zulks niet, dan wachte men niet te lang, b.v. door steeds weer hogere autoriteiten te laten komen, maar grijpe in, alvorens de oploop tijd vindt zich uit te breiden. Krachtig optreden wordt steeds moeilijker hoe langer men wacht, de slechte elementen worden driester, de goede beginnen te weifelen en worden toegankelijk voor de slechte inblazingen der opstokers.

Eischen van oproerlingen om eerst te confereeren, arrestanten los te laten, een onderzoek bij te wonen enz. moeten steeds onvoorwaardelijk worden afgewezen, zij zijn onvereinigbaar met het begrip „krijgstucht”.

Men denke er aan om — alvorens geweld te gebruiken — eerst de wettelijke sommatie's te doen.

Daarna moet steeds getracht worden enkele arrestanten te maken die, als aanleggers voor den krijgsraad zullen moeten terecht staan.

5e. *Het in arrest stellen en daaruit bevrijden van militairen.*

Afgescheiden van het boven gestelde, dat een militair — hetzij terecht of ten onrechte in arrest — nimmer op aandrang van te hoop geloopenen mag worden ontslagen, zij hier gewezen op de art. 5 e.v. van de R. L. waarbij het opleggen van arrest verplicht is gesteld in geval van ernstige strafbare feiten, en het uit arrest bevrijden uitdrukkelijk is opgedragen aan den commandeerenden officier, niet dus aan een compagniescommandant.

Wie dus een arrestant bevrijdt zonder daartoe gerechtigd te zijn, maakt zich schuldig aan misbruik van bevoegdheid.

Ik verzoek u het bovenstaande met de onder uwe bevelen staande commandanten te willen bespreken en te doen bespreken.

Met de hierboven gestelde principes omtrent de handhaving van de krijgstucht stemmen wij volkomen in en wij sluiten ons gaarne aan bij de van veel waardeering getuigende woorden in de Mavors-aftlevering van October j.l. dat de Commandant van het Veldleger op het goede oogenblik het juiste woord deed hooren, waardoor hij

den Commandanten den steun verleende, dien zij in deze hoogst bijzondere en moeilijke omstandigheden behoefden.

Voor een enkele opmerking onzerzijds mogen wij naar het hierna volgend artikel verwijzen.

Red. M. R. T.

Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid.

Van verschillende zijden ontvingen wij het verzoek de collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid, en daarvan vooral de misdrijven in art. 124 en 126 Mil. Swb. omschreven, in ons Tijdschrift te willen bespreken. Waar als gevolg van de ongeregelheden te Ede, Assen, Amersfoort en wellicht ook elders, deze misdrijven thans meer belangstelling trekken dan gewoonlijk en het bovendien een vereischte is dat iedere meerdere weet wat zijne plichten en wat zijne bevoegdheden zijn, voldoen wij gaarne aan dat verzoek, al ontveinzen wij ons niet dat er, na het verschijnen van de doorwrochte studie van den Heer E. G. de Wijs in het Tijdschrift van Strafrecht, Deel XX, bladz. 429 e. v., niet zoo heel veel nieuws hierover meer te vertellen is.

Slechts dan kan een krijgsmacht, zoowel in oorlogs- als in vredes-tijd aan haar doel beantwoorden, als de tucht haar maakt tot een betrouwbaar instrument. Zonder die tucht wordt het een „janboel” en vormt het samenzijn van de vele personen, die van de krijgsmacht deel uitmaken, eerder een gevaar voor het vaderland en voor de gerordende samenleving dan dat beiden er door worden beschermd. Daarom heeft men te allen tijde de noodzakelijkheid beseft om die tucht, op de beste wijze die men bedenken kon, veilig te stellen en zijn er zware straffen gesteld op door militairen begane feiten, waardoor het belang van de krijgstucht ernstig kon worden geschaad. Geldt dit reeds voor het door den enkeling gepleegde delict tegen de ondergeschiktheid, nog veel grooter wordt het gevaar — en ook daarvan is men zich steeds bewust geweest — als het indisciplinair optreden niet individueel maar collectief geschiedt. Wij willen hier niet ingaan op het zoo belangrijke vraagstuk der collectieve psychologie, maar stippen slechts aan, dat een menigte zich vaak geheel anders gedraagt dan men zou verwachten van de personen die haar vormen, en vaak veel gevaarlijker is dan de som der samenstellende deelen; de slechte elementen schijnen een verdubbelden invloed te krijgen en de goede vormen geen rem meer.

Dit alles wist men uit de practijk reeds lang voor dat Scipio Sighele in 1892 zijn studie „La folla delinquente” uitgaf en daarin de „foule criminelle” tot onderwerp van wetenschappelijk onderzoek maakte. Zoo kan men b.v. al in den artikelbrief voor de Landmacht van 1590 het streven zien om het vormen van zoo'n „foule criminelle” onder het krijgsvolk door krachtige preventieve maatregelen te voorkomen. Het „maken van onbehoorlijke Vergaderingen, op

„heymelijcke, bedeckte, of eenige andere voornemen, om wat saecken „dat het ook sij sonder bevel van zijn Oversten of Bevelhebberen” werd naast het verwekken van muiterij met den strop gestraft. Gelijke straf wachtte dengene die aan zulk eene vergadering deelnam of iemand voor het bijwonen er van aanriep of opklopte. Tevens werd o.a. met den dood gestraft hij die „eenige woorden tot oproer, muityery, of ongehoorsaemheyd tenderende zal gesproken hebben, of deselve gehooft sal hebben ende die niet terstond te kennen gegeven sijn Capitain”.

Ook bij de Zeemacht vindt men uit dien tijd dergelijke bepalingen waaruit de preventie spreekt. Reeds in de oudste ordonnantie van September 1521 komt een soortgelijke bepaling voor en het voorschrift dat op dit gebied in de eerste algemeene artikelbrief van 1629 is opgenomen heeft tot 1795 gegolden. Het stelde „op poene van aen Lijf en Leven gestraft te werden, na exigentie van saecken” strafbaar het stichten van eenige „muityerye” of het maken van „t’samenrottingen aen Landt ofte binnen Scheepsboot” en „op poene van aen den Lyve gestraft te werden” het niet „datelijck den Capiteyn of den Raedt” verwittigen van wat men van „soodanige vergaderinge ofte t’samenrottinge quame te vernemen” of van het feit dat men „bij yemandt daer van aengesproken wierde, omme mede te stemmen”, alles met straffeloosheid en zelfs belooningen voor den denunciant.

Welke collectieve delicten tegen de ondergeschiktheid kent nu ons Wetboek van Militair Strafrecht?

Vier vormen kunnen wij daarbij onderscheiden, n.l.:

- 1°. collectieve dienstweigering (art. 114 1e lid jo. 3e lid, sub 3),
- 2°. muiterij (art. 119),
- 3°. militair oproer (art. 124),
- 4°. strafbare samenrotting (art. 126).

Ad 1um.

Collectieve dienstweigering is opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk of ten gevolge van samenspanning. In de eerste plaats is dus noodig dat het gepleegde feit valt onder de omschrijving van art. 114, 1e lid Mil. Swb. Over de eischen die dat artikel stelt willen wij hier, om niet te uitvoerig te worden, niet nader in beschouwing treden. De ongehoorzaamheid moet plaats hebben door twee of meer personen gezamenlijk of ten gevolge van samenspanning. Het verschil tusschen beide naast elkaar gestelde gevallen ligt in de bij samenspanning noodzakelijke voorafgegane afspraak (art. 80 W. v. Sr.). In geval het misdrijf gepleegd wordt tengevolge van samenspanning is het echter zeer goed mogelijk dat de daders het niet gezamenlijk plegen ¹⁾.

Het valt op dat de strafpositie voor een zoo ernstig misdrijf laag is gesteld, n.l. slechts verdubbeling van de op eenvoudige dienst-

1) Zie ook Collette en van Dijk „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht, bladz. 99.

weigering gestelde hoogste straf, dus drie jaar en zes maanden gevangenisstraf. Men dient hierbij evenwel in het oog te houden, dat vooral bij collectieve dienstweigering allicht onderscheidene van de in het derde lid van art. 114 genoemde strafverzwaringen (b.v. die genoemd onder 1°. en 4°.) toepasselijk zullen zijn, zoodat het strafmaximum dan tot vijf jaar en drie maanden wordt verhoogd. Bovendien zullen in het geval van collectieve ongehoorzaamheid de daders in vele gevallen bijgescholen of zich troepsgewijze vereenigen, in welk geval zij zich bovendien wel aan strafbare samenrotting zullen schuldig maken, en dan de regeling omtrent den samenloop het strafmaximum bepaalt.

Ad 2um. In de oude Crimineele Wetboeken kwam het woord „muitერი“ eveneens voor, maar beduidde daar klaarlijkkelijk een verzamelnaam voor de begrippen die werden uitgedrukt door de woorden *oproer* of *algemeenen opstand* en *samenrotting* ¹⁾. Het Militair Strafwetboek bezigt het woord echter, op het voetspoor van art. 396 W. v. Sr. in een zeer speciale beteekenis n.l. in die van collectieve feitelijke insubordinatie. De vraag zou nu kunnen worden gesteld of in de artt. 102, tweede lid, no. 3 en 204 W. v. Sr. het woord „muitერი“ de oude of de nieuwe beteekenis heeft. Wij zouden meenen, ongetwijfeld de nieuwe. Bij de behandeling van het artikel werd voor de beteekenis van de uitdrukking „muitერი“ naar het tegenwoordige art. 396 Sr. verwezen, maar naar aanleiding van een opmerking in het Verslag van de Tweede Kamer verduidelijkte de Regeering hare bedoeling aldus: „muitერი van militairen moet, „evenals desertie, niet hier, maar in het Militaire Wetboek bepaald „worden. Al is in art. 451 (thans 396) de uitdrukking aan het „militaire recht ontleend, daaruit volgt niet dat het Burgerlijk „Strafwetboek den militairen wetgever zou moeten binden“ ²⁾. Deze opvatting is o.i. volkomen juist en omdat „muitერი“ in het militaire strafrecht een andere beteekenis gekregen heeft — die dan nu dezelfde is van het Wetboek van Strafrecht — moet dat woord ook in de artt. 102 en 204 Sr. in die nieuwe beteekenis worden opgevat.

Muitერი is dus in de eerste plaats „feitelijke insubordinatie“ en bestaat in het feitelijk aanranden van een meerdere, zich met geweld of bedreiging met geweld tegen dezen verzetten, hem van zijn vrijheid van handelen berooven of hem door geweld of bedreiging met geweld dwingen tot het volvoeren of tot het nalaten eener dienstverrichting (art. 117 Mil. Swb.) ³⁾.

In de tweede plaats moet de feitelijke insubordinatie begaan zijn door twee of meer vereenigde personen. In de subcommissie van de Landmacht werd bij het behandelen van het ontwerp-Militair

1) Zie Mr. M. S. Pols. Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande, tweede uitgave, bladz. 279.

2) Zie Mr. H. J. Smidt, Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, Dl. II bladz. 31.

3) Vgl. art. 395 en 179 W. v. Sr.

Strafwetboek de opmerking gemaakt, dat, waar mouterij collectieve insubordinatie is en insubordinatie wordt omschreven als daadwerkelijk verzet tegen een meerdere, het duidelijk was dat wanneer twee militairen een meerdere aanranden, zij zich schuldig maken aan mouterij; maar — zoo werd gevraagd¹ — hoe nu als zes militairen zes verschillende meerderen aanvallen, kan men dan nog zeggen dat insubordinatie, d.i. aanranding van een meerdere, gepleegd wordt door twee of meer vereenigde militairen? Prof. van der Hoeven beantwoordde de gestelde vraag aldus: dat het bedoelde geval zonder twijfel mouterij opleverde, mits de zes minderen in vereeniging met elkaar optraden en hij legde er de klemtoon op dat het misdrijf van insubordinatie niet bestaat in aanranding van *één* meerdere, maar in aanranding van 'n *meerdere*.¹⁾

Samenwerking van twee of meer militairen is voor mouterij noodig. Handelen de zes minderen op zichzelf, zonder afspraak, zonder eenig verband dan maken zij zich niet schuldig aan het misdrijf van art. 119 Mil. Swb.

Veelal zal er samenloop zijn tusschen het misdrijf van mouterij en dat van militair oproer. Degenen die zich als deelnemers aan het oproer aan de in art. 124 bedoelde feitelijkheid of bedreiging schuldig maken, zullen vaak tevens onder art. 119 (althans onder art. 117) vallen. Artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht zal dan toepasselijk zijn.

Ad 3um en 4um.

Hiermede zijn wij gekomen tot hetgeen wij tot hoofd-onderwerp van onze beschouwing willen maken, het militair oproer en de daarmee nauw samenhangende eenvoudige strafbare samenrotting. Alvorens echter tot een bespreking van de thans geldende wet op dit punt over te gaan, willen wij eerst onzen blik nog eens richten naar de afgeschafte Crimineele Wetboeken omdat, naar ons bleek, vele der meerderen aan wie de handhaving van het gezag is opgedragen, nog vaak iets van het voorgeschrevene in die Crimineele Wetboeken in hun geheugen hebben behouden, zonder echter het onderscheid tusschen het oude en het nieuwe scherp in het oog te vatten en ook omdat de kennis van de afgeschafte artikelen op meer dan één punt aan een juist begrip van het thans geldende recht bevorderlijk kan zijn.

Het misdrijf van militair oproer met aanverwante misdrijven vond in het C.W.L. zijn plaats in de artikelen 81—90, terwijl het C.W.W. dezelfde stof behandelde in art. 85—92. De artikelen van de twee wetboeken hebben groote gelijkenis met elkaar, hebben vaak geheel dezelfde woordenkeus zoodat wij ze hier gezamenlijk willen bespreken.

Artikel 81 C. W. L. (85 C. W. W.) stelde „in geval van oproer en algemeene opstand van de militairen (de equipage) tegen hunne

1) Van de Hoeven II, bladz. 261.

Superieuren" strafbaar, de aanstokers, bewerkers en hoofden van den opstand.

Wat beteekenden de woorden „oproer" en „algemeene opstand" hier? Rechtspraak is er over deze artikelen gelukkig weinig geweest, maar toch heeft men aan eenige bij de Landmacht voorgekomen rechterlijke uitspraken wel eenig houvast. Prof. Pols was van meening ¹⁾ — die door de meeste andere schrijvers op dit gebied wordt gedeeld — dat tusschen de woorden „oproer" en „algemeene opstand" geen verschil in beteekenis bestond, omdat in de artikelen die in beide wetboeken op het genoemde artikel volgden en die aan dat artikel aansloten, alleen van *opstand* werd gesproken. Algemeene opstand zou naar de jurisprudentie van het Belgische Hoog Militair Gerechtshof uit het jaar 1833 slechts dan aanwezig zijn wanneer er 1° een afspraak had bestaan, 2° er daadwerkelijk verzet had plaats gehad en 3° de meerderheid der militairen van een bepaald korps ²⁾ den opstand hadden gepleegd. Prof. Pols trok de onmisbaarheid van de eerste dezer drie vereischen in twijfel en meende, dat een algemeene opstand zeer wel denkbaar is zonder voorafgaand overleg of gezamenlijke afspraak, en dat bij lang smeulend misnoegen, ook zonder eenig vooraf beraamd plan, zonder dat iemand daartoe het voornemen had, de vlam van het oproer plotseling kan uitbreken. Dezelfde schrijver wees er echter op dat ook door het Nederlandsche Hof bij sententie van 10 Januari 1855 werd aangenomen, dat geen algemeene opstand, zonder voorafgaande afspraak of samenspanning, bestaat. Wat betreft de eisch dat de meerderheid der militairen van het korps aan den opstand moeten hebben deelgenomen, deze wordt, evenals de tweede, ook door Prof. Pols gesteld. Naar zijne meening moet het aantal deelnemers zoo groot zijn, dat zij als het ware de anderen overschaduwden, alle kracht en beteekenis ontnemen aan het feit der onthouding van die anderen. Door de gelijkstelling van „oproer" en „algemeene opstand" viel dus oproer van een minderheid niet onder deze artikelen.

Wij willen er hier nu al dadelijk op wijzen dat de eisch van een meerderheid in het Militair Strafwetboek is losgelaten. Voor militair oproer is thans slechts een aantal van vijf militairen voldoende.

Artikel 81 C. W. L. (85 C. W. W.) richtte zich, gelijk wij zagen, tegen de aanstokers, bewerkers en hoofden van den opstand. Wie dat waren moest de rechter naar feitelijke omstandigheden uitmaken. Dat de aanstokers ook aan het oproer moesten hebben deelgenomen is een eisch die door de bedoelde artikelen *niet* werd gesteld. Men had hier dus een middel om de vaak achter de schermen blijvende onruststokers uiterst zwaar te straffen, een middel dat — gelijk wij later zullen zien — in het Militair Strafwetboek ons is ontvallen, al zal Titel V van het Eerste Boek van het Wetboek van

1) Zie Mr. M. S. Pols, t.a.p. bladz. 270.

2) Bij sententie van 17 Juli 1835 besliste het H.M.G. dat het artikel ook toepassing vindt bij kleinere eenheden als enkele detachementen.

Strafrecht het ook thans nog wel mogelijk maken om met kracht tegen deze gevaarlijke individuen op te treden.

Een zeer groot onderscheid tusschen oude en nieuwe wet is dit, dat volgens de Crimineele Wetboeken de enkele deelnemers aan het oproer, met uitzondering van officieren-deelnemers, *buiten* de strafwet vielen, terwijl in de thans geldende wet *alle* deelnemers aan militair oproer strafbaar zijn. Over de vraag welk stelsel beter is, bestaat verschil van gevoelen, hetwelk reeds in de militaire commissie tot onderzoek van het ontwerp-Wetboek van Militair Strafrecht tot uiting kwam. Men wees erop dat, zoodra velen aan het misdrijf deelnemen, het toch niet mogelijk is allen te straffen; dat de krijgsgeschiedenis opstanden van geheele korpsen aanwijst, die dan werden ontbonden, of waarvan de tiende man werd gestraft en dat men bij oproer van een compagnie op oorlogssterkte toch vermoedelijk niet alle 200 man voor den rechter zal brengen, maar de meest schuldigen er zal uittemen en terechtstellen en men vroeg of het niet beter was, dit dan ook uitdrukkelijk in de wet op te nemen. De *meerderheid* der commissie kon zich met deze beschouwingen echter niet vereenigen en meende dat, wanneer de geheele compagnie schuldig was, de geheele compagnie dan ook gestraft moest worden. O.i. was het verzet der meerderheid gegrond, niet omdat wij de mogelijkheid hoog aanslaan dat de genoemde 200 man, alle strafrechtelijk zouden worden vervolgd, al dadelijk niet omdat het bij een oproer wel uitgesloten mag worden genoemd dat alle deelnemers zouden kunnen worden geïdentificeerd, maar omdat het nu mogelijk is ten volle met de feitelijke gebeurtenissen rekening te houden en men b.v. een strafvervolgning zal kunnen instellen tegen hen, die men heeft kunnen arresteren of wier namen bekend zijn.

Aanvaardt men het stelsel dat alleen de aanstokers enz. moeten worden gestraft, dan hangt daarmee samen dat de wet voor eenige bij het oproer betrokkenen aanneemt dat zij als aanstokers enz. moeten worden beschouwd; anders zou soms — wegens de moeilijkheid van het bewijs dat iemand als aanstoker is opgetreden — geen enkele van de deelnemers aan het oproer strafrechtelijk te vervolgen zijn. De Crimineele Wetboeken deden dit dan ook in het geval van samenrotting door als „aanleggers en hoofden van de samenrotting of den afstand te rekenen” de deelnemers, die door den superieur met name genoemd, niet dadelijk daarna hun plicht gingen betrachten (art. 85 C. W. L. en art. 88 C. W. W.). Men zou zich ook b.v. een bepaling kunnen denken volgen welke allen die een militairen rang bekleeden als aanstokers enz. worden beschouwd, eene bepaling die de Crimineele Wetboeken *niet* kenden; wel echter waren officieren die van een opstand of samenrotting „deelgenoot” waren geweest, uit dien hoofde alleen reeds strafbaar met dezelfde straf als de aanstokers zou kunnen treffen.

Hierboven noemden wij reeds het misdrijf van samenrotting. Naast het misdrijf van oproer of algemeene opstand kenden de

Crimineele Wetboeken de samenrotting. Met dat woord, de vertaling van „atroupement”, werd in het algemeen bedoeld elke samenloop of samenscholing van personen, in strijd met den wil hunner superieuren, ook al was geen algemeene opstand daarvan het gevolg ¹⁾; het was, naar Pols' meening, hetzelfde wat de in den aanvang van dit opstel genoemde artikelbrief noemt „onbehoorlijke „Vergaderingen, op heymelijke, bedeckte, of eenige andere voor„nemen, om wat saecken dat het ook sy sonder bevel van sijn Over„sten of Bevelhebberen”. Geheimheid was voor samenrotting geen vereischte, ook openbare samenloop, zelfs al ging men niet tot feitelijc geweld over, waardoor het „opstand” werd, was samenrotting in den zin der Crimineele Wetboeken. Zoo besliste het H. M. G. bij sententie van 27 Januari 1860 dat er strafbare samenrotting bestond in het geval dat onderscheiden militairen overeenkomstig eene voorafgaande afspraak de invrijheidstelling van een hunner kameraden hadden geëischt, en zulks geweigerd zijnde, naar hunne wapens waren geloopt en die niet op bevel hadden willen neerleggen.

Samenrotting op zich zelve was, al evenmin als opstand, volgens de Crimineele Wetboeken strafbaar. Zij werd dit eerst, wanneer bevel was gegeven om uiteen te gaan en aan dat bevel niet werd voldaan. Volgens een Fransch decreet van 28 Augustus 1791 — hetwelc deze materie uitvoerig regelt ²⁾ — moest dit bevel worden aangekondigd „au bruit des tambours et autres instruments militaires”.

De gang van zaken zooals men die zich volgens de Crimineele Wetboeken had te denken was nu zoo, dat na dat bevel, den samengeschoolden een korte tijd werd gelaten om daaraan te voldoen. In dien tijd konden de superieuren eenige personen met name noemen die dan, zoo zij niet oogenblikkelijk huns weegs gingen, als aanleggers en hoofden van de samenrotting of den opstand werden beschouwd. Was de tijd tot uiteengaan eenmaal verstreken, dan waren de superieuren bevoegd alle geweldmiddelen aan te wenden die *zij* noodig oordeelden. Elk verzet tegen die middelen en elk volharden in de samenrotting werd dan met de zwaarste straf gestraft. Eene bepaling — die men b.v. in den Code van 1791 aantreft — dat de superieuren nimmer aansprakelijk zouden kunnen worden gesteld of verontrust wegens de middelen, die zij tot demping van het oproer zouden hebben gebezigd, was in onze wetboeken overbodig, daar, volgens de gebezigde redactie, de beoordeeling van het nuttige of noodige geheel aan de handelende superieuren werd overgelaten. De straffeloosheid van de superieuren in dezen was echter, zooals uit het voorgaande volgt, hiervan afhankelijk dat vóór het gebruiken van de middelen van geweld, behoorlijk het bevel tot scheiding was gegeven en de bevoegdheid tot het gebruiken van die middelen verviel zoo gauw de samenrotting uit elkaar was gejaagd. ³⁾

1) Zie Mr. M. S. Pols, t.a.p. bladz. 275

2) Vermeld door M. P. A. F. Gérard in diens „Corps de Droit Pénal Militaire”, bladz. 581 e.v.

3) Zie Mr. M. S. Pols, t.a.p. bladz. 277.

In geval van algemeenen opstand was het den officier als plicht voorgeschreven (art. 83 C. W. L., art. 87 C. W. W.) zich daartegen met alle middelen, welke voorhanden waren, te verzetten. Deden zij dit niet, dan konden zij „naar de grootheid van hun verzuim en „den aard der omstandigheden” met zeer zware straffen, o.a. den dood, worden gestraft. Bij deze strafbaarstelling van plichtverzuim, teekende Mr. Pols aan „Een officier, die, bij een opstand onder zijne „inferieuren, alleen aan eigen veiligheid denkt, of de handhaving „van zijn gezag om eenige consideratie hoegenaamd verzuimt, is „even schuldig, als hij die in een gevecht zijne wapenen nederwerpt „of weigert den vijand te gemoet te treden of af te wachten. *Vrees „of aarzeling onder de superieuren bevordert den opstand, dien een „krachtige houding dikwijls in zijn begin smooit*”, ¹⁾ woorden die, al klinkt het tegenwoordige artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht, waarin de plicht tot het nemen van maatregelen van geweld thans is neergelegd, moderner dan de bovenbedoelde artikelen, o.i. ook thans nog volkomen juist zijn.

En hiermede nemen wij, na nog opgemerkt te hebben dat in art. 88 C. W. L. (91 C. W. W.) het niet bekendmaken van eene voorgenomen munitie of samenzweering werd strafbaar gesteld voor hem die daarvan kennis droeg en het artikel dat hierop volgde de verlichte strafbaarheid van den denunciant regelde, afscheid van de oude Criminieele Wetboeken om, de historische lijn volgend, de wijzigingswet van 16 December 1916 (Stbl. no. 539) in het kort te bespreken.

In Mei 1916 hadden te Soerabaia van marine-zijde, naar aanleiding van grieven die men tegen de hospitaal-verpleging aldaar koesterde, ernstige ongeregelde plaatsen. Zonder twijfel was hier van samenrotting sprake, maar deze samenrotting had plaats gehad aan den wal te Soerabaia, zoodat, waar de artikelen 85 en volgende van het C. W. W. slechts voorzagen in het geval dat het oproer of de samenrotting aan boord of in eene marine-inrichting had plaats gevonden — hetgeen werd afgeleid uit de woorden „equipage”, „aan boord” en dergelijke — geen strafbepaling ten dezen toepasselijk was. Om deze, in de Memorie van Toelichting ontvouwde, reden ²⁾ kwam de Regeering met een wetsvoorstel om als art. 92a in het C. W. W. de volgende bepaling op te nemen:

„Wanneer, buiten de gevallen in de voorafgaande artikelen van „dezen Titel bedoeld, vijf of meer schepelingen samenrotten om in „vereeniging hun plicht te verzaken, worden zij, behoudens ieders „verantwoordelijkheid voor de bijzondere door hem bedreven feiten, „gestraft met militaire gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.”

Hierbij werd dus voorgesteld op den ouden stam van het C.W.W. een nieuwe loot te enten, die men aan het reeds in 1903 vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht had ontleend. In dat Wetboek had

1) Zie Mr. M. S. Pols, t.a.p. bladz. 272.

2) Zie M. R. T. Deel XII, bladz. 108.

men n.l. in art. 108 „militair oproer” omschreven als: het samenrotten van vijf of meer militairen om in vereeniging hun plicht te verzaken, mits het tot eenige feitelijkheid of bedreiging daarmede gekomen is, en in art. 110 de deelnemers aan samenrotting tot militair oproer die tot de orde terugkeeren, vóórdát het tot eenige feitelijkheid of bedreiging daarmede gekomen is, strafbaar gesteld. Dit laatste artikel was weinig gelukkig geredigeerd want men stelde erin strafbaar samenrotting tot samenrotting tot militair oproer. Zulks was natuurlijk onjuist, maar de bedoeling was duidelijk om in art. 110 de z.g. „thatlose Zusammenrottung” strafbaar te stellen. Uit die artikelen 108 en 110 smeedde men in 1916, met vermindering van de hierboven bedoelde fout, het nieuwe art. 92a met de bedoeling niet alleen voortaan een strafbepaling te hebben tegen samenrottingen van marine-personeel aan den wal, zooals in de Memorie van Toelichting als reden was opgegeven, maar ook om de eenvoudige samenrotting zonder meer, die zooals wij zagen in de Crimineele Wetboeken straffeloos was, voor het krijgsvolk te water tot een strafbaar feit te maken. Zulks werd, naar aanleiding van de opmerking van den heer Mendels dat het, om aan het bezwaar in de M. v. T. genoemd, tegemoet te komen, voldoende was om de artikelen van het C. W. W. uit te breiden, zoodat de bepalingen ook op marine-personeel aan den wal toepasselijk zouden zijn, door den Minister van Justitie, Mr. Ort, met nadruk erkend ¹⁾).

Het toch al niet overduidelijke systeem van het C. W. W. op het gebied dezer collectieve delicten werd er door de toevoeging van art. 92a, bij de wet van 16 December 1916 (Stbl. no. 539), niet duidelijker op. Terecht vestigde de heer Mendels hierop bij de mondelinge behandeling reeds de aandacht en vroeg: „als hier naast art. „88, waar niet aan geraakt wordt, dat nieuwe art. 92a wordt ingevoegd, wat is dan het verband wanneer het aan boord geschiedt? „Geldt nu het oude art. 88 voor samenrotting alleen aan boord, dat „men strafschuldig is als men niet uiteengaat als de autoriteit het „zegt, of dat nieuwe artikel, waarin van een bevel geen sprake is? Is „dat nieuwe artikel een derogatie aan den algemeenen regel van art. „88 of staat het gelijkgerechtigd naast art. 88?” ²⁾ Wel antwoordde de Minister van Justitie hierop dat uit de woorden „buiten de gevallen in de voorafgaande artikelen van dezen titel bedoeld” duidelijk bleek, dat die gevallen niet beheerscht werden door het artikel 92a en er dus onmogelijk strijd kon bestaan, maar dit antwoord was nog niet duidelijk, omdat immers de niet-strafbaarheid van de samenrotting, zonder meer, niet met zooveel woorden in de wet stond, maar er uit voortvloeide en het dus nog de vraag bleef of men ten aanzien van deze straffeloosheid had te maken met een geval in den vijfden Titel *bedoeld*.

De toevoeging die art. 92a bevatte, „behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de bijzondere door hem bedreven feiten”, kwam

1) Zie M. R. T. Deel XII, bladz. 347 en 348.

2) Zie id., bladz. 353.

in art. 110 niet voor en ook het huidige artikel 126 kent haar niet, wel echter art. 124 Mil. Swb. (oud art. 108). De bedoeling van die woorden was, gelijk de Minister van Justitie in het mondeling debat in de Tweede Kamer der Staten-Generaal verklaarde, om te zorgen dat, met het oog op het bepaalde in art. 55, 2de lid, van het Wetboek van Strafrecht, niet zou kunnen worden gezegd: het misdrijf van samenrotten absorbeert als een speciaal delict elke andere daarbij begane daad. ¹⁾

Ook zonder dat art. 126 thans de toevoeging kent zal het resultaat wel hetzelfde zijn. Bij de collectieve dienstweigering en het misdrijf van muiterij wezen wij hier reeds op.

De wet van 16 December 1916 (Stbl. no. 539) werd bij de Invoeringswet van het nieuwe Militair Straf- en Tuchtrecht ingetrokken, maar de verbetering die de wet, zooals wij boven zagen, op het bepaalde in art. 110 (oud) Mil. Swb. bevatte, werd door art. 20 van de bedoelde Invoeringswet ook in het reeds vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht aangebracht.

Na deze historische uitweidingen zijn wij tot de bespreking van de thans geldende bepalingen, waarop wij in het voorgaande tot goed begrip der zaak wel eens vooruit moesten loopen, genaderd.

Artikel 124, eerste lid Mil. Swb., luidt als volgt:

„Wanneer vijf of meer militairen samenrotten om in vereeniging hun plicht te verzaken, worden zij, indien het tot eenige feitelijkheid of bedreiging daarmede gekomen is, behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de bijzondere door hem bedreven feiten, als schuldig aan militair oproer, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren.”

In het tweede lid wordt die straf verhoogd tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren voor het geval het feit is gepleegd in tijd van oorlog, of aan boord van een oorlogsvaartuig zich ergens bevindende waar geen onmiddellijke hulp te verkrijgen is.

Uit de hooge strafposities blijkt wel dat ook de huidige wet het gevaar dat deze collectieve misdrijven opleveren hoog aanslaat ²⁾. Oorspronkelijk had Mr. van der Hoeven de thans bestaande artikelen 124 en 126 in één artikel saamgevat — zij het ook dat in dat artikel het oogmerk veel minder ruim was omschreven — en dat artikel „militair oproer” gedoopt. Het luidde:

„Wanneer vijf of meer militairen samenrotten om in vereeniging hun plicht tot bescherming der belangen van den Staat te verzaken,

¹⁾ Zie M. R. T., Deel XII, bladz. 346.

²⁾ Hierbij moge worden opgemerkt dat zulks ook nog steeds door de Rechtspleging bij de Zeemagt, getuige artt. 117 en 200, geschiedt, volgens welke artikelen immers voor het berechten van soortgelijke delicten ook op een schip alleen steeds de mogelijkheid bestaat tot het houden van krijgsraad en in die gevallen zelfs doodvonnissen, zonder hooger beroep, executabel zijn.

„of ongehoorzaamheid of muiterij te plegen, worden zij als schuldig „aan militair oproer gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste „tien jaar.”

De samenrotting, onverschillig of deze al of niet tot eene uitbarsting had geleid werd hier dus strafbaar gesteld. De naam „militair „oproer” klopt evenwel niet hiermee, een enkele samenrotting zal niemand nog „oproer” noemen. De militaire commissie vestigde in haar verslag hierop de aandacht: „samenrotting *is* geen oproer” — wordt daarin gezegd — „Die woorden drukken een zeer verschillend begrip uit”.¹⁾ In overeenstemming met het verlangen van de militaire commissie voegde Mr. van der Hoeven nu aan het artikel toe dat het „tot eenige feitelijkheid of bedreiging daarmede tegen een meerdere” moest zijn gekomen, terwijl ook de woorden „behoudens „ieders verantwoordelijkheid voor de bijzondere door hem bedreven „feiten” werden ingelascht.

Na eene weinig gelukkige wijziging in het bij Kon. boodschap van 10 September 1892 ingezonden ontwerp, bracht het ontwerp 1897 den tekst die ook wet geworden is, behalve dat het begin van het artikel luidde: „Wanneer vijf of meer militairen samenrotten om, in vereeniging hun plicht te verzaken of ongehoorzaamheid of muiterij te plegen, worden zij, enz.”. Naar aanleiding van een opmerking in het Verslag der Tweede Kamer²⁾ dat de woorden „of ongehoorzaamheid of muiterij te plegen” konden vervallen omdat die begrippen reeds opgesloten liggen in „plicht verzaken”, werden die bedoelde woorden door de Regeering geschrapt. „Aanvankelijk” — luidde het Regeerings-antwoord — „werd van plicht *tot bescherming der belangen van den Staat* gesproken. Nu deze laatste woorden in het ontwerp zijn vervallen „kunnen de verdere omschrijvingen evenzeer worden weggelaten”.

Men ziet uit het bovenstaande dat, vooral door het wegvallen van de woorden „tot bescherming van den Staat”, in het ontwerp 1897, het artikel een zeer ruime omschrijving gekregen heeft. Den Heer E. G. de Wijs scheen het — blijkens zijn meergenoemd opstel³⁾ — zelfs „niet twijfelachtig, dat de bewoordingen veel te „ruim zijn gekozen voor 's wetgevers bedoeling”.

Wat hiervan zij, wij hebben het artikel toe te passen zooals het thans luidt. In de eerste plaats is het misdrijf dus beperkt tot militairen. Zeer goed is het natuurlijk mogelijk dat burgers mee-samenrotten, maar deze kunnen nimmer voor overtreding van dit artikel worden vervolgd, zelfs niet als zij onder de jurisdictie van den militairen rechter vallen. Het minimum aantal militairen dat het delict plegen kan is op vijf gesteld. Met den vroeger door de jurisprudentie gestelden eisch, dat het voor „opstand” noodig was, dat de meerderheid der militairen van het korps aan den opstand hadden deelgenomen, heeft men dus — wij vestigden hier reeds de aandacht

1) Uitgave Brill, Herziening van het Militair Strafrecht II, blz. 165.

2) Van der Hoeven, II, bladz. 278.

3) Zie T. v. S. Deel XX, bladz. 452.

op — absoluut gebroken. Het op zijn minst vereischte aantal deelnemers hooger te stellen dan vijf kwam, naar de Memorie van Toelichting betoogde, niet raadzaam voor met het oog op militair oproer aan boord van een klein oorlogsschip of onder de zwakke en wellicht door verliezen nog gedunde bezetting van een fort of post.

De strafbaar gestelde handeling is „samenrotten”. Wat beduidt dit woord? Uit het Verslag van de Tweede Kamer blijkt, dat men de meening was toegedaan dat het woord „samenrotten” in het Militair Strafwetboek een andere beteekenis had dan in de Crimineele Wetboeken. Ten onrechte evenwel; het woord beteekent ook thans nog „samenscholen van personen in strijd met den wil hunner „superieuren”. De Regeering beantwoordde dan ook de opmerking uit het Verslag met de volgende mededeeling: „„samenrotten” is „gebezigd in de gewone beteekenis van met kwade bedoeling bijeen „scholen, zich troepsgewijze vereenigen. Welke de bedoeling der „samenrotters moet zijn, is in het artikel zelf reeds uitgedrukt.” Van belang is hierbij ook nog te vermelden, dat bij de behandeling van het wetsontwerp tot tusschenvoeging van art. 92a in het C. W. W. ook bleek van een zeker wantrouwen in het woord „samenrotten”. De heer Mendels was bang dat een vergadering, zelfs voor een geoorloofd doel bijeen, bij de rondvraag, als eene samenrotting zou kunnen worden beschouwd, indien bij die rondvraag b.v. over het indienen van een verboden collectieve klacht werd beraadslaagd.¹⁾ De Minister van Justitie, Mr. Ort, merkte ten aanzien van de beteekenis van „samenrotten” op: „Het artikel gebruikt het woord „ „samenrotting”. Dit woord heeft een veel engere beteekenis dan „het woord „bijeenkomen”. Het duidt, en blijkens de beteekenis van „het woord „samenrotting” in het Crimineele Wetboek en blijkens „de geschiedenis van het Wetboek van Militair Strafrecht, aan een „bijzondere wijze van bijeenkomen, n.l. een bijeenkomen met kwade „bedoelingen, in dier voege dat uit handelingen en gedragingen der „bijeengekomenen blijkt, dat zij iets kwaads in den zin hebben, een „troepsgewijze samenscholen. Dat kan zoowel binnenshuis als buitenshuis geschieden. Er moet zijn een met kwade bedoelingen „bijeenkomen, en dan nog, in verband met den verderen inhoud „van het artikel, om in vereeniging plicht te verzaken. Er moet dus „zijn bij het bijeenkomen de wil, de bedoeling om den plicht te „verzaken.

„Wat is het gevolg van een dergelijke bepaling? Dat een geregelde bijeenkomst, een geregelde vergadering, waarin een bepaald „onderwerp wordt besproken, waarin het vóór en het tegen onder „aanvoering van gegronde redenen in bespreking komen, zeker niet „kan worden beschouwd als een samenrotting. Ik zou durven zeggen — de geachte afgevaardigde de heer Mendels vestigt daar „mijn aandacht op — dat de vergadering, een tijd te voren gehouden om den optocht te Soerabaia te organiseeren, niet is een

1) Zie M. R. T. Deel XII, bladz. 335.

„samenrotting. Dat is het bijeenkomen van personen om een zeker „onderwerp te bespreken, dat wel zou kunnen leiden tot samenrotting, maar dat als zoodanig zeker niet een samenrotting is.” 1)

Wij hebben dit antwoord geciteerd, niet alleen omdat daaruit blijkt dat men in 1916 aan de samenrotting uit het C.W.W. dezelfde beteekenis hechtte als aan de samenrotting uit het Mil. Swb., maar ook omdat er zoo duidelijk de beteekenis van „samenrotten” in naar voren komt.

Of er een samenrotting bestaan heeft zal de rechter naar omstandigheden hebben uit te maken. Een voorafgaande afspraak *kan* bestaan hebben maar is geenszins noodig; geheimheid evenmin. De deelnemers moeten plaatselijk vereenigd zijn, schriftelijk of telephonisch kan men niet samenrotten, zulks strijdt tegen het begrip, evenzeer als samenrotten van gevangenen, in cellen opgesloten, die misschien wel van gedachten kunnen wisselen, maar niet te hoop kunnen loopen. 2)

Het misdrijf van militair oproer kan uitsluitend opzettelijk gepleegd worden 3), dit ligt in het woord „samenrotten” opgesloten, culpoos kan men zulks niet doen. In het moeilijk denkbaar geval dat een persoon geheel bij toeval in een samenrottende menigte terecht zou komen, zal hij niet strafbaar zijn. Daar in het woord „samenrotten” al ligt opgesloten dat de bijeenkomst met ongunstige bedoeling geschiedt en dit samenrotten op zich zelf dus reeds in engeren zin voltooide plichtsverzaking oplevert, bestond er eigenlijk geen noodzaak toe om in dit artikel nog gewag te maken van het bijzondere oogmerk „om in vereeniging hun plicht te verzaken”. Nu de wet zulks evenwel toch doet, zal dit interne feit, dat altijd een verder liggende plichtsverzaking op het oog zal hebben dan die enkel in de samenrotting is gelegen en die b.v. zal kunnen bestaan in het doel om wanordelijkheden in of buiten de kazerne te veroorzaken, uit gepleegde handelingen, geuite woorden, houding, plaats gehad hebbende afspraak, enz. bewezen moeten worden.

Hiervoor wezen wij er reeds op dat in vergelijking met de eerste redacties van dit artikel het oogmerk thans in veel ruimere bewoordingen is omschreven, omdat de eisch dat de plicht, welke verzaking men op het oog had, betrekking moest hebben op „bescherming der belangen van den Staat” vervallen is. Thans is niet meer vereischt dan dat het opzet gericht is op plichtsverzaking in vereeniging, in welken vorm ook.

Het oogmerk moet bij ieder deelnemer aan de samenrotting aanwezig zijn en niet alleen er op gericht zijn om voor zich zelf zijn plicht te verzaken, maar om dit gezamenlijk met de anderen te doen.

Hoever reikt nu het begrip plichtsverzaking? Ook dit zal in

1) Zie M. R. T. Deel XII, bladz. 348.

2) Zie E. G. de Wijs T. v. S. Deel XX, bladz. 455.

3) Op het subject „vijf of meer militairen”, behoeft het opzet niet gericht te zijn. Zulks kan van belang zijn indien eenige deelnemers ten onrechte meenen geen militair te zijn.

concreto moeten worden beoordeeld. Bij de behandeling van de meergenoemde Wet van 16 December 1916 (Stbl. no. 539) verwees de Minister van Justitie naar het toen geldende Reglement van Krijgstucht, dat voor de beantwoording dier vraag een leidraad zou kunnen vormen. Ook het thans van kracht zijnde Reglement betreffende de Krijgstucht kan ontegenzeggelijk ter beantwoording van de vraag van waarde zijn, waarbij men echter in het oog dient te houden, dat er tal van krijgstuhtelijke vergrijpen zijn die in dat Reglement niet zijn genoemd, maar waarvan het plegen toch onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde (art. 2, 1° W. K.). Is het doel op het plegen van zulk een vergrijp gericht dan is het door de wet gevorderde oogmerk aanwezig. Dat militairen ook hun plicht verzaken wanneer zij eenig strafbaar feit plegen, hetzij militair of commun, misdrijf of overtreding, is o.i. niet voor bestrijding vatbaar.

Veelal zal het oogmerk er niet op gericht zijn om één speciale militaire plicht te verzaken, maar op de verzaking van vele. Zoo zal b.v. een troep kunnen samenrotten met het doel wanordelikheden te veroorzaken, opzettelijke ongehoorzaamheid te plegen, een arrestant uit arrest te bevrijden, enz. Indien dan slechts, b.v. uit de gepleegde handelingen, het oogmerk gericht op één dezer plichtsverzakingen is af te leiden, is zulks voor een vervolging op grond van art. 124 Mil. Swb. — mits natuurlijk aan de andere eischen door het artikel gesteld, is voldaan — genoeg.

Niet noodig is, dat het oogmerk is bereikt en de beoogde plichtsverzaking ook werkelijk heeft plaats gevonden, al zal zulks veelal wel het geval zijn.

Een volgende eisch die in art. 124 gesteld wordt, is dat „het tot „eenige feitelijkheid of bedreiging daarmee gekomen is”. Tusschen de samenrotting tot plichtsverzaking en de feitelijkheid of bedreiging moet zeker verband bestaan: zulks vloeit voort uit de woorden „gekomen is”. Het begrip „feitelijkheid” heeft denzelfden zin als in het Wetboek van Strafrecht (zie b.v. art. 266, 181, 1° enz.) en komt ook in het Mil. Swb. in de artikelen 110 en 119 voor. Zij kan gepleegd worden tegen persoon of goed en aanraking moet plaats hebben. Als voorbeelden van feitelijkheden die op ruime interpretatie duiden, noemde Mr. van der Hoeven, bij de behandeling van art. 110 (94 oud), o.a. het met een handschoen iemand in het gezicht slaan en het hem bespuwen.

Gelijk wij zagen was in het ontwerp 1897 als eisch opgenomen dat de feitelijkheid of de bedreiging *tegen een meerdere* waren gericht. Door het wegvallen van de woorden „tegen een meerdere” omvat het artikel nu ook gevallen die in den engen zin des woords geen „militair oproer” zijn.

Uitdrukkelijk is in de Memorie van Toelichting vastgelegd, dat het voldoende is wanneer slechts één der samenrottenden de feitelijkheid of de bedreiging daarmee bedreven heeft.

Moet het opzet van de samenrottenden op het plegen van de

feitelijkheid gericht zijn? Wij zouden meenen van niet en zien in den eisch dat het tot eenige feitelijkheid gekomen moet zijn een bijkomende voorwaarde voor de strafwaardigheid ¹⁾ die buiten het schuldverband staat.

Hoewel de feitelijkheid voor alle samenrotters van het grootste belang is, omdat eerst daardoor het samenrotten met het genoemde oogmerk tot militair oproer wordt, is voor de feitelijkheid zelve alléén degene, die haar bedreven heeft, verantwoordelijk: dit volgt uit de woorden „behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de bij-, zondere door hem bedreven feiten”. Men heeft dan dus een geval van *meerdaadschen*-, niet van *éendaadschen* samenloop. (Zie het hiervoren vermelde, door Mr. Ort over dezelfde woorden opgemerkte, bij de behandeling van de Wet van 16 December 1916, Stbl. no. 539).

Daar naar onze opvatting het gekomen-zijn tot eenige feitelijkheid enz. eene bijkomende voorwaarde voor de strafwaardigheid is, is poging tot militair oproer niet denkbaar.

Artikel 127 Mil. Swb. straft de samenspanning tot militair oproer gelijk de poging en verklaart de bepaling van art. 83 Mil. Swb. toepasselijk, zoodat ook de deelnemer aan deze samenspanning, indien hij als denunciant optreedt, niet strafrechterlijk kan worden vervolgd.

Artikel 125 bevat een verhoogde strafbedreiging voor de „belhamels” aan militair oproer. Met de fictie uit de oude Crimineele Wetboeken dat *zij* als „aanleggers of hoofden” werden beschouwd die, na bij name genoemd te zijn, niet voldeden aan het bevel tot uiteen gaan, heeft het Mil. Swb. gebroken. Of iemand belhamel was moet de rechter geheel naar omstandigheden uitmaken, „het is een bloot feitelijke vraag” — aldus de Memorie van Toelichting. — „Den hoogsten rangbekleeder altoos als zoodanig te beschouwen, zou dikwerf strijden met de ware toedracht der zaak.” ²⁾ Het kan zijn: hij die het plan ontwierp, uitwerkte en hielp tenuitvoerbrenge; hij die de leiding had; hij die door voorbeeld, toespraak of geschreeuw op verschillende plaatsen het oproer aanwakkerde; hij die het beheer en de uitdeeling der wapenen en munitie aan zich behield, enz.” En op een vraag in het Verslag der Tweede Kamer om weer tot het stelsel van art. 85 C. W. L. terug te keeren, luidde het Regeerings-antwoord: „Zijn wettelijke vermoedens in het strafrecht in het algemeen te verwerpen, vooral is dit zoo, wanneer de wettelijke conclusie uit zekere omstandigheid getrokken, veeltijds valsch zoude zijn. En dat zou hier het geval zijn, omdat zij, die nalaten op aanzegging uiteen te gaan,

1) Anders E. G. de Wijs t.a.p. T. v. S. XX bladz. 452, die de feitelijkheid als tweede gevolg van de handeling beschouwt.

2) Wij merken hierbij op dat door art. 48 Mil. Swb. tegen den meerdere-deelnemer, in tijd van vrede, veelal nog een zwaarder straf-maximum zal zijn bedreigd, dan wanneer hij als „belhamel” werd beschouwd.

„dikwijls feitelijk niet aan die aanzegging kunnen voldoen of zelfs „dit niet durven voor anderen, de eigenlijke belhamels.”¹⁾

Het woord „belhamels” is aan het gewone spraakgebruik ontleend, evenals het door de Deutsche strafwetten gebruikte woord „Rädelsführer”.

Al is nu het met name noemen niet meer in de wet te vinden en al is de hierboven bedoelde fictie verdwenen, toch zouden wij er *met nadruk op* willen wijzen dat het *bij name noemen*, ook onder de huidige strafwet nog van gewicht is. Ten eerste toch heeft een order aan een met name genoemd persoon méér uitwerking dan een algemeen bevel, maar ook is het zeer goed mogelijk dat door het niet opvolgen van de order door den met name genoemde, deze door het voorbeeld van indisciplinair optreden dat hij geeft, het oproer aanwakkert en dan ook door den rechter als belhamel zal worden beschouwd.

Het woord belhamels is in het meervoud gebruikt, om duidelijk te doen uitkomen dat er meer dan één kunnen zijn.

De belhamels moeten tevens zijn deelnemers aan het militair oproer. Naar ons gevoelen vloeit uit gebruik van het zelfde woord in art. 126 Mil. Swb., waar dit woord geen andere beteekenis *kan* hebben dan van mede-samenrotters, en uit de woorden van art. 125 „*onder de deelnemers*” voort, dat, om belhamel van art. 125 te kunnen zijn, men ook daadwerkelijk aan de samenrotting, die tot oproer werd, moet hebben deelgenomen en het woord „deelnemers” dus *niet* in de ruime beteekenis van Titel V van het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht moet worden opgevat.²⁾ Aanstokers die zelf achter de schermen bleven, vallen dus buiten dit artikel, hun strafbaarheid zal — zoo het militairen zijn — op grond van genoemden Titel V Boek I W. v. Sr. kunnen worden opgetrokken en, zijn het burgers, dan zullen zij veelal onder art. 204 van het Wetboek van Strafrecht vallen.³⁾ Van den aanvang af heeft Mr. van der Hoeven, gelijk wij reeds zagen, met het systeem van de Crimineele Wetboeken om de eenvoudige deelnemers aan militair oproer vrij uit te laten gaan gebroken; straffeloos is geen enkele deelnemer meer. Wel heeft men zoowel in de militaire commissie als in de Tweede Kamer nog gepoogd het vroegere stelsel van art. 85 C. W. L. te doen herleven, maar die pogingen hebben gefaald.

Artikel 126 Mil. Swb. was noodig geworden toen ter voldoening aan den wensch der militaire commissie Mr. van der Hoeven in het tweede ontwerp den eisch had opgenomen, dat het „tot eenige feitelijke, lijkheid of bedreiging daarmede” moest zijn gekomen. Het eerste

1) Zie van der Hoeven II, bladz. 280;

2) Anders E. G. de Wijs, t.a.p. T. v. S. Deel XX, bladz. 463.

3) Het is o.i. de taak van den Garnizoenscommandant om de aandacht van de betrokken autoriteiten te vestigen op art. 204 W. v. Sr., betrekking hebbende op het uitlokken van oproer of mouterij, wanneer er aanleiding toe bestaat te vermoeden dat burgers zich aan deze feiten schuldig maken.

lid van dat artikel luidt thans — na de wijziging die de Invoeringswet er in gebracht heeft (zie hiervoor bij de bespreking van de Wet van 16 December 1916, Stbl. no. 539) — als volgt:

„De deelnemers aan samenrotting om in vereeniging hun plicht te verzaken die tot de orde terugkeeren, voordat het tot eenige feitelijkheid of bedreiging daarmede gekomen is worden gestraft met „gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren.”

Het tweede lid geeft een strafverzwaring voor tijd van oorlog of indien de samenrotting is gepleegd aan boord van een oorlogsvaartuig zich ergens bevindende, waar geen onmiddellijke hulp te verkrijgen is, en het derde lid verdubbelt het maximum der gestelde straffen ten aanzien van de belhamels.

De bedoeling was in dit artikel de z.g. „thatlose Zusammenrottung” strafbaar te stellen en volgens de M. v. T. doet het er niet toe *waarom* men tot de orde terugkeerde; immers als voorbeeld werd genoemd het geval dat „één of meer of zelfs alle deelnemers aan de „samenrotting, door een goedgezinde macht overvallen en in bedwang gehouden, het hoofd in den schoot leggen en tot de orde terugkeeren op het oogenblik waarop het oproer zou uitbarsten.” Zijn de samenrotters weer tot de orde teruggekeerd omdat zij berouw kregen, of omdat ditmaal de omstandigheden niet gunstig waren dan vallen zij natuurlijk ook onder dit artikel. Evenals art. 124, is ook dit artikel van zeer verre strekking.

Hiermede zijn wij aan het einde gekomen van de bespreking van den juridischen kant der collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid, maar er is ook nog een andere zijde, de practische d.w.z. hoe staat de meerdere, die zich bevindt tegenover een samenrottende menigte militairen, er voor, wat moet en mag hij doen en wat moet hij laten? Ook daaraan willen wij enkele woorden wijden.

Wij zouden ons in de allereerste plaats willen aansluiten aan een zinsnede in den, mede in deze aflevering opgenomen, brief van den Commandant van het Veldleger, waarin deze het in doodgewone spreektaal zoo juist zegt: „men vermijde den schijn van zoete „broodjes te bakken”.

Men zie niet over het hoofd, dat het overgrootste deel van in eene samenrotting of in een oproer betrokken militairen altijd meegesleept zijn door eenige raddraaiers, die, gebruik makend van voor hun doel gunstige omstandigheden, zooals algemeene prikkelbaarheid wegens eenige kleine grieven, en na eerst vaak van te voren de stemming door het toedienen van drank te hebben rijp gemaakt, de menschen opruien tot daden die zij uit zich zelve niet zouden bedrijven. ¹⁾ Daarom is het zeker uitstekend om tegenover die ophitsing van den kameraad — als het kan — te stellen de overtuigende toespraak van den meerdere, maar die toespraak moet steeds den indruk maken dat er over-

1) Zie mede het antwoord van den Minister van Oorlog Lambooy op de vragen van den heer Schaper. Aanhangsel Handelingen der Tweede Kamer 1926/27, bladz. 27.

reding gebezigd wordt in het belang van de te-hoop-geloope-
nen en *niet* om der wille van het gezag; dat het pogen met goede
woorden de orde te herstellen voortkomt uit het streven naar wat
ook voor de overtreders nog het beste is, maar *niet* uit een besef
van zwakheid.

Natuurlijk is de grens daartusschen moeilijk te trekken, maar
er zijn toch grenzen aan te geven. Het parlementeeren met de
raddraaiers, het ontslaan van arrestanten uit arrest, het bij een ver-
hoor van een arrestant eenige der samenrottenden als getuigen toela-
ten, het zich, als meerdere, gedeeltelijk van de ten dienste staande
machtsmiddelen ontdoen om aan een gestelden eisch te gemoet te
komen, b.v. het doen inrukken van een reeds aangetreden wacht, het
wegzenden van reeds ontboden politietroepen of de belofte daartoe,
zijn uit den booze. Hoogstens verkrijgt men er door dat op *dat*
oogenblik eenigermate rust intreedt — wat trouwens maar in zeer
enkele gevallen geschieden zal — maar het „gezag” krijgt een knauw,
waarvan het zich niet gauw herstelt.

Wij zagen hierboven reeds dat het, afgescheiden van het daaraan
steeds verbonden fictieve aanlegger-zijn van den opstand, in de
oude Crimineele Wetboeken juist gezien was, om in geval van
samenrotting te bepalen, dat elk superieur, na de algemeene order
van uiteen te gaan gegeven te hebben, eenige der samenrottenden
met name mocht noemen, en wij merkten op, dat opvolgen van dit
vervallen voorschrift ook thans nog aanbevelenswaard was.¹⁾ Een
bezwaar is natuurlijk dat, b.v. bij herhalingsoefeningen, een supe-
rieur vaak de namen niet zal weten, maar veelal zal men dan toch
de bedoelde personen wel nader kunnen aanduiden.

Faalt nu de poging tot overreding en faalt het middel der alge-
meene- en der persoonlijke orders, dan *moet* men tot geweld over-
gaan. Zeer duidelijk luidt art. 143 Mil. Swb.:

„De militair die, getuige van een door een mindere ge-
„pleegd misdrijf, opzettelijk nalaat tegen den dader de door het
„belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen
„aan te wenden, wordt gestraft gelijk de medeplichtige.”

Of de hierboven bedoelde middelen in de werkelijkheid gefaald
hebben, kan natuurlijk slechts naar omstandigheden worden uitge-
maakt. Wordt in de samenvatting volhard of wordt een feitelijkheid
van eenigszins ernstigen aard gepleegd, dan kan o. i. ieder uitstel
van geweldmaatregelen den toestand slechts verergeren.

De bevoegdheid tot het gebruik maken van de wapens — want
daar zal het, als het tot geweldmaatregelen komt, wel altijd om

1) Hieruit vloeit reeds voort, dat het o.i. noodzakelijk is dat de meer-
deren die bij een onderdeel waarbij ongeregelheden plaats vinden zijn
ingedeeld, zich zoo spoedig mogelijk moeten begeven naar het terrein waar
de ongeregelheden plaats vinden. In dit geval thuis blijven en Gods
water over Gods akker laten loopen beteekent ernstig plichtsverzuim.

gaan — is bij de behandeling van het ontwerp-Militair Strafwetboek bij de tegenwoordige artt. 114 en 143 ter sprake geweest.

Na eene opmerking in het verslag der militaire commissie bij de ontwerp-Memorie van Toelichting op art. 98 (oud) — thans 114 — over de wenschelijkheid van erkenning in de wet van het recht van den meerdere om desnoods met geweld gehoorzaamheid af te dwingen en zelfs, zoo noodig, den ongehoorzamen mindere op staanden voet overhoop te schieten, en over de noodzakelijkheid van strafbepalingen als die van het oude art. 83 C. W. L., strafbaar stellend den officier, die zich niet met alle middelen van geweld tegen een algemeenen opstand verzette, heeft Mr. van der Hoeven getracht een artikel te ontwerpen waarin alle gevallen zouden zijn opgenomen, in welke een militair, om een grooter gevaar te voorkomen, bevoegd was van zijne wapenen gebruik te maken. Dat artikel kreeg echter een zoodanige uitbreiding, dat daardoor alleen reeds werd aangetoond dat het in het Wetboek van Militair Strafrecht niet behoorde voor te komen. Eene wettelijke bepaling ter erkenning van die bevoegdheid was, naar de meening van Mr. van der Hoeven, ook niet noodig. Ten aanzien van art. 127 (thans 143) dat, voor zoover thans voor ons van belang, luidde: „Hij die opzettelijk „nalaat zijnen mindere het plegen van een misdrijf te beletten. . . .”, merkte Mr. van der Hoeven, naar aanleiding van de hierboven bedoelde opmerking in het verslag der militaire commissie op: „Artikel 125 van het Ontwerp gebiedt aan elken meerdere het plegen „van een misdrijf door een mindere te beletten. Wanneer er noodzaak „bestaat, kan hij daartoe alle mogelijke hem ten dienste staande „middelen aanwenden. Art. 40 van het Wetboek van Strafrecht „waarborgt hem daarvoor weder straffeloosheid. Wanneer naar zijn „oordeel het misdrijf *moet* worden belet en gewone middelen zijn „hiertoe niet voldoende, dan wordt de drang der noodzakelijkheid „overmacht en feiten, waartoe men door overmacht is gedrongen, „zijn niet strafbaar.”¹⁾

Nadat een lid der militaire commissie er op gewezen had, dat het voorstel van die commissie verder reikte, dat in ernstige omstandigheden de meerdere niet alleen *bevoegd*, maar zelfs *verplicht* moest zijn desnoods met kracht op te treden en dat de commissie meenderen die dezen plicht niet nakwamen strafbaar wenschte te zien gesteld, meende Mr. van der Hoeven dat een dergelijke bepaling in art. 125 van het ontwerp kon worden opgenomen en verklaarde zich bereid, in dat artikel achter het woord „beletten” in te voegen: „en, „indien het belang der zaak het eischt, daartoe zelfs de uiterste „maatregelen van geweld aan te wenden.”

Deze bijvoeging had in het tweede ontwerp plaats. Het ontwerp 1897 is eenigszins anders van redactie en luidt — voor zoover de onderhavige kwestie aangaat —: „Hij die opzettelijk toelaat dat een „mindere een misdrijf pleegt, die opzettelijk nalaat, ten einde dit te

1) Zie v. d. Hoeven II, bladz. 229.

„beletten alle te zijnen dienste staande middelen, zelfs, zoo het be-
 „lang der zaak het eischt, de uiterste maatregelen van geweld aan
 „te wenden. . . .”

De Memorie van Toelichting bevat te dezen aanzien o. a. de vol-
 gende passage: „De officier of onderofficier die kan voorkomen dat
 „een misdrijf door een zijner minderen wordt gepleegd, is daartoe
 „steeds verplicht. Vooral maakt het vèr strekkend belang van tal
 „van militaire misdrijven de algemeene strafbaarstelling van de
 „zoogenaamde negatieve complicité wenschelijk, waaronder dan
 „zooewel moet worden verstaan het opzettelijk *toelaten*, dat een min-
 „dere een misdrijf pleegt, als het opzettelijk *nalaten* alle ten dienste
 „staande middelen aan te wenden ten einde zulks te beletten.”¹⁾

Omtrent de woorden „de uiterste maatregelen van geweld aan te
 „wenden” merkt dezelfde Memorie op, dat de bevoegdheid van den
 meerdere, om in sommige, niet limitatief aan te geven gevallen
 (b.v. bij oproer) krachtige maatregelen van geweld te nemen, hier
 tot een plicht wordt verheven en dat dit artikel ten doel heeft, zoo-
 wel den mindere aan het dadelijke gevaar te herinneren, waaraan
 hij zich blootstelt door zich onder zoodanige hoogst ernstige om-
 standigheden aan grove plichtsverzaking schuldig te maken, als den
 meerdere voor oogen te houden, dat hij de *uiterste* maatregelen van
 geweld alleen dan heeft aan te wenden, wanneer het belang der zaak
 dit vordert.

In het Verslag der Tweede Kamer werd betwist dat de meerdere
 reeds aan art. 40 W. v. Sr. het recht ontleende zoo noodig den on-
 gehoorzame mindere neer te schieten en werd — geheel ten on-
 rechte — de meening verkondigd dat aan overmacht niet valt te
 denken wanneer tegen den meerdere geen geweld wordt gepleegd en
 bovendien opgemerkt dat de artikelen 40 en 41 W. v. Sr. er zich
 toe bepalen *straffeloosheid* te waarborgen wegens collisie van *plich-*
ten, terwijl in het onderhavige artikel den meerdere uitdrukkelijk
geboden wordt dat hij den mindere in de genoemde gevallen — en
 dus ook, zoo noodig, bij het tegengaan van onbeduidende misdrij-
 ven — *moet* dooden.

In haar antwoord hield de Regeering vast aan hare meening dat
 art. 40 Sr. de bevoegdheid geeft, altijd en niet alleen wanneer tegen
 den meerdere geweld gebruikt wordt, indien noodig straffeloos maat-
 regelen van geweld tegen den mindere aan te wenden en beant-
 woordde de tweede opmerking, op de volgende wijze:

„Dat een uitdrukkelijk gebod aan den militair om, zoo noodig,
 „maatregelen van geweld aan te wenden, in onze wetgeving niet
 „te vinden is, en dat dit gebod alleen in dit artikel als het ware
 „verscholen ligt, kan niet als een bezwaar tegen het artikel gelden.
 „Immers het is in onze wetgeving regel, dat de geboden of verbo-
 „den, op welker niet-nakoming straf is gesteld, niet uitdrukkelijk

1) Zie H. v. d. Hoeven II, t.a.p. bladz. 371.

„en afzonderlijk zijn geformuleerd, maar dat zij alleen verborgen „liggen in het artikel dat de straf stelt.”¹⁾

Meer succes had de opmerking dat de redactie van het artikel (waarin ook het tegenwoordige artikel 144 was opgenomen) zeer gewrongen was. De Regeering splitste n.l. het artikel en bracht eenige redactie-wijzigingen aan waardoor het eerste deel van het artikel de redactie kreeg van het huidige artikel 143. Wat die redactie-wijzigingen betreft halen wij, tot goed begrip, uit het Verslag van de Tweede Kamer nog de volgende alinea's aan:

„„*Beletten*” Is dat woord ruim genoeg, bijvoorbeeld met het oog „op ongehoorzaamheid? Wanneer een soldaat weigert te vuren en „de meerdere schiet hem, om een voorbeeld te stellen, neer, dan is „er immers geen sprake van beletten van een misdrijf, terwijl toch „in gegeven omstandigheden zulk een daad noodzakelijk kan zijn. „Voorts werd in overweging gegeven te lezen „naar vermogen” „beletten.

„*Zelfs, zoo het belang der zaak het eischt, de uiterste maatregelen „van geweld aan te wenden*”. Blijkens de M. v. T. zijn deze woorden „in het artikel opgenomen om den meerdere voor oogen te houden hoe „hij heeft te handelen. Dit behoort hem echter, volgens sommige „niet in dit wetboek, doch langs anderen weg te worden herinnerd.

„De uitdrukking „zoo het belang der zaak het eischt” scheen te „zwak. Duidelijk behoort uit te komen, dat slechts in de hoogste „noodzakelijkheid tot het uiterste geweld de toevlucht mag worden „genomen.

„In plaats van „de uiterste maatregelen van geweld aan te wen- „den” zouden sommigen liever willen lezen „van de wapenen gebruik „te maken.”

Het Regeeringsantwoord dat de huidige redactie bracht, beantwoordde deze alinea's met het volgende: „„*Beletten*” is vermeden. „Aan de opmerkingen, in de drie volgende alinea's vervat, is, naar „de Regeering vertrouwt, te gemoet gekomen door het gebruik van „de woorden: „de door het belang der zaak *gevorderde* maatregelen „van geweld.” Daarin ligt opgesloten, dat geweld alleen mag wor- „den aangewend, *indien* en *voorzoover* dit noodzakelijk is.”²⁾

Wij zijn in het voorgaande zeer uitvoerig geweest om aan de hand der geschiedenis van de artt. 143 en 114 Mil. Swb. nog eens duidelijk in het licht te stellen dat aan het recht en de plicht van den meerdere tot het nemen van de geëigende maatregelen van geweld niet te twijfelen valt.

Het geweld mag echter alleen worden aangewend, *indien* en *voorzoover* dit noodzakelijk is.

Wij hadden het hiervoor reeds met een enkel woord over het „*indien*”, nu nog een enkele opmerking over het „*voorzoover*”.

1) Zie v. d. Hoeven, II bladz. 373.

1) Zie v. d. Hoeven II, bladz. 374 en 375.

Hoever het gebruik van geweld gaan moet is, evenals de vraag of geweld gebruikt moet worden, uitsluitend naar omstandigheden te beoordeelen. De rechter die tenslotte te beslissen zal hebben of de meerdere *te* ver is gegaan, maar ook of hij ver *genoeg* gegaan is, zal met de zeer moeilijke omstandigheden waartegenover de meerdere zich in geval van deze collectieve delicten geplaatst ziet, ter dege rekening moeten houden en zal zeker weten te beseffen dat, wanneer eenmaal grooter onheil afgewend is, men op zijn hoede moet zijn voor de zoo gemakkelijk te trekken conclusie dat ook met de toepassing van minder ernstige repressie-maatregelen had kunnen worden volstaan. ¹⁾

De meerdere zal alleen juist kunnen handelen, wanneer hij zich weet te beheerschen, met kalme vastberadenheid den toestand beoordeelt en dienovereenkomstig de repressiemaatregelen bepaalt. Het behoeft inderdaad geen betoog dat de meerdere zich in een uiterst verantwoordelijke en moeilijke positie bevindt, maar hij moge niet uit het oog verliezen dat het voorbij laten gaan van het juiste moment voor toepassing van een geweldmaatregel aanleiding kan zijn tot de ernstigste gevolgen.

Waarin zal het gebruik van geweld bestaan? Bij kleine samenrottingen, waarbij men nog over een ruim overschot van goed-willend en betrouwbaar personeel beschikt, zal het in arrest doen brengen natuurlijk het aangewezen middel zijn, maar bij oproeren van eenigen omvang zal men op het gebruik van wapenen aangewezen zijn. Hoe of dat gebruik zal moeten zijn, b.v. — om bij schietwapenen te blijven — of men eerst met wachtpatronen zal hebben te schieten, en of daarna eerst een salvo met scherp over de hoofden heen zal moeten worden afgegeven, kan in het algemeen niet worden uitgemaakt. De feitelijke omstandigheden beheerschen hier alles. Dergelijke bedreigingen kunnen een oproerige menigte tot bedaren brengen, maar ook bestaat de kans dat deze dit dreigen uitlegt als een bewijs van niet-durven en nog driester wordt. Om de zeer ernstige gevolgen, zouden wij meenen dat slechts in zeer bijzondere gevallen, b.v. wanneer de menigte zoozeer opdringt dat er geen seconde te verliezen is, tot het dadelijk op de samenrotters met scherp vuren mag worden overgegaan.

Men denke eraan — aldus de brief van den Commandant van het Veldleger — om, alvorens geweld te gebruiken, eerst de wettelijke sommatie's te doen. Hiermede wordt zonder twijfel bedoeld op de, in de aanschrijving van den Minister van Oorlog ad interim van 7 April 1848 no. 21, gebruikte formule „Gehoorzaamheid aan de „Wet! Naar huis — of geweld zal worden gebruikt”. Deze sommatie moet, volgens dat voorschrift, de commandant van een troep, — in het geval dat samenscholingen door de militaire macht moeten worden uiteengedreven — drie maal herhalen, alvorens hij van

1) Dat de beslissing in dezen in handen ligt van militair-rechterlijke colleges is, op zich zelve, dunkt ons, voor den meerdere reeds een waarborg.

de wapenen gebruik mag doen maken, met dien verstande, dat die waarschuwingen niet vereischt worden als het gaat om zelfverdediging.

Een voorschrift van geheel dezelfde strekking en met gelijke formuleering van de sommatie, kwam indertijd voor in artikel 4 van het in November 1904 ingediende wetsontwerp tot vaststelling van verplichtingen en bevoegdheden van de militaire macht bij haar optreden tot hulp van het burgerlijk gezag en ten aanzien van de burgerij ¹⁾, welk ontwerp nimmer het Staatsblad heeft bereikt.

Nu is het natuurlijk juist gezien om in het algemeen den meerdere, die tot geweld wil doen overgaan, de plicht op te leggen te waarschuwen. Dit kan de samenrotters nog tot inkeer brengen en het is ook noodig tot waarschuwing van degenen die met goede bedoelingen ²⁾ of alleen uit nieuwsgierigheid zich in de samensholing bevinden. De geijkte formuleering is echter voor gevallen als de hier besprokene o.i. onjuist. Het bedoelde voorschrift van 1848 ziet kennelijk op het gebruik van de wapenen tegen oproerige burgers. De woorden „gehoorzaamheid aan de wet” dienen er dan toe om de burgers, die in gewone omstandigheden met militairen als handhavers van 's lands wetten niets te maken hebben, te beduiden dat zij op dat oogenblik aan de militairen te gehoorzamen hebben, terwijl de toevoeging „naar huis” alleszins redelijk is. Maar bij de gevallen als waarop wij hier het oog richten, is het gehoorzamen aan militaire bevelen de allereerste plicht van al de saamgeschoolden. De meerdere treedt hier niet op als handhaver van 's lands wetten, maar als handhaver van zijn *eigen* gezag, vandaar dat de geijkte formule voor deze gevallen onjuist moet worden geacht, tevens ook omdat de woorden „naar huis” hier geheel misplaatst zijn. De saamgeschoolde militairen moeten uit elkaar gaan, of naar de kazerne, of waarheen het bevel van den meerdere hen gebiedt te gaan, maar naar *huis*, daar moeten zij zeker *niet* heen ³⁾. Wij zouden dus voor deze gevallen de sacramentele woorden liever willen vervangen door b.v. deze: „Gehoorzaamheid aan mijne bevelen, of geweld zal worden gebruikt” of iets dergelijks. Heeft men een trompetter of trommelslager bij de hand en dringt de tijd niet, dan lijkt ons navolging van het hiervoren vermelde Fransche voorschrift van 28 Augustus 1791 wel aanbevelenswaardig.

De wettigheid van het gewelddadig optreden wordt er echter niet door bepaald. Indien de omstandigheden zóó zijn dat er voor sommaties met of zonder tromgeroffel geen tijd is, dan blijft het toch de plicht van den meerdere tot het nemen van geweldmaatregelen over

1) Zie M. R. T. Deel II, blad. 8.

2) Bij de onlusten te Assen bevonden zich tot aan de sommatie toe nog verschillende meerderen tusschen de saamgeschoolde manschappen om hen tot rede te brengen.

3) Zooals blijkt uit het antwoord van den Minister van Oorlog, werden de woorden „naar huis” in de te Assen gedane sommaties dan ook vervangen door „naar de kamers”.

te gaan. Artikel 143 geeft hem geen keus, want het gezag zal en moet gehandhaafd blijven. ¹⁾ Daar komt het — welke krijgsmacht men ook hebbe — in de eerste plaats op aan. Vervolmaking van het materieel, verbetering van het legerstelsel moge van groot gewicht zijn, dat alles helpt niets als het gezag tot fictie wordt.

Mogen de bepalingen van het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, die wij hierboven nader beschouwden, er het hunne toe bijdragen om te voorkomen dat onze weermacht door innerlijke verzwakking ten onder gaat.

Wijziging van de Deutsche militaire strafwetgeving.

Vermeldden wij in de vorige aflevering van ons Tijdschrift de onlangs plaats gehad hebbende wijziging van de Deutsche „Militärstrafgerichtsordnung”, hieronder willen wij de voornaamste veranderingen door de op 1 Augustus j.l. in werking getreden wet van 30 April 1926 tot vereenvoudiging van het militair strafrecht in het Deutsche militaire strafwetboek, en in het „Einführungsgesetz zum Militärstrafgesetzbuch” aangebracht, wat nader in oogenschouw nemen.

De veranderingen bestaan veelal hierin dat de eenvoudigste vorm van een misdrijf vervallen is. Zoo is b.v. in den Titel „Ongeoorloofde afwezigheid en Desertie” het enkele zich ongeoorloofd verwijderen of van verlof achterblijven zonder termijnbepaling niet langer afzonderlijk strafbaar gesteld, en zoo is het niet-opvolgen van een dienstbevel — tot nu toe volgens § 92 strafbaar — voortaan strafeloos, mits geen belangrijk nadeel of gevaar er het gevolg van is geweest. Een gevolg hiervan is weder dat in het bovengenoemde „Einführungsgesetz” lid 2 van § 3, opnoemende de in het wetboek strafbaar gestelde feiten die oock disciplinair mogen worden afgedaan en die dus juist verwijzen naar de eenvoudigste vormen van die feiten, is komen te vervallen. Het argument dat Prof. van der Hoeven, bij de behandeling van de Wet op de Krijgstucht, nog aan die bepaling kon ontleenen ten betooge dat oock elders de bevoegdheid

1) Welke de gevolgen zijn van een weifelend en slap optreden, leert ons het belangwekkende Verslag van de Commissie tot onderzoek naar de ontevredenheid in het Leger (Algemeene Landsdrukkerij 1919).

Ook in het jaar 1924 hebben de Ede zoogenaamde relletjes plaats gehad, welke een ernstig karakter droegen.

Merkwaardig is, dat, zoo wij althans goed zijn ingelicht, noch het gebeurde in de Legerplaats bij Harskamp (1918), noch te Ede in 1924, aanleiding heeft gegeven tot strafrechtelijke vervolging. Indien dit inderdaad juist is, dan schijnt er wel aanleiding de vraag in overweging te nemen, of in gevallen als hier bedoeld, een tijdig ingrijpen van hoogerhand — en wij denken hier oock aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Commandant van het militaire arrondissement gevormd door het Rijk in Europa (Bevelhebber van de derde militaire afdeling, K.B. 12 Maart 1923 Stbl, n°. 65) — mogelijk moet worden gemaakt.

bestond om feiten die als misdrijven zijn omschreven, krijgstuuchtelijk te behandelen en ter verdediging alzoo van het stelsel van art. 2 W. K. ¹⁾ kan dus voortaan niet meer worden aangevoerd.

Alvorens over te gaan tot een nadere beschouwing van de in het militaire strafwetboek aangebrachte wijzigingen, in volgorde der paragrafen, willen wij nog eerst wijzen op de tweede belangrijke wijziging van het „Einführungsgesetz”, óók weer in § 3, het vervallen n.l. van het eerste lid, luidende: „Eine Bestrafung in Gemäßheit des Militär-Strafgesetzbuches kann nur auf Grund eines gerichtlichen Erkenntnisses erfolgen.” In het vervolg gelden dus ook ten aanzien van de militaire strafbare feiten de gewone regelen van bewijs.

Wat de veranderingen in het militaire strafwetboek betreft merken wij allereerst op dat de tendenz van deze wijzigingswet om te vereenvoudigen en te verzachten al dadelijk uitkomt in de allereerste wijziging in het hoofdstuk „Einleitende Bestimmungen”. Was het tot nu toe, wilde een artikel, waarin als eisch was gesteld dat het feit voor „versammelter Mannschaft” begaan was, toepasselijk zijn, noodig dat, behalve de meerdere en de dader, ten minste drie andere manschappen tegenwoordig waren, nu is die eisch opgevoerd tot zeven manschappen. Aldus bepaalt de gewijzigde § 12, waarin thans tevens een bepaling is opgenomen ter oplossing van het vraagstuk wanneer een verboden handeling moet geacht worden „unter den Waffen” te zijn begaan.

Vereenvoudiging spreekt ook uit de wijzigingen die de eerste Titel van het Hoofdstuk „Von der Bestrafung im Allgemeinen” ondergaat. Het aantal soorten arreststraf, tot nu toe vier, wordt tot drie teruggebracht n.l. Stubenarrest, gelinden Arrest en geschärften Arrest. Als gevolg hiervan is de strengste soort van arrest voortaan niet uitsluitend meer het privilege van de ongegradueerden, maar mag die ook aan onderofficieren, tenminste aan onderofficieren „ohne Portepée” worden opgelegd. Wat de wijze van uitvoering der arreststraffen betreft, worde hier met de opmerking volstaan, dat de harde legerstede en het water en brood, die vroeger bij de strengste *twee* vormen van arrest hoorden, in den vervolge alleen imperatieve Begeiterscheiningen van het „geschärften Arrest” zullen zijn.

De rij der paragrafen vervolgende, komen we nu als eerste belangrijke verandering aan de wijzigingen die de Titel over de ongeoorloofde afwezigheid en de desertie heeft ondergaan. Gelijk reeds werd opgemerkt is de ongeoorloofde afwezigheid in haar eenvoudigste gedaante, gelijk die was strafbaar gesteld in de vroegere § 64 uit het wetboek vervallen en heeft men de termijnen die vroeger moesten verlopen om het misdrijf tot een gequalificeerd misdrijf met zwaardere strafbedreiging te maken (§ 66 oud) thans in de omschrijving van het misdrijf in zijn lichtsten vorm opgenomen. Ongeoorloofde afwezigheid van langer dan zeven dagen (te velde langer dan drie dagen) — hetzij opzettelijk, hetzij culpoos — kan volgens de nieuwe

¹⁾ Zie v. d. Hoeven, III bladz. 33.

paragraaf 64 met gevangenisstraf of „Festungshaft” tot een maximum van 2 jaar worden gestraft. De tweede zin van het artikel, luidende „In minder schweren Fällen kann die Strafe bis auf vierzehn Tage geschärften Arrestes ermäßigt werden” voorziet — naar het ons wil voorkomen — in de gevallen dat de afwezigheid *korter* dan 7 of 3 dagen heeft geduurd en die thans door het wegvallen van de oude paragraaf 64 anders straffeloos zouden zijn geworden.

In paragraaf 65, bepalende dat op gelijke wijze als de ongeoorloofd afwezig geblevene zal worden gestraft, hij die zich te velde, na zijn troep te zijn kwijt geraakt, niet weder bij den dichtsbijzijnden troep aanmeldt, of die, na geëindigde krijgsgevangenschap, nalaat zich bij een troepenonderdeel te melden, is thans door deze wijzigingswet als bestanddeel van het strafbare feit ingevoegd, dat de schuldige moet hebben nagelaten zich *binnen drie dagen* aan te melden.

De omschrijving van de eigenlijke desertie (Fahnenflucht) — het zich verwijderen „in der Absicht, sich der Verpflichtung zum Dienste in der Wehrmacht dauernd zu entziehen, oder die Auflösung des Dienstverhältnisses zu erreichen” — is eenigszins vollediger gemaakt dan deze onder de oude wet luidde. Er wordt nu ook onder begrepen het geval waarin het opzet niet verder reikt dan om gedurende den duur van een oorlog of van onlusten afwezig te blijven, eene uitbreiding dus die wij in artikel 98 (1o) van ons wetboek reeds kenden. Hierbij moet nog in het oog worden gehouden dat de noodzaak van die uitbreiding in Duitschland zooveel klemmender was, omdat bij ons ongeoorloofde afwezigheid na verloop van dertig of vier dagen, van zelf onder de zwaardere strafbepaling van desertie komt te vallen (art. 98 (2o)), maar die gelijkstelling in het Duitse militair strafwetboek onbekend is.

Paragraaf 79, strafbaar stellende — voor zoover hij niet reeds onder de desertiebepalingen valt — den gevangene die zich zelf bevrijdt, is vervallen.

De titel tot opschrift dragende „Strafbare Handlungen gegen die Pflichten der militärischen Unterordnung” ondergaat de volgende wijzigingen.

In de eerste plaats vervalt het eerste artikel, zeer in het algemeen strafbaar stellende „Wer im Dienste oder in Beziehung auf eine Diensthandlung die dem Vorgesetzten schuldige Achtung verletzt, insbesondere laut Beschwerde oder gegen einen Verweis Widerrede führt” en in het tweede lid de straf o.m. verzwarende voor het geval de „Achtungsverletzung sich als eine Drohung darstellte,” evenals met het eerste artikel van den desertie-titel het geval was. De nieuwe paragraaf 89 begrenst de strafbaarheid veel meer en omschrijft de norm als het in dienst of in betrekking tot een diensthandeling bedreigen van een meerdere met een „Verbrechen” of „Vergehen”.

In de tweede plaats vervalt eveneens paragraaf 90, strafbaar

stellende het „auf Befragen in dienstlichen Angelegenheiten den Vorgesetzten wissentlich die Unwahrheit sagen”, welke paragraaf door geen soortgelijk — zij het dan ook enger geredigeerd — voorschrift wordt vervangen.

Thans zijn wij genaderd tot de paragrafen omtrent de dienstweigerings. Paragraaf 92, oorspronkelijk strafbaar stellende de eenvoudigste vorm van ongehoorzaamheid, n.l. het nalaten te gehoorzamen aan een „Befehl in Dienstsachen”, hetzij door niet opvolging, verandering of overschrijding van het bevel, komt te vervallen en wordt vervangen door het navolgende artikel:

„Wer vorsätzlich einen Befehl in Dienstsachen nicht befolgt und „dadurch vorsätzlich oder fahrlässig einen erheblichen Nachteil, „eine Gefahr für Menschenleben oder in bedeutendem Umfang für „fremdes Eigentum oder eine Gefahr für die Sicherheit des Reichs „oder für die Schlagfertigkeit oder Ausbildung der Truppe herbeiführt, wird mit geschärftem Arrest nicht unter einer Woche oder „mit Gefängnis oder Festungshaft bis zu zehn Jahren, im Felde „bis zu fünfzehn Jahren oder mit lebenslänglicher Freiheitsstrafe „bestraft.

„Ist die Tat fahrlässig begangen, so tritt Freiheitsstrafe bis zu „zwei, im Felde bis zu drei Jahren ein.”

Het „erheblicher Nachteil” dat vroeger een strafverzwarende omstandigheid was (§ 93) is nu element van het misdrijf geworden en met het veroorzaken daarvan, is het veroorzaken van gevaar voor eenig in het artikel genoemd rechtsgoed op één lijn gesteld. Vroeger kende § 93 als gevaar alleen het gevaar voor een „erheblicher Nachteil” en werd het veroorzaken daarvan lichter gestraft dan het veroorzaken van dat nadeel zelf. Het rechtstreeksch gevolg van de verandering van § 92 was, dat § 93 vervallen kon, hetgeen dan ook in de wijzigingswet wordt bepaald.

De oude paragraaf 94 stelde het „uitdrukkelijk weigeren” en het volharden in ongehoorzaamheid na herhaald dienstbevel als afzonderlijk misdrijf strafbaar en stelde daarmee op één lijn het „einen Vorgesetzten über einen von ihm erhaltenen Dienstbefehl oder Verweis zur Rede stellen”. In de nieuwe § 94 komt deze gelijkstelling te vervallen en wordt het weigeren (van „*ausdrücklich* verweigeren” wordt niet meer gesproken) en het volharden in ongehoorzaamheid alleen strafbaar gesteld indien daardoor een of meer der gevolgen in § 92 (nieuw) genoemd, worden veroorzaakt.

Toch is ook nog het weigeren („den Gehorsam durch Wort oder Tat verweigeren”) en het volharden in ongehoorzaamheid („auf wiederholt erhaltenen Befehl in Dienstsachen im Ungehorsam beharren”) indien de bedoelde gevolgen *niet* zijn veroorzaakt, nog wel strafbaar, wanneer slechts de daad begaan wordt:

- „1 vor versammelter Mannschaft oder
- „2 unter den Waffen oder
- „3 gegen den Befehl unter die Waffen zu treten oder
- „4 in der Absicht, sich seiner Verpflichtung zum Dienste ganz

„oder teilweise zu entziehen oder die Auflösung des Dienstverhältnisses zu erreichen“.

Aldus bepaalt het eerste lid van de nieuwe paragraaf 95 en door de laatste zin van dit lid, luidende „In minder schweren Fällen kann die strafe bis auf vierzehn Tage geschärften Arrestes ermäßigt werden” wordt zelfs de mogelijkheid geopend om bij weigering of volharding in ongehoorzaamheid ook *zonder* dat de gevolgen van § 92 zijn veroorzaakt en *zonder* dat een der hierboven genoemde vier gevallen zich voordoet, toch tot eene veroordeeling te kunnen geraken.

Het tweede lid van § 95 (nieuw) verhoogt de straf voor het geval, door daders handeling, begaan in een der bedoelde vier gevallen, één of meer der gevolgen zijn veroorzaakt in § 92 genoemd, en maakt onderscheid of het feit al of niet te velde is gepleegd, terwijl het derde lid het geval behandelt dat het feit voor den vijand is begaan. Eene bepaling omtrent de lichtere strafbaarstelling in „minder schweren Fällen” komt ook in het tweede en derde lid voor.

De oude paragraaf 95 welke eveneens voor de feiten van uitdrukkelijk weigeren en volharderen in ongehoorzaamheid gevallen van strafverzwaring noemde die gedeeltelijk ook in de nieuwe paragraaf zijn overgegaan, is door de vervanging door § 95 (nieuw) komen te vervallen.

Een onderwerp waaraan, in de wijzigingswet zeer veel aandacht wordt gewijd, is het tweegevecht. Was tot nu toe in het Duitsche militair strafwetboek slechts strafbaar gesteld de mindere die „aus dienstlicher Veranlassung” een meerdere tot een tweegevecht uitdaagde en de meerdere die een zoodanige uitdaging aannam — een voorbeeld dat bij ons in art. 112 Mil. Swb., met eenige toevoegingen, werd nagevolgd — in de paragrafen 112 (nieuw) t/m 112 f wordt thans als Titel VIa, „Zweikampf unter Kamaraden”, het tweegevecht onder militairen in het algemeen strafbaar gesteld. Geen vereischte is meer dat de uitdaging „aus dienstlicher Veranlassung” plaats vindt en evenmin dat de uitdaging van een mindere tot een meerdere moet zijn gericht, terwijl naast het uitdagen en het aannemen van de uitdaging, het tweegevecht onder militairen op zich zelf is strafbaar gesteld.

Zeer in het algemeen luidt § 112 (nieuw):

„Der Zweikampf mit tödlichen Waffen (§ 201 des Strafgesetzbuches) unter Soldaten wird mit Freiheitsstrafe nicht unter sechs Monaten, die Herausforderung zu einem solchen Zweikampf und die Annahme der Herausforderung mit Freiheitsstrafe von zwei Monaten bis zu einem Jahre bestraft.”

De volgende paragraaf (§ 112a, eerste lid) verhoogt de straf ten aanzien van tweegevecht onder militairen, en ten aanzien van den uitdager en dengene die de uitdaging aanneemt, voor het geval het een tweegevecht „aus dienstlicher Veranlassung” betreft, terwijl het

tweede lid nog een tweede verhooving toepast voor het geval een der deelnemers aan het tweegevecht de meerdere is van den andere. Die laatste verhooving wordt *niet* toegepast ten aanzien van den gene die eene uitdaging tot een dergelijk tweegevecht aanneemt indien de uitdaging door den meerdere is geschied.

De meerdere die een mindere overhaalt tot een der in de twee genoemde paragrafen §112 en § 112*a*, omschreven strafbare handelingen wordt in § 112*b* strafbaar gesteld, terwijl § 112*c* een zeer bijzonder middel in den strijd tegen het tweegevecht geeft, n.l. de strafbaarstelling met vrijheidsstraf van twee maanden tot één jaar van hem, die, naar aanleiding van eene benoeming in den militairen dienst of van eene bevordering, aan dengene die staat benoemd of bevorderd te worden, vragen stelt omtrent diens principes ten aanzien van het duel.

De volgende paragraaf herinnert aan de vele op militaire leest geschoeide organisaties die nog in Duitschland bestaan, zij stelt hem strafbaar, die de hulp inroept van andere organen dan die in de „Reichswehr” tot het onderzoek van „Ehrenangelegenheiten” bestaan, in het bijzonder van vereenigingen van hen die in het oude leger hebben gediend, of van bijzondere orden of genootschappen. Mede is strafbaar het in een dergelijke vereeniging vervullen van de functie van „Ehrenrichter” en het „sich zur spruchfällung zur Verfügung stellen”. Paragraaf 112*e* bevat eene bepaling die eenigzins herinnert aan art. 153 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, zij stelt strafbaar „wer ein Unwürdigkeitsverfahren „gegen einen Soldaten beantragt oder anordnet, weil er zum Zweikampf nicht herausgefordert oder eine Herausforderung nicht angenommen hat”.

Oorspronkelijk bevatte de wijzigingswet de bepaling dat bij veroordeeling wegens een der hierboven genoemde, in Titel VI*a* strafbaar gestelde feiten, ontslag uit den dienst *moest* volgen. Door een wet van gelijken datum, 30 April 1926, is dit echter weder veranderd en is het ontslag facultatief gesteld, alleen in bijzonder ernstige gevallen en in het geval dat het duel „aus dienstlicher Veranlassung” plaats heeft en de eene deelnemer de meerdere is van den andere (§ 112*a*, tweede lid) *moet*, naast de hoofdstraf, ontslag uit den dienst worden uitgesproken (§ 112*f*).

Bij het opnemen in ons Wetboek van Militair Strafrecht van het tegenwoordige artikel 140 werd naar § 114 van het Deutsche wetboek verwezen ¹⁾. Deze § 114, de eerste van den zevenden Titel, „Misbrauch der Dienstgewalt”, was echter veel uitgebreider dan ons artikel, zij bevatte o.a. ook de strafbaarstelling van het eischen van geschenken van minderen, alsmede de strafbaarstelling van het leenen van geld of het aannemen van geschenken van minderen zonder medeweten van een gemeenschappelijken meerdere, terwijl

1) Zie v. d. Hoeven, III, bladz. 324.

zij overigens wijdloopig was geformuleerd. Het is nu wel opmerkelijk dat de nieuwe paragraaf 114 in korthed ons artikel evenaart en er een sterke gelijkenis mee vertoont. Bedoelde paragraaf luidt thans:

„Wer seine Dienstgewalt oder dienstliche Stellung gegen Untergebene zu Befehlen, Forderungen oder Zumutungen miszbraucht, die in keiner Beziehung zum Dienste stehen, wird mit Gefängnis oder Festungshaft bis zu zwei Jahren, in minder schweren Fällen mit Arrest bestraft.

„In schwereren Fällen, insbesondere im Rückfall, kann zugleich gegen Offiziere auf Dienstentlassung, gegen Unteroffiziere auf Degradation erkannt werden.”

Uit paragraaf 121 is het, oorspronkelijk met het beleedigen van een mindere gelijkgestelde, zich schuldig maken aan eene met de voorschriften strijdige behandeling van een mindere, komen te vervallen. Na de met ons artikel 142 overeenkomende paragraaf 122, strafbaar stellende de mishandeling van een mindere, wordt een nieuwe paragraaf, § 122a, ingevoegd, bepalende, dat met mishandeling van een mindere (§ 122) wordt gelijk gesteld het geval dat een meerdere door onnoodige verzwaring van den dienst of op andere wijze „boshaft quält”, of zulke kwellingen of mishandelingen door andere militairen duldt of bevordert. Een zeer rekbaar artikel, dat, als het gehanteerd wordt door een den meerderen niet zeer gezinden rechter, aanleiding kan geven tot een regen van klachten van den kant der velen die steeds wanen dat zij door een superieur worden „gezocht”.

Ook de negende Titel, „Andere widerrechtliche Handlungen gegen das Eigenthum”, heeft een wijziging ondergaan en wel in § 137, waarin de strafbaarstelling van het beschadigen, vernielen of prijsgeven van een „Dienstgegenstand” is gehandhaafd, maar waarin thans deze beperking is aangebracht, dat eene dergelijke handeling alleen strafbaar is, indien zij een der gevolgen heeft die in § 92 zijn genoemd, wanneer daardoor dus opzettelijk of culpoos „einen erheblichen Nachteil, eine Gefahr für Menschenleben” enz. wordt veroorzaakt.

Eene zelfde beperking is in § 139, voorkomende in den tienden Titel, „Verletzung von Dienstpflichten bei Ausführung besonderer Dienstverrichtungen”, aangebracht. In dat artikel werd en wordt het „vorsätzlich unrichtige Dienstatteste (Zeugnisse) ausstellen oder dienstliche Berichte (Meldungen) unrichtig abstatten” strafbaar gesteld, thans echter nog slechts indien daarvan „einen erheblichen Nachteil” enz. het gevolg is. De toevoeging „Im minder schweren Fällen tritt geschärfter Arrest oder Gefängnis oder Festungshaft bis zu sechs Monaten ein” maakt het echter mogelijk ook indien het bedoelde gevolg *niet* veroorzaakt is, straf op te leggen. Paragraaf 141 — gedeeltelijk overeenkomend met art. 129, eerste lid Mil. Swb. — heeft door de wijzigingswet een eenigszins andere redactie ge-

kregen zonder echter essentiele wijziging te ondergaan. Dat het artikel zowel op *doleus* als *culpoos* plichtsverzuim slaat, vroeger uitgedrukt door de woorden „in schuldhafter Weise” ¹⁾, is nu nog duidelijker onder woorden gebracht door het gebruik van de woorden: „vorsätzlich oder fahrlässig”.

In den elfden Titel, „Sonstige Handlungen gegen die militärische „Ordnung” vervalt § 146 dat strafbaar stelde het zonder vergunning „die Wache oder bei einem Kommando oder auf dem Marsche seinen „Platz verlassen”.

De vroegere § 147 is gesplitst in tweeën. De nieuwe § 147 stelt strafbaar „Wer die ihm obliegende Beaufsichtigung seiner Untergebenen vorsätzlich oder fahrlässig” (ook hier is de uitdrukking „in schuldhafter Weise” vervangen door „vorsätzlich oder fahrlässig”) „verabsäumt, doch bepaalt dat de strafbaarstelling *niet* geldt voor de „Verabsäumung der Beaufsichtigung Untergebener in militärischen „Verwaltungsdienst”, terwijl de nieuwe § 147a strafbaar stelt hem die opzettelijk een op hem rustende verplichting tot het melden of vervolgen van strafbare handelingen zijner ondergeschikten niet nakomt.

De paragrafen 151 en 152, respectievelijk strafbaar stellende het zich door dronkenschap voor de uitvoering van een hem opgedragen dienstverrichting ongeschikt maken en het tegen beter weten in indienen van een op onware beweringen steunende klacht, zijn komen te vervallen. Aan de bepaling van de eerste paragraaf zal, naast § 141, ook wel weinig behoefte hebben bestaan; of paragraaf 152 — overeenkomend met ons art. 113 — met even weinig bezwaar kan worden gemist, wil ons toeschijnen aan bedenking onderhevig te zijn.

Hiermede hebben wij de voornaamste wijzigingen genoemd. Eene overgangsbepaling houdt in dat, indien op 1 Augustus 1926, datum van inwerkingtreding, een vervolging loopende is wegens een handeling die naar de voorschriften van de wijzigingswet voortaan niet meer strafbaar is (en zoo zijn er, gelijk wij zagen, heel wat), de vervolging door „Gerichtsbeschluss” moet worden gestaakt.

De Engelsche psychopathen-wetgeving.

In de Telegraaf van Woensdag 8 September 1926, Avondblad, Tweede Blad, verscheen, onder bovenstaanden titel een zeer interessant opstel van Prof. Mr. J. V. van Dijk, Hoogleeraar aan de Gemeente-Universiteit van Amsterdam.

Waar de psychopathenwetgeving in het middelpunt der belangstelling staat, van meer dan één zijde het zeer wordt betreurd dat

1) Zie van der Hoeven, III, bladz. 297.

ten onzent de wetten van 28 Mei 1925 (Stbl. no. 221 en 222) ¹⁾ nog steeds niet zijn ingevoerd ²⁾ meenen wij onzen lezers een dienst te bewijzen het artikel hier in zijn geheel over te nemen. Het luidt:

Het recht betreffende krankzinnigen, zwakzinnigen, psychopathen verkeert in een stadium van ontwikkeling en overgang, dat nog lang niet is afgesloten. Ten vorigen jare heeft op dit stuk de wetgever, enkel intusschen wat aangaat misdadige psychopathen, nadere wettelijke voorzieningen, belichaamd in de z.g. psychopathen-wetten, vastgesteld. In afwachting van de invoering dier wetten loont het de moeite den blik te richten naar de overzijde van het Kanaal en na te gaan in welke richting de reeds verder voortgeschoven Engelsche psychopathen-wetgeving zich beweegt. Daarbij vraagt in het bijzonder de aandacht de Engelsche wet van 15 Augustus 1913 tot verdere en betere voorziening in de zorg voor zwakken van geest (feeble-minded; waaronder men in Engeland ook begrijpt personen, die wij psychopathen in engeren zin noemen) en andere geestelijk gebrekkige (defective) personen en tot amendeering der krankzinnigenwetten (Mental Deficiency Act 1913).

Op die Engelsche krankzinnigenwetten zal ik hier niet ingaan. Den jurist interesseert wellicht, dat de plaatsing van een misdadigen krankzinnige in een krankzinnigengesticht door den strafrechter wordt bevolen „till His Majesty's pleasure be known”, voor zoolang als het der Regeering behaagt, waarvan het gevolg is, dat de plaatsing gewoonlijk duurt levenslang. Terwijl bij ons het bestuur van het gesticht op eigen gezag den misdadigen krankzinnige ontslaat, zoodra deze van zijn krankzinnigheid genoegzaam is hersteld en dientengevolge ettelijke dusdanige verpleegden soms zelfs vrij spoedig in de vrije maatschappij met haar schadelijke invloeden terugkeeren, wordt in Engeland in het algemeen slechts 1 op de 150 man van deze categorie verpleegden uit Broadmoor (ons Woen-sel) ontslagen. En hiervan is weder het gevolg, dat in strafzaken de verdediging van krankzinnigheid betrekkelijk zelden wordt gevoerd, behalve bij zeer zware misdaden. Ik teeken hierbij aan, dat, volgens onze nieuwe psychopathen-wetten, de strafrechter aan zijn last tot plaatsing van een misdadigen krankzinnige in een krankzinnigengesticht eventueel zal kunnen toevoegen een bevel, waarbij de delinquent ter beschikking van de Regeering wordt gesteld ten einde van harentwege te worden verpleegd. Wordt dan de delinquent door het bestuur van het krankzinnigengesticht als genoegzaam van zijn krankzinnigheid hersteld ontslagen, dan blijft hij niettemin ter beschikking van de Regeering, die hem ter dwangverpleging in een Rijksasyl of elders kan doen opnemen. Op deze

1) Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 1 e.v.

2) Nog onlangs merkte de Substituut Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam bij de berechting van eene strafzaak tegen een beklaagde-psychopaath op: „Het is doodjammer, dat dat de psychopathenwet nog niet is ingevoerd” (Zie W. v. h. R. n°. 11551).

wijze willen de nieuwe psychopathen-wetten de maatschappij tegen misdadige krankzinnigen meer afdoend beveiligen, onder behoud van het wettelijk beginsel, dat de krankzinnigengestichten uitsluitend voor de verpleging van krankzinnigen zijn bestemd.

Doch thans het een en ander over de Mental Deficiency Act 1913. Deze wet heeft betrekking op vier klassen van de groote groep personen met gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens, n.l. op idioten, imbecillen, zwakken van geest (feeble-minded) en moreele imbecillen. De wet geeft van elk dezer klassen een omschrijving. Bij alle moet de geestelijke gebrekkigheid (mental defectiveness) hebben bestaan van de geboorte of althans van een vroegen leeftijd af. Bij de idioten moet die gebrekkigheid zoover gaan, dat zij niet in staat zijn zichzelf te beschermen tegen gewone fysieke gevaren; bij de imbecillen, dat zij niet bij machte zijn om voor zichzelf of hun belangen te zorgen of, wat aangaat kinderen, om dat te leeren; bij de zwakken van geest, waaronder ook psychopathen in engeren zin kunnen vallen, dat zij vereischen zorg, toezicht (supervision) en contrôle, in hun eigen belang of in dat van anderen, of, wat betreft kinderen dat zij dientengevolge bij voortdoring buiten staat voorkomen om van het onderwijs in gewone scholen voldoende profijt (the proper profit) te trekken; terwijl onder moreele imbecillen wordt verstaan „personen, die van een vroegen leeftijd af vertoonen een permanent geestelijk defect, verbonden met sterke onzedelijke (vicious) of misdadige neigingen, op welke straf weinig of geen afschrikkend effect heeft gehad”. Aldus heeft de Engelsche wet naar practische kenmerken een vier-tal klassen geestelijk defecte personen (mentally defective persons) omschreven, waarvoor dan nadere voorzieningen zijn getroffen.

Onder de voorwaarden, in de wet aangegeven, kunnen n.l. personen behorende tot een dezer klassen, hetzij in een inrichting voor geestelijk defecten worden geplaatst, hetzij onder een speciale voogdij (guardianship) worden gesteld. Dit kan geschieden: *a.* door hun wettigen vertegenwoordiger in burgerlijke zaken (parent or guardian), als het n.l. geldt personen onder de 21 jaren dan wel idioten of imbecillen van welken leeftijd ook; *b.* op last van den rechter of van den betrokken Minister, als het n.l. betreft personen, die verwaarloosd worden; of die schuldig zijn bevonden aan een strafbaar feit; of die in een strafinrichting of in een krankzinnigengesticht zijn opgenomen; of die habitueele dronkaards zijn; of die door de onderwijs-autoriteiten daarvoor zijn opgegeven; of die armlastig zijn op het oogenblik, dat zij ter wereld brengen of zwanger zijn van een onwettig kind.

De plaatsing in een inrichting voor geestelijk defecten of onder voogdij volgt voor een jaar, eventueel te verlengen eerst voor een jaar, daarna telkens voor vijf jaren, zoolang de voortdoring in het belang van den patiënt noodig wordt geacht. De inrichting kan zijn een Rijksgesticht voor geestelijke defecten met gevaarlijke of ge-

weldadige neigingen of een onder goedkeuring vanwege het Rijk door graafschappen of particulieren opgericht of geëxploiteerd gesticht of huis. Naast de „certified institutions” staan „certified houses” en „approved homes”; wie geestelijk defecten in zijn huis wenscht op te nemen, zelfs voor zijn eigen geldelijk voordeel, kan een certificaat voor zijn huis vragen. De locale autoriteiten (graafschappen) moeten zorgen, dat in de behoefte aan inrichtingen wordt voorzien, mits het Rijk in een bepaalde verhouding in de kosten bijdraagt.

De plaatsing onder speciale voogdij (guardianship) brengt mede, dat de „voogd” krijgt alle rechten, welke hij zou hebben, indien hij de vader van den geestelijk defecten persoon en deze onder de 14 jaren oud ware, en bovendien 't recht om anderen te verbieden dezen alcohol enz. te verschaffen (op overtreding van zoo'n waarschuwing staat straf). De voogd is belast met de zorg voor en de contrôle over den geestelijk defecten persoon, die, als ik de Engelsche wet goed begrijp, bij hem wordt ondergebracht. De locale autoriteiten (graafschappen) moeten ook in zake de voogdijschappen, voor zoover die door rechter of Minister worden bevolen, voorzieningen treffen.

Die autoriteiten moeten voorts de geestelijk defecte personen in den zin der wet in haar gebied opsporen.

Vereenigingen kunnen zich belasten met den bijstand van of het opzicht (supervision) over geestelijk defecte personen, zolang deze niet in inrichtingen zijn opgenomen, en kunnen daartegenover in het genot van subsidie worden gesteld.

Een centrale commissie (Board of Control) heeft het toezicht over de uitvoering van het geheel dezer wettelijke voorzieningen en kan, onder goedkeuring van den betrokken Minister, uitvoeringsvoorschriften vaststellen.

Men ziet, hoe in tegenstelling tot onze psychopathen-wetten de Mental Deficiency Act 1913 zich niet beperkt tot misdadige psychopathen, maar zich uitstrekt tot alle geestelijk defecte personen, die in hun eigen belang en eventueel in dat van anderen opneming in een inrichting, onder-voogdij-stelling (guardianship) of althans bijstand en opzicht behoeven. Men denke hierbij aan onze Kinderwetten, die het onderwerp der misdadige jeugd en dat der verwaarloosde jeugd hebben geregeld. Onze psychopathenwetten hebben aan den wetgever der toekomst overgelaten de lijn der Kinderwetten ook in zoover te volgen.

Opvallend is voor den criminalist het weinig dogmatische karakter der Engelsche wet. Volgens onze psychopathen-wetten moet de misdadige psychopaat, zolang hij niet geheel en al ontoerekeningsvatbaar is, per se worden gestraft — al kan hij c. q. bovendien ter beschikking van de Regeering worden gesteld. De Engelsche wet daarentegen vergunt den rechter om straf achterwege te laten en met plaatsing in een inrichting voor geestelijk defecten of onder voogdij te volstaan.

De waarde van een stelsel als dat der Engelsche wet hangt praktisch af van de wijze van uitvoering. Ongetwijfeld behoort in zoo'n stelsel zoolang mogelijk met maatregelen van bijstand en toezicht (voogdij) te worden volstaan en tot vrijheidsberoving niet dan in geval van noodzakelijkheid te worden overgegaan. Dit veronderstelt echter een zekere organisatie en ontwikkeling van krachten in de vrije maatschappij om dien bijstand te verleenen, dat toezicht uit te oefenen (medische bureaux van advies, een voldoende aantal geschikte toezichthouders of voogden, enz.) Verder is voor den maatregel der dwangverpleging in inrichtingen voor geestelijk defecten vereischt, dat er een voldoende aantal van dergelijke inrichtingen, waar iedere patiënt werkelijk naar den eisch wordt behandeld, bestaat. Allicht kan een inrichting voor geestelijk defecten ontaarden in een bewaarplaats zonder voldoende selectie en waar de eisch van individueele behandeling uit het oog wordt verloren.

Over de practijk van het Engelsche stelsel vind ik in het Tijdschrift „Woord en Daad”, van April 1925, een artikel, getiteld: „Engeland en de psychopathen.” Het is van de hand van dr. W. L. Slot Jr., den directeur der bekende Rekkensche Inrichtingen. Dr. Slot maakt daarin gewag van een bezoek, door hem met den heer Van Ouwenaller gebracht aan een inrichting te Epsom, een geweldige inrichting met 1003 verpleegden. De afdeelingen bleken wel zeer groot te zijn, er was er een met 115 verpleegden. De psychopathen in engeren zin bleken moeilijke patiënten; in een afdeeling voor deze patiënten werden gemiddeld per week 180 ruiten ingeslagen. De bezoekers werden hier terstond door een groep patiënten omringd, wat niet bepaald aangenaam was. De scheiding tusschen mannelijke en vrouwelijke verpleegden was gering (er werd b.v. veel gedanst; voor de erge psychopathen was het een belooning, dat zij op Kerstavond met een vrouwelijke verpleegde mochten dansen). In een jongensafdeeling werd door meisjes-patiënten dienst gedaan. Ook zagen de bezoekers een kring van verpleegden, die geheel aan zichzelf waren overgelaten, en de geest in dien kring werd zeer geroemd. Geprezen worden de werkplaatsen. Het bezoek viel op Zaterdagmiddag en de bezoekers zagen dus de verpleegden op het voetbalveld en de speelterreinen.

Dit ter typeering van zoo'n groote Engelsche inrichting. Daarbij vallen de kleine paviljoens op de Rekkensche hei, waar intusschen de patiënten een vriendelijk tehuis vinden, in het niet.

Dr. Slot vermeldt, dat voor de beter gesitueerden in Engeland een menigte particuliere inrichtingen bestaat. „Een specialist huurt een huis en neemt daarin, voor goed geld, een klein aantal patiënten op.” Deze kunnen dan daarin, al zijn zij meerderjarig en niet krankzinnig, worden vastgehouden. Een scherp toezicht van den Board of Control op zulke miniatuur-inrichtingen lijkt mij wel noodig. Typisch is nog zijn verhaal over een dame, blijkbaar enthousiast gestemd vóór de wet van 1913, wier taak het was geestelijk

defecte personen in den zin dier wet op te sporen in gezinnen. Zij kreeg daartoe inlichtingen van het onderwijzend personeel. Het gebeurde vaak, dat de ouders er zich tegen verzetten, dat het zwakzinnige kind aan hun zorgen werd ontnomen, „doch dan wist zij altijd wel iets te vinden, waarmede zij kon aantoonen, dat het kind in het huisgezin verwaarloosd werd. Langs dien weg bereikte zij haar doel en werd het kind naar de inrichting gezonden.” Ik vraag mij intusschen af, of dan 's rechters tusschenkomst in Engeland geen beteekenis heeft om excessen te voorkomen.

Karakteristiek is Slot's mededeeling over een geestelijk defecte vrouw te Epsom, die buiten echt reeds 11 kinderen had gehad. Wel een bewijs voor de groote gevaren, waaraan zwakzinnige meisjes in de vrije maatschappij blootstaan.

's Lands wijs, 's lands eer. De Engelsche wetgever pleegt geen halve maatregelen te nemen. De Mental Deficiency Act 1913 is er weder een bewijs van.

**Mededeeling naar aanleiding van de beschikking van den
Commandant der Zeemacht van 12 Augustus 1926,
no. A 16/2/46. Moet in het geval bedoeld in
art. 50 R. Z. de krijgsraad vooraf door den
Vlootvoogd worden bijeengeroepen?**

De in het opschrift genoemde beschikking, afgedrukt op blad. 3 van de vorige aflevering van ons Tijdschrift, gaf een ontkennend antwoord op de vraag of tijdens de informatiën de beklaagde zich met een verzoek tot ontslag uit arrest tot den krijgsraad mag wenden. In ons onderschrift bij die beschikking verdedigden wij een andere meening, waarbij wij ons de gang van zaken zoodanig dachten, dat, in een dergelijk geval, de beklaagde zich met zijn verzoek eerst had te wenden tot den officier-commissaris en bij diens weigering dan nog een beroep op den krijgsraad kon doen.

De Officier-Commissaris bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord, Mr. G. H. van Driel, vestigt nu onze aandacht op een geval dat met het Indische veel overeenkomst heeft en waaruit in ieder geval blijkt dat de krijgsraad art. 161 R.Z., óók tijdens de informatiën, toepasselijk achtte.

„Eenige jaren geleden” — aldus de mededeeling van genoemden officier-commissaris, „vroeg de Fiskaal mij, nadat een zaak verwezen was en de stukken in mijn handen waren gesteld, de stukken in die zaak wederom ter inzage, omdat hij, op grond van een ingekomen medisch advies, den krijgsraad wilde voorstellen den beklaagde uit zijn arrest te ontslaan. Zulks geschiedde. De Fiskaal droeg de zaak voor in eene zitting van den krijgsraad welke hier voor *niet speciaal* door den Vlootvoogd bijeengeroepen was en de

„krijgsraad ontsloeg den beklaagde, onder aanhaling van art. 161 R.Z., uit het arrest.”

Uit het vorenstaande blijkt, behalve dat de krijgsraad een ruime opvatting had van de werkingssfeer van art. 161 R.Z., óók dat de krijgsraad in het hier bedoelde geval ook onze, in het slot van onze aantekening uitgesproken, meening was toegedaan dat niets den krijgsraad belet een voorstel tot ontslag uit arrest te behandelen, ook al is hij niet daarvoor speciaal door den Vlootvoogd bijeengeroepen.

Bij navraag bleek ons dat ook in de gevallen waarin het initiatief tot ontslag uit arrest van den officier-commissaris uitgaat (art. 50 R.Z.), de zoekrijgsraad hier te lande, de voorstellen in behandeling neemt *zonder* hiervoor apart te zijn bijeengeroepen.

Waar in Indië een andere practijk gehuldigd wordt, scheen het ons wel van gewicht toe de Hollandsche practijk op dit punt in het licht te stellen.

Wij veroorlooven ons, met het oog op de mogelijkheid, hierover jurisprudentie uit te lokken, aan de betrokken autoriteiten in overweging te geven, in de notulen van den krijgsraad over dergelijke beslissingen nauwkeurig de toedracht der zaak te doen vermelden.

Toepassing van de bijkomende straf van inhouding van soldij bij de landmacht.

Bij beschikking van den Minister van Oorlog van 24 Augustus 1926, IIIde Afd., n°. 8 (Legerorders 1926, n°. 276), is de beschikking van dienzelfden bewindsman van 13 Maart 1923, IIIde Afd. n°. 113 (Legerorders 1923, n°. 121,¹) met ingang van 1 September 1926 ingetrokken en wordt, vanaf dien datum, ter uitvoering van het gestelde in artikel 1, onder 2°, van het Koninklijk Besluit van 7 Juli 1922 (Staatsblad n°. 441) als „soldij” van jaarwedde-genietenden beschouwd hunne bezoldiging, in den zin waarin dit woord in de betreffelijke regelingen voorkomt, verminderd met:

f 1,75 per dag voor militairen met den rang van onderofficier;

f 1,25 per dag voor militairen beneden dien rang.

Ook zakgeld wordt als soldij aangemerkt.

De door ons op bladz. 569 van den XVIIIden jaargang van ons Tijdschrift gesignaleerde ongelijkheid tusschen land- en zeemacht is, voor zoover het in mindering brengen van de pensioenstorting betreft, voortaan dus vervallen. In hoeverre ook aan het bezwaar is tegemoet gekomen, dat bij de landmacht voor aanvulling en herstelling van kleeding en voor bewassing *wel* een bedrag van de soldij werd afgetrokken, terwijl zulks bij de zeemacht *niet* plaats had, kan niet worden nagegaan, daar de bedragen van *f* 1,75 en *f* 1,25 niet meer, zooals in de genoemde Legerorder van 1923 het geval was, gesplitst zijn.

¹) Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 569.

BOEKAANKONDIGING.

Het Militaire Vraagstuk.

Beschouwingen over het Verslag van de Commissie ingesteld door S. D. A. P. en N. V. V. tot onderzoek van het militaire vraagstuk.

door

P. Ch. J. Kiès, Eerste Luitenant der Infanterie.

Uitgave: N.V. Ontwikkeling, Amsterdam.

De oorsprong van deze ons ter recensie toegezonden brochure ligt in een, den Luitenant Kiès door de Socialistische Gids gedaan, verzoek een beschouwing te geven over het Verslag van de hierboven genoemde commissie en bij die behandeling tevens zoo noodig de verschenen kritieken van derden te behandelen.

De schrijver gaat in het kort den inhoud van het Verslag na en wijdt, bij de verschillende hoofdstukken tevens zijn aandacht aan de daarop uitgeoefende kritiek, speciaal op die door den Kapitein van den Generalen Staf L. C. Preij neergelegd in diens „Critische Beschouwingen nopens het Verslag van de Commissie uit S. D. A. P. en N. V. V. tot onderzoek van het militaire vraagstuk”. Dat hij daarbij dichter bij het Verslag staat dan bij de kritiek van dezen staf-officier, zij hierbij slechts vermeld.

Hoewel veel wat de schrijver beweert tot tegenspraak prikkelt, zullen wij, omdat de behandelde kwestie ligt buiten het terrein van dit Tijdschrift, daarop niet ingaan.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Raden van Krijgstucht,

(Vervolg)

door

Mr. Dr. R. E. KRÄMER,

Administrateur bij het Departement van Oorlog.

In mijn vorig artikel, dat ik in dit Tijdschrift aan bovengemeld onderwerp wijdde (zie Deel XX pag. 450), gaf ik een uiteenzetting van een proef, welke in de eerste helft van de vorige eeuw met Militaire Tuchtraden is genomen, zonder dat ik daarbij ben getreden in een beoordeeling van de vraag of die proef aan goede verwachtingen al of niet heeft beantwoord en in het algemeen of invoering van tuchtraden aanbeveling verdient. Die vraag wil ik thans nader bezien.

Men moet bij deze proefneming bijzonderlijk onderscheiden tusschen de twee fasen daarin.

De eerste, waarin de bedoelde tuchtraden optraden als *beslissende* colleges en de tweede waarin deze zijn teruggebracht geworden tot *adviseerende* lichamen.

De toestand, dat de tuchtraden *beslisten* over de al of niet oplegging der straf, heeft niet langer dan een vol jaar geduurd. Na verloop van dien tijd vond de Minister van Oorlog reeds aanleiding om de instelling der tuchtraden principieel te wijzigen en hun de bevoegdheid tot beslissen te ontnemen op grond van de overweging „dat deze in de toepassing tot mingunstige gevolgen leiden kan, die, „van den eenen kant, voor Zijner Majesteits militaire dienst nadeelig „zouden kunnen werken en van de andere zijde de regten zouden „kunnen verkorten betrekkelijk het opleggen van de straffen van „degradatie en suspensie, bij artikel 12 van het Krimineel Wetboek „voor het Krijgsvolk te lande en art. 39 van het Reglement van „Krijgstucht voor hetzelfde krijgsvolk, aan de Kommandeerende „Officieren der korpsen verzekerd.”

Lag nu deze beslissing van den toenmaligen Directeur-Generaal van Oorlog niet voor de hand, was de instelling van raden van krijgstucht als *beslissende*, dus straffende, colleges op zichzelf niet een regeeringsdaad, welke verwondering moest wekken?

Ik meen van ja en geloof, dat ieder, die deze zaak onbevooroordeeld en objectief bekijkt met mijn oordeel zal moeten instemmen.

Strijd met de bestaande wetten, meende de Regeering, was geboren door de invoering van de bedoelde raden als *beslissende* lichamen. En dit oordeel is dunkt mij niet voor tegenspraak vatbaar. De bedoelde wetten somden limitatief op, aan welke autoriteiten strafbevoegdheid toekwam en daarnaast was instelling van andere strafopleggers niet mogelijk zonder wetswijziging.

Maar deze overweging had de Regeering zich ervan moeten doen onthouden den maatregel in te voeren; ook bij de invoering toch bestond bedoeld bezwaar niet minder.

Doch niet in de eerste plaats dit wettelijk bezwaar had de Regeering tot hare principieele wijziging in de bevoegdheid der tuchtraden moeten brengen. Dit wettelijk bezwaar had nog kunnen worden opgeheven door het aanbrengen van eene wetswijziging.

Naar mijne meening lag echter een ander veel klemmender bezwaar voor de hand.

De verantwoordelijkheid voor de tucht in het leger is gelegd in handen van de commandanten van de grootere en kleinere onderdeelen van dat leger. In de eerste plaats de compagniescommandant, in 't algemeen de laagste tot straffen bevoegde militaire autoriteit, de korpscommandant voor zijn korps enz. Deze verantwoordelijkheid is onbeperkt en moet dit ook zijn. Verdraagt zich nu met zulk een volstreckte verantwoordelijkheid de instelling van een raad, die mede als strafoplegger optreedt, zij het ook niet in *alle* gevallen? Mij dunkt zeker niet.

Het opleggen van krijgstuchtelijke straffen bestaat toch niet in het automatisch toebedeelen aan den schuldige van een bepaalde soort straf voor een bepaald soort feit, als het ware volgens een bestaand tarief, toegepast zonder aanzien des persoons.

Dit is zeker in deze moderne tijden niet het geval, maar was dit, dunkt mij, in vroegere tijden ook niet.

De Heer Mr. P. J. Stigter wijst in zijn, ook bij de discussiën omtrent deze materie in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangehaald, artikel in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 12 Januari 1921, op § 1 van de Inleiding van het oude Reglement van Krijgstucht en op het, oude, starre, doode tuchtsysteem van de onvermijdelijke bestraffing, daarin beschreven en zoude naar uit zijn artikel is op te maken, in dat systeem, den beslissenden tuchtraad niet geheel onpassend vinden.

Maar was het nu werkelijk zoo erg onder de werking van het oude Reglement van Krijgstucht? Het is waar, de bedoelde § 1 geeft aanleiding om dit te vermoeden, maar ik meen, dat de praktijk inderdaad van den daarin gegeven starren regel verre afweek. En dat de wetgever zelf het toch ook niet zóó erg meende, is dunkt mij wel af te leiden uit het slotartikel (54) van dat Reglement, waarbij werd voorgeschreven dat men in het opleggen der straffen vooral ook onderscheid moest maken, tusschen degenen der ondergeschikten, welke zelden misslagen begaan en die, welke zich dikwijls daaraan schuldig maken.

Dit wijst toch wel degelijk op bestraffing met aanzien des persoons van den deliquent. En zoo was het toch meen ik in de praktijk ook. Wie heeft nooit gehoord van den eerbied, welken de kapitein had voor een blank strafregister van zijn ondergeschikten? Zoolang zulk een register nog ongerept was, werd van den betrokken militair veel door de vingers gezien en liep hij vrij met een min of meer ernstig standje, waar een ander militair allicht eenige dagen kwartierarrest zich zag toebedeeld. Dit alles volkomen in overeenstemming met art. 54 Reglt. v. Krijgstucht en verre blijvende van een automatische, onvermijdelijke bestraffing.

Zou dit in de veertigerjaren van de vorige eeuw anders zijn geweest? Ik ben zeker van niet.

Ook toen, kan men veilig zeggen, was er geen plaats voor een strafoplegend college naast een commandant, die zijne strafbevoegdheid uitoefende onder eigen volstrekte verantwoordelijkheid op grond en met inachtneming van de kennis, welke hij had van den persoon van elk zijner ondergeschikten.

In dit opzicht is er ook in deze moderne tijden niets veranderd. Op geheel dezelfde gronden kan en moet men pleiten tegen invoering van tuchtraden als beslissende lichamen.

De proef met die lichamen in 1841 genomen is een mislukking geweest, die reeds zeer spoedig als zoodanig werd ingezien; tot navolging lokt zij zeker niet en *kan* dit ook niet, zooals ik boven betoogde.

Maar, zoo zullen de voorstanders van de invoering van tuchtraden wellicht aanvoeren, aan strafopleggende raden, denkt thans niemand meer, wij stellen ons uitsluitend raden van advies en voorlichting voor. De al of niet mislukking van het eerste gedeelte der in 1841 genomen proef laat ons derhalve koud. Het is de tweede phase daarvan, welke ons belang inboezemt.

Goed, bepalen wij onze aandacht dus op den tuchtraad in den vorm van een college van advies. Ook de Heer Hugenholtz, die zich in de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij de behandeling van de Wet tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht tot tolk maakte van hen, die invoering van tuchtraden voorstaan, verklaarde uitdrukkelijk, dat hij zich die raden uitsluitend als raden van advies en voorlichting voorstelde.

Welk oordeel moet men vellen over de proefneming met den adviseerenden tuchtraad gedurende de jaren 1842—1849? Dit oordeel zal moeilijk gunstig kunnen luiden, dunkt mij. In de praktijk bleken deze colleges gevaar op te leveren voor de zelfstandigheid van de tot straffen bevoegde commandanten. Daarom achtte de Minister van Oorlog in 1845 het ook noodzakelijk om in een uitdrukkelijke bepaling de grenzen van de bevoegdheid dier raden vast te stellen, en daardoor paal en perk te stellen aan de gebleken neiging dier raden om die bevoegdheid uit te breiden. Maar het grootste bezwaar was ook hier het *beginsel*bezwaar. Zij werden geacht en bevonden in strijd te zijn met de beginselen eener goede krijgstucht. Aan *dit*

euvel is de vroegtijdige dood van de jeugdige instelling te wijten geweest.

Nagenoeg alle in 1849 door den Minister van Oorlog geraadpleegde gezagvoerende militaire autoriteiten spraken als hun meening uit, dat de nieuwe instelling met de ware beginselen eener goede krijgstucht niet in overeenstemming was.

En dit oordeel gold nog slechts den tuchtraad, die alleen adviseerde omtrent de oplegging van een tweetal, zij het ook zeer zware, straffen. In hoeveel sterker mate zou dit beginselbezwaar door hen zijn gevoeld tegen raden van krijgstucht, welke omtrent alle op te leggen straffen hebben te adviseeren.

Dit beginselbezwaar bestaat ook in den tegenwoordigen tijd nog in onverzwakte mate. De Regeering heeft bij de behandeling van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht in de Tweede Kamer een onderzoek toegezegd naar de mogelijkheid en wenselijkheid van invoering van tuchtraden. Maar is dit onderzoek eigenlijk nog wel noodzakelijk; heeft de geschiedenis van de invoering, het werken en de opheffing van zoodanige colleges in de jaren 1841—1849 eigenlijk niet reeds voldoende uitsluitsel gegeven in deze?

Het beginselbezwaar doet zich, ik herhaal het, thans niet minder gelden dan in genoemd tijdperk.

Het bestaan van een raad van krijgstucht tast de verantwoordelijkheid van den militairen chef aan en, wat niet minder spreekt, zijn verantwoordelijkheidsgevoel. En toch moet hij geheel en alleen verantwoordelijk zijn voor de tucht in zijn onderdeel; slechts één man kan daarvoor verantwoordelijk zijn. Welke middelen hij voor de handhaving van de tucht gebruikt, is zijn zaak, zoo ook of en zoo ja, welke strafmiddelen hij daartoe wil bezigen; dit kan hij alleen beoordeelen en hangt van de personen zijner ondergeschikten en van velerlei omstandigheden af, die hij alleen kent. Een Raad van krijgstucht kent die niet, zeker niet in die mate. En nu zegge men niet, dat het bestaan van een raad van krijgstucht eenheid van bestraffing in een korps waarborgt, want dan kan daarop terstond geantwoord worden, dat die eenheid juist zeer ongewenscht is, omdat in de onderscheiden onderdeelen van het korps het personeel en de omstandigheden vaak zeer uiteenloopen. De handhaving der tucht blijve daarom overgelaten aan den compagniescommandant, den opvoeder van de militairen zijner compagnie, zooals Mr. Stigter hem noemt in zijn aangehaald courantenartikel, zonder dat hij daarbij wordt gehinderd door een systeem, dat een Raad van krijgstucht voor meerdere compagnieën pasklaar heeft.

Maar men heeft niet uitsluitend te maken met ideale opvoeders, zoo riep de Heer Hugenholtz in zijn boven aangehaalde beschouwingen omtrent de tuchtraden in de Tweede Kamer uit en „bovendien” ging hij verder „dat de commandant geheel vrij moet zijn, is toch „ook ten opzichte van ideale opvoeders niet juist, want die vrijheid

„kan toch nooit zijn willekeur of ongebondenheid, om niet te spreken van losbandigheid; hij moet altijd gebonden zijn aan zekere regelen van recht en billijkheid. Als hij onrechtvaardig straft of hij straft onrechtvaardig zwaar, dan verbittert hij in plaats dat hij verbetert. En gelijk in het huisgezin de vader, die op straffen aangewezen is, toch wel degelijk, voordat hij de straf op zijn kind toepast, advies kan vragen aan en overleg kan plegen met zijn vrouw, met den onderwijzer of met wien dan ook, die licht kan verschaffen in de zaak, zoo zou de compagniescommandant ook advies kunnen vragen aan een lichaam, dat allicht beter op de hoogte kan zijn dan hij zelf.”

Niet uitsluitend ideale opvoeders zijn er in het leger meende de Heer Hugenholtz; men zal wel moeten lezen, dat er in het geheel geen ideale opvoeders in het leger zijn. Dit toch werd ongetwijfeld bedoeld. Immers onderschrijf ik geheel de meening van Mr. Stigter in zijn meergemeld artikel geuit, dat het verlangen, het drijven naar invoering van raden van krijgstucht is geboren uit *wantrouwen* in de tot straffen bevoegde meerderen, tenaanzien van hun kennis, inzicht, rechtschapenheid en onpartijdigheid, etc.

Maar afgescheiden daarvan kan men zeker onvoorwaardelijk toegeven, dat er in het leger geen ideale opvoeders te vinden zijn. Waar zijn deze wel te vinden; ergens buiten het leger? Een dergelijk argument ter staving van een algemeene stelling is zoo niets zeggend. Dit zelfde geldt van de bewering, dat de vrijheid van den commandant nooit kan zijn willekeur of ongebondenheid om niet te spreken van losbandigheid; dat hij altijd gebonden moet zijn aan zekere regelen van recht en billijkheid. Er zal toch wel niemand zijn, die dit zal tegenspreken, evenmin de bewering, dat als de compagniescommandant te zwaar of onrechtvaardig straft, hij daardoor verbittert, niet verbeteren zal. Maar met dergelijke uitspraken bewijst men toch de noodzakelijkheid van de invoering van tuchtraden niet.

Het laatste argument in het boven uit den mond van den Heer Hugenholtz geciteerde klinkt oppervlakkig bezien heel logisch. Zeker waarom zou de compagniescommandant het voorbeeld niet kunnen volgen van dien gezinsvader, die, alvorens te straffen, zijn vrouw of den onderwijzer of eenig ander persoon raadpleegt.

Ongelukkig echter is het voorbeeld van den Heer Hugenholtz bepaald verkeerdelijk gekozen geweest. Neen niet daarom is het te doen, dat de vader, zijn vrouw of onderwijzer zal raadplegen, maar om de broertjes en zusjes van het kind, dat straf heeft verdiend; dezen laatsten moeten althans medezeggenschap hebben bij het advies omtrent de op te leggen straf. De ouders, de onderwijzers en alle andere volwassenen wantrouwen de kinderen, zij zijn allen met eenzelfde sop overgoten en spelen elkaar toch in de kaart.

Zou het nu het gezag van den vader en de tuchthandhaving in het gezin ten goede komen als de vader gedwongen was om alvorens een zijner kinderen te straffen het advies te vragen van zijn andere kinderen, die elk voor zich vandaag of morgen in het geval

kunnen komen, dat de zwaarte van een hen te wachten straf zal afhangen van het advies van zijn broers en zusters?

Dat deze bedoeling, zooals ik die hier weergeef, ook bij den Heer Hugenholtz voorzat, blijkt wel uit hetgeen hij volgen liet: „Om te voorkomen, dat er onrechtvaardig of onrechtvaardig streng „gestraft wordt, stel ik mij voor, dat er Raden van Tucht zullen „zijn, die de details van een zaak onderzoeken, die adviseeren om „trent schuld en strafmaat en die zoodanig zijn samengesteld, dat „zij het vertrouwen hebben van dengene, die terechtstaat, doordat „ook uit de categorie van den beklagde in dien Tuchtraad een lid „aanwezig is.”

Men hoort het, als de tuchtraden het vertrouwen willen hebben, dan moet de categorie van den beklagde erin vertegenwoordigd zijn; op de stem, den invloed van dien vertegenwoordiger komt het eigenlijk aan.

Hiermede zijn wij genaderd tot het vraagstuk van de samenstelling van de raden van krijgstucht. Inderdaad een vraagstuk in de praktijk niet zoo gemakkelijk op te lossen als het wellicht lijkt.

Als men hoort omtrent de noodzakelijkheid van invoering van tuchtraden in het tuchtrecht dan wordt men onthaald op velerlei algemeene uitspraken, dat tuchtraden noodzakelijk zijn, dat zij uit algemeen democratisch beginsel wenschelijk moeten worden geacht; dat het in deze moderne tijden niet langer past, dat aan één man de beslissing wordt overgelaten over de oplegging van straffen, welke vaak vrijheidsberoving met zich brengen enz. Verder echter komt men niet. Hoe de samenstelling en de werking van die raden zullen moeten zijn, daarover laat men zich niet uit en zulks is ook niet te verwonderen, daaromtrent tast men nog geheel in het duister. En toch is dit van zoo groote beteekenis in de praktijk. Is men over het beginselbezwaar, dat de tuchtraad aantast de verantwoordelijkheid van de autoriteit, die voor de handhaving van de krijgstucht in zijn onderdeel verantwoordelijk is en moet zijn, heengestapt of acht men dit bezwaar niet, dan zal men zich een duidelijk beeld ervan moeten vormen hoe die raden zullen werken, in welke gevallen en in welke samenstelling. En daaromtrent klaagde de Heer Dresselhuys in antwoord aan den Heer Hugenholtz reeds, bestaan nog geheel geen vaste denkbeelden; wat men met tuchtraden bedoelt is zoowel in als buiten het leger nog een volkomen onbekende zaak. Daarbij wees de Heer Dresselhuys op de ontzaglijke moeilijkheden, welke zich reeds bij oppervlakkige beschouwing van dit vraagstuk voordoen, moeilijkheden, welke vooral op den voorgrond treden wanneer voldaan moet worden aan den alom gestelden eisch, dat die raden, zooal niet geheel, dan toch ten deele zullen worden gevormd uit ranggenooten van den militair, die krijgstuchtelijk gecorrigeerd zal moeten worden. Daar de categorie van de soldaten verreweg de grootste is, zal daaruit zeker ook het grootste aantal delinquenten voortkomen. In zulk een tuchtraad zullen derhalve in den regel een of meer soldaten, d. w. in de praktijk zeggen, een of

meer dienstplichtigen zitting hebben, jongens nog, zoo van achter de ploeg of van de schoolbanken gekomen, een blauwen Maandag in militairen dienst. Kan men hun voldoende doorzicht, verantwoordelijkheidsgevoel en kennis van de zaak, waarover zij moeten oordeelen toedichten? Het stellen van deze vraag is immers haar tevens beantwoorden.

Bij welke onderdeelen zal zulk een tuchtraad behooren te worden ingesteld, bij elke compagnie, korps, brigade?; hoe in geval gestraft zal moeten worden door een militaire autoriteit, die niet in korpsverband staat b.v. indeelingsdistrictscommandant, garnizoenscommandant, detachementscommandant?

Hoe zal de werkwijze van die raden moeten zijn? Zal een min of meer uitgebreid onderzoek aan hun advies, dat toch zeker schriftelijk zal moeten worden uitgebracht, voorafgaan? Ziedaar dan een der groote voordeelen van de krijgstuhtelijke rechtspraak verloren gegaan, n.l. dat de straf terstond volgt op de daad, dat de delinquent, die misdreven heeft en overtuigd is straf te hebben verdiend, terstond weet waar hij aan toe is en niet tijden te wachten heeft voor zijn lot beslist is.

Inderdaad ik ben van meening, dat de Heer Dresselhuys geenszins overdreef toen hij sprak van ontzaglijke moeilijkheden, welke zich aanstonds zouden voordoen indien men het denkbeeld van invoering van raden van krijgstuht in het militair tuchtrecht in praktijk wilde brengen. En naast moeilijkheden staan nadeelen, ook voor de te straffen militairen.

Ik heb boven slechts op eenige dier moeilijkheden en nadeelen gewezen, maar de werkelijkheid zou er nog talrijke meer aan den dag brengen.

Dit is dan ook zonder twijfel een reden, dat tot nu toe nog nimmer eenig concreet voorstel voor invoering van raden van krijgstuht is gedaan. De Heer Hugenholtz contenteerde zich bij zijn voorstel tot wijziging van de wet op de krijgstuht, waarbij bepaald zou worden, dat ieder tot straffen bevoegde meerdere ter zijde zou worden gestaan door een Raad van Tucht, met de omschrijving van de taak en de samenstelling van dien Raad over te laten aan een regeling bij algemeenen maatregel van bestuur.

De warmste voorstanders van deze instelling deden nog geen enkele poging om een plan voor een regeling van deze raden te geven.

De een voor, de ander na, is bewust of onbewust teruggedeinsd voor de practische moeilijkheden. Zeker is het dat die moeilijkheden thans oneindig grooter zouden zijn dan zij in 1841 waren. De samenstellingen van het leger van thans en toen kunnen niet met elkander worden vergeleken.

Nu kan men aanvoeren, dat het bestaan van moeilijkheden niet behoef te beletten, dat een zaak, die werkelijk nuttig en wenschelijk wordt geacht, ook tot stand wordt gebracht; moeilijkheden zijn er, zegt men wel, om te worden overwonnen.

Ik zou die moeilijkheden, groot als zij ongetwijfeld zijn, dan ook niet als onoverkomelijke hinderpaal voor den invoering van tuchtraden beschouwen. Maar wel meen ik, dat, zooals uit het vorenstaande zal zijn duidelijk geworden, die invoering in de krijgstuchtelijke rechtspleging op principieele gronden is te ontraden.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1925—1926 — 372.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven.

Bij Koninklijke Boodschap van 3 Augustus 1926 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgend ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen, te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het in verband met het op 30 September 1921 op het Secretariaat-Generaal van den Volkenbond neergelegd Verdrag ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen, zoomede het op 12 September 1923 vanwege Ons ondertekende Verdrag ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven, noodig is het Wetboek van Strafrecht op enkele punten te wijzigen en de wet van 6 April 1875 (*Staatsblad* n°. 66) tot regeling der algemeene voorwaarden op welke, ten aanzien van de uitlevering van vreemdelingen, verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 23 Juni 1925 (*Staatsblad* n°. 243), aan te vullen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I.

Art. 240, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Hij die eenig geschrift waarvan hij den inhoud kent of eenige hem bekende afbeelding of voorwerp, aanstootelijk voor de eerbaarheid, hetzij verspreidt, openlijk ten toon stelt of aanslaat, hetzij om

verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in voorraad heeft, hetzij openlijk, of door verspreiding van eenig geschrift ongevraagd, aanbiedt of als verkrijgbaar aanwijst, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden."

Artikel 240, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Hij die eenig geschrift, eenige afbeelding of eenig voorwerp hetzij verspreidt, openlijk ten toon stelt of aanslaat, hetzij om verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden invoert, doorvoert, uitvoert of in voorraad heeft, hetzij openlijk, of door verspreiding van eenig geschrift ongevraagd aanbiedt, of als verkrijgbaar aanwijst, wordt, indien hij ernstige reden heeft om te vermoeden dat het geschrift, de afbeelding of het voorwerp aanstootelijk voor de eerbaarheid is, gestraft met gevangenisstraf of hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden."

In artikel 240, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht wordt in plaats van „het misdrijf” gelezen:

„het misdrijf omschreven in het eerste lid”.

Na artikel 240*bis* van het Wetboek van Strafrecht wordt ingevoegd een nieuw artikel, luidende als volgt:

„Artikel 240*ter*.

Indien de schuldige een der in de artikelen 240 en 240*bis* omschreven misdrijven in zijn beroep begaat en er tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlopen, sedert eene vroegere veroordeeling wegens een dier misdrijven te zijnen opzichte onherroepelijk is geworden, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet."

Artikel 250*ter* van het Wetboek van Strafrecht wordt gelezen:

„Vrouwenhandel en handel in minderjarigen van het mannelijk geslacht wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren."

Artikel II.

In artikel 2 van de wet van 6 April 1875, *Staatsblad* n°. 66, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 23 Juni 1925, *Staatsblad* n°. 243, wordt n°. 6 gelezen als volgt:

„6°. verkrachting;"

en wordt n°. 7 gelezen:

„7°. een der misdrijven tegen de zeden strafbaar gesteld bij de artt. 243 en met 247, 248*bis*, 249, 250 en 250*ter* van het Wetboek van Strafrecht;"

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Bij de wetten van 17 Juli 1923 (*Staatsblad* n°. 359) en van 28 Juni 1926 (*Staatsblad* n°. 225) zijn achtereenvolgens goedgekeurd de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven, onderscheidenlijk op 30 September 1921 ter onderteekening neergelegd op het secretariaat-generaal van den Volkenbond en op 12 September 1923 vanwege onze Regeering onderteekend.

Het Verdrag van 1921 ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen is, wat het strafrechtelijk gedeelte betreft, een uitbouw op bepaalde punten van een reeds bestaand Verdrag (nl. dat van 4 Mei 1910, te Parijs gesloten en goedgekeurd bij de wet van 30 Maart 1912, *Staatsblad* n°. 133), terwijl het Verdrag van 1923 in zijn strafrechtelijke bepalingen aansluit op een „projet de convention”, hetwelk op een Conferentie te Parijs in 1910 was samengesteld en dat weliswaar niet tot Verdrag werd verheven, doch bij de aanvulling van ons Wetboek van Strafrecht door de zg. Zedelijkheidswet van 20 Mei 1911 (*Staatsblad* n°. 130) reeds onder de aandacht is geweest.

Een en ander verklaart, dat de onderhavige Verdragen tot ingrijpende wijziging van ons strafrecht, hetwelk trouwens reeds boven de evengenoemde vroegere internationale regelingen uitging, niet behoeven te leiden. Eenige wijziging van onze strafwet is desniettemin toch geboden, terwijl bovendien de Uitleveringswet een aanvulling behoeft.

Wat allereerst het Verdrag ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen betreft, zoo moest bij het Verdrag van 1921 gerekend worden met het betreuenswaardige feit, dat manipulaties, als in den vrouwenhandel begrepen, ook met betrekking tot jongens blijken voor te komen. Vandaar dat in artikel 2 van het Verdrag van 1921 de in 1910 overeengekomen bepalingen voor wat betreft de kinderen tot beide geslachten zijn uitgebreid. In verband met de bepaling van artikel 5 van het Verdrag, waarbij voor de aan kinderen ten deel te vallen bescherming de leeftijd van 21 jaren als grens is gesteld, verplicht deze bepaling alzo de strafbaarstelling, die in artikel 250ter tot handelingen met betrekking tot vrouwen is beperkt, ook tot minderjarigen van het mannelijk geslacht uit te

breiden. Daartoe wordt voorgesteld naast vrouwenhandel in het artikel op te nemen „handel in minderjarigen van het mannelijk geslacht”. Overigens zal ter bepaling van dit begrip maatgevend kunnen zijn, wat bij het opnemen in 1911 van de uitdrukking „vrouwenhandel” voor den geest heeft gestaan.

Nog op een tweede punt noopt het Verdrag van 1921 tot een wettelijke voorziening. In artikel 4 is overeengekomen, dat voor zooveel tusschen de Verdragsstaten geen uitleveringsverdragen van kracht zijn, alle maatregelen zullen worden genomen, teneinde te geraken tot de uitlevering van personen, beschuldigd van of veroordeeld wegens de misdrijven, bedoeld in de artikelen 1 en 2 van het Verdrag van 4 Mei 1910.

Waar nu naar onze Grondwet alleen een met inachtneming van bij de wet te stellen algemeene voorwaarden gesloten verdrag grondslag voor uitlevering kan zijn, is de ter uitvoering van evengenoemd artikel 4 allereerst te treffen maatregel een aanvulling van de wet, houdende die algemeene voorwaarden, opdat ook de in dat artikel bedoelde misdrijven in die wet worden vermeld. Zoodanige aanvulling is trouwens ook uit anderen hoofde wenschelijk: in het Verdrag van 1910 is nl. in artikel 5 weliswaar bepaald, dat in de uitleveringsverdragen, bij de inwerkingtreding van dat Verdrag tusschen de Verdragsstaten bestaande, de in het Verdrag omschreven misdrijven geacht worden van rechtswege te zijn opgenomen; het kan echter, vooral in verband met het tweede lid van dat artikel 5, de vraag zijn, of de rechtskracht van deze bepaling, voor zooveel ons land betreft, niet de aanvulling van de Uitleveringswet behoeft.

Het Verdrag van 1923 ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven heeft in artikel 1, mede in verband met de ontwikkeling van de feitelijke toestanden op dit gebied, scherper gepreciseerd hetgeen in het algemeen reeds ook in het bovenvermeld „projet de convention” van 1910 werd voorzien. Toetst men nu ons artikel 240 van het Wetboek van Strafrecht, hetwelk het in het Verdrag van 1923 geregelde onderwerp betreft, aan artikel 1 van het Verdrag, dan kan niet worden gezegd, dat onze wet in beteekenende mate van de bepalingen van dit artikel, welke uiteraard ook in het licht van de geschiedenis van haar totstandkoming moeten worden beschouwd, afwijkt.

Wat in de eerste plaats betreft de uitvoerige omschrijving van de voorwerpen enz., waarop het Verdrag betrekking heeft, — onder onze uitdrukking „geschrift, afbeelding of voorwerp” kan alles begrepen worden geacht. Slechts is in het artikel naast het vervaardigen ter verspreiding thans ook genoemd het vervaardigen van een geschrift enz. om openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden. Men heeft hier met name het oog gehad op films, die ook wel in één exemplaar schijnen te worden vervaardigd, zoodat het dan wellicht minder juist zou zijn van verspreiding te spreken.

Naast verspreiden wordt voorts, evenals reeds in het projet van 1910, doch nu in uitvoeriger termen in het Verdrag van handel-

drijven gesproken. Ons begrip „verspreiden” is ruim genoeg, vooral ook als men in aanmerking neemt, dat medeplichtigheid aan en poging tot het misdrijf van art. 240, eerste lid, evenzeer strafbaar is, om in dit opzicht met het bestaande artikel te volstaan.

Dit schijnt niet geheel het geval ten aanzien van de in het nieuwe Verdrag zeer ruim omschreven reclame. Artikel 240 spreekt van het openlijk ten toon stellen, aanbieden, aanslaan of als verkrijgbaar aankondigen en nu is in verband met de omschrijving in de artikelen 451*ter* en *quater* de stelling te verdedigen, dat daaronder het aanbieden bij wege van circulaire niet is begrepen. Waar nu dit laatste in elk geval onder het Verdrag valt, schijnt een wijziging in dit opzicht van artikel 240 gewenscht. Bij deze gelegenheid is de uitdrukking „als verkrijgbaar aankondigt”, in overeenstemming met de redactie der artikelen 451 *ter* en *quater*, door den iets ruimeren term „als verkrijgbaar aanwijst” vervangen.

Verder wordt in het Verdrag naast in- en uitvoeren uitdrukkelijk het doorvoeren genoemd. Nadrukkelijke vermelding daarvan in art. 240 komt diensvolgens wenschelijk voor.

Betreft het vorenstaande punten van ondergeschikt belang, van meer beteekenis is een vraag, die de praktijk van artikel 240 reeds eerder heeft opgeroepen en in verband met de door het nieuwe Verdrag beoogde krachtiger bestrijding als vanzelf weder naar voren moest komen, of n.l. de eisch van artikel 240, dat de inhoud van het geschrift resp. de afbeelding of het voorwerp den dader bekend moet zijn, niet te streng is. Niet zelden onthouden handelaren zich opzettelijk van de kennisneming van den inhoud van een geschrift, wanneer zij reden hebben aan te nemen, dat deze aanstootelijk is voor de eerbaarheid, om aldus buiten het bereik van artikel 240 te blijven. Nog daargelaten, dat, ook al ontbreekt de bekendheid met den inhoud niet, het bewijs daarvan door een ontkenenis gemakkelijk kan worden verijdeld.

Nu is artikel 240, zooals het in dit opzicht thans luidt, ook met het nieuwe Verdrag niet bepaaldelijk in strijd. Want ofschoon noch in het projet de convention van 1910, noch in dat van 1923, de bekendheid met het geschrift enz. als een der elementen van het delict wordt genoemd, is, zooals uit de Verhandelingen van de Conferentie van 1910 (Documents, pg. 84) blijkt, als vanzelfsprekend aangenomen, dat, waar het hier een misdrijf geldt, „l'intention coupable” wordt vereischt en dus het woord „sciemment” telkens in de omschrijving moet worden verondersteld. Intusschen, hoezeer met het oog vooral op het laatstgenoemde woord de in onze wet opgenomen eisch van opzet met het Verdrag niet in strijd is, zoo kan daartegenover toch worden staande gehouden, dat, waar eenerzijds ons strafrecht zich niet beperkt tot misdrijven opzettelijk gepleegd, doch in onderscheidene gevallen ook de culpa treft, en anderzijds het Verdrag niet zoozeer de bestraffing van bepaalde personen als wel de verhindering van bepaalde feitelijke toestanden beoogt, — tegevoetkoming aan het in de praktijk van artikel 240 gebleken voren-

omschreven bezwaar door den geest van het Verdrag wordt geëischt. In elk geval, wat er zij van onze verplichtingen ingevolge het Verdrag, een wijziging in dit opzicht van onze strafwet komt den ondergeteekenden noodig voor.

Tot een en ander strekt het hierbij aangeboden wetsontwerp, hetwelk na het vorenstaande niet veel verdere toelichting zal behoeven.

Artikelen.

Artikel I. Het nieuw voorgestelde tweede lid van artikel 240 houdt thans in de omschrijving van het schuld misdrijf, hierboven bedoeld.

De redactie is aldus gesteld, dat de dader, om in de termen van het nieuwe lid te vallen, ernstige reden moet hebben gehad om te vermoeden dat het geschrift, de afbeelding of het voorwerp aanstootelijk is voor de eerbaarheid. Een dergelijke ernstige reden kan b.v. worden gevonden in een waarschuwing van de politie, den roep van den auteur of van vorige afleveringen van hetzelfde geschrift, kortom in feiten, die bijzondere waakzaamheid gebieden. In overeenstemming met de redactie van artikel 97a n°. 2 en 3 van het Wetboek van Strafrecht is de eisch van een *ernstig* gemis aan voorzichtigheid gesteld. Op deze wijze wordt eensdeels de fatsoenlijke handel niet in zijn bedrijf belemmerd en anderzijds voorkomen, dat een dikwijls opzettelijke onthouding der kennisneming van den aard van het betrokken geschrift enz. straffeloosheid medebrengt.

De inhoud van het oorspronkelijk tweede lid van artikel 240 is bij deze gelegenheid naar een nieuw artikel 240 *ter* overgebracht, waarbij de bijkomende straf van ontzetting uit het beroep is uitgebreid tot het schuld misdrijf van artikel 240, nieuw tweede lid, en tevens tot het eerst in 1911 in het Wetboek ingelaschte artikel 240*bis*.

Artikel II. Strikt genomen zouden, indien men de verplichtingen ingevolge de Verdragen precies afbakt, de in het nieuwe artikel 250*ter* omschreven misdrijven niet in vollen omvang in de Uitleveringswet behoeven te worden opgenomen. Eenerzijds toch is het begrip „vrouwenhandel” in onze wet ruimer dan de in het Verdrag omschreven delicten, die ten aanzien van meerderjarige vrouwen het bezigen van bepaalde soorten van middelen insluiten; anderzijds hebben de bepalingen in de Verdragen van 1910 en 1923 omtrent de uitlevering slechts betrekking op den handel in vrouwen en meisjes, niet op dien in minderjarige personen van het mannelijk geslacht. Intusschen, waar het laatste meer een onwillekeurig verzuim schijnt, terwijl voorts de Verdragen van 1910 en 1923 uitdrukkelijk slechts als minimum-bepalingen zijn bedoeld, is het aangewezen, artikel 250*ter* in vollen omvang onder de delicten, die tot uitlevering kunnen leiden, op te nemen.

Van deze gelegenheid is mede gebruik gemaakt om, behalve artikel 250ter, enkele artikelen, houdende misdrijven tegen de zeden, waarvan moeilijk verklaarbaar is waarom zij destijds niet in de uitleveringswet zijn opgenomen, binnen het bereik dezer wet te brengen. Het delict, in de uitleveringswet tot dusverre omschreven als „koppelaarij”, welke term sinds 1911 niet meer als qualificatie in het Wetboek van Strafrecht voorkomt, is thans evenals de overige onbenoemde misdrijven tegen de zeden door middel van het betreffend artikel van dit Wetboek aangeduid; een overbrenging van een gedeelte van hetgeen in artikel 2 der Uitleveringswet onder n°. 6 stond naar n°. 7 was in verband hiermede noodzakelijk.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

VAN KARNEBEEK.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 6 Januari 1926.

Plaatsv. President: Mr. J. Sickenga.

Leden: Kapt. Luit. ter Zee H. E. te Winkel, Officieren van Administratie 1e klasse E. G. P. van Sijpveld, B. van Erp Taalman Kip en J. W. Goossens.

Fiskaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e klasse.

Het uit onachtzaamheid niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst. Veroordeeling tot geldboete (art. 23bis Sr.).

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiskaal tegen P. V., gewoon dienstplichtig-hofmeester, oud 24 jaar, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad dd. 20 November 1925;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad dd. 15 December 1925, en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

dat hij als gewoon dienstplichtig-hofmeester der Zeemacht van de lichter 1922, met groot-verlof en als zoodanig gevestigd te Rotterdam, opzettelijk, althans uit onachtzaamheid of nalatigheid, niet heeft voldaan aan de wettiglijk door den Burgemeester dier gemeente gedane oproeping om in werkelijken dienst tot het volbrengen van herhalingsoefeningen op te komen en zich daartoe op den 10en Mei 1924 te melden bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Helder;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 18 December 1925, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, 6 Januari 1926, des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot een geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling te vervangen door 15 dagen hechtenis;

Overwegende, dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 8 Augustus 1922 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige van de lichting 1922 uit de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam; dat hij dienzelfden datum is opgekomen in werkelijken dienst; dat hij op 6 April 1923 is vertrokken met grootverlof;

Overwegende dat een afschrift van het Koninklijk Besluit van 21 December 1923 No. 35 inhoudt: dat, gelet op art. 33 der Dienstplichtwet en op art. 69, eerste lid, van het Dienstplichtbesluit wordt bepaald, dat in den loop van het jaar 1924 op daartoe door den Minister van Marine te bepalen tijdstippen zullen worden opgeroepen tot opkomst in werkelijken dienst voor het vervullen van herhalingsoefeningen:

a. de zeemilicien-verlofgangers van de eerste en tweede ploeg der lichting 1922 — met uitzondering van de kustwachtters — voor den tijd van vijf weken;

Overwegende dat de Minister van Marine bij beschikking van 3 Januari 1924, ingevolge het K. B. van 21 December 1923 No. 35 heeft bepaald:

1e. dat de in opgemeld K. B. bedoelde zeemilicien-verlofgangers zullen worden opgeroepen voor het vervullen van herhalingsoefeningen in twee ploegen, waarvan de eene ploeg in werkelijken dienst zal verblijven van Zaterdag, 5 April tot en met Vrijdag, 9 Mei 1924, de andere ploeg van Zaterdag, 10 Mei tot en met Vrijdag, 13 Juni 1924;

Overwegende dat de kennisgeving van den Burgemeester van Rotterdam, dd. 26 Maart 1924, inhoudt: dat de Burgemeester van Rotterdam de hieronder vermelde grootverlofgangers der Zeemacht, gewoon dienstplichtigen, oproept om in werkelijken dienst te komen tot het vervullen van herhalingsoefeningen, bedoeld in art. 31 der Dienstplichtwet; waarna volgt:

V., P., behorende tot de lichting 1922; datum van opkomst 10 Mei 1924; te melden in de Onderzeedienstkazerne te Helder, welke kennisgeving blijkens daarop gestelde verklaring ter algemeene kennis is gebracht door aanplakking ter plaatse als daartoe in de gemeente gebruikelijk;

Overwegende dat een afschrift van de persoonlijke kennisgeving dd. 18 Maart 1924 inhoudt:

dat de Burgemeester van Rotterdam den verlofganger P. V. van de lichting 1922 der Zeemacht oproept om op 10 Mei 1924 in werkelijken dienst op te komen tot het volbrengen van herhalingsoefeningen en zich daartoe op genoemden datum te melden in de Onderzeedienstkazerne te Helder; op welke kennisgeving de verklaring

voorkomt dat een kennisgeving gelijkluidend aan deze, aan het adres van beklagde ter bezorging is gegeven en niet als onbestelbaar is terugontvangen;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal van de Onderzeedienstkazerne te Willemsoord inhoudt:

onder: 11 Mei 1924: „8 u. V.M. mankeert van opkomst herhalingsoefeningen de hofmeester Z.M. P. V. (6368)“;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal van de Onderzeedienstkazerne te Willemsoord inhoudt:

onder: 30 October 1925: „Meldt zich in de kazerne: de hofmeester-zeemilicien P. V. (6368)“;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: dat hij is P. V., oud 24 jaar, geboren te Rotterdam; dat hij het laatst heeft gediend als gewoon dienstplichtig hofmeester bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Helder; dat hij op 8 Augustus 1922 is ingelijfd als gewoon dienstplichtige van de lichting 1922 uit de provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam; dat hij dienzelfden dag in werkelijken dienst is opgekomen;

dat hij als gewoon dienstplichtig-hofmeester der Zeemacht behoort tot de lichting 1922; dat hij op 8 Augustus 1922 in werkelijken dienst is opgekomen en op 6 April 1923 met groot-verlof is gezonden en zich gevestigd heeft te Rotterdam en aldaar gevestigd is gebleven; dat hij eenige dagen daarna is vertrokken naar New-York en verder in Amerika is gebleven; dat hij in October 1925 uit Amerika via Antwerpen naar Rotterdam is gegaan, alwaar hij op 28 October 1925 aankwam; dat hij bij aankomst te Rotterdam in het bezit is gekomen van de persoonlijke oproeping, waarin stond dat hij zich op 10 Mei 1924 had behooren te melden in de kazerne voor den Onderzeedienst te Helder; dat deze oproeping aan het adres van zijn zuster bezorgd was, die hem deze niet had kunnen doorzenden omdat zij zijn adres niet wist; dat hij weliswaar wist dat hij in 1924 voor herhalingsoefeningen had moeten opkomen, maar dat hij dacht dat hij daarvan door zijn verblijf in het buitenland ontslagen was; dat hij verzuimd heeft den Burgemeester van Rotterdam op de hoogte te houden van zijn verblijf buitenslands; dat hij zich op 30 October 1925 heeft gemeld in de Onderzeekazerne te Helder;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde en door den inhoud van opgamelde bescheiden, zoo niet rechtstreeks dan door de aanwijzingen daaruit voortvloeiende, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem subsidiair ¹⁾ is ten laste gelegd, met dien verstande dat hij uit onachtzaamheid niet heeft voldaan aan de wettiglijk gedane oproeping;

Overwegende dat de Krijgsraad ter zake van het bewezen ver-

1). O.i. had de krijgsraad alvorens over het subsidiair tenlastegelegde te beslissen een oordeel moeten uitspreken over het primair tenlastegelegde.

klaarde feit, waarop in art. 150 van het Wetboek van Militair Strafrecht een gevangenisstraf van ten hoogste 9 maanden is gesteld, zeker niet meer dan een gevangenisstraf van drie maanden of militaire detentie zou opleggen;

Gezien de artikelen: 1, 12, 60, 150, eerste en derde lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 en 23bis Wetboek van Strafrecht, 4 en 69 Dienstplichtbesluit, 5, 31, 39 en 40 Dienstplichtwet, 185, 189 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem subsidiair is ten laste gelegd en gelijk hooger werd overwogen;

Qualificeert het bewezen verklaarde: Als militair niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst;

Veroordeelt den beklagde tot een geldboete van vijftien gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van 15 dagen;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem daarvan vrij.

Het zal den aandachtigen lezer niet zijn ontgaan dat de tenlastelegging spreekt van eene niet-aanmelden op 10 Mei 1924, waaraan beklagde ook is schuldig verklaard, terwijl het extract-scheepsjournaal beklagde eerst als mankeerend vermeldt op 11 Mei 1924, 8 uur v.m. De Eisch bevatte op dit punt de overweging dat bedoeld extract blijbaar zóó moest worden opgevat, dat de beklagde hoewel hij op 10 Mei 1924 had moeten opkomen, eerst op het morgenbaksgewijs van 11 Mei 1924 officieel als mankeerend is gemeld; dat hier dus geen tegenstrijdigheid met de overige bewijsmiddelen bestaat. Deze overweging is niet in het vonnis opgenomen. Red. M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 18 Mei 1926. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. N. van den Berg, Kapiteins H. C. van der Bijl en C. P. M. Verhaart en Eerste-Luitenant M. R. A. Bischoff van Heemskerck.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en het daarin volharden na door een meerdere uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid te zijn gewezen. (Het H. M. G. achtte deze strafverzwarende omstandigheid niet bewezen).

¹⁾ Zie de hierna volgende sententie van het H. M. G.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens M. J. van A., oud 21 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig soldaat 3e Schoolcompagnie 22e Regiment Infanterie, met groot verlof te Rotterdam, beklaagde en gerequieerde in persoon.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 5 October 1925 is ingelijfd bij het 22e Reg. Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 1 April 1926, door den Compagnies-Commandant, te Ede opgemaakt, beklaagde op 5 October 1925 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 1 April 1926 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 5 Maart 1926 te Ede als militair, nadat de sergeant hem had gelast te zamen met een of meer anderen een mitrailleur te halen, althans te dragen, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen en, nadat die meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard;

Overwegende, dat de beklaagde heeft opgegeven: dat hij op 5 Maart 1926 te Ede als militair, nadat de sergeant M. hem had gelast een mitrailleur te halen, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen en nadat die meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard;

dat hij, toen de sergeant hem gelastte den mitrailleur te halen, heeft geantwoord: „Ik doe het niet sergeant, ik ben niet aan de beurt”; dat de sergeant hem toen op de gevolgen van zijn weigering wees, zeggende: „Dan ga je met mij mee de politiekamer in”, waarop hij, beklaagde, antwoordde: „De gevolgen wil ik wel op mij nemen, dan maar de politiekamer in”; dat hij toen met den sergeant M. is medegegaan en dat zij daarna in den kazernegang den adj. onderofficier de K. ontmoetten, wien de sergeant M. met het geval in kennis stelde; dat de adjudant tot hem zeide: „Je moet eerst aan den last voldoen, daarna kun je reclameeren; ga nu maar gauw den mitrailleur halen”; dat hij, beklaagde, toen onmiddellijk den mitrailleur heeft gehaald;

Overwegende dat W. M., 24 jaar, sergeant 3-22 R. I. te Ede, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 5 Maart 1926 op de soldatenkamer van 3-22 R. I. te Ede beklaagde aanwees als mitrailleurdrager; dat hij tot beklaagde zeide: „Van A., jij haalt de mitrailleur”, waarop beklaagde antwoordde: „Ik haal den mitrailleur niet, sergeant; ik ben niet aan de beurt”; dat hij beklaagde nogmaals gelastte den mitrailleur te halen, doch dat beklaagde antwoordde: „Ik doe het niet sergeant, ik zal er eerst met den luitenant over spreken”; dat hij, getuige, beklaagde uitdrukkelijk op diens strafbaarheid en de gevolgen van diens strafbaarheid heeft gewezen;

dat hij, getuige, daarop beklaagde in arrest wilde stellen en toen in den gang ontmoette Adjudant de K., wien hij het geval mededeelde; dat die Adjudant toen tegen beklaagde zeide, dat hij, beklaagde, eerst aan den last moest voldoen, terwijl hij zich dan later kon beklagen; dat beklaagde toen verder zonder tegen te spreken den mitrailleur heeft gehaald;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, met dien verstande, dat de sergeant M. beklaagde *alleen* op 5 Maart 1926 heeft gelast een mitrailleur te *halen*;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 6, 10, 60, 62, en 114 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 193 en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan.

Qualificeert het als:

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van *één maand*;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen.

Spreekt hem daarvan vrij!

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.Sententie van 23 Juli 1926. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn., Kap. ter Zee B. Schreuders.

Wnd.-Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Royer.

Raadsman: Dr. P. M. C. J. Hamer.

Opzettelijke ongehoorzaamheid. Vrijpraak van de strafverzwarende omstandigheid dat beklagde in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard na door een meerdere uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid te zijn geweest, daar in de uitdrukking: „dan ga je met mij mee de politiekamer in” een dusdanig wijzen op diens strafbaarheid niet ligt opgesloten.

Wijziging van de door den krijgsraad onvoorwaardelijk opgelegde straf in een voorwaardelijke.

In de zaak van M. J. van A., oud 21 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 3de Schoolcompagnie van het 22e Regiment Infanterie, thans met groot verlof te Rotterdam, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 18 Mei 1926 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem geweest, bijgestaan door zijn raadsman,

tegen

den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appel;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

¹⁾ Zie het hiervoor opgenomen vonnis van den Krijgsraad. Red. M. R. T.

Overwegende dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens dat niet wettig en overtuigend is bewezen de aan beklaagde ten laste gelegde en rechtens tot verzwaring van straf grond gevende omstandigheid, dat hij opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de sergeant M. hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, vermits deze meerdere door het bezigen van de woorden: „dan ga je met mij mee de politiekamer in” den beklaagde niet op de *strafrechtelijke* gevolgen van zijne weigering heeft gewezen ¹⁾);

dat mitsdien beklaagde van dit gedeelte der tenlastelegging behoort te worden vrijgesproken, en in verband hiermede de qualificatie behoort te worden gewijzigd;

Overwegende dat aan het Hof termen zijn voorgekomen, de bij het vonnis aan beklaagde opgelegde straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen, in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht, 13, 14, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht junctis de artikelen 75, 76d, 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze Sententie vermeld;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover daarbij wettig en overtuigend is bewezen verklaard, dat beklaagde opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat zijn meerdere, de sergeant M., hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, alsmede voorzoover de qualificatie betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

1) Het valt op dat in het vonnis van den krijgsraad als verklaring van den getuige M. voorkomt „dat hij, getuige, beklaagde uitdrukkelijk op diens strafbaarheid en op de gevolgen van diens strafbaarheid heeft gewezen, en dat de uitdrukking: „dan ga je met mij mee de politiekamer in”, in dat vonnis, alleen in de verklaring van den beklaagde is te vinden, terwijl in de sententie, zonder dat van verhoor van getuigen door het Hof blijkt, als vaststaande wordt aangenomen dat getuige M. de uitdrukking „dan ga je met mij mee de politiekamer in” ook werkelijk heeft gebezigd, en hij den beklaagde de strafrechtelijke gevolgen van diens dienstweigering niet op andere wijze onder het oog heeft gebracht.

Naar wij vernemen bleek echter reeds uit de door den officier-commissaris afgenomen verhooren dat het „uitdrukkelijk wijzen op de strafbaarheid”, waarvan M. in zijne verklaring spreekt, uit niets anders had bestaan dan het dreigen met de politiekamer, zoodat het Hof ook zonder tot een nader verhoor van M. over te gaan, de overtuiging kon bekomen dat alleen de woorden „dan ga je met mij mee de politiekamer in” waren gebezigd, waardoor beklaagde dus wel op het onkrigstuchtelijk karakter van zijne weigering, maar niet op de strafrechtelijke gevolgen daarvan werd gewezen.

Verklaart voorschreven deel der tenlastelegging niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt beklaagde daarvan vrij;

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als: „opzettelijke ongehoorzaamheid”;

Beveelt, dat de aan beklaagde bij het vonnis opgelegde straf niet zal worden ondergaan tenzij het Hof later anders mocht gelasten, op grond dat de beklaagde vóór het einde van een proeftijd van één jaar zich aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6 van die wet;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 31 Mei 1926. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapitein C. P. M. Verhaart, Ritmeester J. J. van Diepenbrugge, Eerste-Luitenants J. J. van Keulen en J. Kroon.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Dr. H. Th. Gerlings, te Utrecht.

Principieele dienstweigering. Motiveering van de straf.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens J. B., oud 19 jaar, geboren te Wormerveer, gewoon dienstplichtig soldaat der Opleidingscompagnie van het 21e Regiment Infanterie, thans met groot verlof te Wormerveer, beklaagde en gerequireerde in persoon.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 4 Januari 1926 is ingelijfd bij het 21e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot

¹⁾ Zie de hierna volgende sententie van het H.M.G.

verlof was vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 11 Januari 1926, door den Compagnies-Commandant, te Amersfoort opgemaakt, beklaagde op 4 Januari 1925 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 20 Januari 1926 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 4 Januari 1926 te Amersfoort, als militair, nadat de eerste luitenant O. hem gelast had een militaire veldjas aan te trekken, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen en nadat die meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard;

Overwegende dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat op 4 Januari 1926 in Infanterie-kazerne No. I te Amersfoort de Eerste-Luitenant O. hem gelastte een voor hem bestemde militaire veldjas aan te trekken; dat hij weigerde aan dat bevel te voldoen; dat tot driemaal toe de luitenant hem hetzelfde heeft gelast; dat hij bleef weigeren aan dien last te voldoen, alhoewel de luitenant hem op de strafbaarheid van zijn weigering gewezen had; dat hij opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard; dat hij ernstige gewetensbezwaren tegen den militairen dienst heeft op grond van zijn overtuiging, dat hij zijn evenmensch niet mag dooden; dat die bezwaren berusten op zijn godsdienstige overtuiging; dat hij vrijzinnig Christelijk is;

dat hij begin Februari 1926 een request heeft ingediend om binnen een maand te werk gesteld te worden in een anderen tak van Staatsdienst; dat hij, toen hij niets hoorde, na verloop van een maand zijn verzoek heeft ingetrokken, omdat hij van anderen had gehoord, dat men soms een jaar of langer moet wachten om te werk gesteld te worden; dat hij niet door de Commissie is gehoord;

dat hij liever 10 maanden gevangenisstraf wil ondergaan, dan dat hij niet weet, waar hij aan toe is; dat hij wel Staatsdienst zou willen verrichten als dit nu dadelijk kon beginnen, doch dat hij bang is, dat er een te groote tijd zal verlopen, eer hij te werk kan worden gesteld; dat daarbij gevoegd de tijd, dat hij in dien anderen tak van Staatsdienst zal moeten dienen, er wel vier jaar mee gemoeid kan zijn, waar hij in verband met zijn burgerpositie tegen op ziet; dat hij de onzekerheid niet kan verdragen;

Overwegende dat P. H. O., 34 jaar, Eerste-Luitenant Opleidingscompagnie 21 R. I. te Amersfoort, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op 4 Januari 1926 in Infanterie-kazerne No. I te Amersfoort beklaagde gelastte een voor hem bestemde militaire veldjas aan te trekken; dat beklaagde weigerde aan dezen last te voldoen; dat hij tot driemaal toe beklaagde heeft gelast die veldjas aan te trekken; dat beklaagde echter bleef weigeren dit bevel op te volgen, alhoewel hij, getuige, hem de gevolgen van zijn weigering onder het

oog bracht, n.l., dat hij zich hierdoor aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het tenlastegelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het feit is gepleegd op 4 Januari 1926;

Overwegende t.a. der mate van de aan beklaagde op te leggen straf, dat de Krijgsraad, na den beklaagde en de getuigen N. de V., Directeur eener N.V. te Wormerveer en J. K., kantoorbediende te Wormerveer, te zijner terechtzitting te hebben gehoord, tot de overtuiging is gekomen, dat ernstige gewetensbezwaren tegen verdere vervulling van den krijgsdienst bij dezen beklaagde bestaan en dat het enkel deze bezwaren zijn, die hem tot het begaan van de bij het Wetboek van Militair Strafrecht strafbaar gestelde feiten hebben gebracht, terwijl de onzekerheid omtrent het tijdstip, waarop tewerkstelling in een niet-militairen tak van Staatsdienst eventueel zou plaats vinden, voor beklaagde — die ter terechtzitting een zeer nerveuzen indruk maakte — aanleiding is geweest zijn tot dat doel reeds aan den Minister van Oorlog ingediend verzoekschrift weder in te trekken;

dat met het oog daarop kan worden volstaan met het opleggen van eene gevangenisstraf van zoodanigen duur, dat zij den in mindering te brengen, in preventieve hechtenis doorgebracht, tijd niet overtreft;

Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het/begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien art. 6, 10, 23, 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht; 27 en 91 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan.

Qualificeert het als:

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van *zes en dertig dagen*;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 4 Januari tot 9 Februari 1926 in mindering zal worden gebracht;

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.Sententie van 23 Juli 1926. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Kap. ter Zee B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Waarnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Raadsman: Dr. H. Th. Gerlings, te Utrecht.

Principieele dienstweigering. Motiveering van de straf.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 31en Mei 1926 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde ge-
wezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

J. B., oud 19 jaar, geboren te Wormerveer, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Opleidingscompagnie van het 21e Regiment Infanterie, laatst in garnizoen te Amersfoort, thans met groot verlof te Wormerveer, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de akte van appel;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den getuige door den beklaagde opgeroepen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en opnieuw rechtdoende, beklaagde zal veroordeelen tot tien maanden gevangenisstraf met aftrek van den tijd, in voorarrest doorgebracht, met ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep,

¹⁾ Zie het hiervóór opgenomen vonnis van den Krijgsraad. Red. M. R. T.

ook na het aldaar gehouden getuige-verhoor, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde gevangenisstraf, die aan het Hof te licht is voorgekomen, daar weliswaar de onzekerheid met betrekking tot het tijdstip van aanvang der tewerkstelling bij een niet-militairen tak van Staatsdienst voor sommigen een niet gering te tellen bezwaar kan zijn tegen het inslaan van den weg, door de Wet betreffende Dienstweigeringswet van 1913, gewezen aan hen, die gewetensbezwaren hebben tegen den militairen dienst, doch in dit geval beklaagde's omstandigheden niet rechtvaardigen, dat hij reeds bij het door hem bij den Minister van Oorlog ingediend request om tewerkstelling bij een niet-militairen tak van Staatsdienst als voorwaarde heeft gesteld, dat zulks binnen ééne maand zoude geschieden, en dat hij zijn request inderdaad na verloop van dien termijn heeft ingetrokken, zulks te minder waar zijn patroon N. de V., Directeur eener Naamlooze Vennootschap te Wormerveer, heeft verklaard steeds bereid te zijn beklaagde, na eene afwezigheid voor het vervullen van Staatsdiensten, weder op het kantoor dier naamlooze vennootschap werkzaam te stellen, zoodat de mogelijkheid van nadeel in burgerlijke positie voor den beklaagde niet grooter was dan die in het algemeen voor een dienstplichtige bestaat, indien deze wel zijn verschillende militaire oefeningsperioden medemaakt;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen, 75, 76d, 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze Sententie vermeld;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover de aan beklaagde opgelegde gevangenisstraf en de daarop betrekking hebbende overweging betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering zal worden in mindering gebracht van 4 Januari 1926 tot 9 Februari d.a.v.;

Bevestigt het vonnis voor al het overige, dus ook voorzoover betreft de aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 9 April 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Waarn. Advocaat-Fiscaal Dr. B. R. Roijer.

Een sergeant-planton-kazerne is belast met het toezicht op het verkeer van en naar de kazerne en is dan ook verplicht toe te zien dat de daarop betrekking hebbende voorschriften (i.e. het verbod om op het kazerneterrein te wielrijden) worden nagekomen, ook al staat zulks niet in zijne instructie vermeld.

Gedeeltelijke gegrondverklaring van het beklag.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 12 Maart 1926, van V., sergeant bij de 1ste Schoolcompagnie van het 8e Regiment Infanterie, in garnizoen te Arnhem, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der IVde Infanteriebrigade ingebracht over de hem op 25 Februari 1926 door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel W., opgelegde straf van één dag licht arrest en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Tekort gekomen in zijne verplichtingen als sergeant-planton-kazerne.”,

bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en strafoplegger;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan dat klager op 25 Februari 1926 in de kazerne van het 8ste en het 19de Regiment Infanterie te Arnhem belast was met de functie van sergeant-planton; dat in de onmiddellijke nabijheid van het plantonhuisje een waarschuwingsbord was geplaatst met het opschrift: „Verboden op het kazerneterrein te wielrijden”;

dat klager des n.m. omstreeks halfdrie, in het plantonhuisje zittend, een ouderen collega, die per rijwiel van het voorplein der kazerne kwam aanrijden, heeft laten passeeren, zonder hem te doen afstappen of aan te roepen; dat zulks de aandacht van den strafoplegger, die juist voorbijging, heeft getrokken, daar klager volgens diens oordeel in verzuim was;

Overwegende dat klager heeft verklaard, dat hij den ouderen

ranggenoot, die dien middag per rijwiel het plantonhuisje voorbijreed, heeft laten passeeren zonder meer, omdat hij van meening was, dat hij in zijne functie van sergeant-planton met de in dit geval begane overtreding geen enkele bemoeienis had, omdat in de Instructies van den sergeant-planton geen gewag wordt gemaakt van in die functie uit te oefenen toezicht op de naleving van het verbod tot wielrijden op het kazerneterrein en omdat evenmin door zijn voorganger of door iemand anders aan hem eene verplichting te dezen aanzien was medegedeeld; dat hij als onderofficier, ook indien hij als sergeant-planton geen dienst doet, steeds er tegen optreedt, indien hij op het kazerneterrein minderen ziet wielrijden;

Overwegende dat uit de in het dossier aanwezige, behoorlijk voor afschrift gewaarmerkte Instructie, zooals deze voor klager als sergeant-planton gold, blijkt dat deze Instructie niet uitdrukkelijk voorschrijft dat klager belast was met het toezicht op de naleving van het verbod op het kazerneterrein te wielrijden, doch klager hieruit geenszins had mogen afleiden, dat zoodanige verplichting niet voor hem bestond, omdat, daargelaten wat bijzondere consignes inhouden, hetgeen voorzeker allereerst door hem moet worden nagekomen, een sergeant-planton uiteraard in algemeenen zin is belast met het toezicht op het verkeer van en naar de kazerne en hij dan ook heeft te zorgen, dat eene hem bekende — en in dit geval nog wel in de onmiddellijke nabijheid van zijn plantonhuisje op een waarschuwingsbord aangekondigde — op het verkeer naar en van de kazerne betrekking hebbende verbodsbepaling door niemand zoo maar kan worden overtreden;

dat klager mitsdien op 25 Februari 1926 is tekort gekomen in de op hem als sergeant-planton-kazerne rustende verplichtingen;

Overwegende dat de deswege aan hem opgelegde straf echter te zwaar is;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant der IVe Infanterie-Brigade op het beklag genomen, behoudens ten aanzien van de handhaving der opgelegde straf;

Vernietigt die beslissing in zooverre;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf van één dag licht arrest;

Legt aan klager op de straf van (mondelinge) berisping;

Gelast, dat deze straf in klager's straflijst zal worden ingeschreven in plaats van de straf, waarover beklag;

Handhaaft de strafreden;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, aan den strafoplegger, aan den Commandant der IVde Infanterie-Brigade, aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

ARROND.-RECHTBANK TE 'S-GRAVENHAGE.

Eerste Kamer.

Zitting van 31 Maart 1925.

Voorzitter: Mr. A. H. du Mosch.

Rechters: Mrs. C. M. de Kuyper en A. S. Rueb.

Een op-non-activiteitstelling, rechtmatig of onrechtmatig, doet niet, gelijk een ontslag, als een voldongen feit de dienstbetrekking eindigen. Eischer heeft dus van zijn standpunt terecht bezoldiging en niet — zooals gedaagde wil — schadeloosstelling gevorderd.

Een eenmaal onrechtmatige op-non-activiteitstelling wordt niet door latere wijziging der betreffende wetsbepalingen rechtmatig.

Terecht wordt een onderscheiding gemaakt tusschen oorlogs- en vredesorganisatie. De onderhavige reorganisatie van het wapen der Infanterie is te begrijpen onder de omschrijving „geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen”, in art. 70, 3°, der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, zooals dat luidde vóór de wijziging van 1923. Eischer mocht dus als overcompleet op non-activiteit gesteld worden.

Daarbij behoefde niet rekening te worden gehouden met omstandigheden, den eischer persoonlijk of zijne toenmalige betrekking rechtstreeks rakende. Een officier kan ook op non-activiteit worden gesteld, al valt door de ontbinding van het wapen niet rechtstreeks juist zijne betrekking open.

Uit de geschiedenis blijkt, dat aan de onderhavige wetsbepaling een even ruime strekking moet worden toegekend als aan de — naar de bewoordingen schijnbaar ruimere — vroegere en latere redacties (resp. van 1851 en 1923).

G. A. de R., Majoor der Infanterie, thans op non-activiteit, wonende te Haarlem, eischer, procureur Mr. P. E. Briët,

tegen

den Staat der Nederlanden, gedaagde, procureur Mr. A. F. Telders.

De Rechtbank enz.,

Gelet op den conclusie van den Officier van Justitie, strekkende tot toewijzing van eischer's verminderde vordering met uitzonde-

ring van de vordering tot onrechtmatigverklaring van de op-non-activiteitstelling, kosten rechtens;

Overwegende, dat eischer heeft gesteld:

dat eischer bij K. B. van 4 Nov. 1890, no. 164, is benoemd tot tweede-luitenant bij het wapen der Infanterie;

dat eischer sedert als officier in militairen dienst is gebleven en bij Koninklijk Besluit van 19 Oct. 1915, no. 22, is benoemd tot majoor der infanterie;

dat eischer bij ministerieele beschikking dd. 15 Juni 1923, ingevolge art. 70, sub. 3°, der wet tot regeling van de bevordering, het ontslag, het op non-activiteit en het op pensioen stellen der militaire officieren bij de landmacht van 9 Juni 1920, Stbl. 89, (hierna aangeduid als de Bevorderingswet) is gesteld op non-activiteit met ingang van 16 Juni 1923;

dat eischer van den datum van benoeming tot tweede-luitenant tot op den dag van het op non-activiteit stellen onafgebroken als militair officier bij het Nederlandsche Leger is werkzaam geweest;

dat deze op-non-activiteitstelling, hierboven omschreven, is geschied onrechtmatig, immers in strijd met art 70, sub 3°, der Bevorderingswet voornoemd en evenmin is gebaseerd op eenige andere wetsbepaling;

dat eischer was ingedeeld als majoor der infanterie bij het 9de regiment te Assen;

dat eischer bij schrijven van den heer Commandant Veldleger dd. 25 April 1923, no. 1123, is aangewezen om onder overplaatsing naar het 10de regiment infanterie de functie te vervullen van indeelings-districts-commandant te Haarlem met ingang van 1 Juni 1923;

dat noch na 1 Juni 1923, noch na 25 April 1923 bedoelde betrekking van indeelings-districts-commandant te Haarlem is opgeheven, noch het wapen der infanterie, noch ook het 10de regiment infanterie na genoemde data geheel of gedeeltelijk is ontbonden;

dat er dan ook geen sprake van is, dat eischer zou zijn geraakt overcompleet op een van de gronden, bedoeld in art. 70, 3°;

dat, zooals vermeld, ook geen andere grond voor de op-non-activiteitstelling van eischer aanwezig was en deze op-non-activiteitstelling derhalve is onwettig en onrechtmatig;

dat eischer bereid was en nog steeds bereid is zijn dienst als militair officier bij de Nederlandsche Landmacht te vervullen;

dat eischer mitsdien het recht heeft op zijn volle tractement en niet op non-activiteitstractement;

dat het tractement van eischer als majoor der infanterie indeelings-districts-commandant te Haarlem op den dag voor den datum der op-non-activiteitstelling bedroeg *f* 6200 per jaar plus *f* 60 bijslag;

en op die gronden heeft gevorderd:

dat het der Rechtbank behage bij vonnis, wat betreft het hierna te noemen tweede punt uitvoerbaar bij voorraad, te verklaren voor recht, dat de op-non-activiteitstelling van eischer heeft plaats ge-

had in strijd met de wet en onrechtmatig is, ten tweede: den gedaagde te veroordeelen om van den datum af, waarop de op-non-activiteitstelling inging, zijnde den 16en Juni 1923, te betalen eischer's volle tractement op een basis van *f* 6200 per jaar plus *f* 60 bijslag; ten derde: gedaagde te veroordeelen in de kosten van dit geding;

Overwegende dat gedaagde heeft doen zeggen voor antwoord:

dat gedaagde erkent het gestelde in de vier eerste alinea's van de conclusie van eisch, met dien verstande, dat de Bevorderingswet niet is van 1920 doch van 1902;

dat gedaagde ontkent dat de op-non-activiteitstelling was onrechtmatig;

dat immers art. 70 sub 3°, van de Bevorderingswet deze op non-activiteitstelling mogelijk maakt bij geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen waartoe de betrokkene behoort;

dat gedaagde hierbij overlegt een staat, waarop zijn aangegeven de onderdeelen van het Wapen der Infanterie vóór de reorganisatie en de onderdeelen van dit wapen na de reorganisatie;

dat hieruit blijkt, dat het wapen inderdaad ten deele is ontbonden en dit in militaire kringen dan ook niet anders wordt opgevat;

dat mede hieruit blijkt, dat het aantal majoorplaatsen bij de Infanterie dientengevolge van 72 à 74 is gedaald tot 49 à 52;

dat dientengevolge een rangschikking plaats vond volgens de regelen neergelegd in de Ministerieele Beschikking van 14 Oct. 1922, IIde Afd., no. 78, welke beschikking hierbij wordt overgelegd;

dat eischer werd geplaatst in de categorie van hen, op wier behoud slechts in de laatste plaats werd prijs gesteld;

dat eischer dientengevolge op non-activiteit werd gesteld;

dat gedaagde er ten overvloede nog de aandacht op vestigt dat art. 70 Bevorderingswet slechts bedoelt den officier te waarborgen, dat hij niet op non-activiteit worde gesteld op grond van een kunstmatig gevormd overcompleteet, b.v. bevordering tot een zekeren rang tot een zoodanig aantal, dat in dien rang meer officieren aanwezig zijn dan het aantal beschikbare plaatsen bedraagt;

dat het echter juist de in art. 70 sub 3° neergelegde bedoeling van den wetgever is geweest, de mogelijkheid te scheppen om een door de dwingende omstandigheden van een reorganisatie overcompleteet geworden aantal officieren den actieven dienst te doen verlaten, omdat voor hen geen plaats, dus geen werk meer is;

dat de wetgever daarom juist een term gekozen heeft, welke in het algemeen alle dergelijke mogelijkheden omvat;

dat in dit verband ook nog de aandacht gevestigd wordt op de wijziging van art. 70 sub 3° van de Bevorderingswet, bij de wet van 2 Juli 1923, Stbl. 311, na welke wetswijziging art. 70 sub 3° kwam te luiden: „wegens de opheffing zijner betrekking, of wegens verandering in de organisatie van het wapen of dienstvak, waartoe hij behoort”;

dat deze wijziging echter niet bedoelde verandering te brengen in den materieelen inhoud van het artikel, doch slechts om de redactie in overeenstemming te brengen met die van art. 2, onder 4° *b*, van de Pensioenwet voor de Landmacht;

dat deze bedoeling was neergelegd in punt *f* van de memorie van toelichting en in een nota naar aanleiding van het verslag (stuk 4 van 459) nog nader werd toegelicht, waarna de Kamer er zich mede vereenigde;

dat men het er dus toen ook over eens was, dat art. 70, 3°, zoowel in zijn oude als in zijn nieuw redactie het oog had op reorganisatie van het wapen, waardoor een overcompleteet zou ontstaan;

dat gedaagde ten slotte nog opmerkt, dat eischer, indien zijn op-non-actiefstelling onrechtmatig ware (des neen), toch in geen geval iets anders zou kunnen vragen dan de reeds verschenen termijnen van zijn tractement, daar men eischer toch zeker in de toekomst, met toepassing van nieuwe bepalingen, den dienst zou kunnen doen verlaten;

met conclusie tot niet-ontvankelijkverklaring van de ingestelde vordering, immers tot haar ontzegging, met veroordeeling van eischer in de kosten;

Overwegende dat partijen daarna hebben gediend van repliek en dupliek;

Overwegende dat gedaagde ten onrechte bij dupliek aan eischer's vordering heeft tegengeworpen, dat de op-non-activiteitstelling in elk geval een feit is en eischer mitsdien niet rauwelijks zoude kunnen vorderen, dat hem zijne volle bezoldiging zoude worden toegelegd, doch in zijn stelsel slechts recht op schadeloosstelling zoude hebben;

dat immers eene op-non-activiteitstelling, rechtmatig of onrechtmatig en als voldongen feit, niet, gelijk een ontslag, de dienstbetrekking doet eindigen en deze niettemin in stand blijft en deze dus recht geeft op betaling van bezoldiging;

Overwegende voorts, dat gedaagde, evenzeer bij dupliek, heeft betoogd, dat, al ware de op-non-activiteitstelling van eischer van 15 Juni 1923 niet door de toen geldende wettelijke bepalingen gedekt geweest, in elk geval sedert 3 Juli daaraanvolgende, dag waarop de hieronder nader te bespreken wet van 2 Juli 1923, Stbl. 311, in werking is getreden, zulks wél het geval was, zoodat ook om die reden eischer's vordering hem niet zoude kunnen worden toegewezen;

dat echter ook dit betoog faalt, omdat, indien eischer's op 16 Juni 1923 ingegane op-non-activiteitstelling onrechtmatig zoude moeten worden geacht, latere wijziging van de destijds geldende wettelijke bepalingen, van welke wijziging zelfs niet beweerd wordt dat zij terugwerkende kracht zoude hebben, daarin geen verandering zouden mogen brengen;

Overwegende wat de zaak zelve betreft:

dat tusschen partijen is onbetwist, dat eischer bij beschikking van den Minister van Oorlog van 15 Juni 1923 met een beroep op

het bepaalde bij art. 70, 3°, van de wet van 9 Juni 1902, Stbl. 89, tot regeling van de bevordering, het ontslag, het op non-activiteit en het op pensioen stellen der militaire officieren bij de Landmacht, met ingang van 16 Juni 1923 op non-activiteit is gesteld;

dat eischer die op-non-activiteitstelling onwettig acht, op grond dat de in 1922 voltrokken, hieronder nader te bespreken reorganisatie van het wapen der Infanterie niet zoude kunnen worden aangemerkt als eene gedeeltelijke ontbinding van dat wapen, waartoe eischer, naar tusschen partijen is onbetwist, als majoor van het 10de regiment Infanterie ten dage zijner op-non-activiteitstelling behoorde;

Overwegende alsnu, dat evengemeld art. 70, aanhef en 3°, voor zoover ten deze van belang, aldus luidde:

„Een officier in actieven dienst kan niet op non-activiteit gesteld worden dan wanneer hij overcompleet geraakt, hetzij door het opheffen van zijne betrekking, hetzij door de geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen, het korps, den staf of het dienstvak, waartoe hij behoort.”;

dat de kennelijke strekking van die bepaling was om der Regeering de bevoegdheid te verleen om, indien de diensten van een officier ten gevolge van het verminderen van het leger tijdelijk niet nuttig kunnen worden aangewend, hem tijdelijk buiten dienst te stellen;

dat, dit voorop gesteld, bij de weinig scherpe omlijning der daartoe gebezigde woorden „geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen, het korps, den staf of het dienstvak, waartoe hij behoort”, onder die woorden ook te begrijpen is een reorganisatie van het Wapen der Infanterie als hier blijkt te hebben plaats gevonden;

dat toch, terwijl, gelijk ook blijkt uit den door gedaagde bij conclusie van antwoord overgelegden staat, bij K. B. van 28 Maart 1913, no. 38, was bepaald, dat een regiment infanterie zoude bestaan uit den staf van het regiment, drie bataljons (elk bestaande uit een staf en vier compagnieën), een mitrailleur-peloton en eene depot-compagnie, ingevolge het bepaalde bij het K. B. van 17 Maart 1922, no. 14, een regiment nog slechts bestaat uit een staf, drie school-compagnieën en eene opleidingscompagnie;

dat hieruit blijkt dat de bataljons uit de vredesorganisatiën geheel zijn verdwenen en dit feit voorzeker als eene gedeeltelijke ontbinding van het Wapen der Infanterie moet worden aangemerkt;

dat eischer nu nog wel heeft betoogd, dat slechts sprake kan zijn van ééne organisatie en eene onderscheiding tusschen eene vredes- en eene oorlogsorganisatie ongeoorloofd zoude zijn, echter ten onrechte;

dat toch, gelijk blijkt uit de door gedaagde overgelegde beschikking van den Minister van Oorlog van 14 Oct. 1922, no. 430, waarbij is vastgesteld eene rangschikkingsregeling voor het beroepspersoneel der Landmacht, met betrekking tot de plaatsing in de nieuwe vredesorganisatiën en tot dienstverlating, voor den tijd van vrede

nieuwe organisatiën zijn ingevoerd, wel te onderscheiden van die voor den tijd van oorlog geldende, als wanneer elke schoolcompagnie een bataljon vormt, bestaande uit vier oorlogscompagniën;

Overwegende dat mitsdien eischer's voormeld bezwaar tegen zijne op-non-activiteitstelling niet opgaat;

Overwegende dat nu, weliswaar, eischer in zijne conclusies en vooral bij zijn pleidooi nog heeft aangevoerd, dat, zelfs al ware de onderwerpelijke reorganisatie te beschouwen als eene gedeeltelijke ontbinding van het wapen, waartoe hij behoorde, en dientengevolge op-non-activiteitstelling van officieren in het algemeen toegelaten, daardoor nog niet gerechtvaardigd zoude zijn, dat juist hij, eischer, op non-activiteit werd gesteld, doch ook dit bezwaar hier niet kan gelden;

dat toch in de eerste plaats noch bij dagvaarding noch later door eischer voldoende feiten zijn gesteld om met dergelijke, eischer persoonlijk of zijne toenmalige betrekking rechtstreeks rakende omstandigheden te kunnen rekening houden, en de opzet van dit geding zulks dan ook klaarblijkelijk niet heeft bedoeld, waar eischer bij pleidooi uitdrukkelijk heeft doen zeggen, dat het daarmede beoogde doel was om door den rechter te doen uitmaken, of in het algemeen op grond van meerbedoelde reorganisatie officieren naar de wet op non-activiteit mochten worden gesteld;

dat bovendien art. 70, 3°, niet eischte, dat met dergelijke den betrokken officier rechtstreeks betreffende omstandigheden rekening werd gehouden;

dat toch deze bepaling reeds afzonderlijk als grond voor non-activiteit van een officier vermeldde de opheffing zijner betrekking, zoodat, zoude een of ander niet als overbodig volslagen zonder betekenis zijn, aan den anderen grond, geheele of gedeeltelijke ontbinding van zijn wapen of korps, eene wijdere strekking moet worden toegekend, in dier voege, dat een officier ook op non-activiteit kan worden gesteld, al valt door de ontbinding niet rechtstreeks juist *zijne* betrekking open;

dat reeds om deze reden de woorden van meergemeld art. 70, 3°, „wanneer hij overcompleet geraakt” niet den engen zin kunnen hebben, welken eischer daarin ziet, doch bovendien alle twijfel ten deze vervalt, wanneer in aanmerking wordt genomen eenerzijds, dat het met art. 70, 3°, van de wet van 1902 overeenkomend art. 38, 2°, van de wet van 28 Aug. 1851, S. 128, bepaalde „wanneer er officieren overcompleet geraken”, en anderzijds dat de bepaling van art. 70, 3°, bij de wet van 2 Juli 1923, S. 311, is komen te luiden: „wegens opheffing zijner betrekking of wegens verandering in de organisatie van het wapen of dienstvak, waartoe hij behoort”, terwijl de geschiedenis van de wet van 1902 niets inhoudt, waaruit ware af te leiden, dat men ten deze de strekking van de wet van 1851 heeft willen wijzigen en die van de wet van 1923 zelfs uitdrukkelijk uitwijst, dat men dergelijke wijziging niet heeft gewild ten aanzien van de wet van 1902, immers uit een en ander ten dui-

delijkste blijkt, dat ook art. 70, 3°, van laatstbedoelde wet ten deze eene even ruime beteekenis had als beide andere bedoelde bepalingen;

Overwegende dat uit al het overwogene volgt, dat de op-non-activiteitstelling van eischer niet was onrechtmatig, en mitsdien aan eischer zijne vordering moet worden ontzegd;

Recht doende:

Verklaart eischer in zijne vordering niet-ontvankelijk; enz.

W. v. h. R. no. 11537.

Naar wij vernemen is hooger beroep aanhangig. Red. M. R. T.

ARROND.-RECHTBANK TE 'S-GRAVENHAGE.

Eerste Kamer.

Zitting van 13 October 1925.

Voorzitter: Mr. A. H. Du Mosch.

Rechters: Mrs. W. J. Berger en A. S. Rueb.

WACHTGELDREGELING VAN MILITAIREN DER LANDMACHT BENEDEN DEN RANG VAN OFFICIER. (KON. BESLUIT VAN 30 DECEMBER 1922, STBL. N°. 774).

MAG AAN EEN OP WACHTGELD GESTELD MUZIKANT DE BETREKKING VAN HULPBEWAARDER IN EEN STRAFGEVANGENIS WORDEN OPGEDRAGEN?

De mogelijkheid dat aan eischer een aanmerkelijk lager bedrag dan de door hem gevorderde som van ± f 270 zou toekomen, maakt de rechtbank niet onbevoegd tot kennisneming van de vordering. Ook het feit dat eischer niet, alvorens gedaagde in rechten te betrekken, het advies heeft ingewonnen van de commissie bedoeld in art. 11, lid 2, van bovengenoemd Kon. Besluit is van geen beteekenis.

Het oordeel over de vraag of een aangeboden betrekking door een op wachtgeld gestelde moet worden aangenomen, staat niet aan den rechter, maar komt krachtens art. 7 van het bovenvermelde Kon. Besluit uitsluitend aan den Minister van Oorlog toe.

Eischer kan in casu aan het aanvaarden van de tijdelijke betrekking van musicus in een orkest en aan de vermindering van zijn wachtgeld deswege, geen grond ontleenen tot bestrijding van de korting voor het niet aannemen van de betrekking van hulpbeewaarder bij een strafgevangenis, daar laatstbedoelde korting tijdens den duur dier tijdelijke betrekking niet heeft plaats gehad.

Bij de beantwoording van de vraag of het wachtgeld vermeerderd

met de tijdelijke inkomsten de laatstelijk genoten bezoldiging overschrijdt (art. 6, lid 1 van het genoemde Kon. Besluit) moet het jaar-wachtgeld vergeleken worden met de tijdelijke inkomsten over een vol jaar berekend.

A. F., musicus, wonende te 's-Gravenhage, eischer, procureur
Mr. A. N. Nicol Speyer,

tegen

den Staat der Nederlanden, wiens zetel te 's-Gravenhage is, gedaagde, procureur Mr. G. W. van der Does.

De Rechtbank, enz.,

Overwegende dat eischer heeft doen zeggen voor eisch: dat bij besluit van de Ministers van Oorlog en Financiën dd. 27 September/5 October 1923 aan eischer, vóór dien in dienst bij de Nederlandsche Landmacht, Regiment Grenadiers, onder Stamboeknummer 77425, ontslag uit den dienst is verleend met toekenning van een wachtgeld ten beloope van *f* 2002 van 26 Mei tot en met 25 Augustus 1923, resp. *f* 1702 voor het tijdvak van 26 Augustus tot en met 25 November 1923, resp. van *f* 1402 voor een tijdvak van 26 November 1923 tot 11 Augustus 1935, met welke bedragen blijkbaar bedoeld is het over een jaarperiode vastgestelde grondcijfer van uitkeeringen, op den voet waarvan de werkelijke uitkeeringen zullen hebben te geschieden — een en ander overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van het Koninklijk besluit van 30 December 1922, Staatsblad No. 774, welke wachtgeldtoekenning sedert bij Ministerieel besluit van 5 Augustus 1924, in verband met de bezuinigingsaftrek voor Staats-ambtenaren in het algemeen, nader is gesteld op *f* 1333 over het tijdvak van 1 Mei 1924 tot en met 30 September 1924, resp. *f* 1256 over het tijdvak van 1 October 1924 tot en met 11 Augustus 1935 als den datum, waarop de wachtgeldtoekenning geheel zal ophouden, een en ander in maandelijksche uitkeeringen te voldoen per ultimo van elke maand;

dat eischer derhalve competeerde over de maanden Mei, Juni, Juli, Augustus en September 1924 elk *f* 111,80, alsmede October 1924 *f* 104,66 of te wel te zamen een bedrag van *f* 663,66;

dat hem echter daadwerkelijk is uitgekeerd over de maanden Mei *f* 110, Juni *f* 100, Juli *f* 10, Augustus *f* 51, September *f* 51 en October 1924 *f* 69, 95 oftewel tezamen een bedrag van *f* 391,95;

dat deze onvolledige uitkeeringen verband houden met de omstandigheid, dat eischer geweigerd heeft een hem vanwege gedaagde aangeboden betrekking van hulpbewaarder bij de bijzondere strafgevangenis te 's-Gravenhage te aanvaarden, zulks blijkens desbetreffende mededeeling bij schrijven van het Departement van Oorlog, tweede Afdeeling No. 59, dd. 4 Juli 1924, doch gedaagde tegen eenige reductie van zijn wachtgeld op dien grond heeft geprotesteerd, aangezien, afgescheiden van de vraag of eene dergelijke aanbieding voor eischer die van beroep en overeenkomstig zijne oplei-

ding musicus is, acceptabel was en redelijkerwijze van hem gevergd kon worden dusdanige betrekking te aanvaarden, eischer bovendien rechtens niet in staat was deze betrekking te aanvaarden aangezien hij ten tijde van de aanbieding geëngageerd was bij het vanwege de Koninklijke Goedgekeurde Vereeniging „De Nederlandsche Toonkunstenaarsbond” opgerichte Haagsche Harmonie Orkest, en wel als es-clarinettist en de krachtens die verbintenis op hem rustende werkzaamheden in ieder geval onvereinigbaar waren met het vervullen van de bedoelde betrekking;

dat er ook op andere gronden geen reden kan geweest zijn op het toegekende wachtgeld reductie toe te passen, met name niet uit hoofde van vermelde inkomsten als gevolg van vorenbedoeld engagement;

dat eischer uit dien hoofde gedurende de twee en een halve maand dat hij als zoodanig is aangesteld geweest, slechts eene honorarium heeft genoten van *f* 275;

dat mitsdien eischer tot op heden op het toegekende wachtgeld te weinig heeft ontvangen een bedrag van *f* 663,66 minus *f* 391,95 of te wel *f* 271,71, van welk bedrag geene betaling in der minne te bekomen is;

dat gedaagde zich hardnekkig op het door hem bij vorenbedoeld schrijven ingenomen standpunt blijft handhaven;

en op die gronden heeft gevorderd en geconcludeerd, dat bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, gedaagde zal worden veroordeeld om tegen behoorlijk bewijs van kwijting, terzake voorschreven aan eischer te betalen de som van tweehonderd een en zeventig gulden een en zeventig cent (*f* 271,71) met de wettelijke rente van dien vanaf den dag der dagvaarding tot dien der voldoening toe, kosten rechtens;

Overwegende dat gedaagde heeft doen zeggen voor antwoord:

dat gedaagde erkent, dat, indien uit geen enkelen hoofde vermindering was toegepast op het wachtgeld van eischer, hij van 1 Mei tot en met 31 October 1924 had behooren te ontvangen 5/12 van *f* 1333 en 1/12 van *f* 1256, alzoo te zamen *f* 660,98;

dat naar de wachtgeldregeling, waarop eischer zijne actie baseert, rekening moet worden gehouden met de particuliere inkomsten welke eischer heeft genoten bij het Haagsche Harmonie Orkest, waarin hij vanaf 15 Juni 1924 tot en met 31 Augustus 1924 is werkzaam geweest en deze rekening zich stelt als volgt:

70% van het tractement per jaar is	<i>f</i> 1333
particulier inkomen	„ 1300
	<hr/>
	totaal <i>f</i> 2633
tractement	„ 1904
	<hr/>
gaat alzoo boven het tractement	<i>f</i> 729
te betalen	<i>f</i> 1333
verminderd met	<i>f</i> 729
	<hr/>

maakt een wachtgeld van *f* 624 per jaar, en over het tijdvak van 1 Mei tot 31 October 1924 *f* 506,15;

dat volgens de bewuste regeling rekening moet worden gehouden met een eischer aangeboden ambt of betrekking, welke hem naar het oordeel van den Minister van Oorlog met medewerking van den Minister van Financiën in verband met zijne persoonlijkheid en omstandigheden redelijkerwijze kan worden opgedragen, indien hij weigert deze te aanvaarden;

dat, gelijk eischer zelf mededeelt, hem is aangeboden de betrekking van hulpbewaarder bij de Bijzondere Strafgevangenis te 's-Gravenhage welke zou ingaan op 4 Juni 1924 en deze betrekking naar het ten deze beslissend verklaard oordeel aan het vereischte der wachtgeldregeling voldoet;

dat, rekening houdende met de inkomsten van de niet aanvaarde betrekking vanaf 4 Juni 1924 tot 15 Juni 1924 en met de betrekking aan het Haagsch Harmonie Orkest van 15 Juni tot 31 Augustus 1924 en vanaf 1 September 1924 weder met de niet aanvaarde betrekking, aan eischer toekomt:

voor wachtgeld van 1 Mei tot 3 Juni 1924	$\frac{33}{360}$	van <i>f</i> 1333 is <i>f</i> 122.17
van 4 Juni tot 14 Juni 1924		„ 22.67
van 15 Juni tot 31 Augustus 1924		„ 127.50
over September 1924		„ 61.83
over October 1924		„ 57.75

in het geheel *f* 391.92
welk bedrag hem is uitbetaald;

dat van eischers protest tegen de reductie van het wachtgeld bij het Departement niets bekend is en hij blijkbaar ook niet den weg heeft ingeslagen van artikel 11 der Wachtgeldregeling, welke administratieve instantie echter door hem niet kan worden voorbijgegaan, door rauwelijks zijn toevlucht bij den rechter te zoeken;

dat gedaagde niet anders kan erkennen dan dat aan eischer voor 2 Juni 1924 de betrekking is aangeboden bij de Gevangenis te 's-Gravenhage en hij eerst op 12 Juni 1924 heeft kennis gegeven van zijne betrekking bij het Haagsch Harmonie Orkest en bij zijne weigering om eerstgemelde betrekking te aanvaarden van die laatste betrekking niet gewaagd heeft;

dat deze laatste betrekking betrof een zomerengagement van 2½ maand en gedaagde niet kan aannemen, dat deze eischer rechtens belette de hem aangeboden betrekking te aanvaarden, terwijl voor het risico van eischer moet worden gelaten of hij aan tijdelijke werkzaamheid in de muziek de voorkeur gaf boven de hem aangeboden betrekking;

dat in ieder geval eischer de betrekking gedurende tien dagen had kunnen aanvaarden en alsdan aan het Departement van Oorlog gebleken was, dat eischer zich rechtens niet los kon maken van het Haagsch Harmonie Orkest en deze laatste betrekking hem meer op-

bracht dan die van gevangenisbewaarder, hem waarschijnlijk vrijheid zou zijn gegeven om deze tijdelijke werkzaamheden aan te nemen;

dat zelfs bij eischers stellingen, waaronder deze, dat hij *f* 275 heeft genoten bij het Haagsch Harmonie Orkest, eene verrekening zou moeten plaats hebben van hetgeen hij aan wachtgeld genoot, vergeleken met zijn aanvankelijk tractement, waartegenover gesteld zou moeten worden hetgeen hij aan wachtgeld genoot vermeerderd met zijn inkomsten bij het Haagsch Harmonie Orkest en vervolgens aftrek zou moeten plaats hebben op het wachtgeld van het bedrag waarmede het in de tweede plaats berekende bedrag zijn laatst genoten bezoldiging overtrof;

dat in dat geval aan eischer een belangrijk minder bedrag zou toekomen dan *f* 271,71 en zelfs de rechter niet bevoegd zou zijn van de vordering kennis te nemen;

met conclusie: tot niet ontvankelijk-verklaring, immers ontzegging der vordering, cum expensis;

Overwegende dat op den inhoud der verdere dingtalen hieronder voor zooveel noodig zal worden teruggekomen;

Overwegende dat gedaagde ten onrechte betoogt, dat al aangenomen dat eischers stellingen juist zouden zijn, de Rechtbank niet bevoegd zoude zijn van de vordering kennis te nemen, zulks op grond dat dan toch aan eischer een belangrijk lager bedrag zoude blijken toe te komen dan de som welke hij vordert;

dat, immers, daargelaten dat gedaagde in het geheel niet aangeeft hoe groot het bedrag zoude zijn, hetwelk eischer dan wel zoude kunnen vorderen, de omstandigheid, dat aan eischer mogelijk een geringer bedrag zoude blijken toe te komen, niet wegneemt, dat eischer terecht gedaagde voor deze Rechtbank heeft geroepen;

Overwegende voorts, dat gedaagde eischer ten onrechte verwijt, dat hij niet, alvorens gedaagde in rechten te betrekken, het advies heeft verzocht van de commissie bedoeld onder nummer 2 van artikel 11 van de wachtgeldregeling, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 30 December 1922, Staatsblad 774;

dat toch wel die commissie advies uitbrengt omtrent door belanghebbenden nopens de toepassing van evengemeld Besluit in het midden gebrachte bezwaren, doch uit die bepaling geenszins volgt, dat op eischer en niet op gedaagde de plicht zoude rusten om de beslissing van die commissie in te roepen, hetgeen te minder mag worden aangenomen, nu uit de verwijzing in het Besluit van 30 December 1922 naar het Besluit van 3 Augustus 1922, Staatsblad No. 479, bij hetwelk meerbedoelde commissie is ingesteld, het nauw verband tusschen beide Besluiten blijkt en ingevolge artikel 12 van laatstbedoeld Besluit bedoeld advies slechts wordt ingewonnen, indien de belanghebbende zulks vordert;

Overwegende wat de zaak zelve betreft;

dat tusschen partijen vaststaat, dat aan eischer ontslag uit den militairen dienst is verleend onder toekenning van wachtgeld naar de grondslagen als door eischer zijn gesteld;

dat mede vaststaat, dat, terwijl aan eischer naar die grondslagen over het tijdvak 1 Mei 1924 tot 1 October 1924 zoude toekomen een bedrag van *f* 660,08 — hebbende eischer ten onrechte door eene onjuiste berekening gesteld *f* 663,66 — aan hem aan wachtgeld over gemeld tijdvak slechts is uitbetaald de som van *f* 391,92;

dat eischer echter op meerder dan laatstgenoemd bedrag eenig recht niet kan doen gelden;

dat hij toch wel voor zijn recht op dat meerdere stelt, dat aaneming door hem van de vanwege gedaagde hem aangeboden betrekking van hulpbewaarder bij de Bijzondere Strafgevangenis te 's-Gravenhage redelijkerwijze niet van hem konde worden gevergd, doch het oordeel daaromtrent, naar de duidelijke bewoordingen van artikel 7 van vorengemelde wachtgeldregeling, niet staat aan den rechter, doch uitsluitend aan den Minister van Oorlog;

dat, nu deze bewindsman, ook blijkt diens door eischer overgelegd en aan hem gericht schrijven van 4 Juli 1924, vorenbedoelde betrekking in verband met eischers persoonlijkheid voor eischer geschikt heeft geacht en nu eischer heeft geweigerd die betrekking te aanvaarden, zijn wachtgeld overeenkomstig het bepaalde in gemeld artikel der wachtgeldregeling voor het bedrag waarmede het wachtgeld, vermeerderd met de verzuimde inkomsten, de door eischer laatstelijk genoten bezoldiging zou hebben overschreden, is vervallen;

dat derhalve terecht eischer's wachtgeld over het tijdvak van 4 Juni 1924 tot en met 14 Juni 1924, dag, voorafgaande aan dien, waarop eischer's tijdelijke hieronder nog te bespreken inkomsten een aanvang hebben genomen, naar reden van *f* 1162,80 's jaars is verminderd en die korting evenzeer terecht ook over de maanden September en October 1924 is toegepast;

dat eischer ter bestrijding van die korting ook nog heeft aangevoerd dat hij niet in staat zoude zijn geweest meergemelde betrekking te aanvaarden, omdat hij ten tijde van de aanbidding zich had verbonden aan het Haagsch Harmonie Orkest, doch ook deze tegenwerping eischer niet kan baten;

dat immers, daargelaten, dat uit niets is gebleken, dat gedaagde van de tewerkstelling van eischer bij dat orkest tevoren op de hoogte zoude zijn geweest, hetgeen trouwens weinig aannemelijk voorkomt, nu eischer blijkt den door hem overgelegden, door hem aan de directie der strafgevangenis te 's-Gravenhage gezonden, brief eerst op 12 Juni 1924 mededeeling heeft gedaan van zijne betrekking bij dat orkest, welke — naar tusschen partijen vaststaat — reeds op 15 Juni 1924 door hem is aanvaard, eischer aan het aanvaarden van die tijdelijke betrekking geen grond kan ontleenen tot bestrijding van vorengemelde korting;

dat toch, gelijk duidelijk blijkt uit de door gedaagde bij de conclusie van antwoord verstrekte cijfers, meerbedoelde korting niet heeft plaats gevonden over het tijdvak 15 Juni tot 31 Augustus

1924, tijd gedurende welken eischer aan het Harmonie Orkest verbonden is geweest;

dat overigens eischers's wachtgeld over laatstgemeld tijdvak terecht overeenkomstig de bepalingen van artikel 6 van de wachtgeldregeling naar reden als in dat artikel aangegeven, is verminderd;

dat nog slechts wordt opgemerkt, dat de bewering door eischer bij repliek gemaakt, dat zijn wachtgeld, vermeerderd met zijn inkomen als tijdelijk lid van meergenoemd orkest een bedrag oplevert in totaal van *f* 1608 waaruit eischer de gevolgtrekking maakt, dat die som van *f* 1608 minder bedraagt dan de laatstelijk genoten bezoldiging groot *f* 1904, zoodat van eenigen aftrek ten deze geen sprake zoude kunnen zijn, berust op eene onjuiste becijfering;

dat immers, gelijk gedaagde bij dupliek met juistheid heeft betoogd, ter vaststelling of het wachtgeld, vermeerderd met de tijdelijke inkomsten, de laatstelijk genoten bezoldiging overschrijdt (eerste zinsnede van artikel 6 der wachtgeldregeling), het jaar-wachtgeld vergeleken moet worden met de tijdelijke inkomsten over een vol jaar berekend;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat met voorbijgang als niet ter zake dienende van het door eischer, zij het subsidiair, aangeboden bewijs, eischer's vordering moet worden ontzegd,

Rechtdoende: enz.

Het hoofdbestuur van den Nederlandschen Toonkunstenaarsbond te 's-Gravenhage, wendde zich, naar aanleiding van het in bovenstaand vonnis behandelde geval, met een adres tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Nadat eerst de Minister van Oorlog, de Heer van Dijk, inlichtingen had verstrekt, ¹⁾ verzocht de Kamer, overeenkomstig de conclusie van de Commissie in wier handen het adres was gesteld, den tegenwoordigen bewindsman de zaak nog eens in nadere overweging te willen nemen en aan de Kamer de uitkomst daarvan te willen mededeelen. In zijn schrijven van 23 Juli 1926 ²⁾ zette de Minister van Oorlog het geval nogmaals uiteen, waarbij ook naar bovenstaand vonnis werd verwezen, en deelde als zijne slotsom mede de ten opzichte van F. door den vorigen Minister van Oorlog genomen beslissing juist te achten.

Red. M. R. T.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 25 Juni 1926.

Voorzitter: Dr. J. A. A. Bosch.

Raadsheeren: Drs. H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith, L. E. Visser en N. C. M. A. van den Dries.

Aan de verhouding tusschen den Staat en zijn ambtenaren ligt eene overeenkomst in den zin van Boek III B. W. niet ten grondslag.

¹⁾ Zie Gedrukte stukken 1924—1925 — 366.

²⁾ Zie Gedrukte stukken 1925—1926 — 119.

Art. 6 van het K. B. van 29 Juni 1890, S. 97, belet niet ontslag van een voor een bepaalden tijd benoemd onderwijzer aan de Rijksnormaallessen vóór het verstrijken van dien tijd.

Vonnis, waarvan beroep, in W. 11441.

Het Nederlandsch Onderwijzersgenootschap, gevestigd te Amsterdam, eischer tot cassatie van een vonnis van de Arr.-Rechtbank te 's-Gravenhage, den 28en April 1925 tusschen partijen geweest, advocaat Mr. M. Oppenheimer,

tegen

den Staat der Nederlanden, zijn zetel hebbende te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, advocaat Jhr. Mr. G. W. van der Does, gpleit door Mr. A. F. Telders.

De adv.-gen. Besier heeft in deze zaak de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

G. R. J. is bij ministerieele beschikking van 30 Jan. 1923, voor het tijdvak van 1 Mei 1923 tot en met 30 April 1924, benoemd tot onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Zaandam, op een jaarlijksche toelage van f 800. Hij heeft de benoeming aanvaard en met ingang van 1 Mei 1923 het ambt vervuld.

Bij ministerieele beschikking van 8 Sept. 1923 echter is die van 30 Jan. 1923 ingetrokken, en genoemde J. (alsnog) op dezelfde toelage tot hetzelfde ambt benoemd, doch nu slechts voor het reeds verstreken tijdperk van 1 Mei 1923 tot en met 31 Juli 1923. Ik voeg hieraan dadelijk toe, dat de Rechtbank bij het bestreden vonnis deze beschikking, welke gerechtvaardigde verwondering moet baren, feitelijk aldus heeft uitgelegd, dat daarbij aan J. eervol ontslag is verleend.

Aan J. is zijn toelage uitbetaald tot 30 Juni 1923, doch de Staat is steeds bereid geweest deze ook over de maand Juli te betalen.

De eischer, aan wien J. inmiddels al zijn rechten tegen verweerder had overdragen, heeft zich met dit „ontslag” niet tevreden gesteld en heeft van den Staat gevorderd de betaling der toelage (salaris) over het 3e en het 4e kwartaal van 1923, vermeerderd met den kindertoeslag en verminderd met de pensioenkorting.

In den loop van het geding heeft de Staat „om alle nevenkwesties buiten dit geding te houden” aangeboden het salaris verminderd met de pensioenkorting te betalen tot 7 Sept. 1923.

Bij het bestreden vonnis heeft de Rechtbank den Staat ook slechts hiertoe veroordeeld en het meer gevorderde ontzegt.

Als middel van cassatie voert de eischer nu aan:

„Schending, resp. verkeerde toepassing van de artt. 12 der Wet van 17 Aug. 1878, Stbl. no. 127, zooals gewijzigd bij de Wet van 8 Dec. 1889, Stbl. no. 175, in verband met de artt. 212, 211 en 187 der Wet van 9 Oct. 1920, Stbl. no. 778 (Lager-Onderwijswet 1920), 6 van het K. B. van 29 Juni 1890, Stbl. no. 97, zooals gewijzigd bij K. B. van 24 Dec. 1920, Stbl. no. 914, artt. 1374, 1349, 1388, 1389 B. W., 154 der Grondwet, 2 der Wet van 16 April 1827, Stbl. no. 20, op de samenstelling der rechterlijke macht en het beleid der Justitie, 48 B. R., door, niettegenstaande de rechtsvoorganger van eischer in cassatie bij het betreffende benoemingsbesluit was aangesteld voor het tijdvak van 1 Mei 1923 tot en met 30 April 1924, te beslissen, dat verveerder het recht had, dezen desgeraden vóór het einde van dat tijdvak te ontslaan, uit overweging dat, tenzij voor bepaalde ambtenaren het tegendeel uitdrukkelijk is vastgesteld, elke ambtenaar — ook een voor een bepaald tijdvak aangestelde — te allen tijde kan worden ontslagen en door dientengevolge de vordering van eischer slechts gedeeltelijk toe te wijzen; een en ander ten onrechte, vermits blijkens de aangehaalde wetsbepalingen de Staat gebonden is aan de door het benoemingsbesluit, naar gelang van den inhoud daarvan, aanvaarde verplichtingen en eene daartegenover staande algemeene bevoegdheid van den Staat — welke de bestreden beslissing hem toedicht —, om elken ambtenaar desgeraden te allen tijde te ontslaan, in geen wetsbepaling steun vindt”.

Met dit middel kan ik mij niet vereenigen.

Nog zeer onlangs, bij arrest van 29 Jan. 1926 (W. 11479)¹⁾, heeft de Hooge Raad overeenkomstig mijne conclusie beslist, dat aan de verhouding tusschen een ambtenaar en den Staat niet een overeenkomst in den zin van het B. W. ten grondslag ligt. De aangehaalde artikelen van dit Wetboek kunnen dus niet zijn geschonden of verkeerd toegepast.

In mijne zooveen genoemde conclusie heb ik betoogd, dat die verhouding haar grondslag alleen in het geschreven of ongeschreven objectief publiek recht vindt. Dit brengt mede, dat de ambtenaar te allen tijde kan worden ontslagen. In het algemeen is dit van de zijde van eischer niet uitdrukkelijk betwist, doch wel, dat die regel ook zou gelden voor ambtenaren als J., die voor een bepaalden tijd zijn aangesteld. Ik kan dit niet toegeven; zoodanige aanstelling brengt alleen mede, dat de ambtenaar, wanneer de tijd, waarvoor hij benoemd is, is verstreken en niet verlengd, automatisch uit den dienst treedt. De naast de artikelen van het B. W. in het middel van cassatie genoemde wetsvoorschriften houden ook niet een hiermede tegenstrijdige bepaling in; integendeel lees ik in art. 6 van het K.B. 29 Juni 1890 (S. 97), dat de onderwijzer aan de Rijksnormaallessen door den Minister kan worden ontslagen. Er is geen reden hierin enkel de aanwijzing te zien van de autoriteit, welke het ontslag zal

¹⁾ Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 504.

verleenen, *indien* dit verleend mag worden, noch om het te beperken tot voor onbepaalden tijd aangestelde onderwijzers, daar het zoodanige beperking niet inhoudt.

Tot staving voor zooveel noodig van de juistheid mijner opvatting omtrent het nog ongeschreven objectief recht op dit punt vestig ik er nog de aandacht op, dat ook het ontwerp van wet tot regeling van den rechtstoestand van ambtenaren (Bijlagen Hand. 2e Kamer, Zitting 1919/20, no. 357) op het standpunt staat, dat voor een bepaalden tijd aangestelde ambtenaren tusschentijds kunnen worden ontslagen. Immers, nadat in art. 78, eerste lid, van dit wetsontwerp is bepaald, dat, tenzij het tegendeel blijkt, aan zoodanige ambtenaren eervol ontslag geacht wordt te zijn verleend, zoodra die tijd is verstreken, en in de artt. 79 en 80 verschillende redenen voor ontslag, voor alle ambtenaren geldende, zijn genoemd, zegt art. 81, dat aan een ambtenaar ook op andere gronden ter beoordeeling van het lichaam, in welks dienst hij is, ontslag kan worden gegeven. Ook hier wordt behalve ten aanzien van het wachtgeld geen onderscheid gemaakt tusschen voor onbepaalden of voor bepaalden tijd aangestelde ambtenaren en blijkens de M. v. T. (§ 4 aan he slot) is dit ook niet de bedoeling geweest.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep en tot veroordeeling van den eischer in de daarop gevallen kosten.

De Hooge Raad enz.,

Overwegende, dat uit het bestreden vonnis, voor zoover thans nog van belang, blijkt, dat aan G. R. J., bij beschikking van den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dd. 30 Jan. 1923, voor het tijdvak van 1 Mei 1923 tot en met 30 April 1924, benoemd tot onderwijzer aan de Rijksnormaallessen te Zaandam, als zoodanig door genoemden Minister ontslag is verleend van 8 Sept. 1923 af;

dat de eischer tot cassatie aan wien J. zijne rechten ten deze heeft overgedragen, onder meer van den Staat heeft gevorderd de bezoldiging, volgens hem aan J. toekomende over het tijdvak van 8 Sept. 1923 tot en met 30 April 1924;

dat echter de Rechtbank te 's-Gravenhage dit deel der ingestelde vordering heeft ontzegd, op grond dat, tenzij voor bepaalde ambtenaren het tegendeel is vastgesteld, elke ambtenaar te allen tijde kan worden ontslagen en zulks, behoudens wellicht het hier zelfs niet beweerd geval, dat de bepaling van den duur der aanstelling het gevolg is van een daaromtrent met den benoemde getroffen regeling, niet anders is indien de aanstelling luidt voor een bepaald tijdvak, daar immers ook dan de aanstelling geen ander gevolg heeft dan dat op den benoemde, gedurende dat tijdvak, toepasselijk zijn alle regelen welke gelden voor die ambtenaren, waartoe hij door zijne benoeming komt te behooren, zoodat de Minister ingevolge art. 6, lid 1, van het K. B. van 29 Juni 1890 (Stbl. no. 97), gerechtigd was

J. te allen tijde te ontslaan, al was deze voor zeker tijdvak aangesteld, omdat niet is aan te nemen, dat hij voor dat tijdvak in betere omstandigheden zou verkeerden dan een ambtenaar in vasten dienst, in zooverre dat hij in dat tijdvak niet zou kunnen worden ontslagen, terwijl ontslag van laatstbedoelde steeds mogelijk is;

Overwegende dat tegen de voormelde beslissing van de Rechtbank als middel van cassatie wordt aangevoerd: (zie conclusie adv.-generaal);

Overwegende dat aan de vastgestelde verhouding tusschen den Staat en J. niet ten grondslag ligt eene overeenkomst in den zin van Boek III van het Burgerlijk Wetboek, zoodat de in het middel aangehaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek door de Rechtbank terecht buiten toepassing zijn gelaten;

dat de beslissing der Rechtbank ook niet in strijd is met de andere in het middel aangehaalde wettelijke bepalingen, in het bijzonder ook niet met art. 6 van het K. B. van 29 Juni 1890 (Stbl. no. 97);

dat toch volgens laatstgenoemde bepaling de Minister de onderwijzers aan de Rijksnormaallessen benoemt, schorst en ontslaat, terwijl de omstandigheid, dat eene benoeming voor een bepaalden tijd is geschied, zonder meer niet belet dat ook vóór het verstrijken van dien tijd ontslag wordt verleend;

Overwegende dat het middel derhalve is ongegrond;

Verwerpt het beroep;

Veroordeelt den eischer in de kosten op de cassatie gevallen.

W. v. h. R. no. 11548.

In no. 11551 van het Weekblad van het Recht wordt omtrent deze uitspraak de volgende opmerking gemaakt:

„Het arrest illustreert op treffende wijze den toestand van volslagen rechteloosheid, waarin het grootste gedeelte van onze ambtenaren zich bevindt. Iemand is tot onderwijzer benoemd van 1 Mei 1923 tot en met 30 April 1924 doch wordt nu ontslagen met 8 September 1923. Volkomen in orde leert de H. R. Van eene burgerrechtelijke arbeidsovereenkomst is hier geen sprake en de omstandigheid, dat eene benoeming voor een bepaalden tijd is geschied, belet niet dat ook vóór het verstrijken van dien tijd ontslag wordt verleend. De beslissing van onzen hoogsten rechter zal juridisch wel onbetwistbaar juist zijn. Wij willen dit althans aannemen, doch dan volgt uit haar wel de zeer dringende noodzakelijkheid voor den wetgever om eindelijk eens aan den rechtsstoestand van den ambtenaar zijne aandacht te schenken. In een rechtsstaat, en de Nederlandsche Staat wil toch een rechtsstaat heeten, schreit een toestand als in het vermelde arrest wordt vastgesteld, ten hemel.”

De opmerking is scherp en niet vleiend voor den Nederlandschen Staat maar de juistheid ervan kan moeilijk worden ontkend.

Red. M. R. T.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 Juni 1926.

(1926. D. No. 33, I No. 12).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (S. 240).

Art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (S. 240) is niet anders te verstaan, dan dat het wachtgeld alleen dan op het pensioen in mindering moet worden gebracht, indien het blijft doorloopen onafhankelijk van de omstandigheid, of al dan niet een pensioen is verleend, en dus de beantwoording van de vraag, of die vermindering behoort plaats te hebben, afhankelijk is van de omtrent dat wachtgeld bestaande regeling.

Waar in casu is bepaald, dat, indien bij of na het ingaan van het wachtgeld pensioen wegens de opgeheven betrekking wordt toegekend, het wachtgeld met het bedrag van het pensioen wordt verminderd, is het pensioen niet vatbaar voor vermindering ex art. 67 (1) de Pensioenwet 1922 (S. 240).

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven inzake:

X., wonende te Y., klager, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhge.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klager, geboren 16 September 1858, laatstelijk Burgemeester, Secretaris en Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der Gemeente Y., ten gevolge van de bij de wet van 14 April 1923, S. no. 134, tot stand gekomen vereeniging der gemeenten Y. en Z.

tot de nieuwe gemeente Z., met ingang van 1 Mei 1923 uit die betrekkingen is ontslagen en hem met ingang van dien datum een wachtgeld is verleend ten bedrage van het totaal van de laatstelijk in die betrekkingen door hem genoten wedden;

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 15 April 1924 aan klager ter zake van het uit bovengenoemde betrekkingen verleende ontslag met ingang van 16 September 1923 een jaarlijksch pensioen heeft verleend van f 1873;

Overwegende dat verweerder dit pensioen aan klager tot 1 Januari 1925 heeft uitbetaald en hem bij beslissing van 2 April 1925 het volgende heeft medegedeeld:

„Volgens de wet van 14 April 1923 (Staatsblad no. 134) moet Uw wachtgeld verminderd worden met het U toegekende pensioen. Na de vermindering bedraagt het wachtgeld minder dan het pensioen en moet dit krachtens artikel 67 (1) der Pensioenwet 1922 met het wachtgeld verminderd worden.

Wanneer het wachtgeld na de verlaging van het pensioen, met ingang van 16 September 1923, achteraf met ingang van dien dag met hetgeen van het pensioen afgaat, wordt verhoogd, daarna het pensioen weder wordt verlaagd en zoo vervolgens, moet het pensioen van 16 September 1923 af stilstaan.

Wij zullen dit daarom niet meer betaalbaar stellen.”;

Overwegende dat verweerder na bezwaarschrift van klager bij nadere beslissing van 16 Maart 1926 diens bezwaren ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende:

dat de vraag of reclamant's pensioen moet stilstaan uitsluitend door de Pensioenwet 1922 wordt beheerscht;

dat de wet van 14 April 1923 (Staatsblad no. 134) bepalingen bevat omtrent het wachtgeld, niet omtrent het pensioen der betrokken oud-ambtenaren;

dat er dus geen sprake van is dat artikel 9, vijfde lid, van laatstgenoemde wet eene uitzondering maakt op artikel 67, eerste lid, der Pensioenwet;

dat derhalve de betaling van reclamant's pensioen terecht is gestaakt;

Overwegende dat klager in zijn tegen de laatste beslissing gericht klaagschrift heeft betoogd, dat hij niettegenstaande hem wachtgeld is verleend, recht heeft behouden op het hem toegekende pensioen en dezen Raad heeft verzocht dienovereenkomstig te beslissen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie naar aanleiding van de opmerking van klager, dat de uitbetaling van zijn pensioen eerst met 1 Januari 1925 is stopgezet, heeft medegedeeld, dat de betaling van klager's pensioen is gestaakt terstond nadat was gebleken, dat hij naast zijn pensioen wachtgeld genoot en voorts bij zijn standpunt heeft volhard;

In rechte:

Overwegende dat ingevolge art. 9 (2 en 3) der bovenaangehaalde wet van 14 April 1923 klager recht heeft op het hem met ingang

van 1 Mei 1923 verleend wachtgeld en wel uiterlijk tot 1 Mei 1933 en dit komt ten laste van de nieuwe gemeente Z.;

Overwegende dat voorts ingevolge art. 9 (5) dier wet, indien bij of na het ingaan van het wachtgeld aan klager wegens de opgeheven betrekkingen pensioen wordt toegekend, het wachtgeld met het bedrag van dat pensioen wordt verminderd en de gemeente Z. aldus ten aanzien van klager heeft gehandeld;

Overwegende dat die wet nog bepalingen bevat omtrent intrekking of vermindering van wachtgeld om andere redenen, welke in dit geding niet ter zake doen;

Overwegende dat eerstgenoemde bepalingen dus eenerzijds aan klager waarborgen, dat hij ter zake van bedoelde betrekkingen uiterlijk tot 1 Mei 1933 het totaal bedrag van de laatstelijk in die betrekkingen door hem genoten wedden zal blijven ontvangen, anderzijds den op de nieuwe gemeente Z. gelegden last beperken tot het bedrag, waarmede het wachtgeld een eventueel toegekend pensioen zou overtreffen;

Overwegende dat dit recht van klager en deze verplichting van de gemeente staan in onverbrekkelijk verband en een bepaling der algemeene Pensioenwet dit verband niet vermag te verbreken om aldus de gemeente met een last te bezwaren, waarvan de Vereenigingswet haar uitdrukkelijk heeft ontheven;

Overwegende dat bovendien art. 67 (1) der Pensioenwet niet anders is te verstaan dan dat het wachtgeld alleen dan op het pensioen in mindering moet worden gebracht, indien het blijft doorloopen onafhankelijk van de omstandigheid, of al dan niet een pensioen is verleend en dus de beantwoording der vraag, of die vermindering behoort plaats te hebben, afhankelijk is van de omtrent dat wachtgeld bestaande regeling;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat verweerder ten onrechte de uitbetaling van het aan klager verleende pensioen heeft gestaakt;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de beslissingen van den Pensioenraad van 2 April 1925 en 16 Maart 1926;

Verstaat dat klager ook van 1 Januari 1925 aanspraak heeft op uitbetaling van het hem bij beslissing van 15 April 1924 verleende pensioen.

Mr. HENDRIK COENRAAD DRESSELHUYTS.

Geb. 31 December 1870.

Overl. 16 December 1926.

„Hij is gestorven en bij zijn baar kon getuigd worden: bene meritis est de patria et de humanitate: jegens menschheid en vaderland beide heeft hij zich verdienstelijk gemaakt.” (Herdenking van Mr. H. C. Dresselhuys — als mensch en politicus —, in „De Telegraaf” van 18-12-26, avondblad).

Mr. H. C. Dresselhuys, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, heeft helaas geen herstel kunnen vinden van de ernstige ziekte waaraan hij, de eertijds zoo gezonde, krachtige figuur, reeds geruimen tijd lijdende was. Het bericht van zijn overlijden, in den ouderdom van ruim 55 jaren, heeft in de talrijke ambtelijke en andere kringen waaraan hij zijn groote kennis en werkkraft wijdde en, in het algemeen, bij een ieder die hem in zijn haast rustelooze werkzaamheid en als mensch mocht leeren kennen en waardeeren, groot leedwezen gewekt. Welk een groot verlies zijn verscheiden beteekent voor den Staat, voor tal van maatschappelijke instellingen en voor zijn grooten kring van vrienden en geestverwanten, bleek wel aanstonds uit de, daags na zijn overlijden, bij den aanvang der zitting van de Tweede Kamer door den Voorzitter der Kamer gesproken woorden naar aanleiding van het overlijdensbericht; vervolgens uit de van groote waardeering getuigende artikelen in de dagbladen en de gevoelvolle toespraken van vrienden en geestverwanten bij de plechtige teraardebestelling van zijn stoffelijk overschot, aan de nagedachtenis van Mr. Dresselhuys gewijd.

Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift is niet de juiste plaats voor eene levensbeschrijving, voor eene uitvoerige bespreking van de veelzijdige bekwaamheden en het omvangrijke arbeidsveld van Mr. Dresselhuys. Waar de hooggeachte overledene echter gedurende de laatste vijftien jaren van zijn zoo welbestede leven, zijn rijke kennis en groote werkkraft ook aangewend heeft ten bate van het militair recht, mocht toch eene herdenking van zijn persoon in dit tijdschrift niet achterwege blijven. De Redactie daarvan werd dan ook aanstonds gaarne bereid gevonden, nog in deze, reeds voor het afdrukken gereed zijnde aflevering, plaats te verleen aan eenige woorden van eerbiedige hulde aan de nagedachtenis van den overledene.

De band, welke den naam van Mr. Dresselhuys aan het militair recht — meer in het bijzonder het militaire straf- en strafprocesrecht — verbindt, werd aangeknoopt omstreeks den aanvang van het jaar 1912. Toen wachtte nog steeds op afdoening het bij Kon.

boodschap van 8 Maart 1904 bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp tot wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt en van die bij de Zeemagt en van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, met de daarin in Augustus 1905 en Mei 1910 door de Regeering aangebrachte nadere wijzigingen. Door een samenloop van omstandigheden had de Regeering nog niet gevolgt kunnen geven aan den in Mei 1911 door de Commissie van Rapporteurs kenbaar gemaakten wensch tot het plegen van overleg nopens een aantal punten, waaromtrent nog bedenkingen bestonden. Met de voorbereiding van dit overleg werd in het begin van 1912 aangevangen door de bij de Departementen van Justitie, van Marine en van Oorlog daartoe aangewezen adviseurs der betrokken Ministers. Voor Justitie traden als zoodanig op Mr. Dresselhuys, destijds Secretaris-Generaal, en de tegenwoordige Hoogleraar, destijds Referendaris, Mr. J. V. van Dyck. Het moet Mr. Dresselhuys, den bekwamen modernen jurist, wel vreemd gevallen zijn, kennis te maken met en nog te moeten medewerken aan het „oplappen” (de zoogenaamde „herziening”) van de in stijl en vorm zoo geheel verouderde procesregeling als de militaire was, aan welker ouderdomsgebreken slechts zeer onvoldoende kon worden tegemoet gekomen door de sinds 1904 voorgestelde wijzigingen die, als nieuwe lappen op een zeer oud kleed, het geheel nog uiterst onbevredigend lieten. Reeds bij eerste samenkomst van deze adviseurs-commissie onder zijne leiding, bleek hoe Mr. Dresselhuys, met zijn bewonderenswaardig vlug begrip, in zeer korten tijd zich ingewerkt had in deze inderdaad ingewikkelde materie. Met zijn helder inzicht trok hij spoedig het kader der herziening en de grenzen, welke, ook uit militair oogpunt, gesteld zouden moeten worden aan de inwilliging van de in de punten van overleg geuite wenschen omtrent nader in het wetsontwerp aan te brengen zeer ingrijpende wijzigingen. Een zeer belangrijk aandeel had Mr. Dresselhuys ook in de besprekingen bij de door de betrokken Ministers, met hun adviseurs, gehouden conferentie tot vaststelling van de gedragslijn der Regeering in de aanvankelijk schriftelijke beantwoording van door de C. v. R. gestelde vragen, zoo ook bij het mondeling overleg, in Februari 1912, tusschen de betrokken Ministers, bijgestaan door hun adviseurs, en de Commissie van Rapporteurs. Na zijne krachtige en kundige medewerking in dit stadium der zaak, was het niet te verwonderen, dat Mr. Dresselhuys door de Regeering geroepen werd, haar als Regeerings-Commissaris bij te staan bij de openbare behandeling van het wetsontwerp in Juni 1912 in de Tweede Kamer en in October d. a. v. in de Eerste Kamer.

In October 1912 werd Mr. Dresselhuys benoemd tot lid en voorzitter van de toen bij gemeenschappelijk besluit van de Ministers van Justitie, van Oorlog en a. i. van Marine ingestelde ambtelijke commissie tot voorbereiding van de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, aan welke commissie opgedragen werd het samenstellen van de voor zoodanige

invoering benoodigde ontwerpen van wet met de daarbij behorende memoriën van toelichting. Ook na zijne ontheffing van rechtswege van het ambt van Secretaris-Generaal in 1916, als gevolg van zijne verkiezing tot lid der Tweede Kamer, bleef Mr. Dresselhuys met onverminderde toewijding zijn taak in die commissie vervullen. Onder zijne uitstekende leiding vergaderde de commissie regelmatig wekelijks, totdat de aan het einde van Juli 1914 ingetreden mobilisatie-toestand onderbreking van hare werkzaamheden noodzakelijk maakte. Eerst in den loop van 1916 kon het voorbereidingswerk weder geregeld voortgezet worden. Intusschen werd de taak der commissie niet onbelangrijk uitgebreid door verschillende haar in het tijdvak 1914—1916 door de betrokken Ministers gegeven opdrachten op militair-rechtelijk gebied.

Van de samenwerking met Mr. Dresselhuys in de bovengenoemde commissies blijven de meest aangename herinneringen bewaard. De vergaderingen onder zijne leiding waren uiterst leerzaam. Bij de behandeling van vaak lastige quaesties van zuiver juridischen aard of wel de militaire justitie of organisatie en de militaire tucht betreffende, kon hij, met zijn groote juridische en algemeene kennis en ervaring, met de hem zoo eigene heldere betoogtrant en scherpzinnigheid, tot beëindiging van de discussies zijn daaruit gevormde en goed gefundeerde meening op eene gemakkelijke en rustige wijze uiteenzetten. Telkens weer bleek het, hoe hij het onderwerp volkomen beheerschte en hoe waardevol zijne argumenten waren voor zijne medeleden. Maar daarenboven bezat hij ook de uitnemende eigenschap, aan de meening van anderen recht te doen wedervaren, naar hunne meeningen te luisteren en ze te overwegen. Wat voorts aan zijne leiding eene groote bekoring gaf, was zijne opgewektheid, zijne vriendelijkheid en, waar zulks te pas kwam, de uitingen van zijn zin voor humor. De samenwerking met Mr. Dresselhuys in de bovengenoemde commissies moest noodzakelijk leiden tot de erkenning van zijne groote bekwaamheden en tot blijvende gevoelens van hoogachting en sympathie voor zijn persoon. Maar uit die ambtelijke samenwerking kwam voort de gelegenheid, met Mr. Dresselhuys in aanraking te komen ook op ander terrein dan het ambtelijke en hem ook daar, en niet enkel om zijne kunde en werkkracht, doch ook — en in het bijzonder — als mensch te leeren waardeeren. Immers deed hij zich kennen als een welwillend, hulpvaardig mensch; steeds bereid om, hoe bezet zijn tijd ook was door zijne veelomvattende drukke werkzaamheden, anderen die zijn raad en hulp inriepen, bij te staan en zich voor hunne belangen te interesseeren. Daaruit en uit de kiesche wijze waarop hij zijn raad en hulp verleende, mocht de vaste overtuiging worden geput, dat hij was een goed Christen, een mensch met voortreffelijke karaktereigenschappen.

De in 1912 ingestelde commissie-Dresselhuys werd, na de beëindiging van haar taak en de indiening van haar rapport met bijbehorende ontwerpen en toelichtingen op 1 Maart 1917, niet ontbonden. Aan haar werd, in April 1924, bij gemeenschappelijke

beschikking van de Ministers van Justitie, van Marine en van Oorlog opgedragen, ter voorbereiding van eene algeheele herziening van het militaire strafprocesrecht, de daartoe noodige ontwerpen van wet, met de daarbij behorende memoriën van toelichting, samen te stellen. Bij deze beschikking werd tevens de samenstelling van de commissie, waarvan inmiddels enkele leden waren uitgevallen, gewijzigd. Het was wederom een belangrijk, veelomvattend werk, waartoe Mr. Dresselhuys zich verbond. Door zijn ontijdig overlijden is hij helaas aan dezen, door omstandigheden nog niet ver gevorderden arbeid onttrokken.

De nobele Nederlander, de rusteloze werker Mr. Dresselhuys is van ons heengegaan; zijne nagedachtenis zij hier geëerd; de herinnering aan hem zal blijven voortleven.

20-12-'26.

v. R. v. A.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Inzending van processen-verbaal wegens strafbare feiten door militairen begaan.

De Minister van Justitie heeft betreffende bovenstaand onderwerp de volgende aanschrijving gericht aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven.

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

2e Afdeling A.

No. 800.

's-Gravenhage, den 4 December 1926.

Betreffende:

opzending van processen-verbaal in zuiver militaire zaken.

Opzending van processen-verbaal overeenkomstig de artikelen 155, 157 en 159 van het Wetboek van Strafvordering in zaken, waarvan aanstonds vaststaat, dat zij uitsluitend ter competentie staan van den militairen rechter, kan tot vertraging in de strafrechtelijke of disciplinaire afdoening leiden van door militairen begane strafbare feiten. Waar deze opzending geschiedt ter vervolging van de geconstateerde strafbare feiten, kunnen de genoemde artikelen ook niet geacht worden voor de bedoelde zuiver militaire zaken te gelden. Op grond hiervan meen ik te moeten voorschrijven, dat met processen-verbaal wegens strafbare feiten, uitsluitend door militairen begaan, in den vervolge worde gehandeld als volgt:

- 1e. De processen-verbaal, opgemaakt door militairen van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée of van het Korps Politietroepen, moeten, door tusschenkomst van den Plaatselijken- of Garnizoenscommandant in de standplaats van den verballisant, worden gezonden aan den Commandeerenden Officier bedoeld in art. 6 Regtspleging Landmacht en art. 4 Regtspleging Zeemacht, indien het geverbaliseerde feit is waargenomen als gevolg van of in verband met een dienst, die door of namens den Plaatselijken- of Garnizoenscommandant aan den verballisant werd opgedragen;
- 2e. In alle gevallen niet te rangschikken onder 1e. worden de processen-verbaal rechtstreeks ingediend bij den Commandeerenden Officier, bedoeld in art. 6 Regtspleging Landmacht, en art. 4

Regtspleging Zeemacht (dit is, indien de geverbaliseerde tot een regiment behoort zijn regimentscommandant). Bestaat in de gevallen, dat de geverbaliseerde niet tot een regiment behoort, bij verbalisant twijfel, wie als Commandeerend Officier, in den zin van art. 6 Regtspleging Landmacht en art. 4 Regtspleging Zeemacht, moet worden aangemerkt, dan zendt hij het proces-verbaal, indien het alleen of mede betreft militairen, die een hooger en militairen rang dan dien van luitenant ter zee der eerste klasse of van kapitein bij de landmacht bekleeden, aan den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, en anders aan den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch of den Fiscaal bij den Krijgsraad voor de Zeemacht te Helder, naar gelang de geverbaliseerde tot de landmacht of tot de zeemacht behoort.

Een en ander geldt voor die gevallen waarin vaststaat, dat uitsluitend de militaire rechter van de zaak kan kennis nemen. In alle andere gevallen worden de regelen neergelegd in de artikelen 155, 157 en 159 Wetboek van Strafvordering toegepast.

Met inbeslaggenomen voorwerpen, aangiften, klachten en berichten wordt overeenkomstig gehandeld.

Ik moge U EdelGrootAchtbare verzoeken de Parketten in Uw ressort van het bovenstaande in kennis te stellen. Van mijnentwege wordt afschrift dezer geplaatst in het Algemeen Politieblad ter inlichting van de overige opsporingsambtenaren.

De Minister van Justitie,
(get.) J. Donner.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

De ongeregeldheden te Assen, enz., in de Tweede Kamer.

Op 5, 9 en 10 November j.l. werden in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de interpellaties L. L. H. de Visser en K. ter Laan over de bij de herhalings-oefeningen van dit jaar plaats gehad hebbende ongeregeldheden behandeld. In het kort zullen wij van die behandeling een overzicht geven, doch laten, alvorens daartoe over te gaan, hier eerst de feitelijke loop der gebeurtenissen volgen, zooals die blijkt uit het door den Minister van Oorlog, den heer Lambooy, gegeven antwoord op de schriftelijke vragen door den heer Schaper op 13 October j.l. ingezonden ¹⁾, terwijl wij tevens aan het door den Minister daarbij medegedeelde omtrent de aanleidingen en oorzaken en opgelegde straffen plaats verleen.

Ongeregeldheden te Assen op Maandag 20 September 1926.

A. Kort relaas van het voorgevallene.

Aanvang der ongeregeldheden.

De ongeregeldheden zijn des avonds omstreeks half negen aangevangen in de cantine, gelegen in de Emmakazerne, alwaar door een groep militairen van één bepaalde compagnie van het 9de regiment infanterie, die elkaar trakteerden en daarbij deels beschonken werden, lawaai is gemaakt, is voorgedragen en gestoeid, waardoor een samenloop van menschen in de cantine en in de omgeving daarvan is ontstaan. Na aanmaning van den cantine-sergeant om zich rustig te houden, is door onderling duwen een groep militairen de cantine uitgeraakt; deze groep — naar schatting aanvankelijk plm. 70 man sterk — heeft zich, onder het zingen van de Internationale, om de cantine heen o. m. begeven naar de Wilhelminakazerne, waar het 9de regiment infanterie gehuisvest was.

In de Wilhelminakazerne (9de regiment infanterie).

Onder de lawaaimakende bende heeft zich van den beginne af aan één bepaalde dienstplichtige (handelsreiziger van beroep) op den voorgrond gesteld, die, nadat een deel der manschappen op een der soldatenkamers van het 9de regiment infanterie was aange-

¹⁾ Zie: Handelingen der Staten-Generaal 1926—1927; II; Aanhangsel, bladz. 27.

komen, zich aldaar op een tafel geplaatst heeft en de manschappen heeft toegesproken, waarbij weder de Internationale is gezongen. Kort daarop is van uit de soldatenkamers het eigenlijke verzet begonnen, zich aanvankelijk hierin uitende, dat een drom manschappen, waarbij weder meerbedoelde dienstplichtige, zich door de gangen naar buiten vóór de wacht van de Wilhelminakazerne (9de regiment infanterie) begaf, waarbij een gedeelte den Rijkstraatweg vóór de kazerne betrad, doch terugkeerde, toen het bemerkte, dat het gros niet volgde. Daarna is een aantal dezer manschappen teruggekeerd naar de kazerne, heeft daar de in de gangen geplaatste geweren van de wacht weggenomen en op de straat geworpen, terwijl mede ruiten uit de overkapping werden ingeworpen. Een dadelijk daarop bij de wacht van de Wilhelminakazerne aankomend reserve-officier heeft aldaar plaatselijk de orde hersteld, door de gangen in de omgeving van het wachtlokaal te doen ontruimen en de menschen op het plein vóór de wacht te doen doorloopen. Met behulp van 4 inmiddels ter beschikking gekomen manschappen van de politietroepen is het gelukt, het plein vóór de wacht vrij te houden, ook nadat een gedeelte van de aanvankelijk teruggetreden menigte weder opdrong. Hierbij moet nog als bijzonderheid worden vermeld, dat, toen de wacht van het 9de regiment infanterie op last van dien luitenant in het geweer kwam en een ander officier daaraan patronen deed uitreiken, een aantal manschappen van de wacht weigerden die patronen in ontvangst te nemen, waarna de onder-officieren van de wacht daarvan voorzien zijn. Bij het opdringen van de menigte heeft eerstbedoelde luitenant zijn klewang getrokken, waarop een luid gejoel ontstond, doch verder niets gebeurde.

In de Emmakazerne (12de regiment infanterie).

In de Emmakazerne bemerkte te circa 8.30 nam. een aldaar aanwezig reserve-officier, compagnies-commandant, dat er in de Wilhelminakazerne groot rumoer heerschte, het gejoel en geroep van een volksoploop. Deze officier is dadelijk zeer flink opgetreden en heeft, na door toespreken van zijn eigen compagnie en door het plaatsen van een onderofficierspost aan de deur, gezorgd te hebben, dat althans zijn manschappen niet aan de ongeregeldheden zouden deelnemen, de wacht, samengesteld uit personeel van zijn eigen compagnie, in het geweer geroepen en, na machtiging van den kapitein van de week, het commando daarover aanvaard. Hij heeft zorg gedragen, dat de officieren van het 9de regiment infanterie naar de kazerne werden ontboden.

In de kazerne van het 12de regiment infanterie bleef alles rustig.

Omstreeks 9 uur zijn op last van een officier van uit de kazerne-wacht van het 12de regiment infanterie de politietroepen ontboden, die zich, ter sterkte van 1 officier en 25 man, onmiddellijk gemeld hebben. Van deze 25 man zijn er 10 achtergelaten achter de Emmakazerne en zijn 4 ter beschikking gebleven bij de wacht van de

Wilhelminakazerne, terwijl de luitenant met de overigen zich heeft begeven naar het middenhek.

Wat inmiddels op het vóórplein voorviel.

Tijdens en na de voorvallen bij het 9de regiment infanterie hadden zich honderden militairen verzameld ter hoogte van het middenhek, welke militairen luid schreeuwden en joelden. De kapitein van piket, inmiddels gewaarschuwd, heeft zich, op het kazerne-terrein komende, te midden van deze menigte begeven en heeft getracht te weten te komen wat er gaande was. Deze kapitein geraakte daarbij in het gedrang; de menigte eischte, dat de militaire politie van het terrein zou gaan. Hierop heeft die kapitein aan de groep onder bevel van den luitenant order gegeven te vertrekken, aan welke order is voldaan. Ook de groep achter de Emmakazerne is op last van genoemden kapitein ingerukt. Daarna heeft de kapitein zich weder tusschen de soldaten begeven, om de klachten aan te hooren, waarbij hij o. m. met een kei tegen den rug werd geworpen.

Bij de wacht van het 12de regiment infanterie was inmiddels het bericht ingekomen, dat de politietroepen van het terrein waren afgedrongen en dat de kapitein van piket tusschen de manschappen inzat en van alle kanten werd bestookt. De wachtcommandant heeft daarop op order van den kapitein van de week van het 12de regiment infanterie door de wacht, aangevuld met zich vrijwillig meldenden, een tirailleurlinie gevormd ter breedte van het voorplein en is met deze linie opgerukt in de richting van de joelende massa bij het middenhek. Bij de samenscholing aangekomen, werd door dien luitenant gecommandeerd: „Gehoorzaamheid aan de wet, naar de kamers, of geweld zal worden gebruikt.” Ondanks de nadrukkelijke instructie, niet te vuren zonder commando, gingen er toch eenige schoten in de lucht af, hetgeen moet worden toegeschreven aan zenuwachtigheid van het wachtpersoneel. Uit de samenscholing kwam meergenoemde kapitein van piket te voorschijn, die aan den wachtcommandant uitdrukkelijk gelastte in te rukken, welk inrukken, evenals dat der politietroepen, door de samengeschoolden met luid gejuich werd begroet. De wacht trok terug naar haar post.

Bij het oprukken van de wacht was deze vergezeld door den hoofdinspecteur en een hoofdagent van de gemeentepolitie, die inmiddels op het terrein verschenen waren. Tijdens de samenscholing is de menigte bij herhaling tot verzet aangemaand door den reeds hierboven genoemden dienstplichtige, die o. m. luidkeels schreeuwde: „Geen woorden maar daden. Jullie zijn toch geen slaven van de officieren, wij hebben de macht in handen.”

Einde der ongeregelheden.

Kort na het inrukken van de wacht verschenen verscheidene officieren op het terrein, waaronder de inmiddels gewaarschuwde

commandant van het 9de regiment infanterie; deze stond, na binnenkomst in de kazerne, tegenover een joelende en schreeuwende bende soldaten, die op zijn bevel om naar hun kamers te gaan, eenigszins teruggingen. Bedoelde regimentscommandant heeft den menschen daarna herhaalde malen onder het oog gebracht, dat zij verstandig deden met rustig naar de kazerne te gaan, daar er anders geweld zou worden gebruikt en ongelukken zouden gebeuren. Boven-aangegeven dienstplichtige heeft den regimentscommandant daarna om een onderhoud verzocht, hetgeen werd geweigerd. Uit den troep werd geroepen „Arrestanten loslaten”. Toen aan het herhaald bevel van den regimentscommandant niet werd voldaan, heeft deze de wacht van het 12de regiment infanterie weder doen aantreden, waarop deze wacht weder op dezelfde wijze als den eersten keer is opgerukt. Op last van den regimentscommandant heeft de wachtcommandant wederom driemaal gesommeerd, hetgeen heeft plaats gehad, doch klaarblijkelijk geen uitwerking had, omdat men in de meening verkeerde, dat het ook ditmaal geen ernst zou worden. Daarna zijn op last van den regimentscommandant twee salvo's in de lucht afgegeven, waarop de menigte terugdeinsde, doch weldra weer begon te joelen en met steenen te gooien. Dit heeft ten gevolge gehad, dat een salvo recht vooruit moest worden afgegeven, waarop de menschen het terrein ontruimden en naar hun kamers zijn gegaan en de rust spoedig is teruggekeerd. Bij het salvo recht vooruit werd de sergeant v. M. gedood en één man gewond.

B. *Aanleiding en oorzaken.*

Een eigenlijke aanleiding voor het ontstaan van ongeregelheden is bij het onderzoek niet kunnen worden gevonden, althans geen redelijke aanleiding. Over de ligging, de voeding, noch over de ondervonden behandeling is geklaagd; wel is het bezwaar geuit, dat de oefening van het 12de regiment infanterie op den bewusten dag te zwaar is geweest. Zooals bleek, kon dit echter aan de leiders der oefening niet tot grief worden gemaakt. Integendeel hebben dezen alles gedaan, wat mogelijk was om de oefening te verlichten, toen het onverwacht zeer warm werd. Het merkwaardige verschijnsel doet zich dan ook voor, dat de ongeregelheden zich nagenoeg niet bij het vermoeide 12de regiment, doch in hoofdzaak bij het 9de hebben voorgedaan en wel onder hoofdleiding van iemand, die zelf niet mede was uitgerukt. Tijdens de samenscholing werden nog enkele losse, als het ware in haast bijeengezochte klachten vernomen over sokken, te weinig ondergoed, over het betalen van schuld, nog afkomstig van de vorige opkomst, en dergelijke klachten, die geen enkele maal langs den legalen weg naar voren zijn gebracht. Als vaststaand mag dan ook worden aangenomen, dat er geen klachten bestonden, die grond hebben kunnen geven voor een dergelijk massaal optreden als heeft plaats gevonden. Integendeel mag worden aangenomen, dat de sfeer, om een derge-

lijk optreden mogelijk te maken, van buiten af en kunstmatig is gewekt. Zeer waarschijnlijk hebben enkele elementen een goede gelegenheid gezocht om een te voren opgezet plan ten uitvoer te brengen en deze gelegenheid daarbij gevonden in de omstandigheid, dat de troep ontstemd was door de gehouden oefening en ten onrechte in de meening verkeerde, dat den volgenden dag een divisie-oefening zou worden gehouden, waarvoor een uur vroeger zou moeten worden opgestaan. Het geheele verloop van het voorgevallene wijst er op, dat een leidende gedachte heeft voorgezeten bij de ontwikkeling der gebeurtenissen: eerst een dronkenmansrelletje in de cantine, daarna het vormen van een deels instemmend, deels nieuwsgierig publiek, gevolgd door het maken van herrie door zingen, joelen en stellen van eischen, kortom, in het kijken hoever men kon gaan met het scheppen van wanordelijkheden en het daardoor aantasten van de tucht en het gezag van de meerderen. De opzet der ongeregelde heden valt in het voorgevallene duidelijk te herkennen; het verloop hadden de aanleggers uiteraard niet in de hand.

Met reden kan worden aangenomen, dat, ook al hadden op 20 September te Assen geen vermoeiende oefeningen plaats gehad, een poging tot het verwekken van ongeregelde heden toch niet zou zijn uitgebleven. Hiervan zijn de bijtijds onderdrukte ongeregelde heden te Ede, nagenoeg op hetzelfde uur aangevangen, en zonder eenige redelijke aanleiding, het beste bewijs.

De bodem voor dergelijke uitpattingen wordt sinds lang en systematisch gelegd. Het communistisch dagblad *De Tribune* laat niet na op voor buitenstaanders haast ongelooflijke wijze de dienstplichtigen tegen het militaire gezag op te hitsen, en, hoezeer aan den invloed van dat blad niet al te groote waarde moet worden toegekend, mag deze toch niet worden weggecijferd. Honderdtallen overdrukken uit *De Tribune*, getiteld: „Uw hoofd, Uw hart en Uw geweer”, zijn in de kazerne verspreid; van welken aard deze en dergelijk schrifturen zijn, ontsnapt veelal aan de aandacht van degenen, die aan dergelijke lectuur niet de voorkeur geven. Daarom heeft ondergeteekende gemeend goed te doen enkele manifesten en drukwerken, die in de kazerne te Assen verspreid werden, hierbij over te leggen, ter inzage van de leden.¹⁾ Doch niet alleen communistische invloeden zijn hierbij in het spel. Zonder eenigen twijfel is de invloed van den dusgenaamden „Ontwapeningsdag” en der te dier gelegenheid gehouden redevoeringen, midden in de herhalingsoefeningen der infanterie gehouden, een niet te miskennen factor geweest. Het ontvankelijk gemoed van jonge menschen komt spoedig onder den indruk van dergelijke redevoeringen en optochten en het behoeft geen verwondering te wekken, indien vele der te Assen aanwezigen de meening zijn toegedaan geworden, dat een deel van de taak „om het militarisme neer te slaan en de herhalingsoefeningen onmogelijk te maken” op hun schouders was komen te rusten.

1) Nedergelegd ter griffie.

Afgescheiden daarvan is in een gedeelte der pers in den laatsten tijd zulk een felle campagne tegen allen, die in het leger met gezag zijn bekleed en dat durven handhaven, gevoerd, dat het niet te verwonderen is, dat het tot een uitbarsting als te Assen is gekomen. Indien de ontwapeningsactie, als politieke eisch, niet vrijgemaakt kan worden van rechtstreeksche aanvallen op het leger en zijn gezagvoerders, zullen dergelijke incidenten zich blijven voordoen, tot schade van de dienstplichtigen, die tusschen hamer en aambeeld komen.

Opgelegde straffen.

Ten gevolge van de ongeregeldheden zijn aan 12 militairen waaronder de commandant, de korporaal en 2 soldaten van de wacht in de Wilhelminakazerne en voorts de beschonkenen, zware krijgstuchtelijke straffen opgelegd moeten worden, terwijl omtrent een kapitein en enkele manschappen het advies van den auditeur-militair is ingewonnen, in hoeverre er aanleiding bestaat, hen voor den strafrechter te brengen. Dit laatste zal, uit den aard der zaak, het geval zijn met den als opruier gesignaleerden dienstplichtige.

Ongeregeldheden in de infanteriekazerne te Ede in den avond van 20 September 1926.

Kort relaas van het voorgevallene.

Omstreeks 10.15 namiddag bleek op een soldatenkamer, waar personeel van het 10de regiment infanterie was gelegerd, een onrustige stemming te heerschen, welke zich uitte door het maken van lawaai en het niet voldoen aan de lastgeving om naar bed te gaan. Als grief werd aangevoerd, dat 2 soldaten door personeel der politietroepen in arrest zouden zijn gesteld, hetgeen niet het geval was.

De kapitein van de week en de kapitein van piket hebben de militairen herhaaldelijk toegesproken en gedaan wat in hun vermogen was, om de soldaten tot rede te brengen, daarbij er op wijzende, dat invrijheidstelling van arrestanten op eisch van de soldaten ten eenenmale uitgesloten was. Aan den herhaaldelijk gegeven last om naar bed te gaan werd niet voldaan, terwijl gepoogd werd de aanwezige officieren uit de kazerne te dringen.

De kapitein van de week heeft toen driemaal gesommeerd, waarna op zijn last een reserve-kapitein een pistoolschot in de lucht heeft gelost.

Politietroepen, wier bijstand werd ingeroepen, kwamen onmiddellijk na het vallen van het schot ter plaatse. Intusschen waren de militairen naar de kamers teruggekeerd, ten gevolge van den indruk, die het schot op hen maakte.

Militairen der politietroepen werden daarna in de gangen geposteerd. Een sergeant der politietroepen hoorde een soldaat spreken

van „geweren laden met scherp, laten we de bajonetten opzetten”. Toen deze sergeant zag, dat de manschappen naar de geweren grepen, loste hij uit zijn pistool een schot in de lucht. Dit had ten gevolge, dat de manschappen onmiddellijk naar de bedden terugkeerden. De soldaat, die de aangehaalde woorden had gesproken, werd 2 minuten later gearresteerd.

Door het optreden van den inmiddels in de kazerne verschenen brigadecommandant en de overige officieren kwamen de militairen daarna spoedig tot kalmte en gingen naar bed.

Toen het in de kazerne, waar het 10de regiment infanterie was gelegerd, rustig was geworden, bleek, dat eenige militairen, gelegerd in het barakkenkamp achter de kazernes, trachtten naar de kazerne te gaan. Een kapitein, met een patrouille der politietroepen naar het barakkenkamp gaande, vond in dat kamp een samscholing van plm. 50 man. Deze werden gesommeerd naar bed te gaan, waaraan werd voldaan.

Oorzaak en aanleiding.

Voor het uitbreken der ongeregeldheden is geen enkele aannemelijke reden naar voren gebracht kunnen worden. Het feit, dat — overigens ten onrechte — enkele manschappen in de meening verkeerden, dat 2 dienstplichtigen door de politietroepen in arrest zouden zijn gesteld, had op zich zelf nimmer aanleiding tot de voorgevallen grove onregelmatigheden kunnen geven, indien bij den troep, die zich in geen enkel opzicht te beklagen had, niet kunstmatig een stemming van verzet was gewekt.

Door verschillende omstandigheden is de indruk verkregen, dat de op 19 September 1926 te 's-Gravenhage gehouden meeting veel heeft bijgedragen tot het brengen eener ongunstige stemming onder de militairen. In grooten getale zijn, o.a. bij het 10de regiment infanterie, opruiende pamfletten verspreid, in hoofdzaak nà de genoemde meeting.

Voorts wordt vermoed, dat van zekere zijde propagandisten en raddraaiers van geld worden voorzien, om militairen te traktereën, hen daardoor op te winden en zodoende te bereiken, dat het verwekken van wanorde wordt bevorderd. Dit vermoeden vindt steun in het feit, dat op Maandag 20 September omstreeks 9 uur namiddag een militair in een nabij de kazerne te Ede gelegen café de zich daar bevindende soldaten op bier trakteerde en vervolgens op een tafel klom, waarna hij een zeer oproerige toespraak hield, daarin aanhitsende tot onmiddellijk daadwerkelijk verzet. Toen deze militairen zich naar de kazerne begaven, moesten twee hunner, wegens ongepast optreden tegenover een hoofdofficier, in arrest worden gesteld.

In de kazerne is voorts opgemerkt, dat 2 militairen klaarblijkelijk bezig waren de anderen te bewegen tot verzet.

Opgelegde straffen.

In verband met de ongeregeldheden werden 9 militairen gearresteerd, waarvan 2 naar den krijgsraad zijn verwezen en de overige 7 naar den krijgsraad zullen worden verwezen.

Een eerste punt dat door de beide interpellanten dadelijk aan de orde werd gesteld, waren de oorzaken van de ongeregeldheden, met name of er al of niet verband bestond tusschen de meeting voor ontwapening te 's Gravenhage op 19 September j.l. en de relletjes. Beide ontkenden dit verband. De legerleiding, de herhalingsoefeningen, de onoordeelkundig optredende superieuren in het leger, de politietroepen, die allen waren oorzaak, maar de redevoeringen op den ontwapeningsdag gehouden, waarbij een spreker — wiens woorden evenwel, het moet worden erkend, niet de instemming van de vergadering hadden — zelfs aanraadde op de officieren te schieten, die hadden geen invloed gehad. „Het maken van relletjes” — aldus de heer ter Laan — „is nimmer door ons aanbevolen. Die „man, waarvan sprake is in het verhaal van den minister, die op „de tafel heeft gestaan, is niet van ons. Dien man kennen wij niet „en willen wij ook niet kennen.”

Legt men deze verklaring naast de uiting van den communistischen afgevaardigde waarin deze wenscht „dat het (leger) volkomen „onbetrouwbaar zal zijn voor de bourgeoisie en zich geheel zal scharen aan de zijde van het proletariaat, desnoods met de wapens in de „hand”, dan blijkt wel dat de beide interpellanten op een geheel verschillend standpunt staan en klinken de woorden van den sociaal-democraat den ordelievenden staatsburger niet antipathiek in de ooren, maar dat het bovenbedoelde verband niet bestaan heeft, wordt er niet door aangetoond.

Een tweede punt, door beiden naar voren gebracht, was het programma van hervormingen destijds opgemaakt door den Minister Alting von Geusau, welke hervormingen vrome wenschen zouden zijn gebleven. Voorts werd de juistheid van het ministerieel rapport aan scherpe kritiek onderworpen, terwijl beide sprekers eindigden met het stellen van een groot aantal vragen, van welke wij — als afschrikwekkend voorbeeld — deze, van den heer ter Laan, aan de vergetelheid willen ontrukken: „Kon de Minister niet voorzien, „dat de bevordering van Majoor F. ¹⁾ eene aansporing moest zijn „voor andere officieren, die voor bevordering in aanmerking komen, „om insgelijks veel te zware diensten van hunne ondergeschikten „te vorderen?” Het antwoord van den Minister dat hij geloofde deze vraag niet ernstig te moeten opvatten, was, dunkt ons, wel zeer welwillend.

¹⁾ De majoor die tijdens de herhalingsoefeningen in Limburg de order voor een te zwaren marsch had gegeven.

De Heer ter Laan klaagde er nog over dat vóór het schieten niet driemaal was gesommeerd en geen hoornsignaal was gegeven, terwijl hij voorts hulde bracht aan den Kapitein G., die, omdat hij overreding nog mogelijk achtte, de aangetreden wacht eerst weer liet inrukken en de politietroepen wegstuurde. Naar de meening van den interpellant was het optreden van den Kapitein G. alleszins juist, immers: „De Kapitein G. was op dat oogenblik, althans naar „zijn eigen overtuiging, de hoogste in rang en hij was kapitein van „piket, d.w.z. dat hij de wacht onder zijne bevelen had. Hij was dus „volkomen bevoegd tot optreden. Hij heeft de militaire politie en „de wacht natuurlijk weggezonden, niet om te zwichten voor den „eisch van de manschappen, maar omdat hij het zelf wenschelijk „achtte. De commandant van het veldleger zegt immers zelf in „zijne aanschrijving¹⁾ dat men moet beginnen met te overreden. „En wat heeft de Kapitein G. anders gedaan dan de aanschrijving „van den commandant van het veldleger uitgevoerd? Waar eindigt „de overreding, en waar begint het geweld? Het oordeel daarover „late men aan den man, die er tusschen staat.”

De Minister van Oorlog sneed in zijn antwoord, na eerst met klem te hebben betoogd dat het rapport een juiste weerspiegeling van het voorgevallene inhoudt, dadelijk de vraag van de verantwoordelijkheid voor de ongeregelde heden aan, waarbij hij zich bitter over publicaties in de sociaal-democratische pers beklaagde, publicaties waardoor ontevredenheid wordt gewekt en het gezag wordt ondermijnd. Voor wat de samenhang tusschen ontwapeningsmeeting en ongeregelde heden betreft verwees de Minister naar een artikel in *De Strijd* van 9 October, waarin dat verband werd erkend en hoopte dat volgende jaren klaar en duidelijk in de sociaal-democratische organen zal worden uiteengezet dat de S. D. A. P. ongeregelde heden *niet* wenscht.

Vervolgens behandelde de Minister de quaestie van de toezeggingen door den heer Alting von Geusau gedaan, waarbij hij in het licht stelde dat de toestand toenmaals, na een verblijf onder de wapenen van drie of vier jaar, geheel verschilde van de tegenwoordige, nu de menschen na een korte oefeningstijd weer naar huis gaan. Wel degelijk was aan de zaken, in 1918 aan de Kamer beloofd, alle aandacht geschonken. Zoo wees de Minister o. a. op het in 1919 ingestelde overleg met militairen en vereenigingen van militairen en op het instellen van commissiën van samenwerking tusschen de commandanten en ondergeschikten op het gebied van legering, voeding en cantinebeheer, terwijl hij tevens memoreerde dat bij de opleiding van officieren en onderofficieren aan den omgang tusschen meerderen en minderen veel aandacht wordt geschonken.

Ten aanzien van de door den Minister Alting von Geusau toe-

1) Zie M. R. T. Deel XXII, bladz. 105.

gezegde verbetering van de procedure bij beklag over eene krijgstuchtelijke bestraffing deelde de Minister nog mede, dat de bedoelde bewindsman eene regeling had ontworpen van het recht van beklag bij disciplinaire bestraffing en bij het opleggen van arrest; dat over dit ontwerp het advies was ingewonnen van het Hoog Militair Gerechtshof, van den Minister van Marine, van den heer J. J. C. van Dijk, oud-leeraar in het militair strafrecht aan de Academie en van de commissie, belast met het maken van een ontwerp van wet tot invoering van het Militair Straf- en Tuchtrecht (commissie-Dresselhuijs); dat alle antwoorden ernstige bezwaren tegen de voorgestelde regeling bevatten, waarvan het voornaamste was dat zij in strijd was met art. 61 W. K., zoodat de ontworpen regeling slechts door wetswijziging zou kunnen worden ingevoerd; dat op grond van de van alle geraadpleegde zijden geopperde bezwaren de Minister Alting von Geusau van de invoering van die door hem ontworpen regeling heeft afgezien.

Het optreden van den Kapitein G. keurde de Minister in zijn antwoord ook af; hij zeide de overtuiging te hebben dat er niets gebeurd zou zijn als de wacht niet was ingerukt, maar den eersten keer had opgetreden. Voor wat aangaat het geoorloofde van het schieten, de sommaties, het signaal enz. merkte de Minister op dat het geven van een signaal voor het onderdrukken van relletjes in het Wetboek van Militair Strafrecht niet voorkomt en ook veelal niet mogelijk zal zijn, omdat er vaak geen hoornblazer bij de hand zal zijn. In zijne dupliek vermeldde hij echter toch te overwegen een bepaling in het leven te roepen dat zoo mogelijk een signaal moet worden gegeven. Op het onderscheid wijzende tusschen het geval dat militairen gewapend optreden als hulp van burgerlijke autoriteiten en het hier voorliggende geval dat de militaire overheid zich gedwongen ziet de hulp van militairen in te roepen om ernstige aanranding der krijgstucht door militairen te keeren, betoogde de heer Lambooy, dat men in casu noch met de oude Fransche wetten van 1791 en 1811 (die door art. 53 van de wet van 23 Mei 1899, Stbl. no. 128 trouwens zijn vervallen), noch met de beschikking van den Minister van Oorlog van 7 April 1848 no. 21a, iets te maken had, maar dat naar het oordeel van den door hem geraadpleegden hoogleeraar in het strafrecht „art 40 van het Wetb. „van Strafrecht in een toestand van nood, dat is een dreigend ge- „vaar voor rechtsbelangen (eigendom, militaire tucht en orde enz.) „veroorlooft datgene te doen wat redelijkerwijs noodig is om dat „gevaar af te wenden.” Bovendien ligt — zoo vervolgde de Minister — „als er een wettelijk voorschrift is en daarin iemand een „taak is opgedragen — hier de handhaving van de militaire tucht „en orde —, in dat voorschrift, zoowel naar het oordeel van den „bedoelden hoogleeraar als naar de meening van den Minister van „Justitie, mede opgesloten het gebruik van middelen, welke redelijkerwijs noodig zijn om die taak te vervullen, ook dus een machtiging tot daden van geweld. Wanneer b.v. een ambtenaar een ver-

„dachte moet arresteeren, dan moet hij de middelen aanwenden, „die redelijkerwijs noodig zijn om die arrestatie te bewerkstelligen; „wordt hij daarbij bijv. gehinderd door opdringend publiek, dan „mag hij van zijn wapenen gebruik maken (arrest van het Gerechts- „Hof te Amsterdam van 12 Mei 1915, W. v. h. R., no. 9985).”

Aan het slot van zijn antwoord legde de Minister nog den nadruk op de in art. 143 Wetboek van Militair Strafrecht den meerdere opgelegde verplichting en sprak als zijn vaste overtuiging uit — die ook wij ten volle met hem deelen — dat er geen twijfel aan bestaat of het recht om tegenover het feit van art. 124 Mil. Swb. daden van geweld te zetten, is buiten kijf.

Bij de voortzetting van de interpellaties beantwoordden allereerst de beide interpellanten de redevoering van den Minister. De heer De Visser legde het er nog eens extra dik op, protesteerde heftig tegen de in het rapport geuite veronderstelling dat er een complot zou hebben bestaan tot het uitlokken van ongeregelheden, waarbij het middel van het dronken maken van militairen niet zou zijn versmaad, erkende nogmaals dat het den communisten er om te doen is het leger tot een onbetrouwbaar instrument in handen van de bourgeoisie te maken, maar voegde daaraan toe dat zij heel wat minder succes van hun streven zouden oogsten, indien de verhoudingen in het leger niet zoo slecht waren. Het einde was natuurlijk een motie waarin de Kamer als haar oordeel zou uitspreken, dat de ongeregelheden mede het gevolg waren van het niet nakomen van de beloften van den heer Alting von Geusau, van de herhalingsoefeningen en van de politietroepen, voorts af zou keuren het beleid van den commandant van het veldleger en van de officieren en de Regeering mitsdien zou verzoeken de herhalingsoefeningen af te schaffen, de politietroepen op te heffen en oogenblikkelijk in vrijheid te stellen, respectievelijk van vervolging te ontslaan, zij die tengevolge van de incidenten werden vervolgd.

De heer Ter Laan besteedde een groot gedeelte van zijn tijd aan het in bescherming nemen van de berichtgeving in de sociaal-democratische pers, die door den Minister zeer was gelaakt. Voorts verwees hij naar het „Voorschrift betreffende het verlenen van bij- „stand en hulp door militairen”, waarin een signaal wel verplicht is gesteld, waarbij de interpellant echter over het hoofd zag dat dit voorschrift bij ongeregelheden als deze niet toepasselijk was. De interpellant wenschte dat de commandant, die order tot schieten had gegeven, gerechtelijk vervolgd zou worden opdat de rechter zou kunnen uitmaken of er in het algemeen recht is tot doodschieten en of dat recht in dit bijzondere geval aanwezig was geweest. Dat dit recht tot het nemen van de ergste maatregelen van geweld in de wet niet uitdrukkelijk zou zijn vastgelegd, doch daaruit moest worden afgeleid, kwam hem onbegrijpelijk voor. „De wet bepaalt „precies, wanneer iemand een haas mag doodschieten” — aldus de interpellant — „zou dan niet nauwkeurig voorgeschreven zijn, wie

„gerechtigd is tot het dooden van een mensch?” Het gebeurde vormde z.i. geen oproer, het bijgescholen van een troep brooddronken soldaten noemt men toch geen oproer. Een duidelijk beeld van wat de wetgever als „militair oproer” qualificeerde, stond dus blijkbaar den heer ter Laan niet voor oogen.

Als oorzaken van de moeilijkheden bij de herhalingsoefeningen werden, resümeeënd, genoemd: „1°. het loonverlies en het verlies „van werkring of betrekking; 2°. het algemeen gevoel bij velen „dat het militairisme verdwijnen moet; 3°. de zware straffen die „voortdurend worden opgelegd, en 4°. het gebrek aan belangstelling van de officieren voor allen, die onder hen staan”.

Wat de gedeeltelijke vervulling van de desiderata Alting von Geusau betreft, erkende de interpellant de oprichting van de bedoelde commissies, maar meende dat daar niets van terecht was gekomen, terwijl hij van de goede uitkomsten van het onderwijs in sociale en economische quaesties bij de Militaire Academie nog weinig of niets gemerkt had. Ten slotte werd nog eens in het licht gesteld, dat de Kapitein G. zich bij het uitoefenen van zijne moeilijke taak zou gehouden hebben aan de voorschriften, die zachtheid en overreding willen. De heer ter Laan eindigde ook *zijn* rede met het voorstellen van een motie waarin eene commissie werd gevraagd tot het instellen van een onpartijdig onderzoek.

Van de volgende sprekers noemen wij de heer van Rappard die vooropstelde dat de soldatenrelletjes door geen enkele omstandigheid toelaatbaar waren en door niemand goed te praten zijn, maar die aan den anderen kant meende dat er wel eenige rechtmatige bezwaren en grieven waren als te lange marschen, slecht schoeisel, te weinig ontspanning enz. Voorts betoogde deze afgevaardigde dat in kleine garnizoenen een nauwer contact tusschen meerderen en minderen bestaat en vroeg of het niet wenschelijk zou zijn, evenals bij de andere wapens het geval is, de manschappen van de infanterie — het wapen waarbij de meeste ongeregeldeheden voorkomen — ook in kleine groepen, over het geheele jaar verdeeld, onder de wapenen te houden. Ook het in groot aantal afvloeien van de beroepsonderofficieren zou de excessen wel in de hand kunnen hebben gewerkt — meende spreker — daar het aanwezig zijn van een goede kern van beroepsonderofficieren een rem vormt tegen onruststokers. Indirect achtte ook deze afgevaardigde de communistische en de sociaal-democratische partij voor de relletjes verantwoordelijk.

De heer Deckers hekelde het feit dat de S.D.A.P. een ontwapeningsbetooging hield op een dag vallend in het tijdvak der herhalingsoefeningen; zulks zou slechts zijn te verklaren óf uit een gebrek aan beleid, voorzoover de organisatoren dat samentreffen niet voorzagen, óf uit gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef voor het geval dat samentreffen wél was voorzien. Voorts vroeg spreker van de Regeering krachtige maatregelen om opruiers onverbidde-lijk uit den troep te verwijderen en om ook buiten het leger alles

tegen te gaan wat de tucht kan ondermijnen, waarbij spreker wees op het lijdelijk toezien van de Regeering bij het vertoonen van een revolutionnair-propagandistische tendenzfilm, een opmerking waarin de heer Kersten hem bijviel.

De afgevaardigde dr. de Visser sprak een woord van waardeering uit voor de „hoogeren” in het leger, die hij tijdens de mobilisatiejaren in zijne hoedanigheid van veldprediker had leeren respecteeren. Ook volgens deze afgevaardigde stond de mateloze critiek, bij voortduring en in redevoeringen en in organen der pers op het leger en zijn leiding geoeffend, schuldig aan de ongeregeldheden, omdat er een geest door wordt gekweekt die maar al te bevorderlijk is aan het ontstaan van militaire onlusten. Ook deze spreker wees aan het einde zijner redevoering op de wenschelijkheid het aantal beroeps-officieren en -onderofficieren eerder te vergrooten dan te verkleinen.

De heer Duymaer van Twist stelde, tegenover de klachten van hen die beweren dat de legerleiding niet deugt blijkende uit de te zware oefeningen, in het licht dat de ongeregeldheden te Assen niet zijn veroorzaakt door het 12de regiment, dat de grootste vermoedensissen had doorstaan, maar door het 9de, dat na een betrekkelijk korte oefening was ingerukt. De schadelijke invloed van de communistische en sociaal-democratische pers en propaganda werd ook door dezen afgevaardigde als oorzaak van het voorgevallene genoemd. Spreker bracht voorts hulde aan de militaire overheid te Assen en te Ede die er niet voor terugschrok, om met kracht het gezag te handhaven.

De aanvoerder van de sociaal-democratische kamerfractie de heer Albarda, kwam natuurlijk op tegen het door den Minister en verschillende sprekers gelegde oorzakelijk verband tusschen de ontwapeningsbeweging en de ongeregeldheden. Verband wilde deze spreker wel erkennen, maar geen *oorzakelijk* verband. De bodem waarop zoowel de soldatenrelletjes als de ontwapeningsbeweging zich ontwikkelden, n.l. het besef dat verdediging voor ons onmogelijk is, die is voor beide dezelfde en in zooverre — aldus deze spreker — bestaat er verband en hij wilde ook wel erkennen dat de verbreiding der ontwapeningsgedachte in zeker opzicht het gevaar van militaire ongeregeldheden kan vergrooten, omdat wanneer de propaganda voor de ontwapening noodzakelijkerwijze het vertrouwen in en de sympathie voor het leger doet verminderen, de tegenzin in den militairen dienst vermeerderd. „Dit is” — zoo ging de heer Albarda voort — „onvermijdelijk en tot welke betreurens-,waardige gebeurtenissen dit ook moge kunnen leiden, wij kunnen „en mogen om deze ongelukkige „Begleiterscheinungen” onze be-,weging, waarmede wij hooge doeleinden nastreven, niet verzwakken en nog veel minder opgeven.” Over het feit dat de ontwapeningsbetooging juist tijdens de herhalingsoefeningen vastgesteld was, had de spreker het niet, wel zouden volgens hem de relletjes te Ede vóór de ontwapeningsbetooging hebben plaats gevonden. Wat

evenwel niet juist is daar de Zondagochtendbladen van 19 September reeds uitvoerige verslagen van de Zaterdagse betooging bevatten en de ongeregelheden te Ede in den avond van 20 September uitbraken. Op deze onjuistheid werd ook later door den Minister Lambooy gewezen.

Dat de manoeuvres in stede van grootsche militaire vertooningen wat zij zouden beoogen te zijn, ieder jaar ridicuul werden, hetgeen het vertrouwen in het leger sterk verzwakt, meende de afgevaardigde door het citeeren uit de critieken op de manoeuvres in verschillende der groote bladen te kunnen aantoonen. Als bewijs dat de heer Albarda oog heeft voor de tegenwoordig moeilijke taak van den officier, citeeren wij uit het slot zijner rede deze zinsnede: „In die omstandigheden” (de ongunstige omstandigheden waaronder de herhalingsoefeningen moeten worden volbracht) „ontstaat er groot gevaar voor woelingen. Ik erken, dat het moeilijk, zeer moeilijk is voor de officieren in zulke omstandigheden te werken, maar wij hebben in dezen tijd officieren noodig die dat kunnen, doordat zij begrijpen, wat er in het volk omgaat.” Moge het begrip van de moeilijkheden waartegenover de officier zich geplaatst ziet, de S.D.A.P. eens aanleiding zijn, de taak van die officieren niet nog noodeloos te verzwaren.

De oud-Minister van Oorlog, de heer J. J. C. van Dijk was het met den huidige bewindsman volkomen eens dat de schuld en verantwoordelijkheid voor de relletjes bij de communisten en de sociaal-democraten berust. Het gaat er niet om, zoo vervolgde deze afgevaardigde, „of er een onmiddellijk causaal verband kan worden aangewezen tusschen een zekere uitdrukking, op een ontwapeningsmeeting gebruikt, en de militaire ongeregelheden die daarna hebben plaats gehad. Het is overbodig daarnaar te zoeken. Het gaat er om, of men stelselmatig de gemoederen heeft vergiftigd, of men stelselmatig den bodem heeft voorbereid.” Vervolgens roerde deze afgevaardigde nog het recht tot het nemen van geweldmaatregelen aan, waarop wij na ons uitvoerig opstel in de vorige aflevering niet behoeven in te gaan. Hij wees er op dat er een onderscheid moet worden gemaakt tusschen de wijze van optreden van militaire troepen, als het gaat om de handhaving van de openbare orde door bijstand aan het burgerlijk gezag en anderzijds de wijze van optreden, als het uitsluitend gaat om de handhaving van de tucht in den troep door het militair gezag. Voorts bracht deze afgevaardigde nog hulde aan de militaire politietroepen voor de uitstekende wijze waarop deze in het algemeen hun dienst verrichten en voor hun tactvol optreden.

De volgende spreker, de heer Marchant daarentegen vond de militaire politie, voor zoover zij in het leger optreedt, „een onding en een tucht-ondermijnend element”, omdat „het optreden van die politie het gezag van den natuurlijken gezagdrager in het leger kruist.” Volkomen sloot deze spreker zich aan „bij degenen, die aan de militairen op het hart drukken zich naar de regelen van orde

„en tucht te voegen, ook dan wanneer zij niet ingenomen zijn en „zelfs een geest van verzet voelen opkomen tegen de van hen ge- „vorderde diensten.” Ook erkende hij dat het in ernstige gevallen noodig kan zijn om met scherp te vuren en onderschreef geheel wat de heer van Dijk hierover opmerkte, terwijl hij vervolgde: „men kan „eischen bepaalde wettelijke voorschriften en omschreven feiten, „waarvoor kan worden gestraft, maar in een organisatie als het leger „te eischen een bepaalde omschrijving van omstandigheden, waarin „het militair gezag bevoegd zou zijn om tot handhaving van de orde „bepaalde maatregelen te nemen, is niet noodig en niet mogelijk.”

Wat de heer Marchant echter *ontkende* was, dat in de onderhavige gevallen de verhouding tusschen de omstandigheden en het middel van repressie juist was geweest, m.a.w. dat in casu had mogen worden geschoten en hij vroeg: „wie kan meenen, dat er onder deze „omstandigheden, waar er een troep van 50, 60 menschen was, die „herrie maakten, die dronken waren, de Internationale zongen, „aanleiding was om op 50 Meter afstand in het kluwen te schie- „ten?” Deze betrekkelijk onschuldige voorstelling van het voorgevallene klopt niet met het rapport van den Minister, trouwens de heer Marchant had ook op andere punten aanmerkingen op het rapport.

Ook met het door den Minister uitgesproken oordeel over het optreden van den Kapitein G. kon deze afgevaardigde zich niet verenigen. Hij vond het vanzelf sprekend dat deze Kapitein zijne pogingen tot vreedzame beëindiging van de relletjes, niet kon laten beïnvloeden door het ondertusschen van buitenaf optreden van een gewapende macht. Eerst wanneer bewezen zou zijn dat de Kapitein G. tot zijn bevel tot inrukken van de wacht gekomen zou zijn onder pressie van de menschen die hij tot rust wilde brengen, zou deze afgevaardigde het met den Minister eens kunnen zijn dat de Kapitein G. onoordeelkundig had gehandeld. De hem, afgevaardigde, verstrekte inlichtingen wezen er echter op dat de Kapitein niet bang was, heelemaal niet oordeelde dat hij in de klem zat of dat het verkeerd zou afloopen, integendeel dat hij aanvankelijk succes had en de menschen weg zou krijgen, zoodat hij, naar de meening van den heer Marchant, juist oordeelkundig was opgetreden.

De vraag beantwoordende: wie voor het gebeurde in Assen aansprakelijk is, meende de spreker dat in de eerste plaats de schuld valt op de militaire autoriteit in Assen, die, wetende dat er op groote schaal met oproerige geschriften propaganda gevoerd werd, geen maatregelen nam om te voorkomen dat in de cantine zich een groot aantal militairen konden bedrinken, noch beletten dat er marschen werden gemaakt welke de stemming zóó beïnvloedden dat het tot moeilijkheden moest komen.

Bij de voortzetting van de behandeling der interpellaties in de avondvergadering van 10 November toonde de heer Tilanus zich niet gerust over het stilzitten van de Regeering tegenover de communistische actie en gaf den Minister in overweging het niet te

laten bij het voor den krijgsraad brengen van eenige gearresteerden, „maar, in overleg met den Minister van Justitie, alle krachten in „het werk te stellen om na te speuren, of de geopperde veronder- „stelling, dat deze relletjes van uit een bepaald centrum zijn aan- „gestookt en betaald, waarheid bevat en alsdan op de meest gestren- „ge wijze op te treden.” Bovendien vroeg deze afgevaardigde: wat is de Regeering van plan te doen in het ergerlijke geval-Schutjes, nog wel een gewezen kapitein der infanterie, die op 18 September 1926 op het demonstratieve congres der S. D. A. P. en N. V. V. de meening heeft verkondigd dat de soldaten hun geweerloopen niet moeten richten tegen hun buitenlandsche klassegenooten, doch tegen hun eigen officieren. Hij hoopte dat de Regeering in deze krachtig zou handelen.

Het elkaar trakteren van een groep militairen in de cantine van de Emmakazerne te Assen, waarbij verschillende personen dronken werden en waaruit later allerlei wanordelijkheden zijn voortgevloeid kon ook — naar de meening van deze afgevaardigde — volstrekt niet door den beugel en hij vroeg of de mogelijkheid dat zoo iets kon gebeuren misschien lag aan de te geringe sterkte van het be-roepskader.

De heer Zadelhoff vroeg of de Minister de financiële verplichtingen tegenover de ouders van den gedooden sergeant v. M. aanvaardde, wanneer die ouders misschien om financiële steun zouden vragen en onderschreef verder wat zijne partijgenooten reeds in het midden hadden gebracht.

De heer Lingbeek kwam terug op het vertoonen van de Potemkin-film en meende dat op deze wijze ons volk vergiftigd werd.

De heer Boon besprak in de eerste plaats nogmaals de kwestie van de verantwoordelijkheid en constateerde dat de voedingsbodem voor deze relletjes is gelegd door de matelooze propaganda, in de laatste jaren voor nationale ontwapening gevoerd. Spreker aanvaardde wel de verzekeringen van de heeren Albarda en Zadelhoff dat zij tot niets hebben willen opruien, maar was van oordeel dat die heeren de draagkracht van hun woorden niet kennen en hij vroeg hun: „waarom zegt gij niet tot de menschen, laten wij alles „doen om te komen tot nationale ontwapening, maar doet gij wat uw „plicht is op dit moment en gaat geen relletjes maken; dat is tegen „ons beginsel. Verzet u daartegen” en hij voegde daaraan toe: „Deze „taal heb ik nooit gehoord van de heeren. Zij kunnen zeggen, dat „zij niet positief hebben opgewekt, maar ik heb nog nooit gehoord, „dat zij hebben aangekweekt den geest om niet den plicht te ver- „zaken.”

Voorts vroeg deze afgevaardigde of er maatregelen waren genomen om een officier voor den krijgsraad te brengen die in Amersfoort eenige raddraaiers had meegenomen naar een arrestant, opdat zij dezen zouden vragen of hij al dan niet rechtvaardig opgesloten was, wat tot geen ernstig gevolg geleid heeft omdat de man zelf van de rechtvaardigheid van zijn arrest overtuigd was.

Ook het beleid van den Kapitein G. werd door spreker scherp gelaakt, vooral op grond hiervan, dat het weer-inrukken van de wacht de rebelsche manschappen nog brutaler moest maken. Uit een nummer van het Volk van 23 September las spreker een passage over dat inrukken voor, luidende: „Op de rebelsche manschappen maakte dat natuurlijk den indruk ze zijn bang voor ons „en dezen werden daardoor al driester” om aan te toonen dat men er daar toen evenzoo over dacht.

Een woord van groote waardeering wijdde deze afgevaardigde ook aan de politietroepen, van wie de grootste vijanden ditmaal zelfs geen enkel feit van verkeerd optreden hebben kunnen noemen en wat het kader betreft maakte hij deze opmerking die de kern der quaestie raakt: „een volksleger met grootendeels verlofskader is voor „treffelijk, maar wij hebben den toestand, dat onervaren jongens „van 20—24 jaren officier zijn over mannen van 25—27 jaar. Wanneer dat volksleger gedragen wordt door het volk, zooals in Zwitserland het geval is, dan is zoo iets mogelijk, maar wanneer men „doorgaat het leger impopulair te maken, zooals men hier doet, dan „is veeleer noodig een geroutineerd beroepskader.”

De heer Duys hield een juridisch betoog en gaf allereerst een overzicht van de wordingsgeschiedenis van art. 143 Mil. Swb. Vervolgens wijdde hij zijn aandacht aan den eisch van opzet in dat artikel en meende, dat men toch heel gewrongen redeneeren moest om tot de conclusie te komen dat, wanneer in Assen een meerdere *niet* had laten schieten, deze strafbaar zou zijn geweest. Zijn betoog luidde: „Wanneer de Strafwet gebruikt het woord „opzet”, moet „dit opzet gericht zijn op alle bestanddeelen van het delict ¹⁾. Die „commandant in Assen zou dus alleen strafbaar zijn geweest, indien „bij hem het opzet had bestaan om na te laten of toe te laten, maar „indien die commandant zegt tot de soldaten: Ruk in, of: Ik noem „u bij naam en gij komt morgen op het rapport, of hij laat ze inrekenen en in arrest stellen, dan is duidelijk aangetoond, dat bij dien „commandant nimmer opzet heeft kunnen bestaan, gericht op toe „laten of nalaten. Men kan dan ook niet zeggen: Nu straf ik u, „want gij valt onder art. 143, want het is duidelijk aangegeven, dat „het niet zijn opzet was, dat het misdrijf gebeuren zou. De heele „redeneering van den Minister is dus absoluut mis geweest.”

Wij zouden meenen dat de heer Duys in dezen niet sterk staat. In de eerste plaats zal het toch zeker wel niet voldoende zijn om de order tot inrukken te geven, maar komt het er op aan of die wordt nagekomen en dus het plegen van het misdrijf eindigt. Een meerdere die een mindere een misdrijf ziet plegen en niets anders doet dan zeggen dat hij moet inrukken, zich er verder niet om bekommert

1) Spreker verwees hierbij naar Simon's omschrijving van opzet in diens bekende commentaar: „Opzet is alzoo de wil, gericht op de verwezenlijking „van datgene, wat de wet verboden heeft, of om na te laten, wat de wet ge„boden acht.”

of de mindere met het plegen ophoudt, zal zeker schuldig kunnen staan aan het opzettelijk toelaten dat een mindere een misdrijf pleegt. Maar het schijnt bovendien dat deze spreker in hoofdzaak aan het eerste deel van art. 143 Mil. Swb. gedacht heeft en uit het oog heeft verloren dat dit gedeelte hier minder toepasselijk was dan het tweede deel, immers de meerdere was hier getuige van het voltooide misdrijf van militair oproer (want dat feit werd hier gepleegd, al meenden eenige woordvoerders, waaronder ook de heer Duys, het tegendeel) daarom had de meerdere tegen de daders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden. Het is zelfs moeilijk denkbaar dat het nalaten van het nemen van die maatregelen onder dergelijke omstandigheden anders dan opzettelijk zou kunnen geschieden; wèl is er natuurlijk verschil van opinie mogelijk omtrent de vraag of de geweldmaatregelen *gevorderd* waren, iets wat achteraf door den rechter moet worden beoordeeld. Niemand zal er den meerdere een verwijt van maken dat hij niet schoot als hij de schuldigen kon laten inrekenen (zooals de heer Duys als voorbeeld stelde) dan *mocht* hij zelfs niet schieten, de gevorderde maatregel van geweld is *dan* het arresteren, maar zij kan ook helaas een andere moeten zijn en de meerdere die zulk een maatregel in dat geval niet neemt, valt onder het tweede deel van art. 143.

Aan het slot van zijn rede drong deze spreker op een nader onderzoek aan en roemde den moreelen en zedelijken moed van den Kapitein G.

De Minister van Oorlog, hierna het woord verkrijgende, beantwoordde de verschillende sprekers, waarbij zeer de korthed werd betracht. Uit deze redeneering stippen wij aan dat de Minister in de eerste plaats opkwam voor de juistheid van het rapport; dat hij er op wees dat in gevallen als de onderhavige geen verplichting tot het geven van een signaal bestond, alvorens tot geweldmaatregelen over te gaan, maar dat hij overwoog een bepaling in het leven te roepen, volgens welke zulk een signaal zoo mogelijk zou worden gegeven; dat — zulks naar aanleiding van de bewering dat tijdens de relletjes de dienstplichtigen te Assen nog niet in het bezit konden zijn van de verslagen van de ontwapeningsmeeting — reeds in de Zondag-ochtendbladen de raadgeving van den heer Schutjes om op de officieren te schieten, te lezen stond; dat hij de door den Overste v. d. B. te Assen getroffen maatregelen van geweld onderschreef en het schieten met zijne verantwoordelijkheid heeft gedekt en dat hij den luitenant, die het vuur commandeerde en van wien hij, Minister, begrepen heeft hoe buitengewoon zwaar het voor dezen moet zijn geweest dat werk te verrichten, zijn dank heeft betuigd voor het feit dat deze het gezag heeft helpen handhaven.

Voorts ging de Minister het optreden van den Kapitein G. na, welk optreden, hoewel hij den persoonlijken moed van dien Kapitein geenszins in twijfel trok, door hem niet werd goedgekeurd. De

Kapitein werd — aldus de Minister — nadat hij de militaire politie had weggezonden, in het schemerdonker door een kei in den rug getroffen, wat hem den uitroep: „Laat de lafaard die dat gedaan „heeft, maar eens opkomen” ontlokte. De reactie van den Kapitein op dien worp bestond hierin, dat hij de wacht die kwam aanloopen weer terugzond. Een zoodanig beleid kon, meende spreker, niet door den beugel.

Ten zeerste betreurde de Minister het wegzenden van de militaire politie omdat deze, ter plaatse, de eenigen waren die gummistokken hadden en die dus hardhandig hadden kunnen optreden zonder van vuurwapenen gebruik te maken.

Vele zaken door de verschillende sprekers te berde gebracht hadden reeds de aandacht van den Minister, zooals het binden van het verlofskader aan de oefeningen van de eigen miliciens, het, bij het houden van theorie, met meer nadruk de beginselen van de krijgstucht doen onderwijzen, de opruiving in en buiten het leger, terwijl ten slotte de Minister meer uitvoerig op de in debat gebrachte critiek op plaats gehad hebbende manoeuvres inging en tevens nogeens de kwestie van het causaal verband tusschen den ontwapeningsdag en de relletjes besprak.

In antwoord op de vraag van den heer Zadelhoff gaf de Minister te kennen dat geen termen bestonden om aan de ouders van den doodgeschoten sergeant een vergoeding toe te kennen omdat het slachtoffer uit eigen vrijen wil en nog wel tegen de bevelen in, gebleven is op de plaats waar hij werd gedood.

Voor wat het gebeurde te Amersfoort betreft, verklaarde de Minister geheel aan de zijde van den heer Boon te staan en zegde hij — als bij het onderzoek de lezing juist zou blijken te zijn — maatregelen toe. Met een ernstig beroep op alle partijen om den geest van opgewekte plichts vervulling te bevorderen en te verhouden dat een politieke strijd naar het leger zou worden overgebracht waardoor de Regeering tegen wil en dank zou worden gedreven in een strijd van hard tegen hard, eindigde de Minister zijn rede.

De Minister van Justitie beantwoordde meer speciaal den heer Duys. Hij betoogde dat de bevoegdheid om geweld te gebruiken niet kan worden ontkend; maar dat het een quaestie van appreciatie is of in een concreet geval de omstandigheden zóó zijn dat zij dien uitersten maatregel wettigen. „Deze quaestie van appreciatie” — aldus de Minister — „heeft meer een feitlijken dan een juridischen kant. Maar laat ik er onmiddellijk aan toevoegen dat aan „die appreciatie toch ook in zekeren zin een juridische kant zit. Bij „het gebruik maken van de bevoegdheid, bij de quaestie van den „uitersten maatregel van geweld, komt n.l. het zoogenaamde evenredigheidsbeginsel in het geding. Maar daarbij moet men nu bedenken, dat een juiste toepassing van een dergelijk evenredigheidsbeginsel in hooge mate afhangt ook weer van de belangen die in „evenredigheid worden gebracht. En nu is juist een van de eerste

„belangen, die in deze zaak in evenredigheid worden gebracht, de „militaire tucht en orde.”

„Als er dus staat, zoals het destijds ten slotte in de Memorie van „Antwoord is geformuleerd, dat het alleen maar de quaestie is, dat „geweld moet worden aangewend, indien en voor zoover dit noodzakelijk is, dan moet men dat „noodzakelijk” niet subjectief nemen, „maar men moet het nemen in verband met het doel dezer bepaling, „dat in de eerste plaats is de militaire tucht en orde en dan moet „men daarbij bedenken, dat de militaire tucht en orde ook juridisch „gequalificeerd is als een bijzonder rechtsgoed. Dat is tot uiting „gebracht in het feit, dat men een speciaal regiem heeft, de krijgs- „tucht, dat in geen enkele andere verhouding in dien zin wettelijk „geregeld voorkomt. Dat is ook tot uitdrukking gebracht in het feit, „dat men in het militaire strafrecht allerlei strafbepalingen heeft, „die in andere verhoudingen nauwelijks civiel-rechtelijke sanctie „hebben. Indien men dus interpreteert „indien en voor zoover noodzakelijk”, dan moet men niet uitgaan van een voorstelling ten opzichte van het belang van het leger en van de militaire tucht en „orde, zoals b.v. de heer Duys het vindt, maar zooals die in ons „rechtsbestel aanwezig is. En aldus beschouwd moet men het „indien „en voor zoover noodzakelijk” zoo toepassen, dat het de vraag moet „zijn, of op het eigen tijdstip de zaak zoo staat, dat niet anders dan „door het gebruik van geweld aan de zaak een einde gemaakt kan „worden. Dat blijft natuurlijk, ook aldus beperkt, ten slotte een „quaestie van appreciatie.

„Ik heb dit een en ander daarom willen zeggen, omdat het mij „voorkomt, dat het beter is dergelijke zaken niet te vertroebelen. „Men maakt zoo graag van al die dingen een juridische quaestie. Men „is daarmee begonnen aan den kant van *Het Volk*, waarin werd „beweerd in een artikel, dat iedere bevoegdheid zou ontbreken.

„Die bevoegdheid is er. Er is alleen daarin een evenredigheids- „quaestie, die in concreto moet worden bekeken. Daarbij is echter een „belangrijk element, dat men voor oogen houdt, dat in ons geheele „wettelijke stelsel tot uitdrukking is gebracht, het zeer speciale „karakter van het beschermde rechtsgoed.”

Vervolgens wierp ook deze spreker nog een historischen terugblik op de wordingsgeschiedenis van art. 143 Mil. Swb. en zeide ten slotte, naar aanleiding van de opmerking van den heer Duys omtrent de strafrechtelijke aansprakelijkheid ingevolge dit art. 143, dat, naar zijn oordeel, de heer Duys te veel het verschil tusschen oogmerk en opzet uit het oog had verloren, dat opzet in het wettelijk systeem niets anders beteekent dan wetenschap, bewustheid, in onderscheid met de beteekenis die opzet in den volksmond heeft, waar het min of meer de zin van oogmerk bezit.

De replieken geven geen aanleiding daar lang bij stil te staan, de beide interpellanten verdedigden hunne moties, waarbij de heer de Visser blijk gaf niet geheel op de hoogte te zijn van de positie van den minister in het Staatsbestuur door o.a. de toezegging te

eischen om de gearresteerde miliciens uit het voorarrest te ontslaan. De heer Marchant kwam nogmaals op het geval van den Kapitein G. terug en op het gebrek aan toezicht in de kazerne te Assen dat niet te verklaren was uit gebrek aan kader, immers het kader was er wel, maar was alleen niet waar het moest zijn: in de kazerne. Verder klaagde deze spreker er over, dat de Minister er niet genoeg aandacht aan had besteed dat de commandant te Assen, die redelijkerwijze dien avond ongeregeldheden had kunnen verwachten, niet voor voldoende toezicht in de kazerne gezorgd had. De heer Beumer wees er den eersten interpellant, naar aanleiding van diens „eisch” om ontslag uit voorloopige hechtenis, op „dat „het geen gewoonte hier in Nederland is, dat de Volksvertegenwoordiging, door middel van den minister, beschikt over de vrijheid van Nederlandsche burgers.”

De beraadslagingen werden hierop gesloten. De beide moties werden op 11 November in stemming gebracht en beide verworpen, die van den communistischen interpellant met een stemmenverhouding 64 tot 22, die van den heer ter Laan met 57 tegen 32 stemmen.

Wetgevende arbeid. — Bestrijding van den woeker. — Zondagswet. — Vloekverbod. — Tenuitvoerlegging van gevangenisstraf en hechtenis. — Bestrijding van zedeloosheid; pornographie. — Heimelijke inscheping. — Strafstelsel. — Voorwaardelijke veroordeling. — Bewijzen van goed zedelijk gedrag; strafregister. — Dierenbescherming. — Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof. — Reclasseering.

Aan het voorloopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de Justitie-begrooting voor 1927 ontleenen wij het volgende:

Wetgevende arbeid.

Men vroeg naar de plannen en inzichten van den Minister ten aanzien van het vraagstuk der administratieve rechtspraak, mede in verband met de reeds vele jaren bij de Kamer aanhangige wetsontwerpen. Heeft de overweging, welke de Minister bij de schriftelijke behandeling der vorige begrooting ten deze toezegde, reeds tot een bepaalde uitkomst geleid?

Dezelfde vraag stelde men met betrekking tot het wetsontwerp tot regeling van den rechtstoestand van ambtenaren. Tal van leden oordeelden een spoedige totstandkoming van die regeling ten zeerste

gewenscht. Eenigen zouden het op prijs stellen het oordeel van den Minister te vernemen over een regeling van dit onderwerp, gelijk die eenige jaren geleden door den heer Van Hettinga Tromp werd ontworpen en waarvan de toenmalige Minister van Justitie overweging toezegde.

Vele leden drongen aan op spoedige uitvoering van de psychopathenwet. Met waardeering had men gezien, dat een bedrag van f 40.000 op deze begrooting is uitgetrokken als eerste termijn voor de verbouwing — in de Memorie van Toelichting klaarblijkelijk door een vergissing „ombouw” genoemd — van een der bestaande gestichten in verband met die uitvoering. Gevraagd werd, welk gesticht hiervoor bestemd is en of de Minister iets naders kan mededeelen omtrent zijn plannen op dit gebied en het tempo, waarin de Regeering deze zaak denkt tot stand te brengen. Eenige leden zouden voorts gaarne vernemen, wat het door den Minister toegezegde onderzoek naar eventueele mogelijkheden op het terrein der particuliere zorg heeft opgeleverd.

Insgelijks herhaalden eenige leden hun aandrang tot het treffen van wettelijke voorziening tegen de z.g. „flesschentrekkerij”, waartegen art. 326 van het Wetboek van Strafrecht geen voldoende wapenen biedt. Ook ten aanzien van dit punt zegde de Minister bij de behandeling der Justitie-begrooting voor 1926 een nader onderzoek toe.

In aansluiting aan hetgeen in het Voorloopig Verslag betreffende de loopende Justitie-begrooting dienaangaande is opgemerkt, werd aangedrongen op een wijziging van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, waardoor zou worden bereikt, dat (evenals dit mogelijk was overeenkomstig art. 403 van het vorige wetboek) bij bekentenis van den verdachte als bewijsmiddel zou mogen worden gebezigd de verklaring van den minderjarigen persoon tegen wien het misdrijf is gepleegd, ook als die verklaring is afgelegd bijv. voor de politie, omdat het bij de berechting van misdrijven tegen de zeden gepleegd tegen kinderen zoo verderfelijk is voor dezen, hen daarover op de terechtzitting te hooren. Zou de Minister, die ten vorigen jare het bezwaar der bestaande regeling erkende, bereid zijn de totstandkoming van zulk een wijziging te bevorderen, nu van verschillende zijden uit de rechterlijke macht daarop aangedrongen wordt?

Gewezen werd voorts op het rapport der commissie, ingesteld door den Nationalen Vrouwenraad, onder presidium van prof. mr. Simons. Daarin wordt de wenschelijkheid uitgesproken van verhooging van den beschermden leeftijd van het meisje van 16 tot 18 jaar en diensvolgens wijziging van art. 247 Wetboek van Strafrecht bepleit. Ook werd het feit zeer bedenkelijk geacht, dat deze commissie tot de overtuiging is gekomen, dat in het algemeen in de latere jaren de zeden-delicten tegen jeugdige personen minder streng worden gestraft, en dat daarbij de voorwaardelijke veroordeeling ook zonder dat de veroordeelden onder toezicht worden gesteld meer en meer wordt toegepast.

Bestrijding van den woeker.

Verscheidene leden drongen aan op wettelijke voorzieningen tot bestrijding van den woeker. Bij de schriftelijke behandeling van de vorige begrooting heeft de Minister op soortgelijke aandrang geantwoord met de opmerking, dat de Nederlandsche rechter tegenover woekerpraktijken geenszins machteloos staat. Hij wees daarbij op art. 14 der Wet houdende algemeene bepalingen en op de artt. 1356, 1371 en 1373 van het Burgerlijk Wetboek. Op grond van deze artikelen kunnen woekerovereenkomsten, als onzedelijke overeenkomsten, door den rechter als onverbindend worden beschouwd. De Minister wees op een verheugende ontwikkeling van de jurisprudentie in deze richting. Deze ontwikkeling was den hier aan het woord zijnden leden geenszins onbekend; zij konden zelfs tot hun vreugde constateeren, dat deze ontwikkeling in het laatste jaar verderen voortgang heeft gemaakt. Toch kan met deze ontwikkeling der rechtspraak zonder meer niet worden volstaan. In de laatste jaren is men dan ook in het eene land na het andere (Duitschland, Engeland, Vereenigde Staten, Denemarken, Nederlandsch-Indië) tot invoering van een afzonderlijke woekerwetgeving overgegaan, hoewel daar, evenals hier, onzedelijke overeenkomsten als nietig worden beschouwd.

Een behoorlijke, zoowel civiel- als strafrechtelijke, wettelijke regeling is noodig. Allereerst omdat het beroep op den onzedelijken aard van de overeenkomst faalt, wanneer de woekeraar zijn slachtoffer een accept heeft doen teekenen en hij dit accept aan een derde heeft geëndosseerd. In de practijk is het slachtoffer dan niet in staat zich tegenover dezen op de ongeoorloofde oorzaak der aangegane overeenkomst te beroepen. Maar bovenal, omdat met een repressieve wettelijke bestrijding niet kan worden volstaan, maar de wetgever ook preventief optreden moet. In de jongste buitenlandsche wetgeving treedt dan ook het preventieve element op den voorgrond. Men wees hierbij in het bijzonder op het Engelsche initiatief-ontwerp van Lord Carson, dat bijkans alle wetgevende stadiën heeft doorloopen en weldra tot wet zal zijn verheven. Is de Minister niet van oordeel, dat hier te lande soortgelijke bepalingen zeer nuttig zouden kunnen werken?

Gewezen werd in verband hiermede op de praeadviezen, over dit onderwerp uitgebracht voor de vergadering van 11 en 12 Nov. 1926 van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid te Amsterdam en op het recente geschrift „Het vraagstuk der voorschotvereeniging en woekerbestrijding”, uitgegeven door het Centraal-bureau voor Maatschappelijk Hulpbetoon, te Amsterdam.

Eenige leden meenden, dat reeds de inlassching van een nieuw artikel in ons Burgerlijk Wetboek, in den geest van het bekende voorschrift van § 138 tweede lid van het Duitsch Burgerlijk Wetboek, een krachtige preventieve werking zou hebben. De vrees, dat de hulp van den rechter ingeroepen zou kunnen worden om een contract nietig te verklaren, wanneer door den schuldeischer mis-

bruik is gemaakt van den nood of de onervarenheid van den schuldenaar, zou reeds vele zoogenaamde voorschotbanken en geldwoekeraars weerhouden van hun verderfelijke practijken.

Zondagswet.

Sommige leden drongen andermaal aan op strenge handhaving van de Zondagswet; zij meenden, dat die heeft ontbroken bij gelegenheid van de op 19 Sept. j.l. te 's-Gravenhage gehouden betooging voor ontwapening en medezeggenschap. De Minister verklaarde bij de behandeling van de vorige begrooting, dat hij toezicht op de handhaving der wet tot zijn plicht rekende, maar dat voor hem in het algemeen tot eenig optreden eerst aanleiding kon zijn, indien hem bepaalde klachten bereikten en deze na onderzoek tot voorziening aanleiding bleken te geven. Daarom had het antwoord van den Minister op de vragen van den heer Duymaer van Twist ter zake van bedoelde betooging ¹⁾ dezen leden wel ietwat bevreemd.

Enkele leden merkten op, dat indien de bestaande Zondagswet niet meer voldoet, er een nieuwe wet moet komen, maar dat Zondagsheiliging in elk geval gewaarborgd moet zijn.

Anderzijds werd tegen zeer strenge handhaving van de Zondagswet opgekomen. Men wenschte integendeel, waar men van die zijde de wet als geheel verouderd beschouwde, slechts toepassing met groote matiging.

Gevraagd werd, wat de in de Memorie van Antwoord betreffende de vorige begrooting vermelde correspondentie met het gemeentebestuur van Gouda betreffende een, in het vorige Voorloopig Verslag genoemde, overtreding der Zondagswet heeft opgeleverd.

Eenige leden verzochten de indiening van een wetsontwerp, strekkende om den Goeden Vrijdag met den Zondag gelijk te stellen.

Vloekverbod.

Door eenige leden werd aangedrongen op een strafbepaling tegen vloeken. Andere leden verzetten zich hiertegen.

Tenuitvoerlegging van gevangenisstraf en hechtenis.

Men verzocht den Minister maatregelen te nemen om te voorkomen, dat de opgelegde straffen van gevangenis of hechtenis zoo worden ten uitvoer gelegd, dat zij expireeren op een Zondag, zoodat zij, die op dien dag uit de gevangenis of het huis van bewaring ontslagen worden, verplicht worden tegen hun consciëntie op den dag des Heeren te reizen. Dit geschiedde nog onlangs te Rotterdam met een vrouw, die tot hechtenis was veroordeeld, omdat zij geweigerd had te stemmen.

1) Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer, Zitting 1926—1927, bl. 16.

Bestrijding van zedeloosheid; pornographie.

Aangedrongen werd wederom op krachtdadige bestrijding van de pornographie. Bij kennisneming van de stukken, door den Minister ter griffie neergelegd naar aanleiding van de vragen, ter zake door het lid der Kamer Mej. Katz tot hem gericht ¹⁾, was men getroffen door het feit, dat — op een enkele uitzondering na — het aantal processen-verbaal, in de verschillende gemeenten door de politie opgemaakt inzake overtreding van art. 240, 240*bis* en 451*bis* van het Wetboek van Strafrecht, zoo gering is in verhouding tot den omvang van het te bestrijden kwaad. Acht de Minister het niet wenschelijk de aandacht der justitieele autoriteiten hierop te vestigen?

Anderzijds meende men te moeten waarschuwen tegen overdrijving ten deze, welke zoo licht tot „censuur” wordt.

De eerst aan het woord zijnde leden drongen voorts aan op strengere handhaving van art. 451*quater* van het Wetboek van Strafrecht, daar nog al te dikwijls middelen tot verstoring van zwangerschap openlijk in winkels ten verkoop worden uitgestald.

Een lid drong aan op wettelijke maatregelen tegen het dansen in het openbaar, waarin hij een groot maatschappelijk en zedelijk gevaar zag.

Heimelijke inscheping.

Onder verwijzing naar hetgeen bij de behandeling der vorige begroting van Justitie te dien aanzien reeds is aangevoerd, werd wederom aangedrongen op bespoediging van de totstandbrenging van een strafbepaling tegen heimelijke inscheping.

Strafstelsel.

Hoewel met waardeering was gezien, dat deze Minister, blijkens zijn circulaire aan de colleges van regenten over de gevangenen van 27 Juli 1926 betreffende de z.g. „afwijkingen” voor gevangenen (*Maandblad voor berechting en reclasseering*, jg. 1926, bladz. 261 vlg.) in de lijn van den Minister Heemskerk wenschte te gaan wat betreft een toepassing der celstraf in de richting van meer individueele behandeling der gestraften, werd van verschillende zijden uitdrukking gegeven aan den wensch, tot een meer ingrijpende wijziging van ons strafstelsel te geraken. Waar deze schijnt te wachten op het reeds zoolang in uitzicht gestelde rapport van het Centraal College voor de Reclasseering, werd de vraag gesteld, of dit rapport nog steeds niet is uitgebracht; zoo niet, wanneer het is te verwachten.

In afwijking hiervan werd aangedrongen op verschillende maatregelen, noodig om de reeds in toepassing gebrachte beginselen voldoende tot hun recht te doen komen.

1) Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer, Zitting 1925—1926, blz. 161.

Behalve op het groote gewicht van het vraagstuk der opleiding van het gevangenispersoneel — ten aanzien van welk onderwerp verwezen moge worden naar hetgeen hieronder bij de VIIde afdeeling nader is opgemerkt — werd daarbij vooreerst de aandacht gevestigd op de noodzakelijkheid om thans een psychologischen dienst voor het gevangeniswezen te organiseeren te meer nu de Regeering de psychopathenwet wil gaan uitvoeren. Is de Minister, zoo werd gevraagd, niet van oordeel, dat het eerst noodige is, dat elke gevangene door een bevoegden psychiatrisch en criminologisch geschoolden arts wordt onderzocht; dat op het voorbeeld van verschillende andere landen uitvoerige rapporten worden opgemaakt betreffende afkomst, mogelijke hereditaire belasting, milieu, jeugd, opvoeding, geestelijke en lichamelijke opvoeding van den delinquent? Is het den Minister bekend, dat het buitenland ons hierin ver vooruit is? Zal op deze wijze een meer individueele behandeling van den gestrafte, waartoe men ook hier te lande geleidelijk overgaat, niet beter tot haar recht komen? En zal ook de reclasseering, bij mogelijke voorwaardelijke invrijheidsstelling der gestraften, niet veel beter leiding kunnen geven, wanneer zij kan steunen op zoo volledig mogelijke gegevens? Gevraagd werd, of de Minister niet van oordeel is, dat ook de gestrafte tot maatschappelijk mensch moet worden opgevoed en, zoo ja, of de Minister dan niet erkent, dat èn de wijze van opvoeding in de gevangenis (daargelaten of in het stelsel van nu de opvoeding ooit goed tot haar recht kan komen) èn de reclasseering, bij al de toewijding van hen, die zich daaraan geven, al te zeer blijven in de sfeer van het dilettantisme. Acht de Minister het niet noodig, dat de behandeling zich in de eerste plaats gronde op de wetenschappelijke kennis, die deskundigen zich van den misdadiger, na observatie, kunnen vormen?

In verband met deze vragen werd de aandacht gevestigd op de denkbeelden, door Mr. N. Muller ontwikkeld in het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering*, jg. 1925, bladz. 57 vlg.

Gevraagd werd ook, of de Minister bereid is in een volgende circulaire het voorschrift op te nemen, dat de gevangene steeds zoo veel mogelijk werkzaam moet worden gesteld in zijn eigen vak of in dat, waarin hij de beste vooruitzichten op reclasseering heeft, zoodat dat van het loon een gedeelte besteed moet worden tot onderhoud van gezin, vergoeding van toegebrachte schade e.d. (vgl. het artikel van Mr. Van Dulleman in het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering*, jg. 1925, bladz. 61).

Met betrekking tot een meer principieele herziening van ons strafstelsel kwamen verschillende onderwerpen ter sprake, waarop ook in het Voorloopig Verslag betreffende de vorige Justitie-begrooting reeds de aandacht was gevestigd en ten aanzien waarvan de Minister overweging of onderzoek toezegde.

Zoo vroeg men opnieuw, hoe het staat met het wetsontwerp, dat, blijkens de circulaire van 27 Juli 1925, in voorbereiding was, strekkende om het mogelijk te maken, dat daartoe geschikte gevangenen

arbeid in gemeenschap verrichten, klassikaal onderwijs ontvangen, gezamenlijk lichaams oefeningen verrichten, enz. De Minister verklaarde, ook vóór het advies van het Centraal College verschijnen zou, te dien aanzien iets te willen doen.

Bij datzelfde wetsontwerp zou aan de te Veenhuizen genomen proef — met uitbreiding van den maatregel ook tot groepen, die daar tot dusver buiten vallen — een wettelijke grondslag gegeven kunnen worden. Waar de Minister blijkens de Memorie van Antwoord betreffende de vorige begrooting daartoe wel bereid was, zou men het zeer op prijs stellen, als de Minister aan deze plannen spoedig uitvoering zou willen geven en daarom gaarne vernemen, hoe het hiermee staat.

De indiening van zoodanig wetsontwerp zou bovendien het voordeel hebben, dat de z.g. „Borstal"-inrichtingen — ten aanzien waarvan men naar het vorige Voorloopig Verslag betreffende de Justitiebegrooting verwees — in ons strafstelsel een plaats zouden kunnen vinden, gelijk die inrichtingen reeds in Engeland, in België en andere landen bestaan. Het werd van groote beteekenis geacht, dat in de druk bezochte vergadering van 10 Juni 1926 van het Genootschap tot Zedelijke Verbetering van Gevangenen, waar de behandeling van dit vraagstuk was voorbereid door een praeadvies van een commissie van deskundigen, geen enkele stem zich verhief tegen de motie, waarin op de totstandkoming van een soortgelijke inrichting hier te lande werd aangedrongen. Men sprak de hoop uit, dat de Minister deze zaak thans met spoed zou ter hand nemen, te meer waar, naar men meende, een wetsontwerp van die strekking reeds aan het Departement gereed ligt. Gevraagd werd, of de tuchtschool te Haren niet voor dit doel ingericht zou kunnen worden.

De uitvoering van bovengenoemd denkbeeld zou tevens de noodzakelijkheid doen geboren worden van de invoering van het relatief onbepaalde vonnis (veroordeeling tot vrijheidsstraf voor onbepaalde tijd, doch gebonden aan een bepaald maximum). Men vroeg, hoe de Minister daartegenover staat en of hij tevens bereid is bij de bovenbedoelde wettelijke regeling de totstandkoming te bevorderen van een maatregel in den zin der in Engeland ingevoerde „preventive detention", opdat de maatschappij, beter dan thans, beveiligd zij tegen beroeps- en gewoontemisdadigers.

Men zou tenslotte gaarne vernemen, of de Minister het vraagstuk der langdurige celstraffen van gedetineerden, die meer dan één vonnis tot hun last hebben (vgl. gewisselde stukken Justitiebegrooting voor 1926), reeds nader onder de oogen heeft gezien.

Gewezen werd opnieuw op het belang van goede politie-laboratoria en gevraagd, of de Minister, indien naar zijn meening deze zaak thans niet van Rijkswege kan worden ter hand genomen, het particuliere initiatief in dezen wil steunen, waartoe hij zich bij de behandeling der vorige begrooting in beginsel bereid verklaarde.

Sommige leden drongen aan op wederinvoering van de doodstraf, waardoor huns inziens beter dan door lange vrijheidsstraffen de

criminaliteit zal bestreden worden. Andere leden kwamen met nadruk tegen dezen wensch op.

Er waren leden, die de wegens politieke misdrijven veroordeelden een mildere behandeling in de gevangenissen wilden doen ondergaan dan de gewone misdadigers. Deze leden wenschten ook de afschaffing der lijfstraf in de strafgevangenis te Leeuwarden.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Opgemerkt werd, dat volgens art. 14*c*, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht bij voorwaardelijke veroordeeling tot gevangenisstraf het opleggen van bijzondere voorwaarden slechts toegelaten is, indien de voorwaardelijke gevangenisstraf twee maanden of langer bedraagt. Sommige leden achtten die beperking ongewenscht, daar zij den rechter kan nopen òf tot het opleggen van een te zware straf òf tot het afzien van voorwaardelijke veroordeeling, hoewel daartoe op zichzelf termen bestaan. Men drong op wijziging van dit voorschrift aan.

Voorts werd de wenschelijkheid bepleit mogelijk te maken het opleggen van een geldboete naast een voorwaardelijke vrijheidsstraf, al of niet onder oplegging van bijzondere voorwaarden, daar een voorwaardelijke veroordeeling alleen soms een te lichte straf is.

Bewijzen van goed zedelijk gedrag; strafregister.

Gevraagd werd, of de Minister reeds kan mededeelen, waartoe de aanschrijving, door den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw in overleg met den Minister van Justitie aan de Burgemeesters gezonden, waarbij dezen een zekere regeling in zake de bewijzen van goed zedelijk gedrag werd aanbevolen, heeft geleid, en of de Minister, in verband met zijn — blijkens de Memorie van Antwoord betreffende de Justitie-begrooting voor 1926 — nader te plegen overleg met den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, reeds maatregelen heeft voorbereid om de aantekeningen in het strafregister na een zekere periode van goed gedrag te doen vervallen, bijv. in den geest der Deutsche wetgeving.

Gevraagd werd, of de wijziging van het Koninklijk besluit betreffende de strafregisters in dien zin, dat uit de strafregisters zal blijken, of in een strafzaak een psychiatrisch- of reclasseeringsrapport is uitgebracht, haar beslag heeft gekregen. In de Memorie van Antwoord betreffende de vorige Justitie-begrooting werd die wijziging toegezegd.

Opnieuw werd gevraagd, of de Minister bereid is het gebruik van het strafregister voor anderen dan de justitie alsnog te beperken.

Dierenbescherming.

Gevraagd werd, of de Minister omtrent het treffen van een wettelijke regeling, hetzij tot een algeheel verbod van het gebruik van

trekhonden, hetzij tot een verbod van te zitten op een wagen, door een trekhond voortbewogen, reeds nader overleg heeft gepleegd met zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, gelijk door hem is toegezegd.

Andere leden waarschuwden tegen overdrijving in deze, omdat velen een trekhond voor hun broodwinning noodig hebben.

Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof, enz.

Gevraagd werd of de Minister bereid is te bevorderen, dat in het Hoog Militair Gerechtshof ook gepensioneerde officieren benoemd kunnen worden.

Reclasseering.

Van verschillende zijden werd wederom, met verwijzing naar hetgeen daaromtrent in het Voorloopig Verslag betreffende de vorige begrooting werd gezegd, op het volledig maken van de organisatie der reclasseering aangedrongen. Men betreurde daarom dat de Regeering niet een duidelijker toelichting heeft gegeven van de verlaging eenerzijds van art. 100 (lees: art. 105 ¹⁾ Red. M. R. T.) in verband met het niet bezetten van de bestaande vacatures bij de Rijksambtenaren der reclasseering, anderzijds van de verhooging van art. 105 (lees: art. 100 ²⁾ Red. M. R. T.), den post voor subsidiën aan reclasseeringsverenigingen. Sommige leden waren er niet gerust op, dat de door het uitvallen van deze Rijksambtenaren ontstane leemten voldoende door de zorg der reclasseeringsverenigingen zouden kunnen worden aangevuld. Trouwens, vermeerdering van steun aan particuliere instellingen op dit gebied behoeft allerm minst met het zich terugtrekken van den Staat van rechtstreeksche bemoeienis op dit terrein gepaard te gaan. Deze leden drongen alsnog op nadere toelichting dezer posten aan.

1) De omschrijving van art. 105, welk artikel $\pm f$ 3000 lager is dan de gelijknamige post voor het jaar 1926, luidt: „Jaarwedden van amtenaren „der reclasseering en van adjunct-ambtenaren der reclasseering”. De Memorie van Toelichting merkt te dezen aanzien op: „De vermindering is het „gevolg van het terugnemen der salarissen van de amtenaren der reclasseering voor twee bestaande vacatures. Dat niet het geheele zoo gewonnen „bedrag van f 5600 kan worden afgenomen van het artikel, vindt zijn oorzaak in de periodieke verhoogingen der salarissen van de in dienst zijnde „ambtenaren.”
Red. M. R. T.

2) Art. 100, dat $\pm f$ 5000 hooger is dan het overeenkomstige artikel van de begrooting voor 1926, omschrijft deze begrootingspost als: „Kosten „en subsidiën terzake van pogingen tot reclasseering van personen bedoeld „in art. 1 der Reclasseeringsregeling of ten aanzien van wie art. 14a Wet „boek van Strafrecht toepassing heeft gevonden”. De Memorie van Toelichting teekent bij dezen begrootingspost aan: „Naar dezen post wordt „thans overgebracht wat op art. 105 kan worden bespaard door de salarissen voor de beide vacatures van ambtenaar der Reclasseering terug te „nemen. De toename van art. 100 is verder noodzakelijk in verband met de „aanstelling van personeel in dienst van gesubsidieerde verenigingen.”

Red. M. R. T.

Andere leden spraken juist hun erkentelijkheid uit voor de verhooging van art. 105 (lees: art. 100, Red. M. R. T.), welke zij als een stap in de goede richting beschouwden. Op denzelfden grond juichten zij de verhooging van art. 101 ¹⁾ toe, omdat daardoor het contact tusschen de verschillende bij de reclasseering betrokken autoriteiten zou bevorderd worden.

Intusschen meenden ook deze leden, dat een volledige organisatie van de reclasseering — zoowel voor volwassenen als kinderen — zoodat ten deze over het geheele land rechtsgelijkheid en behoorlijke voorlichting zou bestaan, meer noodig zou wezen. Men vroeg in dit verband, welke de resultaten zijn geweest van de bijeenkomst, in de Memorie van Antwoord betreffende de vorige Justitie-begrooting bedoeld en te beleggen ter bespreking van de aanvankelijke uitkomsten der blijkens de circulaire van 8 Mei 1920, 3de afd. D, no. 700, genomen proef.

Wederom werd gewezen op het verkeerd voorschrift, opgenomen in de algemeene voorwaarden voor dienstneming bij het Nederlandsch-Indische leger, dat personen, die ter beschikking van de Regeering zijn of geweest zijn (Regeeringspupillen), niet worden aangenomen voor dienstneming bij het Indische leger. De Minister zegde toe, deze zaak nog eens onder de oogen te zien. Men vroeg, waartoe dit onderzoek heeft geleid.

Wat de bij de Departementen van Oorlog en Marine geldende voorwaarden betreft, werd gewezen op verschillende artikelen, in de dagbladpers en het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering* daaraan gewijd. Gevraagd werd, of de Minister aanleiding heeft gevonden ter zake van die bepalingen nader met de beide Departementen in overleg te treden, waar hij zich in de Memorie van Antwoord voor 1926 bereid verklaarde na te gaan, of hier in de practijk toch nog bezwaren waren, die tot zulk een overleg aanleiding zouden geven.

* * *

In de Memorie van Antwoord worden bovenstaande onderwerpen als volgt beantwoord:

Wetgevende arbeid.

De aanhangige *ontwerpen betreffende de administratieve rechtspraak* hebben, gelijk dat *omtrent den rechtstoestand der ambtena-*

1) Art. 101 raamt de „kosten van vergaderingen met vertegenwoordigers „van instellingen of andere op het gebied van reclasseering werkzame personen” f 700 hooger dan in de begrooting 1926 geschiedde. Deze verhooging wordt in de Memorie van Toelichting als volgt toegelicht: „De verhooging „is opgenomen ten einde het Centraal College voor de Reclasseering in staat „te stellen, overeenkomstig een door het college ontwikkeld denkbeeld, con- „ferenties te organiseeren ter bevordering van betere samenwerking tus- „schen reclasseering en rechterlijke macht en ter bespreking van voor de „reclasseering belangrijke vraagstukken met belanghebbende instellingen „en autoriteiten.”

ren, een voorwerp van onderzoek uitgemaakt. Zooals in de Memorie van Antwoord betreffende Hoofdstuk I der Staatsbegroting 1927 (pag. 17) is medegedeeld, ontmoet naar het oordeel der Regeering behandeling van het voorliggende ontwerp betreffende den rechts-toestand der ambtenaren bezwaar. In verband daarmee heeft de ondergeteekende, zooals mede t. a. p. is te lezen, de voorbereiding ter hand genomen van een ontwerp, waarin de rechtspraak voorop staat.

Met de afdoening van zoodanige wetsvoordracht, waaromtrent de ondergeteekende in de eerste plaats in verbinding zou willen treden met de Centrale Commissie voor georganiseerd overleg in Ambtenarenzaken, zal een niet onbelangrijk deel der administratieve rechtspraak haar beslag hebben gekregen. De ondergeteekende meent, dat hij door dezen weg te volgen de meeste kans heeft het vraagstuk der administratieve rechtspraak een stap nader tot zijn oplossing te brengen, hoezeer hij zich anderzijds niet ontveinst, dat op deze wijze de ontwerpen betreffende de algemeene administratieve rechtspraak, welke in verband ook weder met deze afzonderlijke regeling een wijziging zouden moeten ondergaan, meer op den achtergrond geraken. Trouwens een vraag is ook reeds, of en in hoeverre deze ontwerpen, naar aanleiding van 's Hoogen Raads arrest van 20 Nov. 1924, W. 11293, omtrent de onrechtmatige overheidsdaad, herziening behoeven. Dit kan nog niet worden bepaald. De beslissing van 1924 doet vragen rijzen, waarop de rechtspraak nog geen voldoende antwoord heeft gegeven.

Met betrekking tot de uitvoering der z.g. *Psychopathenwetten* kan worden medegedeeld, dat de plannen betreffende de inrichting van een Rijksasyl in overleg met de Inspecteurs voor het Staatstoezicht op krankzinnigen en krankzinnigengestichten zijn uitgewerkt. Het ligt in het aanvankelijk voornemen van den ondergeteekende om, indien dit mogelijk mocht blijken, te bevorderen, dat het tijdelijk Rijksopvoedingsgesticht voor jongens te Leiden, na verbouwing, wordt aangewezen als Rijksasyl. Indien de hiertoe aangevraagde gelden zullen zijn toegestaan, zal, behoudens de volgens het huurcontract noodzakelijke goedkeuring van Burgemeester en Wethouders van Leiden en eenige in dit contract redelijkerwijs aan te brengen wijziging, nog in het aanstaande jaar met de verbouwing van dit gesticht kunnen worden begonnen. Ook naar de mogelijkheden op het terrein der particuliere zorg werd door ondergeteekende reeds een onderzoek ingesteld. Dit onderzoek verkeert echter nog niet in een zoodanig stadium, dat omtrent de resultaten daarvan mededeeling kunnen worden gedaan. Intusschen heeft ondergeteekende de voorbereiding ter hand genomen van een algemeenen maatregel van bestuur tot uitvoering van de wet van 28 Mei 1925 (Stbl. no. 222), in welken maatregel ook nader zal worden geregeld, op welken voet door particulieren aan de uitvoering der *Psychopathenwetten* zal kunnen worden medegewerkt.

Een ontwerp van wet, houdende aanvulling van het Wetboek

van Strafrecht met een bepaling tot bestrijding der z.g. „*flesschen-trekkerij*”, is aanhangig bij den Raad van State.

Ten aanzien van de mogelijkheid bij bekentenis van den verdachte de verklaring van *den minderjarigen persoon, tegen wien het misdrijf is gepleegd*, als bewijsmiddel te bezigen, ook als die verklaring niet ter terechtzitting is afgelegd, doch slechts door wettige bewijsmiddelen op de terechtzitting ter kennis van den rechter is gekomen, merkt de ondergeteekende op, dat hem, ook na het verschijnen van de Memorie van Antwoord op de loopende begrooting, nog niet is gebleken, dat deze mogelijkheid door de bepalingen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering voor de toekomst zal zijn uitgesloten. Gewezen moge worden op het uitvoerig artikel dienaangaande van Prof. Mr. B. M. Taverne in het *Tijdschrift voor Strafrecht*, Deel XXXVI, Aflevering 2, in welk artikel deze uiteenzet, waarom naar zijne meening de genoemde mogelijkheid ook nog onder het nieuwe Wetboek is opengebleven. Ondergeteekende zou in verband hiermede de jurisprudentie over dit punt, die, naar hij meent te weten, spoedig kan worden tegemoet gezien, willen afwachten.

Intusschen heeft de quaestie, gelijk ondergeteekende reeds in de vergadering van de Tweede Kamer van 28 April j.l. mededeelde, zijn volle aandacht. Het hooren van minderjarigen, tegen wie het misdrijf gepleegd is, ter terechtzitting heeft speciaal bij de berechting van misdrijven tegen de zeden bezwaren, hoewel er anderzijds op kan worden gewezen, dat een ingaan op bijzonderheden op deze zitting veelal niet noodig zal zijn. Ondergeteekende betwijfelt echter, of hij zich, in geval de bepalingen van het nieuwe Wetboek eng zouden moeten worden opgevat, met de door den heer van Rappard in genoemde zitting aanbevolen oplossing — invoeging in de artt. 216 en 295 van de woorden: „of wiens verschijning minder gewenscht is” — zou kunnen vereenigen. Aanvankelijk toch vreest ondergeteekende, dat op een dusdanige wijziging van het Wetboek, welke uit den aard zich veel verder zou uitstrekken dan de misdrijven tegen de zeden, mede in gevallen, waarvoor zij niet werd aangebracht, een beroep zou kunnen worden gedaan. Ook moet in deze materie, gelijk ondergeteekende reeds in de Memorie van Antwoord over de loopende begrooting opmerkte, niet de wenschelijkheid uit het oog worden verloren om het in het nieuwe Wetboek scherper naar voren gebrachte onmiddellijkheidsbeginsel zoo weinig mogelijk aan te tasten. Ondergeteekende veroorlooft zich in dit verband nog te verwijzen naar de aantekening van Prof. Mr. D. Simons in het *Weekblad van het Recht* van 8 Oct. 1915, no. 9837 — onder het arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van 28 Juni 1915 — in welke aantekening deze reeds tijdens het van kracht zijn van art. 403 van het oude Wetboek van Strafvordering voor het beginsel der onmiddellijkheid pleitte.

Verhooging van den *beschermden leeftijd* van het meisje van 16 tot 18 jaar en diensvolgens wijziging van art. 247 van het Wetboek

van Strafrecht, schijnt den ondergeteekende aanvankelijk niet gewenscht. Ondergeteekende heeft niet den indruk, dat bescherming van het meisje, dat den huwbaren leeftijd heeft bereikt, langs den weg van dit wetsartikel moet worden gezocht.

Dat in de latere jaren de *zedendelicten tegen jeugdige personen* minder streng worden gestraft en dat gelijk het rapport der bedoelde commissie veronderstelt „met name de voorwaardelijke veroordeeling een steeds uitgebreider toepassing vindt” is den ondergeteekende niet gebleken. De commissie, ingesteld door den Nationalen Vrouwenraad, beroept zich te dezen allereerst op de cijfers der Statistiek. Wanneer men echter uit de cijfers der Statistiek, gelijk deze door de Commissie zelf zijn gepubliceerd (Bijlage D van haar rapport), het percentage der voorwaardelijke veroordeelingen berekent op het totaal aantal schuldigverklaringen ter zake van deze delicten, blijkt dit voor de jaren 1916 (eerste jaar), 1917, 1918, 1919, 1920 1921, 1922, 1923 respectievelijk 19.3 (eerste jaar), 23.6, 20.0, 22.8, 23.3, 28.7, 30.9, 24.8 pct. te zijn. Meer dan een weinig beteekenende schommeling meent ondergeteekende hier niet te kunnen constateeren, gelet ook op de algemeene tendentie tot stijging van het percentage der voorwaardelijke veroordeelingen.

Bestrijding van den woeker.

Het verheugt ook den ondergeteekende, dat de Nederlandsche jurisprudentie zich blijft ontwikkelen in den zin, dat woekercontracten worden beschouwd als onzedelijke overeenkomsten en mitsdien als krachteloos. Aldus toegepast, geeft de Nederlandsche wet in hoofdzaak hetzelfde beginsel als uitdrukkelijk is neergelegd in § 138, tweede lid, van het Duitsch Burgerlijk Wetboek. Mocht de praktijk anders worden, dan zou inderdaad aanvulling van het B. W. ernstig onder oogen moeten worden gezien. De ondergeteekende heeft dit bij de schriftelijke behandeling van de vorige begrooting gezegd, niet omdat hij meende, dat aldus de woeker afdoende wordt bestreden, doch omdat hij er tegen wil waarschuwen in dezen het voornaamste remedie te zien in tusschenkomst van den Rijkswetgever. Want dit ware eene misvatting, welke ernstig afbreuk zou kunnen doen aan de woekerbestrijding door andere middelen.

Nu wordt in het Voorloopig Verslag verwezen naar andere landen, in het bijzonder naar Engeland. Doch de ontwikkelingsgang van de woekerbestrijding in dat land doet de vraag rijzen of daaruit niet eene andere leering is te trekken. Engeland kreeg reeds in 1900 eene wet tegen den woeker (aangevuld in 1911). Doch deze bemoeiingen van den wetgever leidden niet tot het gewenschte doel. Aldus wordt bevestigd, dat men alle heil niet van den wetgever moet verwachten. Men wil het nu in Engeland probeeren met eene strengere wet. Het schijnt verstandig de resultaten van deze nieuwe wet af te wachten alvorens te beslissen of soortgelijke bepalingen, als in die wet vervat, hier te lande „zeer nuttig” zouden kunnen werken. Er is nog iets

anders. De woekerpraktijken komen vooral voor in de groote steden. Is het nu niet aangewezen eerst eens plaatselijk een proef te nemen met het Engelsche vergunningstelsel, indien de gemeentelijke wetgever daarvoor ten minste te vinden is? Aldus zou wellicht na eenige jaren kostbaar materiaal kunnen worden verkregen.

Hieruit volgt niet, dat de Rijkswetgever geen nuttig werk kan verrichten. Veel ellende in verband met woeker spruit voort uit de mogelijkheid van onbeperkte cessie van de salarissen der ambtenaren. Dit euvel, hetwelk ook in de in het Voorloopig Verslag vermelde literatuur wordt gesignaleerd, kan door den wetgever worden gekeerd. De ondergeteekende heeft dit punt in behandeling bij het voorontwerp betreffende den rechtstoestand der ambtenaren.

Eenige leden meenden, dat de inlassching van een nieuw artikel in ons B. W. in den geest van het voorschrift van § 138, lid 2, van het Deutsche Burgerlijk Wetboek eene krachtige preventieve werking zou hebben. De ondergeteekende merkte reeds op, dat ook zonder aanvulling het Nederlandsche B. W. tot soortgelijk resultaat leidt. Voorshands acht hij eene aanvulling dus niet geboden.

Zondagswet.

De ondergeteekende kan zich moeilijk indenken, dat zijn antwoord op de vragen van den heer Duymaer van Twist naar aanleiding van de betooging te 's-Gravenhage op 19 Sept. l.l. eenigen grond voor bevreesing bij sommige leden kan hebben opgeleverd in verband met hetgeen hij bij de vorige begrooting heeft gezegd, waar, naar hij meent, het door hem in dezen verrichte juist een toepassing vormt van de toen door hem gestelde gedragslijn. Hij heeft toch, toen hem van de niet-handhaving was gebleken, onverwijld een onderzoek ingesteld. Toen voor hem echter daaruit kwam vast te staan, dat — mochten dan al een onjuiste schatting van het aantal betoogers en als onmiddellijk gevolg daarvan een verkeerd inzicht omtrent het vermoedelijk einde van den optocht voornamelijk oorzaak zijn, dat de genomen politiematregelen te kort schoten om de voorgevallen stoornis van de godsdienstoefening te voorkomen — de Burgemeester van 's-Gravenhage met den Hoofdcommissaris van Politie maatregelen had besproken om te verzekeren, dat dergelijke feiten zich in geen geval zouden herhalen, was voor den ondergeteekende reden voor verder optreden niet meer aanwezig en dus in dit geval tot voorziening geen aanleiding.

In een beoordeeling van de vraag, of de bestaande Zondagswet niet meer voldoet en of er eventueel een nieuwe wet zou moeten komen, zou de ondergeteekende liever niet willen treden. Het geldt hier een der vraagstukken, waaromtrent in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag dezer Kamer op het Iste Hoofdstuk van de begrooting voor het dienstjaar 1927 wordt verklaard, dat zij voor het tegenwoordige onaangeroerd zullen dienen te blijven.

De correspondentie betreffende een overtreding der Zondagswet

te Gouda is nog niet beëindigd. De ondergeteekende is nog een antwoord ter zake van zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken en Landbouw wachtende.

De vraag van de gelijkstelling van den Goeden Vrijdag met den Zondag is reeds een en andermaal onder de aandacht geweest. Juist dezer dagen is den ondergeteekende weder een request ter zake aangeboden. Het komt hem aanvankelijk voor, dat voor de vraag, of een wettelijke gelijkstelling is te bevorderen, beslissend zijn de opvattingen, die omtrent het karakter van dezen dag in vergelijking met dat van de erkende Christelijke feestdagen in het volksleven heerschen. Te dezen opzichte nu is, naar hij meent, nogal eenig verschil te constateeren.

Vloekverbod.

Met betrekking tot dit punt zij het den ondergeteekende veroorloofd te verwijzen naar hetgeen door hem ter zake is medegedeeld in zijn antwoord op het Voorloopig Verslag dezer Kamer op de begrooting van zijn Departement voor het dienstjaar 1926 (zie M. R. T. Dl. XXI, bladz. 437 Red.), hetgeen door hem ook thans nog kan worden onderschreven.

Tenuitvoerlegging van gevangenisstraf en hechtenis.

Ten aanzien van voorkoming van ontslag uit een strafgesticht op Zondag, dient onderscheid gemaakt te worden tusschen de gevallen, waarin de ondergeteekende het zelf in de hand heeft bij vervroegd ontslag den datum daarvoor te kiezen en zoodanige, waarin die datum uitsluitend afhangt van den dag, waarop een vrijheidstraf ingaat. Dat in de eerstgenoemde gevallen reeds rekening gehouden wordt met het door de hier aan het woord zijnde leden geuite verlangen, behoeft de ondergeteekende wel niet te verzekeren. Van de andere gevallen komen uiteraard ook weer slechts die in aanmerking, waar de aanvang der strafexecutie willekeurig kan worden bepaald. De ondergeteekende zal gaarne, voor zooveel noodig, de aandacht der parketten er op vestigen om in die gevallen met den ontslagdag in den hier genoemden zin zooveel doenlijk rekening te willen houden.

Bestrijding van zedeloosheid; pornographie.

De ondergeteekende wil niet ontkennen, dat het ook hem na het verzamelen der gegevens voor de beantwoording van de vragen van het lid der Kamer, Mej. Mr. Katz, heeft getroffen, dat het aantal processen-verbaal opgemaakt in de verschillende gemeenten — ook in de grootere gemeenten, waar het te bestrijden kwaad zich vooral voordoet — over het algemeen betrekkelijk gering is te achten. Hij vond daarin aanleiding aan het slot van zijn antwoord op bedoelde

vragen mede te deelen, dat het, in verband met de voortdurende aandacht, die hij aan de onderwerpelijke aangelegenheid schenkt, in zijn voornemen lag de medegedeelde gegevens in nadere beschouwing te nemen.

Hij is ten deze dan ook diligent en stelt zich voor de aandacht van de politiaire en justitieele autoriteiten te vestigen op de wenschelijkheid, dat gestrengelijk op overtreding der genoemde bepalingen het oog wordt gehouden en niet te lang wordt gearzeld ter zake proces-verbaal op te maken.

In dit verband moge de ondergeteekende, wellicht ten overvloede, de aandacht vestigen op het bij Koninklijke Boodschap van 3 Aug. 1926 bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakte ontwerp van wet o.a. tot wijziging van art. 240 van het Wetboek van Strafrecht. De ondergeteekende koestert de verwachting, dat bedoelde, mede ingevolge het op 12 Sept. 1923 ondergeteekende verdrag ter betuiging van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven bevorderde, wijziging, speciaal wat betreft het voorgestelde nieuwe tweede lid van art. 240 Wetboek van Strafrecht, wanneer die wijziging zal zijn wet geworden, de bestrijding der pornographie in niet onaanzienlijke mate zal verlichten.

Overigens is de ondergeteekende ook thans nog van oordeel, dat de werkzaamheid van andere krachten, ter zedelijke verheffing van het volksleven, hier primair zijn.

Wat betreft de handhaving van art. 451^{quater} van het Wetboek van Strafrecht, kan de overtuiging bestaan, dat de ondergeteekende binnen de grenzen zijner bevoegdheid zijn volle medewerking aan die handhaving verleent en zal verleenen. In dit verband merkt hij op, dat nog kort geleden na bemoeiingen zijnerzijds een vervolging werd ingesteld wegens overtreding van het overeenkomstige art. 451ter van dat Wetboek en een veroordeeling ter zake werd uitgesproken in een geval, waarin aanvankelijk geen reden tot vervolging aanwezig was gezien. Hij moge voor wat dit punt betreft overigens verwijzen naar hetgeen in antwoord op het Voorloopig Verslag op de vorige begrooting ter zake is opgemerkt geworden.

De ondergeteekende blijft voorshands van meening, dat ten aanzien van de ook door hem met bezorgdheid beschouwde toestanden op dansgebied, voor zoover daartegen van Overheidswege kan worden opgetreden, in de eerste plaats voor de plaatselijke Overheid een taak is weggelegd. Vergist hij zich niet, dan heeft zich in menige gemeente de bevoegde autoriteit in deze reeds niet onbetuigd gelaten.

Heimelijke inscheping.

Het zij den ondergeteekende ten aanzien van dit punt vergund voorloopig nog te verwijzen naar het door hem in de vergadering van de Tweede Kamer van 28 April j.l. gesprokene. Een oplossing in de door hem aldaar aangegeven richting is nog in studie.

Strafstelsel.

De ondergeteekende meent te weten, dat het in uitzicht gestelde *rapport van het Centraal College* voor de Reclasseering op het punt is in dit College in algemeene vergadering te worden behandeld. In afwachting van dit rapport schijnt het voorshands gewenscht binnen het kader van het bestaande aan verbetering voort te werken. Uiteraard zal hierbij met de financieele mogelijkheden moeten worden rekening gehouden.

Voor de *opleiding van het gevangenispersoneel* zij verwezen naar hetgeen hieronder bij de VIIde afdeling wordt opgemerkt. Voor de *invoering van een psychologischen dienst* voor het gevangeniswezen schijnt het op het oogenblik op grond van financieele overwegingen niet het geschikte moment. Ondergeteekende nam intusschen met belangstelling kennis van de denkbeelden dienaangaande door Mr. N. Muller in het *Maandblad voor Berechting en Reclasseering* ontwikkeld. Overigens is op het stuk van het psychiatrisch onderzoek van gevangenen vóór de uitspraak — niet het minst belangrijke — de wettelijke toestand sedert 1 Jan. 1926 belangrijk verbeterd door de regelingen van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, krachtens welke preventief-gedetineerden ter observatie van hun geestes-toestand kunnen worden overgebracht naar klinieken en dergelijke inrichtingen.

Het is den ondergeteekende bekend, dat in verschillende andere landen, bijv. in België, uitvoerige *rapporten betreffende den lichamelijken en geestelijken toestand* der delinquenten worden opgesteld. Dergelijke rapporten moeten ongetwijfeld van groot nut worden geacht allereerst voor de behandeling in het gesticht en later voor de reclasseering. Het verheugt den ondergeteekende dan ook te kunnen mededeelen, dat krachtens een Koninklijk besluit van 18 Juli 1925 (Stbl. no. 334), houdende wijziging van het Koninklijk besluit van 31 Aug. 1886 (Stbl. no. 159) en in werking getreden met ingang van 1 Oct. 1925, ook hier te lande soortgelijke rapporten in de gevallen, waarin daaraan allereerst behoefte bestaat, worden opgemaakt, krachtens de nieuwe regeling, nader uitgewerkt in een circulaire van den toenmaligen Minister van Justitie van 13 Oct. 1925, 3de Afd., A. no. 873, wordt omtrent iederen gevangene, die een gevangenisstraf van een jaar of langer moet ondergaan — derhalve zoo ongeveer alle gevallen, waarin voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk is, zijn hieronder begrepen — bij inkomst in het gesticht op grond van het strafdossier en verder beschikbare bronnen een zooveel mogelijk volledige persoonsbeschrijving opgesteld, bevattend de beschikbare gegevens omtrent afkomst, milieu, jeugd, opvoeding, genoten onderwijs, godsdienstige verzorging, uitgeoefend beroep, eigen gezinsleven enz. De geneesheer van het gesticht voegt bij deze gegevens een op eigen onderzoek berustend verslag omtrent den lichamelijken en geestelijken toestand van den betrokkene. Tijdens de tenuitvoerlegging van de straf wordt de beschrijving

aangevuld door aantekening van alle voorvallen, welke van belang kunnen zijn voor de kennis van de persoonlijkheid van den delinquent. Bij de beëindiging van de straf voegt de directeur van het gesticht een overzicht van de tenuitvoerlegging en een algemeenen indruk omtrent den betrokkene toe; de geneesheer geeft verslag van den lichamelijken en geestelijken toestand van den delinquent tijdens de tenuitvoerlegging en spreekt voor zoover mogelijk een oordeel uit over zijn lichamelijke en geestelijke constitutie. De gemaakte rapporten blijven in de gevangenis ten gebuike van de parketten bij een eventueel nieuwe vervolging en ter beschikking van de gevangenisdirectie bij een nieuwe straf. Ook zullen deze gegevens van nut kunnen zijn voor de rapporten, die ook reeds vroeger ten dienste van de overweging eener voorwaardelijke in-vrijheidstelling over de gedetineerden plachten te worden uitgebracht.

Ten aanzien van den wensch, dat de gevangene steeds zooveel mogelijk worde werkzaam gesteld in zijn eigen vak of in dat, waarin hij de beste vooruitzichten op reclasseering heeft, moge er op worden gewezen, dat hieraan reeds jaren lang, ten minste sinds 1900, groote zorg wordt besteed. In een aantal circulaires is deze materie omstandig geregeld. Ten bate van den vakarbeid wordt krachtens die circulaires jaarlijks een groot aantal gevangenen overgeplaatst.

Het hoogst bereikbare *loon* der gevangenen bedraagt 30 cent per dag. Van dit bedrag is, ten minste bij de gevangenen die niet tot levenslange gevangenisstraf zijn veroordeeld, de eene helft bestemd voor de uitgaanskas, de andere helft voor zakgeld (aanvulling van de voeding, kantine, postzegels, enz.). Bovendien kan de gevangene een gedeelte van zijn zakgeld doen toekomen aan zijn gezin. Dit laatste tot een dwingend voorschrift te maken schijnt minder gewenscht. Wordt tegen den wil van den gevangene op het zakgeld gekort, dan ontstaat het gevaar, dat de prikkel tot arbeiden aanzienlijk vermindert. Bovendien kan het op deze wijze verkregen bedrag voor het onderhoud van het gezin nooit van veel beteekenis zijn. Soortgelijke overwegingen gelden voor de vergoeding der door het strafbare feit toegebrachte schade enz. uit het loon.

Wat betreft het vraagstuk van *mitigatie van de cel* en van *invoering van een jeugdgevangenis* is de ondergeteekende voornemens te onderzoeken, of, mede in verband met de bezetting der gezamenlijke gestichten, in een der bestaande gebouwen een jeugd-gevangenis zou kunnen worden ingericht. Mocht het resultaat van dit onderzoek bevestigend luiden, dan zal de ondergeteekende de indiening van een daartoe strekkend wetsontwerp bevorderen. Waar bij het aandringen op mitigatie der celstraf altijd allereerst aan de jongere gevangenen is gedacht, zal door de indiening van het bedoeld ontwerp tevens tegemoet worden gekomen aan den wensch in de richting van mitigatie werkzaam te zijn. In hoeverre dan nog

naast de jeugdgevangenis behoefte aan mitigatie voor anderen zal bestaan, zal mede een punt van overweging uitmaken.

Jeugdgevangenis en *relatief onbepaald vonnis* staan geenszins in noodzakelijk verband, hetgeen reeds hieruit moge blijken, dat in Engeland een opzending naar een Borstalinstitution geschiedt voor een vooraf door den rechter bepaalden tijd van ten hoogste drie jaren. En evenmin houdt het onbepaalde vonnis noodzakelijk verband met de in Engeland ingevoerde „preventive detention”, waar ook deze voor een vooraf door den rechter bepaalden termijn van ten minste vijf en ten hoogste tien jaren wordt opgelegd en als maatregel aan de straf wordt toegevoegd. Ook naar het oordeel van den ondergeteekende verdient invoering van een maatregel in den geest dier „preventive detention” ernstige overweging.

Overigens merkt de ondergeteekende op, dat invoering van de onbepaalde vonnissen ten aanzien van straffen een principieele vraag aan de orde stelt. Met betrekking tot z.g. maatregelen (als van de strekking van de zoeven genoemde „preventive detention”) staat de zaak anders. In dit opzicht is trouwens in onze wetgeving reeds een stap gedaan in de Psychopathenwetten, krachtens welke de psychopathen aanvankelijk voor twee jaren — behoudens vroegere beëindiging van Regeeringswege — ter beschikking van de Regeering kunnen worden gesteld, welke termijn vervolgens bij rechterlijk bevel telkens hetzij voor een jaar, hetzij voor twee jaren kan worden verlengd. Een maximumduur is voor de terbeschikkingstelling zelfs niet bepaald.

Ten aanzien van het vraagstuk der *langdurige celstraffen* van gedetineerden, die meer dan één vonnis tot hun last hebben, moet, in overeenstemming met het door den ondergeteekende in de vergadering der Tweede Kamer van 28 April j.l. medegedeelde, worden gewezen op de volgende moeilijkheid: in de gewone gevangenis bevinden zich als regel geen lokalen voor het ondergaan van gevangenisstraf in langdurige gemeenschap; wil men de celstraf voor de bedoelde gedetineerden dus na zekeren tijd doen eindigen, dan zou men genoodzaakt zijn hen naar Leeuwarden over te brengen. Afgezien van de vraag, of de gevangenis aldaar voor opname van deze gedetineerden voldoende ruimte zou bieden, zou een dergelijk overbrengen op hen wellicht een zeker stigma drukken. Intusschen zal de ondergeteekende nagaan, of bedoelde moeilijkheden kunnen worden ondervangen. Te bedenken valt intusschen, dat in de onderhavige gevallen, indien in concreto de ongeschiktheid voor het verder ondergaan van celstraf wordt vastgesteld, overbrenging naar de bijzondere strafgevangenis te Scheveningen kan plaats hebben.

Oprichting van een *politielaboratorium* van Rijkswege moet op het oogenblik wegens den toestand van 's Rijks middelen onmogelijk worden geacht. Ook schijnt het den ondergeteekende toe, dat steun aan het particulier initiatief in dezen is te verkiezen boven een geheel en al van Rijkswege opzetten van dezen tak van dienst. Van belangstelling in de richting van bevordering der speurkunst heeft

de ondergeteekende overigens reeds doen blijken, in zoover hij bezig is cursussen in de leer der opsporing van het strafbare feit te organiseeren voor de Rijksveldwachters.

Ten aanzien van wederinvoering van de *doodstraf* moge de ondergeteekende verwijzen naar hetgeen door hem in de Memorie van Antwoord betreffende de loopende begrooting als zijn standpunt is ontwikkeld.

Aan den wensch van een mildere behandeling der *politieke misdadigers* in de gevangenissen is door het stelsel der z.g. „afwijkingen” reeds eenigszins tegemoet gekomen, in zooverre als uiteraad de typische politieke misdadiger bij het verleenen van afwijkingen anders zal kunnen worden behandeld dan de gewone delinquent. Aan de dienstweigeraars is trouwens reeds sedert jaar en dag een bijzondere behandeling ten deel gevallen.

Ten aanzien van de *lijfstraf* in de strafgevangenis te Leeuwarden kan worden medegedeeld, dat deze straf sinds de inwerkingtreding van de z.g. „Beginselenwet” (wet van 14 April 1886, Stbl. no. 62) nooit is toegepast.

Voorwaardelijke veroordeeling.

Ondergeteekende is voornemens een wetsontwerp voor te bereiden tot het aanbrengen van eenige verbeteringen in het instituut van de voorwaardelijke veroordeeling. Aan de beide in het Voorloopig Verslag genoemde punten hoopt hij daarbij zijn aandacht te schenken.

Bewijzen van goed zedelijk gedrag; strafregister.

De in de eerste plaats bedoelde aangelegenheid is blijkens verkregen inlichting nog bij den Minister van Binnenlandsche Zaken en Landbouw in overweging. Ten einde misverstand te voorkomen omtrent het standpunt van ondergeteekende ten aanzien van het al of niet totstandkomen van eene regeling om de aantekeningen in het strafregister na eene zekere periode van goed gedrag te doen verdwijnen, waarbij in het Verslag andermaal wordt verwezen naar de Deutsche wetgeving, moge hij mededeelen, dat hij nog geenszins heeft toegezegd eene regeling van die strekking te zullen voorbereiden. Hij meent, dat in de zich in de practijk voordoende gevallen, waarin een vroeger veroordeelde na verloop van zekeren tijd enig ongewenscht en op dat oogenblik onverdiend gevolg van den inhoud van zijn strafregister ondervindt, eene regeling, als in de Deutsche wetgeving bedoeld, weinig hulp zoude bieden. Voor dergelijke gevallen kan maar helpen eene regeling voor de afgifte van bewijzen van goed gedrag als in enkele gemeente werken. Onverminderd het vorenstaande blijft de ondergeteekende gedachtig aan hetgeen hij bij de behandeling van de begrooting voor het dienstjaar 1926 heeft medegedeeld (zie M. R. T. Dl. XXI, bladz. 439; Red.).

Het besluit tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 19 Febr.

1896 (Stbl. no. 29), tot instelling van strafregisters, in dien zin, dat uit de strafregisters zal kunnen blijken, dat in eene strafzaak een psychiatrisch of een reclasseeringsrapport is uitgebracht, kan spoedig worden verwacht. Er is eenig oponthoud, omdat van deze gelegenheid wordt gebruik gemaakt om in het Koninklijk Besluit nog eenige andere wijzigingen aan te brengen, waarover briefwisseling met andere Departementen noodig is.

Ten aanzien van de vraag, of ondergeteekende bereid is, het gebruik van het strafregister voor anderen dan voor de justitie alsnog te beperken, veroorlooft hij zich, onder verwijzing naar zijne mededeelingen bij de behandeling van de begrooting voor het loopende dienstjaar, kenbaar te maken, dat hij geen grond aanwezig acht voor eene bevestigende beantwoording.

Dierenbescherming.

Er is voor den ondergeteekende geen aanleiding geweest om, zooals hij had toegezegd, de quaestie der trekhonden nog eens onder de aandacht van zijn ambtgenoot van Binnenlandsche Zaken en Landbouw te brengen, waar hem inmiddels was gebleken, dat die Bewindsman deze zaak reeds weder had ter hand genomen door het instellen van een veelzijdig onderzoek.

Kosten van het Hoog Militair Gerechtshof, enz.

Art. 1 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof schrijft voor, dat dit Gerechtshof o.m. zal bestaan uit 4 Officieren. Waar dit artikel in zijne tegenwoordige redactie is vastgesteld bij de wet van 21 Nov. 1924 (Stbl. no. 533), acht de ondergeteekende thans geen termen aanwezig om de mogelijkheid te scheppen ook gepensioneerde officieren te benoemen. De gedachtegang, waarop de eisch van in-dienst-zijn steunt, dat men n.l. voor het lidmaatschap de hand moet leggen op hen, die nog in het actieve militaire leven staan, en het voorts gewenscht is, dat voor dezen door handhaving in hun functie ook na hun benoeming een band met het leger blijft, schijnt den ondergeteekende trouwens niet zonder waarde.

Reclasseering.

De van verschillende zijden gemaakte opmerkingen over de wenschelijkheid van verdere ontwikkeling van de organisatie der reclasseering en te dien aanzien gestelde vragen mogen voor den ondergeteekende aanleiding zijn om bij zijn antwoord voorop te stellen, dat ook hij van oordeel is, dat, binnen de grenzen van de voor dit doel beschikbare middelen, die ontwikkeling zooveel mogelijk dient te worden bevorderd. Zijn toenmalige ambtsvoorganger, door dezelfde gedachte bezielde, ging daarbij uit van het denkbeeld, dat het

verkiezelijk was, daarbij de rechtstreeksche overheidsbemoeiing geleidelijk te laten terugtreden.

De proef, waarop het Voorloopig Verslag doelt en waarvan de aanvankelijke uitkomsten zijn besproken in de bijeenkomst, door het Centraal College voor de Reclasseering belegd op 29 Mei j.l., mag aanvankelijk geslaagd heeten. Het is den ondergeteekende bekend, dat uit de mededeelingen, in bedoelde vergadering door vertegenwoordigers van parketten uit onderscheiden deelen des lands gedaan, bleek, dat de voorlichting der rechterlijke macht vanwege de reclasseering over het algemeen geenszins onbevredigend wordt geacht.

De ondergeteekende heeft den indruk, dat met inachtneming van het onderscheid tusschen de in verschillende arrondissementen ten deze gevolgde werkwijze de in den aanvang genoemde ontwikkeling gaat en gaan moet in de richting van uitbreiding der particuliere bemoeiing. Wordt hierbij vastgehouden aan den eisch van onderlinge organisatie der particuliere instellingen eenerzijds en kan daarbij tevens worden voldaan aan den niet minder dringende eisch van, waar noodig, aanstelling van voor dezen arbeid geschikte krachten in dienst dier organisaties, dan kan de groei van dezen arbeid rustig voortgaan. Hierbij zal voor en na, dan hier, dan daar, iemand tot „probation-officer” moeten worden aangesteld, uiteraard met krachtigen Regeeringssteun. En te gelijker tijd zal een steeds omvangrijker contrôle op dezen arbeid door de Rijksambtenaren onmisbaar worden. De beteekenis der wijziging in de artt. 100 en 105 en de ten deze gemaakte opmerkingen mag de ondergeteekende hiermede beantwoord achten.

Omtrent toelating van Regeeringpupillen tot het Nederlandsch-Indische leger is de ondergeteekende in nader overleg getreden met zijn ambtgenoot van Koloniën, die hem heeft bericht bereid te zijn ter zake het gevoelen van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië in te winnen. De uitslag van dit overleg dient nu te worden afgewacht. Ook met den Minister van Marine is eene correspondentie gaande, mede in verband met bedoelde persartikelen. Voor een nader overleg met het Departement van Oorlog is tot dusver geen aanleiding gevonden; ten aanzien van dat Departement zijn in de practijk geen bezwaren van dezen aard gebleken.

Commissie voor de regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der Zeemacht. — Wachtgeldregeling. — Georganiseerd Overleg. — Vlootcommissie.

Het voorloopig verslag over Hoofdstuk VI der begrooting voor het jaar 1927 bevat voor ons weinig belangrijks. Wij vermelden slechts de volgende opmerkingen over de in het opschrift genoemde punten:

Sommige leden meenden te weten, dat de commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht haar werkzaamheden nagenoeg heeft beëindigd. Men sprak de hoop uit, dat de Regeering, zoodra de commissie haar rapport zal hebben uitgebracht, een wettelijke regeling van den rechtstoestand van dit personeel, waarop nu al zoolang wordt gewacht, met spoed ter hand zal nemen. Op openbaarmaking van het rapport der commissie meende men te mogen aandrigen.

Sommige leden drongen aan op een verbetering van de wachtgeldregeling. De thans gemaakte onderscheiding tusschen ontslagenen op kort en die op lang wachtgeld steunt — meende men — te zeer op een splitsing in technisch en niet-technisch geschoold personeel en op den diensttijd en houdt niet voldoende rekening met de vraag, of de ontslagene spoedig in de maatschappij een nieuwe betrekking zal kunnen vinden. De tijd voor het korte wachtgeld achtte men voor het marine-personeel te kort, terwijl anderzijds de bepaling, dat men het wachtgeld verliest, indien men weigert een aangeboden betrekking te aanvaarden, waartoe men geschiktheid bezit, met meerdere strengheid zou kunnen worden toegepast. Een vergelijking met andere wachtgelders gaat, meenden deze leden, niet op, daar voor het marine-personeel de dienst zwaarder en moeilijker is in verband met verblijf in de tropen, welke tijd bij de berekening van het wachtgeld niet dubbel telt. Daarom behoorde ook eerder pensioensgerechtigheid in te treden; niet, zooals thans, wanneer leeftijd plus dienstjaren den duur van 60 jaren bereiken, maar als zij den duur van 55 jaren bereiken. Gevraagd werd, of het juist is, dat het voornemen bestaat, de commissie van beroep voor de wachtgelders met twee officieren uit te breiden; men zag liever een uitbreiding der commissie met 1 officier en 1 onderofficier, omdat deze beter over het werk van onder-officieren kan oordeelen.

Gevraagd werd, of het juist is, dat in de commissie voor georganiseerd overleg alle initiatief-voorstellen van vertegenwoordigers van de organisaties van het personeel voor kennisgeving worden aangenomen. Al kon men met de inzichten, in de Memorie van Antwoord betreffende de vorige marine-begroting door den Minister ontwikkeld, voor een goed deel medegaan, de practijk schijnt uit te wijzen, dat de door den Minister gestelde beperkingen verre worden voorbijgestreefd.

Met teleurstelling hadden sommige leden kennis genomen van het standpunt, in bovengenoemde Memorie van Antwoord ingenomen inzake het Comité tot behartiging van de algemeene belangen van het marine-personeel beneden den rang van officier (C.A.M.B.O.). Het daar ingenomen standpunt werd allerminst logisch geacht. Het is van algemeene bekendheid, dat zoowel bij vakorganisaties in de vrije bedrijven als bij die, waarin het burgerlijk overheids-personeel zich vereenigd heeft, de belangenbehartiging in algemeenen zin door

middel van een centraal lichaam geschiedt. De vakvereenigingen van burgerlijk overheidspersoneel behartigen de belangen hunner leden evenals het marine-personeel door middel van het georganiseerd overleg, doch daarnaast vinden comités als het A.C.O.P. e.a. gelegenheid te over om de algemeene belangen der leden van de bij hen aangesloten vakvereeniging voor te staan. Bij het marine-personeel is het niet anders. Nu van Regeeringswege het contact met de hoofdbesturen van de drie algemeene bonden van marine-personeel is hersteld, achten bovenbedoelde leden wedererkenning van het C.A.M.B.O. daarvan een logisch gevolg.

Gevraagd werd, om welke reden de Vlootcommissie, die reeds meer dan een vol jaar zeer onvoltallig is, niet wordt aangevuld, waardoor deze commissie feitelijk niet in staat is haar werk behoorlijk te doen, terwijl bovendien het gevaar ontstaat, dat de adviseerende leden der commissie te groot overwicht zouden verkrijgen.

* * *

De hierboven genoemde opmerkingen vinden in de Memorie van Antwoord hunne beantwoording in het volgende:

Het is juist, dat de commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht haar werkzaamheden heeft beëindigd. Haar rapport heeft echter den ondergeteekende nog niet bereikt. Hij kan zich echter niet vleien met de hoop, dat eene wettelijke regeling van den rechtstoestand van dit personeel spoedig tot stand zal kunnen komen, mede gelet op de ervaring met de ontworpen rechtstoestandsregeling voor de burgerlijke ambtenaren. In ieder geval zou eene wettelijke regeling voor het personeel der zeemacht te gelijker tijd een zoodanige regeling voor het beroepspersoneel der landmacht noodzakelijk maken.

Wanneer van het rapport der commissie zal zijn kennis genomen, zal door ondergeteekende worden overwogen, of tot openbaarmaking kan worden overgegaan. Zoo eenigszins mogelijk zal hij aan den uitgedrukten wensch te gemoet komen. ¹⁾

Naar aanleiding van de door sommige leden gewenschte verbetering van de wachtgeldregeling, zij opgemerkt, dat deze regeling wel in voorbereiding is, doch nog niet is vastgesteld. De door hen gevraagde verbeteringen, welke alle een punt van bespreking hebben uitgemaakt in de commissie voor georganiseerd overleg van het personeel der zeemacht, zullen, vóórdat de regeling door onderge-

¹⁾ Na het verschijnen van de Memorie van Antwoord heeft de commissie haar rapport inmiddels ingediend. Zie voorts mededeeling op bladz. 257.

teekende aan de Koningin ter vaststelling wordt aangeboden, nauwgezet worden overwogen. Het is inderdaad juist, dat het voornemen bestaat, de commissie van beroep voor de wachtgelders met twee officieren uit te breiden. Er is geen aanleiding om, waar in de voor de burgerlijke ambtenaren ingestelde commissie de ambtenaren van lagere rangen niet zijn vertegenwoordigd en ook voor de wachtgelders van het landmachtpersoneel aan die commissie twee officieren zijn toegevoegd, voor de zeemacht een andere gedragslijn te volgen.

Het meerendeel der punten van behandeling in de commissie voor georganiseerd overleg zijn initiatief-voorstellen van de organisaties. Dat al deze voorstellen voor kennisgeving zouden worden aangenomen, is bepaald onjuist. Slechts in een paar gevallen, waar de initiatief-voorstellen betrekking hadden op de bezoldigingsregeling van het personeel der zeemacht, is, in verband met het door de Regering ingenomen standpunt, dat in de bezoldigingsregelingen een tijdperk van rust moet intreden, niet tot behandeling overgegaan. Het is den ondergeteekende dan ook niet duidelijk, op welke gronden wordt geconstateerd, dat de practijk schijnt uit te wijzen, dat de gestelde beperkingen in zake de behandeling van deze voorstellen verre wordt voorbij gestreefd.

In aansluiting bij hetgeen ter zake in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende ontwerp-Marinebegrooting voor 1926 werd medegedeeld, meent ondergeteekende, dat uit het herstel van het contact met de hoofdbesturen van de drie algemeene bonden van marinepersoneel geenszins als logisch gevolg voortvloeit, dat nu ook het Comité tot behartiging van de algemeene belangen van het Marinepersoneel beneden den rang van officier (C.A.M.B.O.) weder moet worden erkend.

Eene zuivere vergelijking met de organisaties van het burgerlijk personeel is niet mogelijk, omdat de omstandigheden verschillen. Zoo zijn de bedoelde bonden van marinepersoneel bevoegd tot aanwijzing van vertegenwoordigers in de commissie voor georganiseerd overleg van het personeel der zeemacht, ieder voor zich. Het C.A.M.B.O. staat daar geheel buiten. Daarentegen zijn in de commissie voor georganiseerd overleg van het burgerlijk Overheidspersoneel de comité's of centrales van personeel vertegenwoordigd, maar niet de afzonderlijke bonden, welke bij die comité's of centrales zijn aangesloten. Het federatief verband tusschen deze bonden is blijkbaar van een anderen aard dan tusschen de bonden van marinepersoneel. De ervaring heeft bovendien geleerd, dat voor de behartiging van de algemeene belangen van dat personeel het C.A.M.B.O. niet noodig is, en dat deze belangen evengoed door de bonden zelf kunnen worden naar voren gebracht.

Op grond van een en ander vindt de ondergeteekende geen aanleiding om in de houding ten opzichte van het C.A.M.B.O. wijzingen te brengen.

Reeds in Juli j.l. heeft de ondergeteekende pogingen in het werk gesteld om de in de Vlootcommissie bestaande vacaturen aan te vullen. Aangezien van een der personen, die zijn aangezoekt voor het lidmaatschap, niettegenstaande herhaald verzoek, nog geen antwoord op het tot hem gerichte schrijven ontvangen werd, is de noodig geachte aanvulling vertraagd geworden. Dit antwoord is thans ontvangen, zoodat aanvulling der commissie spoedig kan worden tegemoet gezien. ¹⁾

Opheffing van het korps Politietroepen. — Dienstweigeringswet; behandeling van dienstweigeraars. — Rechtspositie der onderofficieren en der onderofficieren-vliegers. — Verbintenis van onderofficieren. — Afvloeiing. — Georganiseerd overleg. — Personeel in lossen dienst. — Behandeling van den soldaat. — Vergoeding wegens forensenbelasting. — Militaire pensioenwetgeving. — Herziening van pensioenen. — Wachtgeldregeling. — Reglement betreffende de Krijgstucht. — Dienstplichtbeschikking. — Amnestie voor deserteurs.

Aan het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over de Oorlogsbegroeting 1927 ontleenen wij het volgende:

Opheffing van het korps Politietroepen.

Op opheffing van het korps Politietroepen werd aangedrongen. Van andere zijde kwam men hiertegen in verzet.

Dienstweigeringswet; behandeling van dienstweigeraars.

Opgemerkt werd, dat er velen zijn, die den krijgsdienst weigeren op grond van hun onvoorwaardelijke veroordeeling van den oorlog, om welke reden en hoe ook gevoerd. Voor hen is elk krijgsbedrijf zedelijk ontoelaatbaar. Zij hebben gewetensbezwaren tegen het vervullen van den militairen dienst, die zij als voorbereiding van het krijgsbedrijf beschouwen. Deze bezwaardten, die toch eigenlijk krachtens art. 183 van de Grondwet recht hebben, dat hun vrijstelling wordt verleend, vallen veelal buiten de werking van de Dienstweigeringswet. Men meende, dat een verruiming van de grenzen der wet te hunnen behoeve noodzakelijk is.

Voorts verzocht men den Minister, zooveel doenlijk te bevorderen, dat de dienstweigeraars, waarvan hier sprake is, die dus niet onder de bepalingen der wet vallen, doch voor hun weigering worden ge-

¹⁾ De aanvulling heeft sedert dien plaats gehad.

strafft, zowel wat eten als wat werkzaamheden betreft, niet met misdadigers en dergelijke soorten van gevangenen zullen worden gelijkgesteld, doch dat voor hen en afzonderlijk regime zal worden vastgesteld. Gevraagd werd in dit verband, welke 's Ministers zienswijze is in zake het denkbeeld om de gestrafte dienstweigeraars in speciale inrichtingen onder te brengen.

Wenschelijk werd ook genoemd een betere behandeling van de dienstweigeraars, die, in afwachting van de behandeling van hun zaak door den krijgsraad, in arrest zijn gesteld.

Ten slotte werd opnieuw uitbreiding bepleit van de Commissie, bedoeld in art. 2 van de Dienstweigeringswet. Men meende, dat deze Commissie uitgebreid behoort te worden met personen, die de zedelijke waarde erkennen van de dienstweigerings op grond van gewetensbezwaar. Zoodanige personen zullen de jonge menschen, die voor hen verschijnen, begrijpen, hen daarom sympathiek te moeten treden en er het hunne toe bijdragen, dat de adviezen der Commissie meer bevrediging schenken dan tot heden het geval was.

Verscheidene andere leden meenden, dat er geen aanleiding bestaat voor het leveren van critiek op het werk der hierbedoelde Commissie, voor wier arbeid zij allen lof hadden.

Rechtspositie der onderofficieren en der onderofficieren-vliegers.

Men had vernomen, dat door de Commissie voor georganiseerd overleg Landmacht B een ontwerp-rechtsstoestandwet aan den Minister is aangeboden. Men stelde de vraag, of de Minister bereid is, de Kamer van zijn oordeel over dit ontwerp op de hoogte te stellen. Tevens zou men gaarne vernemen of een spoedige invoering van de in het ontwerp vervatte regeling mag worden verwacht.

Gewezen werd op de bijzondere omstandigheden, waarin de onderofficieren-vliegers verkeerden. De zeer bijzondere dienst, welken dezen hebben te verrichten, doet het, naar men meende, voor hen nog meer dan voor anderen noodig zijn, dat spoedig een rechtspositie-regeling tot stand kome. In verband daarmee werd de vraag gesteld, of niet, in afwachting van de totstandkoming van eene algemeene regeling van de rechtspositie der onderofficieren, voor de onderofficieren-vliegers aanstonds een zoodanige regeling kan worden vastgesteld.

Verbintenis van onderofficieren.

Waar de dienstverbintenis der onderofficieren, indien dit noodig of gewenscht wordt geacht, te allen tijde kan worden verbroken, heeft het, naar werd opgemerkt, weinig zin, deze verbintenis tot één of enkele jaren te beperken. Gevraagd werd in dit verband, of de onderofficieren niet kunnen worden toegelaten tot een verbintenis voor onbepaalden tijd met den gebruikelijken opzeggingstermijn.

Afvloeiing.

Opgemerkt werd, dat, komen 's Ministers plannen in zake de reorganisatie van de infanterie tot uiting, een nieuwe afvloeiing zal moeten plaats hebben. In verband daarmee wilde men er reeds thans op aandringen, dat deze afvloeiing voor de betrokkenen zoo weinig mogelijk pijnlijk zal worden gemaakt. Dit kan geschieden door de vrijwillige afvloeiing zooveel mogelijk te bevorderen, den toevoer van nieuw beroepskader zooveel mogelijk te beperken en de gedwongen afvloeiing slechts toe te passen, indien is gebleken, dat de beide eerstgenoemde middelen niet tot het gewenschte resultaat kunnen leiden. Moet ten slotte gedwongen afvloeiing plaats hebben, dan moet deze allereerst geschieden door op-pensioen-stelling van de oudste onderofficieren. Dit is het redelijkst en tevens het minst kostbaar. Voor de adjudanten-onderofficier zou geen uitzondering moeten worden gemaakt. Ook zij zouden in de afvloeiing moeten worden begrepen, opdat er eenige ruimte kome voor sergeanten-majoor en sergeanten, die reeds lang op bevordering wachten.

Georganiseerd overleg.

Opnieuw drongen verscheidene leden er op aan, dat den militairen een plaats zal worden ingeruimd in de Centrale Commissie van georganiseerd overleg in ambtenarenzaken.

Personeel in lossen dienst.

Ook ten aanzien van militairen wordt door de Regeering in vele gevallen het systeem toegepast van het verleenen van ontslag uit den vasten dienst, onmiddellijk gevolgd door het aannemen van denzelfden persoon in lossen dienst. Zoo werden onderofficieren als zoodanig ontslagen en na hun ontslag als hulpschrijver aangesteld. Gelijk men reeds eerder ten aanzien van de burgerlijke Rijksambtenaren had gedaan, wenschte men ook hier ten aanzien van de militaire ambtenaren tegen dit systeem op te komen.

Gevraagd werd, welke bezuiniging de bedoelde opwachtgeldstelling van onderofficieren, gevolgd door hun tewerkstelling als hulpschrijver, heeft gebracht.

Behandeling van den soldaat.

Met instemming werd geconstateerd, dat in den laatsten tijd over het algemeen geen klachten worden gehoord over de behandeling van den soldaat.

Intusschen zijn er op dit gebied toch nog twee zaken, waarvoor men 's Ministers aandacht zou willen vragen.

In de eerste plaats rijzen nu en dan weer klachten over het eten. Gevraagd werd in dit verband, hoe het staat met de instelling van

de vroeger toegezegde Commissies van toezicht, waarin de soldaten zelf stem zouden hebben.

In de tweede plaats wordt nog vaak te spoedig overgegaan tot het opleggen van celstraf. Dit is te erger, wijl de arrestanten-cellen veelal alles te wenschen overlaten. Voor een deel zijn het duistere hokken, totaal ongeschikt voor menschenverblijf. Aan dezen misstand kan de Minister, naar werd opgemerkt, het eenvoudigst een eind maken door deze cellen met ongekenden spoed alle te doen opruimen.

Andere leden wezen er op, dat de cellen niet kunnen worden gemist. Zijn er echter arrestantenverblijven, die niet aan redelijke eischen voldoen, dan behoort huns inziens in den toestand dezer verblijven verbetering te worden gebracht.

Vergoeding wegens forensenbelasting.

Het komt veel voor, dat militairen regelmatig dienst verrichten in een andere gemeente dan die, waar zij woonachtig zijn, en dat zij op dien grond in die andere gemeente als forens worden aangeslagen. Verschillende leden verklaarden het billijk te achten, dat in zoodanige gevallen aan de betrokkenen uit 's Rijks kas een vergoeding wordt toegekend tot een bedrag, gelijk aan het verschil tusschen het totaal aan inkomstenbelasting, dat zij in werkelijkheid betalen, en het bedrag, dat zij aan inkomstenbelasting zouden hebben moeten betalen, indien zij niet als forens zouden zijn aangeslagen. Gaarne zouden deze leden van 's Ministers standpunt in dezen op de hoogte worden gesteld.

Militaire pensioenwetgeving.

Herinnerd werd aan hetgeen ten vorigen jare door de Regeering is medegedeeld in zake de verhooging van enkele pensioenen, verleend op grond van de wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905. Gevraagd werd, of het overleg, waarvan sprake was in de Memorie van Antwoord betreffende de Oorlogsbegroting voor het loopende dienstjaar, reeds is beëindigd, en, zoo ja, welke dan de resultaten van dat overleg zijn. Intusschen meende men, dat thans in elk geval zoo spoedig mogelijk de toezegging behoort te worden nagekomen, die door de Regeering ruim 2½ jaar geleden aan de belanghebbenden is gedaan.

Gevraagd werd, of de Minister bereid is, het pensioen, door de reserve-onderofficieren over de mobilisatie-jaren genoten, op gelijk peil te brengen als dat, hetwelk hun collega's van het beroepskader over denzelfden tijd ontvangen of nog zullen ontvangen.

Herziening van pensioenen.

Eenige leden wezen er op, dat met ingang van 1 Januari 1926 de z.g.n. persoonlijke toelage in den pensioensgrondslag is opge-

nomen. Deze toelage werd in 1925 aanvankelijk verleend voor den tijd van één jaar, doch is nadien bestendig en tot een vaste toelage geworden. In dezen gang van zaken vond men aanleiding den Minister te verzoeken, te overwegen, of niet de in 1925 verleende pensioenen kunnen worden herzien in dezen zin, dat ook voor de berekening van deze pensioenen alsnog de bedoelde toelage in aanmerking wordt gebracht.

Wachtgeldregeling.

Wederom werd aangedrongen op een mildere en meer praktische toepassing van de wachtgeldregeling. Herhaaldelijk worden nog wachtgelders in tijdelijke betrekkingen geplaatst, hetgeen in strijd moet worden geacht met de bedoeling der wachtgeldregeling, omdat deze tijdelijke betrekkingen voor den wachtgelder geen steun be- teekenen, doch integendeel een belemmering vormen om zich een nieuwe levenspositie te scheppen. Voorts is aan de militaire wachtgelders de plicht opgelegd, een verbintenis aan te gaan bij het reservepersoneel der landmacht. Als compensatie voor deze bijzondere verplichting wordt hun een toelage toegekend van 5 percent van de laatstelijk genoten bezoldiging. De toepassing van art. 6 der wachtgeldregeling is evenwel oorzaak, dat deze toelage slechts in zeer bijzondere gevallen kan worden genoten, zoodat de militaire wachtgelders ondanks de bijzondere verplichting, die hun is opgelegd, practisch geen meerdere inkomsten hebben dan de overige op wachtgeld gestelde Rijksambtenaren.

Men achtte wijziging van de uitvoering der wachtgeldregeling op deze beide punten noodzakelijk. Men meende, dat voor een zoodanige wijziging te meer reden bestaat, wijl daardoor de vrijwillige afvloeiing van een eventueel overcompleet zal worden bevorderd, en zoo de ongewenschte gedwongen afvloeiing kan worden voorkomen.

Er werd op aangedrongen, dat ook de korporaals onder de wachtgeldregeling zullen worden gebracht.

Reglement betreffende de krijgstuclit.

Aan de Kamer is overgelegd een rapport van den hoofdaalmoezenier en den Raad van legerpredikanten in zake de opneming in het Reglement van krijgstuclit van een paragraaf omtrent de waarde van den Godsdienst. In dat overgelegde rapport kwam niet tot uiting het oordeel van den legerpredikant in algemeenen dienst, die ten tijde van de samenstelling van dat rapport op een dienstreis naar Indië was. Gaarne zou men alsnog het oordeel van dien legerpredikant zien gevraagd en aan de Kamer medegedeeld.

Dienstplichtbeschikking.

Gevraagd werd, of het juist is, dat nog niet is verschenen de Ministerieele beschikking, houdende bepalingen ter uitvoering van

de Dienstplichtwet 1922. Men meende te weten, dat de uitvoering van de genoemde wet geschiedt volgens de bepalingen van de Militiebeschikking 1909. Mocht dit juist zijn, dan zou men op een onverwijld totstandbrenging van een Dienstplicht-beschikking ter uitvoering van de wet van 1922 wenschen aan te dringen.

Amnestie voor deserteurs.

Gevraagd werd, of binnen afzienbaren tijd de verleening van amnestie mag worden verwacht ten opzichte van hen, die in de mobilisatie-jaren niet aan hun dienstplicht hebben voldaan.

* * *

De Memorie van Antwoord luidt omtrent het bovenstaande als volgt:

Opheffing van het korps Politietroepen.

Vermits ondergeteekende het een legerbelang acht de aan de politietroepen opgedragen taak te bestendigen zijn van hem geen maatregelen te verwachten, welke leiden tot opheffing van dit korps.

Dienstweigeringswet, behandeling van dienstweigeraars.

Ondergeteekende kan niet meegaan met de opinie van hen, die meenen, dat een verruiming der grenzen, door de Dienstweigeringswet aan de voor erkenning vatbare gewetensbezwaren gesteld, noodzakelijk is. Integendeel, de ervaringen, welke ondergeteekende in het afgelopen jaar betreffende de werking der wet heeft opgedaan, hebben hem in zijn overtuiging gesterkt, dat de door art. 1 der Dienstweigeringswet gegeven formuleering juist is te achten.

Met de behandeling der door den rechter tot gevangenisstraf veroordeelde dienstweigeraars heeft ondergeteekende geen bemoeienis. Die aangelegenheid behoort tot het terrein van werkzaamheid van zijn ambtgenoot van Justitie.

De dienstweigeraars, die voor toepassing der Dienstweigeringswet niet in aanmerking kunnen of willen komen en, in afwachting van de behandeling hunner zaak door den krijgsraad, in arrest zijn gesteld, ontvangen een gelijke behandeling als andere krijgsraad-arrestanten. Evenals deze laatsten, hebben ook de hierbedoelde dienstweigeraars op behoorlijke behandeling aanspraak.

Ondergeteekende ziet echter niet in, waarom te hunnen aanzien uitzonderingsmaatregelen zouden moeten worden getroffen.

Uitbreiding van de commissie, bedoeld in artikel 2 der Dienstweigeringswet, komt ondergeteekende niet noodig voor.

Naar zijn meening wordt de zedelijke waarde van dienstweigerings-

op grond van gewetensbezwaar door de commissie ten volle erkend en hij sluit zich gaarne aan bij de leden, die verklaren voor den arbeid der commissie allen lof te hebben.

Rechtspositie der onderofficieren en der onderofficieren-vliegers.

Het oordeel van den ondergeteekende over het ontwerp-Rechts-toestand-wet onderofficieren is, dat belanghebbenden in hun eischen veel te ver gaan.

Het ligt niet in het voornemen de bedoelde regelingen tot stand te brengen, voordat de rechtstoestand der burgerlijke ambtenaren geregeld wordt. Wel is inmiddels bij Koninklijk besluit een commissie van beroep ingesteld.

Voor de onderofficieren-vliegers bestaat niet meer behoefte aan een regeling der rechtspositie dan voor de overige onderofficieren. Het zou daarom ongewenscht zijn voor deze groep van militairen in dit opzicht een regeling te treffen, zonder dat ook nog maar bij benadering kan worden gezegd, hoe de rechtstoestand der onderofficieren eventueel zal worden vastgesteld.

Verbintenis van onderofficieren.

De regeling van de verbintenissen der onderofficieren zal in nadere overweging worden genomen, nadat de in voorbereiding zijnde wet tot regeling van het zoogenaamde capitulantenstelsel tot stand zal zijn gekomen. Daarbij zal mede de vraag onder de oogen worden gezien of de onderofficieren, na een zeker aantal jaren dienst, een verbintenis voor onbepaalden tijd kunnen sluiten.

Afvloeiing.

Met het verlangen om de te verwachten afvloeiing van overcomplete onderofficieren voor de betrokkenen zoo weinig mogelijk pijnlijk te doen zijn, wordt uit den aard der zaak ingestemd.

Daarom is reeds in Juni 1926 een legerorder uitgevaardigd, waarbij gelegenheid werd gegeven voor die groepen van militairen, waarbij een overcomplete aanwezig is of binnenkort te wachten staat, om vrijwillig op wachtgeld te worden gesteld. Hiervan hebben reeds een niet onbeteekenend aantal onderofficieren gebruik gemaakt, in meerderheid sergeanten. Zooals de toestand zich nu laat aanzien, zal het echter waarschijnlijk noodig zijn om een aantal sergeanten-majoor tegen hun wil te ontslaan, hoewel de bedoelde legerorder zóo ruim wordt toegepast dat ook verzoeken om wachtgeld worden toegestaan van militairen uit groepen, waarin geen overcomplete bestaat of te verwachten is, indien door hun ontslag het overcomplete in andere groepen vermindert.

De gedwongen dienstverlating zal zich echter moeten bepalen tot die rangen, waarin een overcomplete aanwezig is, doch zal niet kunnen worden uitgestrekt tot den rang van adjudant-onderofficier.

Georganiseerd overleg.

Ten aanzien van het aan de militairen inruimen van een plaats in de Centrale commissie van georganiseerd overleg in ambtenarenzaken is ondergeteekende van oordeel, dat zulks niet noodig is.

Door de benoeming van den secretaris-generaal van het Departement van Oorlog tot voorzitter van bovengenoemde Centrale commissie kan worden verwacht, dat onderwerpen van belang zoowel voor burger- als voor militair personeel, in het georganiseerd overleg voor beide categorieën zullen zijn behandeld, vóórdat door de Regeering een beslissing zal worden genomen.

Personeel in lossen dienst.

Wanneer op wachtgeld gestelde onderofficieren worden te werk gesteld als hulpschrijver, dan behouden zij in het algemeen in totaal aan inkomsten een gelijk bedrag als zij aan salaris genoten.

De te verkrijgen bezuiniging is dus aanvankelijk van geen of van weinig beteekenis. De bezuiniging is er een in perspectief; immers het genoten salaris gaat wegens stijging van het aantal dienstjaren niet meer omhoog en de pensioenslast voor den Staat wordt beperkt, terwijl het wachtgeld te eeniger tijd komt te vervallen.

Behandeling van den soldaat.

Dat in den laatsten tijd over het algemeen geen klachten worden gehoord over de behandeling van den soldaat, werd ook dezerzijds met voldoening geconstateerd.

Klachten betreffende het eten — welke slechts zelden voorkomen — worden steeds onderzocht en desvereischt worden maatregelen tot verbetering genomen.

Bepalingen nopens instelling van voedingscommissies, o.m. bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemers aan de menage, werden vastgesteld bij L.O. 1919, no. 18; deze bepalingen zijn nog onverkort van kracht.

De meening, dat nog vaak te spoedig wordt overgegaan tot het opleggen van celstraf, moet onjuist worden geacht.

Ingeval een krijgstuhtelijk gestrafte de hem opgelegde straf te zwaar vindt, kan hij gebruik maken van de hem bij § VI der Wet op de Krijgstucht toegekende bevoegdheid om zijn beklag te doen en zelfs de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroepen.

Met de opmerking, dat de cellen veelal alles te wenschen overlaten en voor een deel duistere hokken zijn, totaal ongeschikt voor menschenverblijf, kan ondergeteekende niet instemmen. Over het algemeen toch voldoen de cellen wel aan de eischen, welke daaraan moeten worden gesteld.

Echter kunnen de cellen niet overal behoorlijk worden verlicht

en verwarmd. In verband hiermede zijn reeds in den loop van 1926 in verschillende garnizoensplaatsen verbeteringen in dit opzicht aangebracht, waarmede zal worden voortgegaan.

Intusschen zijn de commandeerende officieren bevoegd, andere localiteiten aan te wijzen, waarin de straf moet worden ondergaan, wanneer de toestand der arrestlokalen zulks wenschelijk maakt.

De toepassing van de in de Wet op de Krijgstucht voorgeschreven straffen eischt het gebruik maken van arrestlokalen. Aan opruiming daarvan kan dientengevolge niet worden gedacht.

Vergoeding wegens forensenbelasting.

Overeenkomstig een desbetreffend onlangs door den Raad van Ministers genomen besluit zullen militairen, die uitsluitend als gevolg van de vervulling hunner ambtelijke verplichtingen in de forensenbelasting worden aangeslagen, voortaan schadeloos worden gesteld voor het bedrag, dat zij ten gevolge van hun aanslag als forens aan inkomstenbelasting meer te betalen zullen hebben dan zij verschuldigd zouden zijn, indien zij niet als forens werden aangeslagen.

Militaire pensioenwetgeving.

Het overleg omtrent een wijziging der pensioenbepalingen voor het reservepersoneel, waarop te dezer plaatse in het Voorloopig Verslag wordt bedoeld, is geëindigd en binnenkort is een wetsontwerp te wachten, waardoor de gerezen moeilijkheden zullen worden opgelost.

Het betreft hier een aangelegenheid van zeer ingewikkelden aard, welke veel correspondentie met den Minister van Financiën en de beide Pensioenraden heeft medegebracht, waarmede uiteraard veel tijd is gemoeid.

Voor uitbreiding der pensioenregelingen voor het reservepersoneel in dier voege, dat het pensioen voor tot dat personeel behoorende militairen over den diensttijd bij het gemobiliseerde leger gelijk zou zijn aan dat voor de beroepsmilitairen, bestaat geen aanleiding, gelet op de belangrijke verbetering, welke door de Pensioenwet voor het reservepersoneel der landmacht (*Staatsblad* 1923, no. 356) in de pensioensvooruitzichten voor dat personeel is gebracht.

Herziening van pensioenen.

Het al dan niet medetellen in den pensioensgrondslag van de zogenoemde persoonlijke toelage over 1925 is bij de ambtgenooten van ondergeteekende aanhangig gemaakt, aangezien het hier een quaestie betreft, welke van invloed is zoowel voor het burgerlijk als voor het militaire Rijkspersoneel.

Wachtgeldregeling.

Zooals reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag nopens de begrooting 1926 is medegedeeld, wordt bij de toepassing der wachtgeldregeling, binnen het kader der geldende bepalingen, een zoo ruim mogelijk standpunt ingenomen.

Herhaaldelijk komt het voor, dat wachtgelders in gebreke zijn, hetzij door het niet of niet tijdig inzenden van opgaven betreffende bijverdiensten, dan wel door niet die medewerking te verleenen tot het verkrijgen van loonenden arbeid, welke van hen gevorderd mag worden.

Niettemin worden de strafbepalingen der wachtgeldregeling in tal van gevallen niet direct toegepast.

Ieder geval van overtreding wordt nauwkeurig onderzocht of verzachtende omstandigheden aanwezig zijn.

Eerst wanneer duidelijk is gebleken, dat de bepalingen ten uitvoer gelegd *moeten* worden, vinden deze toepassing.

Voorts meent ondergeteekende te mogen verwijzen naar de bovenaangehaalde Memorie van Antwoord.

Hij deelt ten deze geheel de zienswijze van zijn ambtsvoorganger.

Hierbij zij nog opgemerkt dat 's Lands geldelijk belang niet toelaat, buitenstaanders in dienst te nemen — ook niet voor tijdelijke betrekkingen —, zoolang nog wachtgelders, geschikt voor den te verrichten arbeid, werkloos zijn.

Omtrent de toepassing van artikel 6 der wachtgeldregeling, met betrekking tot de toelage van 5 pct. wegens reserveplicht, moge nog worden medegedeeld, dat ook de Commissie-Schepel van gevoelen is, dat deze toelage als een inkomst uit of in verband met arbeid of bedrijf, na het ontslag ter hand genomen, in mindering van het wachtgeld moet worden gebracht.

Wijziging in de uitvoering van de beide in het geding gebrachte punten der wachtgeldregeling acht ondergeteekende, op grond van het bovenstaande, niet wel mogelijk.

Ook de korporaals vallen, mits zij, evenals de overige beroeps-militairen, wegens overcompleteet uit den dienst worden ontslagen, onder de wachtgeldregeling.

Reglement betreffende de krijgstuclit.

In zake de Protestantsch-godsdienstige aangelegenheden in het leger treedt de Raad van Legerpredikanten op als adviseur van de Regeering. De raad brengt zijn adviezen uit in zijn geheel zonder dat daarin de afzonderlijke meening van elk zijner leden tot uiting komt.

Naar de meening van ondergeteekende zou het principieel onjuist zijn, indien de Regeering zich in een bepaalde aangelegenheid van de afzonderlijke meening van één of meer leden van den raad zou willen vergewissen.

In dien gedachtengang zal het geen verwondering wekken, dat de ondergeteekende bezwaar moet maken, om in de hierbedoelde aan gelegenheid het afzonderlijk oordeel van den legerpredikant in algemeenen dienst te vragen.

Dienstplichtbeschikking.

Van de ministerieele voorschriften, welke ter uitvoering van de Dienstplichtwet noodig zijn, zijn de voornaamste bij verschillende beschikkingen en aanschrijvingen vastgesteld. Echter is nog geen uitvoering gegeven aan het voornemen om al deze voorschriften, aangevuld met sommige, die nog moeten komen, voor het meeren deel in één beschikking — de „Dienstplichtbeschikking” — samen te voegen. Wel is reeds geruimen tijd geleden zoodanige beschikking in ontwerp gereedgemaakt, maar tot de vaststelling werd tot dusver niet overgegaan, voornamelijk in verband met de veranderingen, welke de beschikking anders weer zou moeten ondergaan na het tot stand komen van de voorgestelde wijziging van de Dienstplichtwet. Ondergeteekende stelt zich voor, te bevorderen, dat binnenkort eenige veranderingen in het desbetreffend wetsontwerp worden aangebracht, en hoopt, dat het daarna spoedig tot wet verheven zal kunnen worden. Alsdan zal de vaststelling van de dienstplichtbeschikking geen vertraging meer behoeven te ondervinden.

Amnestie voor deserteurs.

Voor de beantwoording van de hier gedane vraag meent de ondergeteekende te kunnen volstaan met te verwijzen naar het door den toenmaligen Minister van Justitie gegeven antwoord op een vraag van dezelfde strekking, gedaan in het Voorloopig Verslag op het IVde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1924, ¹⁾ naar welk antwoord ook reeds door ondergeteekende's ambtsvoorganger werd verwezen in de Memorie van Antwoord — onder het hoofd „Amnestie voor deserteurs” — op het Voorloopig Verslag op het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1924.

Met de strekking van bovenbedoeld antwoord kan de ondergeteekende zich vereenigen.

Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof.

Bij beschikking van den Minister van Oorlog van 20 September 1926 IIIe Afd. No. 42 en van 29 September 1926, IIIe Afd. No. 88 is, met ingang van 1 December 1926 de Eerste-Luitenant der Artil-

¹⁾ Zie M. R. T. Dl. XIX, bladz. 499.

lerie A. Spruyt ontheven van de door hem gedurende ruim vier jaren vervulde functie van waarnemend Griffier van het Hoog Militair Gerechtshof en als zoodanig aangewezen de Eerste-Luitenant der Jagers J. Tuinstra. Deze mutatie in het griffierschap is, naar wij vernemen, het gevolg van een aan den Luitenant Spruyt, in verband met de door hem aanvaarde betrekking van candidaat-Adjunct-Inspecteur van den Arbeid in Nederlandsch-Indië, voorloopig voor den tijd van één jaar verleende non-activiteit buiten bezwaar van 's Lands schatkist.

De heer Spruyt die door het Hof zeer werd gewaardeerd, ontving als aandenken een op de laatste door hem bijgewoonde zitting genomen foto en nam in intiemem kring van het college afscheid.

Wij stellen er prijs op den heer Spruyt te verzekeren dat ook onze beste wenschen hem op de reis naar het land zijner nieuwe werkzaamheid vergezellen en wij danken hem tevens voor de bereidwilligheid waarmede hij steeds voldeed aan elk beroep op zijn hulp dat wij wel eens deden. Moge zijn nieuwe carrière hem veel voldoening schenken!

Verslag van de commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der Zeemacht.

Zooals wij in een noot bij hetgeen wij overnamen uit de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag over de Marinebegroting 1927 reeds vermeldden, heeft, na de vaststelling dier Memorie, de commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der Zeemacht haar verslag aan den Minister van Marine aangeboden.

Bedoeld verslag zal in een beperkt aantal exemplaren ter Landsdrukkerij voor het publiek tegen betaling verkrijgbaar zijn. Daar wij van meening zijn dat het door onze abonnés op prijs zal worden gesteld een exemplaar van dat verslag, waaraan zeer veel arbeid is besteed, in hun bezit te hebben, en opneming in de gewone rubriek van ons tijdschrift te veel plaats zou vorderen en ook te kostbaar zou worden, hebben wij, door welwillende medewerking der autoriteiten een aantal exemplaren van het Verslag mee kunnen laten afdrucken en stellen wij ons voor aan de abonnés die den wensch daartoe te kennen geven t.z.t. een exemplaar toe te zenden.

Abonnés die op toezending van het verslag prijs stellen verzoecken wij, na verschijning in de dagbladen van het bericht dat het verslag voor het publiek verkrijgbaar is, ons onder vermelding van den naam van den boekhandelaar door wiens bemiddeling zij het Tijdschrift ontvangen, en van hun eigen adres, hiervan te berichten. Daar onze voorraad beperkt is, mogen wij wel wijzen op de wenschelijkheid het verzoek om toezending zoo spoedig mogelijk te doen na het verschijnen van bedoeld bericht van verkrijgbaarstelling.

De verstrekking geschiedt gratis, voor frankeer- en emballagekosten moet bij de aanvraag om toezending een bedrag van 25 cents in postzegels worden ingesloten.

Voor ons adres verwijzen wij naar den omslag der afleveringen.

Openbaarheid van het proces voor krijgsraden van de landmacht in Ned.-Indië.

In de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 9 December j.l. (Avondblad A) vonden we in een verslag over de op 5 November j.l. door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië gehouden persconferentie vermeld, dat op die conferentie, onder opmerking dat eerst op 1 Januari 1928 de zittingen der krijgsraden in Ned.-Indië openbaar zullen zijn ¹⁾, gevraagd werd of wellicht voor een bepaalde zaak, n.l. die van de groote malversaties bij de leger-intendance, waar zoowel hoofd- als onderofficieren bij zijn betrokken, een uitzondering kon worden gemaakt. Het antwoord van den Landvoogd was, dat niet dadelijk te zeggen viel of de uitzondering wettelijk mogelijk was, maar dat de zaak overwogen zou worden.

De correspondent van de N. R. Ct. voegt hieraan toe dat het wel zeer wenschelijk zoude zijn dat de behandeling dezer zaak onder publieke controle plaats had en dat te lang reeds de militaire rechtspraak daaraan is onttrokken.

Opheffing der niet-openbaarheid van de zittingen voor een bepaald geval lijkt ons uitgesloten, wel zou men bij afzonderlijk Koninklijk Besluit de openbaarheid vóór 1 Januari 1928 kunnen invoeren, maar het komt ons onwaarschijnlijk voor dat men zulks incidenteel zal doen. Dat de openbaarheid echter reeds sinds lang een eisch des tijds is, zal wel geen tegenspraak ontmoeten.

Verbetering.

In de vorige aflevering gelieve men, op bladz. 120, 9den regel v.o., het jaartal 1897 te vervangen door 1889 en op bladz. 131 de eerste alinea, aanvangende met het woord „Alvorens” te doen vervallen.

¹⁾ Dit doelt blijkbaar op een invoering van de gewijzigde R. L. (zie M. R. T. Dl. XVIII, bladz. 109) op 1 Januari 1928; die datum was ons onbekend.

BOEKAANKONDIGING.

Vragen en Antwoorden over het Reglement betreffende de Krijgstucht,

door

J. J. VERMEULEN.

Kapitein, Commandant van de Depot-Compagnie der Politietroepen.

Tweede Druk. - Uitgave van „Mavors” te Arnhem - Prijs *f* 1.—.

Het hierboven genoemde, ons ter bespreking toegezonden, boekje beleefde anderhalf jaar na zijn eerste verschijning, in Juni 1924, reeds een tweeden druk. Voor een werkje op militair-rechtelijk gebied is dit een praestatie en men mag hier dus wel de conclusie uit trekken dat het — om de geijkte term te bezigen — in een behoefte voorziet.

Toch drong zich bij het doorlezen aan ons de vraag op of aan die behoefte niet op betere wijze kon worden voldaan, of de hier gekozen vorm van vragen en antwoorden voor deze materie wel de juiste is. En inderdaad wij meenen — met alle waardeering voor den arbeid die de samensteller er aan besteedde — dat een andere dan deze catechismus-vorm betere resultaten zou hebben gegeven.

De schrijver heeft naar aanleiding van bijna elk artikel van het Reglement een vraag geformuleerd en daarnaast het antwoord gegeven, zoodat vraag + antwoord te samen weer ongeveer het artikel, of een onderdeel ervan, vormen. Als voorbeeld noemen wij art. 11 (2) van het Reglement. De eerste zin van dat lid luidt: „Van den militair mag worden verwacht, dat hij zijn plicht zal „doen met toewijding aan de belangen van den dienst.” De schrijver formuleert nu deze vraag (no. 58): „Wat mag van den militair „worden verwacht ten opzichte van zijn plicht?” Het antwoord luidt dan: „Dat hij deze zal doen met toewijding aan de belangen „van den dienst”. Wij op onze beurt zouden nu deze vraag willen stellen: Kan iemand — hij moge de grootste coryphee op het gebied van het militair straf- en tuchtrecht zijn — hierop het juiste antwoord geven als hij het Reglement niet open naast zich op tafel heeft liggen? En als deze vraag ontkennend moet worden beantwoord, waarvoor dient dan eigenlijk de door den schrijver geformuleerde vraag en antwoord? Voor den onderwijzer zijn zij niet noodig, immers die vindt in de niet-gesplitste alinea van het Reglement precies hetzelfde, en voor den leerling evenmin, want men

zal toch niet vergen dat de leerling, zoo hem de vraag uit het boekje wordt voorgelegd, het antwoord daarop zal kunnen geven zonder het Reglement te raadplegen? Zulks te eischen ware natuurlijk onzin en het resultaat van zoodanig onderwijs zou uitermate teleurstellend zijn.

Vragen kan men stellen omtrent feiten of positieve regelingen. Een vraag b.v. als deze: „Hoe zijn de krijgstuchtelijke straffen „onderverdeeld?” (no. 147), of deze andere — nadat in een voorafgaande vraag aandacht is gewijd aan de quaestie dat een militair zich moet onderwerpen aan genees- of heelkundige behandelingen, uitgezonderd kunstbewerkingen — „mag zoodanige kunstbewerking „dan nooit plaats hebben?” (no. 120) zijn juist, daarop kan de leerling een van-weten-getuigend antwoord geven. Maar zoodra men komt aan de artikelen van het Reglement die den militair „beleeren” willen, zooals de hierboven genoemde eerste zin van art. 11 (2), dan kan men zoo'n „beleering” verduidelijken en — zoo het geval er toe leidt — met voorbeelden toelichten, maar het vragen-en-antwoorden-systeem is daarbij niet op zijn plaats, omdat het niet om *weten*, maar om *begrijpen* te doen is en men als proef op de som niet meer kan vragen dan dat de leerling door weergave in zijn eigen woorden toont de kwestie waarom het gaat begrepen te hebben.

Bij de laatstbedoelde artikelen doen de vragen en antwoorden soms zelfs ietwat komisch aan — hetgeen reeds een sterke aanwijzing is dat het systeem niet deugt — b.v. de vraag no. 53 (ad art. 10 Regl.) „Op welke grondslagen moeten de bevelen berusten?”; „antwoord: „Op rede en billijkheid”; vraag 65 (ad art. 13 Regl.) „beklag over den ontvangen order) „Hoe moet hij dat beklag doen?”, „antwoord: „Op gepaste wijze”.

Bovendien wordt o.i. in het boekje het Reglement te veel als kenbron van het militair tuchtrecht beschouwd, terwijl toch eigenlijk de Wet op de Krijgstucht op dit gebied de hoofdzaak is. Voor onderofficieren — en uit het voorwoord mag worden afgeleid dat het boekje o.a. bestemd is om te dienen bij het onderwijs aan die categorie van militairen — zouden wij liever eerst een bespreking van de hoofdzaken van *die* wet voorop stellen, waaraan zich dan een bespreking van het Reglement kan aansluiten. Nu worden b.v. de krijgstuchtelijke straffen genoemd bij art. 32 en 33 van het Reglement, terwijl zij in die artikelen toch alleen maar overgeschreven zijn uit de Wet op de Krijgstucht. Het schijnt ons wenschelijker toe de leerlingen in de eerste plaats de primaire bron en haar beteekenis als wettelijke regeling te doen onderkennen.

De vragen en antwoorden worden op verschillende plaatsen afgewisseld door toelichtingen en beschouwingen die vaak uit de stukken zijn overgenomen en hier en daar door opmerkingen van den schrijver zelf. Ook beperkte deze zich niet tot het bedoelde Reglement, al bleef dit hoofdschotel, maar behandelde ook af en toe punten uit het Wetboek van Militair Strafrecht en uit de Wet op de Krijgstucht alsmede een enkelen uitvoeringsmaatregel. Gelijk uit het

bovenstaande reeds volgt zouden wij vele der vragen uit het boekje willen missen en de vrijgekomen ruimte aan beschouwingen ten goede laten komen. Ongetwijfeld zal het boekje ook in zijn huidige samenstelling, op vele punten, wel een bruikbare aanvulling van het aan ieder militair verstrekte Reglement betreffende de Krijgstucht kunnen zijn, maar een leerboekje op krijgstuuchtelijk gebied is het niet geworden en wij hopen dat de schrijver, als een derde druk noodig zal blijken, het boekje zal willen omwerken en daarbij afstappen van het vragen-en-antwoorden-systeem dat zich voor deze stof niet leent. Zou schrijvers fantasie hem niet eens kunnen brengen tot een meer moderne „Servitude et grandeur militaires” van A. de Vigny?

Onder het lezen maakte wij nog een enkele aantekening, die misschien bij het gebruik nog van nut kan zijn. Op bladz 41 wordt in de toelichting op een vraag, geformuleerd naar aanleiding van art. 22, onder *d* van het Reglement, opgemerkt dat eenige van de handelingen waardoor de orde en rust verstoord kunnen worden zijn: het in staat van dronkenschap in het openbaar het verkeer belemmeren (art. 426 Sr.) en het verwekken van rumoer en burengerucht waardoor de nachtrust kan worden verstoord (art. 431 Sr.). Deze voorbeelden zijn o.i. minder juist gekozen, immers de feiten omschreven in de artikelen 426 en 431 Sr. zijn *on*-eigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen (art. 2, 5° W. K.) en het Reglement geeft in de bewuste artikelen juist verbodsbepalingen waarvan de overtreding een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert. Op bladz. 63 wordt bij de antwoorden op de vragen 164 en 165 aangehaald de Min. Beschikking van 1 Juli 1923, IIde Afd. no. 80 ¹⁾, en de artt. 14 en 73 W. K. Het is niet duidelijk wat de aanhaling van art. 73 W. K. in dezen beduidt. Het K. B. van 21 April 1922 (Stbl. no. 206) is een uitvloeisel van art. 14, 2de lid W. K.; de onervaren leerling zou er uit kunnen concludeeren dat de Min. Beschikking een uitvloeisel is van art. 73 W. K. en zou — nog een stapje verder gaande — misschien de Beschikking als algemeenen maatregel gaan beschouwen; het lijkt ons daarom beter de verwijzing weg te laten. Bij de toelichting op vraag 169 (bladz. 64) moet art. 63 W. K. vervangen worden door art. 61 W. K.

Tot slot een woord van lof voor de typografische uitvoering van het werkje; deze strekt Mavors tot eer.

Tabel van Lichtingen.

Samengesteld naar den toestand van 1 October 1926.

Uitgave: N. Samsom, Alphen aan den Rijn. Prijs *f* 1.—.

Zoogauw de Dienstplichtwet eenmaal zal hebben doorgewerkt, zal het niet moeilijk meer zijn het tijdstip van overgang van de gewone

¹⁾ Zie M. R. T. Deel XIX, bladz. 118.

dienstplichtigen der Landmacht naar de aanvullingsreserve te bepalen, noch het tijdstip van eindiging van den dienstplicht vast te stellen. Zoolang dit echter nog niet is geschied en het gecompliceerde stelsel, dat onder de werking van de militie-, landweer- en landstormwetten gold, nog nawerkt, is het echter vaak lastig te weten te komen welke verplichtingen op de oud-militie-plichtigen, — landweermannen en — landstormers nog rusten. De hierboven genoemde, jaarlijks bijgewerkte Tabel van Lichtingen, aangevende het jaar van aanvang en van eindiging van den dienstplicht, alsook den vroegeren overgang naar de landweer en den landstorm, beoogt nu hierbij een hulpe te zijn. Door den tabel-vorm kan men zich gemakkelijk oriënteren. Op deze wijze wordt aangegeven de loop van den dienstplicht, zooals deze in het algemeen is. Dat in bijzondere gevallen de toestand eenigszins anders zijn kan wordt in een „Algemeene Opmerking” met voorbeelden gestaafd. Een groot aantal noten licht de in de tabel vermelde data toe.

Stellig zal dit overzicht in staat-vorm, waarvan de jaarlijkse bijwerking sinds 1923 niet meer geschiedt naar den toestand op 1 Augustus, maar naar dien van 1 October — ontslagdatum van de lichtingen (art. 43 Dienstplichtwet) — er veel toe kunnen bijdragen om het geven van antwoord op vragen die de praktijk stelt te vergemakkelijken en vergissingen te voorkomen. Ongetwijfeld zal ook deze nieuwe uitgave aan velen welkom zijn. Jammer echter dat de wetgeving dergelijke hulpmiddelen noodig maakt.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Garnizoenscommandant en het in eersten aanleg aanleg aanhangig maken eener zaak bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Titel VIII, § 2, der Wet van den 5den Juli 1921, Stbl. no. 841, tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht, draagt tot opschrift: *Rechtsmacht van het Hoog Militair Gerechtshof in het bijzonder.* (Artt. 82 t/m 85).

Art. 82 bepaalt dat het Hof in eersten en laatsten aanleg kennis neemt van de strafbare feiten begaan door hen die een hooger rang dan dien van luitenant ter zee der eerste klasse of van kapitein bij de landmacht bekleeden.

Stel, een hoofdofficier wordt verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd. Gaan wij dan na wat te gebeuren staat vóór de zaak door de dagvaarding, vanwege den advocaat-fiscaal aan den beklaagde beteekend, ter terechtzitting van het Hof aanhangig wordt gemaakt. (Art. 76a P. I. ¹⁾).

De P. I. zelve, zooals zij thans luidt, geeft geen voldoende uitsluitel, en wij moeten derhalve de R. L. ²⁾ ter hand nemen, waar toch art. 75 P. I. luidt: „In zooverre in de rechtspleging bij het Hof „niet in deze Instructie wordt voorzien, worden gevolgd de beginselen en de voorschriften bij de regtspleging voor het krijgsvolk „te lande bepaald, voor zooveel aangaat zaken betreffende de zee- „magt overeenkomstig toegepast.” Het art. 75 P. I. geeft uitbreiding aan de in 76 (oud) P. I. uitgesproken toepasselijkheid van de R. L. ten aanzien van het nemen van precedente informatiën, enz. ³⁾

1) Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, zooals zij gewijzigd is bij de Wetten van 21 Nov. 1924, Stbl. No. 532 (Wet tot afschaffing der approbatie van vonnissen en dispositiën door krijgsraden geweest, en, in verband daarmee, toekenning van hooger beroep aan de auditeurs-militair en aan de fiscaals) en No. 533 (Wet tot wijziging van de organisatie van en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof).

2) Regtspleging bij de Landmagt, zooals zij gewijzigd is bij de Wet van 21 Nov. 1924, Stbl. No. 532 (zie bij noot 1).

3) Het vervallen art. 76 P. I. luidde: „In het nemen van precedente informatiën, het beleggen van getuigenissen, het verhooren der gevangenen, zal „het Hof zich regelen naar de beginselen en voorschriften, te dien aanzien, „bij de regtspleging voor het krijgsvolk te lande, bepaald.” (Bij art. 58 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, werd na het woord „gevangenen” ingevoegd de woorden: „, zoomede ten aanzien van de manier van procederen tegen minderjarige beklaagden, die den leeftijd van 18 jaren nog niet hebben bereikt”).

De voorbehandeling in het garnizoen, eindigende met de verwijzing (art. 14 R. L.), geschiedt overeenkomstig de bepalingen van den Eerste Titel R. L., met dien verstande, dat verwezen wordt naar het H. M. G. en dat in plaats van „auditeur-militair” gelezen moet worden „advocaat-fiscaal”. Dit laatste geldt uiteraard ook met betrekking tot art. 15 R. L.

De garnizoenscommandant zendt de beschikking tot verwijzing (art. 14 R. L.), met alle overige stukken betreffende de zaak, aan den advocaat-fiscaal, die, zoo wil het voorkomen, de beschikking enz. het Hof doet toekomen, welk college, ingevolge art. 29 P. I., een commissaris ¹⁾ benoemt tot het nemen van informatiën (gerechtelijk vooronderzoek). De commissaris wordt bijgestaan door den griffier. (Vijfde Hoofdstuk P. I.) ²⁾

De aanhef van art. 29 P. I. geeft eene restrictie: „Tot het nemen „van informatiën *in zaken waarin zulks vereischt mocht worden*” ³⁾ „enz.”, en zoo zullen de informatiën achterwege blijven, indien, overeenkomstig art. 178 R. L., de vereenvoudigde behandeling wordt toegepast (Mem. van Toel. ⁴⁾). Art. 2, I, 1°.), in welk geval de dagvaarding geschiedt zoo spoedig doenlijk na de verwijzing (art. 76a P. I.).

De commissaris, bedoeld in art. 29 P. I. zal — art. 75 P. I. — volgens de beginselen en de voorschriften neergelegd in het Tweede Hoofdstuk, Tweede Titel, R. L. (gerechtelijke informatie in de residentie van den Krijgsraad) de zaak onderzoeken. Het ligt voor de hand dat dit Tweede Hoofdstuk artikelen bevat, welke voor den *raadsheer*-commissaris ⁵⁾ van geene beteekenis zijn, als *b.v.* art. 47 R.L. (Mem. van Toel.); ook art. 42 zal wel geen toepassing vinden, omdat de informatie gehouden wordt door een raadsheer-commissaris en niet door een kapitein van het garnizoen tijdelijk als commissaris fungeerende. In plaats van Krijgsraad, officier-commissaris en auditeur-militair zal uiteraard te lezen zijn resp. Hof, raadsheer-

¹⁾ „Eénen of meer Commissarissen.”

²⁾ Artt. 101 en 104 spreken nog „van de rolle”. Er wordt echter geen rolle meer gehouden, immers art. 75 (oud) P. I., bepalende dat bij provisie, en tot hierin nader zal wezen voorzien, ten aanzien van de manier van procederen zal worden gevolgd de stijl van praktijk, bij den Hove van Holland, tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde, is vervangen door boven aangehaald art. 75 P. I., in verband waarmede het geheele zevende Hoofdstuk P. I. is komen te vervallen. (zie inzonderheid art. 121 (oud) P. I.) en de wijziging, aangebracht in art. 29 P. I.

³⁾ Cursiveering van ons.

⁴⁾ Mem. van Toel. Ontwerp van wet tot wijziging van de organisatie en de rechtspleging bij het Hoog Militair Gerechtshof. (Zitting 1923—1924— 292. No. 3).

⁵⁾ De Mem. van Toel. — noot 2 — noemt de Commissaris van art. 29 P. I. „*raadsheer*-commissaris”. De P. I. maakt geen onderscheid tusschen de burger- en militaire leden van het Hof.

In art. 28 P. I. worden de leden, onverschillig de categorie waartoe zij behooren, betiteld met „Raden”.

De raadsheer-commissaris niet te verwarren met den „rapporteur” (art. 33 P. I.).

commissaris en advocaat-fiscaal. Het hooren van den beklagde en van getuigen, en hetgeen hiermede verband houdt (gebruikmaking van tolken; confrontaties), zal kunnen en moeten geschieden geheel overeenkomstig de voorschriften van meer bedoeld Tweede Hoofdstuk. Vgl. art. 76 P. I. (oud), hiervoor aangehaald.

Na afloop van de informatiën zendt de raadsheer-commissaris alle „ingewonnene verhooren”, en de overige stukken betreffende de zaak, aan den advocaat-fiscaal, die dan bij dagvaarding, behelzende de telastelegging (art. 114, tweede en derde lid, R. L.), de zaak ter terechtzitting van het Hof aanhangig maakt (art. 76a, eerste lid, P. I.).

In afwijking van de bepaling van art. 136, *b*, R. L. zal de raadsheer-commissaris tot de deliberatiën, enz., van het Hof worden toegelaten (art. 23 P. I.). In de Mem. van Toel. (art. 2, I, 2°, tweede lid) is aangeteekend, dat art. 136, *b*, R. L. *niet* op den raadsheer-commissaris van overeenkomstige toepassing zal zijn „nu de P. I. ten dezen blijkbaar van een ander stelsel uitgaat”. (Art. 23 P. I.).

Intusschen, de gewijzigde P. I. wordt ook op andere wijzen geïnterpreteerd.

Zoo wordt door sommigen aanvaard, dat de c.q. door het Hof benoemde raadsheer-commissaris eerst in actie komt *nadat* de advocaat-fiscaal reeds de zaak bij het Hof aanhangig heeft gemaakt; het gerechtelijk vooronderzoek zou alzoo niet kunnen strekken ter voorlichting van den advocaat-fiscaal met het oog op de formuleering van de telastelegging, doch zou geschieden ten behoeve van het Hof. Deze opvatting vindt vooral steun in de slotsinsnede van art. 32 P. I.: „Wanneer in eenige zaken advisen, rapporten, berigten, missives of andere uitgebreide stukken op naam „van het Hof moeten worden opgemaakt, zullen de in die zaak „benoemde commissarissen verplicht zijn, *die stukken te stellen, en „ter goedkeuring in de vergadering te brengen.*”¹⁾

In de eerste plaats vragen wij waartoe dient dan het gerechtelijk vooronderzoek van den raadsheer-commissaris, waar toch — het is van algemeene bekendheid — het Hof *in pleno* zit en hoog houdt het beginsel van „mondelijkheid” en „onmiddellijkheid?” Daarenboven, indien de zaak bijzonder ingewikkeld is, kan het Hof een rapporteur benoemen, die de zaak terdege uitrafelt, het gebeuren in „een behoorlijk recueil” uiteenzet vóór het onderzoek ter terechtzitting aanvangt. (Art. 33 en 34 P. I.).

In de tweede plaats merken wij op, dat bij aanvaarding van het inzicht van hen, die hier aan het woord zijn, de advocaat-fiscaal den beklagde zou moeten dagvaarden in hoofdzaak, zoo niet uit-

1) Cursiveering van ons. Wij zijn geneigd aan te nemen, dat het art. 32 P. I. en de artt. 101 en 104 P. I. (noot 2 op de vorige bladzijde — overblijfselen van den ouden stijl van praktijk bij den Hove van Holland tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde — bij de wijziging van de rechtspleging bij het Hof aan de aandacht ontsnapt zijn.

sluitend, naar aanleiding van den inhoud der beschikking tot verwijzing en bijbehorende stukken. Maar die beschikking maakt uit den grondslag voor de in te winnen gerechtelijke informatiën (art. 14 R. L.), niet meer en niet anders, en zou nu de advocaat-fiscaal bij het achterwege blijven van die informatiën, strekkende te zijner voorlichting, in een eenigszins moeilijke zaak, kunnen komen tot eene deugdelijke telastelegging? Zal hij daartoe steeds over voldoende betrouwbare en volledige gegevens kunnen beschikken?

Wij begrijpen wel, dat men zal aanvoeren: „ja, maar de advocaat-fiscaal zal alvorens het advies, bedoeld in art. 11 R. L., uit te brengen, en ook na ontvangst van de beschikking den garnizoenscommandant kunnen verzoeken nadere gegevens te verschaffen, terwijl art. 84, eerste lid, P. I., hem de gelegenheid biedt meer persoonlijk, meer rechtstreeks op te treden.” Maar kan men met gerustheid verklaren, dat zoodoende de advocaat-fiscaal het best stellen kan zonder de voorlichting, te putten uit een te zijnen dienste staand gerechtelijk vooronderzoek? Zoo ja, waarom dan bij het krijgsraadproces tusschen de beschikking (art. 14 R. L.) en de dagvaarding, behelzende de telastelegging (art. 114 R. L.), te leggen een gerechtelijk vooronderzoek (Eerste en Tweede Hoofdstuk, Tweede Titel, R. L.)?

Onthoudt men den advocaat-fiscaal de voorlichting, welke de uitkomst kan zijn van een gerechtelijk vooronderzoek, dan staat te vreezen, dat, ondanks een ruim gebruik van „althansen”, een werkelijk schuldige niet zelden aan zijne gerechte straf zal ontsnappen, tengevolge van eene vergissing of eene onvolledigheid in de dagvaarding. Bij vonnis zal, ten koste van het krijgstuuchtelijk belang, vrijspraak moeten volgen, ook al zou de advocaat-fiscaal te rade zijn geworden, dat het gebeuren niet tot voldoende klaarheid is kunnen komen, immers met de beschikking tot verwijzing is onherroepelijk uitgemaakt, dat het proces tot het einde zijn beloop moet nemen.

Zij die het gerechtelijk vooronderzoek, c.q. te houden door den raadsheer-commissaris (29 P. I.), niet gevoegd willen zien tusschen de beschikking tot verwijzing (art. 14 R. L.) en de dagvaarding van den advocaat-fiscaal (art. 76a P. I.) zien over het hoofd, dat een hoofdbeginsel van de bij de Wet van den 21sten November 1924, Stbl. no. 533, tot stand gekomen wijzigingen is, te breken met de laatste overblijfselen van den ouden stijl van practijk bij den Hove van Holland tot den jare 1810 in gebruik geweest zijnde (vgl. noot 2 op de vóór-vorige bladz.) en daarvoor in de plaats te stellen uitbreiding, zoo ruim mogelijk, der toepasselijkheid van de beginselen en de voorschriften van de R. L.

Of het gerechtelijk vooronderzoek, te houden door den raadsheer-commissaris, vóór of na de dagvaarding (art. 76a P. I.) plaats vindt, heeft geen invloed op de taak door den garnizoenscommandant te vervullen. Zijne taak als „Gerichtsherr” is in beide gevallen volbracht, althans in hoofdzak, zoodra hij de beschikking tot verwijzing

(art. 14 R. L.), en verdere bescheiden op de zaak betrekking hebbende, den advocaat-fiscaal heeft doen geworden. In hoofdzaak, zeggen wij, omdat natuurlijk de garnizoenscommandant steeds verplicht blijft den advocaat-fiscaal, waar noodig, de behulpzame hand te reiken.

Nog eene andere interpretatie kan ten aanzien van de onderwerpelijke aangelegenheid aan de bepalingen van de gewijzigde P. I. gegeven worden; eene uitlegging, welke, zoo wordt vermeend, het meest rekening houdt met de strekking van art. 75 P. I.: het volgen van de beginselen en voorschriften, bij de R. L. bepaald.

Waarom zou de garnizoenscommandant, na den beklagde naar het Hof te hebben verwezen, niet gerechtelijke informatiën kunnen doen houden door een *officier*-commissaris, overeenkomstig het gestelde in het Eerste en het Tweede Hoofdstuk, Tweede Titel, R. L.? Na afloop van de informatiën zendt de betrokken garnizoenscommandant „alle de ingewonnene verhooren, informatiën en bewijsstukken” aan den advocaat-fiscaal, en eerst dan zou derhalve zijne taak als „Gerichtsherr” beëindigd zijn.

Gelet op de zoo ruime redactie van art. 75 zou, voor het niet dikwerf voorkomend geval, dat een beklagde in eerste instantie voor het Hof terecht moet staan, aanvaard kunnen worden, dat de informatiën buiten de residentie van het Hof ('s Gravenhage; art. 1 P. I.) achterwege blijven. Het belang van het recht en dat van den beklagde zullen hierdoor geenszins geschaad worden. De meerdere onkosten, als die er zijn, zullen al heel gering wezen; financieel nadeel voor den beklagde is uitgesloten, gelet op de bepaling van art. 26 P. I. ¹⁾ (art. 220 R. L.)

Buiten de residentie van het Hof kan het allicht gebeuren, dat in het garnizoen geen officier aanwezig is hooger in rang, of bij gelijkheid in rang van meerderen ouderdom daarin, dan beklagde (art. 38 R. L. ²⁾); in de residentie van het Hof zal zich dit niet voordoen.

Bij laatstbedoelde manier van procederen zal het art. 29 P. I. wel alle beteekenis verliezen, waar het dan niet meer zal voorkomen, dat na de dagvaarding de zaak nog eene informatie door den raadsheer-commissaris „vereischt”. Wij meenen te weten, dat toch al sedert jaren de benoeming van een commissaris bedoeld in art. 29 P. I., en ook van een rapporteur (art. 33 P. I.), niet geschiedt.

Hoe het zij, een ieder, die zijn oor te luisteren heeft gelegd, zal wel weten, dat bij garnizoenscommandanten niet zelden onzekerheid aanwezig is omtrent hetgeen den „Gerichtsherr” te doen staat, indien op een persoon, als bedoeld in de artt. 82 en 83 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, de verdenking rust een strafbaar feit

1) Wet van 31 October 1912 (Stbl. no. 337).

2) Zie het corresponderend art. 115 R. L., dat wijst op de noodzakelijkheid den Krijgsraad te vestigen in eene groote *garnizoensplaats*, als b.v. Amersfoort.

te hebben begaan, en o.i. moet die onzekerheid worden opgeheven, ook al omdat zij aanleiding kan geven, dat een garnizoenscommandant maar al te gauw bevindt, dat eene zaak, ook zelfs als zij een ernstig karakter draagt, buiten den rechter, i.e. het Hof, kan worden afgedaan (artt. 10 en 12 R. L.). ¹⁾

X.

De geachte inzender stelt in bovenstaand opstel drie meeningen naast elkaar zonder duidelijk voor een van die meeningen partij te kiezen. Wij willen niet nalaten als onze opvatting uit te spreken dat de eerste oplossing de juiste is, dus verwijzing naar het Hoog Militair Gerechtshof door den Garnizoens-commandant, na advies van den Advocaat-Fiscaal, opzending van de stukken aan laatstgenoemde autoriteit, en, indien noodig, aanwijzing door het Hof van een, wij zouden liever zien twee raadsheeren-commissarissen, één rechtsgeleerd en een militair lid althans in zaken die zich in een militaire omgeving hebben afgespeeld, tot het houden van de instructie. Daarop volgt dan de dagvaarding door den Advocaat-Fiscaal overeenkomstig art. 76a P. I. Op deze wijze worden de „beginzelen en voorschriften bij de regspleging voor het krijgsvolk te lande bepaald” (art. 75 P. I.) logisch „gevolgd” en dit is ook o.i. de gedachtengang geweest van den wetgever bij het vaststellen in 1924 van den nieuwen tekst van art. 75 P. I. (Men zie de M. v. T. bij dit artikel).

Wij willen er bij deze oplossing nog op wijzen dat, naar ons oordeel, eene instructie door een of meer raadsheeren-commissarissen steeds noodig is behalve in het geval van de verkorte procedure (art. 78 e. v. R. L.). Het voorschrift van art. 29 P. I. dat het Hof eenen of meer commissarissen benoemt „tot het nemen van informatiën in zaken waarin zulks vereischt mocht worden” moet o.i. in dien zin

1) In verband hiermede brengen wij in herinnering, dat de commandeerende officier van het korps, ingevolge art. 10 R. L., van zijne beslissing en bevinding (artt. 7 t/m. 9 R. L.) moet kennis geven aan den garnizoenscommandant, indien:

a door hem eene beslissing is genomen, als bedoeld in de artt. 8 en 9 R. L. ontrent een feit niet vallende onder art. 2, 1°, van de Wet op de Krijgstucht.

b bij hem twijfel bestaat of de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan;

c hij van oordeel is, dat een der gevallen, bedoeld in art. 42 van de Wet op de Krijgstucht aanwezig is, of wel

d dat de zaak voor den militairen rechter moet worden gebracht.

Met betrekking tot *a* merken wij op, dat het voorschrift in het leven is geroepen, opdat de garnizoenscommandant zou kunnen ingrijpen, indien een zgn. oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp (art. 2, 2°—6°, Wet op de Krijgstucht) ten onrechte disciplinair is afgehandeld (art. 57 Wet op de Krijgstucht; artt. 11 en 197, tweede lid, R. L.). Wij meenen dat de toepassing van het voorschrift te wenschen laat en dat het aanbeveling zou kunnen verdienen, dat de commandeerende officier in het militaire arrondissement (Besluit 12 Maart 1923, Stbl. no. 65) de aandacht van korps- en garnizoenscommandanten vestigt op de wettelijke verplichting, vervat in art. 10 R. L.

worden verstaan. Daarheen wijst de Memorie van Toelichting, welke ten aanzien van deze nieuwe zinsnede opmerkt: „Aan de werkzaamheid van commissarissen zal slechts behoefte zijn voor het nemen van informatiën in zaken, die in eersten aanleg worden berecht, voor zooveel althans op deze niet de vereenvoudigde behandeling (zie art. 178 v.v. R. L.) wordt toegepast”, en eerst dan volgt de rechtspleging in eersten aanleg bij het Hof — overeenkomstig art. 75 P. I. — het beginsel van de R. L.: steeds instructie, behalve bij de verkorte procedure.

De inzender meende echter te weten dat sedert jaren geen commissaris is benoemd en ook wij hebben hooren verzekeren dat het Hof bij behandeling van zaken in eersten aanleg, ook bij de niet-verkorte procedure, geen commissarissen benoemt. Blijkbaar meent het Hof dus dat het begin van art. 29 P. I. zóó moet worden gelezen dat informatiën slechts worden gehouden indien het college zulks vereischt acht en vat dit dan nog zeer ruim op.

Thans keeren wij terug tot de tweede oplossing door den inzender gegeven. Deze komt ons op de door hem aangegeven gronden onjuist voor. Het argument aan art. 32 P. I. ontleend is o.i. niet sterk. Is het inwinnen van informatiën in den geest van den Tweeden Titel R. L. te brengen onder „het opmaken van adviezen, rapporten, enz. op naam van het Hof?” Wij zouden meenen van niet, maar zelfs al ware dit zoo, dan is art. 32 toch alleen maar blijven bestaan, omdat men in 1924 er zich niet van bewust is geweest dat in dat artikel een beletsel kon worden gezien tegen de practijk die men zich voorstelde dat zou worden gevolgd; daarom zouden wij aan dit artikel niet een zóó hooge waarde willen toekennen, dat daardoor de procesgang van de Rechtsplegingen: informatiën en daarna tenlastelegging, onmogelijk wordt gemaakt.

Wat de derde oplossing, door den inzender genoemd, betreft, meenen wij dat de inderdaad ruime omschrijving van art. 75 P. I. àl te ruim wordt opgevat. De garnizoenscommandant zou een zaak naar het Hoog Militair Gerechtshof verwijzen, maar een officier-commissaris zou die zaak onderzoeken. Indien het een garnizoenscommandant betreft buiten de residentie van het Hof, zou het Eerste Hoofdstuk van den Tweeden Titel R. L. als niet geschreven moeten worden beschouwd. Men volgt dan o.i. niet de beginselen en voorschriften van de R. L., maar schept een nieuwen procesgang hetgeen niet geoorloofd is. Men ziet daarbij ook over het hoofd, dat het Hof altijd een eigen stelsel van informatiën heeft gehad en gevolgd onder leiding van twee à drie eigen commissarissen. Hierin is geen wijziging gebracht; slechts de oude vormen van vóór 1810 zijn ver-rangen door de beginselen van de R. L.

Red. M. R. T.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1926—1927 — 95.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 372 der Zitting 1925—1926).

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het onderzoek van dit wetsontwerp door de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht heeft tot de navolgende uitkomsten geleid.

De Commissie kan zich met de voorgestelde wetswijzigingen, die meerendeels een uitvloeisel zijn van door ons land aangegane internationale verplichtingen, in het algemeen vereenigen.

Zonder tegen het wetsontwerp bezwaar te willen maken, wenschte een lid der Commissie toch als zijn opvatting uit te spreken, dat van verscherping der strafbepalingen tegen zedendelicten weinig nut is te verwachten, indien zij niet gepaard gaat met maatregelen in het belang der cultureele verheffing.

De opmerking werd gemaakt, dat blijkens de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp, dat geworden is de wet van 17 Juli 1923 (*Staatsblad* n°. 359) tot goedkeuring van het Verdrag ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen, op 30 September 1921 ter onderteekening neergelegd op het Secretariaat-Generaal van den Volkenbond, de onderteekening van het verdrag is geschied zoowel voor het Rijk in Europa, als voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. In verband daarmee werd gevraagd, of het de bedoeling is ook de strafwetgevingen van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao spoedig met den inhoud van het verdrag in overeenstemming te brengen.

Gevraagd werd, of het Rijksbureau betreffende de bestrijding van den vrouwenhandel en van den handel in ontuchtige uitgaven, gevestigd te Amsterdam, wel voldoende geoutilleerd is. Beschikt de directeur over voldoende ambtelijke hulp en materiele hulpmiddelen om zijn taak, die voor een belangrijk deel op internationaal gebied ligt, naar eisch te vervullen?

Artikel I.

Art. 240. Waar de strafbepaling van het eerste lid zich ook richt tegen de vertooning van voor de eerbaarheid aanstootelijke films, werd gevraagd, of zoodanige vertooning in taalkundigen zin wel onder het begrip „openlijk ten toon stellen” valt te brengen en of het daarom niet gewenscht is met het oog daarop in het artikel ook te spreken van „openlijk vertoonen”.

Ten aanzien van de nieuwe strafbepaling in het voorgestelde tweede lid van het artikel werd door enkele leden der Commissie opgemerkt, dat deze aanvulling van het Wetboek van Strafrecht door het tractaat niet wordt geëischt. Deze leden verklaarden zich niet geheel overtuigd van de wenschelijkheid dier aanvulling, omdat op dit gebied gevaar ontstaat voor een zekere „censuur”.

Van andere zijde werd hiertegen aangevoerd, dat de repressie van de verspreiding van pornografische geschriften op het oogenblik juist zeer veel te wenschen laat en de wenschelijkheid van het voorgestelde tweede lid op blz. 2 onderaan der Memorie van Toelichting overtuigend is aangetoond.

Eenige leden der Commissie merkten op, dat de term „ernstige reden heeft om te vermoeden” een nieuw element brengt in onze culpose misdrijven. Zij zouden daarom de voorkeur geven aan de uitdrukking „weet of redelijkerwijze moet vermoeden” die is gebezigd in art. 437*bis* van het Wetboek van Strafrecht. Men verkrijgt daardoor het voordeel van eenheid van terminologie en ontkomt tevens aan het bezwaar, dat een begrip wordt gebruikt, waarin een subjectief element schuilt, dat de toepassing van de strafbepaling zeer moeilijk kan maken.

Art. 250ter. Gevraagd werd, of het niet beter is te lezen: „handel in meerderjarige vrouwen en in minderjarigen”, of „menschhandel”, dan wel in het voorgestelde artikel de woorden „van het mannelijk geslacht” te doen vervallen.

Aldus vastgesteld 15 November 1926.

HEEMSKERK.
 MARCHANT.
 VAN SASSE VAN YSSELT.
 SANNES.
 VAN SCHAIK.
 KATZ.
 KNOTTENBELT.

VRAGENBUS.

Artikel 7 van het hoofdstuk „Indische Justitieele Zaken” der Indische marinevoorschriften.

De Officier van Administratie 1e kl. J. W. Tinga, geplaatst bij het Departement der Marine te Weltevreden, zendt ons het volgende schrijven:

Naar aanleiding van Uw onderschrift voorkomende onder de legerorder handelende over het in arrest stellen van dienstweigeraars (M. R. T. XXI blz. 422), in welk onderschrift door U met betrekking tot het voorschrift van die legerorder bezwaren naar voren werden gebracht omdat volgens de wet met de instructie is belast de officier-commissaris in het garnizoen, waar de verwijzing plaats vindt, en het voorschrift van bedoelde legerorder daarvan geheel afwijkt, wilde ik Uwe aandacht vestigen op een marinevoorschrift, dat een dergelijke afwijking van de wet inhoudt.

Bedoeld voorschrift als artikel 7 opgenomen in het hoofdstuk „Indische Justitieele Zaken” van de verzameling van voorschriften voor de zeemacht in Nederlandsch-Indië (deel I) luidt:

„(1). De inhoud van de artikelen 8, 25 en 26 R. Z. belet den „vlootvoogd niet om, indien zulks hem wenschelijk voorkomt, bij „eene verwijzing naar den krijgssraad te gelasten, dat de informatiën „zullen worden genomen aan boord van een onder zijne rechtstreeksche bevelen gesteld schip, hetwelk zich niet bevindt ter plaatse „waar de krijgssraad resideert.

„(2). De commandant van zoodanig schip zal in dat geval het „onderzoek aan den door hem benoemden of alsnog te benoemen „officier-commissaris opdragen.”

De commandant van een schip als bedoeld in dat artikel heeft n.l., doordat hij onder bepaalde omstandigheden het verwijzingsrecht bezit, de bevoegdheid om een officier-commissaris te benoemen, die nu volgens genoemd artikel een instructie moet voeren in een zaak, die niet door zijn commandant is verwezen.

Indien de redactie mijne meening deelt, dat we hier een geval hebben analoog aan bedoelde legerorder, waartegen U bezwaren opperde, dan zou ik het zeer op prijs stellen als U in het tijdschrift eenige woorden zoudt willen wijden aan bovenstaand artikel.

Ik wil hierbij nog aanteekenen, dat vóór de vaststelling in 1919 van het huidige hoofdstuk Indische Justitieele Zaken, waarin genoemd artikel 7 het eerst voor kwam, bij het Departement der Marine te Weltevreden eene andere meening gehuldigd werd, waarbij ik als voorbeeld wil noemen de diefstalzaak in 1918 van 11 bij de gezantschapswacht te Peking geplaatste mariniers, in welke zaak ondergeteekende als secretaris was toegevoegd aan den officier-commissaris belast met de instructie.

Toen indertijd op het Departement der Marine te Weltevreden betreffende die zaak het proces-verbaal van voorloopig onderzoek met het advies van den fiscaal bij den zeekrijgsraad te Soerabaja ontvangen was en nadat er beslist was, dat de instructie in verband met den omvang der zaak niet zou geschieden door den officier-commissaris te Soerabaja op vraagartikelen, doch dat er een officier-commissaris en een secretaris vanuit Nederlandsch-Indië naar Peking zouden worden gezonden om aldaar de informatiën te houden, heeft het een punt van bespreking uitgemaakt, wie deze zaak zou verwijzen n.l. of de commandant der zeemacht of de commandant van genoemde gezantschapswacht, welke wacht werd beschouwd als een schip, hetwelk zich niet bevindt ter plaatse of in de onmiddellijke nabijheid van de standplaats van den krijgsraad.

Het resultaat was, dat — nu het noodzakelijk was om de instructie te Peking te doen voeren en de wet eischt, dat informatiën door den officier-commissaris te Peking uitsluitend genomen kunnen worden in zaken, welke door den commandant van de gezantschapswacht te Peking zijn verwezen — bedoelde 11 mariniers door den commandant van de gezantschapswacht naar den zeekrijgsraad werden verwezen.

Gaarne voldoen wij aan het ons gedaan verzoek.

*Inderdaad is er overeenkomst tusschen het voorgeschrevene in de Legeorder, waaraan wij op bladz. 422 van den vorigen jaargang van ons Tijdschrift een onderschrift toevoegden en het bepaalde in het hierboven aangehaalde art. 7 van het hoofdstuk „Indische Justitieele Zaken” der Indische marine-voorschriften, immers op het eerste gezicht wordt in beide gevallen de instructie gevoerd door een officier-commissaris die **niet** is benoemd door de autoriteit die de zaak naar den krijgsraad heeft verwezen.*

Intusschen het geval ligt hier toch anders dan bij de Landmacht, omdat in de Regtspleging Landmacht geen equivalent van art. 25 R. Z. bestaat en het mogelijk is dat artikel zóó te lezen, dat daarin de scheiding tusschen de verwijzingsautoriteit en dengene die den officier-commissaris benoemt, ligt opgesloten.

Bedoeld artikel 25 is tezamen met de overige artikelen van het Eerste Hoofdstuk van den Tweeden Titel door het tweede Gewijzigd Ontwerp ingevoegd. ¹⁾ Uit den brief van den Minister van Justitie, van Marine en van Oorlog d.d. 20/23/30 Mei 1910, die dit Ontwerp begeleidde, blijkt dat de invoeging van dit, met Titel 2 Hoofdstuk I R. L. overeenkomende, hoofdstuk noodig werd geacht om, ook bij instelling van één krijgsraad, aan de directeuren en commandanten van de directiën waar een krijgsraad niet zou resideeren, het verwijzingsrecht ten aanzien van onder hunne bevelen dienende militairen te verzekeren en het nemen van gerechtelijke

¹⁾ Enkele wijzigingen door het Nader Gewijzigd Ontwerp (Maart 1912) aangebracht kunnen hier buiten beschouwing blijven.

informatiën in de directie, waar rechtsingang verleend was, mogelijk te maken.

Naast deze directiën waar geen krijgsraad was, stond de directie waar die wèl was en de overige eenheden waarop een krijgsraad resideerde, en de informatiën daarin werden geregeld in het Tweede Hoofdstuk van den Tweeden Titel. Blevén dus over de verschillende soorten schepen alleen; die werden in art. 25 genoemd en te dien aanzien werd bepaald dat de informatiën zouden worden gehouden overeenkomstig de in Hoofdstuk I van den Tweeden Titel omschreven beginselen.

Wat beduidt dat? Dat ook het beginsel van art. 14 R. Z. (de officier-commissaris neemt slechts informatiën in de door den Commandant die hem benoemd heeft naar den zeekrijgsraad verwezen zaken) ten aanzien van die schepen alléén zou gelden, of werden met die beginselen slechts de andere bepalingen van het bedoelde Hoofdstuk bedoeld en beteekende het laatste lid van art. 25 R. Z. „De benoeming van den Officier-Commissaris en van den „Secretaris geschiedt door den Commandant van elk zoodanig „schip” dat bij die „schepen alleen” het verwijzingsrecht in andere handen lag dan van hem die den Officier-Commissaris benoemde?

Wij zouden meenen het eerste. Het meest ligt voor de hand dat men die in art. 25 R. Z. bedoelde schepen geheel heeft willen beschouwen, evenals de in de andere artikelen van dat Hoofdstuk bedoelde directies, als „garnizoenen” waar geen krijgsraad resideert. Overeenkomstig daarmede is in de practijk ook steeds gehandeld. Immers het verwijzingsrecht dat in art. 8, (2°) 5° Justitieele Zaken is geconstrueerd voor den commandeerende-officier van een schip behoorend tot een ander commando, indien dat schip zich niet bevindt ter plaatse of in de onmiddellijke nabijheid van den krijgsraad, berust op de gedachte dat in art. 25 niet alleen het benoemingsrecht van een officier-commissaris, maar ook het verwijzingsrecht aan de daar genoemde commandanten is gegeven.

Intusschen dit verwijzingsrecht is niet zoo heel stevig gefundeerd omdat art. 8 R. Z. en tegenwoordig — na de Invoeringswet Militaire Straf- en Tuchtrect — ook art. 8a R. Z. het verwijzingsrecht toekennen aan commandeerende-officieren van een directie, vloot, eskader of minder smaldeel en — bij gebreke van een dezer autoriteiten — aan den commandeerende-officier die den krijgsraad, tot de kennismeming van de zaak bevoegd, bijeenroept, maar niet reppen van den commandant van een schip als in art. 8 (2), 5° J. Z. bedoeld. (Zie de Nota die tot vaststelling van de artikelen 8 en 10 J. Z. heeft geleid in M. R. T. Deel XV, bladz. 325).

Een van de argumenten welke in deze Nota naar voren worden gebracht, is dat art. 8 R. Z. ook niet noemt den commandeerende-officier van een „schip, niet behoorend tot een vloot, eskader, enz., dat zich buiten het Rijk in Europa alleen bevindt (art. 8 (2), 4° J. Z.) en dat daaruit dus blijkt dat art. 8 R. Z. de toekenning van het verwijzingsrecht niet uitputtend regelt. De commandant van een

zoodanig schip, waarop een krijgsraad zitting kan houden, moet toch het verwijzingsrecht bezitten en daarom — zoo redeneert men — mag dus wel worden aangenomen dat het de bedoeling is geweest — al is ook dat dan niet gezegd — dat de commandanten van de schepen alleen, genoemd in art. 25 R. Z., het verwijzingsrecht óók zouden bezitten. Dit argument heeft thans echter minder kracht dan vóór de tusschenvoeging van art. 8a R. Z., Indien men n.l. de kwestie van het al of niet zetelen van een krijgsraad aan boord van een schip als bedoeld in art. 8 (2) 4° J. Z. maar zóó ziet, dat aan boord van een zoodanig schip altijd een krijgsraad is, bevoegd tot kennisneming van alle strafzaken, maar deze alleen voor het bijzondere geval dat waarschijnlijk binnen twee maanden andere oorlogsschepen zullen worden ontmoet enz. (art. 117 R.Z.) niet mag bijeenkomen, dan is het verwijzingsrecht van de commandanten van schepen als bedoeld in art. 8 (2) 4° J. Z. door dat art. 8a binnen de wet gebracht.

Wij gelooven niet dat dit de bedoeling is waarmede art. 8a in de Rechtspleging is gebracht, immers van dat „schip niet behoorend tot een eskader, zich alleen bevindend buiten het Rijk in Europa” werd bij de toelichting met geen woord gerept. Deze toelichting luidt: „Het geval zou zich kunnen voordoen, dat wel een bevoegde „krijgsraad (de materie der bevoegdheid wordt in de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrect immers uitvoerig geregeld. Red.), „maar niet een autoriteit bevoegd tot verwijzing naar dien krijgsraad is aangewezen. Het artikel, waarvan de redactie overeenkomt met die van art. 13, tweede lid, van de Rechtspleging bij de „Landmagt, strekt om in deze leemte te voorzien.” En dit wijst ontegenzeggelijk meer heen naar bijzondere gevallen als b.v. door Mr. Jutte in zijne bijdrage: „Opmerkingen naar aanleiding van het Ontwerp-Invoeringswet militair straf- en tuchtrect” (M. R. T. Deel XVI, bladz. 205, zie speciaal bladz. 212) zijn genoemd, als naar het onderschuiven van een wettelijken grond aan het steeds als bestaand aangenomen verwijzingsrecht van den commandant van het niet tot een eskader behoorend schip, alleen buiten het Rijk in Europa.

Wat er van die bedoeling zij, art. 8a kan zoo worden opgevat dat het aan dat bedoelde verwijzingsrecht wel een wettelijken grond verschaft en dan is het mogelijk, dat men de argumenten die overblijven — en dat is eigenlijk niet veel meer, dan dat bij de wijziging van de R.Z. de bedoeling heeft voorgezeten ook buitenlands eene regeling te treffen overeenkomend met het voor Nederland ontworpen stelsel, en dus de commandanten van de schepen in art. 25 R. Z. genoemd, in dezelfde positie te brengen als de commandanten der directies waar geen krijgsraad resideert (zie de genoemde Nota t. a. p. bladz. 328) — niet sterk genoeg acht om de conclusie te dragen, dat art. 25 R. Z. niet alleen een benoemingsrecht van een officier-commissaris, maar ook een verwijzingsrecht opdraagt.

Meent men zulks, dan is het bedoelde artikel 7 van het hoofdstuk „Indische Justitieele Zaken” zonder bedenking, maar men geve

zich er dan wel rekenschap van, dat men door die opvatting het verwijzingsrecht van den commandant, bedoeld in art. 8 (2) 5° J. Z., prijs geeft en dat de commandant van een schip dat blijft behooren onder het commando van den Commandant der Zeemacht, maar hetwelk zich b.v. bij Nieuw-Guinea bevindt, niet naar den krijgsraad mag verwijzen. Zulks is voor de practijk onmogelijk maar dan zal de oplossing moeten worden gezocht in het losmaken van dat schip van het commando van dien vlagofficier zoodat het wordt een schip niet behoorend tot een eskader enz. dat zich alleen buiten het Rijk in Europa bevindt (art. 8 (2) 4° J. Z.).

Gelijk wij boven reeds opmerkten zouden wij van meening zijn dat art. 25 R. Z. zóó moet worden opgevat, dat daaruit zoowel een verwijzingsrecht als een benoemingsrecht voortvloeit en wij zouden dus het bepaalde in art. 8 (2) 5° willen behouden.

Ook dan kan art. 7 van de Indische Justitiele Zaken nog verdedigd worden, maar dan zal men in het tweede lid van dat artikel een algemeen gestelde benoeming door den Commandant der Zeemacht moeten zien.

Het artikel 25 R. Z. schept, volgens de door ons voorgestane opvatting, rechtskundig een nieuw en apart commandement buiten de residentie van den krijgsraad, welks ressort in mindering komt van den omvang van het commandement van den vlootvoogd onder wien het schip ressorteert. Nimmer is echter artikel 25 R. Z. zóó opgevat, dat bij elke tijdelijke verwijdering van de standplaats een afzonderlijk „rechtsgebied” ontstond; zulks wordt door de omstandigheden bepaald. Nu is er plaats voor de redeneering dat degene die heeft te beoordeelen of dat „rechtsgebied” gevormd zal worden, de Vlootvoogd moet zijn die het schip onder zijne rechtstreeksche bevelen heeft en houdt. Hieruit volgt dat die Vlootvoogd, als de omstandigheden daartoe leiden, ook op een schip als bedoeld in art. 8 (2) 5° J. Z. zelf naar den krijgsraad kan verwijzen. Doet hij dat echter, dan moet ook een door hem benoemden officier-commissaris de zaak onderzoeken, zulks zit onverbrekkelijk aan elkaar vast, ook — volgens de hierbedoelde opvatting — in art. 25 R. Z. Die te benoemen officier-commissaris treedt dan op als plaatsvervanger van den door den Vlootvoogd te Soerabaia benoemden officier-commissaris.

Een dusdanige benoeming kan echter moeilijk door den Vlootvoogd geschieden daar deze misschien niet geheel op de hoogte zal zijn van de omstandigheden op het van zijn standplaats afwezige schip, daarom moet — in deze opvatting — o.i. dan ook in het tweede lid van dat art. 7 niets anders gelezen worden dan een algemeen benoemingsbesluit waardoor de vlootvoogd de op het schip reeds aangewezen officier-commissaris ook voor de door hem, vlootvoogd, te verwijzen zaken als zoodanig benoemt.

Of art. 7, bovenbedoeld, volgens onze opvatting dan juist is? Wij kunnen niet ontkennen dat de zaak eenigszins wringt. Het tweede

lid bevat wel een benoeming in hoogst eigenaardigen vorm, maar de praktijk brengt vooral in Indië vaak zooveel moeilijkheden met zich, dat het van hier uit moeilijk te beoordeelen is of deze wringende bepaling had kunnen worden vermeden. Wel zou het o.i. aanbeveling verdienen om, als men zich niet stelt op het hierboven besproken standpunt dat art. 25 R. Z. scheiding van verwijzing en benoeming kent en de besproken consequentie daarvan, opheffing van het verwijzingsrecht van den commandant van het schip bedoeld in art. 8 (2) 5° J. Z. niet aanvaardt, het tweede lid, om de bedoeling tot haar recht te doen komen, anders te redigeeren b.v. „In het in het eerste lid bedoelde geval wordt de officier, die door den commandant van zoodanig schip voor de functie van officier-commissaris belast met het onderzoek der door dien commandant naar den krijgsraad verwezen zaken is aangewezen, geacht benoemd te zijn als plaatsvervangend officier-commissaris in de door den vlootvoogd verwezen zaken. Heeft de hier bedoelde aanwijzing door den commandant nog niet plaats gehad, zoo geschiedt deze zoo spoedig mogelijk na ontvangst van de beschikking tot verwijzing. 1) Ten aanzien van den secretaris is het hier bepaalde van overeenkomstige toepassing.”

Uit het bovenstaande volgt dat wat de quaestie van de diefstalzaak te Peking betreft o.i. met het oog op de wel aanvaardbare redeneering dat de vlootvoogd uit kan maken dat in een bijzonder geval hij, ten aanzien van een schip dat verkeert in het geval bedoeld in art. 8 (2) 5° J. Z., het verwijzingsrecht aan zich wenschte te houden, de verwijzing door den Commandant der Zeemacht, mits deze dan ook den officier-commissaris en den secretaris benoemde, te verdedigen valt. De verwijzing naar den krijgsraad en de benoeming van den officier-commissaris beide door den Commandant van de Gezantschapswacht te Peking was, als men zich stelt op het door ons en ook blijkbaar door den samensteller van het hoofdstuk „Justitieele Zaken” ingenomen standpunt omtrent de bedoeling van art. 25 R. Z., natuurlijk volkomen juist.

Ten slotte vermelden wij nog volledigheidshalve dat wat de marine in Nederland betreft, na opheffing van het afzonderlijk commandement Middelburg, de officier van administratie van het Wachtschip te Vlissingen door den Vlootvoogd te Willemsoord is benoemd tot plaatsvervangend officier-commissaris en als zoodanig instrueert de door den Vlootvoogd te Willemsoord naar den krijgsraad verwezen zaken, welke betreffen schepelingen die in Vlissingen dienen. Eene regeling dus die min of meer overeenkomt met hetgeen wij in het bedoelde art. 7 zouden willen lezen.

1) Dit is noodig, omdat men niet kan spreken van de officier die in voorkomende gevallen tot officier-commissaris zal worden benoemd, daar zulks slechts een verwachting uitdrukt en de benoeming als plaatsvervangend officier-commissaris natuurlijk alleen kan worden vastgekoppeld aan die reeds plaats gehad hebbende andere benoeming.

II A. dat hij op of omstreeks den 27en November 1925 aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord een spaarbankboekje der Rijkspostspaarbank kantoor Helder No. 41464, toebehoorende aan W. v. L., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich dat boekje wederrechtelijk toe te eigenen;

althans dat hij ten tijde en ter plaatse voornoemd opzettelijk voormeld spaarbankboekje, toebehoorende aan W. v. L., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, nadat hij den briefomslag, waarin dat boekje ingesloten was, bij vergissing opengemaakt had en bemerkte had dat zich daarin dat boekje bevond, dat niet van hem was, welk boekje hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

II B. dat hij op of omstreeks den 27en November 1925 te Helder opzettelijk door aan den matroos-zeemilicien D. A. twee gulden, althans een bedrag van ongeveer 2 tot 5 gulden van de te verkrijgen opbrengst te beloven, dien persoon heeft trachten te bewegen tot het misdrijf van valsheid in geschrift door het plaatsen van een valsche handteekening, wanneer dat van hem gevraagd zou worden door den dienstdoenden ambtenaar der Rijkspostspaarbank op het hierna te noemen postkantoor, op een kwitantie wegens terugbetaalde gelden door de Rijkspostspaarbank, teneinde van het spaarbankboekje der Rijkspostspaarbank kantoor Helder No. 41464, toebehoorende aan W. v. L. en waarvan A. in geen enkel opzicht bevoegd was gelden af te nemen, een bedrag van *f* 10 of daaromtrent af te nemen, zijnde voormelde kwitantie bestemd door het desbevoegd administratief gezag om tot bewijs van de terugbetaling van spaargelden door die Bank te dienen, om voormelde kwitantie aldus opzettelijk valschelijk op te maken, met het oogmerk om de aldus valschelijk opgemaakte kwitantie aan voormelden ambtenaar als echt en onvervalscht aan te bieden, kunnende uit dat gebruik eenig nadeel ontstaan;

althans heeft trachten te bewegen tot het misdrijf van oplichting, door zich, met het oogmerk om zichzelf of/en hem, B., wederrechtelijk te bevoordeelen, voor te doen als de eigenaar van het spaarbankboekje der Rijkspostspaarbank kantoor Helder No. 41464, toebehoorende aan W. v. L., dus door dezen van L. te personificeeren en geheel als deze persoon op te treden, den dienstdoenden ambtenaar van de Rijkspostspaarbank te Helder te bewegen tot afgifte van een bedrag van *f* 10 (tien gulden) of daaromtrent, als gedeeltelijk te goed staande op voormeld spaarbankboekje;

zijnde voormeld misdrijf of een strafbare poging daartoe niet gevolgd door de van zijn, beklaagde's, wil geheel onafhankelijke omstandigheid, dat voormelde A. volstrekt geweigerd heeft zijne medewerking daartoe te verleenen;

III. dat hij, dienende als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, aldaar, op den 30en November 1925 te ongeveer 11 uur n.m., in tijd van vrede, met het oogmerk om

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 28 Juli 1926.

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapt. Luitenant ter Zee J. Bosma, Officieren van Administratie 1e klasse E. G. P. van Sijpveld en J. W. Goossens, en Luitenant ter Zee 1e klasse A. E. Ernste.

Fiscaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e klasse.

Raadsman: Mr. H. P. M. Kraakman.

Desertie in tijd van vrede, tweemaal gepleegd onder strafverzwarende omstandigheden.

Diefstal of verduistering?

Mislukte poging tot uitlokking van een misdrijf (art. 134bis Sr.).

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiscaal tegen B., Marinier 3e klasse, oud 22 jaar, geboren te Meerssen, gedetineerd in het Provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 9 November 1925 en dd. 9 Juni 1926;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den Krijgsraad dd. 15 Juli 1926, en het aan den voet van dat bevel den beklagde ten laste gelegde:

I. dat hij dienende als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Heemskerk” liggende te Stockholm, aldaar, in het buitenland op den 29en Juli 1925 te ongeveer 6 u. 30 v.m., in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 5en October 1925 vrijwillig aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Helder heeft teruggemeld;

hebbende hij door voormeld feit de verdere reis van Hr. Ms. „Heemskerk” in de buitenlandsche wateren, waartoe het bevel hem bekend was, waarbij dit schip op den 29en Juli 1925 van Stockholm zou vertrekken, welk vertrek op het bepaalde tijdstip dan ook heeft plaats gehad, in 't geheel niet medegemaakt;

zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 31en Mei 1926 vrijwillig op zijn schip heeft teruggemeld;

hebbende hij zich tijdens voormeld feit naar het buitenland (België) verwijderd en voormeld feit gepleegd tengevolge van samenspanning of/en gezamenlijk met den stoker 2e klasse N. v. T.;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 16 Juli 1926, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkomst en de daarop gestelde telastlegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, 28 Juli 1926, des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met aftrek van het preventief arrest sedert 31 Mei 1926 en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 25 Juli 1923 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder I ten laste gelegde: dat een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Heemskerk dd. 29 Juli 1925 inhoudt:

onder: „Reewacht van 25 Juli 1925 te Stockholm”. „Maken door „fluiten en aanplakken bekend dat het schip 29 Juli 1925 naar zee „zal vertrekken.”;

onder: „ H. W. en D. W. van 29 Juli 1925”: „Mankeert van „passagieren sinds 6 u. 30 D. W. 29/7-25 Marinier 3e klasse B. „(3094).”;

onder: „Reewacht van 29 Juli 1925”: „1 u. 5 Ontmeeren, stoomen „haven Stockholm uit. Mankeert van passagieren Marinier 3e klasse „B.”;

Overwegende dat een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord dd. 7 October 1925 inhoudt:

onder: „Reewacht van 13 Augustus 1925”: „Mankeert Marinier „3e klasse B. van Hr. Ms. Heemskerk te Stockholm. Op heden „administratief in de rol geplaatst.”;

onder: „Reewacht van 29 Augustus 1925”: „Afgevoerd als deser- „teur Marinier 3e klasse B. (3094).”;

onder: „Reewacht van 5 October 1925”: „10 u. E.W. Meldt zich „vrijwillig aan boord Marinier 3e klasse B. (3094).”;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is B., oud

21 jaar, geboren te Meersen; dat hij het laatst heeft gediend als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij op 25 Juli 1923 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren; dat hij dienende als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Heemskerck op 28 Juli 1925 te Stockholm ging passagieren en op 29 Juli d.a.v. te 6½ uur voormiddags aan boord moest terug zijn; dat hij te Stockholm is gebleven en opzettelijk niet aan boord is teruggekeerd; dat het hem bekend was dat de „Heemskerck” op 29 Juli naar zee zou vertrekken ter voortzetting van de buitenlandsche reis; dat hij voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven tot hij zich op 5 October 1925 vrijwillig aan boord van het Wachtschip te Willemsoord heeft teruggemeld; dat hij tengevolge zijner afwezigheid de verdere buitenlandsche reis niet heeft medegemaakt;

Overwegende dat door de verklaring van den beklagde en den inhoud van opgemaakte bescheiden wettig en overtuigend is bewezen met beklagde's schuld eraan, hetgeen den beklagde onder I in de tweede plaats ¹⁾ is ten laste gelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Desertie in tijd van vrede, waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert;

Overwegende omtrent het den beklagde ten laste gelegde onder II A:

dat heeft verklaard de getuige W. v. L.: dat hij omstreeks het eind van November 1925 in de rol liep van het Wachtschip te Willemsoord en in den loop dezer maand zijn spaarbankboekje van de Rijkspostspaarbank, kantoor Helder No. 41464 (hetzelfde als ten processe aanwezig), tot bijschrijving der rente heeft opgezonden; dat hij dit boekje niet heeft terugontvangen en het voor het eerst heeft teruggezien bij een Commissie van voorloopig onderzoek aan boord van genoemd Wachtschip; dat hij aan niemand vergunning heeft gegeven zijn spaarbankboekje weg te nemen en zich dat toe te eigenen;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij in het laatst der maand November 1925, dienende aan boord van het Wachtschip te Willemsoord, uit de brievenkast aan boord van genoemd schip het ten processe aanwezige spaarbankboekje ten name van W. v. L. heeft weggenomen; dat hij dit boekje bij zich stak, voornemens het te goeden op het boekje te innen en ten eigen bate te gebruiken; dat niemand hem vergunning had gegeven zich gemeld spaarbankboekje toe te eigenen;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een spaarbankboekje van de Rijkspostspaarbank kantoor Helder No. 41464, ten name van W. v. L., waaraan zijn gehecht verklaringen van voorhouding aan den getuige W. v. L. en aan den beklagde;

1) O.i. had de Krijgsraad eerst over het in de eerste plaats ten laste gelegde een oordeel moeten uitspreken.

Overwegende dat door de verklaringen van den getuige en van den beklagde, en de eigen waarneming van den Krijgsraad bij het onderzoek op de terechtzitting persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld eraan, hetgeen hem onder II A in de eerste plaats is ten laste gelegd, met dien verstande dat het spaarbankboekje toebehoorde aan W. v. L. en dat het feit is gepleegd omstreeks 27 November;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Diefstal;

Overwegende omtrent het den beklagde onder II B ten laste gelegde:

dat hebben verklaard de getuigen:

1e. D. A., matroos-zeemilicien: dat in het eind van de maand November 1925 de beklagde hem te Helder een spaarbankboekje ten name van W. v. L., waarop het tegoed bedroeg $\pm f$ 10, in handen gaf en hem vroeg of hij bereid was met dit boekje naar het postkantoor te Helder te gaan om het tegoed in dit boekje vermeld er af te halen en in verband hiermede te teekenen met den naam van W. v. L. voor de ontvangst van dit bedrag; dat de beklagde hem voor zijn medewerking eerst f 2, toen f 3 en later de helft van de opbrengst beloofde; dat hij, getuige, zijn medewerking heeft geweigerd; dat dit spaarbankboekje hetzelfde is als ten processe hem vertoond;

2e. J. Z., kantoorbediende bij de Posterijen ten kantore te Helder: dat, wanneer iemand ten kantore verschijnt met zijn Rijkspostspaarbankboekje, hem, wanneer het opgevraagde bedrag het tegoed niet overschrijdt, een kwitantie ter teekening wordt voorgelegd ten bedrage van het opgevraagde bedrag, welke kwitantie is ingericht volgens het door den Directeur der Rijkspostspaarbank vastgesteld model; dat deze kwitanties halfmaandelijks worden opgezonden naar den Directeur der Rijkspostspaarbank te Amsterdam en aldaar ter contrôle dienen;

Overwegende dat ten processe aanwezig is een spaarbankboekje van de Rijkspostspaarbank, kantoor Helder No. 41464, ten name van W. v. L.;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij in het laatst van November 1925 het ten processe aanwezige spaarbankboekje ten name van W. v. L., waarop een tegoed stond van $\pm f$ 10 te Helder heeft laten zien aan een aan boord van Hr. Ms. Van Speijk dienenden zeemilicien; dat hij dezen zeemilicien heeft verzocht voor hem, beklagde, het tegoed op dit boekje te innen, waarbij hij dezen zeemilicien f 2 beloofde van de opbrengst van het tegoed; dat hij wist dat deze zeemilicien evenmin als hijzelf bevoegd was om het tegoed op te vragen of te innen; dat de zeemilicien weigerde het gevraagde te doen; dat hij begrijpt dat iemand, die bij de Rijkspostspaarbank geld komt opvragen, een kwitantie moet teekenen en dat, als A. met het boekje van v. L. op het postkantoor zou zijn gekomen om geld op te vragen, hij op de kwitantie

had moeten teekenen „v. L.” en zodoende een valsche handteekening had moeten zetten;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen en die van den beklaagde en de eigen waarneming van den Krijgsraad bij het onderzoek ter terechtzitting persoonlijk geschied, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder II B in de eerste plaats is ten laste gelegd, met dien verstande dat het feit heeft plaats gehad omstreeks 27 November, dat den zeemilicien A. een bedrag van *f* 2 tot *f* 5 werd beloofd;

Overwegende dat de valscheheid in geschrift, waartoe de beklaagde den zeemilicien A. wilde bewegen, de valschelijk opgemaakte kwitantie, bij gebruik nadeel kon doen ontstaan, immers tengevolge kon hebben dat de aan den eigenaar van het spaarbankboekje toebehoorende ingelegde gelden, in handen kwamen van een onbevoegde, terwijl de eigenaar of zijn geld kwijt was, of bij latere vergoeding door de Rijkspostspaarbank de schade zou komen ten laste van het Rijk;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Door een der in artikel 47, sub 2°, van het Wetboek van Strafrecht vermelde middelen een ander trachten te bewegen om een misdrijf te begaan, indien het misdrijf of een strafbare poging daartoe niet is gevolgd;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder III ten laste gelegde: dat een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, dd. 2 Januari 1926 inhoudt:

onder: „H. W. en D. W. van 1 December 1925”: „8 u. baksgewijs, „mankeert sedert 30 November 1925 11 u. n.m. van passagieren „Marinier 3e klasse B. (3094).”;

onder: „H. W. en D. W. van 31 December 1925”: „30 December „1925 11 u. E.W. afgevoerd als deserteur Marinier 3e klasse B. „(3094).”;

Overwegende dat een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, d.d. 3 Juni 1926 inhoudt:

onder: „Reewacht van 31 Mei 1926”: „Zich ten 11 u. 10 E.W. „vrijwillig gemeld de Marinier 3e klasse B. (3094).”;

Overwegende dat heeft verklaard de getuige:

N. v. T.: dat hij op 30 November 1925 diende als stoker 2e klasse aan boord van het Wachtschip te Willemsoord; dat hij op dien dag met den beklaagde is gaan passagieren; dat hij evenals beklaagde dienzelfden dag om 11 uur 's avonds aan boord moest terug zijn; dat zij gezamenlijk, zonder daartoe vergunning te hebben, niet op tijd naar boord zijn teruggekeerd, maar zich naar België hebben begeven;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij, dienende als marinier 3e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, aldaar, op 30 November 1925 met den stoker 2e klasse van T. is gaan passagieren; dat zij dienzelfden dag om 11 uur 's avonds aan boord moesten terug zijn; dat zij opzettelijk zonder daartoe vergunning te hebben niet op tijd aan boord zijn teruggekeerd, maar zich gezamenlijk naar België hebben begeven;

dat hij voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 31en Mei 1926 vrijwillig aan boord van het Wachtschip te Willemsoord heeft teruggemeld; dat hij op 30 November 1925 het voornemen had zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige en die van den beklaagde en den inhoud van opgemelde bescheiden wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem onder III is ten laste gelegd, met dien verstande dat hij het oogmerk had zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en hij het feit heeft gepleegd gezamenlijk met stoker 2e klasse van T.;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: Desertie in tijd van vrede, gepleegd door twee personen gezamenlijk, waarbij de schuldige zich naar het buitenland verwijdert;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waarin zij werden begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de beklaagde ter zake der gepleegde feiten ongeschikt moet worden geoordeeld om in den militairen stand te blijven;

Gelet op het door den beklaagde ondergane preventief arrest sedert 31 Mei 1926;

Gezien de artikelen:

1, 2, 23, 51, 60, 98 aanhef en 1e en 2e en 3e, en tweede lid, 99 aanhef en 2e en 5e en tweede lid Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 47, 57 134bis, 310 Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 190 en 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld eraan, de feiten hem ten laste gelegd gelijk hooger werd overwogen en qualificeert ze als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van *vijf maanden*;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging der uitspraak sedert 31 Mei 1926, in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen hetgeen den beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard en spreekt hem hiervan vrij;

Gelast de teruggave van het ten processe aanwezige spaarbankboekje aan den Directeur van de Rijkspostspaarbank te Amsterdam na verloop van 8 dagen nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan:

De Fiskaal voerde ten aanzien van het sub II A en B ten laste gelegde o.m. nog aan:

dat de navolgende getuigen ten processe een verklaring hebben afgelegd:

- 1°. W. v. L., oud 20 jaren;
- 2°. D. A., oud 21 jaren;
- 3°. J. Z., oud 25 jaren.

Overwegende dat ten processe als overtuigingsstuk aanwezig is een spaarbankboekje der Rijkspostspaarbank kantoor Helder No. 41464, ten name van W. v. L. met een saldo per 16 November 1925 van *f* 10,15;

Overwegende dat de beklagde aangaande deze feiten op 11 Juni en op 13 Juli verklaringen heeft afgelegd als voren;

Overwegende dat uit deze vijf bewijsmiddelen blijkt dat de beklagde eind November 1925 diende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord; dat hij toen in handen gekregen heeft een enveloppe, waarin zich bevond een spaarbankboekje ten name van W. v. L.; dat beklagde nu wel opgeeft dat hij, na opening bij vergissing dier enveloppe eerst bemerkte dat deze een spaarbankboekje ten name van v. L. bevatte, maar dat wel van algemeene bekendheid mag worden aangenomen, dat de Rijkspostspaarbank de boekjes in gele, groote enveloppen verzendt met een duidelijk hoofd voorzien, zoodat niet aan te nemen is dat men „bij vergissing” zoo'n groote enveloppe met een vrij zwaar boekje er in tegelijk met een eigen brief uit een kastje neemt, alsof het een vloeitje ware; dat de beklagde daarenboven geld noodig had daar hij van plan was weder te deserteren en hem het zich meester maken van een spaarbankboekje een gunstige gelegenheid moet geleken hebben om zich geld te verschaffen; dat uit de verklaring van den beklagde en de omstandigheden waaronder het feit gepleegd is dan ook blijkt, dat reeds dadelijk het voornemen van wederrechtelijk toeëigenen bestaan moet hebben, toen beklagde de enveloppe met inhoud tot zich nam; dat de beklagde dit ook aan den getuige A. heeft toegegeven; dat bedoeld spaarbankboekje der Rijkspostspaarbank genummerd was „Kantoor Helder „No. 41464” en in eigendom toebehoort aan getuige v. L., die aan niemand recht of vergunning gegeven had om zich dat boekje toe te eigenen;

dat de beklagde, thans in het bezit van voornoemd spaarbankboekje, als overtuigingsstuk ten processe aanwezig, moest trachten het daarop staande geldelijke bedrag in handen te krijgen; dat hij zich dienzelfden dag van de toeëigening te Helder naar den getuige A. begeven heeft die toenmaals zeemilicien was aan boord van Hr. Ms. „Van Speijk”; dat hij getuige A. eerst twee gulden en later helft (vermoedelijk *f* 5) van de opbrengst beloofd heeft, als het A. mocht gelukken het bedrag van de spaarbank te verkrijgen; dat A. echter volstrekt geweigerd heeft zijn medewerking daartoe te verleen hoe zeer beklagde er op aangedrongen heeft, waarop beklagde zijn bedoeling om zich het geld toe te eigenen heeft moeten opgeven, daar hij blijkbaar geen kans daartoe meer zag;

dat zoowel de beklagde als de getuige A. wisten waarom het ging

nl. dat A. gekleed in uniform van matroos zich naar het postkantoor te Helder zou begeven en zich aldaar uitgeven voor den eigenaar van voornoemd spaarbankboekje, W. v. L.; dat A. dan het tegoed op dit boekje zou opvragen aan den dienstdoenden ambtenaar der Rijkspostspaarbank te Helder en op diens verlangen een kwitantie voor het te ontvangen tegoed zou teekenen met den naam van v. L., alzoo door het plaatsen van een valsche handteekening;

dat volgens den getuige Z. deze kwitanties zijn van een door den Directeur van de Rijkspostspaarbank vastgesteld model, alzoo door het desbevoegd administratief gezag tevens bestemd zijn om tot bewijs te dienen van het feit dat door die spaarbank aan den onder-teekenaar het op het stuk vermelde bedrag is uitbetaald;

dat ook de mogelijkheid van nadeel uit voormelde handelingen kon zijn ontstaan; dat weliswaar de handteekening op de kwitantie gesteld vergeleken wordt met de ten postkantore berustende handteekening van den inlegger, zoodat de spaarbank zich met goede waarborgen heeft omgeven, maar dat b.v. daar de handteekening eenigszins kon lijken op die van v. L., wat onder de personen waar zich de feiten afspeelen geenszins onaannemelijk is — terwijl vaak de handteekening van denzelfden persoon telkens verschilt — of doordat de dienstdoende ambtenaar der spaarbank minder nauwlettend of gehaast toe zou zien, het gevraagde tegoed op de valsche kwitantie uitbetaald had kunnen worden, waardoor of de spaarbank of de betrokken ambtenaar de schade hadden moeten lijden, zijnde A. in geen enkel opzicht bevoegd gelden van bedoeld spaarbankboekje af te nemen;

Overwegende dat door voormelde bewijsmiddelen het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde sub 2°. A. primair en sub 2°. B. primair is ten laste gelegd benevens van zijn schuld daaraan, met dien verstande dat de feiten gepleegd zijn omstreeks den 27en November 1925;

dat het spaarbankboekje toebehoorde aan W. v. L.;

dat beklagde aan A. een bedrag van ongeveer 2 tot 5 gulden beloofd heeft;

dat A. zou trachten een bedrag van ongeveer f 10 op het spaarbankboekje op te nemen;

Overwegende dat het aldus als bewezen voorgedragene moet worden gequalificeerd als:

1°. diefstal;

2°. door een belofte een ander trachten te bewegen het misdrijf van valsheid in geschrift te begaan, zijnde dit misdrijf of een strafbare poging daartoe niet gevolgd ten gevolge van omstandigheden van beklagde's wil onafhankelijk; beide feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd. ¹⁾

¹⁾ In het vonnis zijn de feiten IIA en IIB als op zich zelf staande handelingen beschouwd.

In vorenstaand vonnis bezigt de krijgsraad twee maal de qualificatie „Desertie in tijd van vrede” en wijkt daarmee af van de door het Hoog Militair Gerechtshof in zijne sententies van 4 en 15 April 1924 (zie M. R. T. Deel XX, bladz. 187 en 190) neergelegde opvatting dat deze qualificatie onvoldoende is en nog de toevoeging behoeft van de omstandigheid, dat de afwezigheid in tijd van vrede langer dan 30 dagen heeft geduurd of dat de desertie heeft bestaan in eene opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid waardoor een bevolen reis naar (of van) een plaats buiten het Rijk in Europa, waartoe het bevel den beklagde bekend was, niet wordt medegemaakt enz. Soortgelijke toevoegingen eischte het Hof aan de qualificatie „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid” o.a. in zijne sententies van 29 Februari 1924 en van 27 Mei 1924. (Zie M. R. T. Deel XX, bladz. 185 en 332).

De gevallen staan door het verschil in redactie van de artikelen 96, 97 en 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht niet gelijk. In de artikelen 96 en 97 toch, dus bij de ongeoorloofde afwezigheid, wordt het strafmaximum door de omstandigheid die het Hof in de toevoeging omschreef **bepaald**, bij het misdrijf van art. 98 door de wet „desertie”, zonder meer, genoemd, worden drie verschillende wijzen opgesomd waarop dat misdrijf kan worden gepleegd, waarop één strafmaximum staat in tijd van vrede en één strafmaximum in tijd van oorlog. In de hierboven genoemde, gepubliceerde gevallen scheerde het Hof al deze gevallen over denzelfden kam en eischte, gelijk wij zagen, ook voor „desertie” niet alleen de omschrijving „desertie in tijd van vrede” of „desertie in tijd van oorlog”, bij welke twee omschrijvingen een verschillend strafmaximum behoort, maar tevens opneming in de qualificatie van de omstandigheden genoemd in art. 98, eerste lid, 1°, 2° of 3°.

Daar wij in den laatsten tijd, ook in sententies, nogal eens, naar wij meenden, de korte omschrijvingen — dus zonder bijvoeging van de hierboven bedoelde omstandigheden — waren tegengekomen, hebben wij ons de moeite getroost, voor zoover ons dat voor de desertie- en ongeoorloofde afwezigheids-zaken bij de Marine mogelijk was, de verschillende gebruikte qualificaties van 1924 af bijeen te zoeken om te zien in hoeverre het Hof zelf nog vasthoudt aan zijne, in bovengenoemde sententies geuite, meening en om te trachten den door de jurisprudentie gevolgden regel op te sporen.

Volgt men het door het Hoog Militair Gerechtshof in de hierboven genoemde sententies gegeven voorbeeld om met het verschil in redactie van de artikelen 96, 97 en 98 Mil. Swb. **geen** rekening te houden, dan komt de latere jurisprudentie van het Hof, waarbij door den krijgsraad aan ongeoorloofde afwezigheid gegeven korte qualificaties werden verlengd, daarentegen aan desertie in tijd van vrede gegeven lange qualificaties werden verkort, inconsequent voor. Zij is dit echter **niet**, wanneer men het bedoelde verschil in het oog houdt. Men ziet dan dat het Hof — overeenkomstig de onderscheiding in de wet gemaakt — vanaf December 1924, de

lange qualificatie — dus met vermelding van de bijzondere omstandigheid — noodig blijft achten bij ongeoorloofde afwezigheid, daarentegen bij desertie (art. 98) de korte qualificatie „Desertie in tijd van vrede” toepast. Het Hof is dus teruggekomen op zijn sententies van 4 en 15 April 1924, opneming in de qualificatie van de omstandigheden genoemd in art. 98, eerste lid, 1°, 2° of 3° Mil. Swb. acht het niet meer noodig en onjuist.

Wij hebben bij het trekken van de hierboven vermelde conclusie geen rekening gehouden met de door het Hof in 1924 en in den aanvang van 1925 nog geaprobeerde vonnissen van den krijgsvraad, waarbij approbaties voorkomen die met die conclusie in strijd zijn; waarschijnlijk toch, heeft bij die approbaties de meening voorgezeten dat, waar het instituut der approbatie eerlang kwam te vervallen, het niet wenschelijk was voor een betrekkelijke kleinigheid de approbatie aan een vonnis te onthouden.

Volledigheidshalve vermelden wij nog dat na 1924 slechts in één appèlzaak een beslissing werd gegeven, die niet past in het systeem zooals wij dat hierboven uit de beslissingen van het Hof afleidden (het vonnis werd n.l. in appèl bevestigd ofschoon de qualificatie van den krijgsvraad luidde: „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede”), men heeft hier echter vermoedelijk met een vergissing te doen.

De Zeekrijgsvraad gebruikte eerst de allerkortste qualificaties, „opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid” en „desertie”, voegde daarna „in tijd van vrede” aan de qualificaties toe en ging medio 1925 zoowel voor de ongeoorloofde afwezigheid als de desertie, op voetspoor van het Hof, tot de lange qualificaties over. Toen echter in October 1925 twee lange qualificaties voor desertie, in appèl door het Hof tot „desertie in tijd van vrede”, zonder meer, werden teruggebracht, heeft de krijgsvraad vermoedelijk het Hof van insequentie verdacht, tenminste sindsdien gebruikt het college steeds de qualificaties „ongeorloofde afwezigheid in tijd van vrede” en „desertie in tijd van vrede”, waarvan de eerste door het Hof in appèl steeds door de langere omschrijving wordt vervangen.

Heel belangrijk is de kwestie eener qualificatie natuurlijk niet, hoewel het wel gewenscht moet worden geacht dat in deze éénheid heerscht. Toch ligt in het vorenstaande vonnis een geval voor, waaruit blijkt dat een lange qualificatie toch ook nog wel eens zijn nut kan hebben.

De tenlastelegging onder I wijst reeds in de richting van een toepasselijk achten van art. 98 (3°) Mil. Swb. en de eischer, de schuldigverklaring aan het onder I, subsidair tenlastegelegde vorderende, qualificeerde het misdrijf als „desertie in tijd van vrede”, maar uit de aanhaling van art. 98 (3°) Mil. Swb. blijkt, dat desertie door z.g. „achterzeilen” bewezen werd geacht. Op deze „desertie in tijd van vrede” paste de eischer nu nog de strafverzwaring van art. 99, 5° Mil. Swb. toe.

Is dit juist? Wij zouden meenen van niet, hoe algemeen art. 99,

aanhef, ook moge luiden. De strafverzwaring dat de schuldige zich in het buitenland verwijderde, zat immers in **dit** geval al in den vorm van desertie opgesloten. De lange qualificatie die zou hebben geluid: „Desertie in tijd van vrede, door zich schuldig te maken aan opzettelijke, ongeoorloofde afwezigheid en daardoor een bevolen reis **van** een plaats buiten het Rijk in Europa, waartoe het bevel hem bekend was niet mede te maken” (M. R. T. Dl. XX, bladz. 192) zou dit dubbel rekenen van de omstandigheid dat de man zich in het buitenland bevond, duidelijker in het licht hebben gesteld dan nu bij gebruik van de korte qualificatie geschiedde.

Wij haalden hierboven den eisch aan en niet het vonnis, omdat bij dit laatste de kwestie minder duidelijk is. Het vonnis toch heeft wel dezelfde qualificatie „desertie, in tijd van vrede, waarbij de schuldige zich in het buitenland verwijdert” maar noemt onder de toegepaste artikelen 98 (2°) en 98 (3°) Mil. Swb. Inderdaad valt het bewezen verklaarde feit zoowel onder het eene als onder het andere onderdeel van art. 98, zij het dan ook dat, naar onze meening, alleen bij de schuldigverklaring volgens art. 98 (2°) de strafverzwaring van art. 99 (5°) op haar plaats kan zijn. Begrijpen wij nu het vonnis goed, dan heeft de krijgsraad hier gedacht aan ééndaadschen samenloop en is de redeneering aldus geweest: Het feit valt onder twee wetsbepalingen n.l. art. 98 (2°) waarbij voor de strafverzwaring van art. 99 (5°) plaats is, en onder art. 98 (3°) waarbij voor deze verzwaring geen plaats is. Toepassing van de eerste bepaling (art. 98 (2°) j. art. 99 (5°)) opent de mogelijkheid tot de zwaarste bestraffing dus moet die worden toegepast.

Of die redeneering intusschen zoo geweest is en de verzwarende omstandigheid van art. 99 (5°) bij de desertie door achterzeilen in het buitenland werkelijk niet toepasselijk is geacht, is niet met zekerheid te zeggen, omdat zulks alleen had kunnen blijken indien de krijgsraad beide vormen van desertie in zijn vonnis afzonderlijk volgens de lange omschrijvingen had gequalificeerd. Daar de krijgsraad voor beide vormen echter steeds de korte qualificatie „desertie in tijd van vrede” gebruikt, bestond voor die dubbele qualificatie voor hem geen aanleiding.

Red. M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 20 September 1926. ¹⁾

President-plv. Dr. K. C. J. M. Sassen.

Leden: Kapiteins M. de Jong en C. P. M. Verhaart, Eerste-Luitenant H. J. J. T. M. Steenmetser en A. C. Eland.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. E. J. M. van Zinnicq Bergmann, Advocaat te 's-Hertogenbosch.

Verduistering in persoonlijke dienstbetrekking (art. 321 j° 322 Sr.) of verduistering door een ambtenaar (art. 321 j° 44 Sr.) en het als ambtenaar verduisteren van geld dat hij in zijne bediening onder zich heeft (art. 359 Sr.)?

(De krijgsraad qualificeert de bewezenverklaarde feiten op eerstgenoemde wijze, het H. M. G. volgens de artt. 312 j° 44 en art. 359 Sr.).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer,

op en jegens

A. A. H. H., oud 39 jaar, geboren te Maastricht, sergeant-majoor-administrateur der Militaire Verplegingsinrichtingen te Venlo, beklagde en gerequireerde in persoon;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 6 Mei 1918 is bevorderd tot sergeant-majoor-administrateur en op 1 Juli 1923 is benoemd tot administrateur der Mil. Verplegingsinrichtingen te Venlo;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 13 September 1926 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij, tijdens hij de functie uitoefende van administrateur van de militaire verplegingsinrichtingen te Venlo:

¹⁾ Zie de hierna opgenomen sententie van het H. M. G. Red. M. R. T.

I. in of omstreeks de maand December 1924 te Venlo, opzettelijk een hoeveelheid van 180 gros veters, althans een hoeveelheid veters, welke toebehoorden aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke hij in voornoemde kwaliteit, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door die veters ten eigen bate te verkoopen en te koop aan te bieden;

II. in of omstreeks de maand Juni 1925 te Venlo, althans te Blerick, opzettelijk een bedrag van *f* 17,50, althans eenig geld, dat toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welk bedrag door hem was ontvangen als opbrengst van een handwagen, welke in voornoemde kwaliteit door hem, beklaagde, of op zijn last ten bate van het Rijk was verkocht, welk geld hij aldus, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door het ten eigen bate te behouden;

III. in of omstreeks de maand December 1925 te Venlo, althans te Blerick, opzettelijk:

a. een bedrag van tien gulden, althans eenig geld, dat toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welk bedrag door hem was ontvangen als opbrengst, althans deel uitmakende van de opbrengst van rundvetvaten, welke in voornoemde kwaliteit door hem, beklaagde, of op zijn last ten bate van het Rijk waren verkocht, welk geld hij aldus, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door dat geld ten eigen bate te behouden;

b. een rundvetvat, hetwelk toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en hetwelk hij in voornoemde kwaliteit, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dat vat ten eigen bate te verkoopen, althans te doen verkoopen;

IV. in of omstreeks het jaar 1924 te Venlo een hoeveelheid van twee zakken haver, toebehoorende aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke haver hij in voornoemde kwaliteit, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die haver ten eigen bate te verkoopen, althans te doen verkoopen;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij sinds 1 April 1923 administrateur was van de militaire verplegingsinrichting te Venlo en belast was met het beheer over de goederen in dat magazijn aanwezig;

ad I. dat hij erkent, dat in de maand December 1924 in de magazijnen, waar hij het beheer over had, veters aanwezig waren en dat er veters over waren; dat hij bekent omstreeks dien tijd schoenveters, toebehoorende aan het Rijk, te hebben verkocht, zonder dat hem toestemming tot den verkoop was verleend; dat hij het geld, dat hij voor die veters heeft ontvangen, niet in 's Rijks schat-

kist heeft gestort; dat hij het geld van die veters ten eigen bate heeft aangewend;

ad III, *a* en *b*:

dat in de maand December 1925 een voorstel is ingediend om 10 rundvetvaten te verkoopen; dat die vaten onder zijn beheer waren en toebehoorden aan het Rijk; dat op het voorstel stond vermeld, dat als hoogste prijs was bedongen *f* 2 per vat;

dat, toen de machtiging kwam, door hem in plaats van 10, elf vaten zijn verkocht aan R. te Blerick; dat hij voor dat eene vat geen toestemming had ontvangen om dat te verkoopen; dat hij voor die vaten meer dan *f* 22 heeft ontvangen en dat als opbrengst van die vaten in 's Rijks schatkist is gestort een bedrag van *f* 20 dat het geld, dat hij ontvangen heeft boven het bedrag van *f* 20; niet in 's Rijks schatkist is gestort, doch hij het voor zich zelf heeft behouden;

dat hij bekend aldus een rundvetvat te hebben verkocht zonder dat hem machtiging daartoe was verstrekt en het geld niet in 's Rijks schatkist te hebben gestort;

ad IV. dat hij bekend in het jaar 1924 twee zakken haver, toebehoorende aan het Rijk en welke haver onder zijn beheer stond, te hebben verkocht aan S. te Venlo; dat hij meent voor die haver te hebben ontvangen den prijs, die in de Legerorders stond vermeld; dat het geld, hetwelk hij voor die haver heeft ontvangen, niet in 's Rijks schatkist gestort is, doch dat hij dat geld voor zich zelf heeft behouden;

dat hij geen machtiging had om die haver te verkoopen;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. M. H. K., 30 jaar, los-rijkswerkman, wonende te Venlo;

dat hij 25 Augustus 1924 werkzaam is gesteld in de militaire magazijnen te Venlo; dat, toen hij nog maar kort op het magazijn werkzaam was, H. en hij 10 à 12 kistjes gevuld met veters van het kleedingmagazijn naar de woning van beklaagde moesten brengen; dat hij een paar maanden daarna heeft gezien, dat H. een paar kistjes veters wederom naar het magazijn bracht; dat hij, getuige, in die kistjes heeft gekeken en gezien, dat er veters in waren en tevens, dat er veel minder veters uit de woning van beklaagde zijn teruggekomen, dan H. en hij er naar toe hebben gebracht; dat hij niet heeft gemerkt, dat er meer dan 5 à 6 kistjes met veters in het magazijn zijn teruggekomen; dat naar de woning van beklaagde zijn gebracht veel losse veters en de rest verpakt, terwijl in het magazijn zijn teruggekomen ongeveer een handjevol veters, niet verpakt, en de rest wel verpakt;

2. J. S. H., 23 jaar, los-rijkswerkman, wonende te Venlo;

dat hij sinds 1922 werkzaam is in de militaire magazijnen te Venlo, die onder beheer staan van beklaagde; dat hij meent, dat het was in het najaar van 1924, toen beklaagde hem opdroeg 10 kistjes met veters te brengen van het magazijn naar de woning van

beklaagde; dat K en hij, getuige, daarop die kistjes met veters naar de woning van beklaagde hebben gebracht; dat de veters voor het grootste gedeelte verpakt waren; dat hij, getuige, een paar dagen daarna nog eens 5 kistjes veters naar de woning van beklaagde moest brengen;

dat een maand of vier daarna beklaagde hem den last gaf kistjes met veters uit beklaagde's woning naar het kleedingmagazijn te brengen; dat hij zeker weet, dat het niet meer dan 4 of 5 kistjes waren; dat het losse en verpakte veters waren; dat hij het beslist onmogelijk acht, dat de veters, die eerst verpakt waren in vijftien kistjes, thans in 4 of 5 kistjes verpakt zouden zijn;

3. Th. J. J. B., 56 jaar, rijkswerkman te Venlo;

dat hij werkzaam is in de rijksmagazijnen te Venlo en door beklaagde speciaal was belast met het verzorgen van voeding- en nachtlegermagazijn; dat hij in het huis van beklaagde wel een hoop veters heeft zien liggen en dat naast den grooten hoop elken dag een kleinere hoop lag; dat hij in dien tijd ook was belast met werkzaamheden van huishoudelijken aard in het huis van beklaagde; dat de kleine hoopjes veters, die hij 's middags zag, des morgens steeds waren verdwenen, terwijl hij zeer goed kon merken, dat de groote hoop verminderde;

dat hij in het laatst van het najaar 1925 in November of December heeft gezien, dat een burger rundvetvaten aan het opladen was; dat er in het geheel 11 vaten werden opgeladen; dat hij een poosje daarna een chèque heeft weggebracht om een bedrag in 's Rijks schatkist te storten van *f* 20; dat op die chèque stond vermeld, dat *f* 20 de opbrengst was van den verkoop van 10 leege rundvetvaten;

dat de beklaagde hem had opgedragen uit elken zak haver een schep uit te nemen en die in een anderen zak te doen; dat een schep haver ongeveer 1 kilogram gewogen zal hebben;

4. J. A. A. G., 25 jaar, los-rijkswerkman te Venlo;

dat hij werkzaam zijnde in de militaire magazijnen te Venlo in September of October 1925 veters, ongeveer 20 gros, uit den gang van beklaagde's woning heeft gebracht naar de magazijnen;

5. G. H. H. R., 49 jaar, kuiper, wonende te Blerick;

dat hij in de maand October 1925 hoorde, dat er in de militaire magazijnen te Venlo vaten te koop waren; dat hij naar de magazijnen is toegegaan en werd toegelaten bij beklaagde; dat beklaagde hem een stuk of zes leege rundvetvaten liet zien; dat hij, getuige, aanbod die vaten te koopen tegen *f* 3 per vat; dat beklaagde hem zeide, dat hij eerst toestemming moest vragen om die vaten te verkoopen; dat een paar weken daarna hem werd medegedeeld, dat hij de vaten kon komen halen, waarna hij met een wagen naar het magazijn is gegaan; dat hij toen elf vaten van beklaagde heeft gekocht; dat hij beklaagde daarna het geld in de hand telde in briefjes van tien gulden, guldens en klein geld; dat hij aan beklaagde *f* 33, zooals bedongen was, wilde betalen, doch dat, toen hij, ge-

tuige, met tellen gekomen was tot *f* 31,25, beklaagde tot hem zeide: „Zoo is het goed”;

6. G. P. H. S., 33 jaar, vrachtrijder te Venlo;

dat omstreeks 1924, toen hij, getuige, toevallig in het magazijn te Venlo was om een vracht te vervoeren, beklaagde hem een paar zakken haver te koop aanbood; dat hij toen van beklaagde gekocht heeft in elk geval twee, doch niet meer dan drie zakken haver; dat hij wist, dat die haver toebehoorde aan het Rijk, omdat de haver in de magazijnen lag en hem bekend was, dat beklaagde geen handel in haver dreef; dat op het einde van de maand, waarin hij de haver had gekocht, hem de rekening voor het rijden van de vrachten werd gebracht, waarin niets van de haver stond; dat beklaagde een paar weken daarna het geld bracht, zeggende: „Ik heb het geld van de haver tegen den kostprijs van *f* 11,20 per 100 kilogram maar afgehouden; dat hij met die afrekening accoord kon gaan, omdat de prijs van *f* 11,20 overeenkwam met den marktprijs;

dat de magazijnen, waar de koop heeft plaats gehad, de magazijnen zijn, waarin militaire goederen te Venlo zijn opgeborgen;

dat hij de haver op een Zaterdag-middag na één uur heeft gehaald;

7. R. J. Th. F. W. V., 34 jaar, sergeant 2 R. I. te Venlo;

dat hij sinds 1923 als hulp is toegevoegd aan den administrateur van de verplegingsinrichtingen te Venlo; dat hij echter in 1924 gedurende de herhalingsoefeningen is werkzaam geweest bij den troep; dat na zijn terugkomst in het magazijn, dus na afloop der herhalingsoefeningen in 1924, er onder het personeel geruchten liepen, dat er veters waren verkocht;

dat hij, getuige, persoonlijk heeft waargenomen, dat er op een kamer van het magazijn 2 kisten stonden, die gevuld waren met veters in pakjes opgestapeld, hetgeen hij heeft kunnen zien, doordat de deksels een beetje stuk waren; dat die veters behoorden bij schoenen in het magazijn aanwezig of tot schoenen, die reeds aan den troep waren verstrekt; dat na zijn terugkomst van de detachering bij den troep gedurende de herhalingsoefeningen 1924 de 2 kisten met veters niet meer aanwezig waren, doch dat slechts een klein kistje gevuld met veters toen op de schoenenkamer stond, terwijl op de andere kamers van het magazijn geen veters waren;

dat beklaagde in zijn getuige's woning in de maand Maart 1926 in tegenwoordigheid van den adj. onderofficier H. heeft verklaard, dat hij veters had verkocht en wel voor *f* 60 en ook dat hij 3 zakken haver had verkocht aan S. te Venlo;

dat hij, getuige, op zekeren ochtend een wagen voor de magazijnen zag staan, waarop ledige rundvetvaten werden geladen; dat 's middags op het bureau een bedrag van *f* 20,70 lag, zijnde twee briefjes van *f* 10 en *f* 0,70 aan klein geld; dat op een gegeven oogenblik beklaagde zeide: „Kijk, dat is het geld van die 10 vaten en 70 cent voor de zakken”, waarbij beklaagde hem de 2 briefjes van *f* 10 en de 70 cent liet zien;

dat hij, getuige, echter zelf had gezien, dat er elf vaten waren opgeladen;

8. P. B., 38 jaar, 1e Luitenant der Mil. Administratie te Venlo; dat hij als toegevoegd officier aan den Intendant der IIIe Divisie belast was met het toezicht op het beheer van de magazijnen; dat beklaagde in zijn functie van administrateur van de verplegingsinrichtingen te Venlo het beheer had over alle goederen voorkomende op den inventaris van het magazijn, waartoe ook behooren de pakmiddelen, als hoedanig ook de rundvetvaten worden beschouwd; dat hij zich herinnert, dat in de maand December 1925 door beklaagde een voordracht is opgemaakt tot het afvoeren en verkoopen van pakmiddelen, welke voordracht door hem, getuige, is geteekend; dat op die voordracht voorkwam een voorstel tot het doen verkoopen van 10 rundvetvaten tegen een bedrag van *f* 2 per vat; dat die voordracht door den Intendant is goedgekeurd, waarna de verkoop heeft plaats gehad;

dat, indien bij den verkoop een grooteren prijs kan worden gemaakt dan aan den Intendant is voorgesteld, zulks dezen moet worden gemeld en ook het meerdere bedrag aan het Rijk moet worden overgemaakt; dat alleen toestemming is gegeven tot den verkoop van 10 rundvetvaten en aan beklaagde nimmer toestemming is verleend om in de maand December 1925 *elf* vaten te verkoopen; dat beklaagde hem als opbrengst van den verkoop der rundvetvaten niet meer heeft afgedragen dan het bedrag, dat als hoogstbedongen prijs op de voordracht voorkwam;

9. F. F., 39 jaar, Kapitein-Intendant bij de IIIe Divisie te Breda;

dat er nimmer toestemming is verleend om veters uit de magazijnen te Venlo te verkoopen;

dat omstreeks December 1925 door den Intendant machtiging is verleend om 10 leege rundvetvaten te verkoopen; dat uit zijn administratieve bescheiden blijkt, dat er een prijs was bedongen van *f* 2 per vat en dat geen toestemming in December 1925 is verleend om nog een vat, behalve die 10 vaten, te verkoopen;

dat als opbrengst van den verkoop van de vaten is gestort een bedrag van *f* 20;

dat er nimmer toestemming is verleend om haver te verkoopen;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de navolgende hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, te weten:

dat hij, tijdens hij de functie uitoefende van administrateur van de militaire verplegingsinrichtingen te Venlo:

1. in de maand December 1924 te Venlo, opzettelijk een hoeveelheid veters, welke toebehoorden aan het Rijk, en welke hij in

voornoemde kwaliteit onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die veters ten eigen bate te verkoopen;

2. omstreeks de maand December 1925 te Venlo, opzettelijk:

a. eenig geld, dat toebehoorde aan het Rijk, en welk geld door hem was ontvangen als deel uitmakende van de opbrengst van rundvetvaten, welke in voornoemde kwaliteit door hem ten bate van het Rijk waren verkocht, welk geld hij aldus anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dat geld ten eigen bate te behouden;

b. een rundvetvat, hetwelk toebehoorde aan het Rijk en hetwelk hij in voornoemde kwaliteit onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door dat vat ten eigen bate te verkoopen;

3. in het jaar 1924 te Venlo een hoeveelheid van twee zakken haver, toebehoorende aan het Rijk en welke haver hij in voornoemde kwaliteit onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door die haver ten eigen bate te verkoopen;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem sub II ten laste gelegde feit heeft begaan, — zijnde meer in het bijzonder gebleken, dat beklagde het bedrag van *f* 17,50, hetwelk deze had ontvangen als opbrengst van een handwagen van het Rijk, welke door hem zonder machtiging was verkocht, door middel van misdrijf n.l. het misdrijf van verduistering, onder zich had — zoodat beklagde hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde sub I, III, a en b, alsmede sub IV meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad — nu het militair belang er zich niet tegen verzet — termen aanwezig acht om ten aanzien van beklagde gebruik te maken van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien art. 2, 15 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht; 10, 14a, b, 27, 57, 321 en 322 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklagde daaraan; Qualificeert het als:

Verduistering, meermalen gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;

Veroordeelt den beklagde tot eene gevangenisstraf van *vijf maanden*;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklagde sub II is ten laste gelegd alsmede hetgeen hem sub I, IIIa en b en sub IV meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 25 Mei tot 6 Aug. 1926 in mindering zal worden gebracht;

Beveelt evenwel, dat de opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op *één jaar*, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder art. 2, nos. 2—6 dier Wet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 November 1926. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Schout-bij-Nacht B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadsm. Mr. E. J. M. van Zinnicq Bergmann, Advocaat te 's Hertogenbosch.

Voorwaardelijke hoofdstraf, onvoorwaardelijke bijkomende straf.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 20en September 1926 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

A. A. H. H., oud 39 jaar, geboren te Maastricht, sergeant-majoor-administrateur der militaire verplegingsinrichtingen te Venlo, thans met verlof te Maastricht, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn Raadsm.

¹⁾ Zie het hiervoren opgenomen vonnis van den Krijgsraad. Red. M. R. T.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appel;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord den getuige, door den beklagde opgeroepen;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den Raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fisikaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, ook na het aldaar gehouden getuige-verhoor, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie en behoudens ten aanzien van de aan beklagde opgelegde straf daar het Hof den beklagde op grond van de gepleegde feiten onwaardig acht om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen, alzoo zich overigens vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis waarvan hooger beroep vervat en die overnemende, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen (met uitzondering van artikel 322 van het Wetboek van Strafrecht), alsmede van de artikelen 44 en 359 van dit Wetboek, 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht, junctis de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze Sententie vermeld, met uitzondering als voormeld;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover de aan de bewezen verklaarde feiten gegeven qualificatie en de aan beklagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende,

Qualificeert de bewezen verklaarde feiten als:

1. Verduistering door een ambtenaar, die bij het begaan van het strafbare feit gebruik maakt van gelegenheid, hem door zijn ambt geschonken, meermalen gepleegd;
2. Als ambtenaar opzettelijk geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft, verduisteren;

Veroordeelt beklagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering zal worden in mindering gebracht van 25 Mei 1926 tot 6 Augustus d.a.v.;

Beveelt, dat deze straf niet zal worden ondergaan tenzij het Hof later anders mocht gelasten, op grond dat de beklagde vóór het einde van een proeftijd van één jaar zich aan een strafbaar feit

heeft schuldig gemaakt, of, militair zijnde, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6 van die Wet;

Verlaagt den veroordeelde tot den stand van soldaat;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 19 October 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Genl. P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten en Schout-bij-Nacht B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Als algemeen beginsel van tuchtrecht geldt, dat een strafoplegger slechts op spaarzame wijze gebruik behoort te maken van de bij art. 50, in aanhef en onder a, W. K. toegekende bevoegdheid om een eenmaal door hem vastgestelde straf en strafreden te wijzigen. Die bevoegdheid vervalt van het oogenblik af dat de gestrafte zijn beklag heeft gedaan.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen twee verklaringen, beide gedagteekend 5 September 1926, één van den korporaal van D. en één van den korporaal L., beiden dienende bij de groep en Afdeeling Amsterdam van de 2de Compagnie Politietroepen, waarbij ieder hunner voor zich de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van voormelde compagnie ingediend;

wat betreft klager van D. over de strafreden, in zijne straflijst gesteld nevens de hem op 23 Augustus 1926 door zijn Afdeelings-Commandant, den Eerste-Luitenant v. M., opgelegde straf van veertien dagen verzwaaard arrest en welke strafreden luidt:

„Als wachtcommandant, in strijd met het daaromtrent bepaalde „in zijne consignes, des nachts gedurende den voor den wachtdienst „bestemden tijd, gedeeltelijk ontkleed in zijn nachtleger aangetroffen in eene houding, die bij den strafoplegger de overtuiging vestigde, dat hij sliep.”,

en wat betreft klager L. over de strafreden, in zijne straflijst gesteld nevens de hem op 23 Augustus 1926 door zijn voornoemden Afdeelings-Commandant opgelegde straf van tien dagen verzwaaard arrest en welke strafreden luidt:

„Als korporaal ingedeeld bij eene wacht, in strijd met het daar-

„omtrent bepaalde in de consignes, des nachts gedurende den voor
 „den wachtdienst bestemden tijd in zijn nachtleger aangetroffen in
 „eene houding, die bij den strafoplegger de overtuiging vestigde,
 „dat hij sliep.”

bij welke beslissing ten aanzien van ieder der klagers het beklag
 ongegrond is verklaard;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klagers, den strafoplegger en als getuigen onder eede
 den sergeant d. J., dienende bij voormelde groep, en den soldaat
 v. W., dienende bij de Groep Nieuwe Meer;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en
 Landmacht;

Overwegende dat is komen vast te staan:

dat de Commandant van de Afdeeling Amsterdam der 2de Com-
 pagnie Politietroepen, de Eerste-Luitenant v. M., op 23 Augustus
 1926 klager v. D. heeft gestraft met 14 dagen verzwaard arrest,
 wegens:

„Als wachtcommandant, in strijd met het daaromtrent bepaalde
 „in zijne consignes, des nachts gedurende den voor den wachtdienst
 „bestemden tijd, gedeeltelijk ontkleed in zijn nachtleger aangetrof-
 „fen, terwijl niet geconstateerd is kunnen worden, dat hij sliep,
 „evenmin als het tegenovergestelde te constateeren was.”,

en klager L. met 10 dagen verzwaard arrest wegens:

„Als korporaal ingedeeld bij een wacht, in strijd met het daar-
 „omtrent bepaalde in de consignes, des nachts gedurende den voor
 „den wachtdienst bestemden tijd, gedeeltelijk ontkleed in zijn
 „nachtleger aangetroffen, terwijl niet geconstateerd is kunnen wor-
 „den, dat hij sliep, evenmin als het tegenovergestelde te constatee-
 „ren was.”;

dat ieder der klagers over de hem opgelegde straf en de daarbij
 behorende strafreden op 25 Augustus 1926 zijn beklag heeft in-
 gediend bij den Commandant van de 2de Compagnie Politietroepen,
 welke autoriteit op dienzelfden dag te hunner kennis heeft ge-
 bracht, dat hij het beklag van ieder hunner ongegrond heeft ver-
 klaard onder handhaving van straf en strafreden;

dat de klagers van deze beslissing niet binnen den in artikel 67
 der Wet op de Krijgstucht genoemden termijn de eindbeslissing
 van het Hoog Militair Gerechtshof hebben ingeroepen;

dat aan den strafoplegger, Eerste-Luitenant v. M., ingevolge
 een schrijven d.d. 30 Augustus 1926 van den waarnemend-Com-
 mandant van het Korps Politietroepen door den Commandant van
 de 2de Compagnie Politietroepen is afgevraagd, of hij er bezwaar
 tegen had het laatste gedeelte van de omschrijvingen der strafreden
 van de aan ieder der klagers opgelegde straf in bepaalden zin te
 wijzigen;

dat de strafoplegger geen bezwaar heeft gemaakt tegen deze
 veranderingen en, onder doorhaling van de in de beide straflijsten
 voorkomende woorden: „terwijl niet geconstateerd is kunnen wor-

den, dat hij sliep, evenmin als het tegenovergestelde te constateeren was", in elk der straflijsten heeft gesteld de zinsnede: „in eene houding, die bij den strafoplegger de overtuiging vestigde, dat hij sliep”;

dat beide gestraften over deze gewijzigde strafreden, welke aan hen den 2den September 1926 werd medegedeeld, hun beklag hebben ingediend bij den Commandant der 2de Compagnie Politietroepen en vervolgens, nadat door deze autoriteit dit beklag den 3den September d.a.v. ongegrond was bevonden, tijdig, immers op 5 September d.a.v., de eindbeslissing van het Hof hebben ingeroepen;

Overwegende dat reeds als algemeen beginsel van tuchtrecht kan gelden, dat een strafoplegger slechts op spaarzame wijze gebruik behoort te maken van de bij artikel 50 in aanhef en onder *a* der Wet op de Krijgstucht toegekende bevoegdheid om wijziging te brengen in een eenmaal door hem vastgestelde straf en strafreden, gelijk ook blijkt uit de Memorie van Toelichting op het Ontwerp der Wet op de Krijgstucht (v. d. Hoeven III, blz. 335 e.v.);

dat echter voor een strafoplegger de gebruikmaking van bovengenoemde bevoegdheid is uitgesloten, zoodra — ingevolge de in eene afzonderlijke paragraaf der Wet op de Krijgstucht voorkomende regeling nopens het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf — de krijgstuchtelijk gestrafte bij den tot straffen bevoegde meerdere, onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger gesteld is, over de hem opgelegde straf of over de omschrijving van de strafreden zijn beklag heeft gedaan;

dat dus in het hier behandelde geval, waarin door de hoogere autoriteit zelfs reeds eene beslissing was gegeven, waarbij straffen en strafreden werden bevestigd, en de gestraften in deze beslissing hadden berust, de wijzigingen volkomen ten onrechte in hunne straflijsten zijn aangebracht, zoodat de gewijzigde strafredenen niet in stand kunnen blijven en de reeds in kracht van gewijsde gegane en *dus buiten 's Hof's beoordeeling vallende* oorspronkelijke strafredenen weder in de straflijsten van klagers moeten worden gesteld;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag van ieder der klagers:

Vernietigt de beslissing, door den Commandant der 2de Compagnie Politietroepen op 3 September 1926 op het beklag van ieder der klagers genomen;

Beveelt, dat de oorspronkelijk vastgestelde strafredenen in de straflijsten van klagers zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt aan ieder der klagers, aan den strafoplegger, aan den Commandant der 2de Compagnie Politietroepen, aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

ARROND.-RECHTBANK TE 'S-GRAVENHAGE.

Tweede Kamer.

Zitting van 25 Juni 1925.

Voorzitter: Mr. H. E. Cost Budde.

Rechters: Mrs. P. W. J. Bijnen en G. Scholten.

De verjaring van art. 2012 B. W. is niet van toepassing op eene publiekrechtelijke vordering.

Tot de schorsing, bedoeld bij art. 46 van het reglement voor de werklieden bij de landmacht, is het hoofd der inrichting bevoegd, niet alleen wanneer hij zelf de berechting eener strafwaardige handeling aan zich houdt, maar ook wanneer een gerechtelijke strafvolgving wordt ingesteld.

F. Pronker, wonende te Amsterdam, eischer, procureur Mr. A. J. N. M. Struycken,

tegen

den Staat der Nederlanden, wiens zetel is gevestigd te 's-Gravenhage, gedaagde, procureur Jhr. Mr. G. W. van der Does.

De Rechtbank,

Gehoord partijen;

Gelet op de conclusie van den Officier van Justitie, strekkende tot toewijzing van de vordering, kosten rechtens;

Gezien de stukken;

Overwegende, dat de eischer bij dagvaarding en daarmee overeenstemmende conclusie van eisch heeft gesteld:

dat eischer omstreeks 1893 in dienst van den Staat is getreden als werkman aan het Centraal Magazijn voor Militaire Kleding en Uitrusting, welk dienstverband onafgebroken heeft voortbestaan en nog bestaat;

dat hij op 1 September 1917 werd verdacht van verduistering van eenige paren schoenen ten nadeele van het Rijk, op grond waarvan tegen hem eene gerechtelijke strafvervolgving is ingesteld, welke eindigde met vrijspraak bij arrest van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 22 Nov. 1918, op grond dat het ten laste gelegde niet wettig en overtuigend was bewezen;

dat de Afdeelingsschef, onder wien eischer werkzaam was, ge-

weigerd heeft hem gedurende de periode der strafvervolging en nog drie maanden daarna tot zijn werk toe te laten, hoewel eischer dit bij herhaling verzocht, hem steeds mededeelende dat hij „maar af moest wachten”;

dat eischer gedurende die gansche periode nimmer eenig loon heeft genoten;

dat eischer echter wel degelijk in dienstverband is gehouden en nimmer daaruit is ontslagen;

dat immers gedurende bovenvermelde periode alle mededeelingen van wege de Regeering of het Openbaar Ministerie hem gedaan tevens werden gericht tot zijn chef;

dat bovendien zijn chef hem steeds vervoerbewijzen heeft verschaft op Rijkskosten, zoo dikwijls zijn tegenwoordigheid in verband met het strafproces elders was vereischt;

dat hem, wat wel het sterkste spreekt, na weder tot zijn werk te zijn toegelaten op 24 Febr. 1919 in mindering op zijn loon is gebracht 5 pct. premie over het loon dat hij gedurende meervermeld tijdvak had moeten genieten, als bijdrage in het Pensioenfonds voor Burgerlijke Rijks-Ambtenaren;

dat eischer derhalve van den Staat der Nederlanden te vorderen heeft eene som van *f* 2400, zijnde het verschuldigd loon over het tijdvak 1 Sept. 1917 tot 24 Febr. 1919 met duurtetoeslag en kindertoeslag;

dat eischer in der minne geen betaling heeft kunnen verkrijgen, maar hem slechts is medegedeeld dat er, gezien de processtukken, geen termen aanwezig waren hem zijn loon uit te keeren;

met conclusie: dat het der Rechtbank behage bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande eenige voorziening, gedaagde te veroordeelen om aan den eischer te betalen tegen behoorlijke kwijting de som van *f* 2400, met rente ad 5 pct. per jaar van den dag der dagvaarding af tot aan de voldoening toe, met veroordeeling van den gedaagde in de kosten van het geding;

Overwegende dat de gedaagde heeft geantwoord:

dat eischer in 1893 in dienst is getreden als arbeider bij het Garnizoens-Kleeding-Magazijn te Amsterdam en vervolgens bij het Centraal Magazijn te Amsterdam;

dat hij op 1 Sept. 1917 werd geschorst op verdenking van delict, met toepassing van art. 46 van het op hem toepasselijk reglement voor de werklieden bij de Landmacht, luidende:

„Het Hoofd is bevoegd om werklieden der inrichting voorloopig „daaruit te doen verwijderen onder stilstand van loon.

„Dezelfde bevoegdheid wordt toegekend aan de bij de inrichting „werkzaam zijnde officieren en ambtenaren, behorende tot het op „zichtvoerend personeel, onder verplichting om van die verwijdering „onmiddellijk met opgave van redenen kennis te geven aan het hoofd, „dat nader van zijne beslissing zal doen blijken.”;

dat gedurende dien tijd van schorsing geen loon is uitgekeerd, in overeenstemming met den regel: „geen arbeid, geen loon”;

dat eischer geschorst is geweest van 1 Sept. 1917 tot 24 Febr. 1919;
 dat hij na vrijspraak weer in dienst is gesteld, doch het bevoegde gezag van oordeel is geweest, dat eischer geen reden van beklag had, nu hij in de gegeven omstandigheden weliswaar tijdens de schorsingsperiode zijn loon derfde, maar in zijne betrekking werd hersteld;

dat het loon van eischer was vastgesteld in geld per week, althans op kortere tijdruimte dan een kwartaal;

dat de vordering, gegeven art. 2005 en zeker gegeven art. 2012 B. W., is verjaard, op welke verjaring ten deze mede beroep wordt gedaan;

met conclusie: tot niet-ontvankelijk-verklaring, immers ontzegging der vordering, c. e.;

Overwegende dat eischer, akte vragende van het gedaan bewijsaanbod, onder volharding bij zijn genomen conclusiën, heeft doen zeggen voor repliek:

dat gedaagde zich beroept op de verjaring overeenkomstig art. 2005 of wel art. 2012 B. W.;

dat de verhouding tusschen eischer en gedaagde, waarop eischer zijne vordering grondt, was een dienstbetrekking;

dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek niet toepasselijk zijn op de dienstbetrekkingen tot den Staat;

dat dit met name geldt van art. 1991 B. W., dat niet toepasselijk is op vorderingen van publiekrechtelijken aard;

dat ware dit anders, quod non, ten deze toepasselijk zou zijn art. 2005 B. W., welk artikel regelt de verjaring van rechtsvorderingen uit arbeidsovereenkomst;

dat immers art. 1991 B. W. bepaalt, dat de Staat dezelfde verjaring kan invoeren als bijzondere personen;

dat nu de rechtsbetrekkingen tusschen eischer en gedaagde het karakter dragen van die uit eene arbeidsovereenkomst;

dat de verjaring van vorderingen uit arbeidsovereenkomsten geregeld wordt in art. 2005 B. W.;

dat echter het beroep op de verjaring van art. 2005 B. W. gedaagde niet kan baten;

dat immers deze verjaring is gegrond op het vermoeden van betaling en dus het beroep hierop door gedaagde niet-ontvankelijk is, nu gedaagde zelf stelt, dat het door eischer gevorderde door hem niet verschuldigd is;

dat subsidiair eischer van gedaagde vordert, dat hij den eed aflegge, dat het door eischer gevorderd bedrag werkelijk is betaald geworden;

dat de gedaagde nog meent zich te kunnen beroepen op de verjaring van art. 2012 B. W.;

dat de verjaring van art. 2012 B. W. is ingesteld ter bescherming van den debiteur tegen het gevaar, dat de crediteur ten zijnen nadeele vervallen termijnen langdurig laat oploopen en de verjaring van art. 2005 B. W. gebaseerd is op een vermoeden van betaling;

dat dus beide verjaringen elk een geheel ander karakter dragen; dat, waar de wet eenmaal bepaald heeft, dat vorderingen uit arbeidsovereenkomst onderworpen zullen zijn aan een vijfjarige verjaring, gebaseerd op het vermoeden van betaling, toepasselijkverklaring ten deze van de strengere verjaring van art. 2012 B. W. een in hooge mate onbillijke beslissing zoude zijn;

dat, wat er ook zij van het bijzondere in de verhouding van arbeiders in dienst van den Staat, die verhouding toch immers blijft een dienstbetrekking en de personen in dienst van den Staat arbeiders;

dat men kan aanvaarden het beginsel, dat het bijzonder (publiek-rechtelijk) karakter eener verhouding de voor die verhouding in het algemeen geschreven bepalingen van burgerlijk recht geen toepassing vinden, een motief gelegen kan zijn, nu daarop te gaan toepassen andere artikelen van burgerlijk recht, die voor die verhouding in het geheel niet geschreven zijn, in casu voor verhoudingen uit arbeidsovereenkomst met den Staat, nu daarop art. 2005 B. W. niet toepasselijk is het in het geheel niet voor arbeidsovereenkomsten geschreven art. 2012 B. W.; ¹⁾

dat de gedaagde stelt, dat de schorsing van eischer van 1 Sept. 1917 tot 24 Febr. 1919 rechtsgeldig is geschied, overeenkomstig het door gedaagde geciteerde art. 46 van het reglement van werklieden bij de landmacht;

dat eischer zulks ontkent;

dat immers art. 46 van genoemd reglement alleen betrekking heeft op gevallen, dat straffen ter zake van strafwaardige handelingen worden opgelegd door het hoofd der inrichting (art. 45);

dat toch genoemd reglement onderscheidt strafoplegging door het hoofd der inrichting (artt. 45—50) en gerechtelijke strafvervolgving (artt. 51—53);

dat art. 51 met name bepaalt, dat „wanneer hetzelfde feit aanleiding geeft, zoowel tot de gerechtelijke strafvervolgving als tot het opleggen van een der in art. 47 genoemde (disciplinaire) straffen, indien deze omstandigheid aan het hoofd bekend is voordat een straf werd bepaald, de behandeling der zaak door hem wordt „opgeschort tot na afloop der strafvervolgving”;

dat zulks inderdaad het geval is geweest bij de strafrechtelijke vervolging in Sept. 1917 aangevangen tegen den eischer;

dat derhalve, volgens het reglement, indien de gerechtelijke strafvervolgving wordt ingesteld, het hoofd zich terugtrekt en het Openbaar Ministerie de behandeling der zaak in handen neemt;

dat de bevoegdheid tot schorsing van art. 46 het hoofd der inrichting klaarblijkelijk gegeven is, voor het geval hij zelf de berechting

1) In deze en eenige der vorige alinea's moeten fouten geslopen zijn. Wij vermoeden dat bij het overnemen in het Weekblad van het Recht misschien eene vergissing was begaan en vergeleken daarom deze copie met het origineel ter Griffie van de Rechtbank. Origineel en copie zijn echter woordelijk gelijkloidend.
Red. M. R. T.

eener strafwaardige handeling aan zich houdt en deze bevoegdheid deel uitmaakt van de door het hoofd daarbij te volgen procedure;

dat dit blijkt ten eerste uit de plaatsing van art. 46;

dat vervolgens uit den inhoud der straffen, die het hoofd bevoegd is op te leggen, blijkt, dat nimmer de bedoeling kan geweest zijn het hoofd een zoo ruime bevoegdheid te geven, dat hij een bij hem in dienst zijnd arbeider zou kunnen schorsen voor den tijd van anderhalf jaar;

dat namelijk als zwaarste straf door hem op te leggen, afgezien van het hier niet in aanmerking komende ontslag, aangezien toch eischer nimmer is ontslagen, vermeld staat tijdelijke verwijdering van het werk tot ten hoogste een maand;

dat dan ook de ratio van art. 46 geen andere kan zijn, dan aan het hoofd der inrichting de bevoegdheid te geven ter zake van de goede orde in de inrichting, werklieden kortstondig daaruit te verwijderen, totdat hij uitspraak gedaan zal hebben en wel uit den aard der zaak spoedig daarop, over de strafwaardige handeling of het verzuim, dat tot die verwijdering aanleiding gaf;

dat deze opvatting van art. 46 nog bevestigd wordt door de bepaling van het tweede lid van dit artikel, dat dezelfde bevoegdheid toekent aan de bij de inrichting werkzaam zijnde officieren en ambtenaren, behoorende tot het opzicht voerende personeel;

dat derhalve noch gedaagde's beroep op verjaring, noch het beroep op art. 46 van het reglement van werklieden bij de landmacht opgaat;

dat eischer aanbiedt al de door hem gestelde feiten door alle middelen rechtens, speciaal door getuigen te bewijzen;

Overwegende dat de gedaagde, onder volharding bij zijne conclusiën, heeft doen zeggen voor dupliek:

dat bij repliek in de eerste plaats het verweermiddel der verjaring wordt besproken en gedaagde dit voorbeeld wil volgen;

dat gedaagde — nu eischer hem ten aanzien van zijn verweermiddelen, ontleend aan art. 2005 B. W. volgens eischer's goed recht een eed opdraagt, die, gelijk uit de wederzijdsche stellingen in deze procedure blijkt, door gedaagde niet kan worden afgelegd — dit verweermiddel terugneemt;

dat gedaagde zijn beroep op de verjaring van art. 2012 B. W. ten volle handhaaft;

dat aan eischer kan worden toegegeven dat de verjaring van beide artikelen een verschillend karakter draagt en daarom volkomen begrijpelijk is, dat, zelfs al stond een beroep op het rechtsmiddel van art. 2005 ten dienste, daarnevens het rechtsmiddel van een ander karakter, bedoeld in art. 2012, is toegekend;

dat de vraag daargelaten of het wetenschappelijk juist is bij rechtsverhoudingen, die een publiekrechtelijk karakter dragen, bepalingen van het B. W. toe te passen, de rechtspraak een verband heeft gelegd tusschen de bevoegdheid van den burgerlijken rechter en de beoordeeling der verjaring naar de bepaling van het Burgerlijk Wetboek;

dat ook de wet van 30 Oct. 1924, Stbl. no. 482, evenmin als art. 1991 B. W. een onderscheid maakt voor de toepasselijkheid van de bepalingen van het B. W. naar gelang van het karakter van de rechtsverhouding;

dat gedaagde niet kan toegeven dat de bevoegdheid van art. 46 van het Reglement zou zijn uitgesloten bij feiten aanleiding gevende tot gerechtelijke strafvervolging;

dat de door eischer geciteerde redenen hoogstens de conclusie wet-tigen dat de definitieve disciplinaire straf niet wordt opgelegd dan na afloop der strafvervolging;

dat hierdoor wordt onverlet gelaten de bevoegdheid van art. 46 welke krachtens de uitdrukkelijke bewoordingen van het artikel een voorloopig karakter draagt;

dat de woorden van het Reglement hier volkomen duidelijk zijn en men derhalve naar een daarvan afwijkende bedoeling niet heeft te zoeken;

dat het betoogde omtrent die bedoeling door eischer geleverd hier-op afstuit, dat in art. 47 ook de rede is van ontslag, welke straf zwaarder treft, althans kan treffen, dan tijdelijke schorsing van geruimen duur;

dat de lange duur ten deze aan de behandeling der straf-procedure is te wijten;

dat aan art. 46, lid 2, geen argument ten bate van eischer is te ontleenen, daar men in dat artikel met een maatregel te doen heeft, welke „onmiddellijk” gevolgd moet worden door kennisgeving aan „het hoofd”;

Overwegende dat partijen daarna de stukken aan de Rechtbank hebben overgelegd tot het wijzen van vonnis;

Ten aanzien van het recht:

Overwegende dat gedaagde's beroep op de verjaring van art. 2012 B. W. reeds daarom moet falen, omdat dit artikel niet toepasselijk is op eene publiekrechtelijke vordering, als hoedanig de onderhavige vordering is aan te merken;

Overwegende dat eischer mitsdien is ontvankelijk in zijne vorde-ring;

Overwegende dat gedaagde zich tot betaling van het door eischer gevorderd bedrag voorts niet gehouden acht, op grond van art. 46 van het op eischer toepasselijke reglement voor de werklieden bij de landmacht;

Overwegende dat in dit artikel — waarvan het eerste lid luidt: „Het hoofd is bevoegd om werklieden der inrichting voorloopig daar-„uit te doen verwijderen onder afstand van loon” — aan het hoofd der inrichting de bevoegdheid is gegeven om werklieden ter zake van strafwaardige handelingen of verzuimen te schorsen, in afwach-ting van den uitslag van het in te stellen onderzoek en deze schor-sing uit den aard der zaak duurt zoolang het onderzoek hangende is;

Overwegende dat eischer nu wel van oordeel is, dat de bevoegdheid tot schorsing als bedoeld in dit artikel aan het hoofd der inrichting

alleenlijk toekomt, voor het geval hij zelf de berechting eener strafwaardige handeling aan zich houdt en dit artikel niet toepasselijk is wanneer eene gerechtelijke strafvervolgning wordt ingesteld, doch ten onrechte;

Overwegende toch dat dit artikel, opgenomen onder de bepalingen handelende over strafwaardige handelingen of verzuimen, is algemeen en in het reglement — al wordt daarin onderscheid gemaakt tusschen strafoplegging door het hoofd der inrichting en een strafrechtelijke vervolging — geen bepaling is te vinden, die het recht van schorsing zou uitsluiten voor het geval eener strafrechtelijke vervolging;

Overwegende dat daartoe ook te minder aanleiding is, wanneer het vermoedelijk gepleegde strafwaardige feit van zoodanig ernstigen aard is, dat het tot eene gerechtelijke strafvervolgning aanleiding geeft en dus juist toepassing van dien voorloopigen maatregel te dringender noodig zal zijn;

Overwegende dat voor zooveel eischer een argument mocht willen putten uit de bewoordingen van art. 51 van het reglement, waarin staat, dat in geval eener strafrechtelijke vervolging: „de behandeling „der zaak door het hoofd wordt opgeschort tot na afloop der strafvervolgning”, ook dit moet falen, aangezien deze woorden kennelijk niets anders bedoelen dan schorsing van de toepassing van art. 47 van het reglement;

Overwegende dat mitsdien het door gedaagde gevoerd verweer is gegrond en eischer diens vordering moet worden ontzegd;

Recht doende:

Ontzegt eischer zijne vordering;

Veroordeelt hem in de kosten van het geding, tot op deze uitspraak aan zijde van gedaagde begroot op f 103.10.

W. v. h. R. n°. 11568.

Kantongerecht te Leeuwarden.

Zitting van 29 April 1926.

Kantonrechter Mr. F. G. van Binsbergen.

Een wachtmeester der Maréchaussée behoort niet tot de politie.
(In tegenovergestelden zin het hierna volgend vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Leeuwarden.)

In de zaak van den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht te Leeuwarden, ambtshalve eischer bij dagvaarding van 15 Maart 1926, tegen M. D., volgens eigen opgave oud 38 jaar, van beroep autobus-ondernemer, geboren te Dantumawoude 21 Februari 1888, wonende te Kooten.

Wij, Kantonrechter te Leeuwarden,

Gezien het behoorlijk beteekende exploit van dagvaarding van verdachte;

Gehoord de opgaven van verdachte;

Gelet op Ons interlocutoir vonnis van den 8 April 1926;

Gehoord de voordracht der zaak door den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie;

Gelet op de voorlezing van een proces-verbaal van bevinding en van verhoor, op ambtsead opgemaakt door A. B. d. R., Wachtmeester en P. H., Maréchaussée tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, beiden te Leeuwarden;

Gehoord de antwoorden van verdachte;

Gelet op de vordering van den Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, daartoe strekkende, dat verdachte zal worden schuldig verklaard aan het feit, waarvan de qualificatie is: in de gemeente Leeuwarderadeel als bestuurder van een motorrijtuig, dat ingericht is voor het vervoeren van meer dan acht personen en zich bevindt op een weg als bedoeld in artikel 1, 2o. der Motor- en Rijwielwet niet op de eerste vordering van een ambtenaar van politie een geldig bewijs toonen, dat het motorrijtuig voor het gebruik op die wegen door of vanwege Burgemeester en Wethouders is goedgekeurd, en mitsdien, gezien de artikelen 31*d* en 133 der verordening houdende algemeene bepalingen van politie in de gemeente Leeuwarderadeel, 23 Wetboek van Strafrecht en 350 en 398 Wetboek van Strafvordering, zal worden veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door eene hechtenis van tien dagen;

Nader gehoord de middelen van verdediging van verdachte;

Overwegende, dat aan verdachte bij dagvaarding is ten laste gelegd, dat hij in den voormiddag van 26 Februari 1926 te ongeveer 9½ uur in de gemeente Leeuwarderadeel, als bestuurder met een motorrijtuig op 4 wielen, ingericht voor het vervoeren van meer dan acht personen, zich heeft bevonden op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Groningerstraatweg, onder Lekkum en niet op de eerste daartoe strekkende vordering van een wachtmeester der Maréchaussée een geldig bewijs heeft getoond, dat dat motorrijtuig door of vanwege Burgemeester en Wethouders dier gemeente was goedgekeurd voor het gebruik op voor het openbaar verkeer openstaande wegen;

Overwegende, dat door voormeld op eigen waarneming gegrond proces-verbaal is bewezen: dat verbalisanten op tijd bij dagvaarding vermeld constateerden, dat er met een vierwielig motorrijtuig werd gereden over den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg den Groningerstraatweg onder Lekkum, gemeente Leeuwarderadeel; dat het hun, nadat de bestuurder van gemeld motorrijtuig die desgevraagd opgaf verdachte te zijn, dat motorrijtuig tot stilstand had gebracht, bleek, dat hetzelfde was ingericht voor het vervoeren van

meer dan acht personen; dat verbalisant wachtmeester d. R. daarop van verdachte vorderde hem een geldig bewijs te vertoonen, dat het motorrijtuig voor het gebruik op de wegen in voormelde gemeente door of vanwege Burgemeester en Wethouders was goedgekeurd of een overeenkomstig geldig bewijs van of vanwege Burgemeester en Wethouders der gemeente Leeuwarden; dat verdachte aan die vordering niet kon voldoen;

Overwegende, dat door de opgave van verdachte, ter openbare terechtzitting gedaan is bewezen: dat verdachte op tijd bij dagvaarding vermeld als bestuurder met een motorrijtuig op 4 wielen, ingericht voor het vervoeren van meer dan acht personen, zich heeft bevonden op den voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg den Groningerstraatweg onder Lekkum in de gemeente Leeuwarderadeel; dat een wachtmeester der Maréchaussée als toen van hem gevorderd heeft het bij dagvaarding vermeld bewijs te toonen; dat verdachte aan die vordering niet heeft voldaan;

Overwegende, dat Wij door voormelde feiten en omstandigheden, vervat in het hierboven vermeld proces-verbaal en in de opgave van verdachte, bewezen achten en de overtuiging hebben bekomen, dat de verdachte het hem bij dagvaarding ten laste gelegde feit heeft gepleegd;

Overwegende ten aanzien van de al of niet strafbaarheid van het bewezene:

dat het toepasselijk artikel 31*d* der Verordening houdende algemeene bepalingen van politie in de gemeente Leeuwarderadeel, luidende: „De bestuurder van een motorrijtuig, dat ingericht is voor „het vervoeren van meer dan acht personen en zich bevindt op een „weg als bedoeld in artikel 1, 2o. der Motor- en Rijwielwet, is ver- „plicht op de eerste vordering van een der ambtenaren van politie „een geldig bewijs te toonen, dat het motorrijtuig voor het gebruik „op die wegen door of vanwege Burgemeester en Wethouders is „goedgekeurd.

„De in het eerste lid opgelegde verplichting vervalt, indien de „bestuurder een geldig bewijs toont, dat het motorrijtuig voor het „gebruik op die wegen door of vanwege Burgemeester en Wethouders der gemeente Leeuwarden is goedgekeurd.

„Een goedkeuringsbewijs wordt geacht niet geldig te zijn, indien „niet de daarbij gestelde voorwaarden worden in acht genomen of „de geldigheidstermijn daarvan is verstreken.”

het toezicht op de naleving van dit artikel opdraagt aan ambtenaren van politie;

dat blijkens voormeld proces-verbaal de vordering tot verdachte gericht is door den verbalisant A. B. d. R., Wachtmeester der Maréchaussée;

dat het corps Maréchaussée behoort tot de Landmacht en dus niet behooren kan tot de politie;

dat Ons geen wettelijke bepaling bekend is, die aan een gemeenteraad de bevoegdheid verleent bij verordening opdrachten te geven

aan het leger of een onderdeel daarvan, zoodat de verbalisant-wachtmeester onbevoegdelyk de bij dagvaarding vermelde vordering tot verdachte richtte;

dat derhalve verdachte door aan vermelde vordering niet te vol-
doen, niet een strafbaar feit beging en hij mitsdien te dier zake
van alle rechtsvervolging behoort te worden ontslagen;

Gezien artikel 352 alinea 2 van het Wetboek van Strafvordering;
Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaren wettig en overtuigend bewezen het feit in voege boven-
omschreven, verdachte bij dagvaarding ten laste gelegd;

Verklaren verdachte daaraan schuldig;

Verklaren dit feit niet strafbaar;

Ontslaan verdachte te dier zake van alle rechtsvervolging.

Arrond.-Rechtbank te Leeuwarden.

Zitting van 22 September 1926.

Een wachtmeester der Maréchaussée behoort wel tot de politie. ¹⁾

Voorzitter: Mr. J. A. Hingst.

Leden: Mrs. E. J. Baron van Imhoff en D. G. Kortebout van der
Sluis.

De Rechtbank enz.

Gezien de akte van hooger beroep van den Ambtenaar O. M. d.d.
1 Mei 1926;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gezien de dagvaarding;

Gehoord de voordracht der zaak door den Substituut-Officier van
Justitie;

Gelet op het tegen den verdachte verleende verstek;

Gehoord den getuige;

Gehoord den Substituut-Officier van Justitie in zijne vordering,
strekkende, dat de Rechtbank het vonnis van den Kantonrechter te
Leeuwarden van 29 April 1926 in deze zaak gewezen zal vernietigen
en den verdachte zal schuldigverklaren overeenkomstig het
requisitoir van den Ambtenaar O. M. bij de Kantongerechten en
hem zal veroordeelen tot een geldboete van *f* 10 bij gebreke van
betaling of verhaal te vervangen door 10 dagen hechtenis;

Overwëgende dat de verdachte in eerste instantie voor den Kan-
tonrechter te Leeuwarden is gedagvaard ter zake:

1) Men zie voor de beslissing van den Kantonrechter, hiervoor bladz. 308.
Red. M. R. T.

dat hij in den voormiddag van 26 Februari 1926, te ongeveer 9½ uur, in de gemeente Leeuwarderadeel als bestuurder met een motorrijtuig op vier wielen ingericht voor het vervoeren van meer dan acht personen, zich heeft bevonden op den, voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg, den Groningerstraatweg, onder Lekkum en niet op de eerste daartoe strekkende vordering van een wachmeester der Maréchaussée een geldig bewijs heeft getoond dat dat motorrijtuig door of vanwege Burgemeester en Wethouders dier gemeente was goedgekeurd voor het gebruik op voor het openbaar verkeer openstaande wegen;

Overwegende dat de Kantonrechter te Leeuwarden bij zijn voornomd vonnis het aan verdachte tenlastegelegde bewezen heeft verklaard, doch het bewezene niet strafbaar heeft geoordeeld en den verdachte van alle rechtsvervolging heeft ontslagen;

Overwegende dat tegen het feit, zooals het is ten laste gelegd, eene andere straf is bedreigd dan geldboete van hoogstens vijf en twintig gulden, zoodat het tijdig ingesteld hooger beroep is ontvankelijk;

Ten aanzien van dat hooger beroep:

Overwegende, dat de Rechtbank, zich met het vonnis van den Kantonrechter vereenigt, voorzover deze het aan verdachte ten laste gelegde bewezen heeft verklaard;

Overwegende, dat de Kantonrechter het bewezene niet strafbaar heeft geoordeeld en wel op grond, dat artikel 31*d* der verordening van Leeuwarderadeel behelst, dat een bestuurder van een motorrijtuig als daar nader omschreven verplicht is op de eerste vordering van een der ambtenaren van politie een geldig bewijs te toonen, dat het motorrijtuig voor het gebruik op die wegen, als gemeld artikel bedoelt, is goedgekeurd en in casu bedoelde vordering tot verdachte is gericht door een wachmeester der Maréchaussée, die niet tot de Politie, maar tot de Landmacht behoort volgens den Kantonrechter;

Overwegende, dat derhalve de Rechtbank moet onderzoeken, wie ambtenaren van politie zijn;

Overwegende, dat het begrip „Politie” omvat de zorg voor de openbare orde, veiligheid en rust, voor de handhaving der wettelijke voorschriften, voor de bescherming van personen en goederen;

Overwegende, dat de taak om voornomde zorg uit te oefenen in de eerste plaats is opgedragen aan het Corps der Koninklijke Maréchaussée, hetwelk hiertoe reeds dadelijk na het herstel onzer onafhankelijkheid in 1813 is opgericht, welk Corps, al moge het ook met zekere militaire diensten belast zijn, in de eerste plaats bestemd is voor het doen van politiediensten;

Overwegende, dat dan ook een wachmeester der Maréchaussée een ambtenaar van Politie is en verdachte derhalve verplicht was aan diens vordering te voldoen, zoodat ten onrechte de Kantonrechter verdachte van alle rechtsvervolging heeft ontslagen, verdachte strafbaar is en het vonnis van den Kantonrechter behoort te

worden vernietigd op dit punt en verdachte moet worden veroordeeld;

Overwegende, dat de Rechtbank een geringe geldboete voor deze overtreding een voldoende correctief oordeelt;

Overwegende dat het bewezen feit oplevert de overtreding van het als bestuurder van een motorrijtuig, dat ingericht is voor het vervoeren van meer dan acht personen en zich bevindt op een weg als bedoeld in artikel 1, 2° der Motor- en Rijwielwet niet voldoen aan de verplichting op de eerste vordering van een der ambtenaren van politie een geldig bewijs te toonen, dat het motorrijtuig voor het gebruik op die wegen, door of vanwege Burgemeester en Wet-houders is goedgekeurd, waartegen is voorzien bij artikel 31*d* en 133 der verordening houdende algemeene bepalingen van politie in de gemeente Leeuwarderadeel;

Gezien, behalve de aangehaalde, art. 58 der Wet op de Rechterlijke Organisatie en de artikelen 23 en 91 Wetboek van Strafrecht en 423 en 425 alsmede 350 Wetboek van Strafvordering;

Rechtdoende in naam der Koningin op het ingesteld hooger beroep, bij verstek!

Bevestigt het vonnis door het Kantongerecht te Leeuwarden op 29 April 1926 tegen den verdachte gewezen, voorzoover de bewezenverklaring betreft;

Vernietigt het vonnis, voorzoover verdachte van alle rechtsvervolging is ontslagen en, opnieuw rechtdoende, verklaart verdachte strafbaar;

Veroordeelt hem tot betaling van eene geldboete van tien gulden, bij niet betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van tien dagen.

Bovenstaande vonnissen werden ons toegezonden door den Kapitein-Adjutant van den Inspecteur der Kon. Maréchaussée. Wij zijn daarvoor zeer erkentelijk, temeer daar op ons verzoek aan den Griffier van het Kantongerecht te Leeuwarden om een afschrift van het desbetreffende vonnis te mogen ontvangen, deze verklaarde niet aan ons verzoek om toezending te kunnen voldoen.

De beslissing van de Rechtbank is o.i. juist. Uit het Souverein Besluit van 30 Januari 1815, houdende het reglement op de politie, de discipline en den dienst der Maréchaussée, dat nog steeds de grondslag vormt voor het beheer en den dienst der Koninklijke Maréchaussée en dat in deze vonnissen wel als geraadpleegd had mogen worden vermeld, blijkt dat aan dat korps wel degelijk de uitoefening van politie is opgedragen. Dat het korps deel van de Landmacht uitmaakt is waar (art. 35 van het bedoelde Reglement) maar dat het daarom niet tot de politie kan behooren is een onjuiste gevolgtrekking. Het korps staat onder twee chefs; de kosten ervan worden geketen uit twee begrotingen (Justitie en Oorlog), waarom is nu het mede staan onder de bevelen van den Minister van Oorlog in

deze van zoo overwegend belang? De aan de maréchaussées opgedragen taak is in dezen, waar alleen van „ambtenaren van politie” gesproken wordt, beslissend en terecht oordeelde de Rechtbank dat de maréchaussées als ambtenaren van politie zijn te beschouwen.

Wij willen er echter op wijzen dat men in dezen niet te ver moet gaan en niet moet redeneeren: als de Maréchaussée politie is, is zij — daar zij haar taak over het geheele grondgebied van het Rijk uitstrekt — Rijkspolitie, waar dus van Rijkspolitie sprake is, is de Maréchaussée daaronder begrepen.

Men zou dan tot onjuiste conclusies komen, omdat men bij het redigeeren van de Invoeringswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, zonder de principiele vraag op te lossen of de Maréchaussée tot de Rijkspolitie behoort (een vraag die in de vorenstaande vonnissen b.v. hare beantwoording vond), bij de wijzigingen die in de verschillende wetten moesten worden aangebracht, waar het ging om de opdracht tot opsporing van bij die bijzondere wetten strafbaar gestelde feiten, is uitgegaan van deze stelling: dat onder Rijkspolitie, de Maréchaussée niet zou zijn begrepen.¹⁾

Vóór de bedoelde Invoeringswet bestond er op dat punt veel verschil, de eene wet ging er blijkbaar van uit dat de Maréchaussée deel uitmaakte van de Rijkspolitie, de andere deed dit niet. Zoo sprak b.v. art. 80 van de Armenwet van „de maréchaussée en alle andere ambtenaren van Rijks- en gemeentepolitie”, art. 9 van de Trekhondenwet daarentegen van „de maréchaussée en alle ambtenaren van de Rijks- en gemeentepolitie”. De Invoeringswet ruimde die verschillen op, in de bijzondere wetten werden de bedoelde artikelen in dier voege veranderd dat naast de personen in art. 141 Sv. genoemd, de Maréchaussée werd geschrapt²⁾; de Rijkspolitie bleef echter behouden. Een gevolg hiervan is dus, op grond van de genoemde praemisse, dat de Maréchaussée die niet valt onder art. 141, 5° en 6° W. v. Sv., volgens de bijzondere wetten geen opsporingsbevoegdheid meer bezit.

Zulks is ook juist, daar er nu overeenstemming bestaat tusschen het Wetboek van Strafvordering en de bijzondere wetten. Aangezien bij de Maréchaussée de dienst altijd door „twee hoofden” wordt verricht, en een van beide wel altijd onder art. 141 Sv. zal vallen, heeft die praemisse en haar gevolg weinig bezwaar, mits tenminste in de bijzondere wet de opdracht tot opsporing gegeven wordt aan de personen in art. 141 Sv. genoemd of over die opdracht niet gerept wordt.

Er zijn echter ook wetten waarin de bedoelde opdracht aan anderen wordt gegeven dan aan de personen van art. 141 Sv. Zoo luidt art. 7, eerste lid, van de Rijwielbelastingwet 1924 (Stbl. no. 306): „Met het opsporen van overtredingen dezer wet zijn belast de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen en de ambtenaren van „Rijks- en gemeentepolitie”. Door de stelling dat onder Rijkspolitie

1) Zie M. v. T. ad. art. 110 Gedrukte stukken 1923—1924—187.

2) Art. 49 der Dienstplichtwet vormt een uitzondering.

de Maréchaussée niet is begrepen — en men zal zeker moeten aannemen dat die stelling ook voor deze wet geldt; immers bij de bedoelde Invoeringswet is art. 7 niet veranderd, terwijl in het Antwoord op het Verslag van de commissie van voorbereiding er zelfs nog op werd gewezen, dat ingevolge het aangenomen stelsel, de omschrijving „Rijks- en gemeentepolitie in art. 8 (lees 7 of 4) der „Rijwielbelastingwet niet meer de Maréchaussée zal omvatten” — is dus b.v. een onderofficier der Maréchaussée onbevoegd tot het opsporen van de overtredingen der rijwielbelastingwet.

Wel is waar besliste de Kantonrechter te Zwolle, vóór de inwerkingtreding van de Invoeringswet van het Wetboek van Strafvordering in gelijken zin (Zie Nederl. Jurisprudentie 1926, bladz. 656), — een wachtmeester der Maréchaussée werd bij bedoeld vonnis niet bevoegd geacht tot opsporing van een overtreding der rijwielbelastingwet en bijgevolg ook niet beschouwd als „bevoegd gezag” (art. 435, 3° Sr.) bij het vragen van den naam voor het opmaken van een proces-verbaal wegens een zoodanige overtreding — maar die uitspraak is thans, naar het ons voorkomt, veel sterker komen te staan dan zij stond, vóór meergenoemd stelsel als basis voor de woordenkeus was aangenomen.

Principieel is de Maréchaussée — volgens de uitspraak van de Leeuwardensche rechtbank — politie. Wat kan zij dan anders zijn dan Rijkspolitie?

Voor de wetsformuleering in de artikelen over de opsporingsbevoegdheid in de bijzondere wetten is zij géén Rijkspolitie. Zeker, tusschen het principe en het „afpraakje” — als we het oneerbiedig zoo noemen mogen — betreffende de technische woordenkeus van de wetsartikelen ligt wel verschil, maar in de practijk zal dat „afpraakje” zooals wij boven zagen, toch wel tot resultaten kunnen voeren, die dezelfde zouden zijn indien men de Maréchaussée principieel niet als politie zou beschouwen.¹⁾

Red. M. R. T.

¹⁾ Het bovenstaande was reeds gezet toen wij kennis namen van een artikel van den Heer van der Poel in no. 2839 van het Weekblad der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen, getiteld „Het Corps der Maréchaussée heeft als zoodanig geen bevoegdheid tot verbaliseeren inzake Rijwielbelastingwet”. Gelijk uit dit opschrift reeds blijkt komt de schrijver daarin tot dezelfde conclusie als wij hierboven meenden te moeten trekken.

Red. M. R. T.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 Juni 1926.

(1926. D. n°. 32; I, n°. 8).

Fungeerend-voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 158 (2) der Pensioenwet 1922 (S. 240) jo. art. 68 der Pensioenwet voor de gemeente-ambtenaren 1913.

Het recht op verhoogd invaliditeitspensioen ter zake van een aan belanghebbende op 13 Januari 1911 overkomen ongeval, vindt mede zijn grond in de omstandigheid, dat de dienstdtijd van belanghebbende na het in werking treden der Pensioenwet 1922 nog doorliep.

De vraag, of ter berekening van het ingevolge art. 158 (2) der Pensioenwet 1922 aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds verschuldigde, voor zooveel betreft den tijd, vóór 1 Juli 1922 doorgebracht, met de toekenning van verhoogd invaliditeitspensioen moet worden rekening gehouden, moet ontkennend worden beantwoord.

De duidelijke bewoordingen van art. 158 (2) der Pensioenwet brengen mee dat de door de bedoelde gemeenten uit te keeren bedragen dezelfde zijn, die zij zouden te betalen hebben, indien de betrokken ambtenaren waren gepensionneerd op den voet van de Pensioenwet voor de gemeente-ambtenaren 1913.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

de gemeente X., vertegenwoordigd door haren burgemeester Y., wonende te X., klager, niet verschenen,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. J., commies bij dien Raad, wonende te 's Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 31 Juli 1924 aan Z., laatstelijk verver bij de gemeentewerken te X., krachtens de artt. 48, 1ste lid d, 54, 56, 1ste lid A en C b, 63 en 108 der Pensioenwet 1922, S. 240, over een diensttijd van 28 jaren, 6 maanden en 16 dagen (16 dagen militairen dienst, 28 jaren en 6 maanden dienst als ambtenaar) naar de middelsom der pensioensgrondslagen over de laatste drie jaren ten bedrage van *f* 1895,40 met ingang van 2 Maart 1924 een jaarlijksch pensioen heeft verleend van *f* 1083 en een verhooging ten bedrage van *f* 244 voor den tijd van één jaar;

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 24 September 1924 aan Burgemeester en Wethouders van X. heeft medegedeeld, dat die gemeente ingevolge art. 158 der Pensioenwet 1922 voor Z. vernoemd jaarlijks vóór 1 Juli aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds moet voldoen een bedrag van *f* 1188;

Overwegende dat Burgemeester en Wethouders van X. in hun tegen laatstgenoemde beslissing gericht bezwaarschrift hebben aangevoerd, dat het ongeval, op grond waarvan aan betrokkene verhoogd invaliditeitspensioen is toegekend, heeft plaats gehad op 13 Januari 1911; dat deze dus met het oog op art. 3 sub b der Pensioenwet voor de Gemeente-ambtenaren 1913 geen aanspraak op verhoogd invaliditeitspensioen ingevolge die wet kon maken; dat immers de in dat artikel genoemde termijn van 2 jaren op 1 October 1913 reeds was verstreken; dat dus terugvordering van het maximum pensioensgedeelte krachtens art. 68 dier wet wegens toekenning van verhoogd invaliditeitspensioen niet mogelijk was; dat de Pensioenwet 1922 laatstgenoemd artikel handhaaft en uit de bewoordingen van art. 158 (2) der Pensioenwet 1922 eveneens blijkt, dat voor zoover betreft den tijd vóór 1 Juli 1924 alleen kan worden teruggevorderd het bedrag, dat bij de berekening van het pensioen ingevolge de bepalingen der Pensioenwet voor de Gemeente-ambtenaren 1913 verschuldigd zou zijn geweest, dat zij op grond van het vorenstaande van meening zijn, dat het pensioensgedeelte voor den tijd door Z. vóór 1 Juli 1922 doorgebracht, slechts kan worden berekend naar den werkelijk door hem in dienst der gemeente X. bewezen tijd, zijnde 26 jaar, 9 maanden en 29 dagen en op die gronden hebben verzocht het door de gemeente X. voor Z. verschuldigd bedrag te herzien en te bepalen op *f* 870;

Overwegende dat verweerder bij nadere beslissing van 2 Maart 1926 de bezwaren van Burgemeester en Wethouders van X. ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende:

dat het bezwaar is gericht tegen de berekening van dat deel van het op grond van het tweede lid van artikel 158 van de Pensioenwet 1922, S. 240, door de gemeente X. aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds uit te keeren gedeelte van het met ingang van 2 Maart 1924 aan Z. als oud-verver bij de gemeentewerken te X. toegekend verhoogd invaliditeitspensioen van *f* 1327, hetwelk zijn grond vindt in den diensttijd van belanghebbende in die gemeente vóór 1 Juli 1922;

dat bij die berekening de vraag of de gepensioneerde volgens de vroegere Pensioenwet voor de Gemeente-Ambtenaren 1913 recht op maximum-pensioen zou hebben gehad, niet mag worden gesteld;

dat toch zijn recht op pensioen uitsluitend door de Pensioenwet 1922 wordt beheerscht en dat dus voor de toepassing van artikel 158 dier wet, dat betrekking heeft op de wijze van *berekening* van pensioensgedeelten voor de berekening van het door genoemde gemeente verschuldigd deel van zijn pensioen over zijn aan 1 Juli 1922 voorafgaanden diensttijd dat recht niet mag worden getoetst aan de vroegere Pensioenwet voor de Gemeente-Ambtenaren 1913;

dat voor de berekening van dat deel van zijn pensioen de vraag beantwoord moet worden, welk bedrag aan pensioen hij zou hebben ontvangen wanneer hem met ingang van 2 Maart 1924 in plaats van verhoogd invaliditeitspensioen ex de Pensioenwet 1922, daarmede corresponderend maximum-pensioen ex de wet van 1913 ware toegekend;

dat dit maximum-pensioen volgens artikel 13, juncto artikel 12 van laatstgenoemde wet zou hebben bedragen $2/3 \times f 1771,016$ (de middelsom zijner pensioensgrondslagen van 2 Maart 1919 tot 2 Maart 1924) is $f 1181$;

dat, aangezien de totale duur van zijn voor pensioen geldigen diensttijd 28 jaren, 6 maanden en 16 dagen (van 8 Mei 1886 tot 24 Mei 1886 en van 2 September 1895 tot 3 Maart 1924) en de duur van zijn diensttijd in de gemeente X. vóór 1 Juli 1922 26 jaren, 9 maanden en 29 dagen (van 2 September 1895 tot 1 Juli 1922) bedraagt, volgens genoemd artikel 158 het pensioensbedrag voor elk jaar van zijn aan 1 Juli 1922 voorafgaanden diensttijd op $f 1181$

en het door de gemeente X. verschuldigd pensioensgedeelte voor den tijd vóór 1 Juli in haren dienst doorgebracht, op $26 \frac{299}{360} \times (f 1181 : 28 \frac{196}{360})$ is $f 1110$ moet worden gesteld;

dat het deel dat zijn grond vindt in den diensttijd na 1 Juli 1922, met welks berekening Burgemeester en Wethouders zich vereenigen $f 78$ en het door de gemeente verschuldigde pensioensgedeelte dus in totaal $f 1110 + f 78$ is $f 1188$ bedraagt;

Overwegende dat klager in zijn tegen laatstgenoemde beslissing gericht klaagschrift daartegen heeft aangevoerd:

dat de zienswijze van den Pensioenraad, dat voor de berekening van het voor Z. te betalen pensioensgedeelte de vraag moet worden beantwoord, welk bedrag hij aan pensioen zou hebben ontvangen, wanneer hem met ingang van 2 Maart 1924 in plaats van verhoogd invaliditeitspensioen ex de Pensioenwet 1922, daarmede corresponderend maximum-pensioen ex de wet van 1913 ware toegekend, *geen* steun vindt in eenige wettelijke bepaling;

dat het pensioensgedeelte voor den tijd door betrokkene vóór 1 Juli 1922 bewezen, dan ook slechts kan worden berekend naar den

werkelijk door hem in dienst van deze gemeente doorgebrachten tijd;
 dat de voor pensioen geldige diensttijd van Z. loopt van 8 Mei 1886 tot 24 Mei 1886 en van 2 September 1895 tot 3 Maart 1924, terwijl de diensttijd vóór 1 Juli 1922 te X. 26 jaar, 9 maanden en 29 dagen bedraagt;

dat zijn pensioensgrondslag van 2 Maart 1919 tot 1 Januari 1920 *f* 1146,60 en van 1 Januari 1920 tot 2 Maart 1924 *f* 1895,40 heeft bedragen, zoodat de middelsom over de laatste 5 jaren aan zijn ontslag voorafgaande *f* 1771,016 beliep;

dat indien de Raad zich derhalve op het standpunt mocht plaatsen door de gemeente X. ingenomen, het aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds terug te betalen pensioensgedeelte zou bedragen:

$26 \frac{299}{360} \times 1/60$ van *f* 1771,016 = afgerond *f* 792, benevens een bedrag van *f* 78 als gedeelte voor den diensttijd na 1 Juli 1922.

redenen waarom hij heeft verzocht de beslissing van den Pensioenraad, waartegen het beroep is gericht, te willen vernietigen en het door de gemeente X. voor Z. ingevolge art. 158 der Pensioenwet 1922 verschuldigd pensioensgedeelte te bepalen op *f* 870:

Overwegende dat geen contra-memorïe is ingediend;

In rechte:

Overwegende dat de vraag behoort te worden beantwoord, of ter berekening van het door de gemeente X. ingevolge art. 158 (2) der Pensioenwet 1922 voor Z. aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds verschuldigde, voor zooveel betreft den tijd, door dezen vóór 1 Juli 1922 in haar dienst doorgebracht, met de toekenning aan dezen van verhoogd invaliditeitspensioen moet worden rekening gehouden;

Overwegende dat Z. naar de Pensioenwet voor de Gemeenteambtenaren 1913 geen aanspraak had kunnen maken op verhoogd invaliditeitspensioen en deze heeft kunnen verkrijgen, doordat zijn diensttijd na het in werking treden der Pensioenwet 1922 nog doorliep;

Overwegende dat deze Raad in een betreffende de toepassing van art. 158 (2), zooals dit oorspronkelijk luidde, gegeven uitspraak (1922 D. no. 90)¹⁾ heeft overwogen „dat de duidelijke bewoordingen van gemeld art. 158 (2) meebrengen dat de door de bedoelde gemeenten uit te keeren bedragen dezelfde zijn, die zij zouden hebben te betalen, indien de betrokken ambtenaren waren gepensionneerd op den voet van de Pensioenwet voor de Gemeenteambtenaren 1913”;

Overwegende dat bij de wet van 30 Juni 1923, S. 307, art. 158 (2) is gewijzigd en, voor zoover in dit geding van belang, is bepaald, dat de in artikel 68 der Pensioenwet voor de Gemeenteambtenaren 1913 bedoelde pensioensgedeelten worden berekend, voor zoover zij hun grond vinden in vóór 1 Juli 1922 doorgebrachten diensttijd.

1) Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 653.

naar de bepalingen der Pensioenwet voor de Gemeente-ambtenaren 1913 en, voor zoover zij hun grond vinden in lateren diensttijd, naar de bepalingen der Pensioenwet 1922;

Overwegende dat blijkens de geschiedenis die wijziging is aangebracht naar aanleiding van bovenaangehaalde uitspraak, doch zij overigens de daarbij aan het oorspronkelijke art. 158 (2) gegeven uitlegging in haar geheel heeft gelaten;

Overwegende dat bij deze wijziging de op de bedoelde gemeenten ingevolge art. 68 der wet van 1913 rustende verplichtingen worden verzwaard en bij de beantwoording der vraag, in welke mate dit heeft plaats gehad, een ruime uitlegging niet is geoorloofd, hetgeen te meer klemmt, nu het betreft verplichtingen, door de bedoelde gemeenten vrijwillig op zich genomen, zoodat zij alvorens daartoe te besluiten met den omvang daarvan konden te rade gaan;

Overwegende dat, zooals reeds is overwogen, de aanspraak van Z. op verhoogd invaliditeitspensioen mede haar grond vindt in de omstandigheid, dat zijn diensttijd na het in werking treden der Pensioenwet 1922 nog doorliep;

Overwegende dat voorts de wet niet ondubbelzinnig heeft te kennen gegeven, dat de verzwaaring van de op de bedoelde gemeenten rustende verplichtingen ten opzichte van den onder de werking van de Pensioenwet 1922 doorgebrachten diensttijd ook een dergelijke verzwaaring ten opzichte van den daarvoor vallenden diensttijd zou kunnen medebrengen;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat de gestelde vraag ontkennend moet worden beantwoord en het door de Gemeente X. ter zake verschuldigde overeenkomstig de in het klaagschrift voorkomende berekening moet worden gesteld op *f* 870;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de beslissing, waartegen het beroep is gericht en stelt, met wijziging in zoover van de beslissing van 24 September 1924 het jaarlijksch bedrag der daarbij bedoelde uitkeering vast op *f* 870.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Algemeene maatregel van bestuur ter uitvoering van de Dienstweigeringswet.

Bij Koninklijk besluit van 3 December 1926 (Stbl. n°. 395) is artikel 1 van de in het opschrift vermelde algemeene maatregel van bestuur (K.B. van 3 Mei 1924, Stbl. n°. 230)¹⁾ aangevuld met de volgende alinea: „Tevens worden door Ons benoemd twee plaatsvervangende leden en een plaatsvervangend secretaris.”

Rechtspleging bij de Landmacht.

*Ministerieele beschikking van 22 November 1926,
Iide Afd., nr. 71 (Legerorders 1926, n°. 359).*

Het laatste lid van het gestelde onder A. in L.O. 1924, nr. 353,²⁾ wordt vervangen door:

„De militairen, behoorende tot het vooroefeningsinstituut van den vrijwilligen landstorm, worden gerekend te behooren tot de garnizoenen als hieronder vermeld:

<i>Staven en verbanden.</i>	<i>Garnizoenen.</i>
Staf landstormgroep Groningen.	Groningen.
Verband Leeuwarden	Groningen.
„ Groningen	Groningen.
„ Assen	Assen.
Staf landstormgroep Zwolle.	Kampen.
Verband Zwolle	Kampen.
„ Apeldoorn	Deventer.
„ Ruurlo	Arnhem.
Staf landstormgroep Nijmegen.	Nijmegen.
Verband Arnhem	Arnhem.
„ Eindhoven I	Venlo.
„ Eindhoven II	's-Hertogenbosch.
„ Maastricht	Maastricht.
Staf landstormgroep Breda.	Breda.

1) Zie M. R. T. Dl. XIX, bladz. 598.

2) Zie M. R. T. Deel XX, bladz. 241.

Red. M. R. T.

Red. M. R. T.

Verband 's-Hertogenbosch	's-Hertogenbosch.
„ Breda	Breda.
„ Middelburg	Middelburg.
„ Bergen op Zoom	Dordrecht.
Staf landstormgroep 's-Gravenhage	's-Gravenhage.
Verband 's-Gravenhage	's-Gravenhage.
„ Leiden	Leiden.
„ Rotterdam	's-Gravenhage.
Staf landstormgroep Amsterdam.	Amsterdam.
Verband Alkmaar	Helder.
„ Amsterdam/Haarlem	Amsterdam.
„ Utrecht	Utrecht.

De Ministeriele beschikking van 15 Juni 1922, IIde Afd., nr. 146 (L.O. 1922, nr. 272), ¹⁾ wordt in verband met het vorenstaande ingetrokken.

Plaatsen voor inverzekeringstelling.

Algemeene voorschriften. Minimum-eischen.

De Staatseourant van 11 Januari 1927, No. 7, bevat het volgende besluit:

De Minister van Justitie, gezien de artikelen 62 en 76 van het Wetboek van Strafvordering, zoomede Titel IV van de Invoeringswet Strafvordering, gezien artikel 1 van het Koninklijk besluit van 4 December 1925 (Staatsblad no. 460) ²⁾, besluit als volgt:

Artikel I.

Ten aanzien van de plaatsen, die voor inverzekeringstelling worden bestemd, gelden, met inachtneming van het bepaalde bij artikel II, *bij wijze van minimum-eischen*, de navolgende algemeene voorschriften:

1. *Ruimte*. Voor één persoon moet eene ruimte van minstens 9 M³. beschikbaar zijn; worden twee personen in hetzelfde lokaal opgesloten, dan moet dit 13,50 M³. bevatten; drie personen 18 M³. enz.

Lokalen, waar de nacht wordt doorgebracht, moeten ten minste in ééne richting eene lengte hebben van 2 M.

2. *Luchtverversching*. Behoorlijke luchtverversching moet verzekerd zijn.

1) Zie M. R. T. Deel XVIII, bladz. 104.

2) Zie M. R. T. Dl. XXI, bladz. 321.

Red. M. R. T.

Red. M. R. T.

3. *Licht*. De plaatsen moeten door het daglicht verlicht zijn; bovendien moet in ieder lokaal kunstlicht aanwezig zijn, zoodat lezen te allen tijde, ook des avonds, mogelijk is.

4. *Vocht*. De plaatsen mogen niet door vochtigheid voor de gezondheid schadelijk zijn.

5. *Verwarming*. De plaatsen moeten voldoende verwarmd kunnen worden.

6. *Nachtleger*. Een behoorlijk nachtleger moet aanwezig zijn of des nachts worden verstrekt.

Indien het nachtleger ook des daags aanwezig is, moet het zoodanig zijn, dat voldoende bewegingsvrijheid overblijft.

7. *Bedekking*. Voldoende bedekking behoort te kunnen worden verstrekt.

8. *Reinheid*. De plaatsen moeten aan redelijke eischen van reinheid voldoen.

9. *Reinigingsmiddelen*. Reinigingsmiddelen voor den persoon der in verzekering gestelden moeten ook ongevraagd geregeld worden verstrekt.

10. *Natuurlijke behoeften*. Ten einde aan zijne natuurlijke behoeften te kunnen voldoen, moet de in verzekering gestelde op zijn minst te zijner beschikking hebben een luchtdicht gesloten voorwerp.

11. *Zitgelegenheid; tafel*. Aan rustige menschen moet zitgelegenheid en tafel kunnen worden verstrekt.

12. *Kijkgat*. Een kijkgat, in staat stellend den in verzekering gestelde bij gesloten deur in het oog te houden, moet aanwezig zijn.

13. *Contact met bewaking*. Het moet den in verzekering gestelde mogelijk zijn zoo noodig steeds contact met de bewaking te verkrijgen.

14. *Ontvluchting; zelfmoord*. De inrichting van de cel moet zoodanig zijn, dat zooveel mogelijk wordt vermeden wat aanleiding zou kunnen geven tot ontvluchting of zelfmoord.

15. *Brandgevaar*. Er moeten redelijke maatregelen genomen zijn om brandgevaar te voorkomen en in geval van brand de veiligheid van den in verzekering gestelde te verzekeren.

Artikel II.

De voorschriften in artikel I onder nos. 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14 en 15 gelden terstond voor alle plaatsen, die voor in verzekeringstelling worden bestemd.

De voorschriften onder nos. 1, 3, 5, 11, 12 en 13 gelden terstond voor alle nieuw te bouwen lokalen en terstond na aanwijzing voor bepaalde lokalen, door den procureur-generaal bij het gerechtshof, binnen welks ressort zij gelegen zijn, aangewezen. Voor de overige lokalen, voor in verzekeringstelling bestemd, gelden zij, behoudens door den procureur-generaal telkens ten hoogste voor twee jaar te verlenen opschorting, van 1 Januari 1930 af. Deze opschorting kan

slechts voor bepaalde voorschriften van artikel I en voor geen voorschrift langer dan tot 1 Januari 1940 verleend worden.

Aanwijzing en opschorting in het voorgaand lid bedoeld, zijn slechts mogelijk ten aanzien van gemeentelijke lokalen voor inverzekeringstelling. Het betreffend gemeentebestuur staat tegen eene zoodanige aanwijzing of tegen het afwijzen door den procureur-generaal van een verzoek om opschorting van een bepaald voorschrift van artikel I gedurende eene maand beroep open op den Minister van Justitie. Hangende het beroep geldt de aanwijzing als nog niet gedaan, het voorschrift als nog opgeschort.

Voor de lokalen, voor welke het voorschrift onder no. 13 krachtens het boven bepaalde nog niet geldt, geldt van heden af als overgangsbepaling:

„Het moet den inverzekeringgestelde mogelijk zijn ten minste eenmaal per dag contact met de bewaking te verkrijgen.”

's-Gravenhage, 10 Januari 1927.

De Minister voornoemd.

J. DONNER.

Officieren op nonactiviteit.

*Ministerieele beschikking van 29 Januari 1927,
IIIde Afdeling, nr. 1.*

(Legerorders 1927, nr. 48).

De officieren op nonactiviteit behooren tot de korpsen, waarbij zij gehouden zijn tot den actieven dienst terug te keeren, zoodra krachtens art. 187 der Grondwet de dienstplichtigen, die niet in werkelijken dienst zijn, geheel of ten deele buitengewoon onder de wapenen worden geroepen.

Zij worden bij die korpsen boven de formatie gevoerd.

In verband hiermede staan zij voor de toepassing van het straffen tuchtrecht onder de bevelen van de commandanten dier korpsen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Wijziging van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1896 (Stbl. n°. 29) tot instelling van strafregisters.

In het Koninklijk besluit van 19 Februari 1896 (Stbl. n°. 29) tot instelling van strafregisters, zooals dat besluit sedert is gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 7 Augustus 1915 (Stbl. n°. 371) en 22 Maart 1921 (Stbl. n°. 636), zijn thans door het Koninklijk besluit van 16 December 1926 (Stbl. n°. 406) weder nieuwe wijzigingen aangebracht. De wijzigingen die ook voor de militaire justitie van belang zijn, zijn de volgende:

1°. aan artikel 1 wordt toegevoegd een nieuw tweede lid en een nieuw derde lid respectievelijk luidende:

„Bovendien worden in het strafregister opgenomen onherroepelijk „geworden veroordeelingen, niet door een Nederlandschen rechter „gewezen, voorzoover Onze Minister van Justitie dat voorschrijft.

„In het strafregister worden niet opgenomen de onherroepelijk „geworden veroordeelingen van niet-Europeesch marinepersoneel, ge- „wezen door een Krijgsraad voor de Zeemacht buiten het Rijk in „*Europa* of, in hooger beroep van een vonnis van zoodanigen Krijgs- „raad, door het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande of door dat „in *Nederlandsch-Indië*.”

2°. in artikel 6, opsommende de verschillende gegevens die op de strafbladen moeten worden vermeld, wordt achter n°. 5 (oud) ingevoegd een nieuw n°. 6, luidende aldus: „zijne nationaliteit”. De overige nummers van dit artikel worden in verband daarmee ver- nummerd. Aan het nieuwe n°. 11 van ditzelfde art. 6, luidende: „de „straf of de straffen, waartoe hij is veroordeeld;” wordt nu toege- voegd: „hierbij wordt tevens door het gebruik der navolgende hoofd- „letters aangeduid of de veroordeeling is een voorwaardelijke (V.V.) „of een onvoorwaardelijke (O.V.) en eventueel, dat zich in het dos- „sier der zaak een of meer rapporten (R.) omtrent persoonlijkheid „of levensomstandigheden van den veroordeelde bevinden;”

3°. in artikel 8, derde lid, wordt in plaats van de woorden „of „het Hoog Militair Gerechtshof”, gelezen:

„, het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande of dat in *Neder- „landsch-Indië*”.

4°. artikel 9, eerste lid, wordt gelezen aldus:

„Indien de onherroepelijk geworden veroordeeling is geweest „door een krijgsraad voor de Land- en Zeemacht, wordt het strafblad „ingevuld en ondertekend door den secretaris.”

5°. artikel 10, eerste lid, wordt gelezen aldus:

„De strafbladen worden door de griffiers of secretarissen verzon-

den binnen 14 dagen, nadat de veroordeeling onherroepelijk is geworden."

artikel 10, tweede lid, vervalt.

6°. in art. 15, vermeldende wat de uittreksels uit de strafregisters bevatten, wordt nu, als nieuw nummer 5, overeenkomstig de veranderingen onder 1°. genoemd, bepaald dat die uittreksels mede zullen vermelden de „nationaliteit (op te geven voor niet-„Nederlanders, voor *buiten* het Rijk in Europa geboren personen en „voor personen wier geboorteplaats onbekend is)”, terwijl naast ver-nummering van de nummers 5—10 van dit artikel, tot nos. 6—11, het nieuwe n°. 11, luidende: „Aanmerkingen;” wordt aangevuld met: „hierbij wordt, ten aanzien van elke veroordeeling, tevens door „het gebruik der navolgende hoofdletters aangeduid of die is eene „voorwaardelijke (V.V.) of eene onvoorwaardelijke (O.V.) en even-tueel, dat zich in het dossier der zaak een of meer rapporten (R.) „omtrent persoonlijkheid of levensomstandigheden van den veroor-deelde bevinden.”

7°. artikel 17, derde lid, wordt gelezen aldus:

„Onze Minister van Justitie geeft zoo noodig nadere voorschrif-„ten betreffende de invulling van de uittreksels uit de strafregisters, „alsmede voorschriften omtrent den inhoud der uit die registers te „verstrekken inlichtingen.”

8°. de artikelen 22 en 23, die alleen van belang waren als over-gangsbepalingen toen het strafregister werd ingevoerd, vervallen.

9°. en 10°. de bij het oorspronkelijk Koninklijk besluit behoo-rende modellen A, B en C van een strafblad voor mannen en vrou-wen en van een uittreksel uit het strafregister worden op de vol-gende wijze veranderd:

In de modellen A en B wordt tusschen de kolommen „Burger-„lijke Staat” en „Beroep” een kolom ingevoegd: „Nationaliteit”;

wordt aan de kolom „Straf waartoe is veroordeeld” een noot toe-gevoegd luidende:

„aanduiding of de veroordeeling is voorwaardelijk: V.V., of on-„voorwaardelijk: O.V., en, eventueel, dat zich in het dossier een of „meer rapporten bevinden: R.”

In model C wordt tusschen de rubrieken „Geboorteplaats” en „Beroep” een rubriek ingevoegd: „Nationaliteit”;

wordt aan deze nieuwe rubriek een noot toegevoegd luidende:

„Op te geven voor niet-Nederlanders; voor buiten het Rijk in „*Europa* geboren personen en personen wier geboorteplaats onbekend „is ook Nederlandschap uitdrukkelijk vermelden.”;

wordt aan het woord „Aanmerkingen” een noot toegevoegd, lui-dende:

„Aanduiden of de veroordeeling is voorwaardelijk: V.V., of on-„voorwaardelijk: O.V., en, eventueel, dat zich in het dossier een of „meer rapporten bevinden: R.”

Vóórbevordering bij de landmacht van hen die in het bezit zijn van het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis.

Bij Koninklijk Besluit van 10 Januari 1927 n°. 25 (Legerorders 1927 n°. 35) zijn regelen vastgesteld voor de vóórbevordering van officieren. Daarin wordt o.m. bepaald dat een officier, die met goeden uitslag de juridische studiën heeft gevolgd voor één jaar vóórbevordering in aanmerking kan worden gebracht.

Onder het toekennen van één jaar vóórbevordering wordt — volgens dit K. B. — verstaan het fictief opschuiven in de ranglijst van het wapen of dienstvak, waarvan de officier afkomstig is, van een voor elk wapen of dienstvak vast te stellen aantal plaatsen, overeenkomende met het gemiddeld aantal jaarlijksche vacatures voor den naasthooger rang, telkenmale gerekend over de tien voorafgaande kalenderjaren.

Bovenbedoelde regeling zal voor het eerst toepassing vinden ten opzichte van hen, die in 1927 tot de juridische studiën worden toegelaten.

Naar aanleiding van dit Kon. Besluit zouden wij het navolgende willen opmerken:

Wie ter verduidelijking van het begrip vóórbevordering naar de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 grijpt wordt teleurgesteld, omdat het in deze wet, die alleen bevordering naar ouderdom van rang en bevordering bij keuze kent, niet voorkomt.

Aangezien de hier genoemde bevordering geen bevordering naar ouderdom van rang is, is zij onder te brengen bij de bevordering bij keuze. Een recht op bevordering bij keuze wordt evenwel voor hen, die uitsluitend aan de in bovengenoemde regeling gestelde eischen voldoen, niet geschapen, hetgeen ook niet mogelijk zou zijn, omdat de belanghebbenden om voor die bevordering in aanmerking te komen moeten voldoen aan het bepaalde in de artt. 14 of 15 der Bevorderingswet en dus overeenkomstig § 18 van het Voorschrift betreffende de beoordeelingslijsten moeten zijn vermeld als „bijzonder aan te bevelen”.

Wat de regeling inhoudt is de onuitgesproken gedachte dat de belanghebbenden uit hoofde van de door middel van hunne studiën aan de Hoogere Krijgsschool of in de Hoogere Juridische of Technische wetenschap verworven kennis, van welke op de in het Kon. Besluit bepaalde wijze moet zijn gebleken, geacht kunnen worden boven andere officieren van hunnen rang uit te munten.

Voorts kunnen de aldus tot de meest geschikten (als boven hunne ranggenooten uitmuntenden) gequalificeerden respectievelijk twee, één en één jaar vóór hunne jaargenooten bij keuze bevorderd worden. Dit jaar is echter geen kalender-jaar; deze maatstaf is niet bruikbaar, aangezien het zou kunnen voorkomen, dat, hoewel iemand een jaar meer anciënniteit zou krijgen, hij in de ranglijst van zijn wapen op dezelfde plaats zou blijven staan, omdat er bijv. jaarklassen tus-

schen uitgevallen zijn. Een jaar vóórbevordering wordt daarom omgerekend in plaatsen van de ranglijst en beteekent dus voor ieder wapen of dienstvak het aantal plaatsen overeenkomende met het gemiddeld getal jaarlijksche vacatures voor den naast-hoogeren rang, becijferd over de voorafgaande tien kalenderjaren.

Intusschen heeft, wat krachtens de wet ook niet mogelijk zou zijn, geen opschuiving in de ranglijst plaats, maar zal dit fictief opschuiven onder de aandacht moeten blijven van de onderscheiden beoordeelaars van belanghebbenden, teneinde, zoo deze officieren volgens die fictieve plaats voor bevordering naar ouderdom van rang in aanmerking zouden komen, ook tijdig na te gaan of zij in de termen vallen voor bevordering bij keuze. Dat aan dit laatste bij de reeds toegenomen en te verwachten verdere specialisecring het legerbestuur voor nog op te lossen vraagstukken stelt is zeker, maar valt buiten het bestek van deze aantekening.

De waarde van vorenstaande regeling is gelegen in de aansporing van de officieren om zich in de genoemde wetenschappen te bekwaamen en in het vestigen van de aandacht op hen die aan de gestelde eischen hebben voldaan.

Wij hopen dat voortaan ook voor een ieder uit de in het „Officiersboekje” voorkomende gegevens moge blijken, op welke officieren deze maatregel van toepassing is of zal worden. Elk officier heeft er belang bij, dit aldaar te kunnen vinden. *Red. M. R. T.*

De testimonia de auditu.

Een zeer belangrijk arrest van den Hoogen Raad vinden onze lezers afgedrukt op bladz. 399 van deze aflevering. Door dit arrest wordt gebroken met een der belangrijke tot nu toe gehuldigde grondregels van het bewijsrecht dat verklaringen van hooren zeggen verboden zijn. In den vervolge zal — naar het schijnt — te dien aanzien geen beperking meer gelden. Dat zulks voor de rechtscolleges wier vonnissen aan cassatie onderworpen zijn gemakkelijk is (het speuren naar „auditutjes” is in den vervolge uit) valt niet te weerspreken, en stellig zal het leveren van bewijs in meer dan een geval er door op toe te juichen wijze worden vergemakkelijkt, men denke b.v. slechts aan de in de beide laatste jaren bij de Justitiebegrooting te berde gebrachte kwestie omtrent de noodzakelijkheid van het weder ter terechtzitting hooren van kinderen tegen wie zedenmisdriften zijn gepleegd, maar dat aan de nieuwe koers van den Hoogen Raad in het algemeen groote gevaren verbonden zijn, ligt voor de hand.

Twee professoren in het Strafrecht, Dr. Simons in W. 11604 en Dr. J. V. van Dijk in aflevering 4 van den loopenden jaargang van het Nederlandsch Juristenblad hebben dan ook niet nagelaten daarop te wijzen. Voorop dient te worden gesteld — en de beide hoogleeraren stellen zulks dan ook in aansluiting aan een overweging in het arrest

aanstonds in het licht — dat het voorschrift van art. 342 Sv. zich, evenmin als het oude artikel 398, verzet tegen het feit dat een getuige die een ander iets *hoorde* zeggen, dat dus zintuigelijk waarnam, verklaart van dien ander deze of gene mededeeling te hebben vernomen en dat dit artikel dus geen eigenlijke verbodsbepaling tegen een getuigenis van te hebben hooren zeggen bevat. „Het Testimonium de „auditu heeft” — aldus Prof. van Dijk — „met de quaestie der eigen „wetenschap niets te maken. Het gaat daarbij enkel om de vraag „welke conclusies de rechter uit het door hem, op grond der eigen „waarneming van den getuige eventueel, als vaststaand aangenomen „feit der uitlating van een derde mag trekken en in het bijzonder of „hij daaruit ook mag afleiden de feiten of omstandigheden in die „uitlating vermeld en welke door den getuige zelf niet zijn waar- „genomen.”

Wordt deze vraag bevestigend beantwoord en — naar de meening van Prof. Van Dijk — heeft de Hooge Raad die vraag in bedoeld arrest in bevestigenden zin beantwoord, (Prof. Simons is in dezen minder positief) dan zal theoretisch — om te blijven bij eenige voorbeelden door eerstgenoemden schrijver aangehaald — voortaan recht kunnen worden gedaan op, indirect tot 's rechters kennis gekomen, uitlatingen van personen:

die niet ter terechtzitting zijn gehoord, zelfs al ware dit verhoor mogelijk geweest en zelfs al heeft de beklaagde ontkend;

die dus ook niet aanstonds na het afleggen hunner verklaring nader zijn kunnen worden ondervraagd en aan den tand gevoeld, met name door partijen;

die ook niet zijn beëdigd, e.g. aangemaand. Terwijl dus op wat ter terechtzitting door een getuige buiten eede of aanmaning den rechter wordt medegedeeld geen acht mag worden geslagen, mag dit wel geschieden als hij ditzelfde mededeelde aan een ander buiten de terechtzitting.

De rechter zal voortaan uitsluitend recht *kunnen* doen op de stukken, de dagvaarding van getuigen is voor het bewijs niet langer onmisbaar en in theorie is thans mogelijk geworden een procesvorm waarbij het zwaartepunt van het onderzoek geheel naar het voorbereidend onderzoek is verplaatst, en een wijze van onderzoek ter terechtzitting, waarbij en het onmiddellijkheids-beginsel en het beginsel van contradictoire behandeling en, wat getuigen betreft, dat van beëdiging, materieel te eenen male wordt miskend.

Men ziet, het requisitoir is niet malsch. Gelukkig bieden beide hoogleeraren ons deze troost dat het wel zoo'n vaart niet loopen zal en zij vestigen er ook beiden de aandacht op dat de Hooge Raad zelf de in vele gevallen slechts zeer betrekkelijke waarde van de verklaringen van hooren zeggen erkent en de „uiterste behoedzaamheid” heeft aanbevolen, daarbij den rechter op het hart drukkende zich er nauwkeurig rekenschap van te geven, waartoe bij zulke getuigenissen de *inhoud der eigen waarneming* van den getuige is beperkt.

Naar de meening van Prof. Van Dijk zullen de tradities onzer

rechterlijke macht ons voor te groote excessen behoeden maar hij eindigt zijn artikel toch met deze woorden: „Het hek is thans van den „dam en wij zullen moeten afwachten, waartoe dit in de practijk „leidt”. Prof. Simons schrijft: „Voor den nauwgezetten, angstvallig „wikkenden en wegenden rechter zal met het arrest van 20 December „weinig zijn veranderd; doch tegenover de grenzen van de cassatie- „rechtspraak ligt in dat arrest wel eene uitbreiding van de macht „van den feitelijken rechter. Wij zouden zeggen: het belang van de „quaestie van de getuigenis van hooren zeggen is verplaatst. De „quaestie heeft haar karakter als juridische bewijsvraag verloren; zij „heeft daartegenover een zeer groot belang gekregen als eene vraag „van practisch bewijsrecht. *Grootere vrijheid dwingt tot grootere „verantwoordelijkheid*”.

Deze laatste woorden onderstreepen wij. De officieren, die, als min geschoolde rechters met de bedoelde rechtspraak krachtens art. 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht rekening moeten houden, bevelen wij op dit punt groote voorzichtigheid aan. Zij ook hebben voor de bewijsvoering grootere speelruimte gekregen, maar nog meer dan bij den beroepsrechter klemt bij hen de eisch dat zij alle uitlatingen van getuigen waarin woorden van anderen worden weergegeven met de uiterste zorgvuldigheid zullen wegen, opdat geen recht worde gedaan op wat enkel zijn: praatjes en niets meer.

Het schieten in de lucht bij relletjes verboden?

Van geachte zijde ontvingen wij de opmerking dat wij op blz. 128 van dezen jaargang, in ons opstel over de collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid, bij het beantwoorden van de vraag, waarin eventueel het gebruik van geweld zou moeten bestaan o.m. schreven: „Hoe of dat gebruik zal moeten zijn, b.v. — om bij schieten „wapenen te blijven — of men eerst met wachtpatronen zal hebben „te schieten, en of daarna eerst een salvo met scherp over de hoofden „heen zal moeten worden afgegeven, kan in het algemeen niet worden „uitgemaakt. De feitelijke omstandigheden beheerschen hier alles”, zulks terwijl toch het *schieten in de lucht*, in het voorjaar van 1918 bij schrijven van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht uitdrukkelijk werd verboden.

Dit verbod — zoo vervolgt onze opmerker — grondde zich hierop dat door schieten in de lucht het verzet eerder wordt aangewakkerd dan gebroken en bovendien verdwaalde kogels, als zij raken, gewoonlijk onschuldigen treffen, gelijk helaas meermalen is gebleken. Het bedoelde schrijven, dat nimmer werd ingetrokken geldt z.i. nog onverminderd en hij verzoekt ons het verbod onzen lezers in herinnering te willen brengen.

Aan dat verzoek voldoen wij hierbij, alleen met deze bijvoeging dat het verbod *heeft* bestaan maar thans als vervallen moet worden

beschouwd. De functie van opperbevelhebber bestaat niet meer en wij kunnen geen enkele rechtsgrond ontdekken waarom de tallooze aanschrijvingen en brieven van die autoriteit, zij het ook dat er nooit eene intrekking heeft plaats gehad in het algemeen *thans* nog zouden gelden. Het komt ons trouwens ook voor, dat bedoeld schrijven — hoewel verklaarbaar uit de in 1918 heerschende omstandigheden en waarschijnlijk zijn oorsprong vindende in een slecht resultaat van het schieten in de lucht bij een bepaalde gelegenheid (vergissen wij ons niet dan was het verbod een uitvloeisel van de Harskamp-relletjes) — in zijne algemeenheid veel te ver ging en het daarom — zelfs indien het nog gold — zeer de vraag zou zijn of de militair die dit bevel onder alle omstandigheden opvolgde, steeds voor den rechter vrij uit zou gaan. Neem het geval dat men een groote vrije ruimte ter beschikking heeft, *kan* men dan voorschrijven: mir nichts, dir nichts wordt recht vooruit op de relletjes-makers geschoten? De omstandigheden *moeten* hier alles beheerschen, algemeene orders *kan* men uit den aard der materie hieromtrent niet geven. In 1918 kon dat reeds niet geschieden voor *toen* te verwachten gebeurtenissen, hoeveel minder zou men zich *thans* — gesteld de order ware reeds niet door het eindigen van het opperbevelhebberschap komen te vervallen — in 1927 onder geheel andere omstandigheden kunnen houden aan een zóózeer generaliseerende bepaling.

Dat aan het schieten over de hoofden heen ernstige bezwaren zijn verbonden, staat vast en werd in ons opstel ook in herinnering gebracht, maar die bezwaren behooren door dengene die tot geweldmaatregelen moet overgaan, in elk voorkomend geval te worden gewogen, hij *mag* daarbij o.i. niet gebonden zijn door een voorschrift dat hem imperatief voorschrijft hoe hij *in alle gevallen* moet handelen.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1926—1927. — 95.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 31 December 1926.)

Dat de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht zich met de voorgestelde wetswijzigingen in het algemeen kan vereenigen, is den ondergeteekenden zeer aangenaam.

Tegenover het lid der Commissie, dat van verscherping der strafbepalingen tegen de zedendelicten op zich zelf weinig nut verwachtte, mogen de ondergeteekenden opmerken, dat, hoezeer ook zij overtuigd zijn, dat op dit terrein allereerst resultaat moet worden verwacht van krachten buiten den Staat, werkzaam in de richting van verheffing van het zedelijk levenspeil van ons volk, naar hun meening toch ook van verscherping der strafwetgeving een gunstige preventieve invloed zal kunnen uitgaan.

De ondergeteekenden kunnen ten aanzien van het Verdrag ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen mededeelen, dat het in het voornemen van hun Ambtgenoot van Koloniën ligt om, wanneer het onderhavige wetsontwerp tot wet zal zijn verheven, terzake van wijziging van de strafwetgevingen van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao met den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië en de Gouverneurs van Suriname en Curaçao in overleg te treden. Gelijk overleg ligt in het voornemen ten aanzien van het Verdrag ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven, eveneens mede voor deze gewesten onderteekend.

Ten aanzien van het Rijksbureau betreffende de bestrijding van den vrouwenhandel en van den handel in ontuchtige uitgaven moge de eerstondergeteekende mededeelen, dat de vraag, of meerdere administratieve hulp of vergrooting der materiele hulpmiddelen van dit bureau noodzakelijk moet worden geacht, reeds zijn aandacht heeft gehad. Op de begrooting voor 1926 werd met een eventueele

uitgave tot dit doel bereids rekening gehouden. Indien de noodzakelijkheid van het een of het ander of van beide hem reeds zoude zijn gebleken, dan zou de eerstondergeteekende niet nagelaten hebben zorg te dragen, dat in de behoefte werd voorzien. Tot een bepaalde conclusie is hij echter nog niet gekomen.

Artikel I.

Art. 240. Het artikel treft ook de vertooning van voor de eerbaarheid aanstootelijke films. Hiertegen behoeft taalkundig geen bezwaar te bestaan; men kan, naar de meening van de ondergeteekenden, zeker zeggen, dat de projectie van in een bioscooptheater gegeven films voor het publiek openlijk ten toon wordt gesteld.

In artikel 240 ook „openlijk vertoonen” op te nemen schijnt niet zonder bedenking. Men zou hieraan een argument kunnen ontleenen voor de stelling, dat de artikelen, die thans „openlijk tentoonstellen” van afbeeldingen strafbaar stellen niet op openlijk vertoonen zonder meer zien (vgl. artt. 113, 119, 261, 271, 451*bis* Wetboek van Strafrecht.)

Het nieuwe tweede lid van het artikel kan niet leiden tot censuur in de technische beteekenis van dit woord: voorafgaande contrôle van Overheidswege op door de drukpers of anderszins te openbaren gedachten, gevoelens of voorstellingen. Dat ná openbaarmaking voor den inhoud der openbaar gemaakte gedachten, gevoelens of voorstellingen strafrechtelijke verantwoordelijkheid bestaat, sluit artikel 7 van de Grondwet geenszins uit, en is ook in een wel-geordende maatschappij, afgezien van zeer speciale uitzonderingen, als noodzakelijk te beschouwen.

Dat de bedoelde strafrechtelijke verantwoordelijkheid mogelijk, ja waarschijnlijk, haar werking reeds vóór de openbaarmaking zal doen gevoelen — in dien zin, dat b.v. uitgevers of boekhandelaren zullen weigeren bepaalde dubieuse geschriften uit te geven of te verkoopen — kan niet dan heilzaam worden geacht. Tegen preventieve werking der Strafwet in deze richting kan, naar de meening van de ondergeteekenden, op goede gronden geen bezwaar worden gemaakt. In dit verband moge er nog de aandacht op worden gevestigd, dat de uitgever of boekhandelaar zich alleen zal hebben te onthouden, indien voor hem een objectief *ernstige* reden aanwezig is om te vermoeden, dat het geschrift, de afbeelding of het voorwerp aanstootelijk is voor de eerbaarheid.

De term „ernstige reden heeft om te vermoeden” is in onze wetgeving niet nieuw. Verwezen moge worden naar artikel 97*a*, onder 2° en 3° van het Wetboek van Strafrecht. De ondergeteekenden hebben dezen term met voordacht gekozen in plaats van de uitdrukking „weet of redelijkerwijze moet vermoeden”, ten einde het ook in de Memorie van Toelichting gesignaleerde gevaar te ontgaan, dat de fatsoenlijke handel in zijn bedrijf zou kunnen worden belemmerd.

De uitdrukking moet uit der aard objectief worden opgevat. Voorzover dit uit de betrokken passage van de Memorie van Toelichting nog niet mocht blijken, mogen de ondergeteekenden de gelegenheid te baat nemen dit nog uitdrukkelijk naar voren te brengen. „Indien hij ernstige reden heeft om te vermoeden” beteekent: „indien voor hem een omstandigheid bestaat, die objectief is een ernstige reden om te vermoeden”. Men denke bijv. aan een waarschuwing van de politie.

Wijziging van de uitdrukking schijnt èn met het oog op de eenheid onzer strafwetgeving, èn voor de gevolgtrekkingen, die men daaruit ten aanzien van artikel 97a zou kunnen maken, ongewenscht.

Na het verschijnen van het Voorloopig Verslag bleek den ondergeteekenden nog uit eenige artikelen in het *Weekblad van het Recht*-artikel „Bestrijding der Pornographie” van Mr. Ernst Polak in het *Weekblad* van 8 December j.l., n°. 11585; hoofdartikel in het *Weekblad* van 20 December j.l., n°. 11590 — dat de voorgestelde redactie van het tweede lid tot de interpretatie aanleiding zou kunnen geven, dat verspreiding enz., terwijl de verspreider ernstige reden heeft om te vermoeden, dat het geschrift, de afbeelding of het voorwerp aanstootelijk voor de eerbaarheid is, ook strafbaar blijft, indien later mocht blijken, dat het vermoeden onjuist was. Dit lag nimmer in de bedoeling van de ondergeteekenden. Bij Nota van Wijziging stellen zij derhalve voor, nog eenige woorden in het voorgestelde lid op te nemen, ten einde allen twijfel op dit punt uit den weg te ruimen.

Artikel 250ter.

De ondergeteekenden zouden de redactie van het ontwerp willen handhaven. De term „vrouwenhandel”, die destijds in een bepaalden zin werd opgenomen, blijve behouden. „Handel in meerderjarige vrouwen en in minderjarigen” schijnt hun trouwens ook minder duidelijk; „mensenhandel” klinkt naar hun oordeel niet gelukkig. De woorden „van het mannelijk geslacht” te doen vervallen lijkt niet juist: onder „vrouwen” zijn toch minderjarigen van het vrouwelijk geslacht mede begrepen.

De Minister van Justitie.

J. DONNER.

De Minister van Buitenlandsche Zaken.

VAN KARNEBEEK.

NOTA VAN WIJZIGING.

(Ingezonden bij brief van 31 December 1926).

In het wetsontwerp wordt de navolgende wijziging aangebracht:

In de tweede alinea van artikel I (voorgesteld artikel 240, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht) wordt achter „voorwerp” in den eersten regel van den tekst ingevoegd: „aanstootelijk voor de „eerbaarheid”.

Toelichting. Zie de Memorie van Antwoord onder art. 240.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

VAN KARNEBEEK.

VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht is, na kennis genomen te hebben van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag wegens het wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven, van oordeel, dat door deze gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 12den Januari 1927.

HEEMSKERK.

MARCHANT.

VAN SASSE VAN YSSELT.

SANNES. ¹⁾

KATZ.

KNOTTENBELT.

1) Het lid der Commissie de heer Van Schaik heeft wegens verblijf in het buitenland niet aan het uitbrengen van dit verslag kunnen medewerken.

VRAGENBUS.

De bevoegdheid om het voorloopig arrest op te heffen komt toe o.a. aan den tot straffen bevoegden meerdere die de zaak behandelt. (art. 49 W.K.).

Een belangstellend lezer stelt ons de volgende vraag:

In art. 49 W.K. wordt o.a. bepaald:

„De bevoegdheid om het voorloopig arrest op te heffen komt toe: „a. aan den tot straffen bevoegden meerdere die de zaak behandelt;”

Het heeft mijn aandacht getrokken dat aan de uitdrukking: „die de zaak behandelt” door de officieren een verschillende beteekenis wordt toegekend. In deze kwestie schijnen twee meeningen te bestaan. Beschouwen wij het volgende voorbeeld:

Voorbeeld. Aan een soldaat wordt door een buiten het korps staande meerdere het voorloopig arrest aangezegd van Art. 44 W.K.; van deze handeling wordt rapport uitgebracht aan den Commandeerende-Officier van het Korps, waartoe de gearresteerde behoort.

Alvorens dit rapport volgens den hiërarchieken weg den C.C. van den gearresteerde bereikt, wordt deze commandant op andere wijze in kennis gesteld met het voorgevallene. Zonder de officieele stukken af te wachten gaat de C.C. over tot het hooren van den aangehoudene.

1e meening.

Volgens den één is in dit geval de C.C. bevoegd het voorloopig arrest onmiddellijk op te heffen want, redeneert men, door de zaak uit eigen beweging in onderzoek te nemen, kan worden gezegd: „dat „hij de zaak behandelt”.

2e meening.

Volgens den ander is in dit geval die C.C. *niet* bevoegd het voorloopig arrest op te heffen, omdat de zaak hem nog niet officieel ter behandeling is toegezonden.

In dat stadium moet als de „tot straffen bevoegde meerdere die „de zaak behandelt” worden aangemerkt de Korpscommandant, wien het rapport is toegezonden. Het is n.l. nog niet zeker of die Korpscommandant de zaak wel aan den C.C. ter behandeling zal geven; hij is bevoegd die zaak ook *zelf* af te doen.

Deze 2e meening vindt voorts steun in de toelichting op art. 49 W.K. (zie Mr. v. d. Hoeven), luidende:

„Teneinde te voorkomen, dat de voorloopig gearresteerde langer „dan noodzakelijk is, van zijn vrijheid beroofd blijft, wordt in dit „artikel de bevoegdheid om het voorloopig arrest op te heffen, gegeven aan iederen tot straffen bevoegden meerdere, die de zaak behandelt; dus ook aan hem *die van een hoogere autoriteit de zaak „ter behandeling heeft gekregen.*”

Ik zou het zeer op prijs stellen te mogen vernemen welke van deze twee meeningen Uws inziens de juiste is.

In het voorbeeld wordt gesteld dat den soldaat het voorloopig arrest van art. 44 W.K. is aangezegd. Het begane vergriep is dus een krijgstuchtelijk feit. Wij vestigen hierop de aandacht, omdat het in dat geval niet noodig is dat het rapport over dit arrest aan den Commandeerenden Officier van het Korps geschiedt, maar ook had kunnen plaats vinden aan den Compagniescommandant. Slechts bij het arrest van de artt. 4 en 5 R. L. — d.i. het arrest voor strafbare feiten — moet, overeenkomstig art. 6 R. L. worden gerapporteerd aan den Korpscommandant. De uitdrukking „Commandeerenden Officier onder welken de verdagte ressorteert” in dat artikel, moet in dien zin worden verstaan.

Moelijkheden bij de bepaling wat voor soort van arrest is opgelegd, geven de oneigenlijke krijgstuchtelijke feiten. Volgens den een is dit arrest altijd het arrest van de artt. 4 en 5 R. L. omdat — zoo wordt geredeneerd — deze feiten altijd strafbare feiten zijn, die alleen maar in sommige gevallen krijgstuchtelijk worden afgedaan, met het gevolg dat dus steeds van een zoodanig arrest rapport zal moeten worden gedaan aan den Korpscommandant en deze de beslissingen van artt. 7 en 8 R. L. zal moeten nemen; een opheffing van het arrest door een andere autoriteit dan den Korpscommandant is volgens dezen gedachtengang verboden. Volgens den ander zal de aard van het arrest afhangen van het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere (dus b.v. van den Compagniescommandant) over de vraag of het gepleegde vergriep krijgstuchtelijk of strafrechtelijk moet worden gestraft. De arrestoplegger moge — onkundig van het oordeel van den Compagniescommandant — al aan den Korpscommandant gerapporteerd hebben, zoogauw de Compagniescommandant beslist heeft dat de zaak krijgstuchtelijk zal worden afgedaan is deze ook bevoegd tot opheffing van het arrest ¹⁾. Op laatstgenoemd standpunt staat, naar wij meenen, o.a. Mr. J. Schuitemaker in zijne bijdrage „Het in arrest stellen en daaruit bevrijden van „militairen”, opgenomen in de Decemberaflevering 1926 van den Militairen Spectator.

Wij doen op het oogenblik tusschen beide gezichtspunten geen keuze, maar meenden het voorgaande voorop te moeten stellen omdat

¹⁾ Het schijnt ons toe dat het in dat stelsel past om, wanneer de Compagniescommandant zelf de arrestoplegger is en zijn oordeel omtrent de krijgstuchtelijke afdoening dadelijk vaststaat, het rapport van den Korpscommandant achterwege te laten, d.w.z. het rapport over het opgelegde arrest, niet natuurlijk dat over de krijgstuchtelijke afdoening der zaak (zie L. O. 1923, n°. 383; M. R. T. Dl. XIX, bladz. 242). Dat naar ons oordeel bij deze beschouwingwijze toch de Compagniescommandant met het opheffen van het arrest moet wachten tot de Korpscommandant de stukken in zijne handen heeft gesteld volgt uit onze verdere opmerkingen bij de vraag van den inzender.

het voorbeeld, dat bij het arrest van art. 44 W. K. gewaagt van een rapport aan den Korpscommandant, verwarrend zou kunnen werken. Het is o.i. daarom wenschelijk het voorbeeld aan te vullen met het gegeven dat de arrestoplegging plaats had voor een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp, terwijl er dan bij bedacht moet worden dat in dat geval het rapport aan den Korpscommandant niet verplicht is.

Komen wij thans tot de gestelde vraag. Wij meenen dat in het bedoelde geval de Compagniescommandant, alvorens het arrest op te heffen, behoort af te wachten tot de stukken hem door den Korpscommandant zijn toegezonden. Uit het rapport van dengene, die het arrest heeft aangezegd toch zal hem eerst geheel zeker kunnen blijken waarom die aanzegging geschiedde en hoe de zaak zich, naar het oordeel van den het arrest aangezegd hebbenden meerdere, heeft toegedragen. Elke opheffing van het arrest zonder voorafgegane kennismeming van dat rapport lijkt ons voorbarig en ongeoorloofd.

Maar als de Compagniescommandant, zooals in het gestelde voorbeeld den aangehoudene gaat hooren, dan behandelt hij toch de zaak, zoo zal men ons tegenvoeren, en is hij op grond van art. 49, aanhef en onder a, tot opheffing van het arrest bevoegd. Neen — zouden wij hierop willen antwoorden — onder „meerdere die de zaak behandelt” moet worden verstaan hij, bij wien de stukken, waaronder het rapport, zich bevinden. Zulks volgt uit art. 49 W. K. zelf. In het geval onder b wordt immers als eisch gesteld dat de daargenoemde meerdere den arrestoplegger moet hooren, terwijl onder a zulks niet is bepaald. Het feit dat die zeer juiste eisch, welke eerst later in het artikel is opgenomen, bij a ontbreekt, kan slechts daarin gelegen zijn dat „hij die de zaak behandelt” het oordeel van den arrestoplegger behoort te kennen, m.a.w. men moet van de gedachte zijn uitgegaan dat het „behandelen van de zaak” zou geschieden door dengene die ook het rapport bezit, hetzij dat hem dit van buitenaf is toegezonden, hetzij dat hij van een hoogere autoriteit de zaak — en daarbij behooren natuurlijk de stukken — ter verdere behandeling heeft gekregen.

De door den steller van de vraag aangehaalde passage uit de Memorie van Toelichting biedt o.i. niet veel steun. Wel blijkt er uit dat hij die de zaak toegezonden krijgt het arrest mag opheffen, maar dat een ander (i.e. de Compagniescommandant) de zaak — ook zonder de toezending van de desbetreffende stukken — niet eigener autoriteit aan zich zou mogen trekken valt er o.i. niet uit te lezen.

Wel achten wij van waarde het door den inzender te berde gebrachte argument dat het nog volstrekt niet zeker is dat de Korpscommandant de zaak naar den Compagniescommandant zal terugwijzen. Inderdaad zulks staat niet vast, al behoort het regel te zijn en daarom heeft de Compagniescommandant zich te onthouden totdat de Korpscommandant zijne meening zal hebben doen kennen.

Ten slotte moge nog opgemerkt worden dat bij arrestoplegging

voor een oneigenlijk krijgstuhtelijk vergrijp — zooals wij reeds vermeldden in de noot op bladzijde 337 — de hier behandelde kwestie voor hen die het standpunt-Schuitemaker deelen o.i. hetzelfde blijft; voor hen, wier beschouwingwijze wij in de eerste plaats noemden is iedere beslissing, zoowel over het arrest als over de bestraffing, op grond van artt. 6 en 7 R. L. den Compagniescommandant verboden.

Red. M. R. T.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Geschiedkundig overzicht van de rechtspraak en het handhaven van tucht aan boord der schepen, zoowel van de oorlogs- als van de koopvaardijvloot,

door

H. HERMAN,

gep. Schout-bij-Nacht tit., werkzaam bij het krijgs-geschiedkundig archief van den Generalen Staf.

De berechting der zaken van de zee ging in oude tijden in ons land niet zoo zeer naar wetten en keuren van de overheid, als wel naar bijzondere costumen en overeenkomsten van de zeevarende schippers en de kooplieden onderling. Daar het verkeer zich uitstreckte tot ver buiten de landsgrenzen, is het niet te verwonderen, dat er veel overeenkomst te vinden is tusschen het bij ons geldende gewoonterecht en dat hetwelk in het buitenland werd toegepast, zooals dat was vastgelegd in de Consolate del Mare van de zuidelijke landen, de Rôles d'Oléron voor het westen en de Wisbuysche rechten voor de Oostzee. In het noordelijk deel van onze gewesten werd toegepast het schiprecht van Amsterdam, in het zuidelijk deel gebruikte men het waterrecht van Damme, meer bekend als de vonnissen van Damme, doordien in de geschreven exemplaren van dit recht, boven elk artikel het woord „vonnis” was geplaatst; Damme of Hondsdamme in Vlaanderen is gesticht in 1170 of 1180, haar zeehaven Sluis wordt reeds genoemd in 1296.

Deze voorschriften gaven oplossing voor de meest voorkomende geschillen tusschen de schippers en de kooplieden, regelden de verhouding tusschen den schipper en de schepelingen, en stelden de bestraffing vast in het geval van niet nakomen daarvan. Er wordt geen onderscheid aangegeven tusschen handelsschepen en oorlogsschepen doordien een bepaalde oorlogsvloot toen nog niet bestond; was een of andere oorlogsuitrusting te water noodig, dan werden daartoe bijzondere voorschriften gegeven, en gebruikte men dezelfde vaartuigen die anders ter koopvaardij voeren.

De schipper oefende eenige rechtsmacht uit over de schepelingen, terwijl de gevallen waren vastgesteld, waarin de schipper te rade moest gaan met het oordeel der bemanning, dat hij dus scheepsraad moest beleggen. Met boete werd gestraft, wie zonder verlof van den schipper van boord ging, of de scheepsboot los maakte, of wie twist maakte binnen boord; had de schipper zelf twist met een schepeling.

dan liet hij het tafellaken voor hem wegsnijden, en waarschuwde den schepeling, alvorens hem van boord te verwijderen; wilde deze nu den twist bijleggen, dan moest hij zulks aan de maats van den bak verklaren; zette de schipper hem dan toch van boord, dan had hij recht op de volle huur alsof hij de geheele reis met het schip had meegemaakt. De schipper had het recht een schepeling te ontslaan als deze onbekwaam was voor het werk waarvoor hij zich verhuurd had, of voor dit werk onbekwaam werd door vechterij of door dronkenschap. Ook mocht hij ontslag geven zonder opgaaf van redenen, mits betalende de halve huur als de reis nog niet begonnen was, en anders de volle huur. Gaf de schipper iemand een klap, dan moest deze dat verdragen, maar deed de schipper het nogmaals, dan mocht de schepeling zich te weer stellen. In zuidelijke landen gold het voorschrift, dat de schepeling zich dan naar het voorschip moest begeven en als de schipper hem daar achtervolgde, mocht hij zich verweren. Wie echter den schipper sloeg, kreeg boete of verbeurde zijn vuist. Met de galg werd gestraft, wie deserteerde nadat hij loon van den schipper had ontvangen, zoo ook degeen die zich feitelijk tegen den schipper verzette; voordat deze straf werd voltrokken, moest het misdrijf echter zijn bewezen door den schipper en twee man van het scheepsvolk.

Voor de gevallen die niet vielen onder de rechtsmacht van den schipper, berustte de rechtspraak bij den landheer, die echter in verschillende plaatsen personen of colleges had aangewezen om in zijn naam recht te spreken; geschillen tusschen de schippers en de kooplieden werden echter veelal niet voor deze colleges gebracht, maar opgelost door arbiters of goede mannen.

Er gebeurden op zee echter vele euvelheden, waartegen geen rechtsmacht kon waken of ze bestraffen; de kooplieden in overleg met de schippers bewapenden hun vaartuigen, zoogenaamd om ze tegen vijandelijke aanvallen te beveiligen, maar in werkelijkheid werd dit aanleiding dat ze nu zelf andere vaartuigen aanvielen en buit maakten, en daarbij niemand ontzagen, zoomin vriend als vijand. Koopvaart onttaardde in kaapvaart, en daar dit geschiedde zonder opdracht of machtiging van de overheid en zonder iets of iemand te ontzien, onttaardde deze kaapvaart in zeeroof. Veelvuldig waren de klachten die daarover inkwamen, en, daar geen rechtsmacht in staat was om die daden te verhinderen of te straffen, vaardigden Maximiliaan, Roomsche koning, en zijn zoon Philips, eerste hertog van Oostenrijk, den 8en Januari 1487 te Brugge een ordonnantie uit op de admiraliteit der Nederlanden. Hun admiraal ter zee werd daarbij aangesteld tot hun luitenant-generaal over de zee en hare stranden, en hij alleen zou hebben, in het geheel, de kennis, jurisdictie en diffinitie over alle gevallen, delicten, misdaden, excessen en maleficiën die begaan werden op de zee of hare stranden, onder de groote vloot van Mars, hetzij die begaan werden ter occasie van den oorlog of anderszins, en insgelijks ook van alle contracten

die gemaakt werden om of ter zake van bevrachtingen der schepen en de gages der zeevarende lieden. En door hem of zijn luitenant zouden de opkomende differentiën gedecideerd, geappointeerd en gedetermineerd worden, en over de straffen of correctiën worden beslist, en wel zonder eenig uitstel ten exempel van anderen. Zonder zijn toestemming mocht geen schip ten oorlog worden uitgerust. Ook had hij toezicht op de uitrusting en de zeewaardigheid der schepen; de hoofden moesten inwoners dezer landen zijn, en moesten met de meesters en de kwartiermeesters den eed afleggen, niet te zullen uitschudden of berooven de onderdanen dezer landen, de vrienden en geallieerden, en evenmin de schepen die onder vrijgeleide voeren; aan de schepelingen werd gelast om den meester en de kwartiermeesters te gehoorzamen, op poene van zware straffen en correctie na terugkomst uit zee. Hij besliste omtrent buit gemaakte prijzen, en hoe met de gevangenen gehandeld moest worden. Daar er wel schepen werden opgebracht, waarvan de bemanning het schip zou hebben verlaten, en die dus onbeheerd op zee werden aangetroffen maar waarvan vermoed werd, dat de prijsnemer de bemanning zou hebben overboord geworpen, was het verboden om de scheepspapieren te vernietigen, ten einde te kunnen vaststellen aan wien het schip toebehoorde.

De admiraal had toezicht op de wacht langs de kust en op de vuurbakens. Hij kon een luitenant en andere officieren van justitie aanstellen in zoodanige plaats als hem zou goeddunken, en kon deze ook naar andere plaatsen committeeren, voor beter en korter expeditie en justitie; van de uitspraken van dezen luitenant en officieren van justitie, zijnde de mannen van den Raad, was echter beroep toegestaan op den admiraal en zoo noodig op den vorst zelf. De rechtspraak moest geschieden volgens de bestaande costumen. Door deze ordonnantie had de landheer zijn macht op het stuk van zeezaken dus geheel overgedragen aan zijn admiraal, en dezen niet alleen een volledige rechtsmacht in crimineele zaken verleend, maar ook het recht van beslissing in menig civiel geding.

In de provincie Holland is het gezag van dien admiraal, als luitenant-generaal ter zee, nimmer erkend; zoo dikwijls hij er van de hem toegekende bevoegdheden en rechten gebruik wilde maken, traden de Staten hem tegen met de bewering, dat het bewind der zeezaken ten hunnet niet aan hem toekwam, maar aan hun eigen stadhouder. Aan deze geschillen kwam tijdelijk een einde, toen de toenmalige admiraal Maximiliaan van Bourgondië in 1546 tevens stadhouder van Holland werd.

De admiraal of zijn plaatsvervanger beëdigde ingevolge de ordonnantie van Maximiliaan de bevelhebbers der schepen die ten oorlog waren uitgerust; hij vaardigde ook ordonnanties uit voor de tucht aan boord dier schepen, terwijl de bevelhebbers volgens hun eed verplicht waren die ordonnanties uit te voeren. Zoo luidde een ordonnantie in September 1521 te Veere uitgevaardigd door Adolf van Bourgondië, admiraal ter zee, dat: wie rumoer of

beroerte maakt binnen het schip door vechten of andere slechte daden, in de boeien gesteld moet worden te water en brood, en daarin gehouden moet worden, zoolang hoofdman, schipper en kwartiermeesters zulks ordonneeren; wie een ander dood slaat of steekt, zal met den doode tezaam gebonden en overboord geworpen worden; wie een ander smart doet met de hand, dien zal de hand afgehouden worden. Wie binnen boord een mes trekt tegen een ander, zonder hem echter smart te doen, dien zal men een broodmes door de hand steken; wie binnen het schip de vrede breekt, zal verbeuren de hand, waarmede hij de vrede breekt; wie een ander slaat met de vuist of schopt met de voeten, wordt in de boeien gesteld te water en brood, ter discretie van den kapitein. Mouterij of verzet binnen boord tegen de bevelen van den kapitein, den schipper of de kwartiermeesters wordt gestraft met den dood, ter discretie van den kapitein-generaal en zijn raad.

In een ongeveer gelijktijdig en eveneens te Veere uitgegeven ordonnantie of articulbrief bij het uitrusten van drie oorlogsschepen, ter convoeering van handelsschepen naar Spanje, vinden we behalve de reeds genoemde straffen, nog vermeld: dat iemand die uit den dienst loopt zonder paspoort verkregen te hebben, aan den lijve gestraft wordt; wie zonder verlof van boord gaat, of langer dan zijn verlof afwezig blijft, wordt gestraft in zijn soldij; slapen op wacht wordt de eerste maal gestraft met voor de mast brengen, voor de tweede maal zal de schuldige bovendien driemaal van de ra in zee geworpen worden, en voor de derde maal zal men hem straffen aan lijf en leven. Wie een mes trekt doch zonder een ander smart te doen, wordt met een broodmes door zijn hand aan den mast gestoken en blijft staan tot hij zich lostrekt. Wie zijn proviand of eens anders proviand over boord werpt, zal men onder de kiel doorhalen; wie meer bier morst dan hij met zijn voeten bedekken kan, wordt aan een touw gebonden over boord geworpen en gedoopt; wie met vuur of licht loopt zonder daartoe bevoegd te zijn, wordt driemaal onder de kiel doorgetrokken; wie in kombuis of bottelarij komt, zonder daartoe bevolen te zijn, gaat drie dagen in de ijzers op water en brood, ter discretie van den kapitein en de officieren. Wie zich laf gedraagt tegenover den vijand, wordt als vijand gestraft en overboord gesmeten.

Verder bleven alle artikelen van kracht, hoewel niet in het bijzonder in deze ordonnantie genoemd, maar die naar ouder gewoonte onderhouden werden, en zulks ter discretie van den kapitein en zijn officieren.

Al deze ordonnanties uitgaande van den admiraal, zijn uitgevaardigd te Veere, de plaats waar de eenige admiraliteitsraad was gevestigd; volgens een ordonnantie van keizer Karel, den 21en December 1540 te Namen uitgevaardigd, en die, althans wat het strafrechtelijke betreft, vrijwel gelijkloidend was met die van Maximiliaan, was de admiraal bevoegd om een stadhouder en andere officieren van justitie aan te stellen in al zulke plaatsen als hem goed-

dunken zou, welke stadhouder en lieden van den Raad, recht en justitie zullen exerceeren en administreeeren. Appèl van de vonnissen van zoodanigen raad, was toegestaan op den admiraal, en vervolgens op den vorst, of op den Grooten Raad van Mechelen, op het perikel van de gewone boete voor kwaad appèl.

De soorten van straffen in de ordonnantiën van den admiraal genoemd, zijn dezelfde, die we ook in latere articulbrieven terugvinden, maar dat iemand wegens lafheid voor den vijand, zelf als vijand wordt beschouwd en overboord geworpen, doet zien op welke wijze in dien tijd een overwonnen vijand veelal werd behandeld; we vinden datzelfde terug in den eersten tijd van den strijd tegen de Barbarij-sche zeeroovers, toen de bemanning van een vermeesterd roofschip ook in zee werd geworpen; ook werd aldus gehandeld in den strijd tegen Spanje, het was het beruchte „voetspoelen”. In den strijd tegen de Duinkerker kapers, gaf de regeering er zelfs last toe, en liet zij de bevelhebbers der schepen zich bij eede verplichten, dat bevel uit te voeren. Het stuitte vele bevelhebbers tegen de borst, maar het werd van weerskanten toegepast, waarom in 1627 de order werd herhaald en straf gesteld op het niet uitvoeren daarvan. Tenslotte is het toch in onbruik geraakt, zoowel door den tegenzin van de officieren en het scheepsvolk om dergelijken order uit te voeren, als door den bijzonderen invloed van mannen als Piet Hein, M. Hz. Tromp en anderen; na den val van Duinkerken in 1646 is het niet meer toegepast.

Waren de ordonnantien van Maximiliaan van 1487 en van keizer Karel van 1540 grootendeels uitgevaardigd om het plegen van zee-roof door de bemanning van vaartuigen dezer landen te voorkomen, er kwamen nu allerlei klachten omtrent zeeroof door vaartuigen van andere natiën, als gevolg waarvan keizer Karel den 28en Januari 1549 te Brussel een ordonnantie uitvaardigde, waarbij zoowel de bemanning als de bewapening der handelsschepen wordt voorgeschreven en geregeld, tevens bevattende voorschriften omtrent assurantie en bodemerij, en waarbij verboden werd om met een dubbel stel scheepspapieren te varen, te weten met een vrijgeleide uitgegeven in deze landen, en een vrijgeleide van de natie waarmede de keizer in oorlog is, zijnde toentertijd de Schotten. Nadat de vrede met de Schotten hersteld was, volgde den 19en Juli 1551 weder een ordonnantie van keizer Karel, uitgevaardigd te Brussel, waarin de zeerechten opnieuw werden geregeld, zijnde met het einde van den oorlog nog geen eind gekomen aan de vrijbuitery en zeeroof, met den onvermijdelijken invloed daarvan op de kosten van bevrachtingen en assurantie. Deze ordonnantie betrof weder de handelsschepen en bevat veel van hetgeen reeds in vroegere ordonnanties was vastgesteld of in de oude costumen was opgenomen. Als straffen tegen misdrijven of overtredingen, vinden we de doodstraf, de geeseling en de geldboete, dus niet het kielhalen en ravallen voorkomende in de ordonnantie van den admiraal geldende voor de

koningsschepen, dat waren de eigenlijke oorlogsschepen. De berechtiging van zware misdrijven zooals doodslag, werd opgedragen aan de justitie van dezen lande, op de plaats waar het schip hier te lande binnenkomt; de schipper of meester staat terecht voor de wethouders van den lande, resideerende op de plaats van binnenkomst; geschillen omtrent geldkwesties werden opgelost door „goede mannen” dat zijn arbiters. Het toezicht op het laden en lossen der schepen wordt opgedragen aan gecommiteerde visiteerders, die ook reeds in de ordonnantie van 1540 worden genoemd, wordende in elke plaats vanwaar schepen uitvaren, gedeputeerd een contrarolleur en twee officieren, waarvan de een benoemd vanwege den Keizer, en de ander door de overheid der stad of plaats. De benoeming namens den Vorst geschiedde door den admiraal, zijnde toen Maximiliaan van Bourgondië, die tevens stadhouder van Holland was. Doch toen na diens overlijden in 1549, de prins van Oranje tot stadhouder van Holland en de graaf van Hoorne tot admiraal-generaal was benoemd, ontbrandde de twist opnieuw, aan wien van beide in de provincie Holland het gezag over het zeewezen toekwam. Daaraan kwam een einde toen in 1565 door bemiddeling van den prins van Oranje een schikking tot stand kwam tusschen den graaf van Hoorne en de Staten van Holland, welke schikking door koning Philips werd bekrachtigd en die hierop neerkwam, dat Hoorne zijn commissie van admiraliteit in Holland zou mogen laten afkondigen, maar de Staten zouden naar oud gebruik de schepen equipereen en ten oorlog uitrusten volgens het advies van den stadhouder en zijn raad, en ook naar hun goeddunken de scheepsofficieren benoemen, die echter hun aanstelling zouden ontvangen van den admiraal en aan hem den eed doen, waartoe de admiraal altijd in Holland een luitenant houden zou; bij onstentenis van zoodanigen luitenant, zou zulks door het Hof van Holland geschieden. De rechtspraak omtrent buitgemaakte schepen, goederen en prijzen, zou berusten bij de rechters der plaats, waar ze werden aangebracht, of bij het Hof van Holland. Geschillen over contracten de zeevaart aangaande, overeenkomsten van loon of huur van bootsvolk, scheepsvrachten en alle andere zaken van navigatie, zouden beslist worden door de rechters in Holland ter plaatse, waar zij aanhangig werden gemaakt, terwijl dezelfde rechters kennis zouden nemen van alle misbruiken, delicten, zeerooverijen enz. zoo in het crimineele als civiele. De admiraal zou echter geheel het bestuur hebben over de uitrustingen, die op kosten des Konings werden gedaan.

Inmiddels had Koning Philips den 31en October 1563 te Brussel een placaat uitgevaardigd, een statuut en eeuwig edict op de zeevaart, hetwelk eeuwenlang, zoo niet geheel dan toch ten deele, van toepassing is gebleven. Allerlei onderwerpen betreffende zeevaart en zeerecht werden gerègeld, en er kwamen verschillende bepalingen in voor, die betrekking hadden op het handhaven van de tucht. Dit betrof, evenals de geheele ordonnantie, weliswaar de handelsschepen, maar die waren bewapend evenals de ter visscherij varende buizen;

dit waren juist de schepen die ter zee krijg voerden, en zich ook wel schuldig maakten aan vrijbuitery en zeeroof. Er bestonden slechts een paar koningsschepen of eigenlijke oorlogsschepen, die stonden onder het gezag van den admiraal. Daar werd de krijgstuicht onderhouden volgens de bijzondere ordonnanties van den admiraal. Die paar koningsschepen zijn bij het uitbreken van den opstand naar de Spaansche zijde verdwenen.

Ten oorlog uitgeruste schepen van andere naties, of schepen die krijgsvolk aan boord hadden, werden niet toegelaten in de havens, reeden, rivieren of stroomen van deze gewesten; werd dit verbod overtreden en kwamen ze toch binnen, dan werden ze op bevel van den admiraal of van zijn gecommiteerde ter plaatse, met geweld in beslag genomen en werden schip en goed verbeurd verklaard ten bate der nemers, na aftrek van het deel toekomende aan den admiraal of aan zijn gecommiteerde. De admiraal kreeg eveneens zijn deel in de gemaakte prijzen en buit, verbeurd verklaarde goederen, zoo ook van de boeten, aan opvarenden der handelsvloot opgelegd.

De ordonnantie van Philips regelde voorts de bemanning en de wapening der handelsschepen, zoo ook van de buizen varende ter visscherij; verder het toezicht op het laden en lossen en op de uitrusting der schepen, waarvoor in elke plaats of haven vanwaar schepen uitvoeren een deputatie was van drie officieren of visitateurs, waarvan een werd aangewezen namens den vorst, een door den admiraal en een door de stad of plaats. De kooplieden mochten van hunnentwege iemand aan die commissie van visitateurs toevoegen; in geschillen tusschen de schippers en de visitateurs, werd dadelijk uitspraak gedaan door de wethouders ter plaatse. De visitateurs beëdigden vóór het uitvaren van het schip zoowel den schipper als de bootsgezellen, dat zij de ordonnantie zullen onderhouden. In deze ordonnantie kwam weder veel voor uit oude zeerechten en de vroegere ordonnanties, zooals de gevallen waarin de schipper verplicht was om scheepsraad te houden; maar de bedreigde straffen tegen misdrijven en overtredingen waren dikwerf zwaarder, er werd spoediger aan den lijve gestraft. Van misdaden tijdens de reis gepleegd, moest de schipper bij binnenkomst kennis geven aan de visitateurs, op poene van zelf gestraft te worden als meenedige. Het scheepsvolk was verplicht de reis mede te maken, tot het schip in de haven van uitvaart terug was; wie daaraan niet voldeed, wie deserterde, verbeurde zijn loon, en kreeg bij de eerste maal een geeseling, de tweede maal werd hij gestraft met de galg. Was er schade door toegebracht aan schip of goed, dan moest deze dubbel worden vergoed. Desertie werd voor de eerste maal reeds gestraft met de galg, of met andere crimineele correctie. De schipper huurde het volk en mocht dit ook ontslaan, maar, geschiedde zulks zonder opgaaf van redenen, dan moest de halve huur betaald worden als de reis nog niet was begonnen, anders de volle huur. De schipper mocht de reis veranderen maar was dan verplicht, het loon naar evenredigheid te verhoogen. Was een stuurman niet bedreven voor

de verdere reis, hetgeen hij naar waarheid moest verklaren, op poene van een geeseling, dan kreeg hij op de uitreis half loon, en op de thuisreis het loon van een hoogbootsman. Voor laden en lossen tijdens de reis, werd extra-loon toegestaan. Was de schipper verhinderd zelf in persoon de reis te volbrengen, en werd hij door een ander vervangen, dan moest het scheepsvolk ook dezen dienen, doch deze verplichting hield op, als het schip verkocht werd. Bij twist of oneenigheid met den schipper, mocht deze den schepeling ontslaan, als hij hem driemaal had gewaarschuwd, en de schepeling niet had aangeboden zich te beteren. Verder had de schipper het recht den ongehoorzamen en weerspannigen schepeling te kastijden en te straffen met woorden en met werken, zooals een meester over zijn knecht placht te doen. Die straffen bestonden in boeten, sluiting in de boeien, en geeseling; ze werden zwaarder als de overtreding werd herhaald, maar lang werd nooit gewacht met lijfstraf, dat zat er al gauw op, b.v. bij het zonder verlof gebruiken van licht of vuur, bij ongehoorzaamheid of bij onderlinge twisten. Wie niet op tijd aan boord was, kreeg boete, en bij herhaling een arbitrale correctie; verwijderen van boord zonder verlof, gaf behalve boete ook een geeseling, hetgeen eveneens het geval was voor iemand die zich verhuurde voor werk, waarvoor hij niet bekwaam was. Indien er bij een twist bloed vloeide, dan werd dit den eersten keer gestraft met verlies van loon en geeseling; den tweeden keer werd de schuldige in de boeien geslagen en aan den stedelijken rechter overgeleverd om met den galg gestraft te worden, hetgeen ook het geval was met dengeen die aan boord een doodslag beging.

Na het uitbreken van den opstand, ontstond er, althans in den eersten tijd, eenige verwarring en sinds 1572, toen de gehoorzaamheid aan de algemeene landsregering te Brussel metterdaad verviel, kon er in Holland en in Zeeland ook geenerlei sprake meer zijn van onderwerping aan het gezag van den admiraal-generaal, waarvan het gevolg was, dat in de beide gewesten het bestuur van de zeezaken geheel in handen kwam van de provinciale autoriteiten. Het aantal ten oorlog uitgeruste schepen nam toe, er werden schepen gebouwd met het speciale doel om gebruikt te worden voor den krijg ter zee, de oorlogsvloten ontstonden, hoewel er nog jaren lang, ook in den zeestrijd gebruik is gemaakt van gewapende handelsvaartuigen.

In den loop der eeuwen zijn oorlogsvloot en handelsvloot meer en meer uiteen geloopen; wij zullen nu eerst in het kort de handelsvloot volgen, om daarna meer in het bijzonder de oorlogsvloot te bespreken.

De ordonnantie van Philips is voor de handelsvaart van kracht gebleven, doch in den loop der tijden kwamen dikwerf vragen voor, waarin deze ordonnantie niet voorzag, hetgeen dan aanleiding was tot het uitvaardigen van stedelijke keuren. Aan verschillende steden toch was bij privilege het recht toegekend om keuren te maken tot het welzijn der stad in zaken van nering, politie enz. mits daarbij

niets werd bepaald, waardoor het recht der Hooge Overheid werd bekort, of dat strijdig was met de algemeene wetten en placaten. De Staten van Holland en die van Zeeland lieten veel aan de macht der steden over, en zoo werden in steden zooals Vlissingen, Dordrecht, Amsterdam, Rotterdam en Middelburg colleges of kamers van zee-recht opgericht, bestaande uit eenige commissarissen met een secretaris, en aan welk college dikwerf een waterschout of watersubstituut was toegevoegd. Deze colleges deden uitspraak in geschillen tusschen schippers onderling, of tusschen schippers en hun volk, terwijl van hun uitspraken hooger beroep was toegelaten bij de schepenen van de stad.

De waterschout of watersubstituut was belast met het doen van bekeuringen, het innen van boeten, het inbrengen van klachten, en bij crimineele zaken, het in bewaring stellen van den beschuldigde, en het doen brengen van dezen voor den schout van de stad. Het college van het zeerecht strafte slechts met boeten, welke verdeeld werden tusschen den aanbrenger, den waterschout en de zeevarende armen; zwaardere overtredingen en arbitrale zaken kwamen voor de Heeren van den Gerechte. Ook in de bedreigde straffen op zeemisdrijven of overtredingen van de tucht, werden door enkele steden veranderingen gebracht. De schipper moest orde en tucht aan boord handhaven, hij zou zich onthouden van wreedheid en de kastijdingen regelen naar den aard der ongehoorzaamheid en de noodzakelijkheid tot afschrik. Diefstal aan boord en desertie zijn steeds als zware misdrijven beschouwd. Daar de plaatselijke keuren, in verschillende steden uitgevaardigd tot aanvulling van de ordonantie van Philips, niet altijd gelijk waren, de eene stad dit en de andere weder iets anders verordende, ging de eenheid in de rechtspraak verloren, waardoor een toestand van onzekerheid ontstond, welke aanleiding is geweest tot veel willekeur. Tijdens de Fransche overheersching waren hier te lande de Fransche wetten van kracht; door de maritime conscriptie kwam er weder meer verband tusschen de koopvaardij en het krijgsvolk ter zee, terwijl de visscherij geheel onder toezicht kwam van den zeeprefect der marine. Na het herstel der onafhankelijkheid in 1813 en 1814 veranderde dit weder, en werden de wetten en verordeningen voor de koopvaardij vastgelegd in afzonderlijke wetten, die eenige jaren later tezamen zijn gevoegd in het Wetboek van Koophandel, en hoewel hier en daar door afzonderlijke wetten aangevuld of gewijzigd, is dat bijna een eeuw lang in gebruik gebleven. Eerst in den allerlaatsten tijd is het zeerecht in zijn geheel opnieuw opgezet en in overeenstemming gebracht met de huidige omstandigheden en gewoonten door de zoogenaamde commissie-Molengraaff, waardoor ook een geheel andere rechtsverhouding ontstond tusschen den schipper en de schepelingen. Het grondbeginsel is nl. losgelaten dat wel de schipper is aangesteld door de reederij, maar dat de bemanning wordt aangenomen en in dienst zou zijn van den schipper. De bepalingen en voorschriften op het handhaven van tucht en de op de overtredingen gestelde

straffen hebben door alle tijden heen eenig kenmerk van overeenkomst gehad met de tuchtvoorschriften bij de oorlogsvloot, zooals dat ook nog blijkt uit de wet van 7 Mei 1856 houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardij-schepen; maar dat alles verandert nu, er wordt geheel aangesloten bij de beginselen welke in acht worden genomen bij de burgerwetten; het misdrijf van desertie bijvoorbeeld, dat door alle tijden heen, als een zwaar misdrijf is beschouwd, hetwelk in oude tijden zelfs met de galg kon worden gestraft, wordt nu niet anders dan een contractbreuk die door de wet zelfs met geen straf wordt bedreigd. Intusschen niet al deze wijzigingen in het zeerecht geschieden tegelijkertijd. Een gedeelte ervan is vervat in de wetten van 22 December 1924 (Stbl. n°. 573) en 10 Juni 1926 (Stbl. n°. 171), welke op 1 Februari 1927 in werking zijn getreden doch voor enkele onderwerpen, blijven voorloopig de oude wetten nog van kracht, dit is o.a. het geval met de bovengenoemde tuchtwet van 1856 en met de, op de scheepvaart betrekking hebbende, strafbepalingen b.v. desertie, in het Wetboek van Strafrecht.

Keeren we nu terug tot de oorlogsvloot in de eerste jaren van den opstand, toen er hier te lande geen eigenlijke oorlogsschepen waren, daar de paar weinige die er geweest moeten zijn, aan de Spaansche zijde waren gebleven. In dit gebrek aan oorlogsschepen is wel vrij spoedig verandering gekomen, maar in de eerste tijden waren toch de vaartuigen die gebruikt werden voor den strijd te water, niet anders dan dezelfde vaartuigen, die anders ter koopvaardij of ter visscherij voeren.

Op de vergadering van de Staten van Holland in Juli 1572 te Dordrecht gehouden, werd het opperbewind van de zeezaken der provincie opgedragen aan den Prins van Oranje; alle commissie-brieven ter zee, zouden worden gecasseerd; de Prins zou aanstellen een souverain admiraal, die andere scheepskapiteinen zou aanstellen, welke van hem hun benoeming zouden ontvangen en onder zijn bevel dienen; ook zou de Prins commissarissen aanstellen, die kennis zouden nemen van de zaken ter zee voorgevallen. In het volgend jaar, is nevens den Prins een raad van admiraliteit opgericht, doch deze heeft, evenmin als de latere Raad van State, eenigen invloed gehad op het zeezezen. De feitelijke toestand was, dat in het zuidelijk deel van Holland het gezag over het zeezezen berustte bij de Staten en bij den Prins, terwijl de rechtspraak over buit en prijzen berustte bij het Hof van Holland; in het Noorderkwartier voerde Sonoy als gouverneur ook het opperbevel over de zeemacht, bijgestaan door een college van gecommitteerden; de verovering van Haarlem door Don Frederik in 1573 en het Spaansch blijven van Amsterdam bevorderden de zelfstandigheid van het nu geheel van het zuidelijk deel van Holland geïsoleerde Noorderkwartier. Ook nadat in 1578 die afzondering had opgehouden, zijn de zeemachten van het noordelijk en van het zuidelijk deel van Holland niet geheel ver-

eenigd. In Zeeland stelden Vlissingen, Zierikzee en Veere elk een admiraal aan, waarvan die van Vlissingen het opperbevel had, maar die toch zelf weder stond onder 's Prinsen gouverneur in Zeeland; het reeds van ouds bestaande admiraliteitshof in Veere had zijn gezag grootendeels verloren; na den overgang van Middelburg is een Raad zaamgesteld die naast de Staten der provincie stond en in het bijzonder belast was met het bestuur van het zeewezen der provincie.

Vele zijn de veranderingen, die nog hebben plaats gehad in het bestuur van het zeewezen zoo in Holland als in Zeeland, tot we tenslotte komen tot de vestiging van vijf admiraliteiten in 1597.

De Republiek der Vereenigde Nederlanden was eigenlijk een vereeniging van zeven republieken, die zich hadden verbonden tot het bereiken van een gemeenschappelijk doel, maar die overigens alle souverain waren op hun eigen gebied. De provinciën Holland, Zeeland en Friesland hadden elk hun eigen vloot, die op last van de Staten-Generaal konden worden vereenigd onder een gemeenschappelijken opperbevelhebber, als dit voor het bereiken van een bepaald doel noodig was. De drie zeeprovinciën hadden niet alleen hun eigen vloot voor wat het materieel betreft, maar ook hun eigen personeel, hetgeen eveneens het geval was met de drie admiraliteiten, de Maas, Amsterdam en Hoorn die alle behoorden tot de provincie Holland en Westfriesland; zelfs de betaling van het personeel was verschillend bij de onderscheiden admiraliteiten. Deze 5 admiraliteiten waren colleges die onafhankelijk van elkaar werkten, doch volgens een gemeenschappelijke instructie; de onderlinge band bestond slechts in den persoon van den Stadhouder als admiraal-generaal, terwijl er ook wel vergaderingen werden gehouden door afgevaardigden van de 5 colleges om de onderlinge verstandhouding te regelen. Een college superintendent heeft slechts korten tijd bestaan. Het personeel van de eene admiraliteit had geen enkel gezag over dat van een ander college, tenzij er bijzondere voorschriften voor waren gegeven. De bekende luitenant-admiraal-generaal M. A. de Ruyter voer oorspronkelijk ter koopvaardij, is op reeds gevorderden leeftijd in dienst genomen van de admiraliteit van Amsterdam. Opgeklommen tot luitenant-admiraal van Holland en Westfriesland had hij gezag in de drie admiraliteiten van deze provincie, maar niet in Zeeland of in Friesland; de titel van luitenant-admiraal-generaal is hem door den Prins-Stadhouder als admiraal-generaal verleend, om hem zodoende te stellen in hooger rang dan de andere vlag-officieren, waardoor hij, bij het zamenvoegen van een gemeenschappelijke vloot uit de drie provinciën, de aangewezen persoon was om met het opperbevel te worden belast, en er een einde kwam aan een in zoodanig geval zich telkens voordoenden twist tusschen de provinciën Holland en Zeeland.

Die afscheiding tusschen de verschillende provinciën en admiraliteiten moet ook in het oog gehouden worden bij de rechtspraak, daar geen admiraliteit ooit zou toestaan, dat een bevelhebber van

een harer schepen ter verantwoording zou worden geroepen of zou terecht staan voor een ander dan haar eigen college.

De bemanning der oorlogsschepen was slechts voor beperkten tijd in dienst, namelijk voor den tijd dat de campagne duurde, dat wil zeggen voor den tijd dat het schip in dienst was; werd het schip buiten dienst gesteld, dan werd ook de geheele bemanning, zoowel officieren als schepelingen, afgedankt en moest elders zijn heil maar zoeken. Velen gingen dan ter koopvaardij varen, zoodat er een aanhoudende omwisseling was van personeel tusschen oorlogsvloot en koopvaardijvloot; pas in later tijd is men er toe overgegaan om de hoogere officieren, ook na buitendienststelling van het schip, aan het admiraliteitscollege verbonden te houden, door het toekennen van een jaarlijksche toelage. Een vast corps zeeofficieren is pas in het leven geroepen na de omwenteling van 1795, waardoor de Bataafsche Republiek als eenheidsstaat ontstond met een staatsvloot als krijgsmacht ter zee.

Tijdens de Republiek der Vereenigde Nederlanden werd de krijg ter zee gevoerd door de oorlogsschepen der admiraliteiten, dus door de provinciale oorlogsvloten, hetzij al of niet vereenigd; verder werden die oorlogsschepen gebruikt om de koopvaardijsschepen te convoyeeren, die daartoe dan in een convoi werden vereenigd, zooals dat bijvoorbeeld plaats had in de Oostersche vaart, waaronder verstaan moet worden, de vaart door de Sont op de Oostzee. De vaart op Noorwegen noemde men de kleine Oostersche vaart, of de vaart op de kleine Oost. Daar de admiraliteiten niet altijd voldoende oorlogsschepen beschikbaar hadden voor dergelijke convoien, is in 1631 door de Staten-Generaal aan enkele steden zooals Amsterdam, Hoorn, Enkhuizen, Edam, Medemblik en Harlingen op hun eigen verzoek toegestaan om zelf oorlogsschepen uit te rusten. Dit geschiedde dan onder toezicht van personen door burgemeester en regeerders der stad daartoe aangewezen, welke commissie men een directie noemde; daardoor waren deze schepen ook bekend als directieschepen, dat waren dus stedelijke oorlogsschepen. De rechtspraak omtrent door die schepen gemaakte prijzen, zoo ook de rechtspraak over misdrijven door de hoofden en verdere zeelieden dier schepen kwam echter toe aan het admiraliteitscollege waaronder die stad behoorde; in 1656 zijn deze directiën op last der Algemeene Staten weder opgeheven. De bekende commandeur Johan van Galen was kapitein van een directieschip, alvorens hij in dienst kwam bij de admiraliteit van Amsterdam.

Daar in die tijden nog als rechtsregel gold, dat men den vijandelijken staat mocht verzwakken door aan zijn onderdanen hun eigendom te ontnemen, werd het buitrecht ter zee nog in vollen omvang toegepast en was de kaapvaart een loonend bedrijf; het waren vooral de Zeeuwen die zich met deze vrijbuitery of de zogenaamde vrije nering occupeerden. Zelfs werden de daartoe uitgeruste schepen van commissiebrieven voorzien.

Behalve door de bovengenoemde schepen, werd aan de krijgsbedrijven ter zee deelgenomen door de gewapende schepen der geöctroyeerde maatschappijen, met name die van de Oost-Indische en die van de West-Indische compagnie, hetzij deze ageerden voor hun eigen octrooi, dan wel tezamen ageerden met de oorlogsschepen der admiraliteiten. De West-Indische compagnie was van den beginne af gericht op vrijbuitery en kolonisatie, de Oost-Indische compagnie was oorspronkelijk gericht op handelsdoeleinden, doch later ook op kolonisatie; zij voerden in hun octrooigebied den krijg ter zee met hun eigen schepen en hun eigen scheepsvolk. Voordat in 1783 het eskader van Braam naar de Kaap en naar Oost-Indië werd gezonden tot steun van de Oost-Indische compagnie, was er nog geen enkel eigenlijk oorlogsschip in Oost-Indië geweest. Van de handelsvloot voeren ook nog vele schepen met bewapening, zooals de Straatvaarders, waaronder verstaan moeten worden de schepen die door de straat van Gibraltar naar de Middellandsche zee voeren, en die bewapend moesten zijn voor eigen verdediging tegen de Barbarijsche zeeroovers. Van alle betrekkingen bij het zeewezen uitgeoefend, stond die van gezaghebber van een Straatvaarder bij de burgerij het hoogst in aanzien, hooger nog dan het commandement van een oorlogsschip; in die Straatvaart vond men onder de bevelhebbers dan ook nog de meeste jongelui van goeden huize.

Verder waren er nog de schepen van de groote visscherij, met name de Noordzeevloot en de Groenland-vaarders. Al die schepen en vaartuigen moesten om niet in handen van den vijand te vallen, of door vrijbuiters of zeeroovers te worden genomen, hetzij zelf bewapend zijn of in convooi varen onder geleide van gewapende schepen. Het scheepsvolk op die geheele vloot was niet alleen bekwaam in het omgaan met schip en tuig, maar grootendeels ook bedreven in de behandeling van geschut en handwapenen, zoodat het ook geschikt was voor het bemannen der oorlogsschepen van dien tijd.

De rechtspositie der opvarenden en de wijze waarop de tucht onder de schepelingen moest worden in stand gehouden, verschilden echter naarmate de schepen behoorden tot de handelsvloot, de commissie- of kaapvaarders, de geöctroyeerde compagnieën, of tot de eigenlijke oorlogsvloot.

De handelsvloot hebben wij reeds in het kort besproken.

De commissie- of kaapvaarders behoorden ook hier toe, maar in de verschillende commissiebrieven werden nog eenige verdere voorschriften gegeven. Allereerst werd vastgesteld, van welke natie schepen en goederen prijs gemaakt mochten worden; die buit of prijzen moesten ingeleverd worden bij het college ter admiraliteit onder welks ressort het schip was uitgevaren. Dit college zou dan uitspraak doen omtrent de wettigheid en de deugdelijkheid der prijsneming en omtrent de verdeling der prijsgelden volgens de daarvoor bestaande ordonnanties. In een commissiebrief uitgegeven door de Staten-Generaal in het jaar 1652 staat bovendien dat van alle ver-

overde schepen, de opperschipper en de opperkooplieden of eenige andere officieren, hier te lande moesten worden meegebracht, tenware de veroverde schepen ledig en zonder bemanning drijvende waren gevonden. Mocht naderhand echter blijken dat de bovenbedoelde schipper, opperkooplieden of andere officieren uit hun schip gejaagd of aan land gezet waren, dan werd de kapitein van den commissievaarder arbitralijk gestraft en naar gelegenheid van zaken zelfs met den dood zonder genade. Een kapitein moest alvorens hem de commissiebrief werd overhandigd, dan ook voor het college ter admiraliteit den eed doen op dien commissiebrief, terwijl tevens een cautie gesteld moest worden voor de Raden ter admiraliteit. Aan de commissievaarders werd ook een instructie of articulbrief gegeven, hetgeen eveneens geschiedde als een aantal handelsschepen in convooi werd vereenigd onder geleide van eenige gewapende vaartuigen; daarin werd dan de verhouding geregeld tusschen den bevelhebber van het convooi en de kapiteins der schepen, die tot het convooi behoorden, evenals de berechting van overtredingen der convoioorders, maar dergelijke orders, instructiën of articulbrieven golden alleen voor de reis en de gelegenheid, waarvoor ze gemaakt waren.

Voor de schepen der geotroyeerde maatschappijen, zooals de Oost-Indische en de West-Indische compagnie, werden de articulbrieven vastgesteld door de Staten-Generaal met de bewindhebbers der compagnie, zij vertoonen overeenkomst met de articulbrieven der eigenlijke oorlogsschepen, maar enkele zware straffen, zooals kielhalen en ravallen werden daarin niet opgenomen; op elk schip werd een scheepsraad of kleine krijgsraad gevormd, en als meerdere schepen bijeen waren in een vloot, dan had men daar een breede raad of groote krijgsraad, die dan de kapitale en de halszaken behandelde, met dien verstande, dat halszaken die eenig uitstel konden lijden of die eenige duisterheid bevatten, moesten worden uitgesteld tot het schip in het land of in de kolonie terug was. De beschuldigden werden dan overgegeven aan de rechterlijke overheid aan wal; over mouterij en doodslag moest echter dadelijk worden rechtgesproken en het vonnis geëxecuteerd.

De rechtspraak en het handhaven van tucht aan boord van de eigenlijke oorlogsschepen berustte op de articulbrieven en de nadere instructies; een belangrijke rechtsmacht was toegekend aan de colleges der admiraliteiten, te weten die van de Maas, Amsterdam, het Noorderkwartier, Zeeland en Friesland, zijnde aan de raden ter admiraliteit opgedragen de berechting van zeeroovers, uitspraak in alle geschillen welke tusschen oorlogsschepen of commissievaarders mochten ontstaan, beslissing omtrent opgebrachte prijzen, zoowel die van de oorlogsschepen als van de particuliere commissievaarders, en verder rechtspraak over alle misbruiken en misdaden, waarvan de kennismeming niet aan den kapitein toekwam. Delicten echter, die buiten scheepsboord waren gepleegd en niet behoorden tot de militaire delicten, zouden gestraft mogen worden door de magistraten,

officieren en justiciëren van de stad of plaats binnen welke jurisdictie zij vielen. Volgens de algemeene instructie voor de admiraliteiten van 13 Augustus 1597, welke instructie uit 100 artikelen bestond, was deze voorloopig bedoeld voor den tijd van één jaar, maar ze is bijna twee eeuwen lang van kracht gebleven.

Een voorname bron van inkomsten voor de colleges ter admiraliteit waren de convooyen en licenten, welke eenigszins, hoewel niet geheel, zijn te vergelijken met de in- en uitgaande rechten; het geheele beheer der convooyen en licenten met den aankleve van dien berustte bij het college ter admiraliteit, waartoe dit een uitgebreid personeel onder zich had en zelf uitspraak deed in alle kwesties die daarbij konden voorkomen.

De admiraliteit had de zorg voor de uitrusting der oorlogschepen in haar geheelen omvang, zoo ook voor de betaling van het scheepsvolk; voor deze bemoeiingen had het een equipagemeester onder zich. Aan elk college ter admiraliteit was toegevoegd een fiscaal en een secretaris; in het college van elke admiraliteit hadden eenige raden uit de andere provinciën zitting, waardoor die colleges eenigszins den vorm kregen van generaliteitscolleges. Door de Staten-Generaal werd aan de verschillende colleges telkenmale opdracht verstrekt, hoeveel schepen elk college had te leveren voor de gemeenschappelijke ondernemingen; verder ging dan elk college haar eigen gang. Was de opbrengst der convooyen en licenten niet voldoende om de kosten van hun aandeel in de vloot te dekken, dan bepaalden de Staten-Generaal, hoe daarin door de verschillende provinciën moest worden voorzien. Ieder had zijn bijdrage te leveren in de algemeene kosten. Wanneer een college geld overhield van de opbrengst der convooyen en licenten, zou dat besteed worden ten bate van een ander college hetwelk geld te kort kwam. Hieraan is echter nooit voldaan, de periodes van geldoverschot bij eenig college kwamen trouwens maar zeer zelden voor en, als zij voorkwamen, weigerden de colleges beslist geld af te staan ten bate van een ander college, welke weigering onmogelijk zou zijn geweest, indien het in werkelijkheid generaliteitscolleges waren geweest en zij niet steunden op het gezag van de Staten van hun eigen provincie. Voor de vaststelling der algemeene instructie voor de vijf admiraliteiten, was het denkbeeld opgeworpen om één college ter admiraliteit in te stellen voor de geheele republiek, doch dit is zonder veel omslag ter zijde gelegd. Zelfs wilden de Staten van Holland er niet van hooren, om de drie colleges ter admiraliteit in hun provincie, tot één college te vereenigen; de afzonderlijke admiraliteitscolleges moesten in stand blijven, hoewel hun leden zouden dienen op commissie, instructie en eed van en aan de generaliteit.

Bij het gerechtelijk onderzoek eener zaak, maakten de leden ter admiraliteit ook wel gebruik van de pijnbank, de torture, of pasten het zoogenaamd scherper examen toe. Zij pasten ook wel andere straffen toe dan die welke in de articulbrieven voor de schepen waren vermeld, zooals bijvoorbeeld te pronk stellen en brandmerken; de admi-

raliteit van Amsterdam had in 1607 de geeselpaal laten zetten midden op het plein van het Prinsenhof, in welk gebouw dit college later haar vaste vestiging kreeg. Zeeroovers werden met den koorde gestraft, en deserteurs ontliepen ook zelden de galg; hoe zwaar desertie werd opgenomen, blijkt onder andere uit de instructie van 1621 voor de schrijvers van 's lands schepen, waarin deze worden gelast de namen van het volk dat wegliep, niet alleen in de registers op te teekenen maar boven zoo'n naam ook een galg te teekenen; zelfs in de instructie voor de schrijvers van het jaar 1795, dus na de staatsomwenteling, vinden we die bepaling nog terug. Een enkele maal liet de raad genade boven recht gaan, zooals in 1621, toen een deserteur in plaats van ter dood, werd veroordeeld tot kielhalen en daarna als schelm aan wal te worden gezet, maar om het niet al te mooi te maken, achtte de raad het noodig om er aan toe te voegen, dat het als schelm aan wal zetten, moest geschieden door den veroordeelde achter den scheepsboot aan, naar wal te sleepen.

Was volgens de instructie van 1597 de rechtspraak over verschillende misdrijven aan de admiraliteitscolleges zelve opgedragen, hiervan is in zooverre wel afgeweken, dat ingeval de vloot niet of niet meer in zee was en de scheepskrijgsraad die in zee, op de vloot moest rechtspreken, dus niet meer bevoegd was, het admiraliteitscollege een zeekrijgsraad samenstelde uit de officieren van de vloot, welke dan vergaderden ter plaatse waar de vloot zich bevond.

Enkele malen is het voorgekomen dat de Staten-Generaal vermeenden in de rechtspraak te moeten ingrijpen en voor eenig bijzonder geval een Hoogen Zeekrijgsraad of Buitengewone Rechtbank benoemden, doch dit heeft dan ook wel aanleiding gegeven tot een verzet van het betrokken admiraliteitscollege, hetwelk dan beweerde dat de Algemeene Staten waren getreden in de rechten van het admiraliteitscollege; in die gevallen waarin het dan ging om rechtspraak over hooger geplaatste personen, waren politieke of andere drijfveeren niet altijd uitgesloten, bijvoorbeeld omdat gevreesd werd dat de betrokkene door zijn natuurlijken rechter, zijnde het admiraliteitscollege, onder welks jurisdictie hij behoorde, met te groote versooning zou beoordeeld worden. Men denke aan de bijzondere rechtbank in 1652 door de Algemeene Staten saamgesteld uit één lid van elk der admiraliteitscolleges, om recht te spreken over de kapiteinen die, uit afkeer tegen de With, hem bij zijn ontmoeting met Blake, in den steek zouden hebben gelaten; zoo ook aan de berechting van Witte de With zelf in 1650, na zijn eigendunkelijken terugkeer uit Brazilië, toen hij heeft terecht gestaan voor een buitengewone rechtbank, samengesteld uit twee leden van elk der admiraliteiten, en niet voor het college ter admiraliteit van de Maas, waar hij als vice-admiraal onder behoorde. In het voorjaar van 1695 is een Hooge Scheepskrijgsraad op order van den Koning-Stadhouder als admiraal-generaal, te 's-Gravenhage bijeen geroepen, om recht te spreken over vier kapiteinen beschuldigd van wangedrag in het gevecht van 29 Juni 1694 tegen den Franschen

commandeur Jean Bart, welke kapiteinen respectievelijk behoorden tot de admiraliteiten van Amsterdam, Zeeland, Friesland en de Maze; er is toen recht gesproken in naam van de Hoog Mogenden Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden en van derselver Capitein en Admiraal-Generaal; het vonnis is ter approbatie opgezonden aan den Koning-Stadhouder als admiraal-generaal, die ordonneerde dat het vonnis naar zijn vorm en inhoud moest worden geëxecuteerd.

Was de rechtsmacht der colleges ter admiraliteit vastgelegd in hun algemeene instructie van 1597 en begon die als het ware daar, waar de rechtsmacht der bevelhebbers van de schepen eindigde, er moest ook voorzien worden in de gevallen dat de schepen zich in zee bevonden, en dus buiten het direct bereik van het college ter admiraliteit. Er werden daarvoor telkenmale als een tocht werd ondernomen, bijzondere instructies aan den bevelhebber verstrekt, totdat den 27en April 1629 een algemeene order van blijvenden aard werd uitgevaardigd, een articulbrief en instructie roerende den oorlog ter zee, waarnaar allen en een iegelijk, hetzij lieutenant-admiraal, vice-admiraal, capiteinen, lieutenants, edelluyden, schippers, officiers, soldaten ende gemeene matrozen ter zee dienende, hen te regelen hebben, op de straffen, penen, boeten ende correctiën daarinne begrepen.

In dezen eersten articulbrief vindt men, evenmin als in de vroegere ordonnanties of in de latere instructies, duidelijk aangegeven tot hoever de rechtsmacht van den bevelhebber eigenlijk gaat. Er is niet aangegeven welke delicten hijzelf mocht afdoen, en voor welke hij een raad moest bijeenroepen, er werd geen onderscheid gemaakt tusschen tuchtrecht en strafrecht; wel is, zoowel in vroegere als in latere ordonnanties, bij enkele artikelen uit de omschrijving op te maken dat zoodanig feit door den bevelhebber zelf beoordeeld en gestraft mocht worden, of een ander maal dat daarvoor een raad bijeengeroepen moest worden, doch dit zijn uitzonderingen, en in het algemeen vindt men geen aanduiding of aanwijzing waaruit de te volgen handelwijze zou zijn af te leiden. Toch schijnt dit nimmer tot moeilijkheden in de rechtspraak aanleiding gegeven te hebben en is het aan te nemen, dat daarbij een vast gewoonte-recht gevolgd is, zooals in oude tijden dikwerf gebeurde. In het algemeen staat het echter wel vast, dat de macht der commandanten tot het opleggen van straffen, groot was, en dat, als er een krijgsraad werd bijeengeroepen, er spaanders vlogen.

Uit een order van Hunne Hoog Mogenden van 12 April 1667, uitgevaardigd bij het embarkeeren van een regiment soldaten, blijkt dat er voor minder ernstige feiten een gewone scheepskrijgsraad was, bestaande uit den commandant als president en verder eenige officieren; betrof het een soldaat dan waren de officieren en sergeants van het ingeschepte detachement ook leden van den krijgsraad. De zeeofficieren zaten dan aan de eene zijde van de tafel, de landofficieren aan de andere zijde, en bij het stemmen brachten zee-

en landofficieren om den ander hun stem uit. Bij een vloot had men bovendien een grooten militairen krijgsraad, saamgesteld uit hoofd-officieren met den opperbevelhebber der vloot als president, welke raad recht sprak, als het officieren betref, doch ook over minderen wanneer het gold een delict, dat gestraft moest worden met verlies van het leven of met kielhalen. Aan den vlootvoogd zelf is eveneens persoonlijke rechtsmacht toegekend, zooals blijkt uit een instructie van 1630 voor den luitenant-admiraal, daar deze, met of zonder krijgsraad, zelfs kapiteins en andere officieren mocht doen deporteren en anderszins arbitralijk corrigeeren; alleen voor halszaken moest hij eerst advies inwinnen van ten minste zeven scheepsbevelhebbers en hun toestemming tot het doodvonnis bekomen.

De algemeene articulbrief, zeeorder of instructie van 27 April 1629 is 24 Juli 1636 vernieuwd; toen zijn een paar artikelen aangevuld of gewijzigd voor de toepassing op de schepen der sedert opgerichte stedelijke directiën. Zoo bestond de articulbrief toen uit 66 artikelen zonder eenigen onderlingen samenhang, en niet anders vormende dan een opsomming van verschillende overtredingen en misdrijven, benevens de daarop gestelde straffen.

Als straffen werden toegepast: de doodstraf, het kielhalen, dat is een, twee, of drie maal onder de kiel van het schip doortrekken, het van de ra vallen, dat is van een tot drie maal aan de ra opgeheschen worden en dan te water vallen, verder het laarzen, het als schelm aan wal zetten, sluiting in de boeien te water en te brood, en geldboete. De straf van laarzen, welke in dezen articulbrief voor het eerst onder die benaming voorkomt, bestond in het toebrengen van slagen op het meest vleezige gedeelte des lichaams met een touw van eenige vingers dikte, welke slagen door den dreun die zij aan het lichaam gaven, niet zelden de borst-organen van den gestrafte aantastten; bij eenige vreemde naties paste men stokslagen toe in plaats van laarzen met een touw. In later tijd zijn bij ons de handdaggen ingevoerd, als lichtere straf dan het laarzen. Deze straf bestond evenals het laarzen in het toebrengen van slagen, maar nu met een lichter touw; de jongens werden in later tijd afgestraft met de knutteltjes, zijnde dunne einden loglijn zonder knoepjes er in.

Sprak de articulbrief niet anders dan over de plichten der opvarenden, een enkel artikel roerde toch ook hun rechten aan, namelijk waar vastgesteld werd dat degeen die bij het verrichten van scheeps-werk of bij oorlog, binnen het schip gekwetst of geschoten was, op 's lands kosten gemeesterd werd en bovendien zijn volle soldij ontving; bij vermindering of verlies van eenige leden werd hij naar gelegenheid en de grootte van dien, daarvoor beloond.

Bij de straffen werd een enkele maal rekening gehouden met de positie door den gestrafte aan boord ingenomen, zooals bijvoorbeeld in geval van dronkenschap, als wanneer officieren zwaarder werden gestraft dan andere schepelingen; in het algemeen echter werd geen onderscheid daarin gemaakt en gold het artikel ongewijzigd voor een ieder. Wel werden de straffen zwaarder bij herhaling van

de overtreding of van het misdrijf. Uit den aard van menig artikel valt echter wel af te leiden, of een overtreding minder te verwachten was van het hogere dan van het lagere personeel; waar bijvoorbeeld het ontvangen van brieven of het uitzenden daarvan, anders dan in presentie van den kapitein, werd bedreigd met de straf van de galg, werd zoodanige handeling reeds bij voorbaat gelijkgesteld met een poging tot verraad; maar daarbij kan men moeilijk het oog gehad hebben op het lagere scheepspersoneel, daar de beroepsmatrozen uit die dagen niet bedreven waren in lezen of schrijven.

Van de oudere ordonnantiën waren ook nog eenige artikelen met de daarbij bedreigde straffen zoo goed als woordelijk overgenomen, zooals bijvoorbeeld dat wie een mes trekt uit euvelen moede, zonder nogtans smart te doen, met een mes door de hand aan den mast werd gestoken en bleef staan tot hij het zelf doortrekt. Wie een ander kwetste werd gekielhaald en betaalde het meestergeld; wie binnenboord den vrede brak, verbeurde de hand waarmede de vrede gebroken was; wie aan boord een ander doodsloeg, werd met den doode overboord geworpen, rug aan rug, gebeurde het aan wal, dan werd hij met het zwaard gestraft tot den dood er op volgt. Dit waren trouwens geen speciaal Nederlandsche straffen, ze kwamen onder andere ook voor in een ordonnantie voor de Fransche vloot van 1634.

Aan het slot bepaalde de artikelbrief dat ook van kracht bleven alle andere behoorlijke en gewoonlijke artikelen, hoewel te voren niet genoemd, maar die in den oorlog te water gebruikelijk waren en sedert de oude tijden geobserveerd zijn.

De artikelbrief moest door alle opvarenden, zoowel kapiteinen en officieren als bootsgezellen, worden beëdigd, en na het eerste voorlezen deden ook de officieren die den krijgsraad zouden vormen, den eed dat zij zich in het rechtspreken zullen reguleeren naar den artikelbrief, de placaten en de orders van het land; landsoldaten welke tijdelijk aan boord van de oorlogsschepen werden geplaatst, waren eveneens aan den artikelbrief onderworpen.

De artikelbrief is eenige malen vernieuwd en aangevuld, zooals door den artikelbrief en instructie roerende den oorlog ter zee van 16 September 1672, 1 December 1690, en 8 April 1702 zoomede als aanvulling de Nieuwe order tot observantie van goede discipline op 's lands vloot van 20 October 1703. Veranderingen in den artikelbrief en in het bijzonder wanneer de straffen werden verzwaard, werden vooraf gegaan door een waarschuwing, welke werd bekend gemaakt op alle plaatsen waar zulks gebruikelijk was. Ook is wel bepaald dat de afkondiging moest geschieden van af de stuurplecht in ieder van 's lands schepen.

Om wangedrag van ontslagen schepelingen tegenover hun vroegere officieren tegen te gaan, werd hierop straf gesteld, en moest zulks gestraft worden alsof het in dienst was geschied, maar de berechting was opgedragen aan den gewonen stedelijken rechter van de plaats waar het feit was voorgevallen.

In de artikelbrieven werd wel gesproken van bestraffing ter

discretie van den admiraal, van den krijgsraad, van den kapitein en zijn officieren of van den kapitein en zijn raden; wat zulks te beteekenen had, is onder andere na te gaan uit het feit, vermeld in het journaal van den vice-admiraal M. A. de Ruyter tijdens een reis in de Middellandsche zee, dat in December 1662 de krijgsraad twee schepelingen, wegens een feit waarvoor de straf ter discretie van den krijgsraad stond, veroordeelde om in zee levend over boord geworpen te worden, welk vonnis den volgenden dag is voltrokken. Opgemerkt moge hierbij nog worden dat deze wijze van voltrekken van een doodvonnis, in den toen geldenden artikelbrief niet genoemd werd.

De vernieuwingen van den artikelbrief hebben geen ingrijpende verandering gebracht in den inhoud. In de, uit 63 artikelen bestaande, artikelbrief van 1702, komen dezelfde soort straffen voor als in die van 1636, maar de kort daarop uitgevaardigde order van 1703, welke weder 33 artikelen bevatte, vermeldde als straffen ook de cassatie, de deportatie en het bannissement. Deze order is als het ware een aanvulling van den artikelbrief, en heeft ook meer betrekking op een ander gebied der rechtspleging, minder op het gebied van het handhaven der discipline op een enkel schip, als wel op de goede orde in de vloot en tegenover den vijand; ze heeft meer betrekking op het hogere dan op het lagere personeel, en brengt geen enkele wijziging in den bestaanden artikelbrief van 1702.

Deze nieuwe order tot observantie van goede discipline op 's lands schepen, is evenals de artikelbrieven, uitgevaardigd door Hun Hoog Mogenden de Staten-Generaal; wel waren de colleges ter admiraliteit onafhankelijk van elkaar, en vormden zij elk voor zich het hoogste rechtscollege voor hun schepen, wanneer die niet in zee waren, maar de geheele bemanning van alle schepen, diende van hoog tot laag toch op den eed gedaan aan de Algemeene Staten. Die Staten-Generaal werden gevormd door afgevaardigden van de provinciën, maar bij elk voorkomend geval werd aan deze door de Staten hunner provincie voorgeschreven hoe zij handelen moesten, dus regeerden eigenlijk de Staten der provinciën, waarbij die van Holland dan dikwerf het overwicht hadden. Alvorens algemeene orders voor de vloot vast te stellen, raadpleegden H.H. Mogenden ook gewoonlijk de colleges ter admiraliteit.

De krijgsraden aan boord van het schip of die van de vloot, welke hadden recht te spreken terwijl de schepen zich in vreemde havens bevonden, kwamen daar niet zelden in ongelegenheid doordien de autoriteiten aan den wal zich met de zaak inlieten door het inzenden van een verzoek om gratie, waarbij het er dan dikwijls om ging om deserteurs vrij te krijgen van de doodstraf. Toen zulks in begin 1763 tijdens verblijf van eenige schepen te Cadix weder was gebeurd en de krijgsraad welke drie deserteurs ter dood had veroordeeld, tegelijk met het uitspreken van het vonnis aan de veroordeelden gratie had verleend, vaardigden de Staten-Generaal den 18en April 1763 een resolutie uit,

houdende interdictie aan de zeeofficieren tot het verleenen van eenige gratie of pardon van doodstraf bij de verschillende krijgswaarden gedeceerneerd. Blijkens het daarbij overgelegd advies van colleges ter admiraliteit, was een zoodanige resolutie noodig om de zeeofficieren niet in moeilijkheden te laten komen in het buitenland; de behandeling van een rechtzaak op eenig schip zou gevoegelijk uitgesteld kunnen worden tot het schip weder in zee was, mits het vonnis geëxecuteerd was voordat het schip weder hier te lande terug kwam. Het recht van gratie kwam niet aan den krijgswaard toe; dat recht had alleen de Souverein en de Doorluchtige Heer admiraal-generaal van de Unie.

Bij resolutie van 25 Juni 1765 bepaalden de Staten-Generaal omtrent de executie van vonnissen geveld door een krijgswaard binnenland, die daarvoor dan afzonderlijk was benoemd hetzij door het college ter admiraliteit, hetzij door H.H. Mogenden zelf, dat deze voortaan ten uitvoer zouden moeten worden gelegd binnen scheepsboord, en niet aan wal, zooals was geschied met het voltrekken van het doodvonnis aan muitelingen van het Oost-Indisch-Compagnie-schip Nyenburg.

De omwenteling van 1795 die een einde maakte aan de Republiek der Vereenigde Nederlanden en de Bataafsche Republiek als eenheids-staat deed ontstaan, was eveneens oorzaak dat de vijf admiraliteitscolleges werden opgeheven, en werden vervangen door een Committee tot de zaken van de Marine; alle zeeofficieren werden gelicencieerd en er werd een enkel corps zeeofficieren opgericht voor de geheele republiek. De oude articulbrief werd vervangen door een nieuwen, die in Juni 1795 werd uitgevaardigd; in de overwegingen, welke tot deze vernieuwing leidden, stond, dat verscheidene straffen van den ouden articulbrief de kenmerken droegen van een strengheid, die in de meer verlichte en beschaafde tijden niet meer te pas kwam, en dat ook de wijze waarop de krijgswaard werd zaamgesteld, geenszins overeen kwam met de billijkheid en met het grondbeginsel van gelijkheid en broederschap. In den nieuwen artikelbrief werden de straffen van kielhalen, van de ra vallen en laarzen niet meer genoemd, daarentegen werd als straf aan den lijve ingevoerd de slagen met handdaggen, dat is zooals we reeds vroeger aangaven, een soortgelijke straf als het laarzen, maar met een lichter eind touw. De lichtere straffen waren: korting op de soldij, het alleen schaften en het vuilste werk aan boord doen, het sluiten in de boeien hetzij al of niet te water en te brood; dan kwamen als straf: de veroordeeling om den lande voor een bepaald aantal jaren om niet te dienen als jongste matroos, het als schelm aan wal zetten, waarbij nu werd voorgeschreven dat zulks gepaard moest gaan met het afknippen van het haar, verder de handdaggen en ten slotte de doodstraf. Als afzonderlijke straf voor onderofficieren was er nog het ontzetten uit hun charge, en voor officieren het arrest te water en te brood en de cassatie. Wanneer een officier zich schuldig maakte

aan een feit, waartegen straf aan den lijve was bepaald, werd hij eerst gedegradeerd, ontving zijn straf en werd dan, als onbekwaam om den lande te dienen, gecasseerd. Onderofficieren werden in zoo'n geval van hun charge gedegradeerd, en na het ondergaan van de straf, naar exigentie der zaken met infamie weggejaagd.

De onderofficieren ontvingen in dien tijd, evenals vroeger, hun aanstelling als zoodanig van den commandant van het schip, maar om het aanzien van enkele categorieën te verhoogen, werd nu in de nieuwe generale order van 1795 voor den dienst op de vloot bepaald, dat deze hun acte van aanstelling zouden ontvangen niet van den commandant, maar van het Comité tot de zaken van de Marine, dat waren dus onderofficieren varende met een acte van aanstelling afgegeven door een autoriteit hooger dan de commandant van het schip; deze onderofficieren met acte varende, werden ook in de latere militaire wetten nog vermeld, ook nog nadat de beteekenis van die woorden feitelijk was vervallen, sedert alle onderofficieren op andere wijze hun dienstverband aangingen dan door aanstelling door den commandant van het schip.

Wat de behandeling der rechtszaken aangaat, is in 1795 bepaald, dat zaken waartegen lijfstraf was bedreigd, werden gebracht voor een scheepsraad, bestaande uit den commandant, de oudste drie officieren van het schip en verder een schipper, een konstabel, een bootsman of tweede stuurman, en een matroos, deze laatste vier leden ter keuze van den beschuldigde maar onder goedkeuring van den commandant; zij moesten kunnen lezen en schrijven. Als secretaris van den scheepsraad trad de eerste schrijver op. Betrof het een feit waartegen de doodstraf was bedreigd, dan zond de scheepsraad alle stukken aan den admiraal of binnengaats aan het Comité tot de zaken van de Marine. Er werd dan een zee-krijgsraad benoemd, bestaande uit den admiraal of den commandant, twee kapiteins en een of drie luitenants, verder twee dekofficieren en twee matrozen, de laatste vier weder ter keuze van den gedetineerde onder het zelfde voorbehoud als bij den scheepsraad.

Binnengaats werd een doodvonnis niet voltrokken dan na approbatie door het Comité tot de zaken van de Marine. Op een schip alleen buitengaats benoemde de commandant zelf den krijgsraad in geval van oproer, wanneer er meer dan 4 weken zouden verloopen, voordat het schip bij den vlootvoogd terug zou zijn. Voorgeschreven was, dat wanneer een vlagofficier als getuige voor den zee-krijgsraad verscheen, hem een stoel moest worden gegeven naast het jongste lid; een kapitein kreeg een stoel naast den fiscaal of den secretaris.

Het handhaven van een goede krijgsdiscipline was aan den commandeerenden officier opgedragen, die zich daarbij strict aan den articulbrief moest houden; buitenslands mocht geen volk worden ontslagen dan wegens groote onbekwaamheid, hetwelk door een verklaring van een raad moest worden vastgesteld.

Uit een rapport onder de regeering van koning Lodewijk Napoleon door een commissie opgesteld, blijkt dat de macht van den com-

mandant door dezen articulbrief teveel aan banden was gelegd; overtredingen welke, tot handhaving eener goede discipline terstond zouden moeten worden gestraft, moesten aan het oordeel van een scheepsraad worden onderworpen, waardoor het houden van zoo'n raad geen zeldzaamheid meer was en zoo veelvuldig voorkwam, dat de indruk van achtbaarheid en eerbied verloren raakte.

Na het opheffen van de vijf admiraliteiten, was bij resolutie van H.H. Mogenden van 27 Februari 1795, de jurisdictie over de militaire misdaden ter zee, opgedragen aan het Comité tot de zaken van de Marine, hetwelk bestaan heeft tot 19 Februari 1798, waarna de rechtspraak overging naar het college van 's lands advocaten, totdat den 25en Juni 1802 de Hooge Militaire Vierschaar werd opgericht. Hadden in vroeger jaren H.H. Mogenden der Staten-Generaal wel eens zelf ingegrepen bij het benoemen van een zee-krijgsraad voor eenig bijzonder geval, aldus tredende in de rechten van de colleges ter admiraliteit, zulks geschiedde ook thans eenige malen, doordien de Nationale Vergadering zelf een krijgsraad benoemde, bv. naar aanleiding van de overgave der vloot onder Lucas in de Saldanha-baai in 1796; hetzelfde geschiedde bij decreet van de Nationale Vergadering van 9 November 1797 naar aanleiding van den slag bij Kamperduin. De uitspraken van deze krijgsraden konden het algemeen rechtsgevoel weinig bevredigen, daar zij het kenmerk droegen, dat politieke overwegingen hier niet uitgesloten waren. Dit heeft er mede toe bijgedragen dat in 1802 de Hooge Militaire Vierschaar werd opgericht, welke als zoodanig tot 27 Februari 1811 ook voor de zeemacht heeft gefungeerd. Deze Vierschaar bestond uit 12 leden, waaronder 4 zeeofficieren, 4 landofficieren en 4 rechtsgeleerden met een vasten president, en hield zitting in den Haag; om een vonnis uit te spreken moesten minstens 7 leden tegenwoordig zijn, en, indien het een marinezaak betrof, dan moesten daaronder minstens drie van de zeeofficieren zijn. Deze Vierschaar had het oppertoezicht over de militaire justitie betrekkelijk het volk van oorlog te land en te water; ze moest zorgen dat alle wetten en ordonnantien dienaangaande werden nagekomen; de Vierschaar benoemde de krijgsraden binnenslands. In eerste instantie stonden voor haar terecht de vlagofficieren, de hoofdofficieren en de commandanten van schepen. In 1805 werd zij ook belast met de rechtspraak over de officieren van de schepen ter kaapvaart. De rechtspraak over zee-roovers en over opgebrachte prijzen was in 1802 opgedragen aan een zeraad, welk college in 1805 is omgezet in een raad van judicature voor de middelen te land en te water.

Koning Lodewijk Napoleon benoemde bij decreet van 27 September 1806 een commissie die den koning dienen zou van bericht, consideratiën en advies omtrent eenige vraagpunten betreffende de militaire rechtspleging. Aan haar werd opgedragen het ontwerpen van een nieuwe manier van procederen voor het krijgsvolk te land en te water, en eene herziening van de crimineele wetten voor genoemd krijgsvolk. Een voorstel aan den koning gedaan om te be-

palen dat bekwame en bevaren matrozen niet anders tot een lijfstraf konden worden veroordeeld dan door een krijgsraad, werd door den koning gehouden in advies. In overeenstemming met de staatsregelingen van 1798, 1801 en 1805 bepaalde de constitutie van 1806 dat het krijgsvolk te water en te lande met betrekking tot alle civile zaken en commune delicten onderworpen zou zijn aan den burgerlijken rechter.

De bovengenoemde commissie bestond uit de heeren: D. van Hogendorp en C. H. Verhuell, presidenten der sectiën van oorlog en marine uit den staatsraad, H. L. Wichers, lid van den staatsraad en L. J. Vitringa en F. H. Moorrees, leden van de Hooge Militaire Vierschaar; zij bood reeds den 8en April 1807 den koning een ontwerp wetboek voor het krijgsvolk te lande aan, waarop de koning den 1en October 1807 aan de staatsraden G. J. Jacobsen en H. van Royen benevens de heeren Vitringa president en Moorrees lid van de Hooge Militaire Vierschaar, opdroeg om saam te stellen het militair wetboek voor de marine met de reglementen daartoe betrekkelijk. Aan deze commissie is later nog toegevoegd het lid van den Staatsraad J. H. Appelius.

De commissie zond in Februari 1808 het ontwerp crimineel wetboek en het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water aan den koning in, hetwelk in menig opzicht als voorbeeld heeft gediend voor de latere wetten van 1814. Als hoofdbeginsel was bij de bestraffing uitgegaan van het denkbeeld, dat op hetzelfde misdrijf in tijd van oorlog een zwaarder straf gesteld moest worden dan in vreedetijd; de straffen van kielhalen, van de ra vallen en laarzen werden weder ingevoerd, met dien verstande dat het laarzen zou moeten geschieden met een houten steel, waaraan dunne eindjes touw gehecht waren met knoopjes er in; er werd een duidelijk onderscheid gemaakt tusschen het reglement van krijgstucht, waarbij de daarin genoemde feiten ter berechting aan den commandeerenden officier werden overgelaten, en het crimineel wetboek waarvan de toepassing zou behooren tot de bevoegdheid van den krijgsraad. De zee-krijgsraad bij een vloot zou bestaan uit 7 leden. Binnenslands deed de minister van marine de benoeming van den krijgsraad op voorstel van den vlootvoogd en in overeenstemming met de Hooge Militaire Vierschaar. Opgemerkt moge nog worden, dat het onderzoek eener zaak zou geschieden voor den vollen krijgsraad, een onderzoek door officieren-commissarissen zooals in later tijden is ingevoerd, kende het ontwerp niet.

Werkelijk ingevoerd zijn deze ontwerpen echter niet. Holland werd bij Frankrijk ingelijfd en met Januari 1811 waren de Fransche wetten van kracht, die, wat de politie en de justitie aan boord der schepen betreft, waren vastgesteld bij de decreten van 16, 19, en 21 Augustus 1790, gewijzigd bij keizerlijk decreet van 22 Juli 1806. De commandant van het schip en de officier der wacht mochten correcties opleggen; voor het garnizoen soldaten mocht dit ook geschieden door den commandant van het geëmbarkeerde garnizoen.

Na afloop van de wacht moest er dadelijk rapport van gedaan worden aan den commandant van het schip. De chef der equipage en de voornaamste onderofficieren droegen als teeken hunner waardigheid een eindje touw, waarmede zij de menschen straftten die bij de manoeuvres niet goed werkten; de commandant en de officieren moesten zorgen dat hiervan geen misbruik werd gemaakt. De bovengenoemde correcties bestonden in inhouding van het rantsoen wijn gedurende hoogstens drie dagen, het paardrijden op een windboom aan het spil voor hoogstens drie dagen en twee uur per dag, het binden aan de groote mast voor hoogstens drie dagen en twee uur per dag, het sluiten in de boeien voor hoogstens twee dagen en een nacht. Was er iets voorgevallen dat niet op deze eenvoudige wijze kon worden afgedaan, dan werd het ter kennis gebracht van den commandant, en werd een jury zaamgesteld evenals een raad van justitie. De jury bestond uit 7 personen waaronder altijd ranggenooten van den beschuldigde moesten voorkomen; de commandant benoemde voor elke plaats in de jury een dubbeltal, waaruit de beschuldigde zelf dan het eigenlijke lid aanwees; de commandant zelf was niet benoembaar in de jury. De taak der jury was om de zaak te onderzoeken en dan bij meerderheid van stemmen het schuldig of onschuldig uit te spreken, anders niet. Inmiddels had de commandant den raad van justitie aangewezen, bestaande uit 5 officieren, of bij gebrek aan dit aantal dan aangevuld met de hoogste onderofficieren; de commandant zelf had er geen zitting in. Was nu de jury gereed met haar oordeel, dan vergaderde de raad van justitie aan dek in tegenwoordigheid van de equipage; de leden van de raad waren gezeten en hadden het hoofd gedekt; de jury verscheen voor den raad, staande en met ongedekt hoofd, en bracht haar rapport uit; luidde dit „onschuldig” dan werd de delinquent onmiddellijk van alle rechtsvervolging ontslagen, maar luidde het oordeel der jury „schuldig”, dan ging de raad van justitie over tot het vaststellen van de op te leggen straf zonder zich in te laten met het onderzoek der zaak. De op te leggen straffen konden zijn: sluiting in de boeien voor minstens drie dagen, terugstelling in graad of soldij, ravallen, kielhalen, en laarzen; zouden de straffen van gale straf of de doodstraf moeten worden opgelegd, dan verklaarde de raad van justitie zich onbevoegd en werd de zaak in handen gesteld van den eskader- of divisie-commandant, die een krijgsraad van elf officieren benoemde. Had de raad van justitie de straf bepaald, dan werd dit ter kennis van den commandant gebracht, die zorgde dat de opgelegde straf werd uitgevoerd, maar het recht had deze te verminderen of een straf op te leggen van een graad lichter. Hieromtrent staat in het rapport der commissie die het decreet van 1790 samenstelde, dat de commandant beschouwd wordt als de vertegenwoordiger der natie, de vertegenwoordiger van het hoogste gezag, hij moet daarom ook het hoogste recht hebben, dat is het recht der goedertierenheid, daarom heeft de commandant niet

zelf zitting in den raad van justitie, maar heeft het recht een opgelegde straf te verlichten.

Bij oproer, lafheid of ongehoorzaamheid tegenover den vijand of bij een gevaar, hetwelk de veiligheid van het schip ernstig bedreigde, mocht de commandant, na het oordeel van zijn officieren gehoord te hebben, den schuldige onmiddellijk straffen.

Werd een officier van een misdrijf verdacht, dan trad de raad van justitie op als jury; bij schuldigverklaring werd hij in arrest gehouden, tot hij voor een krijgsraad kon terecht staan. De lichte correcties die aan een officier konden worden opgelegd, waren arrest en schorsing van dienst voor ten hoogste een maand met of zonder inhouding van de soldij; onder de zwaardere straffen voor de officieren behoorde ook verwijdering uit den dienst, verlies van een jaar diensttijd of ontzegging van een commandement voor een bepaald aantal jaren. Bij keizerlijk decreet van 22 Juli 1806 zijn hierin eenige wijzigingen gebracht; de officier van de wacht en de commandant van het ingeschepte detachement soldaten behielden het recht om correcties op te leggen, maar de commandant van het schip bepaalde hoe lang de duur van zulk een straf zou zijn. De jury werd afgeschaft en de raad van justitie werd zoodanig gewijzigd, dat de commandant van het schip altijd presideerde; hij behield echter het recht van goedertierenheid, en mocht de opgelegde straf op eigen gezag verlichten. De raad van justitie onderzocht de zaak zelf mondeling; voor galeistraaf en doodstraf was een vonnis noodig van een krijgsraad van 8 officieren, die de zaak zelfstandig onderzocht, na een vóóronderzoek door een rapporteur; het vonnis van den krijgsraad moest binnen 24 uur worden geëxecuteerd.

Na de omwentelingen van 1813 trad een tijdlang een toestand van rechtsovergang in, waaraan voor de oorlogsvloot spoedig een einde is gemaakt, maar welke bij de koopvaardij geruimen tijd heeft geduurd. Wij zullen daarom nog even de aandacht vestigen op de handelsvloot.

De grondwet van 29 Maart 1814 behandelt in art. 115 den rechtstoestand der militairen, terwijl in art. 100 wordt bepaald dat verschillende wetboeken, waaronder een van Koophandel zullen worden ingevoerd. Als gevolg daarvan zijn dan ook wetten saamgesteld, die tezamen het tweede boek van het wetboek van koophandel vormen betreffende het zeerecht, en waarvan de derde en vierde titel meer bepaaldelijk betreffen de verplichtingen van den gezagvoerder en de overeenkomst met scheepsofficieren en scheepsgezellen. Hoe was echter de feitelijke toestand? De oude ordonnantiën en plakaten waren nimmer geheel afgeschaft, voor zoover ze niet in strijd waren met latere wetten; echter waren de toestanden zóó veranderd, dat practische toepassing onmogelijk was, terwijl ook tegen verschillende in later tijd voorkomende misbruiken geen straf was bedreigd. Hoever de rechtsmacht van den gezagvoerder ging, wist niemand; uit verschillende geschriften is

althans af te leiden, dat er bij de opvarenden der schepen hieromtrent geen eenheid van inzicht bestond. Het gevolg was dan ook dat enkele gezagvoerders een eind touw of desnoods een handspaaak gebruikten om de tucht onder de equipage te handhaven, en, werden ze dan daarvoor eens een enkele maal gerechtelijk vervolgd, dan volgde vrijspraak omdat hun volgens de ordonnantie van Philips, nog altijd het recht van kastijding toekwam. Andere gezagvoerders daarentegen, waren juist door de onzekerheid omtrent hun bevoegdheid, meer geneigd om de zaken maar te laten loopen zooals ze nu eenmaal gingen. Verschillende artikelen van het wetboek van koophandel bovendien stelden bepaalde misbruiken of overtredingen wel strafbaar, maar nergens stond welke straf dan moest worden toegepast. De eenige straffen die nog opgelegd zouden mogen worden, waren boete en ontslag, maar dit laatste kon niet toegepast worden, wegens gebrek aan zeevolk, en de boeten gaven aanleiding tot allerlei moeilijkheden bij de afmonstering. Schoot de moreele kracht van den gezagvoerder te kort om de tucht te handhaven, en stelde zijn lichaamskracht hem niet in staat om het door middel van een eind touw te doen, dan kwam er van de tucht maar weinig terecht. Eindelijk kwam aan dien toestand een einde door de wet van 1856 houdende bepalingen omtrent de huishouding en de tucht op de koopvaardijsschepen. Deze wet zal, zooals vroeger reeds is aangegeven, door een nieuwe wettelijke regeling worden vervangen.

Voor de oorlogsvloot is spoediger een geregelde toestand in het leven geroepen. Het berechten van zeeroovers en de uitspraak omtrent opgebrachte prijzen, zijn in 1814 opgedragen aan een Hoog Gerechtshof voor de financiën en de zeezaken. Dit hof werd echter in 1819 gesupprimeerd, waarna de berechting der genoemde zaken met 1 Januari 1820 overging naar den gewonen rechter.

Voor het krijgsvolk te water zijn in October 1814 in werking getreden een crimineel wetboek, eene rechtspleging en een reglement van krijgstucht, tegelijk met de oprichting en installatie van het Hoog Militair Gerechtshof. Er werd nu onderscheid gemaakt tusschen disciplinaire correctiën wegens krijgstuchtelijke overtredingen en de crimineele berechting, waarvoor krijgswaarden alsmede het Hoog Militair Gerechtshof waren aangewezen. Voor dit Hof stonden in eersten en hoogsten aanleg vlagofficieren, hoofd- en commandeerende officieren terecht. Onder de crimineele straffen kwamen kielhalen, van de ra vallen, en laarzen die in 1795 waren afgeschaft, nu ook weder voor; voor schepelingen beneden de 16 jaren werd het laarzen zoowel als de handdaggen vervangen door slagen met de knutteltjes van niet meer dan negen einden oude getakelde loglijn zonder knoopjes, dit laatste moest er bij vermeld, omdat loglijn op bepaalde afstanden is afgemerkt met knoopjes. In 1854 zijn de straffen van kielhalen en van de ra vallen afgeschaft; in 1870 werd de doodstraf voor misdrijven in tijd van vrede en niet voor den vijand begaan, afgeschaft, met dien verstande dat zij behouden bleef ook in tijd van vrede, voor oproer, opstand, samen-

zwering, samenrotting of muiterij aan boord gepleegd in volle zee of in den vreemde. In 1879 is het geheele strafstelsel weder gewijzigd zoowel in het crimineele als in het disciplinaire recht; zoo vervielen de lijfstraffen geheel. De disciplinaire straffen werden nu: voor officieren, de berisping, en huis- of hutarrest; voor onderofficieren, berisping, scheepsarrest, strafdienst, hutarrest, provoost-arrest en degradatie. Voor mindere schepelingen, scheepsarrest, strafdienst, provoostarrest, vermindering in klasse, en plaatsing in een strafklasse. De crimineele straffen waren nu verdeeld in hoofdstraffen en bijkomende straffen; de eerste waren, de doodstraf, de militaire gevangenisstraf, de cassatie en de militaire detentie; de bijkomende straffen waren, de eerloosverklaring, die in 1886 weder is afgeschaft, verder de vervallenverklaring van den militairen stand of van de betrekking van militair geëmployeerde, de ontzetting voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, de degradatie en de vermindering in klasse.

Behoudens deze wijzigingen zijn de militaire wetten en het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water van 1814, langer dan een eeuw van kracht geweest, want wel verscheen in 1903 in het staatsblad een geheel nieuw wetboek van militair strafrecht en een wet op de krijgstucht, volgens de ontwerpen van Prof. Mr. H. v. d. Hoeven, maar het heeft nog heel wat jaren geduurd, voordat die in werking werden gesteld; ook de instructie van het Hoog Militair Gerechtshof heeft kortelings een belangrijke wijziging ondergaan.

**Mag een beklagde of diens raadsman tijdens de informatiën
op grond van art. 161 R.Z. (156 R.L.) bij den krijgsraad
een verzoek doen tot ontslag uit arrest of tot verzach-
ting in de wijze van uitvoering daarvan?**

door

D. B. A. FRANKEN,

Officier van Administratie der 1ste klasse K.M.

Wat is dat voor een beest, zoo riep men om ons henen!
Voorwaar de zon heeft nog nooit zulk een gedrogt beschenen.
Het lijf van een hagendis, zoo rank en smal en lang,
Den kop die van een visch, de tong die van een slang.
En het schijnt dat er klauw zit tusschen elken tand genepen.
En welk een lange staart ziet men het na zich stепен!

VAN MARLIT.

Bovenstaand gedicht kwam mij weer in de gedachten, toen ik op blz. 3 en vlg. van dit deel van het M. R. T. de beschikking van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 12 April 1926, no. A 16-2-46, en het daarbij door de redactie gestelde onderschrift las. Want wel komt hier het kameleonachtige van onze militaire rechtsplegingen — zooals trouwens bij de uitlegging van elk harer artikelen — weer heel sterk uit. Haast geen artikel dier rechtsplegingen of het laat zich op verschillende manier verklaren. Die artikelen nemen de kleur aan van den interpretator, die haar belicht. Immers in een goed gemotiveerde beschikking geeft de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië aan artikel 161 R.Z. een uitlegging, die voor beklagde is „zoo zwart als git”, terwijl de redactie daarna in een knap betoog aan dat zelfde artikel een uitlegging geeft, die voor beklagde is „spierwit”.

Merkwaardig dat na een ruim honderdjarig bestaan van die wetboeken de meeningen omtrent de beteekenis harer artikelen nog zoo botsen.

Nu de in het opschrift gestelde vraag het zoo uiterst delicate onderwerp der preventieve hechtenis betreft en juist de uitlegging der artikelen, waarin die materie in de rechtsplegingen is geregeld voor den beklagde van zoo'n eminent practisch belang is, moge de te dien aanzien gepubliceerde „choc des opinions” gereedelijk aanleiding zijn voor een nader onderzoek, waar de waarheid in deze ligt.

De beschikking let bij de uitlegging van artikel 161 R.Z. vooral op de plaats, waar dat artikel in de R.Z. voorkomt, terwijl de redactie de verklaring der woorden van artikel 161 meer zoekt in de bedoeling, welke de wetgever aan deze woorden heeft gehecht.

Het wil mij nu voorkomen, dat de methode, welke de beschikking volgt, vooral daarom juist is, omdat de R.Z. het strafproces in twee deelen n.l. het vooronderzoek (informatiën voor officier-commissaris) en het hoofdonderzoek (proces voor den krijgsraad) scheidt, in welke

deelen de positie van den beklaagde — juist door de daarin door de wet van 1912 aangebrachte wijzigingen — op verschillende wijze is geregeld.

Voor 1912 toch was de R.Z. zoowel in voor- als hoofdonderzoek beslist inquisitoir en kon als zuiver voorbeeld van den extra-ordinairen procesvorm gelden. Bij de wijziging van 1912 zijn in het vooronderzoek wel ingrijpende veranderingen aangebracht, die verband hielden met de meer liberale opvattingen van onzen tijd, doch het vooronderzoek is in wezen zuiver inquisitoir gebleven. Het geheele vooronderzoek heeft dan ook ten doel het bereiken van de hoogst mogelijke efficaciteit. De beklaagde is rechteloos voorwerp van onderzoek in handen van den met bijna dictatoriale macht bekleeden officier-commissaris.

In de bepalingen van het hoofdonderzoek heeft men echter in 1912 talrijke voorschriften ingelascht, welke voortvloeiden uit het accusatoire beginsel en welke meestal nagenoeg letterlijk uit het op Fransche leest geschoeide wetboek van strafvordering van 1838 waren overgeschreven. Door die overplanting van de beginselen uit het Fransche in de voorschriften van zuiver Oud-Hollandsch recht heeft men weliswaar de R.Z. verbasterd, doch niet vergeten mag worden, dat naar 's wetgevers bedoeling de hoofdlijnen van de oude R.Z. zooveel mogelijk in stand gehouden zijn. Dit wil dus zeggen, dat ook het hoofdonderzoek in wezen inquisitoir is gebleven en dat de daarin voorkomende vormen van accusatoiren aard als even zoovele uitzonderingen van het in wezen inquisitoire hoofdonderzoek moeten worden beschouwd. Dit is van niet gering belang voor de te volgen methode van wetsuitlegging.

Want treffen we nu bij vergelijking van de bepalingen, voorkomende onder den titel van het hoofdonderzoek — en voor een vergelijking tusschen de bepalingen van den titel van het vooronderzoek met die van den titel van het hoofdonderzoek klemt dit nog des te meer — een artikel aan, waarin de beklaagde niet als rechteloos voorwerp van onderzoek wordt beschouwd, doch waarin hem, als ware hij partij, rechten worden toegekend, dan mag dit artikel nooit analogisch, doch moet het steeds à contrario worden uitgelegd.

Ik wil hiermede dit zeggen. Komt men in de R. Z. artikelen tegen, die dezelfde materie verschillend regelen, dan mag men niet redeneeren: „Artikel a regelt de zaak zus en artikel b zoo. De grondgedachte van de wijziging der R.Z. is geweest om beklaagde meerdere rechten toe te kennen, dus, aangezien het in 1912 gewijzigde artikel a aan beklaagde inderdaad een recht toekent, moet men artikel b, waarin dat recht wel niet vermeld staat ook zus uitleggen”. Integendeel; men zal als volgt moeten redeneeren: „Artikel a de zaak zus regelende, dat aan beklaagde een recht wordt toegekend vormt in dit speciale geval een bewuste uitzondering op het inquisitoire systeem der wet, dus nu artikel b de zaak zoo regelt, dat daarin aan beklaagde geen recht wordt toegekend, mag men artikel b ook nooit zus uitleggen.

Uit het bovenstaande vloeit m.i. wel heel sterk voort, dat het van belang is om bij de uitlegging van artikel 161 R. Z. wel degelijk op de plaats, waar dat artikel in de R. Z. voorkomt te letten.

En stel nu daartegenover de methode van de redactie om vooral aan de woorden van de regeling zelve in verband met de bedoeling van den wetgever meer aandacht te schenken.

Wat nu de woorden der regeling zelve betreft zij terloops opgemerkt, dat de redactie de oplossing der in het opschrift gestelde vraag dikwijls schijnt te vereenzelvigen met het onderzoek naar de vraag of de krijgsraad ook tijdens het vooronderzoek bemoeienis heeft met het arrest van den beklaagde. Dit laatste zal door niemand worden ontkend, maar geeft daarom nog geen antwoord op de vraag of de krijgsraad ook tijdens den stand der informatiën *op verzoek van den beklaagde* moet bijeenkomen om over diens arrest te beschikken.

Wat aangaat het beroep op de bedoeling van den wetgever, dit beroep kan slechts vruchtdragend zijn, wanneer men die bedoeling van den wetgever in de wet zelve leest, althans uit de wet kan interpreteren. Wanneer men echter die bedoeling van den wetgever uit de z.g. stukken moet gaan halen, komt men op gevaarlijk terrein. En dit klemt des te meer voor de militaire rechtsplegingen omdat in de wijzigingswetten 1912 die bedoeling van den wetgever zoo herhaaldelijk en zoo veelvuldig is veranderd, dat men ten slotte die wijzigingen, om er toch maar eenigszins uit wijs te kunnen worden, met inkt van alle mogelijke kleuren, welke het kameleon ook maar te voorschijn kan roepen, heeft aangebracht.

De bedoeling van den wetgever, zooals die uit de stukken blijkt is dan ook op zijn zachtst genomen dikwijls dubbelzinnig, zoodat, wanneer die bedoeling afwijkt van die, welke uit de woorden der wet spreekt, de stukken zonder meer in het algemeen niet voldoende bewijskracht bezitten om aan de beteekenis van de woorden der wet te derogeren.

Dit omtrent de ter beantwoording van bovengestelde vraag te volgen methode van wetsuitlegging in het algemeen.

Laat ons thans nagaan, aan de hand van het betoog van de redactie, hoe het staat met de door de beschikking getrokken conclusies ten opzichte van de regeling van het preventief arrest.

Volgens de redactie bestaat de bevoegdheid (welke?) van den krijgsraad „zoodra hij „in eenigen stand van het geding”” (art. 156 R. L.) bevindt, dat er redenen zijn voorgekomen een beschuldigde uit het arrest te ontslaan of de wijze van uitvoering daarvan ten gunste van den beklaagde te wijzigen.”

Het is de kennelijke bedoeling van het gebruik van het hier ter plaatse irrelevante woordje „zoodra” om te bewijzen, dat de woorden „in eenigen stand van het geding” in artikel 156 R. L. ook terugslaan op de informatiën. Maar die bevoegdheid (dat wil dus zeggen de bevoegdheid van den krijgsraad om *op verzoek van be-*

klaagde (art. 156 R. L.) ontslag uit arrest enz. te bevelen) bestaat niet *zoodra* de krijgsraad in eenigen stand van het geding bevindt dat er aanleiding aanwezig is om ontslag uit arrest enz. te bevelen, neen ze bestaat *pas*, nadat de krijgsraad reeds tijdens de informatiën op voorstel van den officier-commissaris (art. 52 R. L. art. 50 R. Z.) en tijdens het hoofdonderzoek na voordracht van den auditeur-militair (fiscaal) (artikel 151 R. L. art. 159 R. Z.) in de gelegenheid is geweest om te onderzoeken of er redenen aanwezig zijn tot ontslag uit arrest enz.

Ook de redeneering om uit het gebruik van het in artikel 227 Sv. (oud) voorkomende woord beklagde te willen betoogen, dat de aan artikel 227 Sv. (oud) ontleende in art. 156 R. L. voorkomende uitdrukking „in eenigen stand van het geding” in dat artikel 227 de beteekenis had, dat zoowel tijdens de instructie als tijdens het onderzoek ter terechtzitting en bij de einduitspraak de invrijheidstelling kan worden bevolen, is m.i. evenmin ter zake dienende. Immers men behoeft dat voor artikel 227 Sv. (oud) niet te *beredeneeren*. Dat artikel spreekt — in tegenstelling met artikel 156 R. L. — met even zoovele woorden van „zoowel gedurende den loop van de instructie, als van het onderzoek ter terechtzitting en bij de einduitspraak”.

Noch het gebruik van het suggestieve woordje „zoodra” noch de redeneering omtrent de beteekenis in artikel 227 Sv. (oud) van de uitdrukking: „in eenigen stand van het geding” vormen eenig bewijs, dat met de in artikel 156 R. L. eveneens voorkomende woorden „in eenigen stand van het geding” ook is bedoeld de stand der informatiën en een en ander kan dan ook niet in eenig verband gebracht worden met de toelichting, waarmede art. 165 (thans 156) R. L. in Maart 1912 in het nader gewijzigd ontwerp van wet is opgenomen en die luidt: „In overeenstemming met artikel 227 wetboek van strafvordering komt het gewenscht voor, dat de krijgsraad te allen tijde een onnoodig of onrechtmatig arrest kan opheffen””, uit welke toelichting de redactie m.i. ten onrechte de conclusie trekt dat „evenmin van eenige beperking zou blijken, zoodat het niet juist zoude zijn om artikel 156 R. L. eerst toepasselijk te achten nadat de informatiën zijn afgelopen”.

Dat de door de redactie getrokken conclusie onjuist is en de woorden „te allen tijde” in voornoemde toelichting niet terugslaan op de informatiën, doch slechts betrekking hebben op het proces van den krijgsraad en hetgeen daarna komt — en hier ziet men weer het gevaarlijke van het letten op de bedoeling van den wetgever, zooals die bedoeling uit de stukken blijkt — bewijzen de woorden, die *diezelfde* toelichting geeft bij art. 155 R. L. (art. 160 R. Z.).

De in artikel 155 R. L. eveneens voorkomende woorden „in eenigen stand van het geding” zijn ook van het nader gewijzigd ontwerp Maart 1912. De M. v. T. teekent bij dat artikel aan: „Het thans gegeven voorschrift is niet slechts duidelijker dan het be-

staande, doch omvat ook de mogelijkheid voor den krijgsraad om de inarreststelling ook na de schriftuur van eisch en zelfs bij de einduitspraak te geven". Wel degelijk valt het op, dat de wetgever in 1912 het principe huldigde: „Doe wel en zie niet om", door zich bij de regeling van het proces voor den krijgsraad niet te bekommeren om hetgeen er tijdens de informatiën behoort te geschieden.

Ook historisch valt te verklaren dat men in 1912 met de in artt. 155 en 156 R. L. voorkomende aan artikel 227 Sv. (oud) ontleende woorden „eenigen stand van het geding" niet mede beoogde een regeling te geven van het preventief arrest van den beklaagde tijdens den stand der informatiën.

Hoe toch was het preventief arrest van beklaagde vóór 1912 geregeld?

Die regeling tijdens de informatiën vond men in de artikelen 34—40 R. Z. (oud) en kwam op het volgende neer.

1e. Na afloop van ieder verhoor, hetzij van den beklaagde, hetzij van een getuige kon de *vlootvoogd*, wanneer de beklaagde officier was, beslissen of deze, indien hij bij den rechtsingang in arrest was, daarin zou verblijven, uit arrest zou worden ontslagen of dat eenige verandering in dat arrest zou worden gebracht.

2e. Indien de beklaagde, *onverschillig zijn rang of stand*, bij de rechtsingang op vrije voeten was, konden de officieren-commissarissen hem na ieder verhoor op eigen gezag in arrest stellen en moesten daarvan aan den *vlootvoogd* rapporteeren, die alsdan bevoegd was het arrest weder op te heffen of daarin eenige verandering ten voordeele van den beklaagde te brengen. Ook konden de officieren-commissarissen den *vlootvoogd* een voordracht doen om den beklaagde in arrest te stellen, op welke voordracht dan door den vlootvoogd werd beslist.

Dus tijdens de informatiën konden beklaagden alleen uit arrest ontslagen worden of kon er verandering in den aard van hun arrest worden gebracht, wanneer zij officier waren, terwijl inarreststelling van alle beklaagden steeds kon plaats hebben. Omtrent een en ander besliste de vlootvoogd.

De regeling vóór 1912 ten opzichte van het arrest tijdens het hoofdonderzoek kwam op het volgende neer.

Bevond de beklaagde-officier zich bij de benoeming van den krijgsraad in arrest dan moest ingevolge artikel 145 R. Z. (oud) de fiscaal in de eerste zitting van den krijgsraad een voordracht doen, hetzij tot handhaving van, hetzij tot verzachting van, hetzij tot ontslag uit het arrest, op welke voordracht door den krijgsraad werd beslist. Ten aanzien van beklaagden beneden den rang van officier bestond voornoemde verplichting voor den fiscaal niet.

Voorts kon de krijgsraad ingevolge de artikelen 146 en 147 R. Z. (oud), hetzij ambtshalve, hetzij op voordracht van den fiscaal *tot het oogenblik waarop het onderzoek gesloten werd* (gedurende den loop van het proces, volgens artikel 146, in den loop der procedures bij den krijgsraad, volgens artikel 147) bepalen, dat de beklaagde

in arrest zou worden gesteld, diens arrest zou worden verzwaard of dat hij uit zijn arrest zou worden ontslagen.

Na het oogenblik, waarop het onderzoek door den krijgsraad gesloten werd, had dezelve dus geen invloed meer op het arrest van den beklaagde en kon zelfs bij vrijspraak van den beklaagde van het hem tenlastegelegde dezen niet eens meer uit het arrest ontslaan. Immers kon de krijgsraad bij het vrijsprekend vonnis volgens art. 163 R. Z. (oud) in dat vonnis wel het ontslag van den beklaagde uit diens arrest gelasten, maar dat vonnis mocht ingevolge art. 181 R. Z. (oud) niet ter executie worden gelegd, voor en aler hetzelve door het Militaire Gerechtshof was geapprobeerd en geconfirmeerd geworden in maniere als bij de wet bepaald.

De wijzigingen in 1912 te dier zake aangebracht zijn:

1e. dat tijdens de informatiën zoowel ontslag uit en verzachting van het arrest als inarreststelling kan plaats hebben van *alle* beklaagden. De inarreststelling wordt bevolen door den officier-commissaris en nader bekrachtigd door den krijgsraad (art. 51 R. L. art. 49 R. Z.), terwijl het ontslag uit of de verzachting van het arrest alleen door den krijgsraad kan worden bevolen op voorstel van den officier-commissaris.

In plaats van den vlootvoogd krijgt dus de krijgsraad omtrent het arrest van den beklaagde te beslissen. Het initiatief tot een dergelijke beslissing kan echter alleen uitgaan van den officier-commissaris en van niemand anders ook niet van den beklaagde.

2e. Tijdens het hoofdonderzoek moet de fiscaal in de eerste zitting van den krijgsraad omtrent *alle* beklaagden, die zich in arrest bevinden een voordracht omtrent dit arrest doen. De voornaamste wijziging is echter dat de krijgsraad, indien dezelve daartoe hetzij ambtshalve, hetzij op voordracht van den fiscaal hetzij op verzoek van den beklaagde termen aanwezig acht, bevoegd is om de beklaagde in arrest te stellen, hem uit het arrest te ontslaan of diens arrest te verzachten, tot het tijdstip, waarop het vonnis in kracht van gewijsde gaat, of waarop van het vonnis hooger beroep is ingesteld aan het H. M. G. Op dit laatste hebben de woorden „in eenigen stand van het geding” dan ook betrekking. Tot het toekennen van de bevoegdheid aan den krijgsraad om de inarreststelling, ontslag uit het arrest enz. ook na de indiening van den schriftuur van eisch en zelfs bij den uitspraak te kunnen bevelen bestond nog behoefte, doch niet om die bevoegdheid ook nog vóór de informatiën toe te kennen, want daarvoor had men bij de wijziging van de artikelen 51 en 52 R. L. al gezorgd. Vandaar dat men in 1912 de woorden: „*gedurende den loop van het proces*” van art. 146 R. Z. (oud) en „*in den loop der procedure bij den krijgsraad*” van art. 147 R. Z. (oud) wijzigde in de aan art. 227 Sv. (oud) ontleende uitdrukking: „in eenigen stand van het geding”.

In tegenstelling met het in de beschikking betoogde, dat door een vergelijking van den inhoud van de artikelen 161 R. Z. en 50 R. Z.

duidelijk zou blijken, dat de bevoegdheid om tijdens de informatiën ontslag uit of een verzachting van de wijze van uitvoering van zijn arrest te verzoeken voorbedachtelijk aan den beklaagde is onthouden, is de redactie van oordeel, dat bij de behandeling van de wijzigingswet van 1912 van een dergelijke voorbedachten raad in het geheel niet is gebleken. Dit is zeer wel mogelijk, want die voorbedachte raad dateert reeds uit 1814.

Waarom een beroep wordt gedaan op de passage in de M. v. T. betreffende het tweede lid van art. 51 R. L. eveneens door het nader gewijzigd ontwerp (Maart 1912) toegevoegd ontgaat mij. Immers waar het toch gaat om de vraag of aan beklaagde tijdens de informatiën voorbedachtelijk zou zijn onthouden de bevoegdheid om aan den krijgsraad ontslag uit arrest enz. te verzoeken is het van weinig belang, dat uit de desbetreffende passage van de M. v. T. blijkt, dat men zich de krijgsraad als opperste beslissende autoriteit in arrestzaken gedacht heeft ook tijdens de instructie.

Het door den Regeeringscommissaris Mr. C. H. Dresselhuys gesprokene bij de behandeling van eenige sociaal-democratische amendementen, strekkende om voor het arrest een soortgelijke regeling te maken als in art. 86 Sv. (oud) ten aanzien van de preventieve hechtenis gold, getuigt — ook de redactie wijst er in haar noot aan den voet van blz. 5 reeds op — van een terzake „onklar bewustzijn”. Ook ik geloof, dat de spreker voor een dergelijke hooggestemde lofreden geen aanleiding zou hebben kunnen vinden als voorbedachtelijk door de *door hem* geschetste regeling aan den beklaagde tijdens de informatiën de bevoegdheid werd onthouden om ontslag uit arrest enz. te verzoeken en men hem dus ver bij den beklaagde in het burgerlijk strafproces had achtergesteld. Het wil mij zelfs voorkomen, dat toen spreker na zijn van geestdrift laaiende improvisatie er de wet nog eens op nageslagen heeft, hij tegenover zijn eigen woorden en vooral tegenover zijn schitterende peroratie gestaan heeft als „de gedesillusioneerde idealist”.

De uitlating van den Minister van Justitie t.a.p. (Handelingen blz. 2687) en de meening, dat uit een vergelijking van de artikelen 52 en 156 R. L. beter deze conclusie kan worden getrokken, dat tijdens de instructie ten aanzien van de arrestbeschikkingen van den officier-commissaris de krijgsraad optreedt als een soort hogere instantie zijn ieder op zich zelve juist, doch zijn ter beantwoording van de in het opschrift gestelde vraag weer niet relevant.

Dat de krijgsraad tijdens de informatiën in elk geval ten opzichte van het arrest van den beklaagde eigener autoriteit zou mogen ingrijpen kan niet genoeg worden betwist. De krijgsraad moet het bericht of het voorstel van den officier-commissaris afwachten.

Zeer zeker vloeit uit art. 52 R. L. en uit art. 8 G. W. vanzelf de bevoegdheid van beklaagde voort om de aandacht van den officier-commissaris op de redenen voor ontslag uit arrest te vestigen. Doch wanneer de officier-commissaris er niets voor voelt om op de door beklaagde aangevoerde redenen een voorstel tot ontslag uit arrest enz.

aan den krijgsraad te doen, moet dat verzoek van beklaagde stranden en de algemeene bewoordingen van art. 156 R. L. (161 R. Z.) krijgen dat verzoek niet meer vlot, zoolang de informatiën niet zijn afge-loopen.

Of men de krijgsraad al dan niet zou kunnen beletten om zonder dat dezelve door den vlootvoogd is bijeengeroepen een aan hem gericht verzoek van den beklaagde om deze uit het arrest te ontslaan enz. te behandelen en daarin te beslissen, valt buiten het kader van mijn onderzoek. Slechts zou ik willen opmerken, dat indien de krijgsraad zulks inderdaad mocht doen, de positie van den „Gerichtsherr” lichtelijk in het gedrang komt.

Wij zouden wel neiging gevoelen om op allerlei stellingen, welke de geachte schrijver in zijn opstel neergeschreven heeft, wat dieper in te gaan. De weinige belangstelling, die in de rechtsgeleerde wereld het militair strafrecht en in het bijzonder het militair strafprocesrecht ondervonden heeft, lokt daartoe zeer aan. Inderdaad is er ook verhoudingsgewijs zeer weinig tijd en moeite besteed aan de studie van het oude strafproces, zoodat allerlei opvattingen hebben kunnen gelden, ook sommige waarvoor geen grond aanwezig was. In de latere jaren is hierin wel verbetering gekomen. De openbare kritiek op dit deel van het formeele strafrecht is wat los gekomen en wij mogen er ons in verheugen dat ons Tijdschrift daartoe een geschikte plaats is geweest.

Doch ter zake. De schrijver betoogt van zijn kant, dat de krijgsraad tijdens de voorloopige informatiën niet op verzoek van den beklaagde over diens arrest mag beschikken. De beklaagde is in deze informatiën rechteloos, tenzij de wet anders bepaalt. De wet bepaalt wel dat de krijgsraad in elken stand van het geding van het arrest mag beslissen maar niet dat dit op verzoek van den beklaagde mag geschieden zoolang de informatiën nog niet zijn afge-loopen.

Wij mogen aannemen dat de schrijver zich niet heeft gesteld op het standpunt, populair omschreven door de bekende zegswijze: kinderen, die vragen, krijgen niets en kinderen, die niet vragen, hebben niets noodig. Want hij geeft toe dat de beklaagde de aandacht van den officier-commissaris op zijn arrest mag vestigen. Hij zal ook wel kunnen meegaan met het recht van den beklaagde om tijdens de informatiën de aandacht van den krijgsraad op dat arrest te doen rusten. Tot zoover gaan wij, naar het schijnt, samen.

Begrijpen wij den schrijver wel, dan ontstaat er verschil van meening tusschen ons bij de vraag, wat de krijgsraad zal en mag doen als het op deze wijze tijdens de informatiën bij het arrest van een beklaagde betrokken wordt. Hij schijnt nu uit ons onderschrift begrepen te hebben — duidelijk is hij hierover niet — dat wij den krijgsraad bevoegd oordeelden om op deze klacht alleen, die wij als verzoek bestempelden, in het arrest verandering te brengen. Wij hebben dit niet bedoeld; het is toch noodig dat de krijgsraad tevoren

zich vergewist over de gegrondheid van de klacht, hetgeen het college zal doen door het hooren van den officier-commissaris, te wiens beschikking de beklagde is, welke autoriteit op haar beurt allicht den openbaren aanklager om advies zal vragen. Is dan niet aan de wet voldaan als deze berichten ontvangen zijn? Neen, zegt de schrijver, want het initiatief is niet uitgegaan van den officier-commissaris doch van den beklagde. Dit standpunt begint bedenkelijk te gelijken op de kinderen die niets krijgen als zij vragen en die niets noodig hebben als zij zwijgen. Moet dan de openbare aanklager of de officier-commissaris alleen uit eigen initiatief tot de wetenschap komen, dat in het arrest verandering noodig is?

En wie is de schuld van deze ellende voor het rechteloos voorwerp van onderzoek? De wetgever, die met voorbedachten rade voorstellen om diens lot te verbeteren niet genoeg zou hebben doorgevoerd en daardoor leentes heeft laten bestaan. Die wetgever mag er zich over verheugen, dat hij er zoo goed afkomt en dat zijn werk niet voor alles wat leelijk is wordt uitgemaakt, in het bijzonder nu het rechteloos voorwerp van onderzoek er de dupe van moet blijven. Ja, die wetgever is wel gelukkig, dat zijne wijzigingen van een voor onzen tijd verouderde procedure (het zetten van nieuwe lappen op een oud kleed) strictissimae interpretationis worden beschouwd. Intusschen zou hij nog beter af geweest zijn als hij wat geheel nieuws had mogen maken, al ware het ook maar confectie-werk. Want een lappertje blijft maar een lappertje. Zie b.v. hoe de wetgever, even anoniem als zijn voorganger, in art. 29 der Prov. Instructie zorgvuldig wegveegt de woorden „Tot het doen van de rolle” doch rustig in de artt. 101 en 104 van dezelfde wet de rol laat voortbestaan. En dat dit een zonde is van alle tijden, is ten aanzien van art. 316 (oud) van de R. L. reeds bewezen in de Militaire Spectator van Juni 1901 p. 527—532. Doch daarmede zou, naar onze meening, tevens zijn aangetoond dat bij dit lapwerk zou mogen worden toegepast een meer vrije interpretatie-methode, waarbij dergelijke verzuimen meer op juiste waarde worden geschat. Voor het rechteloos voorwerp van onderzoek zou, indien de Heer Franken zich ten slotte met dit standpunt kon vereenigen, ten deze het oogenblik naderen waarop ook deze schrijver zou kunnen volhouden dat de beklagde een mensch is en, met goedgevinden van den wetgever, rechten bezit.

Red. M. R. T.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 December 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Schout-bij-Nacht B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Dr. W. Francken, Advocaat te 's-Gravenhage.

Art. 143, jo. 126 Mil. Swb.

Militairen verzaken hun plicht (124 en 126 Mil. Swb.) indien zij de overheid bemoeilijken bij door deze genomen maatregelen.

Beklaagde, getuige zijnde van het misdrijf van art. 126 Mil. Swb., heeft opzettelijk nagelaten tegen de daders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden.

In de zaak van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer,

tegen

D. J. C. H. B., oud 49 jaar, geboren te Schoonhoven, Majoor-Hoofdinspecteur bij een Regiment Infanterie, in garnizoen te A., beklagde en gerequireerde in persoon, bijgestaan door zijn raadsman.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken van het geding, waaronder de beschikking van den Garnizoens-Commandant te Amersfoort van den 16den November 1926, waarbij bovengenoemde B. naar het Hoog Militair Gerechtshof wordt verwezen;

Gezien de dagvaarding, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiscaal en die door den beklagde opgeroepen;

Gehoord den beklagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door zijn raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het den Hove behage den beklagde schuldig te verklaren aan: „Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd „misdrijf, opzettelijk nalaten tegen den dader de door het belang „der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan

„te wenden”, en hem deswege te veroordeelen tot eene geldboete van vijftig gulden, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor den tijd van vijf en twintig dagen;

Overwegende dat beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in vorengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklagde bij Koninklijk besluit van 28 Juli 1898, no. 41, is benoemd tot tweede-luitenant bij het 2e Regiment Infanterie, en bij Koninklijk besluit van 28 September 1925, no. 26, met ingang van 1 October 1925 is benoemd tot Majoor bij het Regiment Infanterie;

Overwegende dat aan beklagde bij dagvaarding is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 1 September 1926 te A., als Majoor-Hoofd-instructeur bij het Regiment Infanterie feitelijk dienende bij de krijgsmacht, getuige er van zijnde dat een groot aantal, in ieder geval meer dan vijf, mindere militairen samenrotten om in vereeniging een door het bevoegd gezag als verdacht van het plegen van het misdrijf, omschreven in artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in arrest gestelden minderen militair gewelddadig uit het arrest te bevrijden, althans om op hoogst onkrijgstuchtelijke wijze onder geschreeuw en het maken van rumoer diens invrijheidstelling te eischen, waarbij het gekomen is tot de feitelijkheid, dat de kapitein-adjutant Jhr. D. de B. door een of meer der deelnemers aan de samenrotting opzettelijk gewelddadig werd geslagen en geschopt,

althans er getuige van zijnde, dat voornoemde kapitein-adjutant door een of meer mindere militairen feitelijk werd aangerand met slaan en schoppen,

in ieder geval er getuige van zijnde, dat meer dan twee militairen gezamenlijk opzettelijk nalieten te gehoorzamen aan het hun door hem gegeven dienstbevel om uit elkander te gaan, opzettelijk heeft nagelaten tegen den dader of de daders van voormeld misdrijf de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden, hebbende hij geen enkelen maatregel van geweld tegen dien dader of die daders aangewend, en zelfs nagelaten de namen op te nemen van enkele deelnemers aan voorschreven samenrotting, welke hij in handen had gekregen;

Overwegende dat ter terechtzitting van het Hof hebben verklaard: de getuigen:

1. J. J. K., dat hij in den middag en avond van 1 September 1926 te A. was commandant van de wacht van kazerne III, dat omstreeks 6 uur dien avond in een cel van die wacht is ingesloten de mindere militair P., die door de Militaire Politie werd in arrest gesteld; dat eenige militairen deze arrestatie hebben gezien en vrij spoedig daarna militairen zich vóór de wacht zijn beginnen te verzamelen; dat hun aantal steeds aangroeide en er in een half uur reeds een honderdtal aanwezig waren; dat de getuige reserve-eersteluitenant K., die zich naar het gebouw van de Militaire Politie had

begeven, terugkwam met de mededeeling, dat voor den arrestant in dat gebouw geen plaats was en deze in de cel zou moeten blijven; dat later op den avond de reserve-eerste-luitenant E. B. is gekomen; dat hij, getuige, omstreeks 8¼ uur naar het gebouw van de Militaire Politie is gegaan om daar assistentie te vragen, waar het aantal van de samengeloopen militairen nog steeds grooter was geworden; dat de getuige, eerste-luitenant W., hem heeft toegezegd dadelijk te zullen komen; dat hij teruggaande naar de wacht Majoor B. heeft zien aankomen en daarvan den luitenant W. mededeeling heeft gedaan;

2. J. A. K., dat hij op 1 September 1926 was inwonend officier in kazerne III te A en officier van piket; dat hij er getuige van was, dat omstreeks 6 uur dien avond een mindere militair door de Militaire Politie in arrest is gesteld in een cel van de wacht van die kazerne en dat kort daarop militairen, wier aantal spoedig sterk aangroeide, zich bij de wacht begonnen te verzamelen; dat hij over verplaatsing van den arrestant is gaan spreken met de Militaire Politie en tegen 7 uur den waarnemend-compagnies-commandant van den gearresteerde, getuige E. B., is gaan waarschuwen; dat deze ongeveer 20 minuten later in de wacht is gekomen;

3. E. B., dat hij, gewaarschuwd door getuige K., onmiddellijk naar de wacht van kazerne III is gegaan, vóór die wacht een groot aantal, daar verzamelde militairen heeft aangetroffen en hem van uit die menigte is beduid, dat men het ontslag wenschte van den militair, die door de Militaire Politie onschuldig zou zijn gearresteerd; dat hij enkelen van de militairen heeft medegenomen naar de wacht, die hem allerlei klachten deden over het optreden van de Militaire Politie op den vorigen dag; dat hij den arrestant is gaan hooren en deze hem bekende, dat hij „moordenaars” had geroepen, toen een sergeant en een korporaal van de Militaire Politie hem waren voorbijgereden, waarna hij door deze meerderen in arrest was gesteld, en er aan toevoegde dat hij liever niet in vrijheid zou worden gesteld; dat hij, getuige, dit een en ander den arrestant in tegenwoordigheid van de door hem in de wacht medegenomen militairen heeft laten herhalen; dat hij daarop deze militairen naar hunne kameraden heeft teruggezonden en hij vóór de wacht de menigte heeft aangemaand uiteen te gaan, aan welke aanmaning geen gevolg werd gegeven; dat hij met den inmiddels verschenen eerste-luitenant B. heeft besproken of men de Militaire Politie zou ontbieden dan wel den Majoor B. zou waarschuwen, tot welk laatste toen besloten is; dat omstreeks 8½ uur de Majoor in de wacht is verschenen; dat hij zich toen bij den Majoor heeft gemeld;

4. J. P. B., dat hij, in overleg met den getuige E. B., den Majoor B. telefonisch heeft doen weten, dat er een groote samenloop van militairen vóór de wacht van kazerne III was en dat deze menigte het ontslag wilde van een militair, die door de Militaire Politie was in arrest gesteld; dat de Majoor spoedig in de wacht is verschenen;

5. W. W., dat hij aan den Majoor B., even nadat deze bij de

wacht van kazerne III was gekomen, de diensten der Militaire Politie heeft aangeboden, maar de Majoor hem gezegd heeft, dat hij deze diensten niet behoefde;

6. Jhr. D. de B., dat hij omstreeks 9 uur in den avond van 1 September 1926 bij de wacht van kazerne III te A. is gekomen en daar in een grooten boog vóór de wacht eenige honderden militairen heeft vinden staan; dat de Majoor B. en eenige officieren en onderofficieren toen vóór de wacht aanwezig waren; dat de Majoor eenigen tijd later de verzamelde militairen gelastte uiteen te gaan, maar aan dezen last geen gevolg werd gegeven; dat daarop de Majoor, zijn rijzweep zwaaiend, op de menigte indrong en hij, getuige, meer naar rechts, waar hij uit de menigte een scheldwoord had hooren uiten, vóóruit liep; dat, terwijl hij daar in de duisternis een militair aansprak en dezen verzocht meer naar het licht te komen, hij van achteren een slag op zijn kepi kreeg, zoodat dit hoofddeksel afviel; dat daarop achter hem met luider stem „in het geweer” geroepen werd en de geheele menigte om hem heen afdeinsde en het op een loopen zette; dat hij, bij de wacht teruggekeerd, aan den Majoor B. heeft verteld, dat hij een klap en, zooals hij toen voelde, ook nog een schop had gehad en hij daaraan heeft toegevoegd, dat het hem zeer aangenaam was geweest, dat „in het geweer” geroepen was, omdat er anders in het donker in het gedrang met hem licht erger zou zijn gebeurd; dat inmiddels de samensholing van militairen vrijwel geheel was verdwenen; dat de laatst overgebleven groep ook uiteenging, nadat de Majoor een van deze groep in de gelegenheid had gesteld in den cellengang bij de wacht uit den mond van den arrestant te hooren, dat deze zich schuldig voelde;

7. H. J. M., dat hij van uit zijn raam in kazerne II de samensholing van militairen bij de wacht van kazerne III steeds grooter heeft zien worden en hij tegen 7½ uur naar die wacht is gegaan; dat hij de militairen meer dan eens heeft aangemaand om uiteen te gaan en zij dan eerst terugweken maar daarna weer kwamen opzetten; dat daarna de eerste-luitenant E. B. de menigte, maar vruchteloos, heeft aangemaand om zich te verspreiden; dat de Majoor B., die later kwam, de verzamelde militairen op verschillende tijdstippen heeft gelast uiteen te gaan, maar ook dit niet baatte; dat hij gezien heeft, dat de Majoor met zijn rijzweep op de menigte indrong en dat terzelfder tijd de kapitein Jhr. de B. in eene andere richting naar voren liep; dat hij den kapitein is gevolgd en gezien heeft, dat dezen zijn kepi werd afgeslagen, waarop hij, getuige, met luider stem „In het geweer” heeft geroepen en in de richting van de wacht is gesneld; dat hij twee onderofficieren met geweren uit de wacht heeft zien komen; dat onmiddellijk nadat hij „in het geweer” had geroepen, alle militairen om hem heen afdeinsden en wegvluchtten en in een oogenblik de geheele samensholing daar ter plaatse opgelost was; dat de Majoor de onderofficieren met de geweren naar de wacht teruggezonden heeft en hem, getuige, heeft toegevoegd: „Wie commandeert hier, jij of ik?”;

de beklagde: dat hij, Majoor-Hoofdinstructeur bij het Regiment Infanterie, in den avond van 1 September 1926 telefonisch is gewaarschuwd, dat er vóór de wacht van kazerne III te A. eene groote samenscholing van militairen was en men de invrijheidstelling van eenen door de Militaire Politie gearresteerden militair verlangde; dat hij tegen 8½ uur bij de wacht is gekomen; dat hij daar een sergeant van de Militaire Politie heeft aangetroffen, die hem omtrent de arrestatie heeft ingelicht; dat hij door de verzamelde militairen is gedrongen en vóór de wacht staande tot de menigte heeft geroepen, dat hij de zaak zou onderzoeken maar dat de menigte uiteen moest gaan; dat hij vervolgens in de cel den arrestant heeft gehoord, die zich schuldig bekende; dat hij weer vóór de wacht is gegaan en tot de verzamelde militairen met luider stem heeft gezegd, dat hij geene beslissing zou nemen vóór men uiteengegaan was; dat er toen werd geroepen: „Wordt hij dan losgelaten, Majoor?“, maar men niet uiteen ging; dat hij vooruit liep en een drietal uit de menigte verzocht hem naar de wacht te volgen; dat hij deze militairen bij den arrestant bracht, die in hunne tegenwoordigheid zich schuldig bekende; dat hij deze militairen terug heeft laten gaan, maar ook na hunne terugkomst de menigte zich niet verspreidde; dat hij, ongeduldig geworden en na nogmaals te hebben gelast, dat men uiteen moest gaan, waaraan wederom geen gevolg werd gegeven, met zijne rijzweep op de menigte is ingelopen en klappen heeft uitgedeeld; dat hij hoorde roepen: „in het geweer“ en hij daarop is teruggegaan en aan een tweetal onderofficieren die ieder met een geweer uit de wacht kwamen loopen, heeft gelast die geweren weer weg te zetten, terwijl hij den sergeantmajoor M., die, naar hem bleek, „in het geweer“ had geroepen, heeft verweten, dat deze buiten hem om dit gedaan had; dat inmiddels de menigte zich had opgelost, behalve één groep, die nog bleef talmen; dat hij van deze groep een man bij den arrestant heeft gebracht, waarna, toen deze man was teruggekomen, ook deze groep uiteen ging en de rust hersteld was en hersteld bleef; dat de luitenant W., toen hij, beklagde, bij de wacht kwam, hem de diensten der Militaire Politie heeft aangeboden, maar hij daarvoor bedankt heeft; dat hij ook de wacht niet in het geweer wilde laten komen, omdat hij meende het alleen wel af te kunnen; dat hij, tegen 10½ uur, toen de rust reeds lang hersteld was en hem was gerapporteerd, dat het in alle kamers rustig was, den wachtcommandant heeft gelast, den arrestant om elf uur te ontslaan;

Overwegende dat het Hof door de bovenstaande bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat de beklagde van het hem ten laste gelegde heeft begaan:

dat hij op 1 September 1926 te A., als Majoor-Hoofdinstructeur bij het Regiment Infanterie feitelijk dienende bij de krijgsmacht, getuige er van zijnde, dat een groot aantal, in ieder geval meer dan vijf, mindere militairen samenrotten om op hoogst onkrijgstuchtelijke wijze de invrijheidstelling te eischen van een door

het bevoegd gezag als verdacht van het plegen van het misdrijf, omschreven in artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in arrest gestelden minderen militair, waarbij de kapitein-adjutant Jhr. D. de B. door een of meer der deelnemers aan de samenrotting opzettelijk gewelddadig werd geslagen en geschopt, opzettelijk heeft nagelaten tegen den dader of de daders van voormeld misdrijf de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden;

Overwegende toch, dat uit die bewijsmiddelen blijkt, dat de beklaagde, toen hij, na telefonisch te zijn ingelicht, aan de wacht kwam, daar eene samenscholing van een zeer groot aantal militairen aantrof, welke militairen zich toen reeds sinds geruimen tijd schuldig maakten aan het samenrotten om in vereeniging hun plicht, in dezen de overheid niet te bemoeilijken bij door deze genomen maatregelen, te verzaken —, zijnde dit in elk geval een strafbaar feit, daargelaten of het later zou blijken te vallen onder artikel 124 dan wel onder artikel 126 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

dat daarom het belang der zaak vorderde, dat maatregelen werden getroffen, die konden bewerken, dat aan deze reeds zoo lang durende samenrotting van in gemeenschap hun plicht verzakende militairen onmiddellijk een einde kwam en dit te meer nog, waar inmiddels de duisternis begon te vallen en daarmee de kans toenam — zooals het gebeurde met den kapitein Jhr. de B. heeft doen zien — dat het tot feitelijkheden zou komen; dat de beklaagde het vermogen had om de bovenbedoelde maatregelen van geweld aan te wenden hetzij door gebruik te maken van de hem aangeboden diensten van de Militaire Politie, hetzij door de militaire wacht in het geweer te doen roepen en aan deze de noodige bevelen te geven; dat hij, door opzettelijk dit een of ander na te laten en voort te gaan, ook toen hem gebleken was dat middelen van overreding en zelfs bevelen om uiteen te gaan niet baatten, met maatregelen toe te passen, die niet dadelijk afdoende konden zijn, den toestand niet voldoende het hoofd heeft geboden; dat het hier niet in de eerste plaats aankwam op betoon van persoonlijken moed en onversaagdheid, maar op maatregelen, die het de menigte als geheel op eenmaal duidelijk moesten maken dat onmiddellijk tot de orde moest worden teruggekeerd;

dat wel de beklaagde er zich op heeft beroepen, dat het hem toch is gelukt door op de menigte in te loopen en de rijzweep te hanteeren, de samengeschoolde militairen te doen uiteengaan, maar dat zoodanig resultaat van zijn optreden ter terechtzitting niet is komen vast te staan en het veel aannemelijker is, dat het zich eindelijk oplossen van de menigte het gevolg, althans grootendeels het gevolg, is geweest van het met luider stem „in het geweer” roepen door den sergeant-majoor, die van de tegen den kapitein Jhr. de B. gepleegde feitelijkheid getuige was;

Overwegende dat het bewezen verklaarde feit moet worden gequalificeerd als:

„Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nalaten tegen den dader door het belang der zaak, gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende dat de op te leggen straf licht behoort te zijn, omdat volstrekt niet is gebleken van lafhartigheid tegenover de samengeschoolde menigte militairen, maar integendeel van een al te groot vertrouwen op persoonlijke moed en cordaatheid en het daardoor opzettelijk ongedaan laten van hetgeen in de gegeven omstandigheden het belang der zaak duidelijk vorderde;

Overwegende dat niet uit wettige bewijsmiddelen het overtuigend bewijs is voortgevloeid van hetgeen aan beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan boven als bewezen is aangenomen en hij daarvan dus behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 1, 6, 60, 143 juncto 126 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23bis en 23 van het Wetboek van Strafrecht, 82 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 75 en 76a van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in eersten aanleg in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen boven als zoodanig is aangewezen en verklaart beklaagde daaraan schuldig; qualificeert dit als daar is gezegd;

Veroordeelt den beklaagde tot eene geldboete van vijftig gulden, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door hechtenis voor den tijd van één dag;

Verklaart het ten laste gelegde voor het overige niet wettig en overtuigend bewezen en spreekt beklaagde daarvan vrij.

* * *

Aan aantekeningen op de openbare terechtzitting van het Hof gehouden door Jhr. D. W. Sickinghe, kapitein bij den Staf van de Ie Artillerie-Brigade, Officier-Commissaris te 's-Gravenhage, ontleenen wij nog het volgende omtrent het requisitoir van den Advocaat-Fiscaal en het pleidooi van den raadsman.

De Advocaat-Fiscaal, die beklaagde slechts getuige achtte geweest te zijn van opzettelijke ongehoorzaamheid onder strafverzwarende omstandigheden, betoogde:

De eerste rapporten, die over deze zaak de militaire autoriteiten in Den Haag bereikten, waren van zeer alarmeerenden aard. Er werd gezegd, dat er door de officieren, die op 1 September de leiding hadden, zou zijn gearresteerd met de soldaten in plaats van te handelen. Er werd een officier mishandeld, terwijl door den bevelvoerenden officier geen geweld werd gebruikt.

Men zeide hier ter leidende plaatse: „dat lijkt naar niets”.

Aan den Advocaat-Fiscaal werd om zijne zienswijze gevraagd en ook deze meende, dat hier sprake was van het misdrijf bedoeld in art.

143 W. v. M. S., nochtans zonder dat ten deze kon worden gesproken van een gevestigde opinie, daar het verloop van den gang van zaken niet geheel en al tot klaarheid was gebracht. Ook nu nog na het uitvoerig getuigenverhoor, dat uitnemend werd geleid, zijn er nog punten van onzekerheid gebleven. Vast is komen te staan, dat er geen gewelddadige stemming heeft geheerscht, dat er niet van meet af aan, sprake is geweest van een samenrotting om den arrestant te bevrijden. Voorts is niet gebleken, dat de menigte zich meester heeft willen maken van de wapens.

Aan beklaagde wordt ten laste gelegd, dat hij in gebreke is gebleven, om de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden. Het had geen zin meer om geweld te gebruiken nadat de sergeant-majoor had geroepen „in het geweer”, want toen heeft de menigte zich opgelost, en uit de verklaringen kan worden vastgesteld, dat de beklaagde eerst op dat oogenblik hoorde, dat men aan den kapitein Jhr. de B. een klap had gegeven.

Van het aan beklaagde ten laste gelegde, wil ik alleen het ten derde genoemde punt handhaven. Beklaagde is tegenwoordig geweest bij het onkrijgstuchtelijk optreden van eene menigte soldaten, die volhard hebben in ongehoorzaamheid, nadat hun was gelast uiteen te gaan. Tenslotte heeft beklaagde van een rijstok gebruik gemaakt, om de menigte te dwingen uiteen te gaan.

De Majoor heeft verlangd, dat de troep uit elkander zou gaan. De troep is blijven staan. Aan het dienstbevel om uiteen te gaan werd dus niet gehoorzaamd. De soldaten maakten zich dus schuldig aan het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid.

Het belang der zaak vorderde, dat met maatregelen van geweld de troep zou worden *gedwongen* tot gehoorzaamheid.

De officieren staan in de laatste jaren voor een zware en moeilijke taak. Men houdt niet op stemming te maken tegen het leger. Aan de eene zijde staan zij, die ethische en religieuze bezwaren hebben tegen den krijgsdienst, en daarnaast staan degenen, die uit volksvleierij of uit staatkundige overwegingen van meer of min bedenkelijk allooi, naar ontwapening streven, en daarbij geen middel te min achten als het aan hun politiek doel beantwoordt.

Die stroom knabbelt nu al jaren tegen den dijk van de defensie. Men bepaalt zich niet tot kieschkeurige middelen. Met grove middelen probeert men de weermacht in discredit te brengen. Een burgemeester van een klein plaatsje achter in ons land laat zich op minachtende wijze uit over het leger. Dat alles laat men maar gaan. Op deze wijze wordt het gif gedruppeld in de zielen van jonge mannen. Zoo komen deze in eene baloorige en oproerige stemming onder de wapenen, te midden van een atmosfeer die met electriciteit is geladen. De ontladingen hebben de meest betreuenswaardige gevolgen. Enkele beroepsofficieren, die daarbij niet altijd voldoende gesteund worden, en op zich zelf zijn aangewezen, komen daardoor in groote moeilijkheden. Ook de beklaagde, een man met een ruime

levenservaring als militair, met een uitermate vertrouwen in zichzelf, heeft die moeilijkheden ervaren. Beklaagde heeft gezegd, gedurende de laatste jaren in die richting, die van overreding en van overtuiging van den soldaat, te zijn grootgebracht. Geen geweld gebruiken en dan maar op het behoud van een goede discipline toegeven. Zoo geraakt men aan het afglijden. Waar dat afglijden, al maar dieper, toe kan leiden, heeft de geschiedenis geleerd. De oorzaken liggen in gebeurtenissen van jaren her, de wortel van het kwaad zetelt ten deele buiten onze landspalen. Nu zegt men wel, dat het Nederlandsche Volk niet is een militair volk. Toch is ons volk niet ongeschikt om zich te voegen naar tucht. Ik ken het volk, beter dan die leiders, die het volk naar den mond praten. Goedmoedigheid en naïve kinderlijke ijdelheid zijn aan het volk eigen. Zelfs de meest slungelachtige boerenjongen heeft iets in zich, van „de zaak gaat mij niet aan”, „ik ben de Prins van Parma”. Evenwel, als men het de menschen maar op de goede manier zegt, zijn zij zeer voor rede vatbaar. Daarvoor is echter noodig, dat men optreedt met beslistheid, aarzel $\frac{1}{4}$ seconde en ge zijt verloren, in die aarzeling ziet de andere partij angst, zij meent dat men bang is, en dan komt dat duiveltje van de ijdelheid, dat zegt: „Toe, vooruit maar, hij is bang”, en **dan** stuit men op een taai verzet. De Majoor B. heeft gedaan, wat hij meende dat goed was, nog hedenmorgen hebben we gehoord, dat hij in het fort Crèvecoeur met succes zeer lastige elementen de baas was gebleven, en beklagde heeft gemeend: „En zou ik nu dezen troep kwajongens niet meester kunnen „blijven!” Ten slotte heeft hij slagen uitgedeeld met zijn rijstok. Beklaagde is niet onkrijgshaftig geweest, aan persoonlijk moed heeft het hem niet ontbroken, alleen met een rijstok gewapend is hij op de menigte ingegaan. Overwegingen van humaniteit hebben den beklagde geleid, hij heeft geen bloed willen laten vloeien, en heeft gerekend op eigen moreel overwicht.

De fout van beklagde is geweest, dat hij op het kritieke oogenblik niet voldoende heeft beseft, dat hij in de eerste plaats militair was en in de tweede plaats, dat hij getuige was van een militair misdrijf en dat hij nagelaten heeft maatregelen van geweld te gebruiken om dat misdrijf te doen eindigen.

Daarvoor was geen militair bloedbad noodig.

Met gering geweld zou de menigte zijn gedwongen uiteen te gaan. Niet zoodra was het aan de soldaten duidelijk, dat geweld zou worden gebruikt, of zij kozen een goed heenkomen. Van handhaving van de tucht is hier geen sprake geweest.

Er ontstond een paniek omdat zij bang werden.

Spreker herinnert aan het bekende boek van Dr. Gustave le Bon: „Psychologie des foules”. Men kan over de feiten verschillend denken, het is gemakkelijk van achter de groene tafel te zeggen: „Zoo en zoo had men moeten handelen.”

Beklaagde staat schuldig.

Het is allerminst de bedoeling van mij den beklagde daarvoor

in ernstige mate verantwoordelijk te stellen. Hij is een man van uitstekende karaktereigenschappen, het Hof heeft met belangstelling de verklaringen aangehoord van de getuigen à décharge, die een goed getuigenis gaven. Hier staat terecht een zeer verdienstelijk officier, die zijn sporen heeft verdiend. Ik zal hem het gebeurde niet zwaar aanrekenen, het voorgevallene is een schakel in de gebeurtenissen. Toch is het noodzakelijk een straf te eischen, omdat de stroom gekeerd moet worden. De noodlottige loop der ongeregelheden moet worden gestuit, doordat de rechter een veroordeelend vonnis geeft over de personen, die bij deze relletjes de leiding van het gezag hebben gehad, en niet tijdig zijn geslaagd deze tot een goed einde te brengen. De organen van den Staat hebben te zorgen, dat de militaire autoriteit aan voortdurende waakzaamheid herinnerd wordt. Hier zijn elementen van verzachtenden aard. Ik wil den beklaagde niet aantasten in zijn persoon, maar het Hof zal toch het gevolgde beleid moeten afkeuren. Het optreden van beklaagde heeft ook een goede zijde gehad, er zijn geen gevolgen van ernstigen aard geweest. Mitsdien heb ik de eer de veroordeeling van beklaagde tot een boete van vijftig gulden te requireeren.

Omtrent den inhoud van het Pleidooi van Dr. Francken luiden de aantekeningen:

De verdediger vangt zijn pleidooi aan met een woord van dank aan den Advocaat-Fiskaal, omdat de vervolging is doorgezet. De groote pers heeft zóó onjuiste berichten gepubliceerd en ook van andere zijde, is de militaire autoriteit zóó onjuist ingelicht omtrent den loop der gebeurtenissen, dat beklaagde zeer ingenomen was met het vooruitzicht, dat ten deze een onpartijdig en uitvoerig onderzoek zou worden ingesteld. Verder is de cliënt van verdediger zeer gevoelig voor de waardeerende woorden, aan het karakter van den beklaagde gewijd. Niet alleen is beklaagde volgens het getuigenis van Mr. A. T. ¹⁾ een flinke kerel, maar ook bij deze gebeurtenissen heeft de beklaagde ruggegraat getoond.

Cliënt is geleid door een juist gevoel van rechtvaardigheid en heeft gemeend, dat het beter was de tucht te handhaven door notitie te nemen van gerechtvaardigde klachten.

De Advocaat-Fiskaal zegt, als het Gezag met een groote *G* beveelt, dan moet er gehoorzaamd worden, en anders wordt er geschoten. Er bestaat in de burgermaatschappij een zeker antagonisme tusschen burgers en de politie, en datzelfde antagonisme vindt men terug in de militaire samenleving, ook hier een zekere antipathie tusschen militairen en militaire politie. Hier was die tegenstelling nog wat verscherpt, doordien den avond te voren de militaire politie op onoordeelkundige wijze is opgetreden. Op welken grond berustte die oogenblikkelijke inhechtenisneming van den soldaat, die „vrijwillige moordenaar” of iets dergelijks had gezegd tegen een pas-

1) Een der getuigen à décharge.

seerend sergeant van de militaire politie? Dat is het begin van de ellende geweest. Waarom werd de man niet in arrest gesteld bij de militaire politie?

Verder is er geen sprake geweest van een samenrotting om den arrestant met geweld te bevrijden. Het is bovendien zeer de vraag of het doorlopend dezelfde menschen zijn geweest, die daar voor de Wacht bijeen waren. Die kazerne was zwaar belegd met soldaten, die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen waren gekomen. Is er een abnormaal verschijnsel te ontdekken in het samenkomen van eenige tientallen menschen voor een Wacht, als daar iets te doen is? Later zijn die tientallen aangegroeid tot een menigte van honderdtallen, die echter bijna uitsluitend uit nieuwsgierigen was samengesteld. Die soldaten waren echter niet bijeen om een strafbaar feit te plegen, neen, men verlangde alleen een officier te spreken. Een soldaat is toch vrij om zijn belangen aan zijn superieuren voor te dragen!

De Majoor heeft gezegd: „Ga nu uit elkaar!” Is dat nu een dienstbevel?

Cliënt is geenszins gezwicht voor den aandrang der soldaten, die uit ten minste 80 % nieuwsgierigen bestond. Indien geweld was gebruikt, reeds onmiddellijk na aankomst van den Majoor, dan zou zeker de menigte eerder zijn geweken, maar daarna zou de ontevreden stemming eerst recht zijn aan het licht getreden. Welnu de Majoor heeft de proef op de som willen nemen en heeft eenige mannen in de cel toegelaten, en toen deze menschen naar buiten gingen, waren zij overtuigd dat hier rechtvaardig werd gehandeld, het gevoel van onrecht was weg. De man, die in zijn rechtsgevoel was gekrenkt, zag zijn ongelijk in.

Tact en overredingskracht hebben moeten doorwerken, daarvoor was tijd noodig. Toen ten slotte **niet** gehoorzaamd werd, is de Majoor er met zijn rijstok op ingegaan. De Minister van Oorlog heeft in de Vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, op 5 November 1926 (Handelingen, blz. 385) woordelijk gezegd:

„De officieren zullen met tact moeten optreden, maar als dan ook „blijkt, dat zij stuiten op verzet bij de manschappen, dat tact en „overredingskracht niet helpen, dan eisch ik ook van de officieren, „zij het met een bloedend hart, een krachtig optreden.”

Het optreden van cliënt sluit zich geheel bij deze woorden aan, het is een illustratie van de wijze, waarop de Minister wenscht, dat opgetreden zal worden.

Nu werpt men den Majoor voor de voeten, dat hij sneller geweld had moeten gebruiken, maar hij moest toch immers, ook naar de meening van den Minister, eerst tact en overredingskracht gebruiken.

Cliënt heeft voldoende getoond, dat hij de soldaten wel aandurfde, maar heeft de voorkeur gegeven aan een rechtvaardige wijze van optreden, die lof verdiende en zeker geen blaam.

Nu is er gezegd, zelfs is er een officier mishandeld!

Majoor B. heeft dit echter eerst later vernomen. Het is geenszins

komen vast te staan, dat de menigte zich heeft opgelost na den uitroep „in het geweer”. Welneen, de menigte is opgelost, omdat het aan ieder duidelijk was geworden, dat de arrestant terecht achter slot en grendel was gezet.

Waarom had de Major nu nog geweld moeten gebruiken?

En dan het slaan met den rijstok, is dat geen middel van geweld?

Doorlopend is cliënt den toestand volkomen meester geweest! Heeft getoond, dat hij niet bang was. Hij heeft succes gehad!! De menigte *is* uiteengegaan; daarmee is de proef op de som geleverd.

Is voor den militair het succes niet het „eind goed, al goed”?

Aan een generaal die een slag wint, verwijt men geen nagelaten maatregelen.

Is het dan niet belangrijk, dat de goede geest is bewaard gebleven?

De Major heeft niet tot de menigte gezegd: „Ik zal den man loslaten”.

Eerst toen de rust volledig was weergekeerd, heeft cliënt overwogen, dat er geen reden was, den arrestant langer vast te houden, en de man is daarop in vrijheid gesteld.

Het optreden van cliënt verdient allen lof.

Hij heeft niet van den Olympus af gesproken, maar hij heeft met tact en overredingskracht, zooals de Minister dat wenscht, de orde gehandhaafd.

Voorts nog eenige juridische vragen aan den Advocaat-Fiscaal.

Art. 143 W. v. M. S. spreekt van medeplichtige, maar wie is hier de medeplichtige geweest?

Voorts heeft beklagde niet opzettelijk maatregelen nagelaten. Er waren geen sterkere maatregelen van geweld noodig, dan het optreden met het rijstokje.

Bovendien moet worden bedacht, dat, als men de Wacht in het geweer roept, dit als noodzakelijke consequentie medebrengt: „schieten”. Maar dan was er gevaar voor onschuldigen ontstaan, o.a. voor omwonenden, er staan geen kogelvangers om de kazerne heen!

Ik begrijp werkelijk niet, zoo eindigt de verdediger zijn uiterst suggestieve welsprekende peroratie, wat men hier verlangt. Cliënt is opgetreden, zooals de „Oberste Kriegsherr” van den Advocaat-Fiscaal dat wenscht, en dan wil deze dat optreden zien veroordeeld. Het is volkomen onbegrijpelijk.

De Advocaat-Fiscaal repliceerde daarop als volgt:

De persoonlijke opinie van den Major B. komt bij de beoordeeling van het opzettelijk nalaten eerst in de tweede plaats.

De Major heeft overdacht: „Neen, ik gebruik geen geweld”, dat is opzettelijk nalaten.

De Major heeft belet, dat de wacht in het geweer zou komen, dat is opzettelijk nalaten. De Major heeft het niet noodig geacht.

Het optreden met den karwats voor te stellen als een maatregel van geweld is een aardige juridische vondst.

Met het geweld bedoeld in art. 143 W. v. M. S. kan toch geen karwats bedoeld zijn?

Verdediger zegt, dat de Majoor succes heeft gehad, en dan kan men wel een potje breken, maar de hoofdzaak in het leger is de handhaving van de Tucht.

Zeker, men moet weten met de menschen om te gaan, moed moet worden getoond, maar door den Majoor is niet de gedragslijn gevolgd, die de eenige juiste is voor den officier.

De troep weigerde uit elkander te gaan.

De Majoor had nadrukkelijk moeten gelasten uiteen te gaan.

De tucht werd niet met kracht gehandhaafd. De soldaten hebben gedacht, ze durven toch niet met geweld op te treden. Het spreekt van zelf, dat de Minister niet zal zeggen, dat de officieren geen tact moeten gebruiken!

Verdediger vraagt, waar is de grens tusschen tact en kracht?

Spreker antwoordt, dat de Majoor over den streep is geraakt, en deswege oordeelt hij een kleine waarschuwing op zijn plaats en persisteert bij zijn eisch.

De raadsman antwoordde hierop:

De Minister noemt als middel van geweld den gummistok van de militaire politie, welnu de cliënt heeft gebruik gemaakt van een rijstok.

In art. 143 staat niet het gebruik van het geweer voorgeschreven.

Overigens heeft spreker toen hij het gebruik van de karwats behandelde, geenzins een aardigheid bedoeld.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 27 Augustus 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Dr. P. A. J. van den Brandeler.

*Beschikking van het H. M. G. omtrent al of niet verwijzing
(art. 10 R. Z.).*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen het schrijven d.d. 17 Juli 1926, no. 7763, van den Commandant der Marine te Willemsoord, daarbij overeenkomstig het

bepaalde in artikel 10 der Rechtspleging bij de Zeemacht inzendende de stukken betreffende eene zaak van den korporaalkonstabel v. d. P., met de beschouwingen van genoemden Vlootvoogd daarover, benevens het schriftelijk en met opgaaf van redenen gedaan verzoek d.d. 15 Juli 1926, no. 250, van den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord om, nu de Vlootvoogd geen termen vindt de bedoelde zaak alsnog naar den Krijgsraad te verwijzen, terwijl hij, Fiscaal, van meening is, dat het belang der Justitie zoodanige verwijzing vereischt, het Hoog Militair Gerechtshof overeenkomstig het bepaalde in artikel 10 der Rechtspleging bij de Zeemacht daarover te doen beslissen;

Gezien het bericht van den Commandant der Marine-kazerne te Amsterdam d.d. 14 Juli 1926, no. 7763, houdende mededeeling, dat deze Commandant geen termen aanwezig acht om den korporaalkonstabel v. d. P. krijgstuuchtelijk te straffen;

Gelet op het te dezer zake uitgebracht advies d.d. 27 Juli 1926, no. 587, van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken is gebleken, dat de Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord het instellen eener strafvervolgung tegen genoemden korporaalkonstabel wenscht naar aanleiding van het te diens laste door H. A. v. D., geleider bij het Korps Geleiders van ontplofbare stoffen te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, opgemaakt ambtseedig proces-verbaal d.d. 4 Mei 1926;

Overwegende dat genoemd proces-verbaal in hoofdzaak inhoudt, dat de korporaalkonstabel v. d. P. op den 30en April 1926, als geleider van een transport ontplofbare stoffen door of voor rekening van 's Rijks Land- of Zeemacht, welke ontplofbare stoffen geladen waren in- en vervoerd werden met het Marine-transportvaartuig „Snip” van de Artillerie-inrichtingen te Hembrug naar de Buskruit-haven te Buitenhuisen onder de gemeente Spaarndam, niet toegezien heeft, dat de navolgende, in de hoofdstukken I en II van het Reglement op het vervoer van ontplofbare stoffen vervatte bepalingen daarbij werden nageleefd, en wel:

- 1°. dat niet gelijktijdig met hetzelfde vervoermiddel buskruit, dynamiet, schietkatoen of andere ontplofbare stoffen vervoerd worden;
- 2°. dat het vervoer geschiedt in een overdekt vaartuig, waarbij van het gedeelte van het vaartuig, waarin voornoemde ontplofbare stoffen geborgen zijn, de luiken overdekt zijn met geteerde zeilen of presennings;
- 3°. dat het vaartuig, waarin het vervoer geschiedt, voorzien is van eene stevige roeiboort met de noodige riemen;

Overwegende dat, waar artikel 2 der Wet van 26 April 1924 (Staatsblad no. 81), houdende nadere bepalingen omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, verkoop en opslag van buskruit en andere licht ontvlambare of ontplofbare stoffen, de vorenomschreven

feiten strafbaar stelt, termen aanwezig zijn voor eene strafrechtelijke vervolging ter zake;

Gezien artikel 10 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Bepaalt,

dat de korporaal-konstabel v. d. P. ter zake van de bovenbedoelde feiten, vermeld in het ambtseedig proces-verbaal van H. A. v. D., geleider bij het Korps Geleiders van ontplofbare stoffen te 's-Gravenhage, naar den militairen rechter zal worden verwezen;

Bepaalt voorts, dat afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Vice-Admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord, aan den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad en aan den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOG E RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van strafzaken.

Zitting van 29 November 1926.

Voorzitter: Jhr. Dr. W. H. de Savornin Lohman.

Raadsheeren: Drs. H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith, B. Ort en B. M. Taverne.

De bewezenverklaring van verdachtes voornemen, geldswaardige goederen weg te nemen, kan op de opgave van verdachte, dat hij jassen heeft betast, of zich daarin ook lucifers bevonden ten einde zich hiervan toe te eigenen, niet berusten, zonder nadere beslissing omtrent verdachtes bedoeling, daar toch, wanneer het dezen te doen was om één lucifer of enkele lucifers, er geen sprake zou kunnen zijn van wegneming van geldswaardig goed.

(Anders Concl. O. M.)

De naleving van het voorschrift van art. 359, lid 3, Sv. volgens zijne bedoeling — te weten nadere redengeving dan reeds in den inhoud der bewijsmiddelen ligt opgesloten, waar deze feitelijk mogelijk is — is in zooverre aan den rechter, die over de feiten oordeelt, overgelaten, dat de cassatierechter slechts kan ingrijpen, indien de als zoodanig aan te wijzen feiten of omstandigheden de redengeving voor de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan, niet kunnen opleveren.

De redengevende feiten of omstandigheden zijn niet „bewijsmiddelen”, dienende tot bewijs van het ten laste gelegde.¹⁾

Concl. O. M. bovendien: *Een gedeeltelijke vrijspraak behoeft niet deel uit te maken van het z.g.n. dictum, doch kan ook in eene overweging worden gegeven.*

(Sr. art. 310, Sv. artt. 359 en 352.)

J. v. Z., requirant van cassatie tegen een te zijnen laste gewezen arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden van den zeventienden Juni 1926, waarbij in hooger beroep, met vernietiging van een door de Arr.-Rechtbank te Leeuwarden op 30 Maart 1926 bij verstek en op 7 April 1926 na verzet gedane uitspraak, requirant, ter zake van: „strafbare poging tot diefstal”, met aanhaling van de artt. 310 en 45 Sr., is veroordeeld tot een maand gevangenisstraf.

¹⁾ Zie noot onder het arrest.

Conclusie van den Advocaat-Generaal Mr. Besier.

Aan den verdachte was in deze zaak ten laste gelegd:

„dat hij te Leeuwarden op of omstreeks 14 December 1925 met het voornemen geld en geldswaardige goederen, toebehoorende aan een ander dan hem, weg te nemen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, welk geld of goed hij kon verwachten, dat zich in de zakken van jassen, hangende in het gebouw van de openbare leeszaal aan de Tweebaksmarkt zou bevinden, zijn hand achtereenvolgens onderzoekend in meerdere dier jaszakken heeft gestoken, zijnde de uitvoering alleen ten gevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheden, dat er zich in de onderzochte zakken niets van zijne gading bevond en verdachte daarna op heeterdaad betrapt zich verwijderen moest, niet voltooid.”

Bij het bestreden in hooger beroep gewezen vonnis heeft het Hof met vernietiging der in eersten aanleg bij verstek en na verzet gewezen vonnissen van het tenlastegelegde bewezen verklaard:

„dat verdachte te Leeuwarden op 14 December 1925 met het voornemen geldswaardige goederen, toebehoorende aan een ander dan hem, verdachte, weg te nemen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, welk goed hij kon verwachten, dat zich in de zakken van jassen, hangende in het gebouw van de openbare leeszaal aan de Tweebaksmarkt zouden bevinden, zijn hand achtereenvolgens onderzoekend in meerdere dier jaszakken heeft gestoken, zijnde de uitvoering alleen ten gevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat zich in de onderzochte zakken niets van zijn gading bevond en verdachte daarna op heeterdaad betrapt zich verwijderen moest, niet voltooid.”

Bewezen verklaard werd dus onder meer niet, dat het den verdachte ook om geld te doen was geweest.

Op de bovenaangehaalde overweging laat het Hof dan ook volgen de overweging: „dat het Hof niet naar eisch van rechten bewezen acht wat meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven is bewezen verklaard, zoodat verdachte daarvan behoort te worden vrijgesproken.”

Hierop volgt echter in het dictum wel onder meer een veroordeeling tot gevangenisstraf, doch niet nog eens een vrijspraak van het niet bewezen geachte.

Tegen het arrest heeft de veroordeelde beroep in cassatie doen instellen, daarvan echter uitzonderende de laatstelijk door mij weergegeven overweging alsmede de vernietiging der „vonnissen a quo”.

Naar aanleiding van eerstbedoelde uitzondering merk ik nu reeds op, dat de bevoegdheid bij art. 429 Sv. aan partijen gegeven om het beroep in cassatie tot een deel van het vonnis of arrest te beperken, niet zoover gaat, dat ook overwegingen, welke daarin voorkomen, in dier voege uitgeschakeld en dus van het dictum losgemaakt kunnen worden, dat die voor den cassatierechter als niet bestaande zouden moeten worden aangemerkt. Dit is vermoedelijk ook niet de bedoe-

ling van verdachte geweest, doch alleen om niet beroep in cassatie in te stellen van de vrijspraak, welke de Hooge Raad wellicht — doch, gelijk zal blijken, z. i. ten onrechte — in de uitgezonderde overweging zou lezen.

Door den verdachte zijn bij memorie twee middelen van cassatie aangevoerd. Het eerste luidt: „Schending, althans verkeerde toepassing van de artt. 350, 352, 358 en 359 j^o. 415 en 423 Sv.; omdat het Hof, kennelijk als bewezen aannemende, dat verdachte heeft gepoogd lucifers te stelen en hem deswege veroordeelende, immers door eenerszijds na vernietiging der vonnissen der Arr.-Rechtbank te Leeuwarden, dd. 3 Maart en 7 April 1926, slechts als bewezen te beschouwen, dat verdachte geldswaardige goederen, en dus geen geld, wilde wegnemen en bij de constructie van dit bewijs verdachtes verklaring te gebruiken, dat hij hem niet toebehoorende jassen heeft betast, of zich daarin ook lucifers bevonden, ten einde zich hiervan toe te eigenen, en door anderszijds met verwerping van een namens den verdachte — overigens niet in den gerelateerden vorm — voorgedragen verweer te beslissen, dat lucifers object zijn van een niet onbelangrijke handel en mitsdien geldswaardig goed, had behooren, maar heeft nagelaten te onderzoeken op het wegnemen van hoeveel lucifers verdachtes opzet gericht was, daar toch lucifers niet in elke hoeveelheid een geldswaardig goed zijn, zoo al niet verdachte terstond had behooren vrij te spreken, omdat niet gebleken is, dat verdachte naar een dergelijke hoeveelheid lucifers zocht — i.e. naar meer dan hij noodig had om een sigaar aan te steken —, dat hieraan geldswaarde kan worden toegekend.”

Ik lees in het arrest geenszins, dat als bewezen zou zijn aangenomen, dat de verdachte slechts heeft gepoogd lucifers te stelen. Het spreekt zoo algemeen mogelijk van geldswaardige goederen en bezigt voor het bewijs onder meer een opgave van den verdachte aan den rechercheur, die hem betrapte, „dat wanneer iets van waarde in die zakken had gezeten, hij dit misschien er wel uitgenomen en zich toegeëigend zou hebben”. Hiertegenover kan geen beroep worden gedaan op het mede als bewijs gebruiken van verdachtes opgave ter terechtzitting, dat hij naar lucifers zocht. Immers het Hof betoogt juist met het oog hierop, dat óók lucifers geldswaardige goederen zijn en kon dus laatstbedoelde opgave bezigen voor het bewijs, dat het dezen om geldswaardige goederen te doen was, hetgeen in die opgave dan voor een deel — zij het ook een zeer klein deel — werd erkend.

En al ware verdachtes opvatting van het arrest juist en moest dus worden aangenomen, dat het Hof bedoeld heeft als bewezen aan te nemen, dat diens voornemen alleen is geweest lucifers weg te nemen, dan nog zoude eisch van een onderzoek, op het wegnemen van hoeveel lucifers het opzet gericht was geweest, niet gerechtvaardigd zijn. Immers wanneer een zekere hoeveelheid lucifers geldswaarde heeft, moet ook zelfs een enkele lucifer geldswaarde hebben. De uiterste geringheid dier geldswaarde doet niet af; zij kon alleen een reden

zijn om ter zake van de poging tot wegneming geen vervolging in te stellen, doch dit is de zaak van het Openbaar Ministerie alleen.

Dit middel kan dus niet tot cassatie leiden.

Als tweede middel is aangevoerd:

„Schending, althans verkeerde toepassing der artt. 352 j^o. 415 en 423 Sv. doordat het Hof, hoewel slechts een gedeelte der tenlastebegging bewezen verklarende en nog overwegende, dat verdachte behoorde te worden vrijgesproken van wat meer of anders werd ten laste gelegd, deze vrijspraak niet heeft gegeven.”

Ook hiermede kan ik mij niet vereenigen. De vrijspraak, welke volgens art. 352 Sv. de rechter moet geven, wanneer hij niet bewezen acht, dat de verdachte het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, behoeft niet deel uit te maken van het z.g.n. dictum, doch kan ook in een overweging worden gegeven. Aldus besliste de Hooge Raad ten aanzien van de onder de vorige wetgeving vereischte beslissing omtrent beklaagdes schuld bij de arresten van 30 November 1914 (W. 9726, N. J. 1915, blz. 225) en 29 November 1915 (W. 9898, N. J. 1916, blz. 228). Wel was juist ten aanzien van de vrijspraak anders beslist bij de arresten van 3 November 1913 (W. 9544) en 15 December 1913 (W. 9591), doch bij de eerstgenoemde arresten van latere dagteekening is de Hooge Raad terecht van stelsel veranderd. Ik wijs er voor zooveel noodig nog op, dat zich hier niet voordoet het geval van 's Hoogen Raads arrest van 16 November 1914 (W. 9736), waarin ook de overweging, waarbij een deel der feiten niet bewezen was verklaard, van een vrijspraak ten aanzien van die feiten niet gewaagde.

Het heeft bij mij nog een punt van overweging uitgemaakt, of het arrest niet zou moeten worden vernietigd, omdat daarin ontbrak de aanwijzing als zoodanig der feiten of omstandigheden, reden gevende tot de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan. De bewezenverklaring wordt in het arrest slechts gemotiveerd met de overweging, „dat door de voormelde uit het proces-verbaal (van bedoelden rechercheur) gerelateerde en de in bovenstaande verklaringen van getuigen en verdachte vervatte feiten en omstandigheden naar 's Hof's daarop gegronde overtuiging is bewezen, dat” enz.

Daarin wordt niet uitdrukkelijk gesproken van redengevende feiten of omstandigheden; echter wordt van de feiten en omstandigheden wel gezegd, dat daardoor het strafbare feit, dus ook verdachtes daderschap, is bewezen, wat slechts een andere wijze is om te zeggen, dat zij reden geven tot de beslissing, dat verdachte dit feit heeft begaan.

Eenerzijds kan men dus zich er op beroepen, dat het Hof de formule van art. 359, 3e lid Sv. niet letterlijk heeft gevolgd, anderzijds hierop, dat 's Hof's woorden toch juist denzelfden zin hebben als deze formule. Het kan niet worden ontkend, dat, wordt de formulering van het Hof voldoende bevonden, het voorschrift van art. 359, 3e lid, een doode letter wordt en de toestand geheel dezelfde als onder de vorige wetgeving, toen kon worden volstaan met de

overweging, dat de in de uitspraak opgenomen bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang het bewijs opleverden.

Intusschen heeft de Hooge Raad reeds door zijn arrest van 21 Juni 1926 (W. 11517, N. J. 1926, blz. 725 ¹⁾) het voorschrift feitelijk tot een doode letter gemaakt. Daar ik mij met dit arrest niet kan vereenigen, is het voor mij niet wel mogelijk te beslissen, in hoeverre de lijn daarvan moet worden doorgetrokken en moet ik dus de beantwoording der vraag, of in het thans aan 's Hoogen Raads oordeel onderworpen arrest het voorschrift van art. 359, 3e lid, al dan niet behoorlijk is nagekomen, aan dezen overlaten, mij er toe bepalende de aandacht op die vraag te vestigen.

Ik concludeer tot vërwerping van het beroep.

De Hooge Raad, enz.;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Taverne;

Gelet op de middelen van cassatie door den requirant voorgesteld bij schriftuur: (zie Concl. Adv.-Gen.);

Gehoord den Advocaat-Generaal Besier, namens den Procureur-Generaal, in zijne conclusie, strekkende tot enz.;

Overwegende dat bij het bestreden arrest bewezen is verklaard: (zie Concl. Adv.-Gen.);

Overwegende wat het eerste cassatiemiddel betreft en ambtshalve:

dat bij dagvaarding aan verdachte is ten laste gelegd poging tot diefstal van „geld en geldswaardige goederen”, doch het Hof alleen als bewezen heeft aangenomen dat verdachte zich geldswaardige goederen, dus geen geld, wilde toeëigenen;

dat het Hof in het bestreden arrest, na te hebben overgenomen hetgeen in het vonnis der Rechtbank van 3 Maart 1926 is gerelateerd uit een ambtseedig proces-verbaal en na te hebben vermeld een verklaring van een getuige en eenige opgaven van verdachte — deze laatste o.m. inhoudende dat hij „hem niet toebehoorende jassen heeft betast of zich daarin ook lucifers bevonden, ten einde zich hiervan, hoewel hem niet toebehoorende en zonder daartoe vergunning te hebben, toe te eigenen” — heeft overwogen, dat het hiervoren omschreven feit „door de voormelde uit het proces-verbaal gerelateerde en de in bovenstaande verklaringen van getuige en verdachte vervatte feiten en omstandigheden naar 's Hof's daarop gegronde overtuiging” is bewezen, en vervolgens: „dat de raadsman van verdachte wel heeft aangevoerd dat lucifers als eene „res communis” zijn aan te merken, maar dat dit verweer is onjuist en hij hierbij uit het oog heeft verloren, dat lucifers object zijn van een niet onbelangrijken handel en mitsdien geldswaardig goed”;

Overwegende dat uit dit alles blijkt dat 's Hof's beslissing niet voldoet aan de bij art. 359, 2e en 3e lid, in verband met het 5e lid van dat artikel en art. 415 Sv., op straffe van nietigheid gestelde eischen;

1) M. R. T. Deel XXII, bladz. 80, zie ook bladz. 9.

Overwegende immers, dat het niet duidelijk is, of het Hof verdachte's verweer, dat het hem bij het nazoeken der jaszakken alleen om lucifers te doen was, feitelijk heeft aanvaard; — dat echter, indien dit wel het geval mocht zijn, een nadere beslissing omtrent verdachte's bedoeling niet had mogen ontbreken; — dat toch, waar het Hof, blijkens den samenhang van het arrest, niet aanneemt dat verdachte het oogmerk had zich alles toe te eigenen wat hij aan lucifers in de zakken zou vinden, doch enkel dat verdachte het oogmerk had zich „daarvan” toe te eigenen, het zeer zeker aankomt op de nadere bedoeling van verdachte, daar toch, wanneer het hem te doen was om één lucifer of wellicht enkele lucifers, geen sprake zou kunnen zijn van poging tot diefstal van geldswaardig goed, waartoe de tenlastelegging, wat de goederen betreft, uitdrukkelijk was beperkt;

Overwegende dat mitsdien, in strijd met hetgeen bij art. 359, 2e lid is bepaald, de bewezenverklaring niet behoorlijk met redenen is omkleed, daar hiervoor toch zeker noodig is dat omtrent de betekenis van 's rechters motiveering geen onzekerheid bestaat;

Overwegende dat ook aan het voorschrift van art. 359, 3e lid, niet is voldaan;

Overwegende immers, dat genoemd voorschrift, betreffende de beslissing dat het feit door den verdachte is begaan (art. 350), als zelfstandigen eisch stelt de redengeving dier beslissing door feiten of omstandigheden, als zoodanig in het vonnis aangewezen;

dat, nu waar deze eisch geheel algemeen en zonder onderscheid is gesteld en waar zich ongetwijfeld vele gevallen voordoen, zoowel bij zoogenaamd direct als bij zoogenaamd indirect bewijs, waarin een andere redengeving, dan door den inhoud der bewijsmiddelen onmogelijk is, een op de wet steunende onderscheiding niet valt aan te wijzen, zoodat de naleving van genoemd wetsvoorschrift volgens zijne bedoeling — te weten nadere redengeving dan reeds in den inhoud der bewijsmiddelen ligt opgesloten waar deze feitelijk mogelijk is — aan den rechter, die over de feiten oordeelt, in zooverre is overgelaten, dat de cassatierechter slechts kan ingrijpen, indien de als zoodanig aan te wijzen feiten of omstandigheden de redengeving voor meergenoemde beslissing niet kunnen opleveren; — dat een en ander echter niet wegneemt dat de methode, welke ten deze door het Hof is gevolgd en waarbij de feiten en omstandigheden zelve als bewijsmiddelen zijn behandeld, hetgeen zij volgens de wet niet zijn, niet aan het bij art. 359, 3e lid bepaalde voldoet;

Overwegende dat het arrest derhalve, op voorschreven gronden moet worden vernietigd, zoodat het tweede cassatiemiddel niet behoeft te worden onderzocht;

Vernietigt het bestreden arrest, en

Rechtdoende krachtens artikel 106 der wet op de Rechterlijke Organisatie:

Verwijst de zaak naar het Gerechtshof te Arnhem ter berechting en afdoening op het bestaande hooger beroep, met handhaving van

de beslissing voorzoover daarbij een gedeelte der tenlastelegging niet als bewezen is aangenomen.

Noot van Dr. L. Ch. Besier. — De Hooge Raad heeft aan hen die het recht moeten hanteeren, een dienst bewezen door nu eens volledig uiteen te zetten, hoe hij staat tegenover het voorschrift van de aanwijzing der redengevende feiten en omstandigheden voor de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan. Hierdoor wijst hij tevens het hem hier en daar gedaan verwijt terug, hierop neerkomende, dat hij dit voorschrift eigenlijk willens en wetens saboteerde, hetgeen hem zelfs op zeer ongepaste wijze onverbloemd te kennen is gegeven.

Men kan het standpunt van den Hoogen Raad betreuren of zelfs ernstig betreuren, toegegeven moet echter worden, dat er vele gevallen zijn, waarin de „nadere” redengeving der beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan, slechts kan bestaan in het nietszeggend betoog, dat de feiten en omstandigheden, reeds als inhoud der bewijsmiddelen vermeld, tot die beslissing hebben geleid, en ook dat het althans heel moeilijk zou zijn scherp te formuleeren, wanneer die nadere redengeving wel en wanneer zij niet geschieden moet. De fout ligt hier aan de wet, die een vaak onmogelijk te vervullen eisch stelt.

Misschien had de Hooge Raad van geval tot geval een beslissing kunnen geven en zoo stap voor stap een jurisprudentie kunnen vormen, waardoor een omlijning zou zijn ontstaan, welke genoegzaam bepaald was om in de practijk bruikbaar te zijn.

Nu is de naleving van het voorschrift volgens zijn bedoeling overgelaten aan het inzicht van den rechter over de feiten en zal de Hooge Raad — natuurlijk afgezien van het geval, waarin het voorschrift geheel in den wind is geslagen — alleen ingrijpen, wanneer de aangewezen feiten of omstandigheden de beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan, niet kunnen dragen. Dit geval valt echter, wanneer met de gewone formule voor de redengevende feiten of omstandigheden wordt verwezen naar den inhoud der bewijsmiddelen, samen met dat, waarin die inhoud de bewezenverklaring niet kan dragen en de Hooge Raad dus reeds uit dezen hoofde moet ingrijpen. Hiermede is derhalve voor het verkrijgen van een betere redengeving niets gewonnen en de eenige hoop, welke daarvoor overblijft, is, dat de rechter over de feiten in het derde lid van art. 359 een wenk zal zien, om wanneer de conclusie uit den inhoud der bewijsmiddelen, dat de verdachte het feit heeft begaan, er niet „dik op ligt”, wat meer te geven dan onder het vorige Wetboek met de gebruikelijke formule van het onderling verband en den samenhang der aanwijzingen placht te geschieden. Hij kan dit thans vrijelijk doen, nu het verbod van het afleiden van aanwijzingen uit aanwijzingen is vervallen.

Het slot der voorlaatste overweging is niet geheel duidelijk. De grief van den Hoogen Raad, dat de door het Hof gevolgde methode

niet voldoet aan het bepaalde bij het *derde* lid van art. 359, wekt den schijn, alsof de Hooge Raad voor de beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan, de aanwijzing van redengevende feiten of omstandigheden niet voldoende, doch die van bewijsmiddelen noodig zou achten. Dit kan niet de bedoeling zijn, daar deze in strijd zou wezen met den tekst van genoemd lid. De Hooge Raad heeft vermoedelijk willen zeggen, dat voor de omkleeding met redenen van de bewezenverklaring (*tweede* lid) bewijsmiddelen noodig zijn en dat aan het begrip redengevende feiten (*derde* lid) geweld wordt aangedaan door ze bij de omkleeding met redenen van de bewezenverklaring te bezigen als waren zij zelve bewijsmiddelen, terwijl zij toch alleen den inhoud van bewijsmiddelen kunnen uitmaken.

Nederlandsche Jurisprudentie 1927, blad. 43 e. v.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 20 December 1926.

Voorzitter: Jhr. Dr. W. H. de Savornin Lohman.

Raadsheeren: Drs. H. M. A. Savelberg, Jhr. Rh. Feith, B. Ort en B. M. Taverne.

Voor de toepassing van de bepaling van art. 295 Strafv. is niet vereischt dat aan de bepaling van art. 187 van dat Wetboek is voldaan.

De wet kent niet het voorbehoud, dat de verklaring van eene getuige enkel is gebruikt als bewijs van het feit der wittaling door eene andere persoon en daarmede kan niet worden bereikt, dat die getuigenverklaring niet heeft gediend tot het bewijs der telastlegging. (Anders conclusie O. M.).

In het strafgeding bestaat slechts één bewijsthema; de overweging, dat een zeker bewijsmiddel slechts strekt tot bewijs van een zoogenaamd tusschenfeit, brengt niet mede, dat dit tusschenfeit bij de vorming van 's rechters oordeel omtrent de bewezenverklaring zonder invloed is gebleven, zoodat ook het bewijsmiddel tot bewijs van de telastlegging is gebezigd.

Eene verklaring van „hooren zeggen” mag tot het bewijs der telastlegging medewerken. (Anders conclusie O. M.).

Daarmede wordt niet gehandeld in strijd met art. 342 Strafv. en ook kan niet beroep worden gedaan op de bepaling van art. 295 of op die van art. 341, lid 2, zoodat ook het systeem der wet niet tot het aannemen van dit verbod kan leiden.

Beroep op de geschiedenis is evenmin toegelaten.

Uitsluiting van het testimonium de auditu zou zijn tegen den geest van het nieuwe wetboek.

De Rechtbank mocht als wettig bewijsmiddel gebruiken de verklaring van den verbalisant Van O. omtrent de hem door een ander persoon gedane mededeeling.

De verklaring van een getuige „verdachte was mij bekend als souteneur” betreft niet een door den getuige waargenomen of onderzonden feit en mocht dus niet als bewijsmiddel worden gebezigd. (Conclusie O. M.; niet beslist H. R.).

L. A., koopman, geboren 30 Aug. 1899, te Nijmegen, wonende te Heerlen, is requirant van cassatie tegen een te zijnen laste gegeven vonnis van de Arrond.-Rechtbank te Maastricht, van den 19en Aug. 1926, waarbij hij ter zake van: „als souteneur uit de ontucht van eene vrouw voordeel trekken”, met toepassing van de artt. 342 en 434 Strafr., is veroordeeld tot één dag hechtenis en plaatsing in een rijkswerkinrichting voor den tijd van een jaar.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Taverne, en het beroep namens den requirant was toegelicht door Mr. D. J. Veegens, advocaat alhier, heeft de adv.-gen. Besier de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij het bestreden vonnis is bewezen verklaard, dat de verdachte, te Heerlen, in of omstreeks de maanden Mei en Juni 1926, als souteneur, voordeel heeft getrokken uit de ontucht, welke in dat tijdsverloop met zijn medeweten met derden gepleegd werd door C. F., met wie hij toen verkeerend had en welke C. F. als publieke vrouw met het hebben van vleeschelijke gemeenschap buiten echt met derden geld verdiende, met een gedeelte van welk geld voornoemde C. F. voor haar en voor hem, verdachte, die in dien tijd geen werkzaamheden verrichtte en niets deed om zijn eigen kost te verdienen, kost en logies betaalde voor twee kamers, die zij, elk een afzonderlijk, in café Central, te Heerlen, bewoonden, en van welk geld zij aan verdachte een gedeelte afstond om sigaretten te koopen, ofschoon hij wist, althans begreep, dat al dat vorenbedoeld geld door C. F. als publieke vrouw met het plegen van ontucht met derden was verdiend.

De Rechtbank gaf aan dit feit de benaming: als souteneur uit de ontucht van eene vrouw voordeel trekken, en veroordeelde den verdachte te dier zake tot hechtenisstraf van één dag, met last tot plaatsing in eene Rijkswerkinrichting voor den tijd van een jaar.

De verdachte heeft aan den Hoogen Raad een memorie van cassatie ingediend, welke behalve beweringen van feitelijken aard, waarop niet kan worden ingegaan, verschillende grieven bevat, die dit gemeen hebben, dat daarbij wordt geklaagd over het niet hooren

van zekere getuigen of het niet uitstrekken van het onderzoek in zekere richtingen. Daar echter niet blijkt, dat verdachte ter terechtzitting het hooren van die getuigen heeft verzocht, of eenig verweer heeft gevoerd, dat het uitstrekken van het onderzoek in die richtingen noodzakelijk zou hebben gemaakt, kunnen ook deze grieven niet tot cassatie leiden.

Eéne in de memorie aangevoerde grief schijnt mij intusschen grond. Zij is deze, dat de Rechtbank tot bewijs van het te laste gelegde ook heeft gebezigd de verklaring van den getuige J. P. H. van den D., hoofdinspecteur van politie, te Heerlen, voor zoover deze luidde „Verdachte was mij bekend als souteneur”. Daar het zijn van souteneur niet iets is, dat door een ander kan worden waargenomen of ondervonden, kan de bekendheid van die hoedanigheid van den verdachte bij den getuige niet op eigen waarneming of ondervinding hebben berust. De Rechtbank heeft dus van een onwettig bewijsmiddel gebruik gemaakt — en dit nog wel ten bewijze van datgene, waarop het juist vooral aankwam — en daardoor de bewezenverklaring niet behoorlijk met redenen omkleed. Hierdoor zijn de artt. 342, in verband met art. 338 en art. 359, in verband met de artt. 358 en 350 Strafv. geschonden.

Bij pleidooi is nog een middel van cassatie aangevoerd, luidende: „Schending of verkeerde toepassing van de artt. 187, 216, 295, 341, 342 en 344 Strafv. (nieuw), door het bewijs, dat requirant het te laste gelegde feit heeft begaan, onder meer te ontleenen:

„1°. aan de ter terechtzitting voorgelezen beëdigde verklaring van de getuige E. E., op 29 Juni 1926 voor den Rechter-Commissaris afgelegd,

„ofschon niet blijkt, dat de Officier van Justitie en de raadsman dit verhoor hebben bijgewoond, dat de Rechter-Commissaris hen daartoe heeft uitgenoodigd of dat het belang van het onderzoek geen uitstel gedoogde, terwijl requirant slechts met de getuige is geconfronteerd, nadat zij haar verklaring had afgelegd;

„2°. aan de verklaring van de getuige J. M. Ei., huisvrouw van der M., bevattende een uitlating van Mej. F. tegenover haar,

„door het bezigen van den inhoud van welk bewijsmiddel — zij het dan enkel als bewijs van het feit dat die uitlating is geschied — recht is gedaan op een getuigenis van hooren zeggen, zulks nog wel te zamen met de verklaring van bedoelde Mej. F. als getuige;

„3°. aan een in het vonnis overgenomen gedeelte van een ambtsceedig proces-verbaal van C. van O., Inspecteur van Politie en onbezoldigd rijksveldwachter, te Heerlen, dd. 24 Juni 1926, bevattende een verklaring van Mej. E. aan den verbalisant omtrent een uitlating van requirant tegenover haar,

„welk stuk niet is een wettig bewijsmiddel, waaruit blijkt van *een opgave van den verdachte* van feiten en omstandigheden, hem uit eigen wetenschap bekend”.

Het eerste onderdeel van dit middel zal m. i. niet tot cassatie kunnen leiden. Het is volkomen juist, dat in het geval van art. 216

Strafv., dus wanneer de Rechter-Commissaris de toepassing van art. 295 voorbereidt, hij krachtens art. 187, tenzij het belang van het onderzoek geen uitstel van het verhoor gedooft, verplicht is den Officier van Justitie, den verdachte en diens raadsman voor het verhoor uit te noodigen en dat uit het dossier niet blijkt, dat dit vóór het verhoor der getuige E. E. is geschied. Doch hieruit mag niet worden afgeleid, dat zoodanige uitnoodigingen ook niet hebben plaats gehad, immers nergens is voorgeschreven, dat de uitnoodigingen schriftelijk moeten worden geconstateerd, hetzij in het proces-verbaal van verhoor of op andere wijze.

Bovendien, ook al stond vast, dat de uitnoodigingen niet hebben plaats gehad, dan zou dit de verklaring der getuige als bewijsmiddel ter terechtzitting niet krachteloos maken, daar art. 295 voor het als aldaar afgelegd beschouwen van een getuigenverklaring, die in het gerechtelijk vooronderzoek is verkregen, geen andere eischen stelt, dan dat de getuige door den Rechter-Commissaris beëdigd of overeenkomstig het tweede lid van art. 216 aangemaand zij, dat de getuige overleden zij of naar het oordeel der Rechtbank niet op de terechtzitting hebbe kunnen verschijnen en dat de verklaring daar voorgelezen zij. Juist uit de omstandigheid, dat het in geschrifte vastleggen der uitnoodigingen niet is voorgeschreven kan nog een argument gevonden worden voor de stelling, dat voor de toepassing van art. 295 het al of niet geschied zijn der uitnoodiging niet van enige beteekenis is.

Het tweede en het derde onderdeel van het cassatiemiddel behandel ik te zamen. Tot goed verstand hiervan moeten de bewijsconstructie in het vonnis en de inhoud van sommige daarbij gebezigde bewijsmiddelen door mij worden uiteengezet.

Tot de laatste behoort in de eerste plaats de verklaring door de getuige E. E., welke onder eede bij den Rechter-Commissaris is afgelegd, doch welke de Rechtbank als ter terechtzitting afgelegd aanmerkt, op grond dat deze getuige naar het oordeel der Rechtbank aldaar niet heeft kunnen verschijnen door haar vertrek naar het buitenland. Tot deze verklaring voor den Rechter-Commissaris behooren de woorden: „Ik blijf volharden bij de verklaring, welke ik aan den Inspecteur Van O., te Heerlen, heb afgelegd en welke ik U heb hooren voorlezen uit diens ambtseedig proces-verbaal van den 23en Juni 1926 N. 21/4 A.” Blijkbaar met het oog hierop heeft de Rechtbank in haar vonnis ook opgenomen een gedeelte van den inhoud van het ter terechtzitting voorgelezen proces-verbaal van dien Inspecteur, houdende een deel der verklaring van bedoelde E. E.

Voorts behoort tot de gebezigde bewijsmiddelen de verklaring der getuige J. M. Ei., huisvrouw A. van der M., onder meer inhoudende: „Bij gemelde ontmoeting vertelde getuige F. mij, dat zij met ontucht den kost moest verdienen voor verdachte en dat zij, wanneer zij niet genoeg verdiende, slaag van hem kreeg”.

De overwegingen nu, waarin de Rechtbank het bewijs samenstelt, luiden als volgt:

„Overwegende, dat door den inhoud van voormelde wettige bewijsmiddelen, wordende de in het proces-verbaal van Van O. en de verklaring van Ei. vermelde uitlatingen van getuige E. en getuige F. enkel als bewijs gebezigt van het feit, dat die uitlatingen zijn geschied, het feit den verdachte te laste gelegd is bewezen;

„Overwegende, dat toch door de verklaring van getuige F., dat zij geld verdiende door het plegen van ontucht met derden, is bewezen, dat zij is een publieke vrouw en in het bijzonder het feit, dat verdachte wist, dat het bedoelde geld door F. met het plegen van ontucht met derden was verdiend en dat verdachte goed vond en bevorderde, dat F. op deze wijze te zijnen voordeele geld verdiende en hij derhalve het feit als souteneur pleegde, is bewezen door de verklaring van de getuigen F. en E.”

De laatste van deze twee overwegingen is blijkbaar bedoeld als de bij het derde lid van art. 359 Strafv. vereischte aanwijzing van feiten en omstandigheden.

In de eerste daarvan zegt de Rechtbank uitdrukkelijk, dat zij de in het tweede en het derde onderdeel van het middel van cassatie gewraakte bewijsmiddelen, voor zoover zij de uitlatingen van de getuigen F. en E. overbrengen, enkel bezigt als bewijs van het feit, dat die uitlatingen zijn geschied (en dus niet als bewijs voor wat die uitlatingen inhouden). Voor zooveel de uitlating betreft van getuige E., in het proces-verbaal van den Inspecteur Van O. medegedeeld, is dit ook geheel begrijpelijk; het was noodig het feit, dat die uitlating was geschied, vast te stellen, om daarmede aan de verklaring der getuige E. zelve voor den Rechter-Commissaris, waarin het voor den Inspecteur verklaarde als ingelascht moet worden beschouwd, inhoud te geven. In hoeverre het bloote feit der uitlating van getuige F., medegedeeld door de getuige Ei., tot het bewijs kon medewerken, is niet zoo duidelijk doch een opheldering is hiervoor wel te vinden. Deze verklaring van de getuige F. toch komt in het vonnis niet alleen voor als door getuige Ei. overgebracht, doch eveneens als door eerstgenoemde getuige zelve ter terechtzitting afgelegd en wel in deze vorm: „Ongeveer aanvang Mei 1926 heb ik met verdachte besproken, dat ik geld zou trachten te verdienen door het plegen van ontucht met andere mannen. Ik heb toen herhaaldelijk met verschillende mannen ontucht gepleegd en het geld gedeeltelijk aan verdachte gegeven”. Nu komt het mij voor, dat in de tweede door mij aangehaalde overweging *deze* verklaring van getuige F. door de Rechtbank wordt bedoeld en dat de Rechtbank het bloote feit, dat deze getuige zich reeds vroeger in ongeveer gelijken zin had uitgelaten tegenover de getuige Ei., alleen bezigt als een argument voor de geloofwaardigheid der getuige F.

Het schijnt mij toe, dat de wijze, waarop de Rechtbank het proces-verbaal van Van O. en de getuigenverklaring van Ei. bezigt alleen om daardoor de bloote feiten vast te stellen, dat de daarin vermelde uitlatingen van E. en F., welke door hen zijn gehoord, hebben plaats gehad — en dus niet om daaruit bewijs te putten voor wat die uit-

latingen inhouden — door de artt. 344, onder 2º, en 342 niet wordt verboden. Het tweede en het derde onderdeel van het middel van cassatie acht ik derhalve ongegrond.

Mocht echter de Hooge Raad meenen, dat bedoeld proces-verbaal en bedoelde getuigeverklaring wel zijn gebezigd als bewijsmiddelen voor wat de daarin medegedeelde verklaringen van E. en F. inhouden, dan rijst de belangrijke vraag, of dit — het voor het bewijs gebruik maken van z.g.n. verklaringen de auditu — onder de werking van het nieuwe Wetboek geoorloofd is. Ik wil de gelegenheid niet laten voorbijgaan om hieromtrent mijn oordeel te kennen te geven.

In het algemeen kan ik volstaan met hiervoor te verwijzen naar wat door Prof. Blok en mij is betoogd op blz. 143 en vlg., in verband met blz. 123, alsmede op blz. 160 van het tweede Deel van „Het Nederlandsche Strafproces”. Ik veroorloof mij deze verwijzing ten einde mijne reeds lange conclusie niet noodeloos nog uitvoeriger te maken. Intusschen is het aangehaalde betoog heftig bestreden door het lid van Uwen Raad, Prof. Taverné, in Deel XXXVI van het Tijdschrift voor Strafrecht, blz. 115 en vlg. Diens betoog mag ik hier niet onweergelegd laten, te minder omdat het geheel het karakter draagt van een strijdschrift, waarin de vraag slechts aan ééne zijde wordt belicht, en zulks van dit eenzijdig standpunt op zoo verdienstelijke wijze, dat het niet missen kan indruk op Uwen Raad te maken.

Aan den bekwamen schrijver kan geheel worden toegegeven, dat art. 342 Strafv. geenszins verbiedt ook wat een getuige door het gehoor heeft waargenomen en door hem wordt medegedeeld voor het bewijs te bezigen. Het zou, daar ook de gehoorswaarneming een waarneming is, dwaasheid zijn dit te ontkennen en in het Ned. Strafproces wordt dit ook niet ontkend. Dat dit *mijne* stelling niet is, moge ook blijken uit wat ik zoeven betoogde ten aanzien van de verklaring van de getuige Ei. en van het proces-verbaal van Van O., in deze zaak bij de samenstelling van het bewijs aangewend. Doch waartegen moet worden opgekomen is, dat voor het bewijs gebruik gemaakt wordt, niet van den gehoorsindruk van den getuige (of verbalisant) als zoodanig, doch van de verklaring van den derde, die als door den getuige (of verbalisant) vernomen door dezen is weergegeven, hetzij men dit doet door de verklaring van den getuige (of verbalisant) op dit punt te gebruiken „op den voet van een (mondelinge of schriftelijke) getuigenverklaring”, welke rechtstreeksch bewijs oplevert van wat de derde zou hebben waargenomen of ondervonden, hetzij men daaraan slechts een aanwijzing hieromtrent ontleent. Dit wordt verboden door de artt. 342 en 344 onder no. 2, die de bewijskracht van getuigenverklaringen en van processen-verbaal beperken tot datgene wat de getuige of de verbalisant zelf heeft waargenomen of ondervonden, terwijl de Memorie van Toelichting op art. 342 (O. R. O. art. 335) de in dien zin onder het vorige Wetboek gevestigde rechtspraak toepasselijk blijft achten, iets wat Prof.

Taverne in zijn artikel geheel onvermeld laat, alleen weergevende, wat uit genoemd staatstuk tot staving van zijne meening kan worden aangehaald, in het bijzonder ook wat in de Memorie van Toelichting op het blijvend toepasselijk achten der oude rechtspraak volgt en m. i. hiermede in tegenspraak is.

Prof. Taverne blijft in gebreke duidelijk te zeggen, wat in art. 342 de beteekenis is van de beperking der getuigenverklaring tot de feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf heeft waargenomen of ondervonden. Deze is natuurlijk niet het stellen van den eisch, dat de getuige zijn redenen van wetenschap zal mededeelen. Die eisch stond aanvankelijk in het artikel, doch is later overgebracht naar art. 287. Wat Prof. Taverne dan wel in die beperking leest, is uit zijn betoog, dat op dit punt niet scherp is, moeilijk op te maken.

Als ik hem goed begrijp, acht hij door die beperking verboden den inhoud eener door een getuige overgebrachte mededeeling van een derde te bezigen op den voet, waarop de rechter van een getuigenverklaring gebruik maakt, dus als bewijsmiddel (blz. 128, noot 1). Doch hiervoor was de in art. 342 voorkomende beperking van de getuigenverklaring tot de eigen waarneming of ondervinding niet noodig; immers dit wordt in het artikel reeds uitgedrukt door de woorden: „*zijne* bij het onderzoek op de *terecht-zitting* gedane mededeeling”.

Prof. Taverne meent verder, dat — al mag de door een getuige overgebrachte mededeeling van een derde niet op den voet van een getuigenverklaring tot het bewijs gebezigd worden — er, wanneer een getuige zulk een mededeeling overbrengt, toch wel een bruikbare aanwijzing kan zijn. Welke is nu deze aanwijzing? Ook hier is het betoog niet scherp. Op blz. 128 vindt de schrijver die in de „door een getuigenverklaring bewezen mededeeling” (n.l. van den derde). De inhoud dier mededeeling is dus de aanwijzing. Maar op de volgende blz. vindt hij de aanwijzing elders, t.w. in den „gehoorsindruk” van den getuige.

Het gebruik zoowel van de eene als van de andere aanwijzing schijnt mij niet meer te zijn dan een schijnbeweging om aan het verbod van art. 342 te ontkomen en bovendien in wezen niet iets anders dan het bezigen der mededeeling van den afwezigen derde op den voet van een ter terechtzitting afgelegde getuigenverklaring.

Theoretisch en formeel is het zeker iets anders, of de rechter het bewijs van eenig feit of eenige omstandigheid put uit: *a.* de door een getuige overgebrachte mededeeling hieromtrent van een derde, die bezigende op den voet, alsof die derde zelf getuige ware, dan wel of hij hetzelfde bewijs put, hetzij *b.* uit die mededeeling, opgevat als een aanwijzing, welke door den getuige tot den rechter komt, hetzij *c.* uit de aanwijzing gelegen in de gehoorswaarneming van den getuige, dat de derde gezegd heeft iets te hebben waargenomen. Practisch en materieel echter is het verschil nihil. Zoowel in geval *a* als in de gevallen *b* en *c* toch acht de rechter het bewijs van het

feit of de omstandigheid geleverd, omdat hij aanneemt, dat de derde naar waarheid heeft medegedeeld, wat hij heeft waargenomen.

Staat men dit toe, dan machtigt men den rechter om juist te doen wat de wet met de woorden „welke hij zelf waargenomen of onderzonden heeft” verbiedt, en niet onnoodig verbiedt, zooals in deze zaak weer blijkt uit het door de Rechtbank toelaten der door mij gewraakte verklaring van den getuige Van den D.

Om dezelfde reden is vruchteloos de door Prof. Taverne beproefde weerlegging van het beroep zijner tegenstanders op verschillende in het Wetboek reeds aanvankelijk voorkomende of gedurende de wording daarvan ingevoegde bepalingen, welke in zijn stelsel geheel overbodig zouden zijn, of — wil men liever — door hun uitzonderingskarakter bevestigen, dat buiten de bijzondere gevallen, waarvoor zij zijn gegeven, als hoofdregel geldt, dat de inhoud van niet rechtstreeks tot den rechter komende mededeelingen door dezen voor het bewijs niet mag worden gebezigd. Ik heb daarmede het oog op de bepalingen van de artt. 295 — en tal van andere, welke den rechter veroorloven gebruik te maken van verklaringen ten overstaan van nadere rechters afgelegd — 341 en 344, onder 5°. Of zulke mededeelingen als ter terechtzitting van den tot oordeelen geroepen rechter afgelegd worden beschouwd en dus wettig bewijsmiddel zijn (art. 295), of tot het bewijs mogen medewerken (art. 341), of onder schriftelijke bescheiden en dus onder de wettige bewijsmiddelen worden begrepen (art. 344, onder 5°), dan wel — wat volgens Prof. Taverne ook zonder die bepalingen mogelijk zou zijn geweest — zelf als aanwijzingen, of als door de aanwijzing gelegen in den „gehoorsindruk” van hem, door wien zij tot den rechter komen, bezeugen, voor het bewijs gebezigd zouden kunnen worden, maakt practisch en materieel niet het minste verschil. De opneming dezer bepalingen in het Wetboek blijft dus een zeer sterk argument voor de stelling, dat in het algemeen van zulke mededeelingen voor het bewijs geen gebruik gemaakt mag worden, ook niet op den voet van aanwijzingen.

Mocht dus de Hooge Raad mijne meening omtrent het zeer beperkte gebruik, dat in het bestreden vonnis van het proces-verbaal van Van O. en van de verklaring der getuige E. is gemaakt, n.l. om het bloote feit van het geschied zijn der daarin overgebrachte mededeelingen te bewijzen, niet deelen, dan zou hij het tweede en het derde onderdeel van het cassatiemiddel gegrond moeten achten en ook op dien grond het vonnis moeten vernietigen.

Dit zal hij ten slotte ook nog op een anderen grond moeten doen. In het bestreden vonnis worden wel de bijzondere redenen opgegeven, welke de bijkomende straf van plaatsing in een Rijkswerkinrichting, doch niet die, welke de hoofdstraf van hechtenis hebben bepaald. Hierdoor is art. 359 Strafv. geschonden.

Op grond hiervan en van het in den aanvang dezer conclusie ten aanzien der verklaring van den getuige Van den D. aangevoerde, concludeer ik, dat het bestreden vonnis zal worden vernietigd en dat

de zaak zal worden verwezen naar het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, om op de bestaande dagvaarding opnieuw te worden berecht en afgedaan.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi en op een door requirant ingediend schriftuur: zie conclusie Advocaat-Generaal;

Overwegende dat aan requirant bij inleidende dagvaarding is ten laste gelegd, dat hij, enz., zie conclusie Advocaat-Generaal;

Overwegende dat het bestreden vonnis onder meer vermeldt den navolgenden inhoud van de gebezigde bewijsmiddelen:

een proces-verbaal van den Inspecteur van Politie en onbezoldigd Rijksveldwachter, te Heerlen, C. van O.: dat E. E. hem o. m. heeft verklaard: „A. vertelde mij dat hij ongetrouwd was en dat zijn meisje voor hem den kost verdiende met op den rug liggen (ontucht te plegen). Hij stelde mij voor, dat ik met hem zou meegaan en ik hetzelfde zou doen, daar ik hiermede meer geld kon verdienen dan zijn meisje”;

een beëdigde verklaring van genoemde E. E. voor den Rechter-Commissaris afgelegd: „ik blij volharden bij de verklaring welke ik aan den Inspecteur Van O., te Heerlen, heb afgelegd en welke ik U heb hooren voorlezen uit diens ambtseedig proces-verbaal. Met mij sprekend heeft A. mij verteld, dat zijn mokkel nu „af” was en niet veel geld meer verdiende, dat hij haar heeren bezorgde om ontucht met haar te plegen, dat zij *f* 12 tot *f* 15 per dag verdiende en dat zij hem dit geheel moest afdragen. Aan mij zeide hij, dat hij meer met mij zou kunnen verdienen en dat ik de helft zou kunnen houden van het verdiende. Hij zeide voor heeren te zullen zorgen”;

een verklaring van C. F. de geheele telastlegging bevestigende en voorts nog, dat zij aanvang Mei 1926 met verdachte heeft besproken dat zij geld zou trachten te verdienen door het plegen van ontucht met andere mannen en dat zij samen daarvan zouden leven, hetgeen verdachte goedvond; dat het meermalen is gebeurd dat verdachte haar slaag gaf omdat zij niet genoeg geld medebracht;

een verklaring van J. M. Ei., huisvrouw van der M.: „in Juni 1926 ontmoette ik verdachte met getuige F. in de Willemstraat, te Heerlen. Getuige F. was mij bekend als een vrouw van ontuchtigen levenswandel. Bij gemelde ontmoeting vertelde getuige F. mij dat zij met ontucht den kost moest verdienen voor verdachte en dat zij, wanneer zij niet genoeg verdiende, slaag van hem kreeg”;

een verklaring van den Hoofdinspecteur van Politie te Heerlen, J. P. H. van den D., dat verdachte hem als souteneur bekend was;

Overwegende dat de Rechtbank, na vermelding van den inhoud van gemelde verklaringen, heeft overwogen:

dat de Rechtbank de verklaring van E. E. als ter terechtzitting afgelegd aanmerkt, op grond dat zij naar het oordeel der Rechtbank

door haar vertrek naar het buitenland niet heeft kunnen verschijnen ter terechtzitting;

dat door den inhoud van voormelde wettige bewijsmiddelen, wordende de in het proces-verbaal van Van O. en de verklaring van Ei., vermeldende uitlatingen van getuige E. en getuige F., enkel als bewijs gebezigd van het feit, dat die uitlatingen zijn geschied, het feit den verdachte te laste gelegd is bewezen;

dat toch door de verklaring van getuige F., dat zij geld verdiende door het plegen van ontucht met derden, is bewezen dat zij is een publieke vrouw en in het bijzonder het feit dat verdachte wist dat het bedoelde geld door F. met het plegen van ontucht met derden was verdiend en dat verdachte goed vond en bevorderde dat F. op deze wijze te zijnen voordeele geld verdiende en hij derhalve het feit als souteneur pleegde, is bewezen door de verklaring van de getuigen F. en E.;

Overwegende dat de Rechtbank vervolgens het feit heeft gequalificeerd als aan hoofde dezes is vermeld en de voormelde straf heeft opgelegd, na nog te hebben overwogen:

dat verdachte is strafbaar en, naar de Rechtbank door eigen waarneming ter terechtzitting van zijn uiterlijk heeft kunnen constateeren, tot werken in staat is, zulks ook in verband met zijn leeftijd en de Rechtbank grond aanwezig acht om naast de hechtenisstraf aan verdachte op te leggen de bijkomende straf tot plaatsing in eene Rijkswerkinrichting;

Overwegende dat de verdachte in zijn schriftuur eenige grieven betreffende de kracht der tot het bewijs gebezigde bewijsmiddelen heeft aangevoerd, welke grieven derhalve niet tot cassatie kunnen leiden; dat requirant zich ook nog beklagt over het niet hooren van eenige getuigen, doch uit niets blijkt, dat hij dienaangaande eenig verzoek heeft gedaan, zoodat ook hier van schending der wet niet zou kunnen blijken;

Overwegende dat bij pleidooi het navolgende middel van cassatie is aangevoerd en toegelicht: zie conclusie Advocaat-Generaal;

Overwegende betreffende het eerste onderdeel van het middel:

dat, blijkens het vonnis, de getuige E. tijdens het gerechtelijk vooronderzoek is beëdigd en de Rechtbank van oordeel was dat zij niet op de terechtzitting heeft kunnen verschijnen, zoodat, krachtens art. 295 Strafv., hetwelk geen verdere eischen stelt, hare, ter terechtzitting voorgelezen, vroegere verklaring als aldaar afgelegd mocht worden beschouwd; dat hieruit tevens volgt, dat hetgeen aangaande bedoeld verhoor in art. 187 van het Wetboek is voorgeschreven daarbij niet van invloed kan zijn, zoodat dit onderdeel niet tot cassatie kan leiden;

Overwegende ten aanzien van het tweede onderdeel:

dat inderdaad in het vonnis als bewijsmiddel is gebezigd de verklaring van getuige Ei. omtrent hetgeen C. F. (die ook zelf als getuige is gehoord) haar heeft medegedeeld, derhalve een z.g. verklaring van hooren zeggen;

dat de Rechtbank daarbij wel voorschreven voorbehoud heeft gemaakt, daarmede kennelijk bedoelende dat die verklaring van getuige Ei. enkel is gebezigd als bewijs van het feit der uitlating, doch de wet zulk een voorbehoud niet kent en daarmede niet kan worden bereikt — in welk geval trouwens de bewuste verklaring als zonder beteekenis voor het bewijs daar ter plaatse niet zou moeten zijn vermeld — dat de gewraakte getuigenverklaring niet heeft gediend tot het bewijs der telastelegging;

Overwegende immers, dat *wettelijk*, nu aan de aanwijzingen als *daadzaken*, dus als voorwerp van bewijs, niet, gelijk vroeger, formeel een plaats in het bewijssysteem, dus in de bewijsconstructie van het vonnis, is toegekend, in het strafgeding slechts één bewijsthema bestaat, te weten de telastelegging, en de, wettelijk irrelevante overweging dat een zeker bewijsmiddel alleen strekt tot bewijs van een zoogenaamd tusschenfeit, nooit kan meebrengen, dat dit tusschenfeit nu verder bij de vorming van 's rechters oordeel omtrent de bewezenverklaring zonder invloed is gebleven; dat integendeel bedoeld feit der uitlating kennelijk door de Rechtbank mede tot grondslag is genomen voor hare conclusie betreffende de bewezenverklaring, waaruit noodzakelijk volgt, dat het bewijsmiddel, waardoor dat feit der uitlating ter kennis van den rechter is gekomen, dus hier de verklaring van getuige Ei., tot het bewijs der telastelegging is gebezigd; dat met name moet worden uitgesloten dat het door de Rechtbank gemaakte voorbehoud de beteekenis zoude hebben dat de gewraakte verklaring slechts zou zijn aangevoerd om te doen uitkomen dat de verklaring van getuige F. geloof verdient, daar zulks onverenigbaar is met de bewoordingen van het voorbehoud, hetwelk spreekt van een door de verklaring van getuige Ei. geleverd bewijs; dat zich trouwens zeer goed het geval zou kunnen voordoen dat, anders dan hier, de gerelateerde uitlating loopt over een feit, waaromtrent de persoon, wiens uitlating is vermeld, ter terechtzitting niet, of anders dan overeenkomstig die uitlating, is verklaard, in welk geval de vraag omtrent de al of niet toelaatbaarheid der verklaring als bewijsmiddel, en, in het systeem der Rechtbank, de quaestie van een te maken voorbehoud, volkomen dezelfde zou blijven;

Overwegende betreffende de vraag of meergenoemde verklaring van hooren zeggen tot het bewijs der telastelegging mocht medewerken:

dat van strijd met art. 342 Strafv. geen sprake kan zijn, daar bedoelde verklaring den gehoorsindruk van de getuige weergeeft, dus loopt over een door die getuige zelf waargenomen feit, n.l. dat aan haar de gerelateerde mededeeling is gedaan, terwijl de wet omtrent het gebruik, dat de rechter van dit wettig bewijsmiddel (bedoelde getuigenverklaring) mag maken bij de constructie van het bewijs, te weten omtrent de kracht der aanwijzing liggende in het feit, dat die mededeeling is gedaan, geen enkel voorschrift bevat, zoodat de wet den rechter geenszins dwong om het door hem als

vaststaande aangenomen feit der mededeeling, bij de vorming van zijn oordeel over hetgeen als bewezen kan worden aangenomen en de constructie van het bewijs, ter zijde te laten;

Overwegende dat bij de toelichting van het middel wel is toegegeven, dat een verbod om van genoemde getuigenverklaring voor het bewijs der telastlegging gebruik te maken rechtstreeks noch in art. 342, noch in enig ander artikel van het Wetboek van Strafvordering is te vinden, doch niettemin is volgehouden dat het systeem der wet zoude medebrengen dat van een getuigenverklaring, loopende over een aan den getuige door een derde (niet verdachte) gedane mededeeling, door den rechter bij de constructie van het bewijs der telastlegging geen gebruik mag worden gemaakt; dat daarbij in het bijzonder een beroep is gedaan op de bepaling van art. 295 en op het tweede lid van art. 341, bij de Invoeringswet Strafvordering aan dat artikel toegevoegd;

Overwegende aangaande een en ander:

dat art. 295 voornoemd handelt over een zeer bijzonder soort uitlatingen van getuigen, namelijk die, welke zijn gedaan tegenover den Rechter-Commissaris, en welke zijn beëdigd of zijn gedaan na de voor de beëdiging in de plaats tredende aanmaning; dat voorts, onder de in dat artikel genoemde voorwaarde, de rechter niet slechts is gemachtigd om de verklaring van den Rechter-Commissaris omtrent de hem door den getuige gedane mededeeling te gebruiken, maar om de mededeeling zelve als ter terechtzitting afgelegd te beschouwen, dus als bewijsmiddel te gebruiken, hetgeen niet hetzelfde is; dat het verschil met het gebruikmaken van een getuigenverklaring betreffende een den getuige gedane mededeeling niet louter formeel is, omdat de rechter zich daarbij, anders dan in het geval van art. 295, ter dege zal hebben af te vragen, of de bedoelde getuigenverklaring, loopende over het feit der mededeeling, vertrouwen verdient;

dat echter, zelfs al zou bij de leer der wettelijke toelaatbaarheid van het getuigenis van hooren zeggen art. 295 voornoemd als een overbodig voorschrift kunnen worden beschouwd — hetgeen niet kan worden toegegeven —, dan nog daaruit niet zou volgen, dat een niet met art. 342 strijdende getuigenverklaring buiten het geding zou moeten worden gesteld;

Overwegende dat het aan art. 341, 2e lid, ontleende argument al evenmin het beoogde gevolg kan hebben, daar, indien dit tweede lid ontbrak, het artikel de meening zou kunnen doen postvatten — een meening, welke, daargelaten hare al of niet juistheid, in het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs over het Ontwerp Wetboek van Strafvordering in de Eerste Kamer der Staten-Generaal met zoovele woorden is uitgesproken — dat, wat den verdachte betreft, uitsluitend de *ter terechtzitting* gedane opgaven bij de constructie van het bewijs in aanmerking zouden mogen komen en zijne voor den Rechter-Commissaris en voor de politie gedane opgaven niet meer zouden meetellen; dat derhalve uit die be-

paling geenszins iets kan worden afgeleid omtrent het gebruik dat de rechter van een getuigenverklaring, loopende over een den getuige door een derde gedane mededeeling, zou mogen maken;

Overwegende dat mitsdien het systeem der wet, al evenmin als een bepaald wetsartikel, tot het aannemen van bedoeld verbod kan leiden;

Overwegende dat bij de toelichting van het middel ook nog een beroep is gedaan op hetgeen bij de totstandkoming van het Wetboek is voorgevallen, in het bijzonder op de uitlating der Regeering in de Memorie van Toelichting op art. 342 (oorspronkelijk 335), dat de uitsluiting van het *testimonium de auditu* als bewijsmiddel, evenals de bepaling betreffende de eigen waarneming gehandhaafd blijft, zoodat de uitgebreide jurisprudentie van den Hoogen Raad op art. 398 Strafvordering (oud) toepasselijk kan blijven;

Overwegende dat, waar reeds noch de *tekst*, noch het *systeem* der wet tot de uitsluiting van het getuigenis van hooren zeggen, zooals dit hiervoren is omschreven, moet leiden, bij de raadpleging van de *geschiedenis* van de totstandkoming van het Wetboek dient te worden in aanmerking genomen:

1°. dat zoowel de vraag wat onder *testimonium de auditu* is te verstaan, als de rechtspraak op dat punt onzekerheid vertoont;

2°. dat onmiddellijk na bedoelde plaats in de Memorie van Toelichting de Regeering zegt, dat het den rechter niet is verboden het behoorlijk gestaafde feit dat een getuige een ander iets heeft hooren zeggen, roepen of verklaren als bewijsgrond — z.g. indirect bewijs — tegen den verdachte te bezigen, een gepreciseerde uitlating, welke nimmer is herroepen, noch bij de latere behandeling van het ontwerp, noch bij de behandeling der Invoeringswet;

3°. dat de omstandigheid, dat de Regeering de oorspronkelijk scherp geteekende onderscheiding bewijsmiddel — bewijsgrond niet meer volhield — op welke omstandigheid alsmede bij de toelichting van het cassatiemiddel is gewezen — wel aantoonde dat de juridische constructie op bedoeld punt door de Regeering later anders is aangevoeld, maar daaruit toch niet kan worden afgeleid, dat de Regeering toen bedoelde dat genoemde getuigenverklaringen uit het bewijsmateriaal moesten worden gebannen;

Overwegende ten slotte, dat de uitsluiting van het *testimonium de auditu* ook zou zijn tegen den *geest* van het nieuwe wetboek, waarvan de gedachte ten grondslag ligt om eenerzijds den rechter tot een deugdelijke motiveering van zijn vonnis te verplichten en anderzijds geen enkele bron gesloten te houden, waaruit de rechter licht zou kunnen putten; dat daardoor ook de *waarheid* der vonnissen wordt gediend, omdat de rechter nu niet genoodzaakt is om getuigenverklaringen, ook indien deze zonder eenigen twijfel tot het vestigen van zijn overtuiging hebben bijgedragen, bij de schriftelijke opstelling van de gronden zijner beslissing achterwege te laten;

Overwegende dat eenerzijds niet valt te ontkennen, dat verklaringen van hooren zeggen in vele gevallen slechts van zeer betrekkelijke

waarde zullen zijn en dus met de uiterste behoedzaamheid moeten worden beschouwd, waarbij de rechter zich er steeds nauwkeurig rekenschap van heeft te geven, waartoe bij zulke getuigenissen de *inhoud der eigen waarneming* van den getuige is beperkt, doch anderszids niet is in te zien, waarom de rechter met dergelijke verklaringen in het geheel geen rekening zou mogen houden, te minder omdat, ook waar het andere dan de hier bedoelde verklaringen betreft, de rechter doorlopend tot taak heeft de waarde van het hem voorgelegde bewijsmateriaal niet anders dan met de uiterste zorg en nauwkeurigheid na te gaan;

Overwegende dat mitsdien ook het tweede onderdeel van het middel niet tot cassatie kan leiden;

Overwegende dat het derde onderdeel nog een bijzondere grief bevat, namelijk dat, in strijd met art. 342, 2e lid, van het Wetboek, zou zijn gebruik gemaakt van een opgave van den verdachte, waarvan niet uit enig wettig bewijsmiddel blijkt, daar de verbalisant Van O. heeft verklaard, *niet* dat aan hem door den verdachte een opgave is gedaan, maar dat hem daaromtrent een mededeeling is gedaan door een zekere E. E., terwijl door de Rechtbank van bedoeld proces-verbaal van Van O. — zij het dan ten bewijze van de hiervoren aangehaalde mededeeling van E. E. — voor het bewijs is gebruik gemaakt;

Overwegende dienaangaande, dat hier geen aanleiding bestaat voor het aanvoeren van een bijzondere grief betreffende het gebruik van een opgave van verdachte, daar de Rechtbank als wettig bewijsmiddel heeft gebruikt en mocht gebruiken de verklaring van den verbalisant Van O. omtrent hetgeen deze zelf heeft waargenomen, te weten de hem door E. E. gedane mededeeling, terwijl de rechter nergens wordt beperkt in het gebruik, dat hij van het door hem als vaststaande aangenomen feit der mededeeling voor het bewijs der telastlegging meent te moeten maken;

dat slechts ten overvloede kan worden gewezen op de omstandigheid, blijkende uit hetgeen hiervoren is overwogen, dat bedoelde verklaring van Van O. in elk geval in het vonnis moest voorkomen, omdat anders de inhoud van de verklaring van E. E. niet kan worden gekend;

Overwegende dat derhalve ook het derde onderdeel van het cassatiemiddel ongegrond is;

Verwerpt het beroep.

W. v. h. R. n°. 11601.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 October 1926.

(1926. D. No. 58, I. No. 10.)

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Artikel 48, 2de lid der Pensioenwet 1922 (S 240) — zooals dit luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (S 216) aangebrachte wijziging — jo. artikel 134 der Pensioenwet 1922.

Aan inkoop van diensttijd in het tijdvak van 1 Juli 1925—1 Januari 1926 moeten dezelfde rechtsgevolgen worden toegekend als aan die, welke hebben plaats gehad vóór 1 Januari 1923. Mitsdien moet aan klager, die wegens opheffing van zijn betrekking, met ingang van 30 Juni 1925 eervol is ontslagen, pensioen worden toegekend op grond van de toen geldende Pensioenwet (wachtgeldpensioen), niettegenstaande het feit, dat in bovenvermeld tijdvak is ingekocht de diensttijd van 11 Januari 1918—1 Juli 1922 ten einde den bij de wet vereischten diensttijd van 7 jaren te kunnen bereiken.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake A., wonende te B., klager, niet verschenen,

tegen

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. E. G. v. B., hoofdcommissie bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord den bovengenoemden gemachtigde;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 5 Januari 1926 de aanvraag van klager — gewezen hulpbesteller bij den Post- en Telegraafdienst te B. — om pensioen heeft afgewezen, daarbij overwegende:

dat belanghebbende met ingang van 30 Juni 1925 „wegens beëindiging zijner werkzaamheden” eervol is ontslagen;

dat hij zijn diensttijd vóór 1 Juli 1922 niet op den voet van de artikelen 134 tot en met 138 der Pensioenwet 1922 (Staatsblad No. 240), zooals zij vóór de wijziging bij de wet van 28 Mei 1925 (Staatsblad No. 216) luidde voor pensioen heeft ingekocht;

dat zijn voor pensioen geldige diensttijd dus loopt van 1 Juli 1922 tot 30 Juni 1925, zoodat hij een zoodanigen diensttijd heeft van minder dan zeven jaren;

dat niet is gebleken, dat hij uit hoofde van ziekten of gebreken, die het rechtstreeksch gevolg zijn van de uitoefening van zijn dienst, ongeschikt is voor de verdere waarneming van zijne betrekking;

dat hij derhalve aan de ongewijzigde Pensioenwet 1922 geen recht op pensioen kon ontleenen;

dat hij zijn diensttijd van 11 Januari 1918 tot 1 Juli 1922 op den voet van het bij de wet van 28 Mei 1925 (Staatsblad No. 216) gewijzigd artikel 134 der Pensioenwet 1922 voor pensioen heeft ingekocht;

dat hij dus van 1 Juli 1925 — datum van het in werking treden van genoemde wet van 28 Mei 1925 — af wel een voor pensioen geldigen diensttijd van meer dan zeven jaren heeft en derhalve aan de voorwaarden verbonden aan het recht op pensioen ex het tweede lid van het ongewijzigd artikel 48 der Pensioenwet 1922 — aan welke wetsbepaling zijn recht op pensioen moest worden getoetst — voldoet, doch dat met ingang van 1 Juli 1925 dat tweede lid is vervallen en van dien datum af aan de Pensioenwet geen recht op zoogenaamd wachtgeldpensioen meer kan worden ontleend;

dat hij dus ook niet volgens de gewijzigde Pensioenwet recht heeft op pensioen;

Overwegende dat verweerder — naar aanleiding van een door klager tegen voormelde beslissing ingebracht bezwaar — bij nadere beslissing van 11 Mei 1926 dat bezwaar ongegrond heeft verklaard, daarbij overwegende:

dat reclamant als hulpbesteller in tijdelijken dienst, dus niet burgerlijk ambtenaar in den zin der vroegere Burgerlijke Pensioenwet is geweest, zoodat zijn diensttijd in die betrekking vóór 1 Juli 1922 — datum van inwerkingtreding van de Pensioenwet 1922 (S 240) — niet krachtens de Burgerlijke Pensioenwet voor pensioen geldig was;

dat derhalve die tijd, om krachtens artikel 56, eerste lid A. der Pensioenwet voor pensioen geldig te kunnen zijn, op den voet van de artikelen 134 en 135 dier wet voor pensioen moest zijn ingekocht;

dat de inkoop niet vóór 30 Juni 1925 — datum van ingang van zijn ontslag als hulpbesteller — heeft plaats gehad;

dat hij op dien datum dus een voor pensioen geldigen diensttijd van minder dan zeven jaren had;

dat bedoelde diensttijd na 1 Juli 1925 volgens het bij de met 1 Juli 1925 in werking getreden wet van 28 Mei 1925 (Staatsblad No. 216) gewijzigd artikel 134 der Pensioenwet 1922 voor pensioen is ingekocht;

dat na dien inkoop hij een voor pensioen geldigen diensttijd van meer dan zeven jaren had en dus aan de aan het recht op zoogenaamd wachtgeldpensioen, verleend bij artikel 48, tweede lid van laatstgenoemde wet, zooals dat artikel vóór de wijziging bij genoemde wet van 1925 luidde, verbonden voorwaarde werd voldaan, maar dat toen het recht op zoodanig pensioen, als gevolg van het in werking treden met ingang van 1 Juli 1925 van die wet van 1925, was vervallen;

dat reclamant bij gemis op het tijdstip van ingang van zijn ontslag van een diensttijd van voldoende duur, ook niet aan eenig ander artikel der Pensioenwet 1922, zooals zij vóór de wijziging bij meergenoemde wet van 1925 luidde, recht op pensioen ontleent;

Overwegende dat klager tegen laatstgenoemde beslissing tijdig in beroep is gekomen en bij klaagschrift heeft verzocht hem alsnog pensioen te verleen;

In rechte:

Overwegende dat op grond van den inhoud der processtukken voor dezen Raad vaststaat, dat klager, geboren 11 Januari 1900, van 16 Augustus 1916 tot 30 Juni 1925 als hulpbesteller bij den Post- en Telegraafdienst is werkzaam geweest en als zoodanig met ingang van laatstgenoemden datum eervol is ontslagen wegens opheffing van zijn betrekking;

Overwegende voorts dat als vaststaande moet worden aangenomen, dat klager's diensttijd in opgemelde functie van 11 Januari 1918 tot 1 Juli 1922 eerst na 30 Juni 1925 voor pensioen is ingekocht;

Overwegende dat in deze is te beslissen of klager met ingang van 30 Juni 1925, ingevolge artikel 48 (2) der toen geldende Pensioenwet, recht op pensioen (z.g.n. wachtgeldpensioen) kan doen gelden;

Overwegende dat de Pensioenwet 1922 aan de bij haar inwerkingtreding op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren inkoop van vóór dien datum doorgebrachten diensttijd toestond, mits zij de daartoe vereischte maatregelen namen vóór 1 Januari 1923;

Overwegende dat die termijn tweemaal is verlengd, laatstelijk tot 1 Januari 1926 bij de op 1 Juli 1925 in werking getreden wet van 28 Mei 1925, S. 216, ten einde hen, die hadden verzuimd tijdig de voor inkoop vereischte maatregelen te nemen, in de gelegenheid te stellen dat verzuim alsnog te herstellen;

Overwegende dat die gelegenheid ook werd geboden aan hen, die sedert 1 Juli 1922 hadden opgehouden ambtenaar te zijn;

Overwegende dat de bedoelde wijzigingswetten verder geen bepaling bevatten, waaruit zou moeten worden afgeleid, dat aan die latere inkoop eenige andere beteekenis zou moeten worden toegekend dan aan een, die vóór 1 Januari 1923 had plaats gehad en ook niet van eenige dergelijke bedoeling van den wetgever blijkt;

Overwegende dat de Raad aan de later gedane inkoop dezelfde rechtsgevolgen toekent als aan die, welke vóór 1 Januari 1923 hebben plaats gehad;

Overwegende dat dus klager met ingang van 30 Juni 1925 aanspraak heeft op pensioen krachtens het destijds geldend art. 48 (2) der Pensioenwet 1922;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de voormelde beslissingen van 5 Januari en 11 Mei 1926;

Verstaat dat klager met ingang van 30 Juni 1925 recht heeft op pensioen en dat verweerder het bedrag daarvan alsnog zal hebben vast te stellen.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Verboden lectuur.

Departement van Oorlog,
IIde Afd. No. 72.

's-Gravenhage, 21 Januari 1927.

ONDERWERP:

Verbod van geschriften,
strijdig met de krijgstucht.

Om redenen, ontleend aan de krijgstucht, acht ik het gewenscht, dat de garnizoenscommandanten, overeenkomstig het bepaalde in artikel 19 *c.* van het Reglement betreffende de Krijgstucht, den last verstrekken tot het in de kazernes en andere verblijven van militairen der landmacht doen weren van exemplaren van het weekblad „De Notenkraker” en van de daarbij behoorende roman: „Frank van Wezels roemruchte jaren” (Redactie en Administratie: Keizersgracht 380, *Amsterdam*).

Ik verzoek U, ieder voor zooveel hem betreft, het daartoe noodige te verrichten.

De Minister van Oorlog,
(w.g.) LAMBOOY.

Aan
de Bevelhebbers in de Militaire Afdeelingen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Wetboek van Strafrecht. — Militaire Strafrechtspraak. — Strafstelsel. — Bestrijding van woeker. — Bescherming van titels, enz. — Gebruik van vuurwapenen. — Politieke misdrijven.

Aan het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal over de Justitie-begroting voor 1927, ontleenen wij het volgende: ¹⁾

Algemeene beschouwingen.

Wetboek van Strafrecht.

Het werd wenschelijk geacht om in het wetboek strafbepalingen op te nemen tegen „uitbuiting”. In dit verband werd gewezen op de nieuwe bepaling van het Burgerlijk Wetboek voor Zwitserland: „Mistralische Benützung eines Rechtes findet keinen Rechtsschutz”.

Er werd door een lid aangedrongen op het openen der mogelijkheid van bestraffing van rechtspersonen. Bij het fiscale strafrecht bestaat die reeds. Beboeting van rechtspersonen achtte men zeer goed mogelijk.

Militaire strafrechtspraak.

De wensch werd geuit, dat de Minister in overleg zoude treden met zijnen ambtgenoot van Oorlog en a. i. van Marine aangaande spoedige invoering van het instituut der revisie in de militaire strafrechtspraak, desnoods door middel van een afzonderlijk wetsontwerp.

Enkele leden achtten de vonnissen, door den Krijgsraad gewezen tegen de bedrijvers der onlusten te Assen en te Ede, te zwaar. Zij meenden, dat daarbij niet voldoende rekening is gehouden met de wijze, waarop die onlusten zijn ontstaan.

Strafstelsel.

Er werd aangedrongen op wijziging van ons strafstelsel.

Naar het gevoelen van sommige leden bestaat er eene wanverhouding tusschen de zwaarte der gevangenisstraf en den graad van het misdrijf.

¹⁾ Voor Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en Memorie van Antwoord zie blz. 221 en 230 deel XXII M. R. T.

In het algemeen wordt er in ons land zwaar gestraft. Van de straffen werkt vooral de celstraf zeer deprimeerend; de meeste veroordeelden komen geheel gebroken en moedeloos uit de gevangenis in de maatschappij terug en vervallen daardoor des te eerder tot recidive. Velen plegen zelfmoord. Gaarne zoude men vernemen, welk percentage de zelfmoorden bereiken en welk percentage der gevangenen krankzinnig wordt.

In dit verband werd het systeem van de voorwaardelijke veroordeeling toegejuicht.

Van andere zijde werd van de invoering der lijfstraf verbetering ten opzichte van de recidive verwacht. Men meende, dat het Engelsche strafstelsel veel beter zoude zijn dan het onze. Daar heeft men: 1°. korte celstraf; 2°. werken in eene gemeenschappelijke werkplaats; 3°. werken buiten eene werkplaats.

Gevraagd werd, of de invoering van een dergelijk stelsel in ons land geen overweging verdiende?

Eenige leden herinnerden er aan, dat de Minister, op de vraag, of Zijne Excellentie geneigd was het systeem der celstraf te verbeteren, antwoordde, dat hij het rapport der regenten wilde afwachten. Zij vroegen, of de Minister het uitbrengen van dat rapport niet kon bespoedigen, zoodat binnen eenigen tijd voorstellen betreffende de celstraf konden verwacht worden. Wel is naar hunne meening de celstraf niet meer wat zij dertig jaren geleden was, maar bij langdurige toepassing werkt zij ook nu nog vernietigend en doet zij den mensch vervreemden van den gemeenschapsgeest. De straf moet louterend werken en mag geen pijniging zijn. Daarom moet zij meer in gemeenschap worden ondergaan, waarbij uit den aard der zaak selectie moet worden toegepast. Deze leden hoopten spoedig van de plannen van den Minister hieromtrent te hooren, vooral omdat zij overtuigd waren, dat deze Minister wel het goede wil.

Hieraan werd door anderen de opmerking toegevoegd, dat het niet mogelijk zal zijn bedoelde verbeteringen aan te brengen zonder het doen van uitgaven. Om in deze iets te bereiken, zal men het tegenwoordig gevolgde stelsel, om geen gelden uit te trekken voor nieuwe doeleinden, moeten prijsgeven.

Er werd op een onlangs voorgekomen geval gewezen, waarin een officier van justitie tegen een zakkenroller 4 jaren gevangenisstraf eischte, o.a. op grond, dat de celstraf zeer dragelijk en daarom deze straf niet te lang was. Op deze wijze wordt de verzachting der celstraf misbruikt om de straf te verlengen en doet men weer te niet, wat de Volksvertegenwoordiging heeft tot stand gebracht. Zij vroegen het oordeel van den Minister over deze uitlating van een vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie.

Opnieuw sprak een lid den wensch uit naar invoering van de rechtspraak naar analogie, met opoffering van het volgens hem geheel verouderde dogma: „nulla poena, sine lege” (geen straf zonder wetsbepaling).

Bestrijding van woeker.

Eene speciale wet tot bestrijding van den woeker werd door een lid niet noodig geacht. Onze meeste crisiswetten zijn woekerwetten geweest, maar bestemd voor abnormale tijden. Hij meende, dat met de bestaande bepalingen reeds veel tegen woeker is te doen. Is er een accept afgegeven, dan moest altijd het bewijs zijn toegelaten, dat er zonder goede schuldorzaak is geaccepteerd, ook buiten het geval van bedrog.

Bescherming van titels, enz.

Een lid wees op de onlangs in Engeland tot stand gekomen wet tot bescherming van titels, leuzen, insignes, uniformen, diploma's enz. van vereenigingen. Dit verdiende te worden nagevolgd, met het oog op de ook ten onzent op dit stuk veel voorkomende deloyale concurrentie.

Gebruik van vuurwapenen.

De opmerking werd gemaakt, dat de politie dikwerf overijld en lichtvaardig gebruik maakt van vuurwapens; als voorbeelden werden genoemd het doodschieten in Rotterdam van eenen onschuldige en van een rechercheur onlangs in Leiden. In Amsterdam heeft bij de staking van taxi-chauffeurs de politie geschoten op eenen staker, enkel omdat deze niet wilde blijven staan. De leden, die deze opmerking maakten, vroegen, of er voor de politie instructies bestaan nopens het gebruik van vuurwapenen en zoo ja, of de Minister die aan de Kamer wil mededeelen; zoo neen, of de Minister niet kan zorg dragen, dat aan lichtvaardig gebruik maken van schietwapens door de politie een einde worde gemaakt.

Ook de kommiezen schieten te vaak naar het oordeel dezer leden. Tot het doen stilstaan van automobielen met smokkelwaar zagen zij een beter middel in het plaatsen van afsluitboomen aan de grenzen.

Politieke misdrijven.

Er werd opgekomen tegen de herleving van het denkbeeld om ten opzichte van de toepassing der opgelegde straf de daders van politieke misdrijven anders te behandelen dan andere veroordeelden. Wie een misdrijf pleegt met een politiek doel, is, naar de meening van het lid, dat deze zaak ter sprake bracht, een gewoon misdadiger. Ware het anders, dan zoude iedere misdadiger een politiek doel kunnen voorwenden ter verkrijging van verzachting van zijne straf. De rechter kan nu reeds, daartoe termen vindende, bij de bepaling der straf, met de motieven van den misdadiger rekening houden. Verder te gaan, achtte men onnoodig.

In de Memorie van Antwoord worden bovenstaande onderwerpen als volgt beantwoord:

Wetboek van Strafrecht.

Hetgeen in de eerste plaats onder deze paragraaf wenschelijk wordt geacht is den ondergeteekende niet geheel duidelijk geworden. Met name schijnt de verwijzing naar een bepaling van het Zwitsersch Burgerlijk Wetboek, welke bepaling slechts leert, dat daar te lande de gewraakte handelingen *burgerrechtelijk* niet worden erkend, den drang naar een *straf*bepaling moeilijk te kunnen dragen. De ondergeteekende moge daarom volstaan met de opmerking, dat het zeer de vraag is, of niet ook reeds ten onzent „misbruik van recht” in den zin van chicaneus of zelfs enkel onredelijk gebruik van een door het privaatrecht overigens gegeven bevoegdheid burgerrechtelijk wordt gewraakt. Vg. artt. 1374, lid 3, 1375 Burgerlijk Wetboek, art. 25, lid 3, Auteurswet; arrest van den Hoogen Raad van 6 Dec. 1923, *W.* n°. 11190, *N. J.* 1924 136; vonnissen rechtbank Rotterdam 15 Maart 1909, *W.* 8957, 18 Oct. 1920, *W.* 10683; rechtbank Amsterdam 24 Dec. 1920, *W.* 10677; rechtbank Rotterdam 28 April 1924, *W.* 11217, *N. J.* 1924, 1171 (2 vonnissen; Suyling Burgerlijk Recht I, 1920, blz. 207 vlg.; II. 1925, blz. 167, 207, 279 vlg., 363.

De quaestie van bestraffing van rechtspersonen raakt de grondbeginselen van het strafrecht. Indien gestraft wordt op grond van individueel zedelijke schuld bij den wetsovertreder, is bestraffing van rechtspersonen niet mogelijk. Overigens beweegt zich onze wetgeving ook niet in de richting van bestraffing van rechtspersonen. Het, voorzoover bekend, eenige niet-fiscale strafrechtsartikel, hetwelk zoodanige bestraffing kende, art. 6, lid 2, van de Statistiekwet 1916 (*Staatsblad* n°. 175), is bij de wet van 31 Dec. 1920 (*Staatsblad* n°. 977), zij het om niet-principieele redenen, geschrapt.

Militaire strafrechtspraak.

Al is van bepaalde noodzaak in den loop der jaren niet gebleken, zoo is toch de revisie een instituut, hetwelk ook in de militaire jurisdictie zijn plaats moet hebben. Waar een algeheele herziening der militaire strafrechtspraak niet in het naaste verschieft ligt, zal de ondergeteekende afzonderlijke terhandneming overwegen.

Het bepalen van de zwaarte der op te leggen straffen, in verband met eventueel verzachtende of verzwarende omstandigheden, waaronder feiten gepleegd zijn, is uiteraard aan den betrokken rechter voorbehouden; het kan niet op den weg van den ondergeteekende liggen zich daarover uit te spreken.

Strafstelsel.

Dat ons strafstelsel bij voortduring de aandacht verdient, is ook het oordeel van den ondergeteekende. Met moet echter niet voorbijzien, dat in de latere jaren reeds allerlei verbeteringen zijn aangebracht. Behalve aan het systeem der voorwaardelijke veroordeeling, ook in het Voorloopig Verslag genoemd, en aan de nieuwe z.g. geldboetewet, moge worden herinnerd aan het systeem van afwijkingen door Minister Heemskerk ingevoerd en aan de omstandigheid, dat te Veenhuizen, bij wijze van proef, een speciale „openluchtgevangenis” is ingericht. Andere maatregelen zijn voorts deels in uitvoering, deels in voorbereiding. De invoering der Psychopathenwetten hoopt de ondergeteekende tot stand te brengen; de mogelijkheid van een jeugdgevangenis wordt door hem overwogen, evenals de wenschelijkheid van invoering ook hier te lande van het Engelsche instituut der „preventive detention”, teneinde de beveiliging der maatschappij tegen de criminaliteit van beroeps- en gewoonte-misdadigers tot haar recht te brengen, voorzover deze als gevolg van de toepassing van straf niet wordt bereikt.

Ook voor de schaduwzijden van de celstraf, met name bij toepassing van langeren duur, is de ondergeteekende niet blind. Het oordeel daarover in het Voorloopig Verslag geveld en waarin eenige weerklank schijnt te worden gevonden van de mateloze critiek, die vooral ook weder in den laatsten tijd in verschillende publicaties viel te beluisteren, kan hij echter niet onderschrijven. Dat zelfmoord in eenigszins beteekenende frequentie zou optreden is dan ook niet juist. Integendeel, als men nagaat, dat in de jaren 1923 tot en met 1926 in alle Nederlandsche strafgevangenissen tezamen slechts twee gevallen van zelfmoord, alsmede één poging tot zelfmoord, voorkwamen, vindt men een percentage (0,009 pct.), hetwelk bij vergelijking met het algemeene percentage, eer tot de stelling moet leiden, dat het regiem in de gevangenissen in vrij aanzienlijke mate voor zelfmoord behoedt. Ook het cijfer der krankzinnigverklaringen (0,214 pct.) vertoont geen afwijking van betekenis.

Wederinvoering der lijfstraffen schijnt in strijd met den gang der rechtsontwikkeling. Voor de bezwaren tegen dit soort straffen worde verwezen naar van Hamel-van Dijk, *Nederlandsch Strafrecht*, 4de druk, 1927, bladz. 456.

Zou dus de ondergeteekende in zoover met het Engelsche strafstelsel, dat nog lijfstraffen kent, niet willen medegaan, zoo erkent hij, blijkens het bovenstaande, gaarne, dat dit stelsel in menig opzicht groote verdiensten heeft. Het Engelsche recht kent een uitgebreide psychopathen-wetgeving, voorts jeugdgevangenissen (Borstal-Institutions) en bijzondere maatregelen tot langdurige eliminering uit de maatschappij van gevaarlijke beroeps- en gewoontemisdadigers. Ongetwijfeld zal bij de verdere herziening van ons strafstelsel met deze Engelsche instituten worden rekening gehou-

den. Intusschen moet men de gevaren van gemeenschappelijke straffen niet onderschatten en zal het bij de herziening van ons strafstelsel een eigen probleem zijn die gevaren tot een minimum te reduceeren.

Als met het ter sprake gebrachte geval, dat een officier van justitie tegen een zakkenroller 4 jaren gevangenisstraf geëischt zou hebben, o.a. op grond dat de celstraf zeer dragelijk en daarom deze straf niet te lang zou zijn, bedoeld wordt op een onlangs te Amsterdam voorgekomen geval, is de bedoeling van het door den betrokken parketambtenaar gesprokene in het Voorloopig Verslag niet juist geïdentificeerd. Het was deze allermintst er om te doen om, nu de celstraf in den laatsten tijd is verzacht, bij de rechtbank aan te dringen op verlenging daarvan om daardoor te niet te doen wat die straf qua straf aan intrinsieke kracht verloren heeft, maar de bedoeling is geen andere geweest dan stelling te nemen tegen uitingen als voorkomen in schrifturen en platen, in den laatsten tijd verschenen (en waarop de ondergeteekende ook zelf hiervoren reeds wees), waarin de cel een hel wordt genoemd, de celstraf de verschrikkelijkste maatregel der barbaarschheid wordt geheeten, het wordt voorgesteld alsof de cellulair opgeslotene tot krankzinnigheid is gedoemd enz. Om tegen dergelijke onware, tendentieuze uitingen in woord en beeld, te reageeren, heeft de betrokken ambtenaar zich aldus uitgelaten.

Naar het oordeel van den ondergeteekende dwingt het belang der rechtszekerheid het beginsel: „nulla poena, sine lege” (geen straf zonder wetsbepaling) te handhaven.

Bestrijding van woeker.

Uit hetgeen de ondergeteekende bij de behandeling van deze begrooting in de Tweede Kamer heeft gezegd (*Handelingen* blz. 821 vlg.), in aansluiting aan hetgeen hij op blz. 6 en 7 van zijne Memorie van Antwoord had geschreven, blijkt, dat ook hij van oordeel is, dat ook zonder eene woekerwet reeds veel tegen den woeker is te doen. Wat de quaestie van het accept betreft: de belangen van den derde te goeder trouw, die niet wist of moest begrijpen, dat aan het accept een woekercontract ten grondslag lag, mogen niet worden verwaarloosd.

Bescherming van titels, enz.

De bedoelde Engelsche wet trok reeds de aandacht van den ondergeteekende. Zij was hem aanleiding te overwegen, of ook voor ons land de totstandkoming van een algemeene wettelijke bescherming van namen, titels, onderscheidingsteekenen enz., toekomend aan vereenigingen buiten het terrein van handel en industrie, aanbeveling zou verdienen. Voorshands zou hij geneigd zijn deze vraag in ontkennenden zin te beantwoorden.

Reeds thans bezit onze strafwetgeving een artikel tot regeling van deze materie: art. 435*bis* van het Wetboek van Strafrecht. Krachtens dit artikel is strafbaar wie, zonder daartoe gerechtigd te zijn, gebruik maakt van een naam of van een onderscheidings-teeken, waarvan het gebruik krachtens wettelijk voorschrift uitsluitend aan eenige vereeniging of aan het personeel van eenige vereeniging is toegekend. Elk Departement kan dus reeds thans ten aanzien van vereenigingen, die tot de werkingsfeer van het Departement behooren en voor bescherming schijnen in aanmerking te komen, de totstandkoming van een wet bevorderen, waarbij naam en onderscheidings-teekenen uitsluitend aan die vereenigingen worden toegekend en daarmee die vereenigingen bescherming wordt verleend.

Verder behoeft naar het aanvankelijk oordeel van den ondergeteekende niet te worden gegaan. Een algemeene wet, analoog aan de Merkenwet, doch thans voor het terrein, hetwelk valt buiten het gebied van handel en industrie, zou toevoeging van een nieuwe ingewikkelde regeling beteekenen aan onze toch reeds omvangrijke wetgeving. Een algemeene wet, waarbij de Kroon, op de basis van artikel 435*bis* Wetboek van Strafrecht, zich het recht voorbehoudt uitsluitend gebruik van eenigen naam of enig onderscheidings-teeken aan een bepaalde vereeniging of aan het personeel van een bepaalde vereeniging bij eenvoudig besluit toe te kennen, schijnt evenmin gewenscht. Zij zou de Kroon practisch noodzaken onder de talloze aanvragende vereenigingen een keuze toe te passen, waardoor eenerzijds de omvang der administratie weer zou toenemen, anderzijds de vraag naar voren zou komen, in hoeverre voor de vereenigingen, aan welke de Kroon een uitsluitend recht toekent, de door het doen der keuze onwillekeurig gevestigde verantwoordelijkheid kan worden aanvaard.

Gebruik van vuurwapenen.

De opmerking, dat de politie dikwerf overijld en lichtvaardig gebruik maakt van vuurwapenen, zoude de ondergeteekende in haar algemeenheid zeker niet gaarne onderschrijven. Althans wordt in de bestaande voorschriften dit punt met groote zorg geregeld. Met betrekking tot dit laatste zij medegedeeld, dat zoowel voor de Rijksveldwacht (bezoldigd en onbezoldigd), als voor de Koninklijke Maréchaussée, in wezen nagenoeg gelijklopende instructies bestaan nopens het gebruik van wapenen en vuurwapenen, wat laatstgenoemd corps betreft aldus (art. 184 van de dienstvoorschriften):

„Behalve tot het uitvoeren van een desbetreffend ambtelijk bevel, „gegeven door een militairen meerdere of door het daartoe bevoegde „gezag, maakt de Maréchaussée gebruik van de wapenen:

- „a. tot noodzakelijke verdediging van eigen of eens anders lijf
- „tegen oogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding;
- „b. na overluidе, vruchteloos gebleven waarschuwing:

„tot het vervullen van eene taak die bij wettelijk voorschrift aan de Maréchaussée is opgedragen, indien het bijzondere gewicht van het te bereiken doel zulks noodzakelijk maakt en daarvoor op het oogenblik van geen andere middelen kan worden gebruik gemaakt.

„Bij het gebruik der wapenen moet met de meest mogelijke verschooning worden te werk gegaan.

„Indien de Maréchaussée van de wapenen heeft gebruik gemaakt, moet daarvan spoedig aan den districtscommandant worden gerapporteerd, zoo mogelijk al dadelijk met den uitslag van het dienst aangaande onmiddellijk door den brigade-commandant ingestelde onderzoek.

„Voor zoover het voorgevallene er aanleiding toe geeft, stelt de districtscommandant spoedig een nader onderzoek ter zake in, mede om te kunnen constateeren, dat strafbaarheid van dengene, die van de wapenen gebruik maakte, is uitgesloten (Wetboek van Strafrecht, artt. 41, 42, 43).

„Omtrent een en ander wordt door den divisie-commandant gerapporteerd.”

Uiteraard was het den ondergeteekende niet mogelijk in korten tijd de voor de gemeentepolitie in iedere gemeente des lands eventueel bestaande instructies op te vragen. Uit een summier onderzoek is intusschen gebleken, dat in de grootste en grootere gemeenten, waaronder de in het Voorloopig Verslag genoemde gemeenten, voorschriften omtrent het gebruik van vuurwapenen door de politie zijn gegeven, welke voorschriften in den geest van bovengeciteerde instructie zijn gesteld.

Voor de gemeente-politicambtenaren, die tevens onbezoldigd Rijksveldwachter zijn, geldt voorts in ieder geval de ter zake voor de onbezoldigde Rijksveldwacht gegeven instructie.

Omtrent het gebruik van vuurwapenen door douane-ambtenaren staan den ondergeteekende geen gegevens voor een juiste beoordeeling ter beschikking. Het ter zake opgemerkte zal hij onder de aandacht van den Minister van Financiën brengen.

Politieke misdrijven.

Het voor de gevangenen ingevoerde systeem van afwijkingen, hetwelk ook den ondergeteekende een rechtvaardige en noodzakelijke aanvulling toeschijnt van het anders te gelijkmatig, en daardoor te ongelijk drukkend, gevangenisstelsel, beteekent individualiseering van de straf, in den zin van eenige aanpassing daarvan aan de individueele persoonlijkheid. Uiteraard zal dit stelsel onder omstandigheden ook den politieken misdadigers ten goede kunnen komen. Voor hen een uitzondering te maken komt den ondergeteekende niet juist voor en ligt ook vermoedelijk niet in de bedoeling van de leden, die dit punt ter sprake hebben gebracht.

Artikel 28, vierde lid, der Dienstplichtwet in verband met dienstweigering.

De burgemeester der gemeente X. had geweigerd te voldoen aan het verzoek van den burgemeester der gemeente IJ. om zekeren dienstplichtige in het verlofgangersregister te doen inschrijven, aangezien deze onder vrijstelling van den militairen dienst, te werk gesteld was bij een tak van Staatsdienst. Deze weigering steunde op een aanschrijving van den Minister van Oorlog aan den Regiments-Commandant van den dienstplichtige, volgens welke deze geacht moest worden niet meer te behooren tot dat regiment wegens aan hem verleende vrijstelling in zake gewetensbezwaren tegen den militairen dienst.

De burgemeester der gemeente IJ. wendde zich daarop tot den betrokken indeelingsdistricts-commandant, die van oordeel was, dat de inschrijving te X. in het verlofgangersregister wél moest geschieden. De op grond van art. 3 sub *b* der wet van 13 Juli 1923 (Stb. 357) verleende vrijstelling van den militairen dienst moest met betrekking tot de toepassing van de dienstplichtwet geacht worden te steunen op art. 15 punt f.

Daar op grond van art. 28 4e lid van laatstgenoemde wet, een gewoon-dienstplichtige, gedurende den tijd der vrijstelling wordt beschouwd als *buitengewoon* dienstplichtige, moest hij — zoo meende deze autoriteit — als zoodanig worden ingeschreven in het register van buitengewoon dienstplichtigen van de gemeente waar hij woonachtig was. De omstandigheid dat hij geacht moest worden *niet* meer te behooren tot een korps, deed niet ter zake en moest buiten beschouwing blijven.

De burgemeester der gemeente X. berichtte hierop, dat hij zich met de zienswijze van dien Commandant niet kon vereenigen. Op een buitengewoon dienstplichtige rust toch de verplichting, om, in geval van oorlog, oorlogsgevaar enz. werkelijken dienst te vervullen, waarvan hem in tijd van vrede op grond van Artikel 3, laatste lid der wet van 13 Juli 1923 (Stbl. 357) vrijstelling is verleend. Dit kon toch in casu niet de bedoeling zijn.

Aangezien echter de bestaande voorschriften geen regelen omtrent deze aangelegenheid bevatten, achtte Z.E.A. het gewenscht dit geval aan de beslissing van den Minister van Oorlog te onderwerpen.

De Minister heeft daarop het navolgend schrijven verzonden, waarin zijne beslissing is vervat:

„Met de in art. 28, vierde lid der Dienstplichtwet vermelde vrijstelling wordt slechts vrijstelling bedoeld, welke is verleend op grond van genoemde wet. Belanghebbende is echter niet ingevolge een der bepalingen van de Dienstplichtwet, doch met toepassing van de wet betreffende dienstweigering vrijgesteld.

Ten gevolge van de hem krachtens laatstbedoelde wet verleende vrijstelling van den militairen dienst — welke vrijstelling onder

alle omstandigheden onverkort van kracht blijft — staat hij in geen enkele verhouding meer tot den dienstplicht, geregeld in de Dienstplichtwet. Hij moet dan ook *niet* als buitengewoon dienstplichtige in het verlofgangersregister worden ingeschreven.”

(M. v. O. 4 Februari 1927, VIIe Afd., n°. 195 H.)

Aangenomen Wetsontwerp.

Het wetsontwerp tot *wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van en den handel in ontuchtige uitgaven*, heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal in haar zitting van 9 Maart 1927 zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen. (Schriftelijke stukken M. R. T. XXII, blz. 153—160, 270, 271 en 332—336.)

Bladvulling.

De Roode Vlag. Staat van beleg.
 (p. a.)

Daar 's Hage altoos geweest is de zetel van alle oproeren en alsnog doordien aldaar de zoogenaamde Hofplaats geweest is, vervuld met personen de oude zoogenaamde Constitutie toegedaan, zal het noodig zijn dat aldaar de martiale wet steeds blijve voortduren en dus altoos uit een der vensters van het Stadhuis het roode vaandel uitsteeke, tot zolang de nieuwe Regeringsform zal zijn vastgesteld en de algemeene Nationale Vergadering zal goedvinden het roode vaandel te doen intrekken.

.....

Plan volgens hetwelk na de Revolutie de zaaken in de Republiek zullen kunnen bestuurd worden, totdat eene algemeene landsconstitutie zal wezen ingevoerd. Ontworpen te Brussel in den jaare 1789 bij het Committé, bestaande uit de Heeren Baron van Boetzelaer van Asperen, Langerak enz., Mr. D. J. Grave van Hogendorp van Hofwegen, Mr. B. E. Abbema, Mr. J. B. Bicker, Mr. C. van der Hoop Gijsb^s.zn. en andere aanzienlijke uitgewekenen.

Colenbrander, Gedenkstukken I, p. 13 noot 2.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1926—1927 — 261.

Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met eene bepaling tot bestrijding van de z.g. flesschentrekkerij.

Bij Koninklijke boodschap van 15 Januari 1927 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met eene bepaling tot bestrijding van de z.g. flesschentrekkerij wenschelijk is;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

E e n i g a r t i k e l.

Na art. 326 van het Wetboek van Strafrecht wordt een nieuw art. 326a ingelascht, luidende als volgt:

„Hij, die een beroep of eene gewoonte maakt van het koopen van eenig goed met het oogmerk om zich of een ander de beschikking over dat goed zonder betaling te verzekeren, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.”

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Van de zijde van den middenstand is reeds herhaaldelijk betoogd, dat art. 326 (oplichting) van het Wetboek van Strafrecht den neringdoenden voldoende bescherming tegen de z.g. flesschentrekkerij niet geeft. Dat artikel is n.l. alleen toepasselijk, als iemand (met het oogmerk van wederrechtelijke bevoordeeling) een ander door bepaalde bedriegelijke middelen (het aannemen van een valschen naam; van een valsche hoedanigheid; listige kunstgrepen; een samenweefsel van verdichtsels) tot de afgifte van eenig goed beweegt.

De flesschentrekker nu weet zich wel buiten het bereik van het genoemde artikel te houden. Hij bepaalt zich tot het doen van bestellingen, hoogstens gepaard aan een of meer leugens, niet opleverend een samenweefsel van verdichtsels. Dat hij, aldus speculeerend op het streven der neringdoenden om hun cliëntele uit te breiden, dikwijls zijn doel bereikt, daarvoor getuigen o.a. de veelvuldig in de bladen voorkomende waarschuwingen der politie om met bepaalde personen niet in handelsrelaties te treden, alvorens bij haar inlichtingen te hebben ingewonnen. Strafbaar is zijn geschetste handelwijze niet. Wel doet hij zich voor als iemand, die van plan is te betalen, maar dit beteekent nog niet het aannemen eener valsche hoedanigheid in den zin der wet.

De flesschentrekkers maken jaarlijks ettelijke slachtoffers. Het zijn parasieten op den middenstand. Vandaar, dat deze op aanvulling der strafwet op dit stuk aandringt.

Aanvankelijk zat daarbij de gedachte voor, dat het remedie zou zijn te vinden in een verruiming van art. 326 zelf. En dienovereenkomstig werd dan ook bij de z.g. Novelle-ontwerpen op het Wetboek van Strafrecht — ontwerpen, in 1900 en 1904 ingediend respectievelijk onder de toenmalige Ministers van Justitie Cort van der Linden en Loeff — voorgesteld om voormeld artikel aan te vullen met de navolgende middelen: „hetzij door het verzwijgen van een waren naam of eene ware hoedanigheid, hetzij door het wekken van het vermoeden eener niet bestaande credietwaardigheid.” Deze aanvulling was blijkens de Memorie van Toelichting met name gericht tegen de z.g. flesschentrekkerij. Nochtans zou zij, naar de ondergeteekende meent, dit euvel als zoodanig onaangetast hebben gelaten. En wel om deze reden, dat, al kan de flesschentrekker wel eens van een der laatstbedoelde middelen gebruik maken, dit toch voor zijn bedrijf volstrekt niet essentieel is. Zijn bedrijf sluit wèl in het bestellen van goederen — die hij misschien ook wel zou kunnen betalen, al is hij dat niet van plan. Maar het gebruik van bedriegelijke middelen is daarbij, gelijk de ervaring leert, niet noodzakelijk. Dat het enkele bestellen van goederen, die men niet kan betalen, reeds zou opleveren „het wekken van het vermoeden eener niet bestaande *credietwaardigheid*”, moet uiteraard worden ontkend. De Memorie van Toelichting op de ontwerpen-Cort van der Linden

en -Loeff noemt dan ook als voorbeeld van laatstbedoeld bedriegelijk middel: het als plaats van levering noemen de woning van een volkomen solied persoon. Maar een dergelijk middel kan de flesschentrekker weder ontberen. Kortom, de ondergeteekende gelooft niet, dat de z.g. flesschentrekkerij van de destijds voorgestelde aanvulling van art. 326 veel hinder zou hebben ondervonden. Binnen korten tijd zou het bedrijf zich daaraan hebben aangepast. De Novelle-ontwerpen zijn overigens reeds geruimen tijd ingetrokken.

In de latere jaren ging de wensch van den middenstand meer uit naar een strafbepaling tegen opzettelijke wanbetaling, het koopen van goederen met de voorwetenschap die niet te kunnen betalen. Blijkbaar is allengs terecht beseft, dat men van uitbreiding der bedriegelijke middelen van art. 326 niet veel heil kan verwachten. Maar tegen het voorstellen eener strafbepaling tegen het enkele koopen van goederen met bedoelde voorwetenschap had de toenmalige Minister van Justitie Heemskerk bezwaar¹⁾. Naar de meening van den ondergeteekende terecht. Immers zou men daardoor onvoorzichtig verkoopen in de hand werken en alle mogelijke minder goede betalers aan bedreigingen met aangifte en strafvervolgving blootstellen. In de bescherming van den verkoper zou aldus te ver worden gegaan, verder ook dan door het belang der bestrijding van de z.g. flesschentrekkerij wordt gevorderd. Zoo blijkt ook de wensch naar een strafbepaling tegen opzettelijke wanbetaling voor verwezenlijking bezwaarlijk vatbaar en blijft daarmee de vraag naar een doeltreffende en toch niet te ver gaande bestrijding van de z.g. flesschentrekkerij langs strafrechtelijken weg open.

Intusschen heeft de aandrang naar een strafbepaling tegen opzettelijke wanbetaling het voordeel gehad, dat daardoor de blik wat is afgewend van art. 326 Wetboek van Strafrecht. Er is dikwijls beweerd, dat, indien bepaalde bedriegelijke middelen, als bedoeld in dat artikel, niet worden aangewend, doch eenvoudig wordt besteld, verzocht om afgifte, dat dan een neringdoende van normale voorzichtigheid geen bescherming door de strafwet zou behoeven noch e.q. zou verdienen. Hij kan immers eerst inlichtingen inwinnen, zoo wordt betoogd, en als hij die normale voorzichtigheid niet in acht neemt, welnu dan heeft hij het ook aan zich zelf te wijten, als hij gedupeerd wordt. Zorgeloozen en onnadenkenden behoeft de strafwet niet te beschermen.

Het wil den ondergeteekende voorkomen, dat men aldus de zaak wel wat te simplistisch voorstelt. Het is een feit, dat vele neringdoenden een moeilijk bestaan hebben, groote concurrentie ondervinden en mitsdien hoogst ongaarne zich klanten zien ontgaan. Inlichtingen inwinnen kost tijd en de scherpe concurrentie dwingt tot een vlotte behandeling van zaken. Men wil niet de kans loopen

1) Men zie de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende Hoofdstuk IV der Staatsbegroting voor het jaar 1921 (bladz. 5).

een goede nieuwe relatie te verliezen en zich tot een concurrent te zien wenden, kortom, het behoeft in werkelijkheid niet te getuigen van abnormale zorgeloosheid en onnadenkendheid, als de neringdoende het er op waagt en op enkele bestelling — eventueel versterkt door een of meer leugens — goederen afgeeft. Dit behoeft nog niet te getuigen van een zoodanige mate van zorgeloosheid en onnadenkendheid, dat deze op bescherming door de strafwet geen aanspraak zou mogen maken.

Hiermede is intusschen slechts een bezwaar tegen eventueele strafbaarstelling der z.g. flesschentrekkerij teruggewezen, doch tegenover de bovenvermelde bezwaren nog niet de vraag opgelost, in hoeverre ten deze voor strafrechtelijk ingrijpen grond kan zijn. Daarvoor moet men naar het oordeel van den ondergeteekende zich rekenschap geven, dat de z.g. flesschentrekkerij bestaat in het bij wijze van beroep of gewoonte koopen van goederen met het oogmerk die niet te betalen. Er bestaat in de maatschappij een groep van personen, die er hun beroep of een gewoonte van maken om goederen te koopen met het oogmerk om zich of een ander de beschikking daarover zonder betaling te verzekeren. Er bestaat m.a.w. een gilde van flesschentrekkers, een gilde, dat een voortdurend gevaar voor den middenstand oplevert, dat leeft van dit soort van bedrog en er dientengevolge aldoor op uit is de meest vindingrijke methoden om anderen te dupeeren te bedenken en in toepassing te brengen.

Tegen de praktijken van dit gilde acht de ondergeteekende strafrechtelijk optreden geboden.

Mitsdien heeft hij de indiening van dit wetsontwerp bevorderd, dat nu verder weinig toelichting schijnt te behoeven. De opzettelijke wanbetaling als zoodanig, het enkel koopen op crediet, wanneer men weet niet in staat te zijn het verkregen goed te betalen, wordt door de ontworpen strafbepaling niet getroffen. Deze bepaling wil den volgens art. 326 Wetboek van Strafrecht niet strafbaren flesschentrekker treffen en getracht is dan ook in het voorgestelde art. 326a diens bedrijf te typeeren.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

VRAGENBUS.

Bevel tot inarreststelling.

Men stelt ons van geachte zijde onderstaande vragen:

1°. In hoeverre mag een meerdere, bedoeld in de artt. 4 en 5 R. L. aan de bevoegdheid om iemand „arrest aan te zeggen” de bevoegdheid ontleenen om iemand ook „in arrest te zetten”, e.q. om aan anderen te bevelen iemand „in arrest te stellen”?

2°. Indien vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, vloeit daaruit dan niet logisch voort, dat iedere meerdere — zelfs iedere korporaal — krachtens de wet van 21 Juli 1890 (Stbl. n°. 127) tevens bevoegd is om ter arrestatie van een mindere — b.v. een deserteur — last te geven om tegen den wil van den bewoner binnen te treden, in een woning, waarin die mindere zich bevindt of verondersteld wordt zich te bevinden?

Wij kunnen begrijpen, dat de bewoordingen der artikelen 4 en 5 R. L. den steller tot diens eerste vraag brachten, doch wij twijfelen niet om deze bevestigend te beantwoorden.

Wanneer toch de meerdere uitsluitend tot het aanzeggen van arrest bevoegd was en tot niets meer, zou deze bevoegdheid niet anders zijn dan een bloot bevel, waaraan hij verder geen kracht kon bijzetten en waardoor zijn prestige tegenover den mindere danig te lijden zou hebben. Immers, wanneer hij een mindere arrest aanzegt, en deze mindere weigert om zich al dan niet onder zijn geleide in arrest te begeven, zou hij daar machteloos tegenover staan. Men mag niet aannemen, dat dit de bedoeling van den wetgever zou zijn geweest.

Iedere meerdere heeft o.i. bij zijne bevoegdheid, hem bij de artt. 4 en 5 R. L. verleend, tevens het recht na dat arrest aangezegd te hebben, den mindere in arrest te zetten, of om aan anderen te bevelen hem in arrest te stellen.

Wat ons antwoord op de tweede vraag betreft, zij het navolgende opgemerkt:

Volgens de thans niet meer voor burgerlijke strafzaken geldende Wet van 21 Juli 1890 (Stbl. n°. 127) kan inderdaad tot eene bij de wet bevolen of toegelaten vrijheidsbeneming de tot aanhouding bevoegde openbare macht tegen den wil van den bewoner binnentreden in eene woning, waarin de te vatten persoon zich bevindt of verondersteld wordt zich te bevinden op vertoon van een schriftelijken bijzonderen last, hetzij van de macht, die het bevel of de machtiging tot

vrijheidsbeneming heeft gegeven, hetzij van die, op wier bevel de tenuitvoerlegging daarvan geschiedt, of van den ambtenaar die deze vervangt.

Nergens echter blijkt dat de macht van elken meerdere uit de artt. 4 en 5 R. L. aan dezelfde personen is toevertrouwd als de veel verder strekkende macht tot het binnentreden van woningen tegen den wil der bewoners. Wie laatstbedoelde macht bezit zegt de wet van 1890 niet uitdrukkelijk. Deze vraag moet dus door wetenschap en praktijk worden beantwoord. Wij zouden meenen, dat zij zeker *niet* toekomt aan iederen korporaal. Om na te gaan, aan wie die macht wel toekomt, moet men alleen te rade gaan met de wet van 1890, zooals die bij de Invoeringswet Strafvordering laatstelijk is gewijzigd. Art. 3 daarvan onderscheidt twee gevallen.

Het eerste, bij ontdekking van een strafbaar feit op heeterdaad, geeft de bewuste macht aan den betrokken ambtenaar van het openbaar ministerie of hulp-officier van justitie; door de omstandigheid dat de wet van 1890 niet meer geldt voor burgerlijke strafzaken en de openbare aanklagers uit het militaire strafproces vóór de verwijzing van de zaak naar den krijgsvaad — behalve in het zeldzame geval van art. 292 R. L. en art. 243 R. Z. — daarmede geen bemoeienis hebben, kan dit geval verder buiten beschouwing blijven. Slechts valt hieruit vast te houden de opvatting van den wetgever om dergelijke macht in handen te geven van daartoe alleszins bevoegd geachte opsporingsambtenaren: hulp-officieren van justitie waren toch de in het oude Wetboek van Strafvordering in art. 8, 2°—5°, genoemde ambtenaren, te weten: de officieren en onder-officieren der maréchaussée, directeuren en commissarissen van politie, waterschouten, burgemeesters en kantonrechters.

Het tweede geval, dat overigens en dus voor het militaire strafproces steeds van toepassing is, geeft de macht tot het binnentreden in eene woning aan de autoriteit, die het bevel of de machtiging tot vrijheidsbeneming heeft gegeven of op wier bevel de tenuitvoerlegging daarvan geschiedt. Deze omschrijving duidt niet op den eersten den besten korporaal. Men moet hier niet denken aan het geval dat arrest aangezegd wordt en inarrestneming buiten eene woning mogelijk is, doch aan het geval dat arrestaanzegging niet is geschied of niet is opgevolgd. De justiciabele is dus in vrijheid doch bevindt zich in eene particuliere woning, waar men den eersten den besten meerdere van art. 4 of 5 R. L. niet wil toelaten. Art. 7 R. L. lijkt nu toepasselijk omdat volgens dit artikel de „Commanderende Officier” kan bepalen, dat de verdachte in arrest zal worden gesteld. Hier zetelt dus o.i. ook de macht, die het bevel tot binnentreding in eene woning tegen den wil des bewoners mag geven. De korporaal, aan wien de steller der vraag wellicht gedacht heeft, zou dan alleen een rol *kunnen* vervullen, als vervanger van den ambtenaar aan wien de tenuitvoerlegging van het bevel is opgedragen (slot van art. 3 sub 2° der Wet van 1890). Hoewel in de praktijk zich nimmer een geval heeft voorgedaan als de geachte

vragers ons voorlegt, toch is het geval wel denkbaar, dat een onder-officier bovenbedoelde macht bezit.

Wanneer b.v. een onderofficier optreedt als detachementscommandant en de eenige militaire autoriteit ter plaatse is, die dus ook *geheel den dienst regelt*, door het detachement te verrichten, dan is er o.i. geen enkel bezwaar, dat die meerdere aan onder zijne bevelen dienende militairen opdraagt, b.v. een deserteur te arresteren, en wanneer die deserteur zich in eene woning mocht bevinden, een lastgeving af te geven tot het binnentreden van die woning, wanneer de toegang daartoe door den bewoner zou worden geweigerd.

Nadat wij het vorenstaande op schrift gesteld hadden, viel onze aandacht op de Ministerieele Beschikking van 8 October 1915, 1e Afd. No. 1455 (Legerorders 1915. Deel A, No. 103)¹⁾, welke beschikking ten doel heeft, de toepassing van de Wet van 21 Juli 1890 (Stbl. No. 127) te regelen.

Het is ons niet duidelijk op welke gronden de toenmalige Minister van Oorlog deze beschikking in het leven heeft geroepen, die ten slotte niets anders is dan een „onder-onsjé”, waarop een meerdere, die *volgens de wet* zijne bevoegdheid te buiten gaat, zich nimmer kan beroepen.

Uit welke *wettelijke* bepaling vloeit voort, dat de last afgegeven tot het binnentreden in eene woning tegen den wil van den bewoner voorafgegaan moet worden door een schriftelijke oproeping, houdende bevel aan hem wien de krijgstuchtelijke straf of het arrest geldt, om zich tot het ondergaan van de straf of van het arrest op een daarbij aan te geven plaats en tijd aan te melden onder mededeeling, dat hij bij niet-verschijning zal worden gehaald en nadat die aangegeven tijd is verstreken?

Ook geeft deze beschikking niet aan, wie onder de macht, die de bij artikel 3, 2° der Wet van 21 Juli 1890 bedoelde last verstrekt, moet worden verstaan.

Dergelijke Ministerieele Beschikkingen zouden beter achterwege kunnen blijven.

1) M. R. T. Deel XI, bladz. 226.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De militaire ongeregeldheden te Ede en Assen.

door

D. B. A. FRANKEN,

Officier van Administratie der 1e klasse K. M.

Op blz. 440 en vlg. zijn afgedrukt de rechterlijke uitspraken betrekking hebbende op de militaire ongeregeldheden te Ede en te Assen. Na het opstel op blz. 107 en vlg., waarin naar aanleiding van de gepleegde relletjes de in het Wetboek van Militair Srafrecht voorkomende collectieve misdrijven tegen de ondergeschiktheid aan een juridische beschouwing werden onderworpen, zou er geen aanleiding meer zijn om nog eens op deze gebeurtenissen terug te komen, ware het niet, dat het gebeurde ook stof te over levert voor beschouwingen op het terrein der collectieve psychologie. Immers, we hebben hier belangrijk feitenmateriaal, hetwelk in aanmerking komt voor toetsing aan de verschijnselen van het groepsleven, voor welke verschijnselen — naar veler meening — andere psychologische wetten gelden dan voor die, welke de zielkunde bij haar onderzoek der bewustzijnsverschijnselen van de individuen gevonden heeft. Niet dat bovenbedoelde relletjes ons nu eclatante voorbeelden geven van buitensporige misdadigheid en gruwzaamheid dan wel van daden van bovenmenschenliken moed en zelfopoffering, veelal kenmerkend voor een groep in actie, maar het moet in het militaire toch als een verbluffend verschijnsel gelden, dat militairen, de banden der tucht verbrekend, zoodanig over de schreef gaan dat zij gehoorzaamheidsplicht opzeggen en den eerbied, aan de superieuren verschuldigd, vergeten. Zulks verwondert te meer, daar ernstige overwegende redenen, die de ongeregeldheden als noodzakelijk en onvermijdelijk zouden kunnen verklaren, schijnen te ontbreken. Ja integendeel is gebleken, dat de militaire autoriteiten bij gelegenheid van de herhalingsoefeningen al het mogelijke hebben gedaan om het den dienstplichtigen in en buiten den dienst aangenaam te maken.

De wetenschap der collectieve psychologie heeft haar ontstaan vooral te danken aan het terecht vermaard geworden boek: „De Menigte als Misdadigster” van Scipio Sighele.

Sighele geeft in dat boek de resultaten van een studie van het eigenaardige feit, dat een enkeling, die wordt opgenomen in een

psychologische massa heel anders voelt, denkt en handelt dan van hem op grond van zijn psychische gesteldheid te verwachten was. Hij beschrijft ons en illustreert met merkwaardige voorbeelden de psyche van de massa.

De massa is impulsief, ongedurig en prikkelbaar. De impulsen, waaraan de massa gehoorzaamt kunnen edel of laag, heldhaftig of laf zijn al naar gelang der omstandigheden, maar ze bezitten voor de massa direct een dergelijke intensiviteit, dat noch het persoonlijke noch de drang naar zelfbehoud waarde heeft. Dingen, die ze op het eene oogenblik hartstochtelijk begeert, verschopt ze even later; ze heeft het gevoel dat haar alles mogelijk is. De massa is zeer gemakkelijk te beïnvloeden en lichtgeloovig, daar kritiek haar ontbreekt, zoodat het meest onwaarschijnlijke voor haar een onomstootelijke waarheid wordt. Twijfel of onzekerheid bestaat niet. Zij gaat direct tot uitersten over. Een uitgesproken vermoeden gelanceerd in een groep wordt zekere werkelijkheid, een spoor van antipathie, wilde haat. Haar kortzichtigheid maakt haar onverdraagzaam. Ze laat zich slechts terugdringen door brute kracht, terwijl goedheid, die voor haar zwakte beteekent, slechts weinig invloed op haar vermag uit te oefenen.

Deze door de ruwe ervaring reeds geconstateerde verschijnselen zijn goed geobserveerd en wij vonden na ze getoetst te hebben aan de gebeurtenissen, waarmede we ons hier bezighouden, velen ervan terug. Immers uit de verklaringen van beklagden en getuigen blijkt maar al te zeer, hoe grenzenloos lichtgeloovig de samenrotting was. Zelfs mensen, die van niets wisten, zoo van passagieren in de kazerne terugkeerden, geloofden aanstonds het praatje dat twee militairen in arrest waren gesteld en, zonder eenige kritiek, dat zulks ten onrechte was gebeurd; zij werden daarover „razend”, begeerden hartstochtelijk dat de gearresteerden uit het arrest zouden worden ontslagen, en gingen tot verwezenlijking van dien onmogelijken eisch over. Goede woorden van de zijde der officieren baatten niet, integendeel men werd drier, aggressief en trachtte die officieren den gang uit te drukken, totdat een schot weerklonk, waarop de samenrotting uiteenspatte en de soldaten naar hun kamers vluchtten. Slechts deze krachtige houding van de officieren en het kloek optreden van de politietroepen daarna maakten indruk, zoodat de soldaten bij de arrestatie van Ks. niet te bewegen waren een hand voor diens bevrijding uit te steken, niettegenstaande diens opruiende aansporingen daartoe.

Tot zoover de feiten, welke de verschijnselen der groep demonstreerden. Zijn die verschijnselen nu een gevolg van een bijzondere collectieve psyche, welke andere wetten, geheel afwijkende van die der individueele psychologie, manifesteert?

Scipio Sighele en na hem vele andere onderzoekers op het gebied der Sociologie, die vooral de verschijnselen der massa hebben onderzocht en bestudeerd, beantwoorden die vraag bevestigend. Maar de jongste onderzoekingen op dit gebied geven grond voor de veronder-

stelling, dat de hypothese van de anders gearde collectieve psyche, die op het eerste gezicht al vreemd scheen, omdat de gedragingen der massa toch altijd worden volvoerd door de individueele menschen, niet wel aanvaardbaar is, doch dat de wetten van het groepsleven onder reeds bekende wetten van de individueele psychologie zijn te brengen.

Nu heeft het al direct getroffen, dat er verschillende soorten van collectiviteiten bestaan; ook Sighele stelde zijn hypothese alleen voor de groep *zonder organisch verband*, de eigenlijke massa als zoodanig.

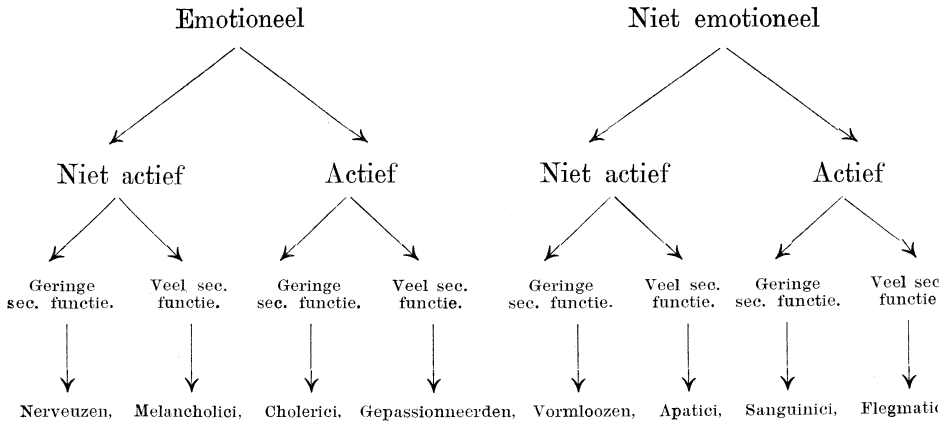
Tegenwoordig deelt men de groepen dan ook in naar twee criteria n.l. in de geordende en ongeordende en in de plaatselijke bijeenzijnde en de plaatselijk niet bijeenzijnde, waardoor we vier groepen krijgen.

We willen niet afdwalen tot een bijzonder onderzoek van elk dier vier groepen, maar bepalen ons tot dat der ongeordende plaatselijk-bijeenzijnde groep, de willekeurige menigte, hoewel ook het onderzoek der geordende plaatselijk-bijeenzijnde groep, waartoe o.a. het leger behoort, voor de krijgswetenschap zeer belangwekkend is.

De onderzoekers die nu die anders gearde collectieve psyche trachten te verklaren, werken vooral met het begrip suggestie, onder welk begrip dan ook de imitatie is begrepen. Dit laatste is eigenlijk een gevolg van suggestie. Suggestie is het opdringen van een bepaalde voorstelling aan een ander, het voetstoots doen aanvaarden van de voorstelling door dien ander, zoodat deze de voorstelling ongecontroleerd aanvaardt. Het bewustzijn van dien ander is dus inactief. De gesuggereerde voorstelling wekt noch herinneringen, noch combinaties, noch critiek, noch conclusies op. Het verstand neemt aan het aanvaarden der voorstelling geen deel.

Nu is het begrip suggestie ook bij de individueele psychologie zeer bekend. Immers suggestibiliteit vormt een voorname eigenschap van verschillende karaktertypen, welke de moderne psychologie kent n.l. die van menschen met vernauwd bewustzijn. De moderne psychologie toch onderscheidt de karakters naar verschillende criteria n.l. de emotionaliteit, de activiteit en de secundaire functie. De emotionaliteit is het vermogen, dat bij een zwakken indruk reeds spoedig een levendige voorstelling te voorschijn roept. De activiteit is de vatbaarheid om onder invloed van het door de voorstelling gevormde motief vlug tot handelen over te gaan. De secundaire functie is de vatbaarheid voor de nawerking van voorstellingen, die reeds naar het onbewuste zijn afgevoerd; de voorstellingen blijven dus a. h. w. bewaard en oefenen onder bepaalde omstandigheden weer invloed op het bewustzijn uit, hetzij doordat ze weer als zelfstandige voorstellingen — zij het ook verzwakt — in het bewustzijn worden teruggedrongen, hetzij dat ze bewuste voorstellingen komen versterken.

Naar deze drie criteria onderscheidt men acht karaktertypen, schematisch voorgesteld als volgt:

We willen een oogenblik stilstaan bij het type der nerveuzen. Zooals uit bovenstaand schema al duidelijk voortvloeit, behooren hiertoe de menschen met een vernauwd bewustzijn. Immers het bewustzijn reageert op alle en de meest uiteenloopende indrukken, die niet vlug genoeg verwerkt kunnen worden tot een handeling, terwijl voor nawerking van reeds afgevloeide voorstellingen geen plaats is. De kenmerkende eigenschappen van menschen, behoorende tot het nerveuze type, zijn dan ook: wispelturig, onverdraagzaam, leugenachtig, weinig punctueel, weinig zin voor critiek, lichtgeloovig, flappen er alles uit, veelzijdig, weinig diepe denkers, leiden een leven van den dag, gemakkelijk in den omgang, welsprekend, zin voor symboliek en in hooge mate vatbaar voor suggestie.

Men leert de handelingen van dat type — veel verbreid onder het Russische volk — goed kennen uit de boeken van Dostojewski. Die menschen die, zonder eenigen merkbaren overgang, van liefde tot haat vervallen om daarna het voorwerp van haat weer te aanbidden, die van de hoogste vrolijkheid in de diepste neerslachtigheid overslaan en omgekeerd, die een edel voornemen in een misdaad omzetten, kortom die onder den impuls van het oogenblik iets heel anders doen, dan men op grond van de omstandigheden van hen zou verwachten.

Dat we het nerveuze type in het bijzonder behandeld hebben, komt doordat hun gedragingen zeer veel overeenstemmen met die van de massa. Maar hoe komt het nu, dat dit niet eens veel voorkomend type met vernauwd bewustzijn in de menigte schijnt te domineeren? Men zoekt de verklaring in het feit, dat de omstandigheden, waarin de individuen verkeerden, die de menigte vormen, veelal zijn het bewustzijn vernauwende omstandigheden. Immers in een menigte wordt een groot deel van de psychische energie der individuen in beslag genomen door de eindeloze opvolging van sterke gehoors- en gezichtsindrukken van een veelkoppige menigte, terwijl juist het te hoop loopen van het volk meestal geschiedt

onder den druk der omstandigheden in tijden van onrust en gevaar, in welke tijden het bewustzijn reeds door sterk emotionneerende voorstellingen is bevangen.

Toetsen we deze verklaring — die dus zeer wel mogelijk is aan de hand van bekende individueel psychologische wetten — aan de omstandigheden, waaronder de militaire onregelmatigheden te Ede en te Assen plaats hadden, dan wordt veel in die verklaring bewaarheid. Het feit toch dat de menschen voor herhalingsoefeningen onder de wapenen waren, dus uit hun gewone bezigheden en buiten hun gewone omgeving waren, heeft op zich zelf al iets emotionneerends. Maar de hoofdfactoren zijn, dat de militairen in dien tijd a. h. w. door anti-militairistische lectuur werden overstroomd, terwijl als gewichtige politieke achtergrond geldt de den dag vóór het uitbreken der relletjes te 's-Gravenhage gehouden meeting voor ontwapening. Bij het aanwezig zijn van deze het bewustzijn vernauwende voorstellingscomplexen, voornamelijk van een gezag-ondermijnende en revolutionnaire tendenz was er in het bewustzijn nog maar weinig plaats voor andere voorstellingen; het vermogen tot vergelijking en critiek was verminderd.

Er waren dus bij dit oproer prae-disponeerende factoren aanwezig, die een groot gevaar opleverden voor het omslaan van een eenmaal gevormde muitende militaire macht in dat vernielende element, dat zonder toom of rem haar krachten zou uitvieren. Dat zulks niet is geschied kan o.i. slechts hierdoor worden verklaard, dat er een sterk remmende tegenvoorstelling bleek te bestaan in de militaire tucht, welke tegenvoorstelling het beschikbare restant van het vernauwd bewustzijn bezette. Die tegenvoorstelling matigde de belhamels in hun optreden en ontnam aan dat optreden het doelbewuste energieke karakter, maar bovendien verminderde ze de suggestibiliteit van de leden der menigte in die mate, dat het voorbeeld der belhamels tenslotte slechts aarzelend navolging vond.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 14 December 1926.

President: Dr. L. B. J. Vermeulen (plv.).

Leden: Kapitein H. C. van der Bijl, Ritmeester Jhr. W. A. van den Bosch, en Eerste-Luitenants J. J. Pape en J. J. van Keulen.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Raadslieden: voor bekl. sub 1 en 3 Mr. S. de Jong, te Amsterdam, voor bekl. sub 2 Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer, voor bekl. sub 4 Mr. P. P. M. Loeff, voor bekl. sub 5 Mr. E. J. M. van Zinnicq Bergmann, voor bekl. sub 6 Mr. M. H. M. Adelmeijer en voor bekl. sub 7 Mr. C. Kruse, allen te 's-Hertogenbosch.

De krijgsraad oordeelt de zeven naar den krijgsraad verwezen beklagden, behalve aan de bijzondere door hen bedreven feiten, schuldig aan: „militair oproer, zijnde de schuldigen de belhamels onder de deelnemers daaraan”.

Bij het hooger beroep door vijf der veroordeelden ingesteld oordeelt het H. M. G. twee der appellanten, behalve aan de bijzondere door hen bedreven feiten, schuldig aan: „militair oproer, zijnde de schuldigen de belhamels onder de deelnemers daaraan”, één hunner schuldig aan: „militair oproer”, terwijl de beide overige slechts schuldig worden bevonden aan: de bijzondere door hen bedreven feiten.

Het vermeldt in de telastlegging, dat de saamgerotte militairen getracht hebben de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen valt onder het begrip „feitelijkheid” bedoeld in art. 124 W. M. Sr.

Uitgebreide motiveering van de opgelegde straf.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r. o. eischer,

op en jegens:

1. H. Kg., 23 jaar, geboren te Haarlemmermeer,
2. G. F., 23 jaar, geboren te Vinkeveen en Waverveen,
3. J. O., 23 jaar, geboren te Hilversum,

4. A. J. D., 23 jaar, geboren te Rotterdam,
 5. W. J. A. Ks., 26 jaar, geboren te Velsen.
 6. Th. J. Sch., 23 jaar, geboren te Breukelen St. Pieter.
 7. W. A. W., 26 jaar, geboren te Bennebroek,
- allen gewoon-dienstplichtig-soldaat van het 10e regiment Infanterie, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch;
Beklaagden en gearresteerden.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusiën onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagden hebben erkend, dat zij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dienen;

Overwegende dat blijkens de overgelegde extracten-stamboek de beklaagden respectievelijk op 2 November 1923, 5 November 1923, 20 Maart 1923, 5 November 1923, 1 October 1920, 5 November 1923, en 16 Januari 1920 zijn ingelijfd bij het 10e Regiment Infanterie en allen laatstelijk op 9 September 1926 van groot verlof zijn teruggekeerd;

Overwegende dat den beklaagden aan den voet van het hun op 2 December 1926 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat zij op of omstreeks 20 September 1926 te Ede, in de infanteriekazerne No. I, als militair zich hebben schuldig gemaakt aan militair oproer, door te zamen vereenigd met een groot aantal andere militairen samen te rotten om in vereeniging hun plicht te verzaken, door, nadat ontevredenheid gewekt was door hen, beklaagden, althans door een of meerderen hunner, omdat twee militairen in arrest waren gesteld, althans omdat zij meenden dat twee militairen in arrest waren gesteld, althans omdat een of meer hunner valsche-lijk bij de overigen de meening hadden doen post vatten, dat twee militairen in arrest gesteld waren, te weigeren zich naar bed te be-geven, ofschoon het avondappèl reeds was gehouden, alvorens aan hunnen eisch, althans aan hunne voorwaarde voldaan was, dat die in arrest gestelde militairen in vrijheid zouden worden gesteld, althans hun, beklaagden, zoude medegedeeld worden, waarom die beide militairen in arrest gesteld waren, althans hun, beklaagden, gelegenheid zou gegeven worden de cellen te inspecteeren, door, nadat hun herhaaldelijk door hunne officieren was gezegd, dat aan hunne eischen en voorwaarden niet kon worden voldaan, hen herhaaldelijk met nadruk gelast was naar bed te gaan, gedreigd was met het gebruiken van geweld en ten slotte hen een termijn van tien minuten was aangekondigd, waarbinnen een ieder te bed moest zijn, aan die dienstbevelen niet te voldoen, maar de kamers der kazerne, waarin zij zich bevonden, te verlaten en zich in de gangen te begeven, aldaar onder hevig gejoel en geschreeuw en het zingen

van opruiende liederen, hunne eischen bovenvermeld tegen de aanwezige officieren te herhalen en door te trachten de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen, hebbende hierbij bijzonderlijk:

de beklaagden Kg. en F.,

van den aanvang af, nadat de kapitein van piket, de kapitein K. op kamer 47 in 't algemeen te kennen had gegeven, dat 't tijd werd naar bed te gaan, daarop aan dien meerdere geantwoord, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan voor zij wisten, waarom twee militairen eenigen tijd tevoren gearresteerd waren, en nadat de kapitein K. voornoemd geantwoord had, dat hij daar niets van wist en ook niet voornemens was met hen daarover te spreken of te onderhandelen, bij voortduring als woordvoerders opgetreden en bij herhaling dezelfde eischen en voorwaarden opnieuw gesteld; de andere aanwezige militairen opgeruid en aangezet door woord en gebaar tot verzet;

nadat de kapitein van den dag, de kapitein J., in de kamer was gekomen en de aanwezigen aangemaand had naar bed te gaan, opzettelijk hebben nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, ook nadat die meerdere hen persoonlijk herhaaldelijk uitdrukkelijk denzelfden last had herhaald, en gedreigd had, dat zij als belhamels aangewezen zouden worden;

vervolgens gedurende de termijn van tien minuten gesteld als boven aangegeven, tijdens de militairen in de gangen samenstroonden, ook daar als leiders van het verzet en woordvoerders en opruiers opgetreden, steeds herhalende den eisch omtrent de in arrest gestelde militairen;

nadat de kapitein J. hen nogmaals gelast had naar bed te gaan, geweigerd en opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende zij ten slotte al hunne bovenvermelde strafbare handelingen eerst gestaakt, nadat, door het krachtig en met geweld optreden van hunne superieuren, de deelnemers aan het militair oproer terug waren gedreven en zich naar hunne kamers hadden begeven;

de beklaagde O.,

op dreigende wijze op den kapitein J. toegelopen in de vestibule der kazerne tijdens de manschappen daar onder geroep en geschreeuw samengerot waren en van dien officier op dreigenden toon, althans op indisciplinaire wijze gevraagd om de cellen te mogen inspecteeren en nadat zijn meerdere in rang, de kapitein K. hem gelast had om naar bed te gaan, opzettelijk nagelaten aan dien last te gehoorzamen en in de voorste rijen der oproerige militairen zich is blijven bewegen;

de beklaagde D.,

opzettelijk niet gehoorzaamd aan het bevel hem persoonlijk door den kapitein J., op kamer 47 gegeven om naar bed te gaan, zich voortdurend bewogen in de voorste rijen der oproerige militairen, zich gekenmerkt door het bezigen van indisciplinaire uitdrukkingen

en woorden als een der luidruchtigste woordvoerders en door voortdurend den kapitein J. in de rede te vallen;

de beklaagde Sch.,

opzettelijk niet gehoorzaamd aan het dienstbevel, hem persoonlijk gegeven door den kapitein J. en diens herhaalde sommaties om zich naar bed te begeven, opzettelijk met beklaagden Kg. en F. bij de manschappen eene verzetstemming gewekt, tijdens de ongeregelheden voortdurend in de nabijheid van den kapitein K. zich blijven ophouden;

de beklaagde W.,

opzettelijk niet voldaan aan den last van den kapitein J. om zich naar bed te begeven en zich voortdurend tijdens de ongeregelheden luidruchtig gedragen en zijn vuist dreigend bewogen in de richting van den kapitein J. en de andere officieren;

de beklaagde Ks.,

nadat hij in de kazerne was binnengekomen vóór, althans op het tijdstip, dat de samenrottende manschappen reeds naar hunne kamers waren teruggedrongen, doch van hetgeen in de kazerne gaande was op de hoogte was gesteld en zich bewust, dat er een samenrotting plaats had:

a. nadat zijn meerdere in rang, de kapitein J., hem gelast had zich naar bed te begeven, opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

b. opzettelijk zich met geweld verzet tegen den sergeant der politietroepen B., die hem op last van den kapitein J. gearresteerd had, wegens het feit sub *a* genoemd, door zich vast te houden aan zijn krib en van zich af te trappen;

c. mondeling de in zijne nabijheid op de kamer aanwezige militairen tot het als militair opzettelijk zich met geweld tegen hun meerderen verzetten opgeruid door hen, nadat de sergeanten B. en W. der politietroepen hem als sub *b* omschreven hadden gearresteerd, die militairen toe te roepen: „Jongens, vooruit nou, laat mij nu niet meenemen”, althans woorden van gelijke beteekenis;

d. opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant der politietroepen D., in zijne tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigd, door hem toe te voegen: „Als je op de kamer komt, zet ik mijn bajonet op het geweer, en steek ik jullie er aan”;

e. mondeling de op de kamer met hem aanwezige militairen opgeruid tot het als militair opzettelijk een meerdere feitelijk aanranden en het als militair opzettelijk zich met geweld tegen meerderen verzetten, door die militairen toe te roepen, nadat de sergeant der politietroepen D. en andere onderofficieren der politietroepen op de kamer waren gekomen: „Jongens, zet de bajonet op, dan steken wij ze er aan”, althans woorden van gelijke beteekenis, daarbij er op doelende, dat de aanwezige militairen de onderofficieren der politietroepen met de bajonet op het geweer zouden aanvallen;

Overwegende dat de beklaagden ieder voor zich hebben verklaard:

a. de beklaagde Kg.

dat hij op 20 September 1926 omstreeks half tien 's avonds te Ede in de cantine eenige glazen bier heeft gedronken, waarna hij zich heeft begeven naar kamer 48 van kazerne 10 R. I., op welke kamer hij gelegerd was; dat, toen hij in die kazerne aankwam, het avondappèl van 10 uur nog niet was gehouden; dat hij, op kamer 48 zijnde, zag, dat tal van soldaten van verschillende kamers naar kamer 47 gingen, alwaar hij die soldaten zag samenscholen; dat er opgewonden onder die militairen werd gepraat; dat hem werd medegedeeld dat twee soldaten R. en v. Sch. door de militaire politie in arrest waren gesteld; dat daarover onder de soldaten een zeer opgewonden stemming heerschte, en hij, beklaagde, ook in een opgewonden stemming raakte;

dat op een gegeven oogenblik kapitein K. op kamer 47 verscheen, die hen aanmaande zich kalm te gedragen en naar bed te gaan; dat hij, beklaagde, toen verschillende malen aan den kapitein heeft gevraagd: „Ik wil wel naar bed gaan, maar zegt U mij eerst waarom „die twee militairen in arrest zijn gesteld”, waarop die kapitein hem antwoordde, dat er geen militairen in arrest waren gesteld; dat, toen hij, beklaagde, zijn vraag nogmaals herhaalde, die kapitein hem ongeveer antwoordde, dat hij zulks niet wist en het hun ook niet aanging, dat de kapitein daarop kamer 47 verliet;

dat een oogenblik daarna de kapitein J. op kamer 47 verscheen, die in 't algemeen aan de aanwezige militairen den last gaf om naar bed te gaan, waaraan echter hij, beklaagde, niet heeft voldaan; dat hij ook tot dezen kapitein eenige malen heeft gezegd: „Wij willen „wel naar bed toe, als we weten, waarom die twee militairen in arrest „zijn gesteld”; dat die kapitein hen allen eenige minuten den tijd gaf om zich naar bed te begeven; dat hij, beklaagde, zich daarop naar kamer 48 begaf; dat hij toen hoorde en zag, dat tal van soldaten weer naar kamer 47 stroomden, terwijl enkele soldaten riepen: „Jon- „gens we gaan naar de wacht!”, en andere: „Neem de geweren mee”; dat hij weer is teruggegaan naar kamer 47, alwaar een groot rumoer heerschte; dat de aanwezige militairen op die kamer daarop de gang in stroomden, die naar het hoofdportaal van kazerne 10 R. I. leidt; dat hij, beklaagde, zich in de voorste rijen bevond en de kapitein J. vlak bij hem stond, die hem nogmaals gelastte om naar bed te gaan; dat hij aan dat bevel niet heeft voldaan;

dat uit beide gangen en uit de exercitieloods de militairen in de richting van het hoofdportaal drongen; dat er vreeselijk werd gejoeld en geschreeuwd, waaraan hij, beklaagde, zelf ook meedeed; dat er ook de internationale werd gezongen; dat plotseling een soldaat naar voren trad en aan een van de beide kapiteins vroeg om de cellen te mogen inspecteren; dat middelerwijl de aanwezige militairen vanuit de gangen en exercitieloods naar voren drongen in de richting van de officieren; dat hij, beklaagde, ook mee naar voren drong; dat op het oogenblik, dat hij R. de poort van de kazerne zag binnenkomen, de bende militairen krachtig naar voren schoot in de

richting van de officieren en er op hetzelfde oogenblik een schot viel; dat de militairen daarop de gangen en de exercitieloods in vluchtten; dat een andere officier hem met een gummistok sloeg en dat hij toen haastig is weggevlucht naar kamer 48; dat hij later op last van den kapitein K. werd gearresteerd;

b. de beklagde F.:

dat hij op 20 September 1926 zich bevond op kamer 47 van de infanteriekazerne 10 R. I. te Ede; dat het avondappèl juist was gehouden; dat op een gegeven oogenblik tal van soldaten op kamer 47 kwamen; dat hij ontevreden was geraakt door de mededeeling van andere militairen, als zouden er twee militairen door de militaire politie in arrest zijn gesteld; dat op een gegeven oogenblik de kapitein K. op kamer 47 verscheen, die in het algemeen te kennen gaf, dat het tijd werd om naar bed te gaan; dat eenige militairen, waaronder ook hij, beklagde, dien kapitein hebben geantwoord, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, alvorens zij wisten waarom die twee militairen eenigen tijd te voren gearresteerd waren; dat de kapitein antwoordde, dat hij daar niets van af wist; dat Kg. vlak voor den kapitein K. stond en voortdurend zijn eisch herhaalde zeggende: „Jongens wij gaan niet naar bed of „eerst moeten die twee uit arrest ontslagen zijn”; dat daarop de kapitein J. op kamer 47 verscheen, die hem, beklagde, toen eenige malen persoonlijk uitdrukkelijk gelastte naar bed te gaan, aan welke lastgeving hij niet voldeed; dat de kapitein ook nog den algemeenen last gaf aan de op de kamer aanwezige militairen om naar bed te gaan, waarbij deze een termijn van tien minuten stelde, waarbinnen een ieder te bed moest zijn; dat aan dit dienstbevel door hem niet werd voldaan, doch dat hij integendeel met andere militairen kamer 47 verliet en zij zich onder hevig gejoel en geschreeuw begaven in de gang, grenzende aan de kamer; dat hij op een gegeven oogenblik in de gang vlak voor den kapitein K. stond; dat er ook de kapitein J. stond; dat de soldaten, die voor en achter hem stonden, aan het opdringen gingen en dat er geschreeuwd werd: „Ze moeten dr' uit!"; dat hij plotseling een schot hoorde en tal van militairen de kamers in zag vluchten; dat hij toen zelf vlug naar kamer 47 is gegaan;

c. de beklagde O.:

dat hij op 20 September 1926 in kazerne 10 R. I. te Ede na het avondappèl om 10 uur bezig was zich uit kleeden, toen er plotseling een paar militairen de kamer op kwamen geloopt, schreeuwende, dat er een soldaat in de cel lag; dat hij, beklagde, en ook andere manschappen de kamer afliepen naar de gang, die leidt naar het hoofdportaal in de kazerne 10 R. I.; dat hij daar zag eene joelende en schreeuwende menigte soldaten; dat hij eenige oogenblikken daarna den kapitein J. in het algemeen den soldaten hoorde aanmanen zich kalm te gedragen en zich naar de kamers te verwijderen; dat hij, beklagde, zich niet naar zijn kamer heeft begeven, doch, dat hij, terwijl er door de menigte soldaten vreeselijk gejoeld en geschreeuwd werd, met een eenigszins

vlugge pas op den kapitein J. is toegelopen en aan dien kapitein op luiden toon heeft gevraagd om de cellen te mogen inspecteeren; dat hij, beklaagde, toen stond ongeveer in de voorste rijen der manschappen; dat de kapitein hem antwoordde, dat hij, beklaagde, daartoe het recht niet had; dat hij ongeveer nog een minuut of vijf daar in de voorste rijen heeft gestaan en dat in dien tijd vele manschappen vanuit de exercitieloods het hoofdportaal der kazerne binnendrongen; dat er werd gejoeld en geschreeuwd en liederen werden gezongen, die hij wel eens bij de S.D.A.P. optochten hoorde; dat hij voor zich uit in de vestibule ter hoogte van het wachtlokaal kapitein J. en nog meerdere officieren zag staan; dat hij later een schot hoorde en tal van soldaten daarop de kamer opvlogen en naar bed gingen;

d. de beklaagde D.:

dat hij op 20 September 1926 om ongeveer 10 uur 's avonds zich bevond op kamer 47 van kazerne 10 R. I. te Ede, op welke kamer hij gelegerd was; dat, nadat het avondappèl gehouden was, tal van militairen van andere kamers naar zijn kamer toe stroomden; dat hij een groot rumoer hoorde van die militairen; dat er werd geroepen dat er twee dienstplichtigen door de militaire politie in arrest waren gesteld; dat men riep: „R. en v. Sch. zijn in „arrest gesteld en zij hebben niets gedaan”; dat er na die mededeelingen een groote ontevredenheid op de kamer heerschte en hij zelf ook ontevreden was; dat er ongeveer op hetzelfde oogenblik een kapitein op de kamer kwam, die hun aanmaande kalm te zijn en naar bed te gaan; dat hij niet naar bed is gegaan en het rumoer op de kamer nog heviger werd; dat daarop de kapitein J. op de kamer verscheen, aan wien hij, beklaagde, toen heeft gezegd: „Wij zijn hier razend, „omdat twee soldaten door de militaire politie in arrest zijn gesteld”; dat de kapitein hun toen mededeelde dat zulks niet waar was en aan allen het bevel gaf om naar bed te gaan; dat hij, beklaagde, aan dat bevel niet heeft voldaan;

dat de kapitein J. hun daarop eenige minuten gelegenheid gaf om zich naar bed te begeven; dat hij, beklaagde, niet naar bed ging; dat na eenige minuten die kapitein weer in gezelschap van een anderen kapitein op de kamer verscheen en hun nogmaals den last gaf om naar bed toe te gaan, waaraan niet voldaan werd, ook niet door hem, beklaagde; dat daarna tal van militairen vanuit kamer 47 de gang ingingen; dat hij ook de gang inging totdat hij in de voorste rijen der manschappen stond; dat hij toen stond aan den hoek van de vestibule, zijnde het hoofdportaal van kazerne 10 R. I.; dat voor hem stonden ter hoogte van het wachtlokaal de kapitein J. en nog meerdere officieren; dat er vreeselijk werd gejoeld en geschreeuwd en ook de internationale gezongen, welk laatste lied hij gedeeltelijk heeft medegeschreeuwd; dat hij toen tot den kapitein K., die ook in de vestibule stond, heeft gezegd: „Waarom moeten die „jongens (doelende op R. en v. Sch.) nu in arrest gesteld worden?”; dat de kapitein K. hem mededeelde, dat die jongens niet in arrest waren gesteld, doch dat deze moesten verhoord worden vanwege

schietrij op de kamer; dat daarop R. verscheen en er werd geroepen: „Eerst moet V. Sch. ook terug”; dat hij, beklaagde, inmiddels was teruggegaan tot in de voorste rijen der manschappen; dat de soldaten in gangen en vestibule begonnen op te dringen in de richting van de wacht, waar de officieren stonden; dat hij zelf ook opdrong tengevolge van het opdringen achter hem; dat er werd geroepen: „d'r uit, d'r uit”; dat tijdens dit opdringen er een schot in de vestibule viel en de soldaten naar de verschillende kamers vlogen; dat hij zelf ook haastig terugliep;

e. de beklaagde Ks.:

dat hij in den avond van 20 September 1926, komende aan de poort van de kazerne van 10 R. I. te Ede, zag, dat in het hoofdportaal van die kazerne zich eene groote ophoop van joelende en schreeuwende militairen bevond; dat vóór hem in het hoofdportaal met den rug naar hem toe een aantal officieren stond; dat hij zag, dat de bende manschappen aan het opdringen was en hij den indruk kreeg, dat zij de officieren uit de kazernepoort wilden dringen; dat hij de hoofdpoort der kazerne binnenstapte en zich met den rug plaatste aan de binnenkant tegen de half gesloten deur; dat de bende militairen zoo opdrong, dat deze bijna vlak voor hem stond; dat de officieren op dat moment al waren teruggedrongen en zoo goed als in de half geopende poort stonden; dat hij plotseling een schot hoorde en na het vallen van het schot tal van militairen zag wegvluchten; dat, toen hij daarna op kamer 60 was gekomen, een kapitein met militaire politie aldaar verscheen; dat die kapitein daarop aan de aanwezige manschappen gelastte om naar bed te gaan; dat hij schoorvoetend naar zijn krib is gelopen; dat de kapitein tegen de militaire politie zeide: „Arresteer „dien man”; dat, terwijl hij op zijn krib zat, enkele militairen van de militaire politie hem beetgrepen; dat hij zich een oogenblik aan de krib heeft vastgehouden; dat, terwijl de militaire politie hem daarna meevoerde, hij tot de aanwezige soldaten op de kamer ongeveer riep: „Jongens moeten jullie mij nu zoo laten meenemen”;

f. de beklaagde Sch.:

dat hij op 20 September 1926 nog vóór het avondappèl van 10 uur terug was op zijn kamer 49 van kazerne 10 R. I. te Ede; dat hij hoorde dat de sergeant van den dag de beide eveneens op zijn kamer liggende soldaten R. en v. Sch. verzocht met hem mede te gaan; dat hij kort daarop rumoer hoorde op kamer 47, alwaar hij zich ook naar toe begaf; dat het avondappèl inmiddels reeds was gehouden; dat hij aldaar kapitein J. tusschen vele soldaten zag staan; dat hij hoorde, dat er eene ontevreden geest heerschte onder de aanwezige soldaten, omdat R. en v. Sch. in arrest zouden zijn gesteld; dat de kapitein J. hun het bevel gaf om naar bed te gaan, waaraan hij niet heeft voldaan; dat de kapitein J. daarop is weggegaan en dat eenige oogenblikken daarna tal van soldaten, waaronder ook hij, beklaagde, de gang inliepen die naar het hoofdportaal der kazerne leidt; dat er vreeselijk gejoeld en geschreeuwd

werd en hij de internationale hoorde zingen; dat hij nog een eind de gang is doorgelopen en daarop ongeveer in de voorste rijen der manschappen stond; dat er toen door de aanwezige soldaten in de gang werd opgedrongen in de richting van het hoofdportaal; dat hij later een schot hoorde en de militairen naar hun kamers vlogen, waarna hij ook naar bed is gegaan; dat hij niet voldaan heeft en opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het meermalen gegeven bevel van den kapitein J. om naar bed te gaan;

g. de beklaagde W.:

dat hij op 20 September 1926 omstreeks 9.30 uur namiddag, na een vier à vijf glazen bier te hebben gedronken, in eenigszins opgewekte stemming naar de kazerne van 10 R. I. te Ede is teruggekeerd; dat op zijn kamer 47 een groot aantal militairen ook van andere kamers aanwezig was; dat op een gegeven oogenblik hij den kapitein K. tusschen een groot aantal militairen zag staan; dat hij vernam, dat de aanwezige militairen ontevreden waren omdat twee militairen in arrest waren gesteld; dat het reeds over tien was, toen de kapitein K. hen aanmaande om naar bed te gaan, waaraan niet voldaan werd; dat eenige oogenblikken daarna de kapitein J. op kamer 47 verscheen, die hun gelastte en sommeerde om naar bed te gaan, aan welk bevel hij, beklaagde, niet heeft voldaan; dat hij wel heeft gehoord, dat verschillende militairen tegen dien kapitein zeiden, dat eerst die twee militairen in vrijheid moesten worden gesteld; dat de kapitein J. een termijn van 10 minuten stelde, waarbinnen ieder te bed moest zijn; dat hij aan den gemeenen last van dien kapitein niet heeft voldaan; dat hij zag, dat een groot aantal militairen den hoofdingang van de kazerne binnestroomde; dat hij plotseling een ruit hoorde rinkelen en hij zich toen ook heeft begeven in de gang te midden van de joelende en schreeuwende militairen; dat er wel circa 150 militairen stonden en er vreeselijk werd gedrongen in de richting van het hoofdportaal der kazerne; dat hij vóór zich in het hoofdportaal een aantal officieren zag staan; dat plotseling een schot weerklonk en hij zoo vlug als hij kon, naar kamer 47 is gevlucht; dat hij voor deze aangelegenheid door zijn bataljons-commandant is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. K. J. C. K., 44 jaar, kapitein 22 R. I. te Ede:

dat hij op 20 September 1926 zich bevond te ongeveer 10.20 uur namiddag als kapitein van piket nabij het wachtlokaal van kazerne 10 R. I. te Ede; dat hij in den hem vertoonden beklaagde Kg. herkent den dienstplichtige, die zich toen voortdurend bewoog tusschen kamer 47 en het nachtprivaat 34; dat deze beklaagde in de gang nagenoeg alle hem passeerende militairen aansprak; dat hij eveneens op de gang aantrof den hem vertoonden beklaagde Sch., die zich met Kg. voortdurend in gang 6 van 10 R. I. ter hoogte van lokaal 47 heen en weer bewoog; dat hij, toen hij Kg. wederom van kamer 47

de gang in zag loopen, dezen aanmaande om vlug naar bed te gaan; dat Kg. daarop verdween in kamer 47; dat hij, getuige, een blik in die kamer werpende, vlak bij de deur van die kamer beklaagde Sch. zag staan temidden van een aantal militairen; dat het avondappèl reeds lang gehouden was en geen der aanwezige soldaten op kamer 47 naar bed was; dat hij op die kamer temidden van een aantal militairen naast beklaagde Kg., beklaagde F. zag staan; dat er eene opgewonden stemming heerschte en hij, getuige, tot de aanwezige soldaten zeide: „Het wordt nu tijd om naar bed te gaan en opschieten dus!"; dat, toen niemand aanstalten maakte om naar bed te gaan, hij, getuige, zeide: „Wat is hier toch aan de hand", waarop beklaagde F. hem antwoordde: „Er zitten twee jongens in arrest, die zijn zoo juist „door de militaire politie gearresteerd", dat hij, getuige, antwoordde, dat, voorzoover hem bekend, zoo juist niemand in arrest was gesteld, maar het heeft er niets mee te maken, jullie moeten naar bed; dat beklaagde Kg. hierop naar voren trad en zeide: „Ja, er zijn er wel „twee in arrest gesteld en die moeten er eerst uit", waarop hij, getuige, antwoordde: dat hij niet voornemens was met hen daarover te gaan onderhandelen, maar dat het zijn wensch was, dat iedereen vlug naar bed ging; dat de beklaagden Kg. en F. toen beurtelings met woorden en gebaren hebben betoogd, dat zij niet van plan waren om naar bed te gaan, alvorens zij wisten, waarom die twee militairen eenigen tijd tevoren gearresteerd waren, en alvorens die twee militairen ontslagen zouden zijn; dat hij, getuige, middelerwijl de soldaten kalmeerende steeds de nieuwsgierigen, die van andere kamers waren opgedaagd, zachtjes aan teruggedreef; dat, telkens wanneer een der soldaten aanstalten maakte om terug te gaan, de beklaagden Kg. en F. weer het woord namen en bij herhaling de bekende eischen en voorwaarden stelden, dat zij niet van plan waren naar bed te gaan, alvorens zij wisten, waarom die twee militairen eenigen tijd tevoren gearresteerd waren en alvorens deze ontslagen zouden zijn;

dat de stemming langzamerhand zeer opgewonden begon te worden onder de aanwezige soldaten, het aantal nieuwsgierigen steeds aangroeide en ook uit andere onderdeelen soldaten kwamen opdagen; dat de luitenant van den dag V. d. B. en de sergeant van den dag B. voortdurend pogingen deden om de soldaten naar hun kamers terug te sturen; dat telkens wanneer hij, getuige, gelaste om naar bed te gaan Kg. en F. als woordvoerders optraden, hunne bekende eischen stellende, waarop niemand naar bed ging, de stemming steeds opgewondener werd en er hoe langer hoe meer soldaten op de kamer kwamen; dat door woorden en gebaren Kg. en F. de aanwezige militairen tot verzet aanspoorden en opruiden om niet naar bed te gaan; dat ± 10.30 uur namiddag kapitein J. op kamer 47 verscheen, die, nadat hij, getuige, hem in het kort het geval had medegedeeld, het woord nam en zeide: „Er zal niemand onrecht aangedaan worden, „maar jullie moeten naar bed; voor het geval jullie niet aan mijn last „voldoet, zal ik een paar van jullie als aanstokers aanwijzen"; dat beklaagden Kg. en F. toen bij dien kapitein weer met hunne zelfde

eischen zijn gekomen; dat de kapitein J. den beklaagden Kg. en F. persoonlijk, herhaaldelijk en uitdrukkelijk den last gaf om naar bed te gaan en hij hen dreigde dat zij als belhamels zouden worden aangewezen; dat beide beklaagden weigerden aan dit bevel te gehoorzamen zeggende: „Neen, eerst inlichtingen omtrent de arrestanten”;

dat de kapitein J. daarop aan de aanwezige militairen een termijn van vijf à tien minuten stelde, waarna een ieder te bed moest zijn;

dat hij, getuige, en de kapitein daarop zijn gegaan naar het hoofdportaal van kazerne 10 R. I. nabij de wacht; dat hij, getuige, vóór dat de vastgestelde termijn van \pm 10 minuten verstreken was, „hoera” hoorde roepen op kamer 47; dat onmiddellijk daarop een groot aantal militairen, komende van kamer 47, de gang binnendrong in de richting van het hoofdportaal; dat tegelijkertijd de groote deuren van de exercitieloods opengingen en ook daar in den deuringang een groot aantal militairen verscheen, ook vanuit den gang, komende en grenzende aan de lokalen 53, zoodat er een compacte massa soldaten kwam opdagen; dat beklaagden Kg. en F. in de voorste rijen dier soldaten stonden; dat de kapitein J. aan de aanwezige soldaten herhaaldelijk den algemeenen last gaf om naar bed te gaan, waarop Kg. en F. weer den bekenden eisch omtrent de in arrest gestelde militairen herhaalden; dat aan dien last niet werd voldaan, ook niet door Kg. en F., die herhaaldelijk riepen: „Neen, „eerst de jongens er uit”; dat ook hier deze twee beklaagden weder optraden als leiders van het verzet, als woordvoerders en opruiers; dat hij daarna in het hoofdportaal van kazerne 10 R. I. zag, dat kapitein J. de aanwezige soldaten in de vestibule in bedwang hield, daarin bijgestaan door de officieren van den dag V. d. B., V. en G.; dat kapitein J. wederom den algemeenen last gaf om naar de kamers te gaan, waaraan niemand voldeed; dat deze kapitein ook aan Kg. en F. en in het bijzonder aan Kg. nog eens den persoonlijken uitdrukkelijken last gaf om naar bed te gaan, aan welk bevel deze niet gehoorzaamden;

dat hij, getuige, om tien à vijftien minuten over elf den hem vertoonden beklaagde Ks. zag ter plaatse waar de gang van lokaal 53 uitmondt in het hoofdportaal der kazerne; dat deze zich op hinderlijke wijze bewoog in de voorste rijen der zich aldaar bevindende soldaten; dat hij, getuige, tot Ks. zeide: „Je zoudt verstandiger doen „naar je kamer te gaan”, waarop deze antwoordde: „Wij kunnen „toch niet naar bed gaan vóórdat die jongens ontslagen zijn”; dat de kapitein J. daarop aan beklaagde Ks. den uitdrukkelijken persoonlijken last gaf om naar bed te gaan; dat deze niet aan dat bevel voldeed zeggende: „Wij gaan niet naar bed vóórdat de in arrest „gestelde militairen ontslagen zijn”;

dat onmiddellijk daarop uit de omgeving van beklaagde Ks. de hem, getuige, vertoonde beklaagde O. naar voren kwam loopen, die op dreigende wijze op den kapitein J. toeliep, op dreigenden toon met verwrongen gelaatstrek uitsprekende de woorden: „Ik eisch de arrestantenlokalen te inspecteeren”, welchen eisch beklaagde oorspronke-

lijk aan hem had gesteld; dat hij dezen beklaagde den persoonlijk en uitdrukkelijken last heeft gegeven om naar bed te gaan; dat beklaagde O. opzettelijk naliet aan zijn last te gehoorzamen en zich in de voorste rijen der oproerige militairen bleef bewegen;

dat er door de aanwezige militairen in het hoofdportaal der kazerne en de belendende gangen vreeselijk werd gejoeld, geschreeuwd, gefloten en de internationale werd gezongen; dat hij zelfs ruiten hoorde rinkelen; dat de kapitein J. en meerdere officieren zich toen bevonden in het hoofdportaal der kazerne; dat hij, getuige, hoorde roepen: „Er uit” en zag, dat de massa soldaten opdrong in de richting van de officieren, die bij den uitgang stonden; dat de kapitein J. eenige malen aan de opdringende militairen sommeerde, terug of geweld zal worden gebruikt, doch dat de massa soldaten met kracht opdrong; dat op dat oogenblik kapitein de B. zijn revolver afschoot en de soldaten terugvloegen de gangen en de exercitieloods in; dat hij daarop Kg. op kamer 49 heeft doen arresteren;

dat hij, getuige, nog kan verklaren, dat hij om ± 10.20 uur namiddag op kamer 47 zijnde temidden van de aanwezige soldaten in de voorste rijen zag staan den hem vertoonden beklaagde D., dien hij later in de gang en in het hoofdportaal der kazerne steeds in de voorste rijen der soldaten heeft gezien; dat, nadat op kamer 47 de kapitein J. de soldaten had gelast om naar bed te gaan, hij heeft gezien, dat beklaagde Sch. niet aan dat bevel gehoorzaamde, doch voortdurend in zijne onmiddellijke nabijheid bleef staan;

2. F. B. A. J. J., kapitein 10 R. I. te Ede; oud 46 jaar;

dat hij op 20 September 1926 kapitein van den dag was bij 10 R. I. te Ede en zich om 10 uur 's avonds bevond in het hoofdportaal der kazerne 10 R. I.; dat hij, wachtende op het rapport van de officieren van den dag, voorbij kamer 47 kwam en zag door de geopende deur, dat de kapitein van piket K. temidden van een aantal manschappen stond; dat hij zich op die kamer begaf en de kapitein K. hem mededeelde, dat er een ontevreden geest heerschte onder de manschappen, omdat er twee manschappen door de militaire politie in arrest zouden zijn gesteld; dat, terwijl de kapitein K. hem deze inlichtingen gaf, verschillende aanwezige dienstplichtigen, in het bijzonder de hem vertoonde beklaagden Kg. en F. op eene indisciplinaire wijze interrumpeerden; dat hij, getuige, den soldaten mededeelde, dat er niemand onrecht zou aangedaan worden en dat niemand onbillijk gestraft zou worden; dat hij hen aanmaande naar bed te gaan, aan welke aanmaning geen gevolg werd gegeven; dat beklaagden Kg. en F. en ook nog anderen hem daarop ten antwoord gaven, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, voor zij wisten, waarom twee militairen eenigen tijd daarvoren gearresteerd waren; dat beklaagden Kg. en F. bij voortdurende optraden als woordvoerders en bij herhaling de voornoemde eischen en voorwaarden stelden; dat hij, getuige, toen in het algemeen aan de aanwezige soldaten het bevel gaf om naar bed te gaan, waaraan geen gevolg werd gegeven, ook

niet door Kg. en F., die hem antwoordden, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, voor zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren; dat hij, getuige, zijn last meermalen heeft herhaald, daarbij zelfs wijzende op de gevolgen, die eene weigering met zich nasleept; dat hij de beklaagden Kg. en F. dien avond beslist heeft gedreigd, dat zij als belhamels zouden worden aangewezen;

dat hij vervolgens aan de aanwezige soldaten een termijn van vijf à tien minuten stelde om zich naar bed te begeven; dat enkele manschappen toen naar hunne kamers gingen; dat hij, getuige, zich daarop met kapitein K. begaf naar het hoofdportaal der kazerne; dat zulks omstreeks 10.45 uur namiddag was; dat hij reeds, vóórdat de door hem vastgestelde termijn verstreken was, soldaten uit kamer 47 zag komen in de richting van het hoofdportaal der kazerne; dat hij, getuige, hen tegemoetliep in gang 6, leidende naar kamer 47, en zag, dat de beklaagden Kg. en F. in de voorste rijen stonden; dat hij op dat moment deze beklaagden persoonlijk, herhaaldelijk en uitdrukkelijk den last heeft gegeven, om naar bed te gaan; dat beiden opzettelijk hebben nagelaten aan zijn dienstbevel te gehoorzamen; dat Kg. antwoordde: „Neeen”; dat vervolgens een grooter aantal militairen, komende van kamer 47, de gang binnendrong in de richting van het hoofdportaal en tegelijkertijd de groote deuren van de exercitieloods opengingen en ook daar een groot aantal soldaten verscheen, terwijl ook soldaten verschenen vanuit de aan de gang grenzende en uitkomende lokalen 53, zoodat er een compacte massa kwam opdagen; dat hij, getuige, toen constateerde, dat de beklaagden Kg. en F. en de hem vertoonde beklagde D. in de voorste rijen der soldaten stonden in zijne onmiddellijke nabijheid; dat hij, getuige, daarop herhaaldelijk aan de aanwezige soldaten den uitdrukkelijken last gaf om zich naar bed te begeven, waarop Kg. en F. wederom met hun bekenden eisch en voorwaarden voor den dag kwamen; dat deze beide beklaagden wederom bij voortdoring als woordvoerders optraden en door woord en gebaar de aanwezige soldaten tot verzet aanzetten, door de opruiende woorden ongeveer: „Jongens ga niet naar bed, alvorens die twee soldaten uit het arrest zijn ontslagen”; dat de beklaagden Kg., F. en D. opzettelijk hebben nagelaten te gehoorzamen aan zijn algemeen bevel om naar bed te gaan; dat beklagde D. zich bewoog in de voorste rijen der oproerige militairen en, na zijn, getuige's, herhaalde lastgevingen, zich kenmerkte door het bezigen van indisciplinaire uitdrukkingen — welke hierop neerkwamen, dat hij ook niet voornemens was naar bed te gaan, alvorens hij wist, waarom de twee soldaten in arrest waren gesteld —, als een der luidruchtigste woordvoerders; dat deze beklagde hem bij voortdoring in de rede viel;

dat er op dat moment door de aanwezige soldaten in de gangen en in het hoofdportaal der kazerne hevig werd gejoeld, geschreeuwd en de internationale gezongen; dat hij, getuige, ook ruiten hoorde rinkelen; dat het toen zeker ongeveer elf uur namiddag was en zich in het hoofdportaal der kazerne bevonden de kapitein K. en ver-

schillende officieren van den dag en hij, getuige; dat de kapitein K. nog een poging deed om stilte te krijgen, doch werd overschreeuwd; dat de hem, getuige, vertoonde beklaagde Ks. zich op dat oogenblik bevond ter hoogte, waar de gang van lokaal 53 in het hoofdportaal der kazerne uitmondt; dat deze zich op hinderlijke wijze in de voorste rijen der zich aldaar bevindende soldaten bewoog; dat hij, getuige, dien beklaagde, die hem een van de grootste belhamels toescheen, herhaaldelijk den uitdrukkelijken persoonlijken last gaf om naar zijn bed te gaan; dat beklaagde Ks. opzettelijk heeft nagelaten aan dat bevel te gehoorzamen, daarbij voortdurend demonstreerende, dat hij niet naar bed ging vóórdat de in arrest gestelde soldaten ontslagen waren;

dat ongeveer tegelijkertijd uit de omgeving, waar beklaagde Ks. zich bevond, de hem, getuige, vertoonde beklaagde O. op dreigende wijze op hem kwam toelooopen en hem op dreigenden eischenden toon vroeg: „Mag ik de cellen inspecteeren?”; dat deze beklaagde niet naar bed is gegaan en zich in de voorste rijen der oproerige militairen is blijven bewegen;

dat op het moment, dat hij, getuige, het hoofdportaal verliet om te zien of de militaire politie nog niet verscheen, hij, getuige, door tal van soldaten hoorde roepen: „Er uit, er uit!”; dat hij, getuige, zich omdraaide en zag, dat de nog in het hoofdportaal aanwezige officieren door de bende manschappen teruggedrongen werden in de richting van de buitendeur der kazerne, die half open stond; dat hij kort te voren nog had geconstateerd, dat de beklaagden Kg., Ks., O. en D. zich in de voorste rijen der oproerige soldaten in het hoofdportaal ophielden; dat hij, getuige, als reactie op dit opdringen tegen de officieren, tot driemaal toe sommeerde: „Gehoorzaamheid aan de wet, naar de kamers, of geweld zal worden gebruikt”; dat onmiddellijk daarop de reserve-kapitein de B., na zijn, getuige's, toestemming met een pistool een schot in de lucht loste over de soldaten heen; dat daarop de bende manschappen uiteenvloog naar de kamers en de exercitieloods;

dat hij, getuige, daarop vergezeld van eenige manschappen der militaire politie zich toen naar eenige kamers heeft begeven, met het doel de manschappen met geweld naar bed te drijven; dat op kamer 60 verschillende manschappen, waaronder Ks. nog niet te bed waren; dat hij in het algemeen bevel gaf om onmiddellijk naar bed te gaan; dat beklaagde Ks. opzettelijk naliet aan dit bevel te gehoorzamen en hij dezen daarop persoonlijk, uitdrukkelijk den last heeft gegeven om naar bed te gaan, aan welk bevel deze beklaagde wederom niet gehoorzaamde; dat, nadat hij, getuige, het bevel ten tweede male gaf, beklaagde Ks. een paar passen schoorvoetend deed in de richting van zijn nachtleger; dat hij, getuige, den hem vergezellenden militairen politie-ambtenaren het bevel gaf, dien beklaagde te arresteeren; dat Ks. zich tegen die arrestatie verzette, door zich vast te houden aan zijn krib en van zich af te trappen; dat Ks., terwijl hij gearresteerd werd, de in zijne nabijheid op de kamer aanwezige militai-

ren opruide tot verzet tegen de onderofficieren der politietroepen, die Ks. arresteerden, door dien soldaten op de kamer toe te roepen: „Jongens vooruit nou, laat mij niet meenemen” of woorden van gelijke beteekenis;

3. H. B., 26 jaar, eertijds dienstplichtig sergeant 10 R. I.;

dat hij op 20 September 1926 sergeant van den dag was bij 2-10 R. I. in de infanteriekazerne te Ede; dat de beklaagden Kg. F. D., Sch. en W., die tot zijne compagnie behoorden, hem van nabij zeer goed bekend zijn; dat hij dien avond op verzoek de soldaten R. en v. Sch. heeft overgegeven aan de militaire politie, zulks, nadat het avondappèl gehouden was: dat, tijdens hij, getuige, die twee soldaten op de kamer hun tuniek liet aantrekken, deze wilden weten waarvoor zij mee moesten gaan, terwijl ook andere soldaten op de kamer riepen: „Eerst zeggen waarvoor”;

dat hij, getuige, later op kamer 47 de kapiteins J. en K. zag staan temidden van een groot aantal opgewonden soldaten; dat die kapiteins de aanwezige soldaten aanmaanden om naar bed te gaan; dat toen om beurten Kg., F., D., Sch. en W., die vooraan stonden, hebben geantwoord en gemanifesteerd, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, alvorens zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren; dat deze vijf beklaagden de andere aanwezige militairen op de kamer voortdurend hebben opgeruid; dat deze beklaagden opzettelijk nalieten te gehoorzamen aan het herhaald bevel van den kapitein J. om naar bed te gaan en dien kapitein antwoordden, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, vóór zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren; dat beklagde Kg. zelfs riep: „Dat nooit”, terwijl beklagde D. zich hierbij kenmerkte als een der luidruchtigste woordvoerders, die steeds vooraan stond en die voortdurend den kapitein J. in de rede viel; dat de beklagden hiervoren genoemd telkens bij herhaling de genoemde eischen en voorwaarden stelden; dat Sch. zonder tuniek op kamer 47 stond en beklagde W., evenals de anderen, luidruchtig was, doch dat deze alleen in het begin maar aan de manifestatie heeft deelgenomen;

4. P. v. d. B., 27 jaar, res. 1e luitenant 10 R. I.;

dat hij op 20 September 1926 in kazerne 10 R. I. te Ede na het avondappèl den kapitein K. heeft zien staan temidden van een aantal soldaten, waaronder eene opgewonden stemming heerschte; dat de hem vertoonde beklagde Kg. en W. tegen den kapitein zeiden, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, vóór zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren en, of deze in vrijheid werden gesteld; dat deze beklagden voortdurend als woordvoerders optraden en bij herhaling dezelfde eischen en voorwaarden stelden; dat hij heeft gezien, dat aan het bevel van den kapitein J., om naar bed te gaan door deze beklagden niet werd gehoorzaamd; dat W. riep, terwijl deze met gebalde vuist omhoog stond: „Eerst de kameraden vrij!”;

dat later in de gangen hij, getuige, duidelijk heeft gezien, dat beklagde O. in de voorste rijen der oproerige militairen stond, zich

zeer luidruchtig gedroeg en luidkeels meejoelde en schreeuwde; dat hij ook heeft gezien, dat door O. niet werd gehoorzaamd aan het bevel van den kapitein K. om naar bed te gaan, doch dat O. zich bleef bewegen in de voorste rijen der oproerige militairen;

5. J. V., 28 jaar, res. 1e luitenant 10 R. I.;

dat hij op 20 September 1926 na het avondappél in het hoofdportaal van de kazerne 10 R. I. te Ede en in de belendende gangen een compacte massa joelende en schreeuwende soldaten zag; dat de kapiteins J. en K. vergeefsche pogingen deden om de gemoederen tot kalmte te brengen; dat het lawaai voortdurend grooter werd, totdat onder het geschreeuw van: „Er uit” plotseling de massa soldaten de aanwezige officieren in het hoofdportaal op zijde en buiten de kazerne drong; dat hij, getuige, op dat moment in de voorste rijen der opdringende soldaten een soldaat zag, die geen tuniek aan had en die meeschreeuwde; dat hij in den hem vertoonden beklagde Sch. met eene aan groote zekerheid grenzende waarschijnlijkheid voornoemden soldaat herkent;

6. B. C. N., 24 jaar, sergeant 2-10 R. I.;

dat hij op 20 September 1926 in infanteriekazerne 10 R. I. te Ede zag, dat een compacte massa soldaten stond in het hoofdportaal en de belendende gangen dier kazerne; dat de kapitein J. en nog enkele officieren in het hoofdportaal stonden; dat de kapitein J. opgewonden liep voor de joelende en schreeuwende soldaten, roepende: „Gaat naar jullie bedden toe”; dat hij, getuige, verder zag, dat beklagde Kg. in de voorste rijen der oproerige soldaten stond en dat beklagde W., die ongeveer ter hoogte van de derde of vierde rij soldaten stond, zijn vuist van zijn rechterhand dreigend bewoog in de richting van den kapitein J. en de officieren, die in diens nabijheid stonden; dat de houding van dezen beklagde beslist dreigend was en deze zich zeer luidruchtig gedroeg; dat, ofschoon de kapitein J. herhaalde malen riep: „Gaat jullie naar jullie bedden”, beklagde W. zich in de rijen der oproerige militairen bleef bewegen en niet naar bed ging;

7. J. Sch., 36 jaar, sergeant-majoor-instructeur militaire politietroepen;

dat hij op 20 September 1926 tegen het avondappél van 10 uur de dienstplichtigen R. en V. Sch. door een patrouille militaire politie liet afhalen uit de kazerne 10 R. I. te Ede, teneinde die soldaten te hooren, betreffende het schieten met losse patronen in de kazerne op 18 September; dat hij dien namiddag omstreeks 10.45 uur bericht ontving, dat de politie onmiddellijk moest komen in de kazerne 10 R. I.; dat hij, na aankomst met zijn personeel ongeveer vijf minuten na het ontvangen van de opdracht, de stem van kapitein J. hoorde sommeeren: „Gehoorzaamheid aan de wet, of „geweld zal worden gebruikt”, op welke sommatie hij te hulp snelde; dat hij later op kamer 60 aan den kapitein J. den hem, getuige, vertoonden beklagde Ks. heeft aangewezen, daar deze niet naar bed ging; dat de kapitein J. daarop Ks. gelastte onmiddellijk en

vlug naar zijn bed te gaan; dat deze laatste opzettelijk naliet aan dat bevel te gehoorzamen, waarop die kapitein hem voor de tweede maal gelastte naar zijn bed te gaan; dat beklagde Ks. toen op de meest tergende en langzame wijze met de handen in zijne broekzakken een paar passen deed in de richting van zijn krib; dat de kapitein J. daarop het bevel gaf om Ks. in arrest te stellen, welke laatste daarop werd beetgepakt door sergeant B.; dat Ks. zich voorover op zijn krib liet vallen en de zijwanden van zijn krib vastgreep; dat beklagde Ks. zich tegen die arrestatie met geweld verzette door zich stevig vast te houden aan zijn krib; dat op dat moment ook de sergeant W. Ks. vastgreep; dat, terwijl Ks. zich tegen de arrestatie door de sergeanten B. en W. met geweld verzette, deze op luiden en opruienden toon tegen de aanwezige soldaten op de kamer riep: „Jongens laat mij niet arresteeren” of woorden van gelijke beteekenis; dat de toon, waarop Ks. dit zeide zóó opruiend was, dat hij, getuige, het noodig oordeelde den soldaten op de kamer toe te roepen: „Iedereen die niet op zijn bed blijft, is verantwoordelijk voor de gevolgen”; dat beklagde Ks. daarna is weggeleid;

8. J. W., 27 jaar, sergeant der militaire politietroepen te Ede; dat, toen op 20 September 1926 in de infanteriekazerne te Ede beklagde Ks. zich verzette tegen diens arrestatie door den sergeant der politietroepen B., hij, getuige, beklagde Ks. eveneens vastgreep; dat beklagde zich ook toen tegen die arrestatie verzette door zich aan zijn krib vast te houden en hem, getuige, tegen zijn knie te trappen;

dat, tijdens die arrestatie door hem, getuige, en sergeant B., beklagde op luiden en opruienden toon tot de op de kamer aanwezige soldaten riep woorden als: „Jongens laat mij niet arresteeren”; dat tijdens Ks. dit riep, de sergeant-majoor-instructeur Sch. en kapitein J. met een revolver in de hand klaar stonden om de soldaten in hunne bedden te houden;

dat hij, getuige, van te voren met den sergeant der politietroepen D. zich had bevonden in gang 6 voor lokaal 58; dat de soldaten uit dit paviljoen weer naar de gang drongen, waarbij hij, getuige, hoorde, dat geroepen werden woorden als: „Jongens zet de bajonet „op, dan steken wij ze er aan”;

9. J. D., 36 jaar, sergeant militaire politie groep Zutphen; dat hij in den avond van 20 September 1926, aangekomen in de kazerne 10 R. I. te Ede met andere militaire politie, de gang 6 is ingegaan om te zorgen dat de soldaten op de kamers bleven; dat hij, getuige, toen de deur van kamer 58 openging, zag dat daar een groot aantal soldaten stond, die in zijn richting opdrongen; dat hij hen gelastte naar bed te gaan; dat er werd geroepen: „Laten wij ook laden „met scherp, dan zal het wel anders gaan”; dat de hem, getuige, vertoonde beklagde Ks., staande bij den ingang van kamer 60 temidden van andere soldaten, hem toeriep: „Als je op de kamer komt, zet ik „mijn bajonet op het geweer en steek ik jullie er aan”; dat hij, ge-

tuige, daarna zag, dat diezelfde beklaagde zich tot de hem omringende soldaten richtte en op luiden, opruienden toon hun toeriep: „Jongens zet de bajonet op, dan steken wij ze er aan”; dat, toen beklaagde deze woorden riep, hij, getuige, stond in den deuringang van kamer 58 en de sergeant W. bij hem stond;

Overwegende dat — vermits het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, — ieder slechts gebezigd ten aanzien van hem en ten aanzien van het feit, of de feiten, waarop het betrekking heeft —, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagden het navolgende hun ten laste gelegde hebben begaan, te weten:

dat zij op 20 September 1926 te Ede in de infanteriekazerne, als militair, zich hebben schuldig gemaakt aan militair oproer, door te zamen vereenigd met een groot aantal andere militairen samen te rotten om in vereeniging hun plicht te verzaken, door, nadat ontevredenheid gewekt was door een of meerdere hunner, omdat zij meenden, dat twee militairen in arrest waren gesteld, te weigeren zich naar bed te begeven, ofschoon het avondappèl reeds was gehouden, alvorens aan hunnen eisch voldaan was, dat hun, beklaagden zoude medegedeeld worden, waarom die beide militairen in arrest gesteld waren, door, nadat hun herhaaldelijk door hunne officieren was gezegd, dat aan hunne eischen en voorwaarden niet kon worden voldaan, hen herhaaldelijk met nadruk gelast was naar bed te gaan en ten slotte een termijn van tien minuten was aangekondigd, waarbinnen een ieder te bed moest zijn, aan die dienstbevelen niet te voldoen, maar de kamers der kazerne, waarin zij zich bevonden, te verlaten en zich in de gangen te begeven, aldaar onder hevige gejoel en geschreeuw en het zingen van opruiende liederen, hunne eischen bovenvermeld tegen de aanwezige officieren te herhalen en door te trachten de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen,

hebbende hierbij bijzonderlijk:

de beklaagden Kg. en F. gepleegd hetgeen hun hiervoren bijzonderlijk is ten laste gelegd;

de beklaagde O.;

op dreigende wijze op den kapitein J. toegelopen in de vestibule der kazerne tijdens de manschappen daar onder gejoel en geschreeuw samengerot waren en van dien officier op dreigenden toon gevraagd om de cellen te mogen inspecteeren en nadat zijn meerdere in rang, de kapitein K., hem gelast had om naar bed te gaan, opzettelijk nagelaten aan dien last te gehoorzamen en in de voorste rijen der oproerige militairen zich te blijven bewegen;

de beklaagde D.;

opzettelijk niet gehoorzaamd aan het bevel door den kapitein J. gegeven om naar bed te gaan, zich voortdurend bewogen in de voorste rijen der oproerige militairen, zich gekenmerkt door het bezigen van indisciplinaire uitdrukkingen en woorden als een der

luidruchtigste woordvoerders en door voortdurend den kapitein J. in de rede te vallen;

de beklaagde Sch.;

opzettelijk niet gehoorzaamd aan het dienstbevel van den kapitein J. en diens herhaalde sommaties om zich naar bed te begeven, opzettelijk met beklaagden Kg. en F. bij de manschappen eene verzetstemming gewekt, tijdens de ongeregeldheden voortdurend in de nabijheid van den kapitein K. zich blijven ophouden;

de beklaagde W. begaan, hetgeen hem hiervoren bijzonderlijk is ten laste gelegd;

de beklaagde Ks.;

nadat hij in de kazerne was binnengekomen vóór het tijdstip, dat de samenrottende manschappen reeds naar hunne kamers waren teruggedrongen, doch van hetgeen in de kazerne gaande was op de hoogte was gesteld en zich bewust, dat er een samenrotting plaats had:

a. nadat zijn meerdere in rang, de kapitein J., hem gelast had zich naar bed te begeven, opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

b. opzettelijk zich met geweld verzet tegen den sergeant der politietroepen B., die hem op last van den kapitein J. gearresteerd had wegens het feit sub *a* genoemd, door zich vast te houden aan zijn krib en van zich af te trappen;

c. mondeling de in zijne nabijheid op de kamer aanwezige militairen tot het als militair opzettelijk zich met geweld tegen hun meerderen verzetten opgeruid door, nadat de sergeanten B. en W. der politietroepen hem als sub *b* omschreven hadden gearresteerd, die militairen toe te roepen: „Jongens, vooruit nou, laat mij nu niet „meenemen”;

d. opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant der politietroepen D., in zijn tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigd, door hem toe te roepen: „Als je op de kamer komt, zet ik „mijn bajonet op het geweer en steek ik jullie er aan”;

e. mondeling de op de kamer met hem aanwezige militairen opgeruid tot het als militair opzettelijk een meerdere feitelijk aanranden, door die militairen toe te roepen, nadat de sergeant der politietroepen D. en andere onderofficieren der politietroepen waren gekomen: „Jongens, zet de bajonet op, dan steken wij ze er aan”;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat zij daarvan behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende dat ten opzichte van ieder der beklaagden de ten aanzien van ieder hunner bewezen verklaarde feiten, moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Overwegende dat de beklaagden D., Sch. en W. blijkens de hun betreffende, ten processe overgelegde, uittreksels straflijst, reeds

ter zake van voormelde feiten krijgstuuchtelijk zijn gestraft ieder met veertien dagen streng arrest;

Overwegende dat de Krijgsraad de beklaagden, met uitzondering van den beklaagde W., op grond van de begane feiten, ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat zij voor goed van dienst bij de gewapende macht behooren te worden uitgesloten;

Gezien artt. 6, 10, 23, 60, 62, 108, 114, 117, 124, 125 en 146 Wetboek van Militair Strafrecht, 74, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 27, 56 en 91 Wetboek van Strafrecht, 57 der Wet op de Krijgstucht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van de beklaagden daaraan:

Qualificeert de feiten als:

Voor de beklaagden Kg. en F.:

Militair oproer, zijnde de schuldigen de belhamels onder de deelnemers daaraan, en opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, dit alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Voor de beklaagden O., D. en Sch.:

Militair oproer, zijnde de schuldigen de belhamels onder de deelnemers daaraan en opzettelijke ongehoorzaamheid, beide feiten ééne voortgezette handeling uitmakende;

Voor beklaagde W.:

Militair oproer, zijnde de schuldige één der belhamels onder de deelnemers daaraan, opzettelijke ongehoorzaamheid en als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid door een gebaar met enig kwaad bedreigen, alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Voor beklaagde Ks.:

Militair oproer, zijnde de schuldige één der belhamels onder de deelnemers daaraan:

- a. Opzettelijke ongehoorzaamheid;
- b. Feitelijke insubordinatie;
- c. en e. Mondeling een militair opruien tot enig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf, tweemaal gepleegd;
- d. Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen, alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt de beklaagden Kg., F. en Ks., ieder tot eene gevangenisstraf van *tien maanden*; de beklaagden O. en D. ieder tot eene gevangenisstraf van *acht maanden*; den beklaagde Sch. tot eene gevangenisstraf van *zes maanden* en den beklaagde W. tot *vier maanden* gevangenisstraf;

Ontslaat de beklaagden Kg., F., O., D., Ks. en Sch. uit den mili-

tairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt, dat de tijd door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hun opgelegde gevangenisstraffen in mindering zal worden gebracht, en wel voor beklaagden Kg. en Ks. vanaf 20 September 1926, voor beklaagden F. en O. vanaf 25 September 1926, en voor beklaagden D., Sch. en W. vanaf 7 October 1926;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hen daarvan vrij!

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 Februari 1927.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls.: J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal: J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Schout-bij-Nacht B. Schreuders.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadslieden: voor beklaagden sub 1 t/m 4 Dr. S. de Jong, te Amsterdam, voor beklaagde sub 5 Mr. E. J. M. van Zinnicq Bergmann, te 's-Hertogenbosch.

In de zaak van:

1. H. Kg., oud 23 jaar, geboren te Haarlemmermeer;
 2. G. F., oud 23 jaar, geboren te Vinkeveen en Waverveen;
 3. J. O., oud 23 jaar, geboren te Hilversum;
 4. A. J. D., oud 23 jaar, geboren te Rotterdam;
 5. W. J. A. Ks., oud 27 jaar, geboren te Velsen;
- allen gewoon dienstplichtig-soldaat bij het 10e Regiment Infanterie, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, appellanten van een vonnis, op 14 December 1926 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hen gewezen, bijgestaan door hun raadslieden,

tegen

den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan de beklagden beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiscaal en die door de beklagden opgeroepen;

Gehoord de beklagden, zoo in hunne antwoorden als in de middelen van verdediging door hen en namens hen door de raadslieden aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende dat de beklagden hebben erkend, dat zij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dienen;

Overwegende dat, blijkens de overgelegde extracten-stamboek, de beklagden onderscheidenlijk op 2 November 1923, 5 November 1923, 20 Maart 1923, 5 November 1923 en 1 October 1920 zijn ingelijfd bij het 10e Regiment Infanterie en allen laatstelijk op 9 September 1926 van groot verlof zijn teruggekeerd;

Overwegende dat aan beklagden is ten laste gelegd: (zie vonnis, met uitzondering van het aan Sch. en W. ten laste gelegde. Red. M. R. T.);

Overwegende dat de beklagden hebben verklaard:

Kg.: (zie verklaring in het vonnis. Red. M. R. T.);

F.: (zie verklaring in het vonnis. Red. M. R. T.);

O.: (zie verklaring in het vonnis. Red. M. R. T.);

D.: (zie verklaring in het vonnis. Red. M. R. T.);

Ks.: (zie verklaring in het vonnis. Red. M. R. T.);

Overwegende dat is verklaard door de getuigen:

K. J. C. K., kapitein bij het 22e Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis, met uitzondering van het door dien getuige, ten aanzien van beklagde Sch. verklaarde. Red. M. R. T.);

F. B. A. J. J., kapitein bij het 10e Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis. Red. M. R. T.);

H. B., gewoon dienstplichtig sergeant bij het 10e Regiment Infanterie, thans met groot verlof:

dat hij op 20 September 1926 sergeant van den dag was bij de 2e Compagnie, 1e Bataljon, 10e Regiment Infanterie in de infanteriekazerne te Ede; dat de beklagden Kg., F. en D., die tot zijne compagnie behoorden, hem van nabij zeer goed bekend zijn; dat hij dien avond op verzoek de soldaten R. en v. Sch. heeft overgegeven aan de militaire politie, zulks nadat het avondappèl gehouden was; dat, tijdens hij, getuige, die twee soldaten op de kamer hun tuniek liet aantrekken, deze wilden weten waarvoor zij mee moesten gaan,

terwijl ook andere soldaten op de kamer riepen: „Eerst zeggen „waarvoor”;

dat hij, getuige, later op kamer 47 de kapiteins J. en K. zag staan temidden van een groot aantal opgewonden soldaten; dat die kapiteins de aanwezige soldaten aanmaanden om naar bed te gaan; dat toen om beurten Kg. en F., die vooraan stonden, hebben geantwoord en gemanifesteerd, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, alvorens zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren; dat deze beklagden opzettelijk nalieten te gehoorzamen aan het herhaald bevel van den kapitein J. om naar bed te gaan en dien kapitein antwoordden, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, vóór zij wisten, waarom twee soldaten gearresteerd waren; dat beklagde Kg. zelfs riep: „Dat nooit”, terwijl beklagde D. steeds vooraan stond en den kapitein J. in de rede viel; dat de beklagden Kg. en F. telkens bij herhaling de genoemde eischen en voorwaarden stelden;

P. v. d. B., reserve-eerste-luitenant bij het 10e Regiment Infanterie: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis, met uitzondering van het door dien getuige ten aanzien van W. verklaarde. Red. M. R. T.);

F. G. C. P., reserve-tweede-luitenant bij het 4e Regiment Infanterie:

dat hij op 20 September 1926, omstreeks 10.45 uur namiddag, zat op zijn kamer in het hotel „Terminus” te Ede en hoorde, dat de kapitein V., van het 10e Regiment Infanterie, verzocht werd in de kazerne van dit Regiment te komen; dat ook hij, getuige, gewapend met een gummistok, toen naar die kazerne is gegaan en, in het hoofdportaal dier kazerne aangekomen, nabij de exercitieloods en de belendende gangen een compacte massa joelende en schreeuwende soldaten zag staan, terwijl de internationale werd gezongen; dat in het hoofdportaal zich bevonden de kapitein J. en een aantal andere officieren; dat deze kapitein en ook verschillende andere officieren probeerden de manschappen op kalmeerende wijze naar hunne kamers te doen gaan, wat absoluut niet gelukte; dat hij, getuige, den kapitein J. den oproerigen soldaten herhaaldelijk hoorde gelasten naar bed te gaan, doch dat door geen der soldaten daaraan werd voldaan;

dat op een gegeven moment duidelijk het doel der samengeschoolde soldaten was om de aanwezige officieren uit het hoofdportaal der kazerne te dringen; dat, terwijl de massa soldaten naar voren drong in de richting van de officieren, er geroepen werd: „er uit!”; dat hij, getuige, vooraan ging staan om te beletten, dat de officieren er uit gedrongen werden; dat door het opdringen der soldaten de officieren in het portaal der kazerne aanwezig, inderdaad terug en op zijde werden gedrongen;

J. V., reserve-eerste-luitenant bij het 10e Regiment Infanterie: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis, met uitzondering van het door dien getuige ten aanzien van Sch. verklaarde. Red. M. R. T.);

A. D. M. de B., reserve-kapitein bij het 22e Regiment Infanterie:

dat hij in den avond van 20 September 1926 in hotel „Welgelegen” tegenover de kazernes te Ede zat, en er toen een officier binnenkwam, die den in het hotel aanwezigen officieren en ook hem, getuige, mededeelde, dat er in de kazerne van het 10e Regiment Infanterie onder de troepen ongeregeldheden waren uitgebroken en dat de officieren onmiddellijk in die kazerne werden ontboden; dat hij, getuige, toen zijn klewang en revolver heeft gehaald, zich alleen naar de kazerne van het 10e Regiment Infanterie heeft begeven en bij aankomst op het kazerneterrein reeds van verre gejoel en gezang bij de wacht van dat Regiment heeft gehoord;

dat hij, toen hij ongeveer een twintig meter van den hoofdingang van de kazerne van het 10e Regiment Infanterie verwijderd was, door de half geopende deur der kazerne het hoofdportaal (24) gevuld zag met joelende en schreeuwende soldaten, terwijl hij hoorde, dat de internationale gezongen werd;

dat hij verder heeft gezien, dat in het hoofdportaal een aantal officieren stond, die met uitgestrekte armen trachtten de soldaten tegen te houden;

dat de kapitein J. buiten de kazerne vóór de hoofddeur daarvan liep;

dat hij, getuige, toen hij vóór de poort der kazerne kwam, zag, dat de compacte massa soldaten, die in het hoofdportaal aanwezig waren, plotseling met geweld naar voren drong, het cordon van de haar tegenhoudende officieren verbrak en deze officieren op zijde en naar buiten drong;

dat hij den indruk kreeg, dat de aanwezige officieren in een gevaarlijke positie verkeerden, zijn revolver nam en tegen den kapitein J. zeide: „Mijnheer J., ik schiet!”, of woorden van gelijke beteekenis; dat hij daarop langs de hoofden van officieren en soldaten een schot in de lucht afgaf en dat, toen dit schot gevallen was, de soldaten de exercitieloods en de belendende gangen der kazerne invluchten;

J. Sch., sergeant-majoor-instructeur bij de politietroepen: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis. Red. M. R. T.);

J. W., sergeant bij de Groep politietroepen te Ede: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis. Red. M. R. T.);

J. D., sergeant bij de Groep Zutphen der politietroepen: (zie verklaring van dien getuige, vermeld in het vonnis. Red. M. R. T.);

Overwegende dat het Hof door de gerelateerde opgaven van de beklagden — hebbende geene opgave van den eenen beklagde medegewerkt tot eenig bewijs tegen een der andere beklagden — en door de gerelateerde verklaringen van de getuigen bovengenoemd, bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat de beklagden het navolgende hun ten laste gelegde hebben begaan:

Kg., F. en D.:

dat zij op 20 September 1926 te Ede in de infanteriekazerne, als militair, zich hebben schuldig gemaakt aan militair oproer, door te zamen vereenigd met een groot aantal andere militairen samen te rotten om in vereeniging hun plicht te verzaken,

door, nadat ontevredenheid gewekt was door een of meerderen hunner, omdat zij meenden, dat twee militairen in arrest waren gesteld, te weigeren zich naar bed te begeven, ofschoon het avondappèl reeds was gehouden, alvorens aan hunnen eisch voldaan was, dat hun, beklaagden, zoude medegedeeld worden, waarom die beide militairen in arrest gesteld waren, door, nadat hun herhaaldelijk door hunne officieren was gezegd, dat aan hunne eischen en voorwaarden niet kon worden voldaan, hun herhaaldelijk met nadruk gelast was naar bed te gaan en ten slotte een termijn van tien minuten was aangekondigd, waarbinnen een ieder te bed moest zijn, aan die dienstbevelen niet te voldoen, maar de kamers der kazerne, waarin zij zich bevonden, te verlaten en zich in de gangen te begeven, aldaar onder hevig gejoel en geschreeuw en het zingen van opruiende liederen hunne eischen bovenvermeld tegen de aanwezige officieren te herhalen en door te trachten de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen;

en in het bijzonder:

Kg. en F.; dat zij van den aanvang af, nadat de kapitein van piket, de kapitein K., op kamer 47 in het algemeen te kennen had gegeven, dat het tijd werd naar bed te gaan, daarop aan dien meerdere geantwoord, dat zij niet voornemens waren naar bed te gaan, voordat zij wisten, waarom twee militairen eenigen tijd te voren gearresteerd waren, en nadat de kapitein K. voornoemd geantwoord had, dat hij daar niets van wist en ook niet voornemens was met hen daarover te spreken of te onderhandelen, bij voortdoring als woordvoerders opgetreden en bij herhaling dezelfde eischen en voorwaarden opnieuw gesteld;

dat zij, nadat de kapitein van den dag, de kapitein J., in de kamer was gekomen en de aanwezigen aangemaand had naar bed te gaan, opzettelijk hebben nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, ook nadat die meerdere hun persoonlijk, herhaaldelijk, uitdrukkelijk denzelfden last had herhaald, en gedreigd had, dat zij als belhamels aangewezen zouden worden;

vervolgens gedurende den termijn van tien minuten, gesteld als boven aangegeven, tijdens de militairen in de gangen samenstroomden, ook daar als leiders van het verzet en woordvoerders opgetreden, steeds herhalende den eisch omtrent de in arrest gestelde militairen;

nadat de kapitein J. hun nogmaals gelast had naar bed te gaan, geweigerd en opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende zij ten slotte al hunne bovenvermelde strafbare handelingen eerst gestaakt, nadat, door het krachtig en met geweld optreden van hunne superieuren, de deelnemers aan het militair oproer terug waren gedreven en zich naar hunne kamers hadden begeven;

O.; dat hij op 20 September 1926 te Ede, in de infanteriekazerne no. 1, als militair opzettelijk niet gehoorzaamd heeft aan den last, hem door den kapitein K. gegeven, om naar bed te gaan;

Ks.; dat hij op 20 September 1926 te Ede, in de infanteriekazerne, als militair:

a. nadat zijn meerdere in rang, de kapitein J., hem gelast had zich naar bed te begeven, opzettelijk nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

b. opzettelijk zich met geweld verzet tegen den sergeant der politietroepen B., die hem op last van den kapitein J. gearresteerd had, wegens het feit sub *a* genoemd, door zich vast te houden aan zijn krib en van zich af te trappen;

c. mondeling de in zijne nabijheid op de kamer aanwezige militairen tot als militair opzettelijk zich met geweld tegen hun meederen verzetten opgeruid, door hen, nadat de sergeanten B. en W. der politietroepen hem als sub *b* omschreven hadden gearresteerd, toe te roepen: „Jongens, vooruit nou, laat mij nu niet meenemen”;

d. opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant der politietroepen D., in zijne tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigd, door hem toe te voegen: „Als je op de kamer komt, zet ik „mijn bajonet op het geweer en steek ik jullie er aan”;

e. mondeling de op de kamer met hem aanwezige militairen opgeruid tot het als militair opzettelijk zich met geweld tegen meederen verzetten, door dien militairen toe te roepen, nadat de sergeant der politietroepen en andere onderofficieren der politietroepen op de kamer waren gekomen: „Jongens, zet de bajonet op, dan steken wij „ze er aan”, daarbij er op doelende, dat de aanwezige militairen de onderofficieren der politietroepen met de bajonet op het geweer zouden aanvallen;

Overwegende dat het Hof niet bewezen acht hetgeen aan de beklagden meer of anders is ten laste gelegd;

Overwegende dat, nu bij het vonnis, waarvan appèl, een deel van de laatstgenoemde feiten is bewezen verklaard en beklagden ook daarvoor zijn veroordeeld, het vonnis niet in stand kan blijven;

Overwegende dat het bewezene oplevert:

ten aanzien van Kg. en F.: „Militair oproer, zijnde de schuldigen „de belhamels onder de deelnemers daaraan”, en „Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd; alles één voortgezette handeling „uitmakende”;

ten aanzien van D.: „Militair oproer”;

ten aanzien van O.: „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;

ten aanzien van Ks.: „Opzettelijke ongehoorzaamheid”; „Feitelijke „insubordinatie”; „Mondeling een militair opruien tot eenig in het „Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf, tweemaal „gepleegd”, en „Het als militair opzettelijk een meerdere in zijne „tegenwoordigheid mondeling met enig kwaad bedreigen; alles één „voortgezette handeling uitmakende”;

Overwegende dat de beklagden Kg., F. en D. tot hunne verdediging hebben aangevoerd, dat hun niet ten laste gelegd noch te hunnen aanzien is bewezen, dat het in deze tot eenige feitelijkheid is gekomen, doch ten onrechte, daar de tenlastelegging inhoudt, en

bewezen is, dat de saamgerotte militairen getracht hebben de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen, hetgeen in het verband der tenlastelegging niet anders kan beteekenen, dan dat uitvoering is gegeven aan het voornemen om de officieren lichamelijk aan te tasten, ten einde hen de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen, zooals dit ook door de bovenvermelde bewijsmiddelen is komen vast te staan; dat dit valt onder het begrip van feitelijkheid, als vermeld in artikel 124 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat het Hof bij het opleggen van de na te noemen straffen in aanmerking genomen heeft, dat de beklagde D., blijkens het hem betreffende, ten processe overgelegde uittreksel uit zijne straflijst, reeds ter zake van het te zijnen aanzien geblekene krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest; dat de beklagden op grond van de begane feiten ongeschikt zijn om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat zij voor goed van dienst bij de gewapende macht behooren te worden uitgesloten;

en voorts, dat weliswaar door de verdediging namens hen is beoogd, dat het Hof in de eerste plaats te letten heeft op het op zichzelf staande van het feit, dat de aanleiding is geweest van de ongeregeldheden; dat, vervolgens, is aangevoerd, dat de nadruk behoort te vallen op het gewicht der gepleegde handelingen van de beklagden op zichzelf beschouwd: de specifieke door hen geuite woorden, verrichte bewegingen enz., en dat deze, gezien buiten verband met de omstandigheden, waaronder zij plaats grepen, nu niet zoo bijzonder ernstig zijn; dat, ten slotte, is gezegd, dat bijzonder dient te wegen, dat de beklagden gunstig bekend staan en, ook in militairen dienst, zich tot dusverre behoorlijk hebben gedragen;

dat evenwel, zooals bij de behandeling der zaak ook uit de verklaringen der beklagden is gebleken, door de militaire autoriteiten bij gelegenheid van de herhalingsoefeningen in het garnizoen Ede al het mogelijke is gedaan om het den dienstplichtigen in en buiten den dienst aangenaam te maken; dat de dienstplichtigen, wel verre van dit alles te waardeeren, een geringe aanleiding hebben aangegrepen om te hoop te loopen en tegenover hun superieuren eene houding aan te nemen, die in geen enkel verband, dat op tucht en subordinatie is gevestigd, en allermint in de militaire maatschappij, kan worden geduld; dat hieruit blijkt, dat er onder de te Ede vereenigde troepen een geest bestond, die licht tot oproerigheid kon overslaan; dat onder deze omstandigheden de goede elementen zich zorgvuldig hadden te onthouden van aanmatigend optreden tegenover hunne meerderen; dat dus het op zichzelf staande der aanleiding van de ongeregeldheden de beklagden niet vermag te verlichten;

dat daarenboven het onjuist is de ernst van de door de beklagden verrichte handelingen te wegen zonder rekening te houden met de bijzondere omstandigheden, waaronder zij plaats grepen; dat het waar moge zijn, dat die handelingen op zichzelf beschouwd eerder getuigen van dwaasheid, onbezonnenheid en gemis van alle besef

omtrent verhoudingen dan van misdadigheid, doch dat dit alles hier geen gewicht in de schaal legt; dat toch iedereen weet, en zoo ook de beklaagden, dat de gewapende militaire macht omslaat in een vernielend element, wanneer zij de banden van discipline verbreekt en zonder toom of rem haar krachten uitviert; dat, zoo dit eenmaal plaats heeft gehad, herstel van de orde slechts kan worden bereikt na velerlei ellende en wellicht bloedvergieten; dat de ernst van de gepleegde feiten dus vooral hierin bestaat, dat de beklaagden in de eerste plaats hun kameraden, maar ook de rechtsorde hebben blootgesteld aan onberekenbare gevaren;

dat ten slotte, dit alles in aanmerking genomen, door het opleggen van in verhouding tot het bedreigde maximum zeer geringe straffen, naar 's Hof's oordeel voldoende rekening wordt gehouden met de door het Hof niet in twijfel getrokken gunstige antecedenten van de beklaagden;

Toepassende de artikelen 6, 10, 23, 60, 62, 108, 114, 117, 124, 125, 146 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 74 en 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 27, 56, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 75, 76*d* en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

Veroordeelt de beklaagden ter zake van de bewezen verklaarde en gequalificeerde feiten:

Kg. en F. ieder tot eene gevangenisstraf van tien maanden;

O. en D. ieder tot eene gevangenisstraf van zes maanden;

Ks. tot eene gevangenisstraf van negen maanden;

Bepaalt, dat de tijd door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van deze sententie in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hun opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, en wel voor den beklagde Kg. vanaf 20 September 1926, voor de beklagden F. en O. vanaf 25 September 1926, voor den beklagde D. vanaf 7 October 1926 en voor den beklagde Ks. vanaf 20 September 1926;

Ontslaat de beklaagden uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan de beklaagden meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard;

Spreekt hen daarvan vrij.

De vraag of het telastgelegde, voor zoover dit deelneming aan militair oproer inhoudt ten aanzien van de beklaagden O. en Ks. al dan niet bewezen is, houdt nauw verband met de vraag op welk tijdstip het tot eenige feitelijkheid — waardoor dus de samenrotting in oproer omslaat — is gekomen.

Dit tijdstip is aanwezig op het oogenblik, waarop de saamgerotte

militairen de kamers, waarin ze zich bevonden, hebben verlaten en zich op de gangen hebben begeven. Op dat oogenblik hebben de saamgerotte militairen uitvoering gegeven aan hun voornemen om de officieren lichamelijk aan te tasten, ten einde hen de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen. Door de uitvoering van dat voornemen maakten ze zich schuldig aan strafbare poging tot feitelijke insubordinatie, de feitelijkheid, die de samenrotting tot oproer deed omslaan en welke in de telastlegging tot uitdrukking komt in de omschrijving dat de saamgerotte militairen getracht hebben de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen.

Nu is noch ten aanzien van O., noch ten aanzien van Ks. bewezen, dat ze in de aan het oproer voorafgaande samenrotting aanwezig waren. Die samenrotting toch had plaats op kamer 47. Noch O., noch Ks. zijn op die kamer aanwezig geweest, doch hebben zich eerst bij de joelende en schreeuwende militairen gevoegd, toen deze die kamer al verlaten hadden en de samenrotting dus door deze feitelijkheid reeds in oproer was omgeslagen.

Red. M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 14 December 1926. ¹⁾

President: Dr. L. B. J. Vermeulen (Plv.).

Leden: Kapitein H. C. van der Bijl, Ritmeester Jhr. W. A. van den Bosch en Eerste-Luitenants J. J. Pape en J. J. van Keulen.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. S. Lion.

Mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf. (Art. 146 Mil. Swb.).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer,

op en jegens

J. P. R., oud 24 jaar, geboren te Leeuwarden, gewoon dienstplichtig soldaat van de Opleidingscompagnie 9e Regiment Infanterie, gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresterde.

¹⁾ Bij sententie in appel van 1 Februari 1927 is dit vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn geheel bevestigd.

Red. M. R. T.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklagde op 20 Maart 1923 is ingelijfd bij het 9e Reg. Infanterie, op 30 Augustus 1923 met groot verlof is vertrokken en op 9 September 1926 van groot verlof is teruggekeerd;

Overwegende dat den beklagde aan den voet van het hem op 3 December 1926 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 20 September 1926 te Assen op het terrein der kazernes tijdens daar een groote menigte militairen te hoop was geloopt en zich onder gejoel en rumoer over dat terrein bewoog, die militairen mondeling heeft opgeruid tot muiterij, tot feitelijke insubordinatie, tot opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door meer personen gezamenlijk, en tot opzettelijke ongehoorzaamheid, en heeft getracht door toespraken de tucht onder de Krijgsmacht te ondermijnen, door die te hoop geloopt en joelende en rumoer makende over de kazerneterrainen zich bewegende militairen, terwijl officieren en onderofficieren trachtten hen door hun te woord te staan en door overreding tot de orde te brengen, toe te roepen: „Toe toch jongens, zet toch door, laat je toch niet drukken, wij hebben nu de macht in handen, wij zijn toch geen slaven van de officieren, daden, daden, geen praatjes!”, althans door toespraken, uitdrukkingen en woorden van gelijke beteekenis;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat op 20 September 1926 te Assen op het terrein der kazernes een groote menigte militairen te hoop was geloopt, die zich onder gejoel en rumoer over dat terrein, gelegen tusschen de Emma-kazerne en Wilhelminakazerne, voortbewogen; dat hij zich onder die militairen bevond; dat deze socialistische liederen o.a. de Internationale zongen, waaraan hij, beklagde, ook heeft meegedaan; dat eenige officieren probeerden door overreding hen tot de orde te brengen; dat zulks niet lukte, doch de militairen en ook hij, beklagde, steeds luidruchtiger werden; dat hij toen de uitdrukkingen heeft gebezigd in de verwijzing voorkomende; dat hij n.l. ongeveer heeft geroepen: „Toe toch jongens, zet toch door, laat je toch niet drukken, wij hebben nu de macht in handen, wij zijn toch geen slaven van de officieren; daden, daden, geen praatjes.”;

dat hij, toen de zaak eenmaal op stelten was, een van de ergsten mee was; dat hij meedeed met de gedachte: dan krijgen we betere toestanden met het oog op den dienst enz.;

dat hij de woorden en uitdrukkingen bovenbedoeld heeft uitge-

roepen met de bedoeling de andere militairen tot verzet en ongehoorzaamheid tegen hun meerderen aan te sporen;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. J. J. K., 43 jaar, res. sergeant-majoor-instructeur, thans koopman, wonende te Leeuwarden; dat hij op of omstreeks 20 September 1926 te ongeveer 9 uur namiddag, op zijn kamer zijnde in de Wilhelminakazerne te Assen, de „Internationale” hoorde zingen en zag, dat buiten een aantal soldaten heen en weer liep; dat hij zich naar buiten begaf op het kazerneterrein; dat op het kazerneterrein zich een groot aantal militairen bevond, die zich grootendeels begaven in de richting van den hoofdingang der Wilhelminakazerne en voor die kazerne heen en weer liepen; dat een oogenblik daarna de Majoor B. aanwezig was en hij, getuige, zich tusschen de soldaten begaf en met hen sprak, dat dit optreden niet in den haak was; dat drie manschappen naar den majoor gingen; dat hij, getuige, medeging; dat hij, gedurende het onderhoud met de soldaten, de uitdrukkingen hoorde: „daden mannen, aanpakken, geen „praatjes.”; dat hij een lang persoon zag met een donker snorretje, en een lorgnet op, die die woorden bezigde; dat gedurende het onderhoud van die drie manschappen met den majoor diezelfde persoon zich ongevraagd daarbij voegde en het woord nam; dat hij, getuige, toen tegen dezen zeide: „Wat doe jij hier, wie heeft je „geroepen, het lijkt wel of deze geheele beweging voor jou in de „beenen is gekomen.”, waarop die persoon antwoordde: „Dat doen „zij ook voor mij, ik ben de clown van de compagnie.”;

dat hij, getuige, in den hem vertoonden beklaagde den persoon herkent, die bovengenoemde uitdrukkingen heeft gebezigd;

2. J. J., 28 jaar, particulier klerk bij de Registratie, wonende te Dokkum; dat hij op of omstreeks 20 September 1926 zich bevond in de Hendrikkazerne te Assen; dat hij hoorde schreeuwen en antimilitaristische liederen zingen; dat hij naar buiten ging en zag, dat een menigte soldaten zich begaf tusschen de Hendrik- en de Emmakazerne, verder achter de Emmakazerne langs tusschen deze en de Wilhelminakazerne naar de hoofdboort van het kazerneterrein; dat hij plotseling den Kapitein G. te midden van die menigte zag; dat hij, getuige, naast dien Kapitein stond en zag, dat deze evenals hij geduwd werd; dat hij, getuige, zich een weg heeft gebaad naar de wacht Emmakazerne; dat even later de wacht verspreid langs het voorterrein kwam en de meeste soldaten daarop terugweken; dat hij op dat moment hoorde, dat een lange militair, met een bril en een snor, de woorden uitriep: „Blijf staan „jongens, wij hebben de macht in handen.” of woorden van dergelijke strekking; dat hij, getuige, zeker weet, dat die persoon gezegd heeft: „Wij hebben de macht in handen.”; dat hij later nog heeft hooren schieten en sommaties geven;

dat hij in den hem vertoonden beklaagde den persoon herkent, die bovenbedoelde woorden heeft uitgeroepen;

3. K. T., 25 jaar, houder van een wasch- en strijkinrichting, wonende te Groningen; dat hij op of omstreeks 20 September 1926 ongeveer 8 uur nam. zich bevond in de wacht van de Emmakazerne te Assen, toen hij daar een groote menigte militairen, die nogal rumoerig waren, zag voorbijtrekken in de richting van de Hendrik-kazerne; dat die troep later trok tusschen de Emma- en Wilhelminakazerne door naar den hoofdingang der kazerneterreinen; dat eerst een gedeelte door de hoofdpoort trok en daarna alles zich samentrok binnen de hoofdpoort op de kazerneterreinen, waarna de hoofdpoort werd gesloten; dat enkele menschen den ingang van de Wilhelminakazerne introkken en hij, getuige, in die kazerne gerinkel hoorde; dat later eenige militairen grint opraaften en de ruiten ingooiden; dat hij voor de keuken van de Emmakazerne eenige militairen zag staan, temidden waarvan zich een kapitein bevond, die trachtte de menschen te kalmeeren en naar hun kamers te krijgen; dat hij, getuige, op dat moment zag een lang persoon met een klein donker snorretje en een bril op; dat die persoon o.a. riep: „Toe kerels pak toch aan, laat je toch niet drukken, je bent „toch geen slaven, wij hebben nou de macht in handen”; dat de hem vertoonde beklagde de persoon is, die bovenbedoelde woorden heeft uitgeroepen;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het navolgende hem ten laste gelegde heeft begaan, te weten:

dat hij op 20 September 1926 te Assen op het terrein der kazerne tijdens daar een groote menigte militairen te hoop was geloopt en zich onder gejoel en rumoer over dat terrein bewoog, die militairen mondeling heeft opgeruid tot feitelijke insubordinatie, en tot opzettelijke ongehoorzaamheid, door die te hoop geloopt en joelende en rumoer makende, over de kazerneterreinen zich bewegende militairen, terwijl officieren trachtten hen door overreding tot de orde te brengen, woorden en uitdrukkingen van gelijke beteekenis toe te roepen als: „Toe toch jongens, zet toch door, laat je toch niet drukken, wij hebben nu de macht in handen, wij zijn toch geen slaven „van de officieren, daden, daden, geen praatjes.”;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

Gezien artt.: 6, 10, 23, 60, 62, en 146 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht; 27, 91 Wetboek van Strafrecht; 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan; Qualificeert het als:

Mondeling een militair opruien tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van één jaar en twee maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 5en October 1926 af in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij!

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 26 October 1926. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapiteins H. C. van der Bijl en C. P. M. Verhaart, Eerste-Luitenants J. J. van Keulen en J. Kroon.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

De woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemie-ter, dat zijn wij al lang zat” houden geenerlei bedreiging in. (Het H. M. G. achtte in deze woorden, geuit onder de in de tenlastelegging omschreven en bewezen omstandigheden wel een bedreiging gelegen).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens J. M. van D., oud 23 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig soldaat van het 5e Regiment Infanterie, met groot verlof te Amsterdam, beklaagde en gerequi-reeerde in persoon;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

¹⁾ Zie de hierna volgende Sententie van het H. M. G. Red. M. R. T.

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 20 Maart 1923 is ingelijfd bij het 5e Regiment Infanterie, op 1 September 1923 met groot verlof is vertrokken en op 19 Augustus 1926 van groot verlof is teruggekeerd;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 18 October 1926 betekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 31 Augustus 1926 te Amersfoort, als militair opzettelijk zijn meerdere in rang, den sergeant der politietroepen J. F. van H. in zijne tegenwoordigheid mondeling en door gebaren met eenig kwaad heeft gedreigd, door, nadat die onderofficier hem en een groot aantal andere militairen attent had gemaakt op hun wanordelijk gedrag in het openbaar, voor dien meerdere staande, althans in diens onmiddellijke nabijheid, zijne gebalde vuist dreigend in de richting van diens aangezicht te houden en hem op dreigenden toon toe te voegen: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemierter, dat zijn wij al lang zat”; althans woorden van gelijke beteekenis;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 31 Augustus 1926 's avonds omstreeks 11 uur zich met de soldaten D. de V. en W. de K. heeft bevonden ter hoogte van de hoofdpoort van de Infanteriekazerne aan den Leuserweg te Amersfoort; dat hij zich herinnert, dat een sergeant der militaire politie hem toen heeft gelast den militairen veldjas aan te trekken, dien hij, beklaagde, over zijn arm droeg; dat hij plotseling achteruit werd getrokken en tusschen een groep soldaten kwam te staan; dat hij dronken was en zich niet herinnert of hij al dan niet zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1. A. M. V., 26 jaar, korporaal bij de politietroepen te Amersfoort; dat hij op 31 Augustus 1926 namiddags omstreeks 11½ uur met den sergeant der politietroepen J. F. van H. zich bevond nabij de Hoofdpoort der Infanteriekazerne aan den Leuserweg te Amersfoort; dat hij aldaar een tiental militairen zag, waarvan 4 à 5 met de veldjas over den arm nabij de hoofdpoort stonden te schreeuwen; dat, toen de sergeant van H. bedoelde militairen op hun wanordelijk gedrag attent maakte, er een oloppe ontstond rondom dien sergeant en er over het algemeen een dreigende houding werd aangenomen; dat hij, getuige, zag, dat een dier militairen en wel de hem vertoonde beklaagde, den sergeant met geweld bedreigde; dat beklaagde vlak voor den sergeant van H. stond, plotseling een gebalde vuist ophief in de richting van het gezicht van genoemden sergeant, terwijl hij daarbij op een schreeuwend en dreigend

toon uitriep: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat”;

2. W. F. A. K., 23 jaar, sergeant 3e Schoolcomp. 5 R. I. te Amersfoort; dat hij in den avond van 31 Augustus 1926 op den Leusderweg nabij de hoofdpoort der Infanteriekazerne te Amersfoort heeft gezien en gehoord, dat beklaagde den sergeant van H. met geweld bedreigde, door vlak voor dien sergeant te gaan staan met een gebalde vuist dreigend opgeheven in de richting van diens aangezicht;

3. J. F. van H., 27 jaar, sergeant bij de politietroepen te 's Hage; dat hij in den avond van 31 Augustus 1926 zich met den korporaal V. bevond nabij de hoofdpoort van de Infanteriekazerne aan den Leusderweg te Amersfoort, alwaar, nadat hij eenige militairen had gelast hun veldjas, die zij over den arm hadden, aan te trekken, een oploope van militairen rondom hem ontstond; dat hij toen wel heeft gehoord dat dergelijke uitdrukkingen als: „Dat moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat”, tegen hem gebezigd werden;

Overwegende dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het ten laste gelegde werd gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 31 Augustus 1926; dat beklaagde in de onmiddellijke nabijheid van dien meerdere stond en dezen de woorden heeft toegevoegd in de tenlastelegging genoemd;

Overwegende dat de door beklaagde den sergeant van H. toegevoegde woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat”, geenerlei bedreiging inhouden, zoodat dit bewezen verklaarde gedeelte der tenlastelegging niet strafbaar is ingevolge art. 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

dat, vermits zulks ook niet strafbaar is ingevolge eenige andere door straf te handhaven bepaling van Wet of verordening, beklaagde hiervan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artt.: 6, 10, 60, 62 en 108 Wetboek van Militair Strafrecht; 74, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 27, 91 Wetboek van Strafrecht; 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid door een gebaar met eenig kwaad bedreigen;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van *vier maanden*;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in hechtenis doorgebracht, bij de uit-

voering van de opgelegde straf van 4 tot 17 September 1926 in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet strafbaar dat deel der tenlastelegging, hetwelk als zoodanig hierboven is aangenomen;

Spreekt beklaagde daarvan vrij!

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 December 1926. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Schout bij Nacht B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Mr. S. J. Polak, Advocaat te 's-Gravenhage.

De woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemierter, dat zijn wij al lang zat”, geuit onder de in de tenlastelegging omschreven en bewezen omstandigheden houden de bedreiging met eenig kwaad in.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 26en October 1926 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht

tegen

J. M. van D., oud 23 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig soldaat van het 5de Regiment Infanterie, met groot verlof te Amsterdam, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman,

en van

J. M. v. D., voornoemd, appellant van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman

tegen

den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

¹⁾ Zie het hiervóór opgenomen vonnis van den Krijgsraad.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklaagde beteevend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de laatste overweging in het vonnis, daar naar 's Hofs oordeel, in tegenstelling met dat van den Krijgsraad, de door beklaagde den sergeant v. H. toegevoegde woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat” onder de in de tenlastelegging omschreven en bewezen omstandigheden, waaronder zij werden gebezigd, wèl eene bedreiging met enig kwaad inhouden;

dat in verband hiermede de qualificatie behoort te worden gewijzigd en de vrijspraak van beklaagde van dat deel der tenlastelegging niet kan worden gehandhaafd;

Overwegende dat de door den Krijgsraad opgelegde straf aan het Hof te zwaar is voorgekomen;

Overwegende dat het Hof zich overigens vereenigt met de gronden en beslissingen, in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van de artikelen 75, 76d, 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze Sententie vermeld;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zoover betreft de qualificatie en de aan beklaagde opgelegde straf, en voorzoover het hierboven vermelde deel der tenlastelegging niet strafbaar is verklaard, en beklaagde daarvan is vrijgesproken;

En te dien aanzien opnieuw recht doende,

Qualificeert het bewezen verklaarde feit als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling en door een gebaar met enig kwaad bedreigen”;

Veroordeelt beklaagde tot eene gevangenisstraf van drie maanden;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering zal worden in mindering gebracht van 4 September 1926 tot 17 September d.a.v.;

Bevestigt het vonnis voor al het overige, met wijziging der gronden als boven is aangegeven.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 12 October 1926. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapiteins M. de Jong en C. P. M. Verhaart, Eerste-Luitenanten J. de Bie en H. J. J. T. M. Steenmetser.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Art. 38 van de Algemeene Politieverordening van Breda ²⁾ stelt het als bestuurder van een rijwiel berijden van een straat in de richting die door B. en W. verboden is, op zichzelf niet strafbaar.

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch, heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair, r. o. eischer, tegen J. C. T. M., oud 37 jaar, geboren te Asten, 1e Luitenant van het 3e Regiment Veld-Artillerie, beklaagde, niet ter terechtzitting verschenen;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde tenlastelegging, den 28en September 1926 aan den beklaagde beteekend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract-stamboek den beklaagde betreffende blijkens hetwelk hij met ingang van 20 Juli 1916 is benoemd en aangesteld tot 1e Luitenant bij het 1e Regiment Vesting-Artillerie en laatstelijk

¹⁾ Dit vonnis werd bij sententie in appel van 16 November 1926 door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn geheel bevestigd. Red. M. R. T.

²⁾ Dit artikel luidt:

„Het is verboden openbare wegen te berijden of in eene bepaalde richting te berijden of daarop met paarden of voertuigen stil te staan, wanneer daardoor de veiligheid of bruikbaarheid dier wegen in gevaar wordt gebracht.

Wanneer Burgemeester en Wethouders krachtens de in de eerste alinea van dit artikel gestelde verbodsbepaling, bij openbare kennisgeving, bepalen, dat de openbare weg niet of slechts in eene bepaalde richting mag bereden worden, of wel dat de voertuigen hier of daar niet mogen stilstaan, alsmede wanneer de beambten der politie in bijzondere gevallen bevel geven, dat paarden en voertuigen zullen stilstaan, voortgaan of een zekere richting nemen, zijn de geleiders der paarden en voertuigen gehouden, deze bepalingen of bevelen op te volgen.

Het is verboden te rijden, behalve met kinderwagens, op die wegen of gedeelten van wegen, welke, blijkens eenig zichtbaar teeken, bij besluit van den Raad, aan het verkeer met rij- of voertuigen, paarden of vee zijn onttrokken.” Red. M. R. T.

op 2 Maart 1925 is overgeplaatst bij het 3e Regiment Veld-Artillerie;

2e. het proces-verbaal den 5en Juli 1926 onder No. 611 op den ambtseed opgemaakt door M. J. M., agent van politie te Breda, tevens onbezoldigd gemeente-veldwachter;

Gehoord den Auditeur-Militair, vorderende, dat de beklagde worde veroordeeld tot eene geldboete van vier gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door twee dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklagde is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 4 Juli 1926 te Breda, als bestuurder van een rijwiel, daarmede heeft bereden den openbaren rijweg, Reigerstraat, in de richting naar de Catharinastraat, althans anders dan in de richting naar de Havermarkt, terwijl zulks bij Besluit van Burgemeester en Wethouders dier gemeente was verboden, welk verbod was aangeduid door een waarschuwingsbord met het opschrift: „Verboden in te rijden”;

Overwegende dat het bovenvermeld proces-verbaal inhoudt:

dat relatant op 4 Juli 1926 heeft bevonden, dat beklagde als bestuurder gezeten op een rijwiel, daarmede reed over den openbaren rijweg, de Reigerstraat, te Breda en wel in de richting van de Catharinastraat, niettegenstaande zulks verboden was bij Besluit van Burgemeester en Wethouders van Breda van 23 April 1926, waarbij is bepaald, dat de Reigerstraat niet anders mag worden bereden dan in de richting naar de Havermarkt; dat het verbod is aangeduid door een aan de zijde der Havermarkt geplaatst zichtbaar teeken, zijnde een bord met het opschrift: „Verboden in te rijden”;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is bewezen, dat de beklagde het Rijk in hoedanigheid van 1e Luitenant bij het 3e Regiment Veld-Artillerie tijdens het plegen van voormeld feit diende;

Overwegende dat door den inhoud van voormeld ambtseedig proces-verbaal de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd op 4 Juli 1926;

Overwegende dat blijkbaar is bedoeld aan beklagde ten laste te leggen de overtreding bedoeld bij art. 38 der Alg. Politieverordening voor de gemeente Breda juncto het Besluit van Burgemeester en Wethouders dier gemeente d.d. 23 April 1926;

Overwegende dat het eerste lid van genoemd artikel bepaalt: „Het „is verboden openbare wegen te berijden of in eene bepaalde richting „te berijden of daarop met paarden of voertuigen stil te staan, wan- „neer daardoor de veiligheid of bruikbaarheid dier wegen in gevaar „wordt gebracht”;

dat deze bepaling echter geen toepassing kan vinden, omdat de telastelegging niet inhoudt „dat de veiligheid of de bruikbaarheid „van de Reigerstraat door het rijden werd in gevaar gebracht”;

Overwegende dat het tweede lid van genoemd artikel evenmin van toepassing is, vermits dit eene verbodsbepaling inhoudt voor „ge-

leiders van (paarden en) voertuigen" en de bestuurder van een rijwiel — mede blijkens de terminologie van art. 34 der verordening — daaronder niet kan worden begrepen;

dat het derde lid van genoemd artikel een rijverbod bevat ten aanzien van wegen, die aan het verkeer (geheel) zijn onttrokken, wat niet het geval is ten aanzien van de Reigerstraat, voor welke alleen verboden is het rijden in eene bepaalde richting;

dat derhalve het tenlastegelegde ingevolge genoemd art. 38 niet strafbaar is, en — nu het door beklagde begane feit ook niet valt in eenige andere door straf te handhaven bepaling van wet of verordening — beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen zoomede de schuld van beklagde daaraan;

Verklaart het bewezen verklaarde feit evenwel niet strafbaar;

Spreekt beklagde vrij.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 3 November 1926. ¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-Luit. ter Zee J. Bosma en Officieren van Administratie 1e Klasse E. G. P. van Sijpveld, B. van Erp Taalman Kip en J. W. Goossens.

Fiscaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e Klasse.

Raadsman: Mr. C. P. Eecen, Advocaat te Alkmaar.

Indien opsporingsambtenaren een op heeterdaad betrapte verdachte, ter voorkoming van belemmering van het verkeer en in het belang der openbare orde, overbrengen naar het politiebureau, in stede van naar den Officier of Hulpofficier van Justitie (art. 53, 4e lid Sv.), zijn zij niet in de rechtmatige uitoefening hunner beëiening.

In eene tenlastelegging op grond van wederspanningheid is het niet voldoende dat deze inhoudt, dat verdachte „zich krachtdadig heeft verzet”, maar moet daaruit blijken door welke handelingen en gedragingen verdachte zich heeft verzet.

¹⁾ Bij Sententie in appel van 7 December 1926 is dit vonnis, behoudens toevoeging aan de qualificatie van het sub B ten laste gelegde feit van de woorden: „van den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen” in zijn geheel door het H. M. G. bevestigd. Red. M. R. T.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiscaal tegen J. E. v. D., Marinier 2e klasse, oud 23 jaar, geboren te Utrecht, gedetineerd in het provoosthuis te Willemsoord;

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar den krijgsraad, dd. 3 September 1926 en dd. 7 October 1926;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, dd. 20 October 1926 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

A. dat hij op den 8sten Augustus 1926 te ongeveer 9 uur 30 minuten n.m. te Utrecht:

1o. op den voor het openbaar verkeer openstaanden weg, het Vredenburg, toen tengevolge van een twist tusschen den beklagde en een meisje ter plaatse een volksverzameling was ontstaan en het verkeer werd belemmerd, en vervolgens de in uniform gekleede agent van politie tevens buitengewoon gemeenteveldwachter der gemeente Utrecht Th. de L. hem, beklagde, ter voorkoming van belemmering van het verkeer aldaar gelast had zich in de richting van de Lange Elisabethstraat aldaar te verwijderen, niet onmiddellijk aan dien last heeft voldaan;

2o. ter plaatse als sub 1o vermeld, toen de in uniform gekleede agenten van politie tevens buitengewoon gemeenteveldwachters der gemeente Utrecht Th. de L. en S. J. A. B. hem aangehouden hadden ten einde hem — na het niet voldoen aan den last sub 1o vermeld — ter voorkoming van belemmering van het verkeer en in het belang der openbare orde, van den openbaren weg aldaar te verwijderen, door hem over te brengen naar het hulpbureau van politie aan het Vredenburg voornoemd, zich opzettelijk krachtdadig tegen die politieambtenaren ter zake van deze overbrenging heeft verzet;

B. dat hij dienende als Marinier 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Heemskerck”, destijds liggende te Willemsoord, aldaar op den 30en Augustus 1926 te ongeveer 11 uur n.m., in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij na op den 25en September 1926 door de politie te Amsterdam gearresteerd te zijn dienzelfden dag aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord is teruggebracht;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 21 October 1926, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde tenlastelegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 3 November 1926 des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door zijn raadsman;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en

gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde voor het feit sub A. 1o genoemd tot een geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis van vijf dagen en ter zake van de feiten sub A. 2o en sub B, genoemd, tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met aftrek van het preventief arrest sedert 25 September 1926;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op den 3en April 1924 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaar;

Overwegende omtrent het den beklaagde onder A 1o en 2o tenlastegelegde:

dat een op den ambtseed door de agenten van politie, tevens buitengewoon veldwachters der gemeente Utrecht Th. de L. en S. J. A. B. opgemaakt proces-verbaal, dd. 8 Augustus 1926, in hoofdzaak inhoudt: dat zij in den namiddag van 8 Augustus 1926 te 9½ uur zich in uniform gekleed op surveillance bevonden op den openbaren weg, Vredenburg, te Utrecht, alwaar zij zagen dat te genoemder plaatse een als militair gekleed manspersoon twistte met een vrouw, tengevolge waarvan een volksverzameling ontstond en het verkeer werd belemmerd; dat eerstgenoemde relatant bedoeld manspersoon ter voorkoming van de verkeersbelemmering gelastte om zich te verwijderen in de richting van de Lange Elisabethstraat aldaar door hem op duidelijk verstaanbaren toon toe te voegen: „Ik gelast je om je te verwijderen in de richting naar de Lange „Elisabethstraat” en door tevens met de rechterhand in genoemde richting te wijzen; dat genoemde persoon niet aan deze vordering voldeed;

dat zij, relatanten, vervolgens gemelden persoon ter voorkoming van belemmering van het verkeer en in het belang der openbare orde van den openbaren weg wilden verwijderen om hem over te brengen naar het hulpbureau van politie aan het Vredenburg, tegen welke overbrenging deze persoon zich krachtdadig verzette; dat deze persoon opgaf genaamd te zijn: J. E. v. D., Marinier 2e klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. „Heemskerk” te Helder;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard: dat hij is J. E. v. D., oud 23 jaar, geboren te Utrecht; dat hij het laatst heeft gediend als Marinier 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „Heemskerk”; dat hij op 3 April 1924 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

dat hij in den avond van 8 Augustus 1926 te ± 9½ uur op den openbaren weg, het Vredenburg, te Utrecht twist had met een meisje, tengevolge waarvan een volksoploop ontstond; dat tijdens deze twist een in uniform gekleed agent van politie naar hem toekwam, die hem zeide zich in een bepaalde richting te verwijderen, hem tevens deze richting aanwijzende; dat hij aan dezen last geen gevolg heeft gegeven; dat hij hierop door twee agenten van politie werd beetgepakt, die hem hebben overgebracht naar het hulp-

bureau van politie aan het Vredenburg; dat hij zich tegen deze overbrenging krachtdadig heeft verzet;

Overwegende dat door den inhoud van opgemeld proces-verbaal en de verklaring van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende omtrent het onder A 1o genoemde feit, dat dit moet worden gequalificeerd:

Te Utrecht ter voorkoming van belemmering van het verkeer door een beambte der gemeentepolitie gelast zich in een bepaalde richting te verwijderen, niet onmiddellijk aan dien last voldoen;

Overwegende dat een geldboete van twee gulden en vijftig cent staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Oerwegende omtrent het onder A, 2o genoemd feit,

dat beklaagde's raadsman heeft betoogd dat het onder A, 2o geïmputeerde feit niet strafbaar is, immers de politiebeambten den beklaagde ten onrechte wilden overbrengen naar het bureau van politie in stede van naar den Officier of hulpofficier van Justitie, terwijl de tenlastelegging bovendien niet kan volstaan met simpele vermelding van verzet zonder vermelding van feiten waaruit dit verzet blijkt, en mitsdien nietig is;

Overwegende dat de krijgsraad zich met deze verdediging kan vereenigen;

dat artikel 53 Wetboek van Strafvordering voorschrijft dat indien, in geval van ontdekking op heeterdaad, iemand is aangehouden door eenen anderen opsporingsambtenaar dan den Officier of hulpofficier van Justitie, deze andere opsporingsambtenaar zorg te dragen heeft den aangehoudene ten spoedigste voor een der genoemde ambtenaren te geleiden;

Overwegende dat hieruit volgt dat de andere opsporingsambtenaar, die in zoodanig geval eenen aangehoudene elders heenbrengt, handelt in strijd met de op hem rustende verplichting in gemeld wetsartikel genoemd en mitsdien niet is in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Overwegende dat de tenlastelegging inhoudt, verzet ná aanhouding bij ontdekking op heeterdaad tegen opsporingsambtenaren, politiebeambten, die hunnen arrestant wilden brengen naar een hulpbureau van politie, welke ambtenaren hiermede hunne bevoegdheid te buiten gingen, immers iets anders deden dan de wet hun voorschrijft, niet waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, waaruit volgt, dat een verweer gericht tegen hun onrechtmatig optreden niet strafbaar is;

Overwegende dat de tenlastelegging voormeld alzoo geen strafbaar feit inhoudt en de beklaagde moet worden vrijgesproken;

Overwegende ten overvloede, dat is ten laste gelegd dat de aangehoudene „zich krachtdadig heeft verzet” zonder vermelding van

handelingen en gedragingen van den aangehoudene, waaruit blijkt waarin dit verzet heeft bestaan en door welke daden van geweld of bedreiging met geweld hij zich tegen de hem arresterende beambten heeft verweerd, dat de tenlastelegging mitsdien geen voldoende omschrijving van het strafbaar feit bevat, niet voldoet aan het voorschrift van artikel 112 van de Rechtspleging bij de Zee-macht, nietig is, en ook uit dezen hoofde vrijspraak zou moeten volgen;

Overwegende omtrent het den beklagde onder B ten laste gelgde;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. „Heemskerck” inhoudt onder: „H. W. en D. W. van Dinsdag 31 Augustus 1926: Mankeert van passagieren van 30 Augustus 1926 11 uur E. W. Marinier 2e klasse J. E. v. D. (3227)”;

Overwegende dat een extract-scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord inhoudt onder: „Reewacht van Zaterdag 25 September 1926: 7 uur P. V. wordt onder militair geleide uit Amsterdam aan boord gebracht J. E. v. D., Marinier 2e klasse, Stb.no. 3227”;

Overwegende dat een ambtseedig proces-verbaal van de gemeentepolitie te Amsterdam, 5e Sectie, 1e Afdeling, No. 361, dd. 25 September 1926, opgemaakt door C. S. en J. J. G. V., respectievelijk brigadier- en agent van politie-rechercheur dier gemeente, beiden tevens onbezoldigd rijksveldwachter, inhoudt: dat door hen op 25 September 1926 te Amsterdam is aangehouden J. E. v. D., Marinier 2e klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. „Heemskerck” te Helder;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Heemskerck”, als Marinier 2e klasse te Willemsoord op 30 Augustus 1926 ging passagieren; dat hij in den avond van dien dag te 11 uur weer aan boord van dezen bodem terug moest zijn; dat hij opzettelijk niet van passagieren aan boord is teruggekeerd, hetgeen hem niet was geoorloofd; dat hij sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 25 September 1926 door de politie te Amsterdam is gearresteerd en dienzelfden dag aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord is teruggebracht;

Overwegende dat door de verklaring van den beklagde en den inhoud van opgemaakte bescheiden wettig en overtuigend is bewezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem onder B subsidiair is tenlastegelegd;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede;

Overwegende dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde;

Gelet op het door den beklagde sedert 25 September 1926 ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen:

1, 2, 60, 97 aanhef en 1° Wetboek van Militair Strafrecht,
 23, 27, 62 Wetboek van Strafrecht,
 1, 3, 73, 74, 75 der Verordening Straatpolitie der gemeente
 Utrecht ¹⁾, vastgesteld 10 December 1918 en afgekondigd 28 Decem-
 ber d.a.v., laatstelijk gewijzigd 19 Juli 1923, waarvan afkondiging
 22 Augustus 1923,

185, 189, 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;
 Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld
 er aan, de feiten hem ten laste gelegd, wat B betreft gelijk hooger
 werd overwogen en qualificeert de feiten onder A 1o en B als hooger
 aangegeven;

Veroordeelt den beklagde ter zake van het feit onder A, 1o ge-
 noemd tot een geldboete van *twee gulden en vijftig cent*, bij gebreke
 van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van twee dagen,
 voor het feit onder B tot een gevangenisstraf voor den tijd van
twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoer-
 legging der uitspraak sedert 25 September 1926 in voorloopige
 hechtenis doorgebracht bij de uitvoering der hem opgelegde straf
 in mindering zal worden gebracht;

Verklaart het onder A, 2o tenlastegelegde niet strafbaar en
 spreekt den beklagde hiervan vrij.

Memorie van appèl ²⁾ dd. 13 November 1926 van den Fiscaal
 bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord in zake Marinier 2e klasse
 J. E. v. D.

Met referte aan het den veroordeelde sub A 2o tenlastegelegde,
 waarvan hij is vrijgesproken, moge ik de aandacht vestigen op het
 navolgende:

a. volgens den Zeekrijgsraad is door het nieuwe Wetboek van
 Strafvordering en wel meer in 't bijzonder door de bepaling van
 art. 53 van dat Wetboek komen te vervallen de jurisprudentie van
 den Hoogen Raad betreffende art. 41 van het Wetboek van Straf-

1) Art. 3 der Verordening op de straatpolitie in de gemeente Utrecht
 luidt:

1. Hij, wien ter voorkoming van belemmering van het verkeer door een
 ambtenaar of beambte der gemeentepolitie gelast wordt zijn weg te ver-
 volgen of zich in een bepaalde richting te verwijderen, is verplicht aan
 dien last onmiddellijk te voldoen.

2. enz.

Art. 73 dier Verordening luidt:

De ambtenaren en beambten der gemeentepolitie en, voorzoover de brug-
 gen en toegangen tot de bruggen betreft, de brugwachters, zijn belast met
 de handhaving van de bepalingen dezer verordening en het opsporen der
 overtredingen.

Red. M. R. T.

2) Zie art. 76b P. I.

Red. M. R. T.

vordering (oud), zooals deze in verschillende arresten is neergelegd. Korthedshalve moge ik daarvoor verwijzen naar Mr. T. J. Noyon, „Het Wetboek van Strafvordering opgehelderd door de jurisprudentie van den Hoogen Raad”, ad dit art. 41 (uitgave 1908 pag. 20—21), o.a. „wanneer de aanhouding op zich zelve door art. 41 gerechtvaardigd is, behoeft van de bedoeling tot het brengen voor den Officier of Hulp-Officier van Justitie niet te blijken”; „rechtmatig is het verwijderen van eenen kennelijk beschonkene van den openbaren weg”; „verzet tegen de aanhouding is strafbaar, onafhankelijk van de bedoeling van den ambtenaar, indien niet door een uiterlijke daad tusschen de aanhouding en het verzet is gebleken van een met de wet strijdige bedoeling”.

Huldigt men 's Krijgsraads enge interpretatie, dan staat de politie, tegenover verstoorders van de openbare orde, die zich niet aan hunne bevelen storen, steeds machteloos, tenzij ze telkens deze personen ook werkelijk voor het geringste feit voor willen geleiden en hen niet tijdelijk ter kalmceering, ontzuuchtering, etc. van den openbaren weg willen verwijderen.

Een bepaling als van art. 73 der Verordening op de straatpolitie van Utrecht is dan in feite een doode letter; van „handhaving” zal dan wel geen sprake kunnen zijn.

b. in de tenlastelegging staat „opzettelijk krachtdadig”, welke woorden de Zeekrijgsraad niet als een voldoende feitelijke omschrijving van „geweld” heeft aangemerkt. Hoewel meestal het geweld meer in details wordt weergegeven, meen ik, dat de woorden in de tenlastelegging wel voldoende zijn. „Krachtdadig” verzet is toch een in het dagelijksch leven veel voorkomende uitdrukking, b.v. in politieberichten in de couranten, waaruit iedereen dadelijk begrijpt dat men hier te doen heeft met hetgeen de Wetgever als „geweld” heeft gequalificeerd.

Ik meen derhalve, dat de Krijgsraad ten onrechte den verdachte van het sub A 2o hem ten laste gelegde heeft vrijgesproken.

ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

Vonnis van 3 November 1926. ¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapitein-Luit. ter Zee J. Bosma en Officieren van Administratie 1e kl. E. G. P. van Sijpveld, B. van Erp Taalman Kip en J. W. Goossens.

Fiscaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e kl.

Raadsman: Mr. A. Schenkeveld, te Alkmaar.

Art. 435, aanhef en 3° W. v. Sr.

¹⁾ Bij sententie in appel van 4 Januari 1927 is dit vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn geheel bevestigd. Red. M. R. T.

Een politiebeampte, tevens rijksveldwachter, die op last van zijn Chef, hulppofficier van Justitie, een onderzoek instelt naar een met groote waarschijnlijkheid gepleegd misdrijf is bevoegd, zelfs verplicht, personen van wie hem gebleken is, dat zij belangrijke inlichtingen kunnen verstrekken, naar hunnen naam te vragen.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiscaal tegen W. v. W., Marinier 1e klasse, oud 24 jaar, geboren te Hedel (Gelderland), gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad, dd. 4 October 1926;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad, dd. 19 October 1926 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij in den nacht van 17 op 18 September 1926 te ongeveer 12 uur 30 minuten ter hoogte van den spoorwegoverweg aan het einde van de Sluisdijkstraat te Helder, toen de Brigadier van Politie der gemeente Helder, tevens onbezoldigd rijksveldwachter K. H., die toenmaals een onderzoek instelde naar overtreding van artikel 250 of 250 *bis* van het Wetboek van Strafrecht door een zekere weduwe X., wonende te Helder, aan welken ambtenaar hij, beklagde, verteld had, dat hij ook kort te voren ten huize van deze weduwe met een harer dochters vleeschelijke gemeenschap had gehad, en nadat voormelde politie-ambtenaar, in burgerkleeding gekleed, zich als zoodanig aan hem bekend gemaakt had en hem gevraagd had zijn naam op te geven, teneinde later als getuige te kunnen worden opgeroepen, aan genoemden ambtenaar toenmaals opzettelijk valschelijk in strijd met de waarheid heeft opgegeven genaamd te zijn „Jansen”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, dd. 20 October 1926, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkoming en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 3 November 1926 des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde, voorgedragen door zijn raadsman;

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklagde tot een geldboete van twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis van tien dagen;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklagde inhoudt:

dat hij op 26 April 1921 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren;

Overwegende dat een ambtseedig proces-verbaal No. 1002, dd. 23 September 1926, opgemaakt door K. H., brigadier van politie der gemeente Helder, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, onder meer inhoudt: dat hij in opdracht van den Commissaris van Politie te Helder onderzoek instelde in zake eene op zekere weduwe X., wonende te Helder, rustende verdenking, dat zij te haren huize gelegenheid zou geven tot het plegen van ontucht van hare twee dochters met derden; dat hij te dien einde in den nacht van 17 op 18 September 1926 te $\pm 12\frac{1}{2}$ uur genoemde beide dochters volgde, toen zij met twee marineschepelingen langs de Sluisdijkstraat liepen in de richting harer woning; dat hij bij den spoorwegoverweg aan het einde van gemelde straat gekomen een persoon aantrof, gekleed in de uniform van marinier, met wien hij in gesprek geraakte over bovengenoemde vrouwen en die hem, relatant, vertelde een week te voren ten huize van genoemde weduwe X. met één der gemelde vrouwen, genaamd Y., een nacht te hebben geslapen en met deze vleeschelijke gemeenschap te hebben gehad; dat hij, relatant, zich hierop bekend maakte als brigadier van politie, den marinier mededeelde dat hij belast was met een onderzoek betreffende de gelegenheid, die de weduwe X. verschaftte tot het plegen van ontucht en hem vervolgens naar zijnen naam vroeg, onder mededeeling dat hij, relatant, hem, marinier, later als getuige dan zou kunnen oproepen; dat de marinier toen opgaf genaamd te zijn: „Jansen”; dat hij denzelfden marinier ontmoette in den nacht van 20 op 21 September 1926, die hem toen desgevraagd verklaarde genaamd te zijn W. v. W., Marinier 1e klasse, aan boord van Hr. Ms. „Van Speyk” en erkende als bovenvermeld valschelijk als zijn naam te hebben opgegeven „Jansen”;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard: dat hij is W. v. W., oud 24 jaar, geboren te Hedel; dat hij het laatst heeft gediend als Marinier 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Van Speyk”; dat hij op 26 April 1921 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaar; dat hij op een avond te $\pm 12\frac{1}{2}$ uur, omstreeks vier weken vóór 11 October 1926, zich in uniform bevond ter hoogte van den spoorwegoverweg aan het einde van de Sluisdijkstraat te Helder, waar ongeveer terzelfder plaatse twee meisjes liepen in gezelschap van twee marineschepelingen, gaande in de richting van den Brakkeveldweg; dat hij in gesprek kwam met een zich aldaar bevindenden burger, aan wien hij vertelde met één der genoemde meisjes wel eens vleeschelijke gemeenschap te hebben gehad; dat deze burger zich hierop bekend maakte als brigadier van politie, mededeelde dat hij bezig was een onderzoek in te stellen naar een vermoedelijk gepleegd strafbaar feit door een zekere juffrouw X. en hem zijn naam vroeg ten einde hem later als getuige te kunnen hooren; dat hij toen met opzet een verkeerden naam opgaf, zeggende genaamd te zijn „Janssen”;

Overwegende dat door de verklaring van den beklagde en den inhoud van opgemeld proces-verbaal wettig en overtuigend is be-

wezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat beklagde's raadsman heeft betoogd dat een agent van politie niet het bevoegd gezag is bij het vragen van iemands naam als mogelijke getuige in een politieonderzoek;

Overwegende dienaangaande dat de politiebeambte, rijksveldwachter, bezig op hiertoe bekomen last van zijnen chef, hulpofficier van Justitie, onderzoek in te stellen naar een met groote waarschijnlijkheid gepleegd misdrijf en bewijsmateriaal bijeen te brengen tegen een ernstig van dit misdrijf verdacht persoon, werkzaam is binnen den kring zijner bevoegdheid en mitsdien vertegenwoordigt het openbaar gezag; dat deze opsporingambtenaar bij het tot klaarheid brengen van het strafbare feit bijna nimmer zijn doel zal kunnen bereiken zonder het hooren van getuigen, althans het opzoeken van personen die later als getuigen zouden kunnen worden gehoord; dat mitsdien het tot de bevoegdheid behoort, zelfs tot de verplichtingen van zoodanigen ambtenaar, personen naar hunnen naam te vragen, van wie hem is gebleken dat zij omtrent het misdrijf in onderzoek of den verdachte belangrijke inlichtingen kunnen verstrekken, waaruit volgt dat de politiebeambte, die den beklagde naar zijnen naam vroeg was het bevoegd gezag;

Overwegende dat op grond van laatstgenoemde overweging beklagde's verdediging wordt verworpen;

Overwegende dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd: door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valschen naam opgeven;

Overwegende dat een geldboete van tien gulden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waarin het is begaan en de persoonlijkheid van den beklagde, waarbij in aanmerking wordt genomen dat de beklagde blijkbaar niet wist dat op hem de verplichting rustte zijn juisten naam op te geven;

Gezien de artikelen: 2, 60 Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 435 aanhef en 3° Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 219 Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd en qualificeert het als bovenvermeld;

Veroordeelt den beklagde tot een geldboete van *tien gulden*, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis van tien dagen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 23 Juli 1926.

President Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Kapitein ter Zee B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Waarnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Indien bij beklag over een krijgstuchtelijke straf de hoogere militaire autoriteit de straf handhaaft, doch de strafreden wijzigt, moet toch die autoriteit, daar de straf en de daarbij behoorende strafreden ééne beslissing vormen, in het conduiteboekje en in het strafregister als strafoplegger worden vermeld.

Het zich, als schrijver van den Commandant, zonder vergunning te vragen naar den wal begeven, terwijl de Commandant nog aan boord was en het geven van een ongepast antwoord.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 14 Juni 1926, van den sergeant-schrijver J. M. v. d. D., dienende aan boord van Hr. Ms. „Gelderland”, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Vice-Admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord ingebracht over de hem op 11 Mei 1926 door zijn Commandant, den Kapitein-Luitenant-ter-Zee H., opgelegde straf van één dag verzuwaard arrest en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Zeer onmilitair gedrag, door achtereenvolgens twee keer van „zijne ontevredenheid te doen blijken over een van den Commandant „ondervonden vermeende onbillijke behandeling”, bij welke beslissing, — op 11 Juni 1926 genomen en den volgenden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag gedeeltelijk gegrond is bevonden, de omschrijving der strafreden is gewijzigd in:

„Na door den Commandant te zijn onderhouden over de wijze, „waarop hij des morgens en des middags zijn dienst als schrijver „van het commandement verricht had, in afwijking van den regel „om aan boord te blijven zoolang de Commandant aanwezig was, „zich ten 4 u. 15 n.m., zonder daartoe den Commandant vergunning „te hebben gevraagd, naar den wal begeven en den volgenden „morgen den Commandant, toen deze hem de reden van zijne handel- „wijze vroeg, een ongepast antwoord gegeven.”;

en de opgelegde straf is gehandhaafd;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven, dat hij op Vrijdag 7 Mei 1926, na van den Commandant een tweetal terechtwijzigingen te hebben ontvangen over de wijze, waarop hij dien dag zijn dienst als schrijver van het commandement had verricht, vóórdat die Commandant zich van boord begaf, zich huiswaarts heeft begeven te omstreeks 4.15 n.m., zonder daartoe den Commandant vergunning te hebben gevraagd, en dat hij den volgenden morgen, toen de Commandant hem had ontboden en hem had gevraagd de reden van deze afwijking der geldende gewoonte om aan boord te blijven zoolang de Commandant aanwezig is, heeft geantwoord: „U heeft mij daartoe geprest.”;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat de beide door den Commandant op Vrijdag 7 Mei 1926 gemaakte aanmerkingen hem onbillijk voorkwamen en hem zenuwachtig maakten; dat hij, om herhaling van dergelijke voorvallen te voorkomen, naar huis is gegaan totdat de Commandant van boord was; dat hij te 5.15 n.m. zijne werkzaamheden in het commandementsbureau heeft voortgezet; dat hij, toen hem den volgenden morgen door den Commandant werd gevraagd, waarom hij was weggegaan vóórdat de Commandant van boord was, snel heeft willen antwoorden en geen beter antwoord heeft kunnen vinden dat het hiervoren vermelde;

Overwegende dat, — zelfs al zouden de door klager's Commandant gemaakte aanmerkingen niet geheel gegrond zijn, — door het vorenstaand verweer geenszins wordt weggenomen, dat klager door eigendunkelijk te omstreeks 4.15 n.m. huiswaarts te gaan en door den volgenden dag in zijn antwoord als het ware de schuld daarvan aan den Commandant te wijten, zich heeft gedragen in strijd met de militaire tucht;

Overwegende dat deze vergrijpen tegen de krijgstucht in de strafreden, zooals deze door den Commandant der Marine te Willemsoord is gesteld, juist zijn omschreven, terwijl de opgelegde straf, mede in aanmerking genomen klager's overigens gunstig gedrag, niet te zwaar is;

Overwegende dat de straf en de daarbij behorende strafreden ééne bestraffing vormen; dat derhalve, nu de strafreden, zooals deze door den Commandant der Marine te Willemsoord is gewijzigd, reeds in klager's conduiteboekje en in het strafregister voorkomt, deze autoriteit ook in de daarin voorkomende kolom „door wien gestraft” behoort te worden vermeld;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Bepaalt, dat in klager's conduiteboekje en in het strafregister als strafoplegger zal worden ingeschreven: Vice-Admiraal C. Fock, Commandant der Marine te Willemsoord;

Verklaart de redenen, waarom de eindbeslissing van het Hof is ingeroepen, ongegrond;

Bepaalt voorts, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant van Hr. Ms. „Gelderland”, Kapitein-Luitenant ter Zee H., een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Marine.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 7 September 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Wnd.-Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Overtreding van art. 122 van het Schietvoorschrift der Infanterie kan aan klager niet worden verweten; wèl heeft hij niet gehandeld zooals van een onderofficier van zijn rang en ervaring moest worden verwacht. Geen voldoende termen voor krijgstuchtelijke bestraffing. Beklag gegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 31 Mei 1926, van den sergeant-majoor-instructeur van het 21e Regiment Infanterie T., thans werkzaam bij den Vrijwilligen Landstorm ter standplaats Helder, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm ingebracht over de hem op 19 April 1926 door den Commandant van de Landstorm-groep Amsterdam, Haarlem en Alkmaar, den Majoor de V., opgelegde straf van vier dagen licht arrest, en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Het niet nakomen van de algemeene bepalingen omtrent de dienstregeling en veiligheidsmaatregelen voor het schijfschieten.”, bij welke beslissing het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, den strafoplegger en als getuige den Reserve-Eerste-Luitenant de J.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven:

dat hij op 7 April 1926 te Helder op last van den Leider der Klasse Helder van de Landstormgroep Amsterdam, Haarlem en Alkmaar eene schietoefening met genoemde klasse heeft gehouden op de Marine-schietbanen;

dat hij voor deze oefening een aantal scherpe patronen no. 1 uit het munitie-magazijn heeft doen medenemen in een, kort te voren van de Artillerie-Inrichtingen aan de Hembrug ontvangen patroonkistje;

dat ter plaatse een „Officier, met de munitie belast”, niet was aanwezig;

dat klager zelf het kistje van de mede te nemen patronen heeft voorzien en van het aantal patronen geene aantekening heeft gesteld in een munitieboekje en dat een zoodanig boekje bij de Landstormklasse Helder niet aanwezig bleek te zijn, toen de Majoor, Commandant van de Landstormgroep Amsterdam, Haarlem en Alkmaar, de met betrekking tot de verantwoording der patronen getroffen maatregelen controleerde;

Overwegende dat de strafoplegger, Majoor de V., heeft verklaard:

dat hij het niet bij de patroonkist aanwezig zijn van een munitieboekje of van een daarmee overeenkomend notitieboekje in strijd heeft geacht met de Algemeene bepalingen nopens de dienstregeling en veiligheidsmaatregelen op de schietbanen A., voorkomende in het Schietvoorschrift der Infanterie, met name met artikel 122 van dit voorschrift, luidende:

„Een lokaal wordt aangewezen, waarin vóór den aanvang van „elke schietoefening de patroonkisten, waarvan de sleutels onder „verantwoording zijn van de c.cn., door de zorg van den officier, „met de munitie belast, worden voorzien van het benodigd aantal „scherpe en losse patronen en van het munitieboekje, dit aantal ver- „meldend. De kisten worden gesloten naar en van het schietterrein „gebracht en na afloop der schietoefening weder in bovengenoemd „lokaal in ontvangst genomen.”;

dat hij de stipte naleving van dit voorschrift van zeer groot belang acht, omdat door eene onnauwkeurigheid ten aanzien van de verantwoording der patronen persoonlijke ongelukken kunnen voorkomen;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat, waar bij de Landstormklasse Helder geen officier, met de uitgifte en het in ontvangst nemen der patronen was belast, en eerst thans, na het eerste onderzoek dezer beklagzaak, de verantwoording der patronen geschiedt op de in artikel 122 van het

Schietvoorschrift der Infanterie aangegeven wijze, hij, klager, zich verantwoord heeft geacht met eenvoudig het getal der medegenomen patronen te onthouden, de schietuitkomsten in het schietregister te noteeren en de overgebleven, niet verschoten patronen en de hulzen weder in het magazijn terug te brengen;

Overwegende dat de Reserve-Eerste-Luitenant de J., Leider van de Landstormklasse Helder, ter terechtzitting van het Hof onder eede heeft verklaard:

dat alles, wat de patroonverantwoording betreft, steeds aan klager werd overgelaten en de beheerder van het magazijn ten deze geene verantwoording droeg;

dat hij, getuige, in het schietregister, dat door klager na afloop der oefening op zijn, getuige's, bureau werd gebracht, steeds kon zien hoeveel patronen bij de schietoefening door de Landstormklasse waren verbruikt;

Overwegende dat uit klager's verweer en uit de verklaring van den Reserve-Eerste-Luitenant de J. volgt, dat inderdaad aan klager eene overtreding van artikel 122 van het Schietvoorschrift der Infanterie niet kan worden verweten, daar de verantwoording der munitie overeenkomstig de bepalingen van dit Voorschrift aan klager eerst is mogelijk geworden na het onderzoek van deze beklagzaak, hetgeen echter niet wegneemt, dat klager, als sergeant-majoor-instructeur met jarenlange ervaring, oordeelkundiger zoude gehandeld hebben door het aantal medegenomen patronen voor zichzelf te noteeren en ook in het munitiemagazijn eene aantekening van dit aantal achter te laten, in plaats van uitsluitend op zijn geheugen te vertrouwen;

Overwegende dat, al heeft, blijkens het vorenstaande, klager niet gehandeld op eene wijze, zooals van een onderofficier van zijn rang en veeljarige ervaring moest worden verwacht, naar 's Hofs oordeel, mede in verband met zijne nagenoeg blanco straflijst, geen voldoende termen aanwezig zijn, hem eene krijgstuchtelijke straf op te leggen;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Doet te niet de beslissing, door den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm op het beklag genomen;

Verklaart het beklag gegrond;

Gelast, dat de opgelegde straf en de daarbij behoorende strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan strafoplegger, aan den Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm, aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 September 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. B. R. Roijer.

Het als onder-officier toonen van ontevredenheid bij het ontvangen van een gegronde aanmerking van zijn chef. De strafoplegger handelde verkeerd door, toen klager in zijn ongepaste houding volhardde, op staanden voet de straf één en andermaal te verzwaren.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 27 Augustus 1926, van den adjudant-onderofficier-instructeur C., dienende bij den Staf van het . . . Regiment Huzaren, in garnizoen te Z., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van gemeld Regiment, Luitenant-Kolonel X., ingebracht over de hem op 21 Augustus 1926 door den Commandant van genoemden Staf, Ritmeester-Adjudant Y., opgelegde straf van veertien dagen licht arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Door zijn chef gewezen op zijne tekortkomingen als instructeur „bij de kaderschool der huzaren en op zijne ongeschiktheid deze les „met vrucht te geven, hierover op ongepasten toon en met brutale, „booze blikken zich ontevreden betoond, terwijl hij, na op het onbe- „hoorlijke zijner houding in deze gewezen te zijn, daarmede op „dezelfde wijze voortging en ten slotte op staanden voet mededeelde, „dat hij zich over de hem opgelegde straf wenschte te beklagen”, bij welke beslissing, — op 26 Augustus 1926 ter kennis van klager gebracht, — het beklag gedeeltelijk gegrond is bevonden, de opgelegde straf is verminderd tot vijf dagen licht arrest, (ingegaan den 21en Augustus 1926), en de omschrijving der strafreden is gewijzigd in:

„Belast zijnde met het geven van instructie aan eene kaderschool „van huzaren voor opleiding tot korporaal, den ritmeester-adjudant, „aan wien het toezicht op die school was opgedragen, op ongepaste „wijze zijne ontevredenheid betuigd, toen de ritmeester-adjudant hem „onderhield over de minder oordeelkundige wijze, waarop de instruc- „tie door den adjudant-o.o. werd gegeven, en over de geringe resul- „taten, welke het onderwijs tot nu toe had opgeleverd; voorts, nadat „hij door dien ritmeester op het ongepaste zijner houding was ge-

„wezen en deze hem deswege eene straf had opgelegd, volhard in die „ongepaste houding en den ritmeester-strafoplegger op staanden voet „medegedeeld, dat hij zich over het gebeurde wenschte te beklagen; „dit laatste onder aanneming van verzachtende omstandigheden”;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindhbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, den strafoplegger Luitenant-Kolonel X., en den Ritmeester-Adjutant Y.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 20 Augustus 1926 is belast geweest met het geven van instructie aan de manschappen der kaderschool voor vrijwilligers bij het . . . Regiment Huzaren;

dat de Ritmeester-Adjutant, aan wien het toezicht op voornoemde kaderschool was opgedragen, dien dag een van klager's lessen heeft bijgewoond en na afloop aan klager heeft opgedragen, den volgenden morgen te 9.15 ure op het Regimentsbureel te komen;

Overwegende dat de Ritmeester-Adjutant Y. heeft verklaard:

dat bij zijn bezoek aan de kaderschool klager theorie heeft gehouden over den verkenningsdienst, zulks echter op zeer onduidelijke wijze;

dat hij aan klager heeft opgedragen, over te gaan tot de bespreking van het voorschrift „Aanwijzingen voor de opleiding met eenheden bij de Cavalerie”;

dat klager blijk gaf zelf dit onderwerp niet te begrijpen en zich niet behoorlijk te hebben voorbereid, zoodat zijn onderricht als ten eenenmale onvoldoende moest worden aangemerkt;

dat hij zijne bedenkingen tegen klager's onderwijs aan klager, toen hij dezen den volgenden morgen op het Regimentsbureel onderhield, heeft doen blijken en hem er daarbij op heeft gewezen, dat hij ongeschikt bleek, deze lessen met vrucht te geven, en dat de Regiments-Commandant evenmin over klager's wijze van theorie houden tevreden was;

dat klager hierop op ongepasten toon en met brutale, booze blikken, telkens wijzend naar den ledigen bureaustoel van den Regiments-Commandant, heeft geantwoord, dat hij zich daaromtrent dan wel eens bij den Regiments-Commandant wilde vergewissen;

dat hij aan klager's verregaand onkrijgstuchtelijke houding onmiddellijk een einde heeft willen maken, door hem te straffen met verzuwaard arrest, doch hem, zijn rang in aanmerking nemend, heeft gezegd, dat hij gestraft werd met vier dagen licht arrest wegens verregaande ongepastheid;

dat klager echter in zijn boosheid is voortgegaan met zijn brutaal en onhebbelijk gedrag, door o.a. te zeggen, dat hij zich niet bewust was van eenige ongepastheid, en dat hij klager toen heeft gezegd, dat deze met acht dagen licht arrest gestraft werd;

dat klager hierop onmiddellijk heeft te kennen gegeven, dat hij zich wenschte te beklagen;

dat hij vervolgens aan klager heeft gelast in te rukken en hem heeft toegevoegd, dat hij werd gestraft met 14 dagen licht arrest, terwijl de strafreden nader zou worden medegedeeld;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat hij zich er geenszins van bewust is, dat zijn onderwijs aan de manschappen onduidelijk of weinig vruchtdragend zoude zijn;

dat hij daarom wel reden had, eenigermate verontwaardigd te zijn, toen de Ritmeester-Adjutant hem op scherpen toon o.m. het grievend verwijt deed, dat het onderwijs niet deugde en dat het geheel nergens op leek, en hem, klager, toevoegde dat de Overste (Regiments-Commandant) over zijn, klager's practische geschiktheid ook verre van tevreden was;

dat hij daarom den Ritmeester z. i. terecht heeft te kennen gegeven, dat hij zich wilde vergewissen omtrent het oordeel van den Regiments-Commandant, en later, dat hij zich van ongepast optreden niet bewust was en dat hij meende zich toch wel met gepastheid te mogen verantwoorden;

dat de Ritmeester reeds woedend was vóódat hij, klager, den last kreeg in te rukken;

dat hij, klager, met het gezegde: „Ik zal mij beklagen”, gebezigd nadat de Ritmeester hem acht dagen licht arrest had opgelegd, heeft bedoeld zich te willen beklagen over de ondervonden behandeling en niet over de opgelegde straf, omdat het hem bekend is, dat het beklag over eene opgelegde straf eerst na zekeren bedenktijd mag worden ingediend;

Overwegende dat de Luitenant-Kolonel X. heeft verklaard:

dat hij eenige malen klager's onderwijs heeft bijgewoond en daarbij heeft ervaren, dat de instructie op inderdaad minder oordeelkundige en zeer onduidelijke wijze werd gegeven;

dat hij dan ook van oordeel is, dat er voor klager geen reden bestond om verontwaardigd te zijn en tegen te spreken, toen de Ritmeester-Adjutant hem over den onvoldoenden gang van het onderwijs eene aanmerking maakte;

dat klager, blijkens de door den Ritmeester-Adjutant afgelegde verklaring, weliswaar zeer onkrijgstuchtelijk is opgetreden, doch hij klager's beklag gedeeltelijk gegrond heeft geoordeeld en de aanvankelijk opgelegde straf heeft verminderd, omdat het naar zijne meening aanbeveling zoude verdiend hebben, indien het onderhoud van den Ritmeester-Adjutant met klager spoediger ware beëindigd dan in dit geval is geschied;

Overwegende dat klager's verweer, dat hij zich op gepaste wijze tegenover den Ritmeester-Adjutant heeft verantwoord, niet kan worden aanvaard, en uit het vorenstaande blijkt, dat klager zelfs in zijne onkrijgstuchtelijke houding heeft volhard, nadat de Ritmeester-Adjutant hem reeds straf had opgelegd;

Overwegende dat de strafreden, zooals deze door den Regiments-

Commandant is gewijzigd, klager's vergrijpen tegen de krijgstucht met juistheid omschrijft;

Overwegende dat het Hof — daarbij in aanmerking nemende, dat de Ritmeester Y. verkeerd heeft gedaan door een en andermaal op staanden voet de door hem aanvankelijk opgelegde straf te verzwaren en die aldus te brengen op veertien dagen licht arrest — met betrekking tot de strafmate zich vereenigt met het standpunt van den Regiments-Commandant, en diens beslissing ook te dezen aanzien behoort te worden bevestigd;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het . . . Regiment Huzaren op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, aan den strafoplegger Luitenant-Kolonel X., aan den Ritmeester-Adjutant Y., aan den Advocaat-Fisikaal en aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 28 September 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack, P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Kapitein ter Zee B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fisikaal: Dr. B. R. Roijer.

Het in eene memorie, behoorende bij een aan den Minister van Oorlog gericht bezwaarschrift over eene ongunstige beoordeeling, zich niet beperken tot de beoordeeling zelve, maar het in die memorie uitoefenen van critiek op de tactische bekwaamheid van den Brigade-Commandant en op diens optreden in en buiten dienst.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 9 Augustus 1926, van een Luitenant-Kolonel, Commandant van een Regiment Infanterie, in garnizoen te Z., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van het Veldleger ingebracht over de hem op 4 Juli 1926 door den Commandant van de . . . Divisie, den Generaal-Majoor X, opgelegde straf van vier

dagen licht arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„In de memorie van toelichting op een bezwaarschrift nopens zijne
„beoordeeling voor den naast-hoogeren rang eene scherpe critiek
„uitgeoefend op de tactische bekwaamheid van zijn Brigade-Com-
„mandant; bovendien op zeer lichtvaardige wijze getracht de Com-
„missie van onderzoek een minder gunstigen indruk van het optreden
„van den Brigade-Commandant in en buiten dienst te geven door
„mededeeling van eenige voor dien Commandant bezwarende feiten,
„welke mededeeling van feiten ten deele bezijden de waarheid ge-
„bleken is”;

bij welke beslissing, — op 7 Augustus 1926 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Overwegende dat klager tijdig langs den hiërarchieken weg de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuigen onder eede den Luitenant-Kolonel M., Commandant van het . . . Regiment Infanterie, en den Kapitein-Adjutant O., dienende bij den Staf der . . . Infanterie-Brigade, beiden in garnizoen te Z.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager, in verband met de ondescheidenlijk op 20 December 1925, 8 en 18 Januari 1926 op grond van het Voorschrift Beoordeelingslijsten van de Officieren van de Landmacht (V. B. L.) door den Kolonel, Commandant der . . Infanterie-Brigade, den Generaal-Majoor, Commandant der . . . Divisie, en den Luitenant-Generaal, Commandant van het Veldleger, over hem uitgebrachte en daarna te zijner kennis gebrachte beoordeelingen, zich op 8 Februari 1926 bij bezwaarschrift tot den Minister van Oorlog heeft gewend en den 22en Maart d.a.v. een verweerschrift (memorie van toelichting op het bezwaarschrift) heeft ingediend;

Overwegende dat de Generaal-Majoor X heeft verklaard:

dat de Commandant van het Veldleger door het schriftelijk, gemotiveerd, advies van de Commissie van advies nopens ingediende bezwaarschriften (paragraaf 30 van het Voorschrift Beoordeelingslijsten van de Officieren van de Landmacht) kennis heeft bekomen van de navolgende zinsneden, door klager in diens memorie van toelichting gebezigd:

„Mijn Br. C., is niet gezien of geacht. De burgerij
„laat zich op geringschattende wijze uit over zijne handelingen,
„welke zeker het aanzien van het Officierkorps niet verhoogen.

„Hij is buitengewoon veel uit het garnizoen afwezig, meestal zonder dat zijn plaatsvervanger,, daarvan in kennis
„wordt gesteld.

„Ik verwerp het verwijt, mij door den Br. C. toegediend. Te meer
„doe ik dat, waar mijn chef het met zijn verantwoordelijkheids-

„gevoel niet zoo nauw neemt. Het zij mij veroorloofd, hiervan eenige „voorbeelden aan te halen.

„Zooals ik reeds mededeelde, is de Br. C. zeer veel uit het garnizoen „afwezig. Als garnizoens-commandant is hij zeker verplicht daar „steeds van kennis te geven aan zijn plaatsvervanger als zoodanig. „Dit gebeurt maar zeer zelden.

„Hij is nu reeds ruim 28 maanden in Z. en kan nog maar steeds „geen hem passende woning vinden, geniet nog steeds toelage, ver- „bonden aan het gescheiden moeten leven van het gezin, met de „daaraan verbonden voorrechten. Andere Officieren hebben in dien „tijd wel passende woningen kunnen vinden, terwijl verschillende „zelfs in dien tijd verhuisd zijn.

„De garnizoens-commandant geeft een strenge order uit, dat er „geen honden in de kazerne mogen worden medegebracht. Elkeen „volgt die order op, behalve de garnizoens-commandant (Br. C.) zelf.

„Bij officieele gelegenheden is de Br. — en garnizoens-comman- „dant meestal afwezig. Men weet niet dat hij bestaat en ziet er in „den regel iemand anders voor aan.

„Te meer, waar ik met den Br. C. als Luitenant, „Kapitein en Majoor bij hetzelfde korps diende en ik van hem op „tactisch gebied nooit iets goeds zag of hoorde. Ook gedurende den „tijd, dat ik onder zijn direct commando diende, d.i. sedert 17 Augus- „tus 1924, heb ik dit voorrecht nooit genoten. Nog niet lang geleden „woonde ik eene oefening onder leiding van den Br. C. (voordracht „over samenwerking van Artillerie en Infanterie en het gereed- „stellen der troepen bij een aanval) bij, welke in onbeduidendheid „elke beschrijving te boven gaat, Verder genoten wij „een droog, onsamenhangend verhaal over krijgsgeschiedenis en eene „episode over het gevecht bij St. Quentin, waar ik van overtuigd ben, „dat het voor het meerendeel der officieren niets nieuw was.”;

dat de Commandant van het Veldleger aan hem heeft opgedragen, te dezer zake een onderzoek in te stellen;

dat klager naar zijne overtuiging in de vorenstaande zinsneden van zijn verweerschrift een gemis aan besef van ondergeschiktheid jegens zijn Brigade-Commandant heeft getoond;

dat aan hem wijders bij het door hem gehouden onderzoek is gebleken, dat de Brigade-Commandant geenszins dikwijls uit het garnizoen afwezig was en in den regel van te voren afdoende voor zijne plaatsvervangende zorg droeg, en dus de door klager medegedeelde feiten ten deele onjuist zijn;

dat klager, ook bij het door hem gehouden onderzoek, zich er op heeft beroepen, dat hij, Divisie-Commandant, bij de oefeningen klager nooit eenige aanmerking over diens opvattingen omtrent tactische aangelegenheden heeft gemaakt, doch ten onrechte daaraan de voorstelling heeft vastgeknoopt dat hij, Divisie-Commandant, klager's inzicht steeds het juiste vond, omdat hij klager, zij het ook volgens zijne gewoonte, in welwillende bewoordingen, eenige malen op diens tactische fouten heeft opmerkzaam gemaakt;

Overwegende dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat het naar zijne meening niet onkrijgstuchtelijk te noemen is, in eene memorie van toelichting op een bezwaarschrift nopens beoordeeling voor den naast-hoogeren rang scherpe critiek uit te oefenen, omdat het naar zijne meening het goed recht van den beoordeelde is, aan te toonen dat de beoordeelaar wetenschappelijk niet genoeg onderlegd is om een juist oordeel te geven omtrent de bekwaamheden van een ander;

dat hij in zijn verweerschrift (memorie van toelichting) eenige feiten heeft genoemd, waarin de Minister van Oorlog de basis zou kunnen vinden voor het houden van een onderzoek, waarbij dan zoude kunnen blijken, of het billijk is geweest dat de beoordeeling door zijn Brigade-Commandant is opgemaakt, en, werden de feiten aanvaard, de beoordeeling wellicht nietig zoude kunnen zijn verklaard;

dat het hem bekend is, dat het door hem medegedeelde nopens de veelvuldige afwezigheid van den Brigade-Commandant zonder voorafgaande kennisgeving aan zijn plaatsvervanger bestreden is, doch hij, klager, erbij blijft dat de oudste commandeerende-officier in den regel niet wist, of de Brigade-Commandant uitstедig was, en daarvan meestal alleen kennis droeg als hij schriftelijke bescheiden moest behandelen;

dat hij meermalen van den oudsten commandeerende-officier, Luitenant-Kolonel M. heeft vernomen, dat de Kolonel een dag afwezig bleef (of geweest was) zonder dat zulks van te voren bekend gesteld was;

dat hij zijn verweerschrift ter inzage heeft gegeven aan Luitenant-Kolonel M. voornoemd en deze hem, na het doorgelezen te hebben, heeft gezegd, dat hij zich met den inhoud daarvan wel kon ver-eenigen;

dat echter de vraag, of het geschrift uit krijgstuchtelijk oogpunt den toets kon doorstaan, daarbij niet is besproken;

Overwegende dat de Luitenant-Kolonel M. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat, toen hij klager's geschrift vóór de indiening daarvan doorlas, hij geene onjuistheden daarin heeft opgemerkt;

dat hij zich niet herinnert, dat daarin o.m. gezegd wordt dat het „maar zeer zelden gebeurt” dat de Kolonel van eene voorgenomen afwezigheid kennis gaf aan zijn plaatsvervanger;

dat het inderdaad wel is voorgekomen, dat hij, als oudste commandeerende-officier en plaatsvervanger van den Kolonel, onverwacht als plaatsvervangend-garnizoens-commandant moest optreden, doch vermoedelijk het aantal malen, dat hij van te voren wist, dat de Kolonel afwezig zoude zijn, grooter is dan het aantal malen, dat zulks niet het geval was, en dat klager zich ten deze dus te sterk heeft uitgedrukt;

Overwegende dat de Kapitein-Adjutant O. als getuige onder eede heeft verklaard:

dat de Kolonel, daar diens gezin wegens woningnood niet in het

garnizoen kon komen wonen, aanspraak kon doen gelden op extra verlofdagen overeenkomstig de bestaande Legerorder, en bovendien ongeveer de helft van zijn jaarverlof verdeelde over vele kleine verloven, zoodat hij in geen geval méér verlof nam, dan waarop hij recht had;

dat het wel voorgekomen is, dat verzuimd werd den oudsten commandeerende-officier tijdig van de afwezigheid van den Kolonel te verwittigen, doch niet gezegd mag worden, dat de tijdige kennisgeving „maar zeer zelden” geschiedde;

Overwegende dat de strafoplegger terecht heeft aangenomen, dat de vorenstaande zinsneden uit klager's verweerschrift van gemis aan besef van ondergeschiktheid jegens den Brigade-Commandant getuigen;

dat zulks, behalve uit de geheel buiten het kader van het verweerschrift vallende mededeeling van de door klager geconstateerde overtreding van het verbod tot het medebrengen van honden in de kazerne, onder meer ook blijkt uit uitdrukkingen als: „Ook gedurende „den tijd dat ik onder zijn direct commando diende heb ik „dit voorrecht nooit genoten” en: „Genoten wij een droog, onsamenhangend verhaal”;

Overwegende dat klager zich ervan had moeten onthouden, als wapen tot afweer van een door zijn meerdere gegeven ongunstige beoordeeling, te bezigen eene opsomming van gebreken, welke het *algemeen* beleid van dien meerdere zouden aankleven, en hij in geen geval ertoe had mogen overgaan, aldus zijn beoordeelaar naar aanleiding van eene door dezen uitgebrachte beoordeeling als het ware voor te dragen voor eene beoordeeling door de hoogere autoriteit;

dat hij zich bij zijn verweer had behooren te beperken tot de beoordeeling zelve en zoo hij meende, dat daaraan geene feiten ten grondslag lagen, daarop de aandacht had kunnen vestigen, waarna dit punt bij het onderzoek der Commissie zonder twijfel ter sprake zou zijn gekomen;

Overwegende voorts, dat klager's bewering omtrent het zeer veelvuldig en meestal zonder voorkennis van den plaatsvervanger met verlof afwezig zijn van den Brigade-Commandant, blijkens de verklaringen van den Luitenant-Kolonel M. en den Kapitein-Adjutant O. inderdaad onjuist is;

Overwegende dat reeds hieruit blijkt, dat klager op zeer lichtvaardige wijze getracht heeft de Commissie van onderzoek een minder gunstigen indruk van het optreden van den Brigade-Commandant in en buiten dienst te geven;

Overwegende dat de strafreden mitsdien het onkrijgstuchtelijke van klager's geschrift juist omschrijft, behoudens de na te noemen wijziging, en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van het Veldleger

op het beklag genomen, behoudens dat het slot der strafreden wordt gewijzigd, zoodat het komt te luiden: „welke mededeeling ten aanzien van één feit bezijden de waarheid is gebleken”;

Gelast, dat de aldus gewijzigde strafreden, in klager's straflijst zal worden aangebracht;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking een afschrift zal worden uitgereikt aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Commandant van het Veldleger, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 19 October 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Lt-Genl. P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Dr. G. van Slooten Azn. en Schout-bij-Nacht B. Schreuders.

Wvd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Het met verlof vertrekken zonder afdoende maatregelen te nemen tot het bekend doen zijn van het verlofs-adres, het zonder toestemming nemen van bewegingsvrijheid en het daarvan terugkeeren op Maandag per tweede reisgelegenheid.

Een officier is er voor aansprakelijk als een door hem aan zijn oppasser verstrekte mondelinge opdracht niet volledig wordt overgebracht.

Gedeeltelijke gegrondverklaring van het beklag. Vermindering van de opgelegde straf.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een schrijven d.d. 13 September 1926, Litt. P. 43, van den Garnizoens-Commandant te D., inhoudende dat een Eerste-Luitenant, dienende bij een der Regimenten Huzaren, in garnizoen te A., op 11 September 1926 schriftelijk den wensch te kennen heeft gegeven om de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechthof in te roepen naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den betrokken Commandant van een Half-regiment Huzaren ingediend over de hem op 7 September 1926 door zijn eskadrons-commandant, den Ritmeester X., opgelegde straf van zes dagen licht arrest, en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Op 2 September l.l. met 3 dagen verlof vertrokken, zonder zijn

„adres op het esk.-bureau achter te laten, en bovendien op Zondag „5 September zonder toestemming bewegingsvrijheid genomen en „Maandags d.a.v. per 2de gelegenheid teruggekeerd, ofschoon hem „bekend was, dat hij den officier van de week vervangen moest, die „voor dienst afwezig was.”

bij welke beslissing, — op 11 September 1925 genomen en dien-zelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuigen onder eede den Eerste-Luitenant W. D., thans dienende bij het Depôt Politie-troepen te Nieuwersluis; den Eerste-Luitenant-Adjutant V. en den opperwachtmeester-administrateur S., beiden dienende bij het Half-regiment Huzaren te A.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij op Woensdag 1 September 1926 van den Commandant van het Half-regiment Huzaren toestemming heeft bekomen, met drie dagen verlof te vertrekken;

dat hij wegens afwezigheid van zijn eskadrons-commandant niet in de gelegenheid is geweest, dezen meerdere persoonlijk van zijn vertrek in kennis te stellen, en heeft volstaan met aan zijn oppasser op te dragen, naar het eskadrons-bureau te gaan ten einde het verleend verlof door den opperwachtmeester-administrateur op het rapport te doen vermelden;

dat hij den oppasser in diens notitieboekje heeft laten aanteeke-nen: „Verlof voor Donderdag, Vrijdag en Zaterdag. Maandag terug te keeren en als adres op te geven Westerhoutpark Haarlem”;

dat hij des Donderdagmorgens, 2 September 1926, met verlof is vertrokken en des Maandags per tweede reisgelegenheid (te 9.30 v.m.) in A. is teruggekeerd;

dat hij op 28 Augustus met den eskadrons-commandant er over heeft gesproken, dat hij reeds twee Zondagen achtereen den week-dienst had verricht en hij gaarne Zondag 5 September daarvan vrij wilde blijven;

dat de eskadrons-commandant hem daarop heeft te kennen ge-given, dat bij verhindering van den luitenant van de week van het 5de eskadron wellicht een luitenant van een ander eskadron dien dag den dienst zou kunnen waarnemen;

Overwegende dat de opperwachtmeester-administrateur S. heeft verklaard:

dat klager's oppasser des Donderdagmorgens wel het verzoek om verlof op het eskadrons-bureau heeft aangebracht, doch eerst den volgenden dag het adres heeft opgegeven, toen het aan hem namens den eskadrons-commandant werd gevraagd;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant-Adjutant V. heeft ver-klard:

dat het verzoek om drie dagen verlof door zijn tusschenkomst is geschied en hij de beslissing van den Commandant van het Half-regiment Huzaren aan klager, en den volgenden dag ook persoonlijk aan den eskadrons-commandant, heeft medegedeeld;

dat daarbij niet is gesproken over het verleenen van bewegingsvrijheid op Zondag 5 September;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij klager tijdens diens verlof een dienstkaart heeft willen toezenden om dezen mede te deelen, dat hij den dienst van den luitenant van de week bij het eskadron, die des Zondags voor dienst afwezig zoude zijn, moest waarnemen;

dat aan hem toen is gebleken, dat klager's adres niet op het eskadrons-bureau bekend was;

dat hij aan klager's oppasser het adres heeft doen vragen;

dat, toen klager's adres bekend was, inmiddels reeds een luitenant van een der andere eskadrons bereid was gevonden den weekdienst des Zondags waar te nemen, zoodat het zenden van een dienstkaart achterwege kon blijven;

dat hij omstreeks 28 Augustus met klager wel er over gesproken heeft, dat wellicht een collega van een ander eskadron den weekdienst bij het 5e eskadron zou kunnen waarnemen, doch hij te dezen aanzien aan klager geene enkele toezegging heeft gedaan, waartoe hij, strafoplegger, uiteraard ook de bevoegdheid zoude gemist hebben;

dat het geenszins de gewoonte is om zonder uitdrukkelijke toestemming in aansluiting aan een verleend verlof bewegingsvrijheid op Zondag te nemen, noch om van bewegingsvrijheid per tweede reisgelegenheid terug te keeren;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat klager geen afdoende maatregelen heeft getroffen om, toen hij met verlof vertrok, zijn adres op het eskadrons-bureau bekend te doen zijn;

dat hij immers er voor aansprakelijk moet worden gesteld, dat eene mondelinge opdracht, zooals hij aan zijn oppasser verstrekte, niet volledig door dezen werd overgebracht;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande de aanhef der strafreden behoort te worden gewijzigd;

Overwegende ten aanzien van hetgeen verder in de strafreden aan klager wordt verweten:

dat hij inderdaad mede door op Zondag 5 September 1926 zonder aan hem verleende toestemming bewegingsvrijheid te nemen en door op Maandag d.a.v. per tweede reisgelegenheid terug te keeren, zich aan overtredingen tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt;

dat echter de woorden: „ofschoon hem bekend was, dat hij den officier van de week vervangen moest, die voor dienst afwezig was” aan de feiten een voor klager te bezwarend karakter geven, omdat in de vervanging van den luitenant van de week zóó tijdig op de van te voren besproken wijze werd voorzien, dat het zelfs onnoodig was aan klager een dienstkaart te zenden;

Overwegende dat, in verband met de bovenvermelde verzachting in de omschrijving der strafreden, de opgelegde straf te zwaar is en behoort te worden verminderd tot drie dagen licht arrest;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Doet te niet de beslissing, door den Commandant van het Half-regiment Huzaren op het beklag genomen;

Wijzigd de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Op 2 September 1926 met drie dagen verlof vertrokken, zonder „afdoende maatregelen te treffen, dat zijn adres op het eskadrons- „bureau bekend zoude zijn, en bovendien op Zondag 5 September „d.a.v. zonder toestemming bewegingsvrijheid genomen en des „Maandags d.a.v. per tweede reisgelegenheid teruggekeerd.”;

Vermindert de opgelegde straf tot drie dagen licht arrest;

Beveelt, dat deze gewijzigde straf en strafreden in klager's straflijst zullen worden ingeschreven, in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan strafoplegger, aan den Commandant van het Half-regiment Huzaren, aan den Advocaat-Fiscaal en aan den Minister van Oorlog.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 25 Januari 1927.

(1926. D. No. 80; I. No. 14).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Art. 62a j^o. art. 48 (2) der Pensioenwet 1922 (S. 240) zooals deze wet is gewijzigd bij de wet van 28 Mei 1925 (S. 216).

Klager was onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs en tevens onderwijzer bij het vervolgonderwijs.

*M. i. v. 1 September 1924 werd hem uit eerstgenoemde functie **niet** op eigen verzoek eervol ontslag verleend en bleef hij werkzaam bij het vervolgonderwijs tot 14 Mei 1926 toen hem uit laatstgenoemde functie ouderdomspensioen werd toegekend met toepassing van artikel 62a der Pensioenwet.*

*Het bepaalde in genoemd artikel eischt niet, dat het ontslag uit de aangehouden betrekking (i.e. die bij het vervolgonderwijs) een z.d. zij, hetwelk wordt verleend aan een ambtenaar die hetzij op eigen verzoek, hetzij niet eervol wordt ontslagen. (15 jaar dienst). Aangenomen moet worden, dat met de woorden „ware ontslagen” aan het slot van artikel 62a bedoeld is een ontslag **niet** op eigen verzoek en eervol.*

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman J. H. de Vries, wonende aldaar,

tegen:

den Pensioenraad, verweerder, voor welken ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: M. J. Jansen, hoofdcommies bij dien Raad, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde personen;
Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat klager — geboren 14 Mei 1861 — met ingang van 1 September 1924 eervol is ontslagen — niet op verzoek — en op wachtgeld is gesteld als onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs te Y.; dat hij werkzaam bleef als onderwijzer bij het vervolgonderwijs aldaar;

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 11 Mei 1926 aan klager — laatstelijk laatstgemelde functie bekleedend — ingaande 14 Mei 1926 een jaarlijksch pensioen heeft verleend van f 2404, krachtens de artt. 48 1e lid a, 54, 56 1e lid A, 62a, 108 en 151 der Pensioenwet 1922 over een diensttijd van meer dan 40 jaren, naar de middelsom der pensioensgrondslagen over het tijdvak van 1 Juli 1922—1 Juli 1925;

Overwegende dat klager tegen deze beslissing een bezwaarschrift heeft ingediend, waarin hij aanvoert:

dat bij de berekening van zijn pensioen de pensioensgrondslag bij het vervolgonderwijs niet in aanmerking is gekomen;

dat artikel 62a der Pensioenwet 1922 aan hem, die, niet op eigen verzoek, eervol is ontslagen en een betrekking heeft aangehouden, een pensioen waarborgt, hetwelk niet minder bedraagt dan het pensioen, hetwelk hij zou hebben verkregen, indien hij ten tijde van het eerstbedoelde ontslag uit alle op dat tijdstip door hem bekleede betrekkingen ware ontslagen en herplaatsing niet ware gevolgd;

dat hij derhalve op grond van dit artikel recht zou hebben op een uitgesteld pensioen, berekend naar zijn diensttijd en het totaal der pensioensgrondslagen op 1 September 1924;

op grond waarvan hij verzocht heeft hem een pensioen toe te kennen berekend naar zijn diensttijd bij het openbaar lager onderwijs en bij het vervolgonderwijs en naar de pensioensgrondslagen in die betrekkingen;

Overwegende dat verweerder bij beslissing van 13 Juli 1926 klager's bezwaar ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat deze beslissing — na de daarin bij contra-memorije aangebrachte wijzigingen — luidt:

dat reclamant bij zijn ontslag met ingang van 1 September 1924 uit zijn betrekking bij het Openbaar Lager Onderwijs (A), de betrekking van onderwijzer bij het herhalings(vervolg)onderwijs (B) bleef vervullen en daaruit niet vóór 14 Mei 1926 — datum waarop hij den leeftijd van 65 jaar bereikte — werd ontslagen;

dat hij dus, na 1 September 1924 in eene andere betrekking ambtenaar gebleven zijnde, niet met ingang van 14 Mei 1926 als 65 jarige oud onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs krachtens artikel 48 tweede lid van de Pensioenwet 1922 S. 240 recht heeft op uitgesteld pensioen;

dat hij met ingang van 14 Mei 1926 als met ingang van dien datum eervol ontslagen onderwijzer bij het vervolgonderwijs recht heeft op pensioen;

dat voor de berekening van het pensioen voor betrekking B artikel 62a der Pensioenwet 1922 van toepassing is;

dat dit artikel den daarin bedoelden gewezen ambtenaar, indien hij uit de aangehouden of de nieuw verkregen betrekking wordt gepensioneerd het genot waarborgt van een bedrag aan pensioen niet lager dan dat hetwelk hij voor de eerst verlaten betrekking aan uitgesteld pensioen zou hebben ontvangen indien hij niet bij zijn ontslag uit die betrekking in eene andere betrekking ware blijven doordienen of niet na dat ontslag in eene andere betrekking ware herplaatst;

dat het artikel dit doet in de volgende bewoordingen:

„bedraagt zijn pensioen niet minder dan het uitgesteld pensioen zou bedragen hebben, indien hij ten tijde van het eerst bedoeld ontslag uit alle op dat tijdstip door hem bekleede betrekkingen ware ontslagen en herplaatsing niet ware gevolgd”;

dat „indien hij ten tijde van het eerst bedoeld ontslag uit alle op dat tijdstip door hem bekleede betrekkingen ware ontslagen en herplaatsing niet ware gevolgd” dus de beteekenis heeft van: indien geen der beide omstandigheden die aan de verkrijging van het recht op uitgesteld pensioen in den weg staan — het blijven vervullen van of het herplaatst worden in een andere betrekking — zich had voorgedaan;

dat derhalve bij uit „alle betrekkingen ware ontslagen” gedacht moet worden aan de verbreking van het dienstverband zonder meer, niet — hetgeen in dit verband geen zin zou hebben — aan een gequalificeerd ontslag met recht op pensioen;

dat echter reclamant blijkbaar van oordeel is dat met „indien hij ten tijde van het eerst bedoeld ontslag uit alle op dat tijdstip door hem bekleede betrekkingen ware ontslagen en herplaatsing niet ware gevolgd” is bedoeld: „indien hij door hem bekleede betrekkingen niet op eigen verzoek wegens opheffing van de betrekking of reorganisatie van den dienst met uitzicht op uitgesteld pensioen ware ontslagen.” en dus voor een ambtenaar die b.v. twee betrekkingen gelijktijdig bekleedt, uit een daarvan wegens hare opheffing niet op verzoek wordt ontslagen en in de andere blijft doordienen, voor de berekening van het pensioen voor laatstgenoemde betrekking steeds een op het tijdstip van ingang van het ontslag uit eerst genoemde betrekking bestaan uitzicht op uitgesteld pensioen moet worden gefingeerd en het pensioen voor de later neergelegde betrekking nooit minder mag bedragen dan dat berekend over den duur van den diensttijd en naar de som der pensioensgrondslagen in de twee betrekkingen op het tijdstip van ingang van het eerste ontslag;

dat echter die bedoeling, waar zij niet door de bewoordingen van het artikel wordt gedekt, niet aan het artikel mag worden toegeschreven, te minder omdat — is de regeling krachtens welke de bovenbedoelde ambtenaar wordt hij uit de later neergelegde betrekking gepensioneerd, niet minder aan pensioen ontvangt dan hij voor de vroeger verlaten betrekking aan uitgesteld pensioen zou hebben ontvangen, indien niet een der omstandigheden die volgens

het tweede lid van artikel 48 der Pensioenwet 1922 het uitzicht op zoodanig pensioen doen verliezen, zich had voorgedaan, reeds een vrijgeveige — het volkomen ongemotiveerd en niet te verdedigen zou zijn geweest hem voor eerst bedoelde betrekking een pensioen te garandeeren *hooger* dan het uitgesteld pensioen dat hem zou zijn verleend, indien niet een van bedoelde omstandigheden ware ingetreden;

dat die interpretatie van het artikel ook hierom te minder kan worden aanvaard, omdat volgens haar — hetgeen ook geheel ongemotiveerd zou zijn — zij die wegens *het aanhouden* van een andere betrekking uitzicht op uitgesteld pensioen moeten missen, ten aanzien van het latere pensioen voor hunne andere betrekking of betrekkingen kunstmatig bevoordeeld zouden worden boven hen die door de *herplaatsing* in eene andere betrekking zoodanig uitzicht verliezen;

dat reclamant die met ingang van 1 September 1924 uit zijne betrekking A ontslagen en op wachtgeld gesteld werd, aangezien de tijd dien hij vóór 1 Juli 1925 op wachtgeld heeft doorgebracht, krachtens artikel LXXX der wet van 28 Mei 1925 (Staatsblad No. 216) voor pensioen medetelt, voor de pensioensberekening geacht moet worden met ingang van 1 Juli 1925 uit A te zijn ontslagen;

dat hij indien hij met ingang van 1 September 1924 ook betrekking B had verlaten voor deze, aangezien hij daarin een diensttijd van minder dan 15 jaren heeft, geen uitzicht op uitgesteld pensioen zou hebben gehad en dus op 14 Mei 1926 zoodanig pensioen alleen voor A zou hebben ontvangen over zijn diensttijd in die betrekking van 1 Januari 1881 tot 1 September 1924 en over zijn wachtgeldtijd van 1 September 1924 tot 1 Juli 1925 en naar zijn pensioensgrondslag in A van 1 Juli 1922 tot 1 September 1924 en zijn pensioensgrondslag als wachtgelder van 1 September 1924 tot 1 Juli 1925;

dat dit pensioen *f* 2404 zou hebben bedragen;

dat dit bedrag met toepassing van artikel 62a der Pensioenwet aan reclamant met ingang van 14 Mei 1926 als pensioen voor B is toegekend en hij dus ontving het pensioensbedrag, waarop hij aan dat artikel recht ontleent;

Overwegende dat klager bij tegen deze beslissing gericht klagschrift heeft aangevoerd:

dat bij de berekening van zijn pensioen als gewezen onderwijzer bij het Vervolgonderwijs, zijn diensttijd als zoodanig en de pensioensgrondslag in die betrekking niet in aanmerking zijn gebracht en dat slechts met pensioen zijn vergolden zijn diensten als onderwijzer bij het Openbaar Lager Onderwijs;

dat artikel 62a der Pensioenwet 1922 aan hem, die niet op eigen verzoek eervol is ontslagen en een betrekking heeft aangehouden een pensioen waarborgt, hetwelk niet minder bedraagt dan het uitgesteld pensioen, hetwelk hij zou hebben verkregen, indien hij ten tijde van het eerstbedoelde ontslag uit alle op dat tijdstip door

hem bekleede betrekkingen ware ontslagen en herplaatsing niet ware gevolgd;

dat de Pensioenraad betoogt, dat dit artikel het genot waarborgt van een pensioen niet lager dan dat, hetwelk belanghebbende voor de eerst verlaten betrekking aan uitgesteld pensioen zou hebben ontvangen, indien hij niet bij zijn ontslag uit die betrekking in een andere ware blijven doordienen;

dat de door den Pensioenraad voorgestelde interpretatie van artikel 62a tot groote onbillijkheid zou leiden, omdat de door hem als onderwijzer bij het Vervolgonderwijs bewezen diensten in het geheel niet met pensioen zouden worden vergolden;

dat, was hij gelijktijdig wegens opheffing van beide functies op 1 September 1924 ontslagen, hij recht zou hebben gehad op een pensioen, berekend naar de grondslagen in beide betrekkingen, van $\pm f$ 2450 en f 417 's jaars;

dat, was hij in beide functies tot zijn 65ste jaar blijven doordienen, hetgeen zeker was geschied, indien hem geen ontslag uit zijne betrekking bij het Lager Onderwijs was verleend, hij eveneens een pensioen had ontvangen, berekend naar het totaal der grondslagen in beide betrekkingen;

dat artikel 62a zijn ontstaan te danken heeft aan de wijziging, welke in artikel 48, tweede lid, nieuw is aangebracht, volgens welk artikel een niet op eigen verzoek ontslagen ambtenaar zijn uitzicht op uitgesteld pensioen verliest, indien hij in een andere betrekking ambtenaar is gebleven;

dat, was artikel 62a niet in de Pensioenwet 1922 opgenomen, hij op grond van het bepaalde in artikel 48, 2e lid (nieuw) alleen pensioen zou hebben ontvangen uit de betrekking van onderwijzer bij het Vervolgonderwijs;

dat artikel 62a tevens waarborgt het recht op uitgesteld pensioen bij het Openbaar Lager Onderwijs, dat hij zou hebben gehad, als hij niet in de betrekking van onderwijzer bij het Vervolgonderwijs ware aangebleven;

dat hij alzoo uit beide betrekkingen recht op pensioen ontleent;

dat ten slotte de Pensioenraad overweegt, dat hij bij het Vervolgonderwijs een diensttijd heeft van minder dan 15 jaren;

dat hij echter vanaf 1 November 1897 tot 14 Mei 1926 bij dat onderwijs is werkzaam geweest;

dat hij dus op 1 September 1924 een diensttijd heeft van 26 jaren en 10 maanden;

dat deze diensten sedert 1 October 1913 pensioensgeldig zijn, terwijl door hem voor de diensten vanaf 1 November 1897 tot 1 October 1913 een verzoek om inkoop bij den Pensioenraad werd ingediend;

weshalve hij zijn bij bezwaarschrift gedaan verzoek herhaald heeft;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie heeft aangevoerd, dat hij een verzoek van klager om zijn (tijdelijken) dienst-

tijd van 1 November 1897—1 October 1913 (als onderwijzer bij het herhalingsonderwijs) voor pensioen in te koop, niet heeft ontvangen;

In rechte:

Overwegende dat klager als op 1 September 1924 niet op eigen verzoek eervol ontslagen onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, op dezen datum uitzicht op uitgesteld pensioen niet verkregen heeft, omdat hij als onderwijzer bij het vervolgonderwijs ambtenaar was gebleven;

Overwegende dat dus voormeld aan klager met ingang van 14 Mei 1926 toegekend ouderdomspensioen in laatstgemelde betrekking, terecht verleend is mede krachtens art. 62*a* voormeld;

Overwegende dat partijen verschillen over de toepassing van dit artikel ten opzichte van het bedrag van het minimum pensioen aan het slot van het artikel bedoeld;

Overwegende dat klager's pensioen als oud-onderwijzer bij het vervolgonderwijs, volgens laatstgemeld artikel niet minder bedragen mag dan het uitgesteld pensioen waarop hij met ingang van 1 September 1924 recht zou verkregen hebben, wanneer hij toen uit alle door hem bekleede betrekkingen ontslagen ware; zoodat niet enkel — gelijk de 5e alinea der bestreden beslissing schijnt aan te nemen — het uitgesteld pensioen „voor de eerst verlaten betrekking” in aanmerking behoort te komen;

Overwegende dat art. 48 van voormelde wet een recht op uitgesteld pensioen aan twee groepen ontslagen (en niet in een andere betrekking gebleven of herplaatste) ambtenaren toekent:

eenerzijds aan hen, die niet op eigen verzoek ontslagen zijn en wien eervol ontslag is verleend;

anderzijds aan hen, die hetzij op eigen verzoek, hetzij niet eervol worden ontslagen;

mits wat de eerste groep betreft een diensttijd van ten minste 10, wat de tweede groep aangaat een diensttijd van ten minste 15 jaren in rekening kan worden gebracht;

Overwegende nu dat de opvatting in de bestreden beslissing verdedigd hierop neerkomt, dat een tot de eerste groep behoorend ontslagen ambtenaar als klager, om aan de fictie van het slot van art. 62*a* recht te kunnen ontleenen op uitgesteld pensioen ter zake van de aangehouden betrekking, ook zou moeten voldoen aan den eisch in art. 48 voor uitgesteld pensioen aan bovenbedoelde tweede groep ontslagen ambtenaren gesteld; aan welken eisch klager met op 1 September 1924 meer dan 10, doch — volgens verweerder — minder dan 15 jaren voor pensioen geldigen diensttijd als onderwijzer bij het vervolgonderwijs, niet zou voldoen;

Overwegende echter, dat art. 62*a* — onder de omstandigheden in het artikel aangegeven — uitsluitend aan de op de wijze der eerste groep ontslagen ambtenaren voor de aangehouden betrekking een recht op zeker pensioen-minimum toekent en deze Raad niet vermag in te zien, dat het verder in het artikel bepaalde zou

eischen, dat het ontslag uit de aangehouden betrekking een zij het ook op de wijze der tweede groep verleend (op eigen verzoek of niet eervol) recht op uitgesteld pensioen zou gegeven hebben;

Overwegende dat deze Raad dan ook aanneemt, dat met „ware ontslagen” aan het slot van het artikel eenzelfde wijze van ontslag bedoeld is als die in den aanvang van het artikel genoemd, te weten: een ontslag niet op eigen verzoek en eervol;

Overwegende dat hieruit volgt, dat verweerder bij het vaststellen van klager's pensioen als onderwijzer bij het vervolgonderwijs zal hebben te onderzoeken, op welk bedrag het uitgesteld pensioen ware te stellen geweest hetwelk aan klager — die bij dat onderwijs een diensttijd van meer dan 10 jaren kon doen meetellen — met ingang van 1 September 1924 zou zijn toegekomen, indien hij toen uit beide voormelde betrekkingen niet op eigen verzoek eervol ontslagen ware;

Overwegende dat dit onderzoek tot een hooger bedrag zal leiden dan dat van het pensioen bij de beslissing van 11 Mei 1926 toegekend;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt voormelde beslissingen van 13 Juli 1926 en van 11 Mei 1926;

Verstaat dat het aan klager als oud-onderwijzer bij het vervolgonderwijs met ingang van 14 Mei 1926 toekomende pensioen niet minder zal bedragen dan zijn uitgesteld pensioen zou bedragen hebben, indien hij op 1 September 1924 ook uit laatstgemelde betrekking niet op eigen verzoek eervol ontslagen ware.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Straflijsten.

*Ministerieele beschikking van 17 Maart 1927,
Iste Afd., nr. 159.*

Zie L. O. 1926, nr. 245. ¹⁾

(Legerorders 1927, nr. 93.)

De aandacht wordt er op gevestigd, dat tegen de rechtstreeksche toezending van afschriften van straflijsten aan andere personen, dan de autoriteiten, bedoeld in punt 10° *a* van de Ministerieele beschikking van 26 Juli 1926, Iste Afd., nr. 127 (L. O. 1926, nr. 245), uiteraard geen bezwaar bestaat, indien de betrokken militair of gewezen militair zulks zelf mocht wenschen.

1) Zie M. R. T. XXII, blz. 102—204.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Medisch tuchtrecht.

De Tweede Kamer heeft onlangs beraadslaagd over het wetsontwerp, dat ten doel had het tuchtrecht voor medici, daaronder begrepen tandartsen en vroedvrouwen, op officieële wijze te regelen. De behandeling daarvan is toen geschorst, omdat de critiek, daarover aan den vooravond der discussiën in het Weekblad van het Recht en in de Nieuwe Rotterdamsche Courant uitgeoefend, had doen zien, hoe gebrekkig de voorgestelde regeling was en hoe noodig het zou zijn, de stof aan een grondige herziening te onderwerpen. Ook daarna heeft de critiek niet gezwegen en wij meenen daartoe ook van onzen kant een steentje te mogen bijdragen, al zal onzerzijds de medische zijde niet, de tuchtrechtelijke zijde wèl in de eerste plaats worden in het oog gevat.

Ten einde onzen lezers duidelijk te maken, waardoor onze belangstelling in bijzondere mate was gewekt, willen wij aanvangen met de mededeeling, dat de geopperde bezwaren in hoofdzaak gericht waren tegen het formeele tuchtrecht, gelijk dat in het ontwerp was behandeld en in verband hiermede ook het materieele tuchtrecht raakten.

Daarbij overheerschte de vraag, aan wie de beslissing in deze tuchtzaken zou worden toevertrouwd. In eersten aanleg zouden hiertoe geroepen worden colleges van vier geneeskundigen (e.g. tandartsen of vroedvrouwen) onder voorzitterschap van een jurist, terwijl in hooger beroep zouden optreden voor lichtere straffen een op overeenkomstige wijze samengesteld centraal college en voor zwaardere straffen de vijf Gerechtshoven. De wijze van samenstelling dezer nieuwe colleges is voor onze, in het militair strafrecht thuis zijnde lezers geen nieuwtje; wij kennen den strijd, die gevoerd is over de samenstelling van krijgsraden hier te lande en weten, dat de rechtsgeleerde voorzitter ook hier leiding heeft te geven aan het onderzoek met vier leeken op rechtsgeleerd gebied doch deskundigen op het terrein van militaire techniek en tuchthandhaving. Daarbij heeft het al van 1802 dagteekenende voorbeeld van het hoogste militair-rechterlijke college tot richtsnoer gediend. Geen wonder dat dit voorbeeld ook hierbij in onze gedachten komt.

Doch er is meer. Geklaagd wordt er in de critiek niet over vermeerdering van arbeid voor de Gerechtshoven. Doch met de omstandigheid dat deze colleges alleen uit juristen bestaan, heeft men niet algemeen vrede. Daartegen zou geen bezwaar bestaan, indien deze rechter zich slechts door deskundigen goed kon laten voorlichten. Doch juist hier wringt de schoen. Wie zullen die deskundigen zijn? Natuurlijk collega's van hem of haar, die terecht staat. Bestaat er

nu eenige zekerheid dat die deskundigen bekwaam en onpartijdig genoeg zijn om het Gerechtshof naar waarheid voor te lichten? Of zou de concurrentie aan hen, die voor de beslissing niet verantwoordelijk zijn, parten kunnen spelen? En hoe moet het voor zijn vonnis aansprakelijke rechtscollege zich redden, indien er een wetenschappelijk debat ontstaat over medisch-technische vraagpunten?

Juist die laatste vraag brengt van medische zijde den wensch naar voren om ten minste den leider van het onderzoek, wellicht zelfs alle tot oordeelen geroepen personen, uit de medische wereld te recruteeren. De jurist worde daar niet in- of tusschengedrongen, alleen de medicus is in staat een oordeel te vellen over medisch-technische en medisch-ethische kwesties. Ook medisch-ethische kwesties worden toch aan het oordeel van dezen tuchtrechter onderworpen; het materieële tuchtrecht in deze concentreert zich eigenlijk in de groote groep van disciplinaire vergrijpen: „het zich schuldig maken aan „handelingen, die het vertrouwen in den stand der geneeskundigen „(tandartsen, vroedvrouwen) ondermijnen.” Daarvan maken de beide andere groepen: „nalatigheid, waardoor ernstige schade ontstaat voor „een persoon, ten wiens behoeve aan (of door) den geneeskundige „(tandarts, vroedvrouw) raad of bijstand gevraagd (of verleend) „werd.” en „het in de uitoefening van de geneeskunst (tandheelkunst, „verloskunst) blijf geven van groote onkunde.” eigenlijk onderdeel uit. Wie onzer lezers denkt hierbij niet aan de algemeene omschrijvingen onzer wet op de krijgstuucht van krijgstuuchtelijke vergrijpen, van overtredingen der militaire ethiek? En bemerkt men in deze veroordeeling van de getroffen regeling niet dezelfde gedachte als voorzigt bij hen, die een bijzonderen militairen rechter verdedigen en niet dweepen met rechtsgeleerde voorzitters van krijggraden?

Waarom zou de burgerlijke rechter, die al over zooveel soorten van zaken een oordeel moet vellen, onbevoegd zijn te achten om recht te doen in militaire strafzaken? Hij kan zich desgewenscht doen voorlichten op militair-technisch en militair-ethisch terrein en zich aldus opwerken tot de hoogte waarop hij staan moet om een goed vonnis in die zaken te vellen. Dat is de normale redeneering van de aanhangers der eenheid van rechtspraak en van de afschaffers der militaire jurisdictie. Hier zien wij juist de ontkenning daarvan. Zelfs een raadshoor in een Gerechtshof twijfelt aan de mogelijkheid, dat dergelijke voorlichting de juristen uit het Hof op de goede hoogte zou kunnen brengen en van medische zijde wordt dit positief ontkend en wil men daarom althans de leiding van de nieuwe colleges toevertrouwen aan medici, dat is aan deskundigen op dit technisch en ethisch gebied, en niet aan juristen.

Nu is de vraag van den algemeenen of een bijzonderen rechter over deze medische zaken wel zoo scherp mogelijk gesteld, omdat de aanleiding gevonden werd in zaken, waarbij de discipline in de medische wereld ten nauwste betrokken is. Datzelfde verschijnsel gaf in het militair strafrecht aanleiding tot het ontstaan van de bekende mid-dengroep, die alleen de militaire delicten en het tuchtrecht aan den

militairen rechter wil laten en de commune delicten aan de gewonen rechter wil toedeelen. Doch laat men zich dan aanstonds voor den geest brengen, dat die scheiding niet door te voeren is, omdat bijna elke strafzaak een element van militaire tucht, van militaire ethiek bevat, waarover juristen niet, doch militairen wel kunnen oordeelen en dat in de straf en de strafmaat waardeering moet vinden. ¹⁾ Daar staat men dus voor den tweesprong: alles of niets, en de practijk heeft nog steeds, en terecht, alles voor den militairen rechter opgeëischt.

Wij kunnen ons voorstellen, dat het in de medische wereld er niet anders uitziet. Het algemeen belang, dat bij goede medische hulp in ons dicht bevolkte land bestaat, brengt mede, dat de tucht in dit numeriek vrij groote, doch onsamenhangende korps deskundigen veel krachtiger dan tot nu toe gehandhaafd moet worden. De hulp van den wetgever, die alle leden daarvan bereiken kan, is hiertoe onmisbaar. Waarom zou die wetgever niet gebruik maken van het voorbeeld dat de militaire straf- en tuchtrechtspraak hem biedt?

Wij hooren de tegenwerping reeds, dat het hier alleen gaat om tucht-, niet om strafrecht. Zeker, dat is niet te ontkennen, doch dat is slechts een gradueel, geen principieel verschil. Blijft men bij de tucht-zaken staan, dan komt men onvermijdelijk in conflict met het uit een oogpunt van straffoemeting juiste beginsel van art. 68 van het Wetboek van Strafrecht en van de artt. 57—60 der Wet op de Krijgstucht. Neem het bekende geval, dat een tandarts zich heeft schuldig gemaakt aan diefstal van electriciteit. Niet eens een medisch misdrijf, doch een commun delict. Heeft dit niet tevens een medisch-ethische zijde; wordt niet het vertrouwen in den medischen stand door dergelijke misdrijving ondermijnd? De eereraad in het bekende Haagsche geval heeft er in zooverre wel degelijk notitie van genomen. Zou onder de regeling, welke het wetsontwerp zich gedacht heeft, zoiets den medischen tuchtrechter onverschillig laten? Wij kunnen het niet voetstoots aannemen, doch dan zou naast de straf ex art. 310 van het Wetboek van Strafrecht nog een tuchtstraf komen te staan, waarmede zeker aanstonds bij den veroordeelde een gevoel van onbillijkheid zou worden wakker geroepen.

Veel sterker zou dit spreken bij medische misdrijven, zuivere en gemengde. Van de zuivere noemen wij bijv. het bewerken van abortus criminalis; van de gemengde b.v. het plegen van onzedelijke handelingen met patiënten.

Wij kunnen het ontwerp als een nieuwe proeve van disciplinaire rechtspraak weinig bewonderen, vooral omdat het tuchtrecht daarin wordt geregeld zonder enig verband met het bestaande strafrecht. Het ontwerp meent te dien opzichte te kunnen volstaan door in de

¹⁾ Aan de juistheid van deze waardeering in het medisch tuchtrecht wordt al op gelijke wijze als aan die der militaire rechtspraak getwijfeld. Sommigen vreezen te groote gestrengheid, anderen het tegendeel. Tout comme chez nous.

artt. 1—4 te bepalen, dat de geneeskundigen, enz. aan tuchtmaatregelen kunnen worden onderworpen, onverminderd hun aansprakelijkheid ingevolge het Wetboek van Strafrecht. Dubbele berechting voor eenzelfde feit wordt hier zonder eenige restrictie toelaatbaar geacht op grond daarvan, dat tusschen straf- en tuchtrecht een kenmerkend verschil in aard en wezen zou bestaan. De terzake gegeven motiveering in de Memorie van Toelichting is de gebruikelijke: „Er is geen reden dergelijk samentreffen uit te sluiten, omdat de „klacht van dit ontwerp en de actie gegrond op de strafwet, ieder „eigen belang te beschermen hebben.” Deze motiveering is echter in tegenspraak met de in de Memorie van Toelichting aangegeven reden, welke het bestaansrecht van de wet wil verklaren, en welke luidt: „Hier toch zijn gewichtige belangen van de samenleving in het geding; immers haar fysieke en morele kracht lijdt „ernstig schade, indien de medische stand niet staat op de hoogte „van zijn taak.”

De Memorie van Antwoord geeft van dit betoog nog een nadere verklaring in de passage: „Zij ¹⁾ vatten het ontwerp zóó op en meenen daarmede de geest van de toelichting juist weer te geven, dat „de beroepsbelangen van den medischen stand, eng of ruim genomen, liggen buiten het terrein van den wetgever, maar dat handhaving van een zeker moreel en intellectueel peil van den medischen stand een algemeen belang, immers een moreel en hygiënisch „belang van de samenleving is, waarvoor de wetgever kan hebben „te waken.”

Diezelfde verklaring zou even goed hebben kunnen dienen, indien de medici, enz. ter zake van de in de artt. 1—3 ruim omschreven, feiten strafrechtelijk aansprakelijk waren gesteld. Draait men de zaak niet om door onomwonden te verklaren, dat het wetsontwerp zijn bestaansgrond vindt in de eerste plaats in de bescherming van het algemeen belang, terwijl het bijzondere beroepsbelang geheel buiten 's wetgevers bemoeienis wordt gesteld? Immers men tracht juist het verschil tusschen straf- en tuchtrecht te verklaren door de stelling, dat er ruimte is voor tucht en niet voor straf, indien het beschermde belang *een bijzonderen kring* (dit zou in casu de geneeskundige stand zijn) hoofdzakelijk en *het algemeen belang* in meer verwijderden zin raakt.

Het ontwerp is o.i. een voorbeeld te meer, dat een theoretisch onderscheid tusschen straf- en tuchtrecht niet valt te maken. De natuur blijkt weer sterker dan de leer.

Wij voor ons zien den bestaansgrond van de wet vooral in dien passus van de Memorie van Toelichting, waar wordt gezegd: „Voorziening door den wetgever acht de ondergeteekende dan ook noodig, opdat eensdeels de nog weinige elementen, die meer of minder „bedenklijk zouden blijken te zijn, desnoods uit den medischen

1) Dit zijn de onderteekenaars van de M. v. A., t.w. de Minister van Arbeid en de Minister van Justitie. Red. M. R. T.

„stand verwijderd kunnen worden door ontzegging van de bevoegdheid tot uitoefening van de geneeskunst, anderdeels — en dat zal de „blijvende werking van een wet als het ontwerp zijn — het voortwoeren van kwaad worden gestuit.” De ontzetting van de uitoefening van het beroep van geneeskundige is reeds mogelijk krachtens art. 28 van het Wetboek van Strafrecht. Zij is daar bijkomende straf, hier hoofdstraf van het zwaarste type. Inderdaad de kracht van de wet ligt in het opvoedende element en wij zien dan ook in het ontwerp vooral een nieuwe phase in de evolutie van het strafrecht, dat zich onder den invloed van de nieuwe richting meer gaat ontwikkelen tot tuchtrecht.

Nogmaals: afscheiding tusschen straf- en tuchtrecht is practisch niet door te voeren en wij hopen, dat het nader in te dienen wetsontwerp niet meer op deze twee gedachten zal hinken.

Wij bedoelen hiermede niet te pleiten voor een bijzonderen medischen rechter, zooals die in het militaire deel onzer samenleving bestaat. De medische ethiek ligt te ver buiten onze waarneming om zelfs maar de wenschelijkheid van zoodanige instelling te kunnen beoordeelen. Doch de gebezigde argumenten komen merkwaardig overeen met die, welke tot de instelling van den bijzonderen militairen straf- en tuchtrechter hebben geleid en waarmede de onbillijkheden van een gedeelte rechtspraak over militairen zijn bestreden. Aan deze zijde der tuchtrechtspraak heeft het wetsontwerp in het geheel geen aandacht gewijd en juist deze zijde interesseerde ons begrijpelijkerwijze in belangrijke mate.

Wij zullen niet dieper ingaan op de uitwerking van dit beginsel van eenheid in de militaire straf- en tuchtwetgeving, op de wijze waarop daar het voorloopig onderzoek aan deskundige leiding met juridische voorlichting is toevertrouwd, op het vermijden van strafrechterlijke vervolging naast tuchtrechtelijke afdoening. Voor wie er meer van weten wil, zijn die gegevens gemakkelijk te vinden; zij zouden wellicht voor de medische wereld van overeenkomstige toepassing kunnen worden gemaakt.

Voor ditmaal sluiten wij met de opmerking, dat de eerste, in onze tijden gezette stap op tuchtrechtelijk gebied buiten het militaire, dank zij de geoeffende kritiek in en buiten de Tweede Kamer, op beter voorbereide wijze dan in het eerste ontwerp zal worden gezet. De nadere regeling zal wel omvangrijker worden dan de eerste, doch het resultaat zal, naar wij hopen en verwachten, evenredig beter aan het beoogde doel beantwoorden. Wat in ieder geval bijzonder treft, is, dat in de weinig aan tucht gewende medische wereld voor dit wetsontwerp groote en zich levendig uitende belangstelling bestaat. Zou de militaire wereld daaraan niet eens een voorbeeld willen nemen? In het belang van de weermacht der naaste toekomst zou ons dit zeer verheugen. Zonder krachtig en rechtvaardig gehandhaafde tucht is geen weermacht bestaanbaar.

Opsporingsbevoegdheid.

Ons onderschrift geplaatst bij het vonnis van de arrondissementsrechtbank te Leeuwarden van 22 September 1926 (M. R. T. XXII blz. 311 en vlg.) vindt op één punt bestrijding door den heer Dr. L. C. Besier in diens noot, gesteld onder hetzelfde vonnis, opgenomen in de Nederlandsche Jurisprudentie 1927 blz. 313 en vlg.

Om het belang van het door den heer Besier betoogde nemen wij hieronder die noot in haar geheel over.

„Bovenstaand vonnis is ook opgenomen in deel XXII van het „Militair-Rechtelijk Tijdschrift en daar voorzien van een lezenswaardige noot der redactie. Op één punt kunnen wij ons echter met deze „noot niet vereenigen.

„Terecht wordt er in die noot op gewezen, dat bij de Inv.wet „Strafv. met het oog op de opneming in art. 141 van het nieuwe „Wetb. onder de opsporingsambtenaren niet alleen van de officieren „en onderofficieren der marechaussee (die al van ouds algemeene „opsporingsbevoegdheid bezaten), maar ook van de door den minister „van justitie aan te wijzen minderen van dat wapen, in de meeste „der bijzondere wetten, welke aan de marechaussee en aan alle (of „alle *andere*) ambtenaren van rijks- en gemeentepolitie, het opsporen „der in zulk een wet omschreven strafbare feiten opdroegen, de mare- „chaussee is geschrapt. Dit geschiedde om eenheid te brengen in de „terminologie dier wetten, welke — gelijk uit het bovenstaande „blijkt — de marechaussee nu eens niet, dan weer wel onder de „rijkspolitie rekenden, doch zonder dat door deze schrapping principi- „peel in de vraag partij werd gekozen. De bedoeling was dus niet „uit te maken, dat de marechaussee niet rijkspolitie *is*, doch slechts, „dat zij ten aanzien van de verleenings van opsporingsbevoegdheid „in de bijzondere wetten niet onder de daarin genoemde rijkspolitie „gerekend zou worden. In deze wetswijzigingen lag dan ook geen „bezwaar om in bovenstaand vonnis te beslissen, dat de marechaussee „tot de politie behoort (en dan natuurlijk tot de politie van het Rijk), „wat ons geheel juist schijnt. Doch door die wetswijzigingen „is de *bijzondere* opsporingsbevoegdheid voor de tot het wapen der „marechaussee behorende militairen vervallen en daarmede *alle* op- „sporingsbevoegdheid voor de tot dit wapen behorende minderen, „die niet door de ministerieele aanwijzing algemeene bevoegdheid „zouden verwerven (dit zijn practisch alleen de jongeren). Zie de „M. v. T. op art. 110 van het ontwerp-Invoeringswet.

„Nu betoogt echter de redactie van het M. R. T., dat er ook wet- „ten zijn (zooals de Rijwielbelastingwet 1924, S. 306, in art. 7) welke „bijzondere opsporingsbevoegdheid geven aan personen, niet in art. „141 Sv. genoemd, en bovendien aan de rijks- en gemeentepolitie en „dat hieruit, daar onder de rijkspolitie de marechaussee blijkens „het stelsel der Invoeringswet niet is begrepen, volgt, dat b.v. een

„onderofficier der marechaussee niet bevoegd is tot het opsporen
„der strafbare feiten in zulk een wet omschreven.

„Dit schijnt ons onjuist. De officieren en onderofficieren der ma-
„rechaussee en de aangewezen minderen, die alle krachtens art. 141
„Sv. een algemeene opsporingsbevoegdheid hebben, behouden die ook
„ten opzichte van de in zulk een bijzondere wet omschreven straf-
„bare feiten. De strekking toch van het verleenen van een bijzondere
„opsporingsbevoegdheid aan zekere personen is geenszins om aan hen
„die een algemeene bevoegdheid bezitten, deze te ontnemen.

„Vergeefs beroept o.i. de redactie zich voor haar stelling op een
„uitlating van den Minister bij de behandeling der Invoeringswet in
„zijn antwoord op het verslag der commissie van voorbereiding, t.w.
„dat in gevolge het aangenomen stelsel de omschrijving rijks- en
„gemeentepolitie in art. 8 (lees: 7) der Rijwielbelastingwet niet meer
„de marechaussee zal omvatten (zie ad art. 211 *nieuw* van het ont-
„werp Invoeringswet, art. 215 der wet, zooals zij tot stand kwam).
„Zeker, in art. 7 der Rijwielbelastingwet en in de artikelen van
„andere wetten, welke aan de rijkspolitie bijzondere opsporingsbe-
„voegdheid verleenen, valt onder „Rijkspolitie” de marechaussee
„niet meer. Maar daarom verliest de onderofficier van dat wapen zijn
„algemeene opsporingsbevoegdheid ten opzichte van de overtredin-
„gen van zulk een wet nog geenszins.

„Eigenlijk is het noemen der rijkspolitie in die bijzondere wetten,
„waar zij opsporingsbevoegdheid verleenen, vrij overbodig. Immers
„*alle* bestaande ambtenaren der rijkspolitie hebben krachtens art. 141
„algemeene opsporingsbevoegdheid. Het zou echter mogelijk zijn, dat
„er nog eens rijkspolitieambtenaren werden geschapen, die niet in art.
„141 zijn genoemd. Deze zouden dan door bedoelde artikelen der bij-
„zondere wetten een bijzondere opsporingsbevoegdheid verkrijgen.

„Volledigheidshalve merken wij nog op, dat er gevallen zijn, waar-
„in ook wij zouden oordeelen, dat een in art. 141 genoemde opspo-
„ringsambtenaar ten aanzien van de in bijzondere wetten omschreven
„strafbare feiten opsporingsbevoegdheid mist. Dit zijn de gevallen,
„waarin die wetten in de opsomming der personen, welke de daarin
„omschreven strafbare feiten zullen kunnen opsporen, de in art. 141
„genoemde ambtenaren stuk voor stuk overnemen, doch opzettelijk
„ééne categorie daarvan overslaan. Dit gebeurt herhaaldelijk ten aan-
„zien van de kantonrechters, in het bijzonder bij belastingwetten; zie
„b.v. art. 125 der Wet op de Inkomstenbelasting 1916. Hieruit blijkt
„tevens, dat, indien een bijzondere wet een in art. 141 genoemde
„ambtenaar wil uitsluiten, zij dit uitdrukkelijker pleegt te doen dan
„in de Rijwielbelastingwet ten aanzien van de onderofficieren der
„marechaussee zou zijn geschied.”

Wij voor ons kunnen de stelling van den heer Besier, dat het verleenen van een bijzondere opsporingsbevoegdheid aan zekere personen geenszins bedoelt om aan hen die een algemeene bevoegdheid bezitten, deze te ontnemen, in haar algemeenheid niet deelen.

Immers de opsporingsbevoegdheid van de in bijzondere wetten voorkomende strafbare feiten is op zeer verschillende wijze geregeld. Wij noemen b.v.:

1. *De meeste wetten bepalen daaromtrent niets; dan zijn de ambtenaren genoemd in art. 141 Sv. de bevoegde opsporingsambtenaren.*

2. *Er zijn bijzondere wetten, welke de bevoegdheid, behalve aan de ambtenaren genoemd in art. 141 Sv. ook nog toekennen aan de ambtenaren van rijks- en gemeentepolitie (Art. 80 Armenwet).*

Inderdaad lijkt ook ons het noemen der rijks- en gemeentepolitie, zooals dit in de zoeven overgenomen redactie geschied is, overbodig en ook wij meenen dat er mede bedoeld is het overbodige, dat niet schaadt en het zelfs nuttig kan zijn voor het geval, dat er nog eens politiedienaren worden geschapen, die niet in art. 141 Sv. zijn genoemd.

3. *Er zijn bijzondere wetten, welke de bevoegdheid, behalve aan de in art. 141 Sv. genoemde ambtenaren ook nog toekennen aan andere bijzondere ambtenaren onder welke bijzondere ambtenaren dan weer dikwijls de ambtenaren van rijks- en gemeentepolitie nog eens worden genoemd (art. 49 Dienstplichtwet, art. 31 Postwet, art. 76 Veewet).*

4. *Er zijn bijzondere wetten, welke de bevoegdheid, behalve aan de bij art. 141 nos. 1 en 3 tot en met 6 Sv. aangewezen ambtenaren ook nog toekennen aan andere bijzondere ambtenaren (art. 125 Wet Inkomstenbelasting, art. 84 Zegelwet).*

5. *Er zijn bijzondere wetten, welke de bevoegdheid alleen toekennen aan bijzondere ambtenaren (art. 83 Zegelwet, art. 7 Rijwielbelastingwet).*

Het wil ons voorkomen, dat deze bepalingen niet altijd op den gedachtengang van Dr. Besier berusten. Er zijn toch stellig voorbeelden te vinden, waarbij men de in art. 141 Sv. genoemde ambtenaren met algemeene opsporingsbevoegdheid, principieel heeft willen uitsluiten van de opsporing der in die bijzondere wetten voorkomende strafbare feiten. Dergelijke voorbeelden kent Dr. Besier ook; hij noemt ze niet, doch maakt er „volledigheidshalve” melding van. Doch die voorbeelden werpen zijn gedachtengang te eenenmale omver.

Bijzonder sprekend op dit punt is de Zegelwet.

Art. 83 dier wet toch bepaalt: „Met het opsporen van de feiten, strafbaar gesteld bij deze wet, zijn belast de ambtenaren van de „registratie en van het zegel”, terwijl art. 84 dier wet inhoudt: „Met „het opsporen van overtredingen dezer wet ten aanzien van de in „hoofdstukken III, V en VII gegeven stukken zijn ook belast alle „andere ambtenaren van 's Rijks belastingen en de in art. 141 nos. 1 „en 3 tot en met 6 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen „personen.”

Volgens de opvatting van Dr. Besier zou hieruit blijken, dat de uitsluiting van een ambtenaar van art. 141 Sv. meer uitdrukkelijk pleegt te geschieden dan in de Rijwielbelastingwet met de onderofficieren der marechaussee is geschied.

O. i. blijkt er echter uit, dat de wetgever hier uitgegaan is van de gedachte dat alle ambtenaren van art. 141 Sv. van huis uit niet bevoegd zouden zijn ten deze hunne algemeene opsporingsbevoegdheid uit te oefenen.¹⁾ Ware het anders, dan zouden naast de in art. 83 genoemde ambtenaren alle in art. 141 Sv. bedoelde ambtenaren ook bevoegd zijn te achten om alle in de Zegelwet voorkomende strafbare feiten op te sporen en zou art. 84 die bevoegdheid ten aanzien van enkele van die strafbare feiten nogmaals aan de ambtenaren van art. 141 Sv. — met uitzondering van den kantonrechter — toekennen. De kantonrechter zou dan tegelijk bevoegd en niet bevoegd zijn verklaard tot de opsporing van dezelfde strafbare feiten. Quod absurdum.

Moge de wetgever, althans de Hooge Raad, spoedig gelegenheid, hebben om in deze aangelegenheid een of meer stelstelmatige beslissingen te nemen.

Het schieten in de lucht bij relletjes.

Van zeer geachte zijde ontvingen we een op bovenstaand onderwerp betrekking hebbenden brief, waarvan we den inhoud hieronder doen volgen.

„Is met Uw uitspraak naar aanleiding van hetgeen voorkomt op „bladzijde 330 en 331 van aflevering 4 (XXII) het laatste woord over „het gebruik maken van de vuurwapenen, gesproken? Ik geloof van „niet. Laten wij die quaestie even in het kort samenvatten. Wij zien „dan, dat in 1926 de Commandant van het Veldleger voorschrijft in „de door U op bladzijde 105 en 106 van het tijdschrift, aflevering 2 „(XXII) afgedrukte circulaire, dat indien zich onlusten voordoen, „daaraan zoo spoedig mogelijk een einde moet worden gemaakt, en „dat alvorens *geweld* te gebruiken, eerst de wettelijke sommaties dienen te geschieden. Wat voor geweld en hoe dit geweld moet worden „toegepast, wordt hier niet vermeld, vandaar dan ook dat in het aansluitend artikel op bladzijde 128 de vraag wordt gesteld „waarin het „gebruik van geweld zal bestaan”. Een oplossing wordt als antwoord „op die vraag niet gegeven, wel een nieuwe vraag: „Moet men met „wachtpatronen schieten en daarna eerst een salvo met scherp over de „hoofden heen worden afgegeven?” De mogelijkheid dat direct *gericht* zal worden gevuld wordt door den schrijver m.i. niet aannemelijk geacht, want ook wachtpatronen kunnen gevaar bij schie-

¹⁾ Men zie ook de M. v. T. op art. 85 van het ontwerp (thans art. 84) der Zegelwet; gedrukte stukken 1915/1916 blz. 19.

„ten op niet te grooten afstand opleveren en dit is niet de bedoeling, „daar eerst *over* de hoofden moet worden gevraagd.

„Ik word in mijne meening dat niet gericht mag worden, versterkt „door hetgeen ik lees op bladzijde 330 en 331 van aflevering 4 „(XXII). De bekende circulaire van den toemaligen Opperbevelheb- „ber wordt nog eens besproken en als meening geuit, dat deze thans „niet meer van kracht is. Maar zou juist dit voorschrift, gesteld en „uitgegeven in een tijd van bijna onbepaalde macht van het militair „gezag, en afkomstig van een opperbevelhebber, wien toch zeker „niemand machtsmisbruik zal kunnen verwijten, er niet op wijzen „dat bij het gebruik van vuurwapenen er niet bedreigd moet wor- „den, maar gehandeld, dat dus niet over de hoofden, maar gericht „moet worden geschoten?

„Ik wil absoluut niet beweren, dat mijne meening omtrent het ge- „richt vuren de juiste is, maar ik bevind mij in deze aangelegenheid „toch in goed gezelschap.

„In het boekwerk: „Het vorderen en het verleenen van militairen „bijstand tot handhaving of tot herstel der openbare orde” door „wijlen den Luitenant-Generaal F. H. A. Sabron, oud-Minister van „Oorlog, lees ik op bladzijde 117 onder meer het navolgende: „Ner- „gens, waar bij het verleenen van militairen bijstand, vuren met „losse patronen of in de lucht schieten werd toegepast, is daarmede „een goed resultaat verkregen, wel het tegendeel. Het is het slecht- „ste wat men kan doen, en het zou o.i. dan ook noodig zijn, dat der- „gelijk schieten, evenals in andere staten het geval is, werd *ver- „boden*.

„„C'est mal entendre les intérêts de l'humanité que de n'em- „ployer dans le premier moment que de la poudre, car au lieu „d'épargner le sang, on finit toujours en faire couler d'avantage.”

„Deze woorden van Napoleon I zijn nog altijd waar, en ook van „toepassing voor het schieten in de lucht. In beide gevallen spoort „de militaire macht het volk als het ware aan tot overmoedigheid en „onverschilligheid, terwijl bij het schieten in de lucht, de personen, „die zich op grooten afstand van de oproerigen bevinden en geen „deelnemers aan de beweging, m.a.w. de onschuldigen, zelfs in „hunne woning verblijvenden, gedood of gewond worden.”

„Tot zoover de aanhaling van iemand, die dit schreef vóór den oor- „log dus in een tijd, dat van gezagsaanmatiging door de militairen „zelfs geen sprake was.

„En nu ten slotte een vraag. Is het niet wenschelijk dat ook *thans* „het gezag, i.e. de Minister van Oorlog, zich over deze aangelegenheid „uitspreekt? In de Gemeentewet is in art. 186 ook sprake van maat- „regelen van geweld, welke eerst worden toegepast, wanneer de bur- „gemeester dit noodig oordeelt. Waaruit die maatregelen van geweld „bestaan, is hier evenmin bepaald. Wie de mate van geweld bepaalt, „is een strijdpunt geweest door wijlen Prof. Oppenheim, opgeworpen „in zijn standaardwerk over „het Gemeenterecht”. De opvatting der „Regeering is evenwel steeds geweest, dat de mate van geweld be-

„paald werd door den militairen commandant, die het bevel voert.
 „Dus hier ook rust de geheele verantwoordelijkheid op den militairen
 „commandant. In 1918 had die commandant steun door het gezag-
 „hebbend woord van den Opperbevelhebber, en thans...?? Inder-
 „daad het is m.i. wenschelijk dat van „höchster Stelle” een woord ge-
 „sproken wordt. Bij deze omstandigheden zou men m.i. niet gedekt
 „zijn door eene circulaire van een of anderen korps-commandant.”

Het bovenvermelde kan geen wijziging brengen in onze te dezen aanzien uitgesproken meening, welke in het kort hierop neerkomt: „Er zijn geen algemeene, maar alleen bijzondere gevallen.”

O.i. zullen de in deze te geven algemeene voorschriften dan ook noodzakelijkerwijs moeten vervallen tot nietszeggende formules. Dit moge onbevredigend zijn, doch dat kan niet anders.

Alles hangt af van den feitelijken toestand en de geheele verantwoordelijkheid voor de beoordeeling van dien feitelijken toestand en voor de te nemen maatregelen tot herstel der orde berust op den ter plaatse aanwezigen militairen commandant. Als uiterste maatregel bevele die commandant, dat direct gericht gevuld zal worden, indien er voor toepassing van andere middelen geen tijd of gelegenheid is, of nadat alle andere passende maatregelen hebben gefaald. Dat van die andere passende maatregelen het vuren in de lucht reeds bij voorbaat als ondoelmatig middel zou moeten worden uitgesloten, omdat het tot herstel der orde niet zou baten, doch eerder het verzet zou aanwakkeren, terwijl daarbij steeds onschuldigen zouden worden gedood of gewond, is een uitspraak, welke wij niet gaarne zouden overnemen of ondersteunen, omdat ze meermalen gebleken is in strijd met de werkelijkheid te zijn. Laatstelijk heeft dit nog met succes gewerkt bij de relletjes te Ede: het ééne schot in de lucht deed de saamgerotte militairen als kaf voor den wind uiteenstuiven en het relletje was uit. Had daar dan dadelijk gericht moeten worden geschoten?

De Britsche anti-woeker-wetgeving.

In de Telegraaf van Donderdag 17 Maart 1927 — Ochtendblad — Eerste blad schreef de Londensche correspondent van dat blad naar aanleiding van de dezer dagen door het Engelsche Lagerhuis in tweede lezing aangenomen nieuwe geldschieterswet een op bovenstaand onderwerp berekking hebbend artikel, waaruit we — nu ook bij onze Regeering herhaaldelijk werd aangedrongen op een behoorlijke, zoowel civiel- als strafrechtelijke wettelijke regeling ter bestrijding van den woeker — het navolgende overnemen.

„Bij de wetten van 1900 en 1911 werd de geldschietter reeds verplicht zich op een register te laten inschrijven, terwijl de gerechts-

„hoven het recht verkregen de leencontracten ongeldig te verklaren, „indien zij onredelijk harde voorwaarden bevatten. De hierin ver- „vatte transactie moet dan opnieuw contractueel worden vastge- „legd. Zoowel geldschieder als geldleener kunnen een transactie voor „het gerecht brengen.

„Deze laatste bepaling blijft ook in het nieuwe wetsontwerp van „kracht. Waar het voor het gerechtshof vaak moeilijk was uit te „maken, welke voorwaarden te hard waren, is nu bepaald, dat wan- „neer de rentevoet 48% per jaar overschrijdt, deze als te hard zal „worden beschouwd, tenzij de geldschieder het tegendeel kan aan- „toonen. Hiermede is niet bedoeld een rente van 48% als een toe- „laatbaar maximum vast te stellen, het beoogt meer een leidraad te „zijn bij de beoordeeling der leeningsvoorwaarden.

„Samengestelde interest mag niet berekend worden. Het komt „dikwijls voor, dat bij achterstalligheid in rente-betaling of aflos- „sing, het geheele bedrag ineens opvorderbaar wordt met rente op „rente. Het nieuwe wetsontwerp staat in zulk een geval alleen toe, „dat over het achterstallige enkelvoudige rente wordt berekend. „Ook kosten voor informaties, e. d. mogen niet meer worden bere- „kend. Hiermede wordt tevens een soort oplichterij onmogelijk ge- „maakt, die veel voorkwam en hierin bestond, dat de persoon, die „geld wilde opnemen, gevraagd werd een bedrag te storten ter dek- „king van de voorbereidende kosten, waarna hem later werd mede- „gedeeld, dat de ingewonnen inlichtingen van dien aard waren, dat „de leening niet kon worden verstrekt.

„Aan het registreeren wordt een veel strengere controle verbou- „den. De geldschieder moet in het vervolg een schriftelijke vergun- „ning bezitten, die hem alleen verstrekt wordt, indien de plaatse- „lijke magistraat hem een bewijs van goed gedrag heeft verstrekt. „Een vergunning zal £ 15 per jaar kosten voor elk adres waar de „geldschieder zijn bedrijf uitoefent. De registratie kost thans slechts „een pond per jaar; men hoopt door de strengere bepalingen de „slechte elementen af te schrikken. Die laten zich thans evenwel „ook niet registreeren en hoewel hun transacties dientengevolge bui- „ten de wet staan en zij hun schuldenaars ook nooit gerechtelijk „kunnen vervolgen, geven zij de voorkeur aan deze vogelvrije posi- „tie, omdat hun handelingen nu eenmaal het daglicht niet kunnen „zien. Terecht is dan ook in het Lagerhuis betoogd, dat de strenge „bepalingen van het nieuwe ontwerp tot weinig zullen dienen, in- „dien de thans niet geregistreerde woekeraars hun duistere prak- „tijk clandestien voortzetten. Slechts als politie en justitie zonder „genade tegen de in het verborgene werkende optreden, kan op dit „terrein eenig resultaat verwacht worden; het nieuwe ontwerp ver- „schaft hiertoe de gelegenheid door strenge strafbepalingen (een „maximum van £ 100 boete voor de eerste, van drie maanden gevan- „genisstraf voor de volgende overtredingen). De mogelijkheid van „ontduiking blijft ook dan nog gegeven, want als geldschieder wordt „alleen beschouwd hij, die er zijn hoofdbedrijf van maakt. Particu-

„liere transacties vallen er uit den aard niet onder. De haaien van den zelfkant der samenleving zijn nog niet gevangen.

„In het nieuwe ontwerp is een verbod voor geldschietters opgenomen voor het zenden van circulaires, al wordt hun toegestaan voor hun firma door adverteeren reclame te maken.

„Een der belangrijkste bepalingen is wel, dat de geldschieder verplicht is een contract op te maken, waarvan een copie aan den schuldenaar moet worden verstrekt. Hierin moet duidelijk staan aangegeven wat hoofdsom is, wat rente; ook omtrent den stand der aflossing moet de schuldenaar steeds, op aanvraag, ingelicht worden. Een getrouwde vrouw zal niet meer zonder medeweten van haar man geld kunnen leenen, zijn handteekening wordt mede op het contract vereischt. Bij faillietverklaring van den schuldenaar kan de geldschieder slechts een rente van 5% voor de geleende som vorderen. Na verloop van twaalf maanden na den datum van in gebreke blijven kunnen geen vervolgingen meer worden ingesteld. Overdracht van vorderingen is niet toegestaan, tenzij de geldschieder zijn onderneming aan iemand anders overdoet.

„Men heeft de vraag gesteld of van deze maatregelen gunstigen invloed verwacht mag worden. De opstellers (het ontwerp is een z.g.n. „Private Bill”, door een groep Lagerhuisleden ineediend) beantwoorden deze vraag bevestigend en wijzen in dit verband op het voorbeeld der Vereenigde Staten, waar in ongeveer 20 staten de „Uniform Small Loan Law” van kracht is. De bepalingen van deze wet, welke het Engelsche ontwerp in vele opzichten vrij getrouw heeft gevolgd, zijn iets strenger; een vergunning kost daar £ 20, bovendien moet de geldschieder nog een waarborgsom storten. Zijn rente is gelimiteerd tot 3½ % per maand. Dit is een z.g. „wetenschappelijke interest” en berust op proefnemingen gedurende een aantal jaren voortgezet, waarbij men vond dat 3½ % een redelijke rente was. De wet werkt er tot groote tevredenheid, ook de geldschietters varen er niet slecht bij; speciaal opgerichte voor-schotbanken konden behoorlijke dividenden, tot een gemiddelde van ongeveer 10 %, uitkeeren.

„De zwakke plek in het ontwerp: de onvoldoende doeltreffendheid in het bestrijden van de ergste woeker-uitwassen . . .”.

Ten aanzien van de vraag of het al dan niet gewenscht is om ook hier te lande soortgelijke wettelijke bepalingen te treffen als in bovenstaande wet zijn vervat, vestigen wij nog de aandacht op het te dien aanzien vermelde in het „Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over de „Justitiebegroting 1927” (Zie M. R. T. XXII blz. 223) en in de „Memorie van Antwoord op dat verslag” (Zie M. R. T. XXII blz. 233 en 234).

Voor onze militairen werkt te dezen aanzien gunstig de omstandigheid, dat wegens geleende gelden beslag op traktement, soldij en pensioen niet gelegd mag worden en dat daarvoor alleen op officiers-tractementen korting mag, doch niet behoeft te worden toegestaan.

Nu nog, zooals het pas verschenen ontwerp op de rechtspositie van het militaire personeel der Zeemacht heeft, een verbod van cessie van ambtelijke inkomsten, en de beveiliging tegen dergelijke geldschietters is zoo goed mogelijk geregeld. De aandacht mag dan echter wel op een behoorlijke verzorging van de militairen en hunne gezinsbelangen gevestigd blijven, want ook voorschotten zijn niet altijd te vermijden.

**De redengevende feiten en omstandigheden van art. 359,
3e lid Sv.**

In het Weekblad van het Recht no. 11627 schrijft de redactie naar aanleiding van het arrest van den Hoogen Raad van 29 November 1926 (ook opgenomen in M. R. T. XXII blz. 392 vlg.) het navolgende:

Voor de beslissing omtrent de redengevende feiten en omstandigheden is zeker eene vergelijking met het door mr. Besier aangehaalde arrest van 21 Juni 1926, W. 11624, van belang. Onze opvatting van dit arrest was niet dezelfde als die van mr. Besier, zie W. 11544. Wij meenden, dat dit arrest voor het rechtstreeksch bewijs eene nadere opsomming niet verlangde. Thans wordt het verschil tusschen rechtstreeksch en indirect bewijs uitdrukkelijk afgevoerd, doch allereerst aan den feitlijken rechter overgelaten of eene *nadere* redengeving mogelijk is. De definitieve beoordeeling blijft echter aan den rechter in cassatie en dus wordt de nieuwe bepaling gesteld onder de hoede van den Hoogen Raad en wordt voorkomen, dat die bepaling zou worden tot eene doode letter. De nadere motiveering van den H. R. schijnt ons echter niet gelukkig. De feiten en omstandigheden, waarop het arrest van het hof zich beroept, zijn, zoo wordt gezegd, geen bewijsmiddelen doch dit zal ook wel niet de bedoeling van het hof zijn geweest, al maakt de formuleering van het arrest, in de conclusie van mr. Besier vermeld, wel eenigszins dien indruk. Ons bezwaar tegen het arrest van den H. R. ligt vooral daarin, dat het ten slotte het al dan niet voldoende der gegeven motiveering te veel afhankelijk stelt van de gevolgde methode, d.w.z. van de woorden van de uitspraak, van de gebezigde formule. Het komt meer op de zaak, dan op de woorden aan; naar onze bescheiden meening zou de door den H. R. gewezen uitspraak aan juistheid, zeker aan scherpte hebben gewonnen, wanneer de laatste zinsnede: dat enz., ware weggebleven doch na de voorafgaande overweging alleen ware uitgemaakt, of in dit geval wel dan niet eene *nadere* redengeving mogelijk was. Nog altijd blijft o.i. een volkomen duidelijke beslissing over art. 359 gewenscht; zie het aangehaalde W. 11544 en het hoofdartikel in W. 11474.

Het wil ons voorkomen, dat de gelegenheid, waarbij de H. R. een uitspraak zal geven, dat in de aan zijn oordeel onderworpen zaak

een nadere redengeving al dan niet mogelijk is, zich niet spoedig zal voordoen.

De Hooge Raad toch heeft in zijn arrest van 29 November j.l. beslist, dat de naleving van het in art. 359, 3e lid gegeven voorschrift volgens zijn bedoeling is overgelaten aan het inzicht van den rechter over de feiten en dat de Hooge Raad — afgezien van het geval, dat de gebruikte **formule** niet voldoet aan het in art. 359, 3e lid bepaalde — slechts kan ingrijpen, indien de als zoodanig aan te wijzen feiten of omstandigheden de redengeving voor de beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan, niet **kunnen** dragen.

Dr. Besier wijst er in zijn noot ¹⁾, gesteld onder het in de Nederlandsche Jurisprudentie 1927, blz. 43 vlg. opgenomen arrest o.i. terecht op, dat dit geval — wanneer met de gewone formule voor de redengevende feiten en omstandigheden wordt verwezen naar den **inhoud** der bewijsmiddelen — samenvalt met dat, waarin die **inhoud** de bewezenverklaring niet kan dragen en de Hooge Raad dus reeds uit dezen hoofde moet ingrijpen.

Wij willen dit nader verklaren.

Zooals bekend, wordt herhaaldelijk aan het oordeel van den Hoogen Raad onderworpen de klacht, dat er veroordeeld is, zonder dat behoorlijk bewijs is geleverd.

De Hooge Raad gaat in dit geval na, of uit de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen het bewijs van het telastgelegde of een deel daarvan **kan** worden afgeleid. Is dit verband mogelijk, dan volgt de overweging, dat de rechter, die over de feiten oordeelt uit de opgesomde bewijsmiddelen het bewijs heeft kunnen afleiden, en dat de vraag, of hij zulks terecht heeft gedaan, in cassatie niet mag worden beoordeeld. Acht daarentegen de Hooge Raad dit verband onzeker, dan volgt de overweging, dat de voormelde bewijsmiddelen niets inhouden, waaruit de rechter het bewezene heeft kunnen afleiden, zoodat het vonnis te dien aanzien niet met redenen is omkleed. Door zijn toevlucht te nemen tot vernietiging van de beslissing als zijnde „onvoldoende gemotiveerd” erkent de cassatierechter zijne bevoegdheid tot ingrijpen op grond van eene rechtsquaestie, maar onvermijdelijk zal hij in een dergelijk geval eenigszins in een waardeering der bewijsmiddelen moeten treden.

Zie als voorbeeld, dat de uitspraak werd gered, het arrest van den Hoogen Raad van 6 December 1926 W. no. 11625 en als voorbeeld dat de uitspraak werd gecasseerd het arrest van den Hoogen Raad van 10 April 1922 W. no. 10869.

Uit het bovenstaande vloeit nu duidelijk voort, dat, waar de Hooge Raad reeds ingrijpt ingeval de inhoud der bewijsmiddelen de bewezenverklaring van de feiten niet kan dragen, er evenmin sprake zal zijn dat die inhoud der bewijsmiddelen de beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan zal kunnen dragen, zoodat wij het oordeel van Dr. Besier, dat met het arrest van 29 November

1) Zie ook M. R. T. XXII, bladz. 398.

voor het verkrijgen van een betere redengeving niets is gewonnen, dan ook ten volle onderschrijven. Zelfs tegenover de eenige verwachting, welke Dr. Besier nog koestert — n.l. dat de rechter over de feiten in het derde lid van art. 359 een wenk zal zien, om, wanneer de conclusie uit den inhoud der bewijsmiddelen, dat de verdachte het feit heeft begaan, er niet „dik opligt”, wat meer te geven dan onder het vorig wetboek met de „tooverformule” placht te geschieden — staan wij nog vrij sceptisch, omdat, al is ook het verbod van het afleiden van aanwijzingen uit aanwijzingen vervallen, de rechter naar onze meening ook thans niet **vrijelijk** wat meer kan geven. De mogelijkheid toch is niet uitgesloten, dat de verdediging in zoo'n geval den rechter in een andere spitsvondigheid zal trachten te verstrikken, door weer een soortgelijke redeneering als die bij het bewijs van eene aanwijzing door eene aanwijzing te gaan toepassen. Immers, wanneer de conclusie uit den inhoud der bewijsmiddelen, dat de verdachte het feit heeft begaan, er niet „dik opligt”, zal de rechter wanneer hij wat meer wil geven er wel eens toe moeten komen om in het vonnis **afgeleide** feiten of omstandigheden te vermelden. De kans is dan groot, dat de verdediging zal zeggen: „De beslissing steunt niet op de bewijsmiddelen, die ge tot Uwe beschikking hadt, want ge moogt alleen maar de feiten opnoemen, die door **wettige** bewijsmiddelen zijn bewezen.”

Wel spreekt art. 359, 1e lid slechts van bewijsmiddelen, doch het lijdt geen twijfel, dat daarmede zijn bedoeld wettige bewijsmiddelen. (Zie Blok—Besier deel II blz. 204).

Wij voor ons verlangen geen duidelijker beslissing over art. 359, 3e lid, dan die in het arrest van 29 November gegeven. Ook zonder die nadere aanwijzing van de redengevende feiten en omstandigheden voor de beslissing, dat het feit door den verdachte is begaan, kan een vonnis, zelfs als het geheel op indirect bewijs steunt, wat de motiveering betreft niets te wenschen overlaten, mits de rechter zich niet bekort in de weerlegging van het door den beklaagde en diens raadsman aangevoerd verweer. Als navolgingswaardig voorbeeld te dien aanzien wijzen wij op het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja van 3 Augustus 1926, opgenomen op blz. 534 en vlg. van dit deel van het M. R. T.

Nadat wij het bovenstaande hadden geschreven, lazen wij het in de Nederlandsche Jurisprudentie 1927 blz. 342 vlg. opgenomen arrest van den Hoogen Raad van 21 Februari 1927 met de daarbij gestelde noot van Dr. Besier ¹⁾.

De blijkbare tegenstrijdigheid van dit arrest met dat van 29 November 1926 zou volgens Dr. Besier daardoor te verklaren zijn, dat de door den Hoogen Raad bij zijn arrest van 29 November gewraakte formule het bewijs van het telastegelegde feit opbouwt uit de feiten en omstandigheden, welke **vervat** zijn in de bewijsmiddelen, terwijl de in eerstbedoeld arrest gebezigde formule het be-

1) Zie ook M. R. T. XXII, bladz. 594.

wijs van het telastgelegde opbouwt uit de feiten en omstandigheden, welke uit de bewijsmiddelen gebleken zijn. In het eerste geval steunt de bewezenverklaring op de feiten en omstandigheden zelve, hetgeen niet mag, omdat die feiten en omstandigheden „volgens de wet geen bewijsmiddelen zijn”. In het tweede geval steunt de bewezenverklaring — hoewel deze ook wel is opgebouwd uit de „feiten en omstandigheden”, waarvan echter gezegd wordt, dat ze gebleken zijn uit de te voren vermelde bewijsmiddelen — wel op bewijsmiddelen, zij het ook niet onmiddellijk.

Het verschil ontgaat ons. Bovendien vermogen wij niet in te zien, waarom, indien de bewezenverklaring niet uit de bewijsmiddelen is opgebouwd, het arrest zou zijn gecasseerd op grond dat art. 359, 3e lid zou zijn geschonden. Immers art. 359, 3e lid bepaalt niet, dat de bewezenverklaring uit de bewijsmiddelen moet worden opgebouwd, maar wel dat in het vonnis vermeld wordt waarom de rechter door den inhoud der bewijsmiddelen overtuigd is. Daarom moeten in het vonnis de feiten en omstandigheden, welke voor die beslissing redengevend zijn, als zoodanig worden aangewezen.

In de gewraakte formule zegt de rechter, dat hij tot de overtuiging is gekomen, dat het telastgelegde door den verdachte begaan is, omdat de feiten en omstandigheden, waarop hij zijn overtuiging gegrond heeft in de bewijsmiddelen vervat zijn. Dit acht de Hooge Raad als redengevende verklaring onvoldoende, omdat het geen redengevende verklaring is, doch ten aanzien van de feiten en omstandigheden alleen wordt gezegd — hetgeen voor de bewijsmiddelen in art. 359, 1e lid bepaald staat voorgeschreven — dat de feiten en omstandigheden in het vonnis zijn opgenomen.

In de goedgekeurde formule zegt de rechter, dat hij tot de overtuiging enz. gekomen is, omdat de feiten en omstandigheden door de bewijsmiddelen gebleken zijn. Dit nietszeggende betoog, dat dus feitelijk hierop neerkomt, dat de rechter zegt: „ik acht door den inhoud der bewijsmiddelen het bewijs geleverd, omdat de inhoud der bewijsmiddelen door de bewijsmiddelen bewezen is”, vindt de Hooge Raad als aanwijzing voor de redengevende feiten en omstandigheden voldoende.

Voorwaardelijke Veroordeeling.

Het Maart-nummer van het orgaan der Algemeene Roomsche Katholieke Officiers-Vereeniging bevat onder bovenstaand opschrift een opstel van de hand van den Eersten-Luitenant der Infanterie *A. J. J. M. Lohmeijer*, waarin de schrijver opkomt tegen de opvattingen, dat voorwaardelijke krijgstuuchtelijke bestraffing mogelijk, geoorloofd of wenschelijk zou zijn.

V. V. is in den zin van schorsing van de tenuitvoerlegging der opgelegde straf ongeoorloofd en onmogelijk, omdat art. 55 W. K. T. bepaalt, dat de straffen worden tenuitvoergelegd, zoodra mogelijk

nadat ze zijn opgelegd, terwijl een systeem waarbij de op te leggen straf afhankelijk zou worden gesteld van het later gedrag van den overtreders niet kan en mag worden gevolgd, omdat art. 37 W. K. T. den strafoplegger verplicht om naast de omstandigheden, waaronder het vergrijp is begaan en de persoonlijkheid van den dader wel te letten op diens doorgaand-, maar niet op diens toekomstig gedrag. Bovendien regelt de wet niet op welke wijze de naleving der voorwaarden bij overplaatsing, etc. wordt verzekerd.

Aan de beantwoording van de vraag of voorwaardelijke krijgstuchtelijke bestraffing wenschelijk is, laat schrijver beschouwingen vooraf gaan omtrent de vragen: „wat is straf; wat is haar doel; is er principieel verschil tusschen justitieele- en tuchtstraf”, terwijl voorts de redenen die tot invoering der V.V. in ons strafstelsel leidden worden gereleveerd en hun doelmatigheid voor het tuchtrecht wordt onderzocht.

Uit de verscheidenheid der meeningen omtrent inhoud en doel der straf extraheert schrijver de opvatting, dat de inhoud der straf leed en haar doel afschrikking moet zijn. De vraag of er principieel verschil tusschen justitieele- en tuchtstraf bestaat, behandelt de schrijver niet als zoodanig, doch te dien aanzien wordt volstaan met te wijzen op het karakteristieke, dat de tuchtmiddelen en haar toepassing volgens de gangbare opvattingen typeert.

De gronden, waarop te onzent voor het strafrecht de V.V. is verdedigd, ontleent schrijver aan de M. v. T. der wet. Die gronden kunnen voor een V.V. in het tuchtrecht niet pleiten. Voornaamste argument daartegen is wel, dat de zeer korte tijd, dien de dienstplichtige thans onder de wapenen doorbrengt een absoluut beletsel is om een proeftijd van eenige waarde te kunnen stellen. Onverkort daarentegen gelden voor het tuchtrecht de aan de V.V. verbonden nadeelen, hierin bestaande, dat de straf, welke niet ten uitvoer wordt gelegd, geen leed meer is en dat het doel der straf als afschrikkend middel teloor gaat.

Acht schrijver dus V.V. voor het tuchtrecht niet wenschelijk, de terugkeer tot de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheid of misslagen verdient z.i. evenmin aanbeveling, daar deze opvatting als verouderde drilmethode veroordeeld is te beschouwen, nu humanere begrippen, vooral over opvoeding, ruim baan breken.

De opvoeding moet echter reëel blijven en niet in sentimentaliteit ontaarden. De militair moet leeren gehoorzamen. Gehoorzaamheid staat boven militair-technische vaardigheid.

Veel tijd is er niet, zoodat het opleggen van een strenge, doch rechtvaardige straf als opvoedend middel niet kan worden ontbeerd.

Alvorens dit overzicht te besluiten willen we er nog de aandacht op vestigen, dat de vraag betreffende de voorwaardelijke strafoplegging in het militaire tuchtrecht ook in dit tijdschrift reeds is besproken. De lezers, die in dit onderwerp belang stellen verwijzen wij naar M. R. T. XIV, blz. 117—126, 339, 340 en 444—449.

WETGEVING.

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

ZITTING 1926—1927 — 95.

Wijziging van het Wetboek van Strafrecht en van de Uitleveringswet in verband met de Verdragen ter bestrijding van den handel in vrouwen en kinderen en ter beteugeling van de verspreiding van den handel in ontuchtige uitgaven.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp gaf aanleiding tot de opmerking, dat nog altijd in sommige uitstalkasten van boek-, beelden- en plaatwinkels, vooral in de groote steden, zedekwetsende voorwerpen worden tentoongesteld. Hieraan werd de vraag vastgeknoopt, of de bestaande wet daartegen geen voldoende waarborgen bevat, dan wel of zij onvoldoende wordt uitgevoerd en gehandhaafd. Gaarne zoude men bij het op deze vraag te geven antwoord tevens vernemen, of het voorgestelde wetsontwerp de verbetering van het hier ter sprake gebrachte euvel kan bevorderen.

Aldus vastgesteld den 7den April 1927.

VAN DER HOEVEN.
JANSSEN.
STEGER.
VERKOUTEREN.
MICHIELS VAN KESSENICH.

EINDVERSLAG.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegeedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Het is den ondergeteekenden bekend, dat de uitvoering der z.g. zedelijkheidswetten in de practijk met niet te onderschatten bezwaren gepaard gaat, welke voor een deel verband houden met moeilijkheden van appreciatie van in de wetsbepalingen voorkomende uitdrukkingen. Bij voortdoring wordt dan ook over de uitvoering dezer bepalingen met de parketten overleg gepleegd. Het in het Voorloopig Verslag genoemde punt, hetwelk meer in het bijzonder betrekking heeft op de toepassing van artikel 451*bis* van het Wetboek van Strafrecht, kwam daarbij laatstelijk niet in de eerste plaats aan de orde; klachten toch over de uitvoering juist van evengenoemd artikel kwamen den eerstondergeteekende minder ter oore.

Intusschen stelt de eerstondergeteekende zich voor om, indien het onderhavige wetsontwerp tot wet mocht worden verheven, waardoor de mogelijkheden voor een doeltreffende uitvoering der zedelijkheidswetten ongetwijfeld in gunstigen zin zullen worden beïnvloed, de uitvoering dier wetten nog eens in het algemeen onder het oog te zien; aan het in het Voorloopig Verslag gereleveerde punt zal hij dan mede zijn aandacht geven.

De Minister van Justitie,

J. DONNER.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

BEELAERTS VAN BLOKLAND.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 14den April 1927.

VAN DER HOEVEN.

JANSSEN.

STEGER.

VERKOUTEREN.

MICHIELS VAN KESSENICH.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAIA.

Vonnis van 3 Augustus 1926.

President: Luit. ter Zee 1e kl. T. Akkerman.

Leden: Kapitein der Mariniers C. J. O. Dorren, Officier van den Marine-Stoomvaartdienst 1e kl. E. I. J. Namndorff, Officier van adm. 2e kl., C. Jansen en Luitenant ter Zee 2e kl. H. van Schreven.

Fiscaal: Officier van adm. 1e kl. H. Riem.

Raadsman: Officier van adm. 1e kl. J. K. W. Franssen.

Een geheel op indirect bewijs steunend geval van verduistering. Maakt iemand, die van de gelden, welke hij uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, bedragen daarvan uitleent zich schuldig aan verduistering?

In beslissenden zin de Krijgsraad te Soerabaja, daar het uitleenen een daad van wederrechtelijke toeëigening is, waaraan niet afdoet de omstandigheid, dat het aan den eigenaar ontnemen van de heerschappij over dat geld slechts voor tijdelijk is bedoeld, aangezien beklagde zelf de beschikking over het uitgeleende geld verloor.

In ontkennenden zin het H. M. G. van Nederlandsch-Indië, daar het opzet om over de uitgeleende bedragen ten eigen bate of ten bate van derden te beschikken niet bestaat.

De Zeekrijgsraad te Soerabaia,

Zitting houdende in de Marinekazerne Goebeng,

In de zaak tegen P. C. C. de V., oud 28 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaalschrijver bij het Marine-vliegkamp „Moro-Kremlangan” te Soerabaia, thans gerequireerde;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van 2 Febr. 1926 no. A. 16/1/38;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van 8 Juli 1926 no. A. 16/5/30, aan den voet van welk stuk door den fiscaal aan den beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij in het tijdvak tusschen 31 Juli tot en met 24 November

1925 te Soerabaia opzettelijk van het geld, dat hij uit hoofde van zijne functie als onderofficier, toegevoegd aan den beheerder der scheepstoko van het Marine-vliegkamp „Moro-Krembangan”, wegens betaling van het aan die toko door verbruikers van toko-artikelen verschuldigde en dus anders dan door misdrijf onder zich had en welk geld toebehoorde aan die toko en alzoo aan den Staat der Nederlanden, en in ieder geval aan een ander dan aan hem — beklaagde — zich een bedrag van ruim veertienhonderd gulden, althans een niet nader te bepalen gedeelte daarvan en in ieder geval ongeveer driehonderd en tachtig gulden, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 14den Juli 1926, waarbij bovenvermeld bevvelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 20sten Juli 1926, des voormiddags te 10 uur;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: „Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”, en veroordeeling deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met inminderingbrenging der voorloopige verzekerde bewaring van den 25sten November 1925 af; verlagings, met bepaling, dat hij zal behooren tot de klasse van matroos der 2e klasse; teruggave van de als overtuigingsstukken ten processe ingebrachte twee blikken Westminster cigaretten en het in een dier blikken gevonden geldelijke bedrag ad *f* 450 aan den beklaagde, bij wien die stukken geacht worden te zijn in beslag genomen, tenzij daarop door den eigenaar of rechtzhebbende onder den secretaris beslag zij gelegd, overeenkomstig de voorschriften der Burgerlijke Regtsvordering;

Gelet op de verklaring van den beklaagde door middel van diens raadsman gedaan, dat hij afstand doet van het recht eene schriftuur van antwoord in te dienen, en op hetgeen de raadsman mondeling in het belang van den beklaagde heeft medegedeeld;

Overwegende dat de beklaagde zich op den 19den Januari 1912 vrijwillig als jongen onder stamboeknummer 4653 in den zeedienst heeft verbonden tot de intrede van zijn 25ste levensjaar en daarna voor 3 jaren reservedienst, dat hij sindsdien heeft gereëngageerd en dat hij thans nog als korporaal-schrijver bij de Koninklijke Marine dient onder een dienstverband, hetwelk eindigt op 21 November 1927;

Overwegende dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

a. dat hij op 31 Juli of 1 Augustus j.l. (het verhoor is gedagteekend 9 Februari 1926) als onderofficier toegevoegd is aan den beheerder der scheepstoko van het Marine-Vliegkamp „Moro-Krembangan” te Soerabaja; dat hij met die functie voortdurend belast

is gebleven tot hij in arrest gesteld werd op den 25sten November 1925; dat de verbruikers aan hem betaalden hetgeen deze wegens gebruik van toko-artikelen verschuldigd waren; dat de verkoop à contant geschiedde of op bonnen, welke op uitbetalingsdagen voldaan moest worden; dat de maandelijksche omzet zoowat *f* 2000 was; dat hij dat geld ontving en dat het toebehoorde aan de toko, dus aan het Rijk en in ieder geval aan een ander dan aan hem (beklaagde); dat hij tusschen 1 en 16 November 1925 van de onder hem berustende tokogelden een bedrag van *f* 380 of *f* 385 heeft uitgeleend aan verschillende personen; dat hij zulks heeft gedaan zonder daartoe van iemand toestemming te hebben gekregen; dat hij door dat uitleenen op 10 November 1925, toen hij bij gelegenheid van kas-en restant-opname aan den officier van de toko (den luitenant ter zee Kuijper) geld moest afdragen, een te kort in de tokokas had ter grootte van genoemd bedrag; dat van dat bedrag is uitgeleend:

aan den beheerder van het havenrestaurant K.	<i>f</i> 300.—
aan korporaal Van W.	„ 10.—
aan den timmerman-majoor R.	„ 50.—
aan korporaal H.	„ 10.—
aan korporaal van der L.	„ 10.—;

dat dit uitleenen geschiedde op voorwaarde van terugbetaling op 16 November 1925, welke ook heeft plaats gehad; dat hij dat kastekort intusschen niet uit eigen middelen kon voldoen; dat hij echter wel *f* 300 in zijn bezit had, welke hij in October van Van V. geleend had en dat hij er op rekende, dat hij de ontbrekende *f* 85 ook wel zou kunnen leenen;

b. dat hij op den morgen van 10 November 1925 het totaal van *f* 380 of *f* 385 in de tokokas gestort heeft; dat hij zulks kon doen, omdat hij dien morgen van L. nog *f* 200 geleend had en dat hij daarbij *f* 180 of *f* 185 heeft gevoegd van het geld van Van V., waarvan hij nog *f* 200 over had; dat hij daarna op 10 November al het geld, dat hij in de tokokas had, zonder het eerst te tellen, aan den heer Kuijper heeft afgedragen, behalve het geld, hetwelk hij sedert 1 November 1926 van de gebruikers had ontvangen, welk geld hij in kas gehouden heeft; dat hij het laatst op 10 November geld heeft afgedragen en dat alles toen in orde was;

c. dat hij het geld, hetwelk hij na de uitbetaling op 16 November 1925 bij de betaling der bonnen heeft ontvangen, nooit geteld heeft; dat hij het geld, hetwelk hij na dien datum contant heeft ontvangen, ook nooit geteld heeft; dat hij niet weet tot welk bedrag er op 23 November 1925 aan bonnen was ontvangen;

d. dat op 23 November 1925 zijne boeken tot 16 November klaar waren; dat hij toen in kas moest hebben de ontvangsten voor verbruikte artikelen van 1 tot 16 November; dat hij daarbij gevoegd heeft op 16 November zijne zoogenaamde „kleine kas” (een *f* 140);

dat hij het totaal toen ongeteld in een linnen zakje heeft gedaan, hetwelk hij heeft gelegd in de geldkist van de toko, die los in de tokokast staat; dat boven op dit zakje papieren betreffende de toko lagen; dat hij dit zakje met inhoud daar nog heeft zien liggen op 23 November even vóór vier uur; dat zich toen verder nog in de geldkist een klein zwart geldtrommeltje bevond, hetwelk niet gesloten kon worden, waarin de ontvangsten sedert 16 November zaten, zoooveel betreft het groote geld; dat het wisselgeld niet in de geldkist zat, maar in eenige blikjes, die los in de tokokast stonden; dat hij den volgenden morgen om kwart over zeven tot de ontdekking is gekomen, dat genoemd geldzakje met inhoud verdwenen was en daarin alleen nog maar kopergeld aanwezig was, zijnde naar schatting een paar honderd centen; dat hij bij de vermissing niets bijzonders aan de kast en de geldkist gemerkt heeft en niet heeft nagegaan of er sporen van braak zichtbaar waren; dat het geld in de wisselblikjes nog aanwezig was;

e. dat hij ontkent zich dat verdwenen geld te hebben toegeëigend; dat het geld wel gestolen kan wezen; dat de beide sleutels van de geldkist aan zijne sleutelring zaten met nog vijf andere sleutels, t.w. twee gelijke sleuteltjes van het hangslot van zijn kastje, een sleutel van het hangslot van de tokokast, de sleutel van het gewone deurslot der tokokast en de sleutel van zijne kast; dat hij maar één zoo'n ring met sleutels bezit; dat het gewone slot van die kast nooit gebruikt werd, omdat er maar één sleutel van was; dat W. (de andere toko-baas) ook in het bezit was van een sleutel van het hangslot van de tokokast, doch geen sleutel van de geldkist had; dat hij de gewoonte had om, wanneer hij naar den wal ging, genoemde ring met sleutels aan W. te geven en een enkele maal die ring ook wel in de tokokast liet liggen; dat hij op 23 November 1925 's middags om vier uur naar den wal gaande, die sleutelbos uit gewoonte aan W. overhandigd heeft, hoewel dat eigenlijk niet noodig was, daar het niet te verwachten was, dat deze in de geldkist moest zijn;

f. dat, zooals hij den laatsten tijd met die vrouw (Rika of Siti) leefde, hij niet genoeg had aan zijne soldij en geheel rekende op de toelage van den toko-leverancier; dat hij begin September 1925 zijn delegatie aan zijne vrouw telegrafisch heeft gestopt om geld te hebben voor zijn postzegelhandel en dat hij van af 16 September d.a.v. *f* 51 soldij per halve maand heeft ontvangen, voorts per maand *f* 17,50 toelage van de toko kreeg en aan procenten van den tokoleverancier Kho Tat Khie heeft ontvangen over Augustus *f* 37,50, over September *f* 35 en over October *f* 65 of *f* 67,50; dat hij in September of October ook nog een postwissel van *f* 100 van zijne vrouw ontvangen heeft op zijn verzoek om geld te hebben voor zijn postzegelhandel; dat hij in October *f* 300 van Van V. heeft geleend en op 20 November *f* 250 van Van de D. ook voor dien postzegelhandel en dat hij in November nog *f* 200 van L. leende

als gezegd hiervoor sub *b*, welke *f* 200 hij op 16 November weer aan L. heeft terugbetaald; dat hij echter tot 25 November 1925 slechts *f* 60 voor postzegels heeft betaald en dat hij op dien dag, toen hij in arrest gesteld werd, geen geld meer had dan *f* 200 van het geleende van Van V. en de *f* 250 van Van de D., benevens *f* 3,11½ van hemzelf; dat hij al het andere geld heeft uitgegeven; dat hij genoemde *f* 200 en *f* 250 op 24 November, nadat hij de vermissing van het tokogeld had ontdekt en vóór hij die rapporteerde, uit zijn kastje heeft gehaald en in een gedeeltelijk gevuld cigarettenblik heeft geborgen, welk blik hij met een ander blik cigaretten bij Van de D. in de bottelarij heeft gegeven om te be-waren, zonder erbij te zeggen, dat er geld in zat;

g. dat hij als regel nooit eigen geld in de tokokast, nòch in de wisselbakjes, nòch in de geldkist borg; dat hij de *f* 250, die hij van Van de D. geleend heeft, op 20 November onmiddellijk in zijn kastje opgeborgen heeft; dat eerder in November zijn kastje een paar dagen in herstelling geweest is, omdat de sluiting stuk was en hij toen zijn geld zolang heeft opgeborgen in de geldkist van de toko; dat het ook wel eens is voorgekomen, dat hij zijn ontvangen soldij in de wisselbakjes legde en die er des middags op een of meer dagen kort na eene uitbetaling weer uithaalde; dat hij zijn soldij nooit in de geldkist heeft opgeborgen;

h. dat als hij wel eens geld uit de tokokast haalde, dit zijn eigen tractement was; dat hij het W. heet te liegen dat die zulks een paar keeren per week gezien zou hebben; dat hij nooit over dat geld gesproken heeft, zooals W. opgeeft; dat het mogelijk is, dat O. een dag of drie, vier vóór de ontdekking van den diefstal heeft gezien, dat hij (beklaagde) het van Van de D. ontvangen bedrag van *f* 250 uit de tokokast gehaald heeft, omdat hij (beklaagde) dat geld eerst in die kast heeft opgeborgen; dat hij zich niet kan herinneren of hij op Zondagmorgen (vóór de ontdekking van den diefstal) in de tokokast is geweest om er geld uit te halen;

Overwegende, dat als getuigen onder eede hebben verklaard:

I. J. K., oud 29 jaren, luitenant ter zee der 2e klasse:

a. dat hij van af 6 October 1925 tot na het ontdekken van het vermissen van het geld op 24 November 1925 uit de toko van het Vliegkamp „Moro-Kremlangan” te Soerabaja belast is geweest met het beheer over die toko; dat de korporaalschrijver de V. als onder-officier aan hem toegevoegd was, die daarvoor eene toelage van *f* 17,50 per maand kreeg; dat de V. het geld ontving, dat door de verbruikers van toko-artikelen aan de toko verschuldigd was; dat de V. hem na 10 November 1925 geen geld meer heeft afgedragen; dat die afrekening op 9 en 10 November liep over de maand October 1925; dat hij die afrekening over October veel eerder had willen hebben, de voorraad op 2 November was opgehaald en dat hij aan de

V. eerst 5 November en (omdat de V. zeide toen niet klaar te zijn wegens drukke werkzaamheden) daarna 9 November als uiterste termijn gesteld heeft; dat de V. toen alle gelden heeft afgedragen, die volgens de boeken op 1 November in kas moesten zijn; dat hij (getuige) toen niet heeft nagegaan, hoeveel geld de V. op dien dag in kas had wegens contante verkoopen van 1 tot 10 November 1925;

b. dat hij aan de V. gezegd heeft al het geld, dat deze op 16 November 1925 zou (hebben) ontvangen, zoo spoedig mogelijk af te dragen; dat hij echter in de eerste dagen na 16 November geen geld van de V. ontving; dat hij toen wel aan de V. gevraagd heeft waar dat geld bleef en dat deze daarop antwoordde, dat het zoo langzaam ging met betalen; dat hijzelf ook liever het geld tegelijk met de bijgewerkte boeken in ontvangst wilde nemen en dat hij de V. voortdurend na 16 November tot spoed aangemaand heeft in het bijwerken der boeken, maar verzuimd heeft om het geld te vragen; dat hem op 20 November bleek, dat de boeken nog niet bijgewerkt waren, waarop hij aan de V. last gaf die boeken thuis in orde te maken; dat de V. hem op 21 November verklaarde, dat die de boeken klaar had, doch ze thuis vergeten had; dat op Maandagmorgen 23 November 1925 omstreeks 7 uur de V. hem het magazijnboek gaf en dat hij toen aan de V. last gaf om nu direct het geld af te dragen; dat de V. hem toen een uur uitstel vroeg, omdat die een spoedbrief van den commandant moest beantwoorden; dat hij — getuige — echter om half acht het Vliegkamp om redenen van dienst moest verlaten en dien morgen niet meer in het kamp is teruggekeerd; dat hij den volgenden morgen kort na halfzeven de V. door een inland-schen bediende heeft laten ophalen, doch dat de V. niet kwam; dat een kwartier daarna de commandant hem mededeelde, dat het geld gestolen was;

c. dat hij nooit aan iemand, en óók niet aan de V., toestemming heeft gegeven zich van het in de toko aanwezige geld iets toe te eigenen, noch daarvan tijdelijk bedragen uit te leenen;

d. dat hij de ten processe aanwezige verbeterde balans over November 1925 mede heeft opgemaakt; dat het bedrag van f 1416,20½ is het totale bedrag, dat op 24 November 1925 in de toko-kas man-keerde; dat door hem niet is nagegaan hoeveel geld tot 16 November 1925 moest zijn ontvangen en hoeveel daarna; dat de toko na het vermissen van het geld tot nader order gesloten is;

II. R. W., oud 26 jaren, korporaal-vliegtuigmaker:

a. dat hij van af de indienststelling van het Vliegkamp „Moro-Kremlangan” op 1 Augustus 1925 tot 1 Februari 1926 als ver-kooper verbonden is geweest aan de toko van genoemd Vliegkamp; dat de V. belast was met de administratie en het beheer der gelden; dat aan de sleutelbos van de V. de sleutel van de geldkist van de toko zat; dat hij zelf een sleutel had van het hangslot, waarmede

de kast van de toko gesloten wordt; dat het slot van de kast zelf nooit gebruikt werd;

b. dat hij, wanneer de V. er niet was, als regel de beschikking had over die sleutelbos; dat deze sleutels dan soms in de kast lagen en dat anders de V. hem die sleutelbos ter hand stelde; dat de V. geregeld naar den wal ging en dat het meermalen is voorgekomen, dat hij (getuige) ook wilde passagieren en dat een ander hem dan kwam aflossen in de toko; dat zulks ook na 16 November nog is voorgekomen; dat hij dan de toko-kas open overgaf, want dat de ander die kon sluiten door het hangslot dicht te knijpen;

c. dat hij een paar weken vóór het ontdekken van den diefstal *f* 10 aan korporaals-seiner v. d. L. heeft geleend van de tokogelden; dat de V. zeide, dat dat goed was; dat hijzelf op die wijze in November 1925 *f* 5 of *f* 10 ontvangen heeft; dat hij dat aan de V. gevraagd heeft en dat die dat goed vond; dat hij op 16 November niets afbetaald heeft, want dat het in December met zijne toelage over November verrekend zou worden;

d. dat in den middag van den 23sten November 1925 om vier uur de V. in de toko tot hem gezegd heeft, dat die wegging; dat hij zeker weet, dat de V. hem toen de sleutelbos niet ter hand gesteld heeft; dat toen de V. wegging de toko-kast open was; dat hij dien avond geen sleutelbos in de kast heeft gezien; dat hij die anders altijd zag liggen, als de V. haar in de kast liet liggen; dat hij de toko heeft opgehouden tot half acht en toen is afgelost door korporaals v. V., die al meer in de toko geholpen had; dat hij dien nacht omstreeks 3 uur nog in de toko-kas geweest is om er een blikje melk uit te halen en daarna die kast weer met het hangslot gesloten heeft; dat hij toen niets bijzonders aan de kast en de sluiting gemerkt heeft;

e. dat den volgenden morgen de V. hem om zijn (getuige's) sleutel van de toko-kast gevraagd heeft en dat later (tegen 7 uur) de V. hem kwam zeggen, dat het geld weg was; dat hij toen met de V. naar de toko-kast gegaan is; dat de inhoud van die kast er toen netjes uitzag als gewoonlijk; dat hij niets gezien heeft wat op inbraak wees; dat de V. de geldkist er uit haalde en die opende en zeide: „kijk, hier heeft het gelegen in een zakje”; dat hij zag, dat de inhoud van die kist bestond uit een geldtrommeltje, benevens boeken en papieren en dat alles netjes en behoorlijk op elkaar lag; dat in het trommeltje een hoop losse centen lagen, anders niets; dat zij samen toen de toko-kasten niet grondig doorzocht hebben;

f. dat hij vele malen gezien heeft — allicht een paar malen per week — dat de V. 's middags vóór die naar den wal ging, het grootere bankpapier in bedragen van *f* 10 of *f* 20 uit de wisselbakjes haalde en in diens eigen portemonnaie stopte; dat de V. dan zeide dit te doen om het den volgenden dag in te leveren;

g. dat de V. heel gemakkelijk over geld praatte en hem verteld heeft, dat die met een postzegelhandel kapitalen zou verdienen;

III. J. K., oud 30 jaren, beheerder van het Havenrestaurant te Soerabaja:

dat hij op 1 of 2 November 1925 *f* 300 van de V. geleend heeft op voorwaarde dit geld, zoodra hij kon, weer te zullen terugbetalen; dat hij dit bedrag in het Havenrestaurant ontvangen heeft en dat hij het op 15 of 16 November 1925 terugbetaald heeft in het Havenrestaurant aan de V.; dat hij voor het geleende geld geen bewijs of bon afgegeven heeft; dat de V. gemiddeld *f* 20 à *f* 25 per halve maand in het Havenrestaurant verteerde;

IV. J. W. R., oud 41 jaren, timmerman-majoor, dienende bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

dat hij in de eerste week van November 1925 *f* 50 van de V. geleend heeft, welk geld de V. uit de geldkist van de toko haalde; dat hij daarvoor geen bon of ander bewijs geteekend heeft; dat hij die *f* 50 op 16 November 1925 terugbetaald heeft;

V. M. J. C. H., oud 24 jaren, korporaal-vliegtuigmaker, dienende bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

dat hij sedert 1 Augustus 1925 eenmaal *f* 5, eenmaal *f* 10 en eenmaal *f* 20 van de V. geleend heeft en dat geld telkens van de V. bij die toko ontvangen heeft; dat hij eenmaal geld van de V. geleend heeft op een avond, toen hij met andere korporaals, o.a. O., gereed stond om naar eene vergadering van den korporaalsbond te gaan; dat het mogelijk is, dat hij na dien avond ook nog geld van de V. heeft geleend; dat hij voor het geleende nooit een toko-bon geteekend heeft; dat hij alles aan de V. persoonlijk terugbetaald heeft;

VI. M. C. O., oud 25 jaren, korporaal-vliegtuigmaker, dienende bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

a. dat hij, kort vóór de ontdekking van den diefstal (een dag of tien à veertien daarvóór), op een avond, dat er vergadering zou zijn van den korporaalsbond, *f* 5 van de V. geleend heeft; dat hij zag, dat de V. dat geld haalde uit de geldkist van de toko; dat hij voor het geleende geen bon heeft afgegeven, maar het later wel terugbetaald heeft;

b. dat hij een dag of drie à vier, vóór de diefstal van die tokogelden ontdekt werd, op een namiddag heeft gezien, dat de V. de geldkist, die in de toko-kast staat, daaruit haalde, die kist opende, diens hand er in stak en er papieren geld (oogenschijnlijk een paar bankbiljetten) uithaalde zonder het na te kijken of na te tellen, de kist weer sloot en weer in de kast zette met het geld nog in diens handen, en daarna met het geld wegliep;

VII. P. N. v. d. H., oud 26 jaren, korporaal-vliegtuigmaker, dienende bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

dat hij op den Zondagmorgen vóór de ontdekking van den diefstal heeft gezien, dat de V., die hem en drie anderen met eene taxi in het kamp kwam afhalen, in de toko is geweest en toen geld uit een van de geldbakjes in diens portemonnaie stopte en dat de V. kort daarna met hen is weggegaan; dat hij later, bij de V. thuis zijnde, deze zoo iets hoorde zeggen van: „dat kan die meid niet volgen, vanochtend leende ik *f* 5 van haar en nou geef ik ze weer terug”;

VIII. C. v. V., oud 24 jaren, korporaal-vliegtuigmaker, dienende bij het Vliegkamp „Moro-Kremlangan” te Soerabaja:

dat hij eenige dagen na 21 October 1925 aan de V. op diens verzoek *f* 300 geleend heeft en daarvan niets heeft terugontvangen; dat hij den avond vóór het ontdekken van den diefstal van omstreeks 8 tot 9 uur als verkoper in de toko dienst gedaan heeft ter aflossing van W. en dat zulks sedert de vestiging van het Vliegkamp te Soerabaja wel meer is voorgekomen; dat hij dien avond omstreeks 9 uur de toko-kast goed gesloten heeft door het hangslot dicht te knippen; dat hij nooit een sleutelbos in de toko-kast gezien heeft; dat hij heeft gehoord, dat de V. op 23 November 1925 des namiddags een minuut of vijf na vieren tegen W. gezegd heeft: „nou, ik ga weg, alles is in orde” en heeft gezien dat de V. daarna is weggegaan; dat hij niet heeft gezien, dat de V. daarbij toen sleutels overgaf en niet heeft gehoord, dat de V. daarbij over sleutels sprak;

IX. M. v. d. D., oud 21 jaren, korporaal-bottelier, dienende bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

a. dat einde October 1925 de V. hem *f* 500 ter leen gevraagd heeft, zeggende geld noodig te hebben voor postzegels; dat hij om dat geld twee malen naar Holland getelegrafeerd heeft op kosten van de V.; dat hij ongeveer drie of vier weken later geld ontving en daarvan *f* 250 aan de V. ter hand gesteld heeft in bankpapier van *f* 30, *f* 25, *f* 20 en *f* 10, zooals hij het van den facteur ontvangen had;

b. dat in den morgen van 24 November 1925 tegen kwart vóór zeven de V. bij hem in de bottelarij twee groote blikken Westminster sigaretten heeft opgeborgen; dat hij er bij geweest is, toen later sergeant F. en eenige politie-beambten die blikken in eene kast hadden aangetroffen en dat een dier beambten hem het in een dier blikken aanwezige geld toonde, waarvan hij — getuige — niets wist; dat de V. toen op de gang stond en dat hij aan dezen vroeg, wat dat nou was, waarop de V. antwoordde dat het geld van dezen (de V.) was en dat die niet wilde hebben, dat men het in diens kastje vond;

X. W. H. F., oud 35 jaren, sergeant-konstabel bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

dat hij als onderofficier van politie op 24 November 1925 in het Vliegkamp in eene kast in de bottelarij twee blikken sigaretten,

waarvan het eene ongeopend was en het andere aangesproken, heeft gevonden; dat hij in laatstgenoemd blik bankpapier aantrof, hetwelk door de politie, die er bij tegenwoordig was, is nageteld; dat de ten processe aanwezige blikken Westminster-sigaretten geheel overeenkomen met de door hem toen gevondene;

XI. De vrouw S. (bijgenaamd R.), oud 24 jaren, wonende te Soerabaja:

dat zij door de V. werd onderhouden gedurende een goede 2½ maand vóór die deze zaak aan de hand kreeg; dat de V. haar f 50 per maand betaalde; dat de V. den laatsten Zondagmorgen, toen die bij haar was, f 5 van haar geleend heeft, welke zij niet heeft terugontvangen;

XII. T. O. W. F., oud 29 jaren, politie-opziener bij de Afdeeling „Recherche” te Soerabaja:

dat hij eind November 1925 in het Vliegkamp te Soerabaja een onderzoek heeft ingesteld; dat hem toen door sergeant F. werd medegedeeld, dat die twee blikken Westminster-sigaretten gevonden had; dat hij in de bottelarij heeft geconstateerd, dat in het eene blik een bedrag van f 450 aan papieren geld zat; dat hij aan de toko-kast en de geldkist geen spoor van braak of geweldpleging heeft kunnen ontdekken;

XIII. M. C. V., oud 41 jaren, schipper bij het Marine-Vliegkamp te Soerabaja:

dat de V. in den eersten tijd, dat het Vliegkamp te Soerabaja gevestigd was, niet iederen dag passagierde, maar later wel en dat hij daarom wel eens aan de V. heeft gezegd, dat die nogal royaal passagierde, waarop de V. zeide, dat f 25 per dag niets voor hem was;

Overwegende dat nog ten processe aanwezig zijn: een geschrift, hetwelk o.m. onder het hoofd „Verbeterde balans over November 1925” vermeldt:

Dec. 1	Saldo in kas aanwezig	f	207,55
	te kort	„	1416,20½

en is geteekend:

Voor de overgave,
Kuyper.

Voor de overname,
Scheepmaker.

Gezien,
de Commandant,
O. D. T. de Ridder.

alsmede twee blikken Westminster-sigaretten, waarvan één geheel vol, het andere gedeeltelijk met sigaretten gevuld, terwijl zich in het laatstgenoemde blik bevindt een bedrag van f 450 aan bankpapier, welk geschrift blijkens daarop aan de keerzijde gestelde verklarin-

gen, respectievelijk geteekend door den secretaris W. en den secretaris S., is vertoond en voorgehouden respectievelijk aan getuige K. bij diens verhoor op 14 Mei 1926 en aan beklaagde de V. bij diens verhoor van 3 Juni 1926,

terwijl genoemde blikken, blijkens verklaringen, voorkomende op daaraan onder zegel gehechte strooken en geteekend door den secretaris W., zijn vertoond en voorgehouden aan den beklaagde en aan den getuige V. d. D., respectievelijk in hunne verhooren d.d. 1 April en 5 Mei 1926;

Overwegende, dat de beklaagde heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en dat zijn verweer in het kort op het volgende neerkomt:

1°. dat hij die *f* 380, die hij van het tokogeld heeft uitgeleend, op 10 November 1925 met van anderen geleend geld heeft bijgepast (opgaven beklaagde sub *b*);

2°. dat het op 24 November 1925 door hem als verdwenen gemelde tokogeld wel (door anderen) gestolen kan wezen (opgaven beklaagde sub *e*);

3°. dat die *f* 450, die hij in den morgen van 24 November 1925 in de botterlarij verborgen heeft, aan hem toebehooren en dit bedrag bestond uit de *f* 250, die hij op 20 November 1925 van Van d. D. had geleend en *f* 200 restant van het bedrag van *f* 300, hetwelk hij in October 1925 van Van V. heeft geleend (beklaagde's opgaven sub *f* aan het slot);

4°. dat, als hij wel eens geld uit de toko-kas haalde, dit zijn eigen tractement was (beklaagde's opgaven sub *g* en *h*);

5°. dat het geld, dat O. hem uit de toko-kas heeft zien nemen, de *f* 250 van Van d. D. waren (beklaagde's opgaven sub *h*); en voorts op bloote ontkenningen van de waarheid van verschillende der in bovenstaande getuigenissen geconstateerde bijzonderheden;

Overwegende, omtrent het verweer voormeld sub 1°:

dat dit den beklaagde niet kan baten, daar het geheel ongestaafd is en de juistheid ervan niet meer is na te gaan, nu op 24 November 1925 vrijwel al het onder beheer van beklaagde zijnde toko-geld spoorloos bleek te zijn verdwenen; dat de omstandigheid, dat beklaagde eindelijk op 10 November na *f* 200 van L. te hebben geleend in staat was om over October geheel af te rekenen, volstrekt niet uitwijst, dat beklaagde toen geen kas-tekort had, daar hij dit immers kon brengen ten laste van de maand November; dat de wijze, waarop beklaagde met de afrekening over de eerste helft van die maand heeft gedraald (getuigenis I sub *b*) tot hij ten slotte is komen melden op 24 November 1925, dat er vrijwel niets meer in de toko-kas was, grond geeft om aan te nemen, dat beklaagde nog na 16 November een tekort in kas had;

Overwegende, omtrent het verweer voormeld sub 2°:

dat het inderdaad mogelijk is, dat er van het toko-geld door anderen gestolen is; dat deze mogelijkheid echter alleen wordt aangenomen, omdat gebleken is (getuigenis II sub *b*), dat beklaagde

de onverantwoordelijke gewoonte had om de sleutels der geldkist bij een ander (W.) of zelfs eenvoudig in de toko-kast, waarin ook die geldkist stond, achter te laten, wanneer hij des namiddags naar den wal ging, hetgeen hij geregeld deed, zoodat die sleutels in het in de tenlastelegging genoemde tijdvak in allerlei handen kunnen zijn geweest; dat het echter niet mogelijk is, dat al het door beklagde als vermist gemelde geld door anderen zou zijn gestolen, zooals zal blijken bij de bespreking van het 4e en het 5e punt van beklagde's verweer; dat blijkbaar niet uit de geldkist van de toko is gestolen, nadat beklagde die in den namiddag van 23 November had gesloten en vóórdat beklagde die den volgenden morgen weer opende, omdat uit de getuigenissen *II* sub *d* (W.) en *VIII* (Van V.) blijkt, dat juist dien nacht beklagde de sleutels der geldkist niet heeft achtergelaten bij W. of in de toko-kast en aan de geldkist geen spoor van braak is ontdekt;

Overwegende, omtrent het verweer voormeld sub 3°:

dat dit verweer weliswaar is eene bloote bewering van den beklagde, maar dat het begrijpelijk is, dat beklagde, alvorens te rapporteeren dat bijna al het onder zijn beheer zijnde toko-geld verdwenen was, eerst zijn eigen geld heeft verborgen, zoodat, waar ook niet overtuigend is gebleken, dat die *f* 450 aan de toko toebehoorden, dit punt van beklagde's verweer kan worden aanvaard;

Overwegende, omtrent het verweer voormeld sub 4°:

dat dit verweer niet ontzenuwt de getuigenissen voormeld sub *II* (W.) *f*, en sub *VII* (Van d. H.), op grond van welke getuigenissen in verband met de uitlatingen van beklagde jegens de getuigen W. (getuigenis *II* sub *g*) en V. (getuigenis *XIII*), waaruit blijkt, dat beklagde zich verbeeldde wel groote bedragen te kunnen uitgeven, hetgeen echter zijne finantieele toestand, zooals hij die zelve heeft uiteengezet (opgaven beklagde sub *f*) ganschelijk niet toeliet, wordt aangenomen, dat beklagde vele malen bedragen van *f*10 of *f*20 uit de wisselbakken van de toko voor eigen gebruik bij zich heeft gestoken;

Overwegende, omtrent het verweer voormeld sub 5°:

dat dit in strijd is met beklagde's eigen eerdere opgave, dat hij het geld van Van d. D. op 20 November onmiddellijk in zijn kastje heeft opgeborgen (opgaven beklagde sub *g*), terwijl bovendien het geld van Van d. D. bij O. (getuigenis *VI* *b*) zeker niet den indruk zou hebben gemaakt van „een paar” bankbiljetten, maar van een grootere hoeveelheid bankbiljetten, aangezien dat geld, zijnde een bedrag van *f* 250, niet uit groot papier bestond, maar uit biljetten van *f* 10, *f* 20, *f* 25 en *f* 30 (getuigenis *IX* Van d. D.) en dus het gezamenlijk aantal minstens tien moet hebben bedragen;

Overwegende, dat mitsdien het verweer des beklagden slechts wordt aanvaard voor zooveel betreft het punt voornoemd sub 2°, met dien verstande echter, dat niet wordt aangenomen, dat al het verdwenen toko-geld door anderen dan beklagde zou kunnen zijn gestolen, alsmede voor zooveel betreft het punt voornoemd sub 3°, en voor het overige wordt verworpen;

Overwegende, dat beklagde gezegd kan worden het geld ad ongeveer *f* 380, hetwelk hij verklaart te hebben uitgeleend, zich wederrechtelijk te hebben toegeëigend, aangezien onder het wettelijk begrip „toeëigenen” wordt verstaan elke zoodanige handeling, waardoor de dader zich de feitelijke heerschappij over de zaak aanmatigt, zooals die aan den eigenaar toekomt, indien hij daarmede tevens de heerschappij over de zaak aan den eigenaar ontnemt; dat de omstandigheid, dat de ontneming dier heerschappij slechts voor tijdelijk is bedoeld, zooals bij het uitleenen van geld het geval is, daaraan niet afdoet, (evenmin als de in casu — alleen beweerde en geenszins gebleken — latere bijpassing van het uitgeleende bedrag), aangezien beklagde zelf de beschikking over het uitgeleende geld verloor;

Overwegende, dat voorts uit de getuigenissen voormeld sub *II a* en *f* (W.), sub *VI b* (O.) en sub *VII* (Van d. H.), het laatste bevestigd door het getuigenis voormeld sub *XI* (S.), al welke getuigenissen door beklagde niet zijn ontzenuwd, volgt, dat beklagde in het in de tenlastelegging beschreven tijdvak nog een niet nader te bepalen gedeelte van de ruim *f* 1400, welke zijn gebleken in de toko-kas na 24 November 1925 te mankeeren, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende, dat mitsdien door de verklaring des beklagden — voor zoover die niet als verweer is gedaan — en door de beëdigde verklaringen der getuigen voormeld sub *II* tot en met *XIII*, alsmede door den inhoud van het geschrift, genaamd „Verbeterde balans over November 1925”, gelijk een en ander hierboven is weergegeven en alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend met beklagde's schuld daaraan is bewezen hetgeen aan den beklagde is ten laste gelegd, met dien verstande, dat beklagde zich een niet nader te bepalen gedeelte van ruim *f* 1400 en in ieder geval ongeveer *f* 380 wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende, dat de beklagde behoort te worden vrijgesproken van hetgeen hem meer is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen;

Overwegende, dat het wettig en overtuigend bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft;”

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf: dat het plegen van het misdrijf den beklagde door onvoldoende contrôle gemakkelijk is gemaakt; dat de beklagde echter op grond van het begane feit ongeschikt wordt geacht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Overwegende dat de Krijgsraad het noodig heeft geoordeeld beklagde uit het door hem sedert den 25sten November 1925 ondergane arrest zonder waarneming van dienst te ontslaan en daartoe op den 20sten Juli 1926 heeft gedisponeerd;

Gezien de artikelen 2 en 25 van het Wetboek van Militair Straf-

recht, 27, 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 190 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Rechtdoende in Naam en vanwege de Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, in zooverre hiervoren is overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, met bepaling, dat de tijd, vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 25sten November 1925;

Verlaagt hem, met bepaling, dat hij zal behooren tot de klasse van matroos der 2e klasse;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard;

Bepaalt, dat de als overtuigingsstukken ten processe ingebrachte twee blikken Westminster-sigaretten en het in een dier blikken gevonden geldelijk bedrag van f 450 binnen acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zullen worden teruggegeven aan den beklaagde, bij wien die stukken geacht worden te zijn in beslag genomen, tenzij daarop door den eigenaar of rechtgebende binnen dien termijn onder den secretaris beslag zij gelegd overeenkomstig de voorschriften der Burgerlijke Rechtsvordering.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NED.-INDIË.

Sententie van 24 September 1926.

Vice-President: Mr. A. H. Walkate.

Leden: Gep. Luit.-Kol. der Inf. J. de Gelder, Gep. Kap. ter Zee Jhr. S. de Ranitz, Gep. Kap.-Luit. ter Zee G. R. J. Haentjens Dekker, Mrs. A. C. H. Graafland en W. W. Brouwer.

Advocaat-Fiscaal: Mr. Dr. S. Nauta.

Raadsman: Mr. Th. J. F. A. ter Haar.

In de zaak tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, razione officii, geappelleerde, en P. C. C. de V., oud 28 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als korporaal-schrijver bij het Marine-vliegekamp „Moro Krembangan” te Soerabaja, appelllant.

Het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië,

Gelezen het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia van 3 Augustus 1926, waarvan appèl, bij welk vonnis het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen verklaard,

hij daaraan is schuldig verklaard,

het wettig en overtuigend bewezen verklaarde is gequalificeerd als: „Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”,

hij deswege is veroordeeld tot de straf van gevangenis voor den tijd van vier maanden, met bepaling, dat de tijd vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van af den 25en November 1925,

hij is vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan bewezen is verklaard, met bepaling, dat de als overtuigingsstukken ten processe ingebrachte twee blikken Westminstercigaretten en het in een dier blikken gevondene geldelijke bedrag ad *f* 450 binnen acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zullen worden teruggegeven aan den beklaagde, bij wien die stukken geacht worden te zijn in beslag genomen, tenzij daarop door den eigenaar of rechthebbende binnen dien termijn onder den secretaris beslag zij gelegd overeenkomstig de voorschriften der Burgerlijke Regtsvordering;

Gelet op de door den beklaagde op 4 Augustus 1926, dus tijdig, gedane aantekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping in hooger beroep d.d. 12 Augustus 1926 en het relaas van beteekening daarvan op 17 Augustus daaraanvolgend;

Gehoord de door den Advocaat-Fiscaal bij het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, Meester Doctor S. Nauta, genomen en daarna schriftelijk overgelegde conclusie d.d. 24 September 1926, daartoe strekkende: dat het Hoog Militair Gerechtshof, met ontvangst van het appèl, het vonnis waarvan appèl zal bevestigen;

Gehoord den beklaagde in zijne middelen van verdediging alsmede hetgeen te zijner verdediging ter terechtzitting van 24 September 1926 door zijn raadsman is aangevoerd;

Gezien de stukken;

Overnemende het exposé der verklaringen van de in eersten aanleg gehoorde getuigen en van beklaagde's opgaven, zooals die zijn opgenomen in het vonnis a quo;

Overwegende, dat op grond van de wettige bewijsmiddelen in dat vonnis vermeld, welke het Hof overneemt, terecht door den Zeekrijgsraad te Soerabaia als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde in het in de telastelegging beschreven tijdvak een niet nader te bepalen gedeelte van het ruim *f* 1400 bedragende kastekort opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

dat de eerste rechter echter ten onrechte heeft aangenomen, dat

onder die verduisterde gelden ook begrepen is de som van f 380, welke beklaagde verklaart te hebben uitgeleend;

dat beklaagde toch niet het opzet heeft gehad om over laatstbedoeld bedrag ten eigen bate of ten bate van eenen derde te beschikken, zoodat, hoe afkeurenswaardig zijne handelingen te dien aanzien ook mogen zijn, hij echter niet gezegd kan worden die gelden in den zin van artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht te hebben verduisterd;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad te Soerabaia dus terecht eene schuldigverklaring van en eene veroordeeling tegen den beklaagde heeft uitgesproken, zoodat, waar de bewezen verklaarde feiten ook naar behooren zijn omschreven en straffen zijn opgelegd, welke in juiste verhouding staan tot den ernst van het misdrevene, het vonnis, waarvan beroep, als wel en terecht gewezen kan worden bevestigd;

Gelet, behalve op de in het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, op de artikelen I, II en III van de slotbepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht (Wet van 15 Mei 1914, Nederlandsch Staatsblad no. 206) en op de artikelen 75 en 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaia d.d. 3 Augustus 1926, waarvan beroep.

Op te merken valt dat, al is ook in het vonnis van den Zeekrijgsraad het verduisterde bedrag zeer onbepaald, deze toch ter vaststelling van de strafmaat een zekere houvast had in het door hem bewezen geachte feit dat beklaagde in ieder geval een bedrag van ongeveer f 380 had verduisterd. Het Hof neemt dit laatste niet aan, maar — zoo vragen wij ons af — hoe kan men zich dan een oordeel vormen over de straftoemeting? Al is daarbij van een bepaald straf-tarief, alleen naar de grootte van het verduisterd bedrag geen sprake, bij een strafoplegging voor verduistering zal het verduisterd bedrag, bezien in verband met de omstandigheden zooals die in ieder voorliggend geval bestonden, toch wel van zeer veel belang zijn en juist van de hoegrootheid van dat bedrag weet men volgens de bewezenverklaring van het Hof niets af.

Red. M. R. T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 17 November 1926. ¹⁾

President: Dr. W. de Sitter.

Leden: Kapt.-Luitenant ter Zee J. Bosma, Luit.-Kolonel der Mariniers V. F. M. IJssel de Schepper en Officieren van Administratie 1e klasse B. van Erp Taalman Kip en J. W. Goossens.

¹⁾ Bij sententie in appel van 18 Januari 1927 is dit vonnis door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn geheel bevestigd.

Red. M. R. T.

Fisikaal: Mr. D. Tollenaar, Officier van Administratie 1e klasse.

Vrijspraak, omdat de schuld (daderschap) van den beklagde niet is bewezen.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den fiscaal tegen P. H. v. d. P., korporaal-konstabel, oud 32 jaar, geboren te Arnhem, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad, dd. 20 September 1926; ¹⁾

Gezien het bevel tot bijeenkomst van den krijgsraad, dd. 2 November 1926 en het aan den voet van dat bevel den beklagde tenlastegelegde:

dat hij op den 30en April 1926 als geleider van een transport ontplofbare stoffen, bestaande onder meer uit trotyl, buskruit en slagsas, voor rekening van 's Rijks zeemacht, welke ontplofbare stoffen geladen waren in en vervoerd werden met het marine-transportvaartuig „Snip” van de artillerie-inrichtingen te Hembrug naar de buskruithaven te Buitenhuizen onder de gemeente Spaarndam, niet toegezien heeft dat de navolgende in het Reglement op het vervoer van ontplofbare stoffen vervatte bepalingen daarbij werden nageleefd en wel:

1e. dat niet gelijktijdig met hetzelfde vervoermiddel buskruit, dynamiet, schietkatoen of andere ontplofbare stoffen vervoerd werden, zijnde immers toenmaals onder meer in de „Snip” vervoerd geworden ongeveer 9632 K.G. trotyl (trinitrotoluol) en 60 K.G., althans meer dan 3 K.G., buskruit en slagsas;

2e. dat het vervoer geschiedde in een gesloten of goed overdekt vaartuig, waarbij van het gedeelte van het vaartuig, waarin voornoemde ontplofbare stoffen waren geborgen, de luiken overdekt waren met geteerde zeilen of presennings, zijnde immers doordat de „Snip” te klein was voor de geheele lading, een gedeelte van die ontplofbare stoffen bovendecks opgeborgen, althans zoodanig dat de luiken niet meer behoorlijk gesloten konden worden, zoodat deze luiken los op de kisten gelegd en overdekt waren met een zeil;

3e. dat de „Snip” voormeld voorzien was van een stevige roeiboot met de noodige riemen;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding, dd. 5 November 1926, waarbij bovengemeld bevel tot bijeenkomst en de daarop gestelde telastlegging den beklagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag 17 November 1926 des namiddags half twee;

Gelet op de verdediging van den beklagde;

¹⁾ De verwijzing naar den krijgsraad geschiedde, nadat door den fiscaal krachtens het bepaalde in art. 10 R. Z. de tusschenkomst van het H. M. G. was ingeroepen. Zie de daarop betrekking hebbende beschikking van het Hof op blz. 389—391 van het M. R. T. XXII.

Gehoord de voorlezing der na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde tot twee geldboeten, ieder van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis telkens van vijf dagen, ter zake van het hem onder aanhef, 1e en 2e tenlastegelegde en vrij-spraak van het hem onder aanhef en 3e tenlastegelegde;

Overwegende dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 3 October 1912 in dienst is aangenomen voor den tijd van acht jaren; dat zijn diensttijd thans eindigt 3 October 1927;

Overwegende dat een op ambtseed opgemaakt proces-verbaal, dd. 4 Mei 1926 door H. A. v. D., geleider bij het korps geleiders van ontplofbare stoffen te 's-Gravenhage, tevens onbezoldigd rijksveld-wachter, onder meer inhoudt:

dat hij op 30 April 1926 aan de buskruithaven onder de gemeente Spaarndam heeft waargenomen dat aldaar ligplaats kwam nemen het marinevaartuig „Snip” geladen met de navolgende kisten met ontplofbare stoffen:

10 kisten handgranaten	bruto 500 K.G.		
2 „ schokbuizen	} bruto 450 K.G.	} totaal 450 K.G.	} ontplofbare stoffen.
1 kist rookvormers			
7 kisten slagdoppen			
3 „ patronen	netto 12 K.G.		
221 „ trotyl	bruto 13605 G.G., netto 3956 K.G.		
1 kist tetryl	bruto 21 K.G., netto 3½ K.G.		

dat dit transport werd geleid door P. H. v. d. P., korporaalkonstabel, dienende in de marinekazerne te Amsterdam; dat de bovenvermelde kisten in gemeld vaartuig boven de luiken waren geladen, de luiken los op de kisten waren gelegd en deze gedekt met een zeil; dat op het vaartuig een roeiboort ontbrak;

Overwegende dat hebben verklaard de getuigen:

1e. M. H. M. J. C. de J. M., commandeur bij het marine-etablisement te Amsterdam:

dat op 30 April 1926 korporaalkonstabel V. d. P. geleider was van een transport ontplofbare stoffen; dat aan de artillerie-inrichtingen aan de Hembrug het marine-transportvaartuig „Snip” werd medegenomen; dat op het marine-etablisement te Amsterdam in de „Snip” was geladen een hoeveelheid ontstekingsmiddelen bevattende kruit en slagsas, terwijl aan de Hembrug werd bijgeladen een hoeveelheid kisten met trotyl; dat laatstgenoemde kisten boven het gangboord uitstaken en de luiken er los bovenop lagen; dat alles was afgedekt met twee dekkleeden; dat het transport met de „Snip” ging naar de buskruithaven te Buitenhuisen onder de gemeente Spaarndam; dat de „Snip” niet voorzien was van een roeiboort;

2e. W. Ch. G., Officier van den Marine-stoomvaartdienst 1e klasse, dienende bij het marine-etablisement te Amsterdam:

dat omstreeks ½ jaar vóór 12 October 1926 korporaalkonstabel

V. d. P. als geleider een transport ontplofbare stoffen, voor rekening van 's Rijks zeemacht, moest vervoeren; dat hij van de artillerie-inrichtingen bij de Hembrug zich moest begeven met dit transport naar de buskruithaven te Buitenhuisen onder de gemeente Spaarndam; dat aan de Hembrug het marine-transportvaartuig „Snip” moest worden medegenomen, welk vaartuig een lading ontplofbare stoffen inhad; dat in de „Snip” moest worden ingeladen een hoeveelheid springlading bevattende in totaal 9632 K.G. trotyl of trinitrotoluol en nog verschillende andere voorwerpen, tezamen \pm 60 K.G. buskruit en slagsas bevattende; dat bovendien nog kleine hoeveelheden van andere ontplofbare stoffen ingeladen werden;

Overwegende dat de beklagde heeft verklaard:

dat hij is P. H. v. d. P., oud 32 jaar, geboren te Arnhem; dat hij het laatst heeft gediend als korporaal-konstabel bij de marinekazerne te Amsterdam; dat hij op 3 October 1912 in dienst is aangenomen voor den tijd van acht jaar; dat zijn diensttijd thans eindigt 3 October 1927;

dat hij op 30 April 1926 order kreeg van den chef der équipage in de marinekazerne te Amsterdam om als geleider een transport ontplofbare stoffen te vervoeren, waaronder het marine-transportvaartuig „Snip” van de artillerie-inrichtingen aan de Hembrug naar de buskruithaven te Buitenhuisen (gemeente Spaarndam); dat aan boord van de „Snip” het ruim aan den bovenkant was afgesloten door planken, die er los op lagen, de luiken gedekt met een presenning, terwijl het vaartuig niet was voorzien van een roeiboort; dat de „Snip” werd medegenomen met het transport naar Buitenhuisen;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen, den inhoud van opgemeld proces-verbaal en de verklaring van den beklagde wettig en overtuigend is bewezen hetgeen hem is tenlastegeld;

Overwegende dat de krijgsraad de telastegelegde feiten bewezen achtende, verder heeft te onderzoeken of de beklagde aan deze feiten schuldig is en dan tot een negatief resultaat komt;

Overwegende dat is komen vast te staan dat wel de beklagde tot geleider van het transport is aangewezen en als zoodanig bij het transport aanwezig is geweest, doch slechts in naam en dat de daadwerkelijke leiding en behandeling van het transport in andere handen, die van den commandeur De J. M., berustte; dat om te beginnen de beklagde zich den avond vóór het vertrek heeft begeven naar het bureau van den Onder-Commandant der Marine te Amsterdam met verzoek een inventaris te mogen ontvangen van de goederen, die hij te vervoeren zou krijgen, welk verzoek hem werd geweigerd in ongeveer de bewoordingen: „Die krijgt de commandeur en als die zegt dat je door moet gaan, dan ga je”; dat vervolgens de beklagde aan de Hembrug vernemende dat aan boord van de „Snip” de goederen niet volgens de reglementaire bepalingen waren geladen, aan den commandeur zijne bezwaren heeft blootgelegd en gezegd dat hij de „Snip” niet mocht medenemen, welke reclame door den commandeur werd beantwoord met de mededeeling dat „namens den Direc-

teur van de Werf" de „Snip" mede moest, waardoor de beklagde niet beter wist en kon weten dan dat hij de „Snip" medenemende, de orders van den Directeur van de Werf opvolgde, waartoe hij zich als ondergeschikte verplicht rekende; dat beklagde verder niet wist of kon weten wat in de „Snip" was geladen, zijnde hem een inventaris geweigerd, terwijl hij na afloop van het vervoer hetgeen hem ter oore was gekomen omtrent de ongeoorloofde lading heeft gerapporteerd;

Overwegende dat opgemelde commandeur zich geheel als chef en geleider van het transport heeft gedragen; in zijn verklaring onder meer wordt gezegd: „*Ik* ben al sinds jaren belast met de expeditie van goederen die vanwege 's Rijks zeemacht vervoerd worden", „ook met het vervoer van V. d. P. had *ik* te maken", „voor het vertrek had *ik* van den Directeur van het marine-etablisement een opgave der te vervoeren ontplofbare stoffen gekregen", „*Ik* had het inladen der ontplofbare stoffen opgedragen aan, enz.", na de opmerking van V. d. P. dat hij met de lading van de „Snip" niet verder mocht gaan: „zeide *ik* hem namens den Directeur dat hij door moest gaan", na verklaring van den verbalisant V. D., dat hij de „Snip" in beslag nam, „zeide *ik*: jij neemt niets in beslag, *ik* neem haar mede", naar aanleiding hiervan „belde *ik* den Directeur van de Werf op", „deze deelde *mij* mede", „eenigen tijd later werd *mij* de boodschap van den Directeur van de Werf overgebracht dat het transport verder kon gaan met vergunning van den Directeur", uit alle welke verklaringen en gezegden mede blijkt dat ook de hoogere marine-autoriteiten, in 't bijzonder de Directeur van het marine-etablisement te Amsterdam, van wien de behandeling van het transport, inrichting en opdracht tot vervoer uitging, den commandeur als hoofd en leider van het transport beschouwden en als zoodanig behandelden, met volkomen terzijdestelling van den geleider in naam, den beklagde; dat bovendien in de verklaring van dezen getuige nog opvalt „volgens het Reglement is de korporaal wel de chef van het transport; de practijk is echter anders", „meer dan een reglement en reisorder krijgt hij niet, hij weet niet wat er vervoerd wordt, tenzij de commandeur hem dit mededeelt":

Overwegende dat de verklaringen van dezen getuige bevestiging vinden in die van den Officier van den Marine-stoomvaartdienst G., waarin opvalt „dat de „Snip" met een lading ontplofbare stoffen was ingeladen op last van den Directeur van het marine-etablisement te Amsterdam", „een inventaris der ingeladen stoffen krijgt de commandeur", „deze beambte is al jaren lang met dergelijk vervoer belast", „dat hem, getuige, bekend was" (dus aan het marine-etablisement) „dat een niet geoorloofde lading aan boord van de „Snip" zou worden vervoerd, maar dat dit niet anders kon omdat er geen andere methode van vervoer mogelijk was en geen afzonderlijk transportmiddel beschikbaar", „dat tijd ontbrak om de voorgescreven vergunning bij de bevoegde autoriteit te vragen";

Overwegende dat de genoemde commandeur bij elk transport van

ontploffbare stoffen aanwezig is en bekend staat als iemand, die alle hinderpalen en moeilijkheden die zich voordoen, weet te overwinnen en het transport te brengen waar het wezen moet, waarvan hij in 't bijzonder tijdens de mobilisatie doorslaande bewijzen heeft gegeven, een man van zeer bijzondere drijfkracht en doorzettingsvermogen, die weet te slagen waar een ander mislukt en zorgt dat het hem opgedragen transport ter plaatse komt, zij het dat mogelijk somtijds niet te nauwgezet op de gebruikte middelen of naleving van wettelijke voorschriften kon worden gelet; de van hoogerhand erkende en gesteunde kracht en leider, waartegen de geleider, beklaagde, weinig of niets had in te brengen;

Overwegende dat uit al het vorenstaande volgt dat de beklaagde, die noch de macht, noch de middelen bezat, kon of durfde aanwenden om den voortgang van het transport te beletten, heeft gedaan wat hij in de gegeven omstandigheden doen kon, te weten bij den aanvang zijne bezwaren indienen en na vruchteloos protest, na afloop te juister plaatse rapport maken van het voorgevallene;

Overwegende dat de krijgsraad mitsdien de schuld van den beklaagde niet bewezen acht;

Gezien de artikelen:

185, 189, 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen de feiten den beklaagde telastgelegd;

Verklaart beklaagde's schuld er aan niet bewezen en spreekt hem vrij.

De conclusie van eisch van den fiskaal luidde als volgt:

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord,

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat P. H. van de P., oud 32 jaren, geboren te Arnhem, korporaal-konstabel, dienende bij de marine-kazerne te Amsterdam, gerequireerde, voor den Zeekrijgsraad terecht staat, ter zake:

dat hij..... enz.;

Overwegende dat de gerequireerde zich blijkens..... enz.

Overwegende dat ten processe als getuige zijn gehoord:

1e. M. H. M. J. C. de J. M., oud 48 jaren;

2e. W. Chr. G., oud 42 jaren;

Overwegende dat de beklaagde (verdachte) ten processe op den 1sten en 14den October 1926 verklaringen heeft afgelegd en deze voor den Zeekrijgsraad na voorlezing heeft bevestigd en daarbij heeft volhard;

Overwegende dat uit bovenstaande bewijsmiddelen blijkt, dat de beklaagde op den 30sten April 1926 moest optreden als geleider van een transport ontploffbare stoffen, bestaande onder meer uit trotyl (trinitrotoluol), buskruit en slagsas, voor rekening van 's Rijks zeemacht geladen in en te vervoeren met het marine-trans-

portvaartuig „Snip” van de artillerie-inrichting te Hembrug naar de buskruithaven te Buitenhuizen onder de gemeente Spaarndam; dat hij, te Hembrug aangekomen, dadelijk kennis er van gedragen heeft, dat de „Snip” niet met de daartoe bestemde luiken behoorlijk gesloten was, omdat de lading zoodanig groot was, dat de luiken niet gelegd konden worden op de wijze, waarvoor ze gemaakt waren, maar los boven op de lading lagen; dat op die luiken wel een zeil gelegd was; dat de beklagde ook bemerkt heeft, dat de „Snip” niet was voorzien van een stevige roeiboot met de noodige riemen; dat de beklagde zich niet op de hoogte gesteld heeft van den inhoud van de „Snip”, wat men toch had kunnen verwachten van een geleider, die door zijn vak nog wel op de hoogte van de desbetreffende bepalingen niet voor spek en boonen meegaat; dat ten processe gebleken is, dat de „Snip” toenmaals bevatte 9632 K.G. trotyl (trinitrotoluol) en 60 K.G. buskruit en slagsas; dat de beklagde als geleider is opgetreden van dit vervoer, zooals hiervoor is omschreven;

Overwegende dat uit bovenstaande bewijsmiddelen blijkt, wat de feiten betreft, dat deze zich hebben toegedragen zooals in de telastlegging vermeld staat en zooals ze in de vorige overweging nader zijn weergegeven, met uitzondering van de woorden „althans meer dan 3 K.G.” en „bovendeks opgeborgen, althans”; dat immers een vaartuig, waarvan de luiken niet op de merkels in de daarvoor bestemde groeven liggen en waarvan de lading ongeveer 25 c.M. boven het gangboord uitsteekt, in geen geval een behoorlijk gesloten of overdekt vaartuig te noemen is;

Overwegende dat zoowel artikel 11 sub e wat betreft de trinitrotoluol en de slagsas, als artikel 32 jo. 58 van het Reglement betreffende het vervoer van ontplofbare stoffen, voor een lading buskruit van meer dan 3 K.G. t.o. van de trinitrotoluol en de slagsas, verbieden het gelijktijdig vervoer van deze artikelen met hetzelfde vervoermiddel;

dat voorts artikel 11 sub d van dit Reglement een gesloten of goed overdekt vaartuig, zonder dit nader te omschrijven, eischt;

dat daaraan zooals in de telastlegging vermeld staat geenszins is voldaan, waarover alle partijen het eens waren;

dat eveneens artikel 46 jo. 58 van dit Reglement een eisch stelt omtrent de afdekking, waartegen ook i.c. gehandeld is, daar men moeilijk spreken kan van een „overdekt” vaartuig, als de lading boven die overdekking uitsteekt, de luiken los op die lading liggen, immers de bedoeling van den eisch van „overdekt” te zijn geheel miskend wordt;

dat echter zonderling genoeg artikel 49 van voornoemd Reglement niet door artikel 58 verbindend wordt verklaard voor het vervoer van ontplofbare stoffen, de hoeveelheid van 100 K.G. niet te boven gaande en dat door artikel 11 voormeld de bepaling van artikel 49 niet van toepassing is op het vervoer van trinitrotoluol, zoodat men tot de conclusie moet komen, dat een eisch van een roei-

boot niet kan worden gesteld, en dat de beklagde van punt no. 3 in de telastlegging zal moeten worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklagde zich op verschillende feiten heeft beroepen, die zijn handelwijze zouden kunnen rechtvaardigen;

dat hij o.m. zegt dat hij niet van het vaartuig, waarmede hij van Muïden was gekomen, afkon, omdat het dan zonder toezicht bleef; dat wat dit punt aangaat, hij zich zeker eenige oogenblikken had kunnen laten vervangen door den ondergeschikten marinier, die zich op de „Snip” bevond, waar hij zelf deze regeling van het verblijf aan boord in handen had; dat het plicht was geweest als geleider zich van alles wat het transport betreft op de hoogte te stellen, maar dat de beklagde in alles een schromelijke en ergerlijke laksheid heeft getoond en zich geen oogenblik goed zijn volle verantwoordelijkheid voor oogen heeft gesteld;

dat hij zich voorts beroept als fait d'excuse op een ambtelijk bevel, hem namens den „Directeur van de werf” door den getuige De J. M. gegeven; dat hier dus zal moeten worden nagegaan, in hoeverre artikel 43 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing is; dat de strafbaarheid van De J. M., wat betreft artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht, hiermede in verband staat, n.l. in hoeverre deze de feiten heeft doen plegen, dan wel heeft uitgelokt;

dat nu zeer zeker het bevel van den „Directeur van de werf”, ware dit werkelijk gegeven, een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel zou zijn geweest, daar immers afwijkingen van het Reglement vervoer ontplofbare stoffen volgens artikel 12 alléén plaats kunnen vinden met toestemming van den Minister van Marine en deze toestemming niet verkregen was;

dat dus nader overwogen zal moeten worden of de beklagde kon aannemen, dat het bevel afkomstig was van dien Directeur en dan dat dit bevel door hem te goeder trouw als bevoegd gegeven werd beschouwd;

dat dit naar de meening van eischer ambtshalve niet het geval is geweest, in afwijking van wat de beklagde daarover mocht beweren; dat toch te voren op dien dag de beklagde ten bureele van dien Directeur zijn orders was wezen halen en daarbij een Reglement vervoer medegekregen had;

dat de beklagde moest begrijpen, dat als een zóó belangrijke afwijking van dit Reglement zou geschieden, waarom zelfs *hij* eerst het vervoer niet aandurfde, hem dit toch wel medegedeeld zoude zijn; dat voorts de beklagde na afloop van het vervoer de afwijkingen van het Reglement is gaan rapporteeren aan dien Chef — terwijl hij n.b. aannam, dat het bevel tot die afwijking van dien Chef was uitgegaan, iets wat, als hij dit werkelijk te goeder trouw aangenomen had, als totaal overbodig ware te beschouwen;

dat naar de meening van eischer ambtshalve ook hier de beklagde uit losheid en onachtzaamheid zich maar dadelijk bij een praatje van den getuige De J. M. heeft neergelegd en ook hier zeer

zeker in verzuim is gebleven zich van het geoorloofde van voormelde afwijkingen op de hoogte te stellen;

dat de beklagde in totaal niet beseft heeft, welke zware verantwoordelijkheid hij als geleider van het transport droeg, en het juist die schuld is, die hem moet worden toegerekend;

Overwegende dat door voormelde bewijsmiddelen het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklagde is ten laste gelegd, in voege als hooger daaromtrent werd overwogen, benevens van zijne schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus als bewezen voorgedragene moet worden gequalificeerd als:

„Als geleider van een transport van ontplofbare stoffen voor rekening van 's Rijks zeemacht niet toegezien:

1e. dat trinitrotoluol niet vervoerd werd met ontplofbare ontstekingsmiddelen;

2e. dat niet gelijktijdig vervoer van buskruit, schietkatoen en andere ontplofbare stoffen plaats had;

de sub 1e en 2e vermelde feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd;

3e. dat trinitrotoluol vervoerd werd in een goed overdekt vaartuig;

4e. dat ontplofbare stoffen vervoerd werden met een overdekt vaartuig, waarbij de luiken van het gedeelte van het vaartuig, waarin de ontplofbare stoffen zijn geborgen, overdekt zijn met geteerde zeilen of presenningen;

de sub 3e en 4e vermelde feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende omtrent de op te leggen straf:

dat de beklagde verzuimd heeft de noodige maatregelen te treffen, dat het onder zijn geleide staand transport ontplofbare stoffen voldeed aan de eischen, in het Reglement op het vervoer van die stoffen gesteld, en dat de volle verantwoordelijkheid van die afwijkingen op hem komt te rusten;

dat de beklagde daarbij gehandeld heeft zonder het te eischen besef, dat bij het ontstaan van ongelukken dit aan zijne nalatigheid te wijten zou zijn geweest;

dat aan den anderen kant in aanmerking moet worden genomen, dat ook door de marine-autoriteiten op onverantwoordelijke wijze van de verschillende voorgeschreven veiligheidsmaatregelen is afgeweken en de beklagde vrijwel voor een voldongen feit kwam te staan en ten deze aan alle zijden druk op hem uitgeoefend werd;

dat derhalve de straf hier meer als een waarschuwend voorbeeld moet werken en tevens als afkeuring over de laksheid van den beklagde, zoodat met een niet te hoog bedrag aan geldboete kan worden volstaan, zonder dat dit bedrag natuurlijk tot een paskwil behoeft te worden;

dat twee geldboeten ieder van tien gulden in goede verhouding

moet geacht worden te staan tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 1, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 1, 2, 7 der Wet van 26 April 1884 (Staatsblad 81), 11, 19 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad 64), 1, 11, 18, 25, 26, 32, 46, 58, 79 van het Reglement op het vervoer van ontplofbare stoffen, 23, 56, 62 van het Wetboek van Strafrecht;

Concludeert, dat de Krijgsraad: het den beklaagde ten laste gelegde, in voege als hooger hieromtrent werd overwogen, wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig verklare, het aldus bewezen verklaarde qualificeere als hooger werd aangegeven, hem te dier zake veroordeele tot twee geldboeten, ieder van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis telkens van vijf dagen, hem vrijspreke van hetgeen hem meer of anders ten laste gelegd werd, dan als bewezen werd aangenomen.

De Memorie van appel was van den volgenden inhoud:

Hoewel ik voor de redenen, waarom door mij hooger beroep aangeeteekend werd, korthedshalve meen te mogen verwijzen naar hetgeen ik in mijn schriftelijken eisch en conclusie heb betoogd, wilde ik nog de aandacht vestigen op de navolgende punten:

1e. het proces-verbaal van het derde verhoor van den beklaagde, afgenomen in den vollen Zeekrijgsraad op 17 November 1926, geeft naar mijne meening door de daar gebruikte woorden een verkeerden indruk van hetgeen de beklaagde toenmaals gezegd heeft;

beklaagde heeft n.l. de gewone marine-uitdrukking gebruikt van „dan kun je je gang gaan” en niet „dan ga je”. Immers uit deze laatste woorden zou men kunnen opmaken dat de beklaagde eenvoudig het bevel van den commandeur had op te volgen, terwijl beklaagde's bedoeling was te zeggen: dat *hij* dan verder met *zijn* werkzaamheden als geleider door kon gaan.

Op mijne vordering is toen de laatste zinsnede toegevoegd; de beklaagde zelf heeft toen nog gezegd: „ik wist dat ik als geleider de verantwoordelijke persoon bleef”.

Dit laatste is trouwens heel natuurlijk, daar bij de opleiding van konstabel aan boord van Hr. Ms. „Gelderland” te Willemsoord, naar de Commandant van dien bodem mij mededeelde, het vervoer van buskruit, etc. wordt behandeld en met nadruk den konstabels op de betrekkelijke bepalingen wordt gewezen, die ze voor hun examen ook moeten kennen.

2e. dat de getuige De J. M. een aanmatigend persoon is, die zich zeer op den voorgrond plaatst en in de mobilisatie-jaren blijkbaar over het paard getild is, zoodat zijn verklaring, waarbij hij den nadruk op zijn persoonlijkheid legt, ook in dit licht bezien moet worden;

dat door mij bij de gevorderde straf rekening gehouden is met *alle* omstandigheden, waaronder de beklaagde zijne feiten pleegde, en de straf dan ook, gelijk gezegd, meer bedoeld was als afkeuring

van de schuld van den beklaagde, ter waarschuwend voorbeeld voor hemzelf en *voor anderen*.

Volgens het vonnis van den Krijgsraad zoude de getuige De J. M. de uitlokker van de gepleegde feiten zijn en dus tegen dien persoon eene vervolging moeten worden ingesteld, waarvoor naar mijne meening, bij bevestiging in appèl van het vonnis, alle aanleiding zou bestaan.

Wij veroorloven ons naar aanleiding van de beslissing van den krijgsraad enkele opmerkingen.

*Aan beklaagde is ten laste gelegd, dat hij als geleider van een transport ontplofbare stoffen **niet heeft toegezien**, dat de in de telastelegging bedoelde bepalingen van het reglement op het vervoer van ontplofbare stoffen werden nageleefd.*

*Uit de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen blijkt alleen, dat de bepalingen van het reglement **niet zijn nageleefd** en dat V. d. P. de geleider van het transport was. Omtrent het al dan niet toezien van beklaagde dat de bepalingen werden nageleefd vinden we in den inhoud dier bewijsmiddelen niets.*

Het staat den rechter vrij om uit het feit dat de voorschriften niet zijn nageleefd en het feit dat beklaagde geleider was, de conclusie te trekken, dat beklaagde op de naleving dier voorschriften niet heeft toegezien.

Wij twijfelen echter of de bewezenverklaring der telastegelegde feiten wel gevolg van deze conclusie is en niet eerder moet worden toegeschreven aan het feit, dat de krijgsraad aan de telastelegging een onjuiste uitlegging heeft gegeven.

*Uit de verdere overwegingen van het vonnis blijkt toch, dat de krijgsraad de telastelegging heeft opgevat, als zou de beklaagde worden vervolgd, omdat **hij** de bepalingen van het reglement **niet heeft nageleefd**.*

Dit standpunt is volkomen onjuist, omdat het reglement ten aanzien van den geleider in artikel 26 slechts bepaalt: „Het geleide „ziet toe, dat de in de hoofdstukken I en II vervatte bepalingen „worden nageleefd en is ook tegenwoordig bij het op-, af- en over- „laden der stoffen.”

Men ziet, de geleider heeft het toezicht op de naleving der bepalingen — een politietak dus — maar geenszins is aan den geleider de feitelijke naleving der bepalingen opgedragen.

De krijgsraad, laatstgenoemd standpunt blijkbaar huldigend, kan, nadat hij de den beklaagde telastegelegde feiten heeft bewezen verklaard, dan ook moeilijk beredeneeren, dat beklaagde niet de dader der bewezen feiten is. Bevredigend zijn de dit punt betreffende overwegingen tenminste niet.

O.i. zou het beter geweest zijn, dat de ons uit die overwegingen bekend geworden feiten waren opgenomen in den inhoud der bewijsmiddelen. Uit die feiten toch blijkt, dat de beklaagde op de naleving van de in de telastelegging onder 2e en 3e bedoelde bepa-

lingen wel degelijk heeft toegezien, zoodat hem te dien aanzien geen verzuim kan worden verweten. Voorts blijkt dat hij op de bepalingen bedoeld onder 1e heeft willen toezien, doch dat hij in hetgeen hij behoorde te doen feitelijk verhinderd is door de handelingen van De J. M. en van de betreffende autoriteit ten bureele van den onder-commandant der marine (lees ten bureele van den directeur van het marine-etablissement), zoodat ook hier geen verzuim is gepleegd, omdat er van opzet en ook van schuld geen sprake is. Men hoeft hier ook niet te spreken van een verzuim onder overmacht begaan of tengevolge van een onbevoegd gegeven ambtelijk bevel te goeder trouw opgevolgd, want beklaagde verzuimde in het geheel niet.

Zeer verwarrend in deze heeft gewerkt de omstandigheid, dat de functie van directeur van het marine-etablissement en die van onder-commandant der marine in één persoon vereenigd zijn.

Het lijkt nu alsof èn beklaagde èn De J. M. met de daadwerkelijke leiding en behandeling van het transport zijn belast, zoodat er dan zouden zijn twee commandanten op hetzelfde schip, de één in feite en de andere in naam.

Dit is echter schijn. In werkelijkheid gaf de **directeur van het marine-établissement** (in deze een militair) aan De J. M. (een burgerbeambte) de opdracht om te zorgen, dat de stoffen te bestemder plaatse kwamen. De directeur handelde hierbij als ieder ander particulier bedrijfsleider, die opdrachten aan zijn ondergeschikten geeft. De opdracht aan beklaagde echter om bij het transport als geleider op te treden ging uit van den **onder-commandant der marine**, die daarbij handelde als orgaan van den Staat. In zooverre zijn de functies van directeur en onder-commandant dus gescheiden, maar de toestand wordt ingewikkeld, omdat in den dienst der marine, de directeur staat onder den onder-commandant der marine.

Van het op den voorgrond schuiven van De J. M. en het als stroomman gebruiken van beklaagde door den directeur kon dan ook geen sprake zijn. Ieder hunner had zijn bepaald afgebakende functie. De J. M. had de actieve rol, n.l. de daadwerkelijke uitvoering en behandeling van het transport, voor de vervulling van welke rol als allereerste eisch gold, dat de bepalingen van het reglement moesten worden nageleefd. Beklaagde had de passieve rol, n.l. toe te zien, dat bij dit transport de bepalingen van het reglement ook werkelijk zouden worden nageleefd. Welke bevoegdheden en welke plichten de militaire geleider — die geen onbezoldigd rijksveldwachter is — heeft, indien deze in het uit te oefenen toezicht feitelijk wordt belemmerd, of indien de bepalingen werkelijk niet worden nageleefd, bepaalt het reglement niet uitdrukkelijk. Het wil ons toeschijnen, dat waar art. 10 van het reglement o.a. ook de geleiders van ontplofbare stoffen met het opsporen van de overtredingen van het reglement belast, beklaagde in deze zijn plicht deed door het voorgevallene aan den onder-commandant der marine te rapporteeren. Het kan echter niet worden ontkend, dat nu beklaagde van een en ander pas rappor-

teerde, nadat van de plaats gehad hebbende overtredingen proces-verbaal was opgemaakt door een geleider bij het korps geleiders, de houding van beklagde in deze een eigenaardige was. Ongetwijfeld heeft hij zich laten overbluffen door het autoritair optreden van den commandeur. Het behoeft dan ook geen betoog, dat de merkwaardige opvatting van dien commandeur, dat volgens het reglement de korporaal wel chef van het transport, doch volgens de practijk een quantité négligeable zoude zijn — welke opvatting bevorderlijk geweest moge zijn om hem, als commandeur alle hinderpalen en moeilijkheden, die zich voordeden, te doen overwinnen en hem de zonderlinge qualificatie te bezorgen, als waartoe de krijgsraad in de overweging betreffende 's mans eigenaardige conduite komt — niet langer mag worden doorgevoerd. Immers waar deze door den krijgsraad geteekende krachtfiguur bovendien in den waan verkeert, dat de wettelijke voorschriften niet al te best in acht genomen behoeven te worden, kan voornoemde opvatting leiden en heeft in casu er ook toe geleid, dat de commandeur, die in één voortgezette handeling het misdrijf bedoeld in artikel 184 W. v. Sr. en verschillende overtredingen van het reglement op het vervoer van ontplofbare stoffen pleegt, vrijuit gaat, terwijl de geleider, die zijn plicht doet, aan de onaangename gevolgen van een strafproces wordt blootgesteld.

Red. M. R. T.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 7 Maart 1927. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein C. P. M. Verhaart,
Ritmeester A. J. E. Mathon en Eerste Luitenant J. de Bie.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Bij een vervolging wegens overtreding, van het bij artikel 90 der Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage ²⁾ gestelde rij-

¹⁾ Dit vonnis werd bij sententie in appel van 12 April 1927 door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn geheel bevestigd. Red. M. R. T.

²⁾ Dit artikel luidt:

„Het is den bestuurders, hetzij van motorrijtuigen, hetzij van motorrijtuigen en van rijwielen, hetzij van motorrijtuigen op twee wielen en van rijwielen, hetzij van motorrijtuigen op meer dan twee wielen, verboden te berijden de wegen binnen de bebouwde kom der gemeente, geen rijks- of provinciale wegen zijnde in den zin van de Motor- en Rijwielwet, welke door Burgemeester en Wethouders, blijkens openbare kennisgeving, voor dit verkeer zijn gesloten.

„Van deze verbodsbepalingen kan ontheffing worden verleend door Burgemeester en Wethouders.

„Het gesloten zyn der wegen wordt aangeduid door waarschuwingsborden van een model, vastgesteld door den minister, belast met de uitvoering der Motor- en Rijwielwet.

„Van dit verbod zyn uitgezonderd de volgende wegen voor het doorgaand verkeer: Loosduinsche weg, enz.”

Red. M. R. T.

verbod, moet de telastelegging inhouden, dat het gedeelte der straat, hetwelk door beklaagde is bereden, behoort tot de in voornoemd artikel bedoelde categorie van wegen.

In de zaak van den Auditeur-Militair, r.o. eischer,

tegen

S. L. M. P., oud 33 jaar, geboren te Delft, sergeant van het Regiment Jagers, in garnizoen te 's-Gravenhage, beklaagde in persoon ter terechtzitting verschenen;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch,

Gezien het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad met aan den voet vermelde telastelegging, den 22en Februari 1927 aan den beklaagde beteevend;

Gehoord den Auditeur-Militair in zijne voordracht der zaak;

Gehoord de voorlezing door den Secretaris ter terechtzitting van:

1e. het extract-stamboek den beklaagde betreffende, blijkens hetwelk hij op 1 Januari 1915 is bevorderd tot sergeant en zich op 18 September 1924 opnieuw vrijwillig heeft verbonden voor vijf jaren;

2e. het proces-verbaal den 11en Januari 1927 onder No. 3267 op den ambtseed opgemaakt door A. Gorter, agent van politie der gemeente 's-Gravenhage;

Gehoord de antwoorden van den beklaagde;

Gehoord den Auditeur-Militair vorderende, dat de beklaagde worde veroordeeld tot eene geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis;

Overwegende dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 30 December 1926 des namiddags te omstreeks 6.20 uur te 's-Gravenhage als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmede heeft bereden het gedeelte van den openbaren rijweg, Wagenstraat, tusschen de Gedempte Gracht en de Groote Marktstraat, binnen de bebouwde kom der gemeente, hetwelk was verboden en welk verbod was aangeduid door waarschuwingborden van het door den Minister van Waterstaat vastgestelde model, terwijl hem door Burgemeester en Wethouders der gemeente 's-Gravenhage geen ontheffing van dat verbod was verleend;

Overwegende dat het bovenvermeld proces-verbaal inhoudt:

dat relatant op 30 December 1926 des namiddags omstreeks 6.20 uur heeft gezien, dat een persoon als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmede de Wagenstraat bereed en wel het gedeelte tusschen de Gedempte Gracht en de Groote Marktstraat, zijnde een voor het verkeer openstaande rijweg binnen de bebouwde kom der gemeente 's-Gravenhage; dat genoemde weg na des voormiddags 8 uur voor het verkeer met motortweewielers is gesloten bij Besluit van Burgemeester en Wethouders der gemeente 's-Gravenhage van

4 October 1918, l.l. gewijzigd bij besluit van 19 November 1926; dat aan de toegangen van dien weg waarschuwingborden zijn geplaatst van een model, vastgesteld door den met de uitvoering der Motor- en Rijwielwet belasten minister, met het duidelijk leesbaar opschrift: „Verboden voor rijwielen en motortweewielers na des voormiddags 8 uur”;

dat de bestuurder van bedoeld motorrijtuig hem, relatant, verklaarde geen ontheffing van voormelde verbodsbepaling te hebben en opgaf genaamd te zijn: „S. L. M. P., geboren te Delft, 11 Maart 1893, sergeant van het Regiment Jagers”, zijnde beklaagde;

Overwegende dat de beklaagde ter terechtzitting heeft bekend, dat hij ten tijde in de telastelegging genoemd als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede heeft gereden te 's-Gravenhage over het gedeelte van den openbaren rijweg, Wagenstraat, tusschen de Gedempte Gracht en de Groote Marktstraat; dat hij ter plaatse geen borden heeft gezien, zoodat hij niet wist, dat zulks verboden was;

Overwegende dat door het extract-stamboek bovenvermeld is be-
wezen, dat de beklaagde het Rijk in hoedanigheid van sergeant diende tijdens het plegen van voormeld feit;

Overwegende dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmid-
delen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde
het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande,
dat het is gepleegd op 30 December 1926;

Overwegende dat klaarblijkelijk is bedoeld aan beklaagde ten
laste te leggen de overtreding bedoeld bij art. 90 der Algemeene
Politieverordening voor 's-Gravenhage; dat echter dit artikel ten
deze geen toepassing kan vinden, vermits het daarin gestelde rij-
verbod slechts geldt voor die wegen binnen de bebouwde kom
der gemeente 's-Gravenhage, welke door Burgemeester en Wethou-
ders, blijkens openbare kennisgeving, voor het verkeer met motor-
rijtuigen en rijwielen zijn gesloten;

dat — nu niet is ten laste gelegd, dat het gedeelte der Wagen-
straat, hetwelk door beklaagde is bereden, tot vorenbedoelde cate-
gorie van wegen behoorde — de Krijgsraad het ten laste gelegde
feit niet strafbaar acht, en vermits dit ook niet strafbaar is inge-
volge eenige andere door straf te handhaven bepaling van wet of
verordening, beklaagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60, Wetboek van Militair Strafrecht;
193, 178, 179 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;
Rechtdoende in Naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, hetgeen hierboven als
zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daar-
aan;

Verklaart evenwel het bewezen verklaarde feit niet strafbaar;
Spreekt beklaagde vrij!

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 7 Maart 1927. ¹⁾

President: Dr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. T. van Beijeren, Kapitein C. P. M. Verhaart,
Ritmeeester A. J. E. Mathon en Eerste-Luitenant J. de Bie.

Auditeur-Militair: Dr. J. S. L. Aghina.

Het toevoegen van de woorden: „Wat een boerenlul” als beledigend aangenomen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r. o. eischer,

op en jegens

J. A. de B., oud 23 jaar, geboren te Winschoten, 2e Luitenant van het Regiment Veld Artillerie te, beklaagde en gerequireerde in persoon;

De Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa te 's-Hertogenbosch;

Gezien de processale stukken, door den eischer r. o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 14 Augustus 1924 is benoemd tot 2e Luitenant bij het Regiment Vesting Artillerie; ²⁾

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 17 Februari 1927 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 5 November 1926 te Bergen op Zoom opzettelijk den inspecteur van politie dier gemeente, tevens onbezoldigd rijksveldwachter D. heeft beledigd, door in diens tegenwoordigheid en voor hem hoorbaar tegen dien inspecteur, althans tegen personen, die hem, beklaagde, vergezelden en eveneens in de onmiddellijke nabijheid van den inspecteur zich bevonden, de woorden te uiten: „Wat een boerenlul”, daarbij doelende op meergenoemden inspecteur D.;

Overwegende dat de beklaagde heeft verklaard:

¹⁾ Zie de hierna volgende sententie van het H. M. G. Red. M. R. T.

²⁾ Het lijkt wel wenschelijk, dat waar blijkens het hoofd van het vonnis de vervolging gaat tegen een 2e Luitenant van het Regiment Veld-Artillerie zulks ook uit het betreffende extract-stamboek zoude zijn op te maken.

dat hij op Vrijdag 5 November 1926 en de luitenants De M. en W. omstreeks 10 uur 's avonds te Bergen op Zoom een manufacturen-winkel zijn binnengegaan; dat zij bij wijze van grap aan een meisje in dien winkel vroegen om breukbanden en boordenknoopjes te kopen; dat plotseling een aldaar aanwezig heer op hen afschoot en zeide: „Er wordt niet meer aan U verkocht en ik verzoek U den winkel te verlaten”; dat een oogenblik daarop, toen zij reeds buiten waren, voornoemde heer den winkel uitkwam en zij achter hem aangingen; dat hij een zijstraat in die straat genoemde heer bleef staan; dat zij ongeveer vijf passen van hem afstonden; dat hij, beklaagde, toen niet de woorden heeft gebezigd: „Wat een boerenlul”;

Overwegende dat in het proces-verbaal dd. 9 November 1926 op ambtseed opgemaakt door J. C. D., inspecteur van politie te Bergen op Zoom, tevens onbezoldigd rijksveldwachter o.m. staat gerelateerd:

dat hij, relatant, op Vrijdag 5 November 1926 des namiddags ongeveer 9½ uur zich bevond in den manufacturenwinkel „De Gunst” aan de Kortemeestraat te Bergen op Zoom, alwaar toen een drietal manspersonen binnentraden, die kennelijk onder den invloed van drank waren; dat die personen een der winkeljuffrouwen om breukbanden vroegen en daarna om boordenknoopjes; dat een dier personen welke hem later bleek genaamd te zijn „De B.”, beklaagde, de winkeldames achterna ging loopen, en die personen zich luidruchtig gedroegen; dat hij, relatant, zijn ambtspenning vertoonende, die personen gelastte de zaak te verlaten, waarop die personen op het aan den overkant van den winkel gelegen trottoir bleven staan; dat, toen hij, relatant, de zaak verliet, die personen hem volgden tot op den hoek van het nabij gelegen „St. Annastraatje”, waarop hij, relatant, staan bleef, terwijl die drie personen aan weerszijden van hem gingen staan; dat hij toen duidelijk hoorde, dat een dier personen zeide: „Wat een boerenlul”, kennelijk daarmede op hem, relatant, doelende, daar zich op dat moment niemand in hunne nabijheid bevond; dat hij, relatant, zich door die uitdrukking in zijn eer en goeden naam voelde aangerand en dat hij dien persoon — die zijn naam niet wenschte op te geven — overbracht naar het politie-bureau, alwaar deze opgaf genaamd te zijn: „J. A. de B., geboren te Winschoten, 15 Juli 1903, 2e Luitenant Reg. Veldartillerie”, zijnde beklaagde;

Overwegende dat relatant ter terechtzitting als getuige onder eede gehoord, daaraan nog heeft toegevoegd:

dat hij in den winkel zijn ambtspenning heeft getoond aan drie personen, waaronder beklaagde, op zoodanige wijze, dat alle drie het goed konden zien; dat hij goed heeft gehoord, dat beklaagde het woord „Boerenlul” tegen hem heeft gebezigd; dat deze op 1 Meter afstand van hem stond en hij, getuige, zich niet in den persoon kan vergissen; dat hij beklaagde heeft medegenomen en overgegeven aan een agent;

Overwegende dat de door beklaagde tegenover den inspecteur van politie D. gebezigde woorden: „Wat een boerenlul” minachting voor

dien inspecteur te kennen gaven en mitsdien beleedigend waren;

Overwegende dat — vermits het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het navolgende hem ten laste gelegde heeft begaan, te weten:

dat hij op 5 November 1926 te Bergen op Zoom opzettelijk den inspecteur van politie dier gemeente, tevens onbezoldigd rijksveldwachter D., heeft beleedigd, door in diens tegenwoordigheid en voor hem hoorbaar, tegen dien inspecteur de woorden te uiten: „Wat een boerenlul”, daarbij doelende op meergenoemden inspecteur D.;

Gezien art. 2 en 60 Wetboek van Militair Strafrecht; 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht; 23 en 266 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtpleging bij de Landmacht; **Rechtdoende in Naam der Koningin!**

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zomede de schuld van beklaagde daaraan.

Qualificeert het als: *Eenvoudige beleediging*;

Veroordeelt den beklaagde tot eene geldboete van *vijftien gulden*, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door *drie dagen* hechtenis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 April 1927. ¹⁾

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout bij Nacht B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wnd. Advocaat-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Dr. W. P. M. van der Loo.

Beklaagde beleedigde een inspecteur van politie, die ter zake een ambtseedig proces-verbaal opmaakte.

Waar het den beklaagde te laste gelegde feit, indien bewezen, zoude behooren te worden gequalificeerd als „eenvoudige beleediging”, strafbaar ingevolge art. 266 W. v. Sr., bestaat er geen recht tot strafvordering en behoort beklaagde te worden vrijgesproken, daar ter zake niet blijkt van een klachte in den door de wet voorgeschreven vorm gedaan door hem tegen wien het misdrijf is gepleegd.

1) Zie het hiervoor opgenomen vonnis van den krijgsraad.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 7den Maart 1927 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde geweest, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht,

tegen

J. A. de B., oud 23 jaar, geboren te Winschoten, tweede-luitenant bij het Regiment Veld-Artillerie, gerequireerde in persoon, geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman Dr. W. P. M. van der Loo, advocaat te 's-Gravenhage en van J. A. de B., voornoemd, appellant van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman, Dr. W. P. M. van der Loo, voornoemd,

tegen

den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appel;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiscaal aan den beklagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg geweest;

Gehoord de getuigen door den Advocaat-Fiscaal opgeroepen;

Gehoord den beklagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen, en den Auditeur-Militair niet-ontvankelijk zal verklaren in zijne vordering;

Overwegende dat aan beklagde zijn te laste gelegd feiten, die, bewezen zijnde, zouden behooren te worden gequalificeerd als „eenvoudige beleediging”, strafbaar ingevolge artikel 266 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende echter, dat te dezer zake niet blijkt van eene klachte, in den door de wet voorgeschreven vorm gedaan door hem, tegen wien het misdrijf gepleegd is, zoodat ingevolge artikel 269 van het Wetboek van Strafrecht geen recht tot strafvordering te dezer zake aanwezig is, en beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat mitsdien op dien grond het vonnis van den Krijgsraad niet in stand kan blijven;

Toepassende de artikelen 2 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 269 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76*d* en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Rechtdoende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;
 En opnieuw rechtdoende,
 Verstaat, dat ter zake van het aan beklaagde te laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is, en spreekt hem daarvan vrij.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 April 1927.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-Nacht B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wvd. Adv.-Fisikaal: Dr. A. Brants.

Raadsman: Dr. W. F. Gaymans.

Toepassing van art. 74, 1°. der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

In de zaak van den Fisikaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appelland van een vonnis op den 9en Februari 1927 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fisikaal voor de Zee- en Landmacht

tegen

H. de G., oud 21 jaar, geboren te Puttershoek, gewoon dienstplichtig-matroos 3de klasse, dienende bij het Vliegkamp „de Kooij” te Helder, gerequireerde in persoon,
 geïntimeerde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. W. F. Gaymans, Advocaat te 's-Gravenhage,

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de door appelland ingediende memorie behelzende de middelen en gronden waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisikaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den getuige door den Advocaat-Fisikaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiscaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen, beklaagde zal schuldig verklaren aan overtreding van artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en beklaagde zal veroordeelen tot een maand gevangenisstraf;

Overwegende dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op 1 September 1926 als gewoon dienstplichtige van de lichte 1926 uit de gemeente Puttershoek, provincie Zuid-Holland, is ingelijfd en op denzelfden datum voor den tijd van acht maanden voor eerste oefening in werkelijken dienst is gekomen;

Overwegende dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 28 Januari 1927 beteekende bevelschrift tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd:

dat hij, dienende als gewoon dienstplichtig-matros der 3de klasse bij de Zeemacht in het Vliegkamp „de Kooij” te Julianadorp (gemeente Helder), aldaar op den 10den December 1926, in den voormiddag, toen de bootsman Z. B., met het toezicht op de werkzaamheden o.a. van den beklaagde belast, hem eene aanmerking gemaakt had dat hij de hem door dien bootsman opgedragen werkzaamheid van het aanvegen van de straat vóór de zaal C in gemeld Vliegkamp niet naar behooren verrichtte, in verband daarmede opzettelijk dreigend dien bootsman in diens tegenwoordigheid mondeling de woorden heeft toegevoegd: „Nu heb je eerst Z. verwerkt „en nu moet je mij zeker hebben, maar wacht maar, ventje, ik krijg „je wel, ik zie je nog wel meer, je bent nog jong”, althans woorden van eene dergelijke strekking heeft gebruikt;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

dat het op 10 December 1926 in 't Vliegkamp „de Kooij” te Helder voor de dienstplichtigen „lappen en naaien” was;

dat hij deze werkzaamheid reeds den vorigen dag had verricht en dus op eerstgenoemden dag tijdens die werkzaamheid niets te doen had;

dat op een gegeven oogenblik de dienstdoende provoost, de bootsman B., naar hem toekwam en hem gelastte, de straat te gaan aanvegen;

dat hij, toen hij zich naar de bedoelde straat begaf, werd staande gehouden door eenige dienstplichtigen, met wie hij eenige oogenblikken bleef staan praten;

dat toen de bootsman B. weer op hem toekwam en hem toevoegde: „Ga je nog niet?”;

dat hij, beklaagde, daarop antwoordde: „Is daar nu zoo'n haast „bij?”;

dat hij toen naar aanleiding van dit antwoord den bootsman zijn stamboeknummer en naam moest opgeven;

dat hij daarna de straat is gaan vegen;

dat hij eenige oogenblikken later heeft staan kijken naar het vliegen, waarop de bootsman hem weder gelastte door te gaan met vegen;

dat hij toen den bootsman heeft toegevoegd de woorden: „Bootsman, nu heb je eerst Z. verwerkt, nu zou ik uitscheiden met mij te zoeken, anders zult U er meer van hooren”;

dat hij bij het uiten dezer woorden geen dreigende beweging heeft gemaakt, maar met die uitdrukking bedoelde, dat hij zich over het optreden van den bootsman bij diens chef zou beklagen;

Overwegende dat de bootsman Z. B., dienende in voormeld Vliegkamp, als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij op 10 December 1926 in den voormiddag was belast met het toezicht op het „lappen en naaien” in het Vliegkamp „de Kooij” te Helder;

dat hij beklaagde, die niets te doen had, gelastte de straat vóór zaal C te vegen;

dat beklaagde, even na het ontvangen van die lastgeving stond te praten met andere dienstplichtigen;

dat hij, getuige, hem weder gelastte te gaan vegen;

dat beklaagde toen heeft geantwoord: „Is daar nu zoo'n haast bij. „Ik loop niet hard, hoor”;

dat hij, getuige, naar aanleiding van dit antwoord, beklaagde's naam en stamboeknummer vroeg, ten einde van een en ander rapport te maken;

dat beklaagde eenige oogenblikken later weer stond te praten, waarop hij, getuige, hem wederom gelastte door te gaan met vegen;

dat beklaagde hem toen gevolgd is en hem, met den bezem in de hand, op dreigenden toon heeft toegevoegd de woorden: „Nu heb je eerst Z. verwerkt, wacht maar, ventje, ik krijg je wel, je bent nog jong”;

Overwegende dat hier dus door een militair betreffende een misdrijf tegen de ondergeschiktheid, tegen hem gepleegd, namelijk het aan beklaagde te laste gelegde feit, een volledig getuigenis onder eede is afgelegd, welke getuigenis, ingevolge artikel 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, kan gelden als volledig bewijs van schuld;

Overwegende dat er niet de minste aanleiding bestaat, de waarheidsliefde van den getuige, bootsman B., in twijfel te trekken, waar zijne beoordeeling ook luidt: „betrouwbaar onderofficier, „goed geschikt voor leiden van manschappen; treedt correct op „tegen zijne ondergeschikten”, enz., zoodat zijne verklaring als volledig bewijsmiddel moet worden aangenomen;

Overwegende dat door voormeld bewijsmiddel het Hof de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem te laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande dat beklaagde den bootsman B. heeft toegevoegd de woorden: „Nu heb je eerst Z. verwerkt, wacht „maar, ventje, ik krijg je wel, je bent nog jong”;

Overwegende dat het aldus bewezene oplevert het misdrijf van: „Als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling met eenig kwaad bedreigen, in dienst gepleegd”;

Overwegende dat uit een en ander volgt, dat het vonnis, waar-

van beroep en waarbij beklaagde van het hem te laste gelegde werd vrijgesproken, moet worden vernietigd;

Toepassende de artikelen 1, 60, 62, 76, 108 Wetboek van Militair Strafrecht, 74 aanhef en 1°. der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 75, 76d en 77 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in Naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw recht doende,

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde misdrijf;

Veroordeelt beklaagde te dezer zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is te laste gelegd, dan bewezen verklaard, en spreekt hem daarvan vrij.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 30 November 1926.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-Nacht B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wvd. Adv.-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Een onderofficier der maréchaussée behoort geen ongunstige praatjes te vertellen over de gemeente-politie. Klager is hiervoor terecht krijgstuuchtelijk gestraft.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een schrijven d.d. 29 October 1926 van den wachtmeester K., dienende bij een Brigade van de 1e Divisie Koninklijke Maréchaussée, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant van gemelde Divisie ingediend over de hem op 26 October 1926 door den Commandant van het District 's-Hertogenbosch van bovengenoemde Divisie, den Eerste-Luitenant K., opgelegde straf van vier dagen verzwaaard arrest, en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Praatjes verteld van den Inspecteur van Politie en van de „werkwijze van de Gemeentepolitie te X.”,

bij welke beslissing, — op 29 October 1926 genomen en dien-

zelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger en als getuigen onder eede A., kleermaker, wonende te X., v. H., Inspecteur van Politie aldaar, en P., opperwachtmeester, commandant van bovengenoemde brigade;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat de Burgemeester der gemeente X. op 12 October 1926 zich heeft beklaagd bij den Commandant van het District 's-Hertogenbosch van de 1e Divisie Koninklijke Maréchaussée, den Eerste-Luitenant K., over het optreden van den wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée K., (klager), ten aanzien van de Gemeente-politie te X.;

dat de voornoemde Districts-commandant, na een naar aanleiding van die klacht gehouden onderzoek, den wachtmeester K. heeft gestraft met de straf en strafreden, in den hoofde dezer beschikking vermeld;

Overwegende dat klager bij het onderzoek voor het Hof heeft opgegeven, geen praatjes van den Inspecteur van Politie en van de werkwijze der Gemeente-politie te X. te hebben verteld;

dat hem bij het onderzoek van den Luitenant niet is medegedeeld, welke praatjes hij, klager, wel verteld zoude hebben;

Overwegende dat de getuige A. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, dat klager in den loop van de maand October 1925 te zijnen huize is geweest en met hem heeft gesproken over den Inspecteur van Politie v. H., in welk gesprek klager dien Inspecteur een „prul” heeft genoemd en verder, naar aanleiding van een artikel van de hand van den genoemden Inspecteur van Politie, waarin werd gesproken over het surveilleeren bij nacht met politiehonden, nog heeft beweerd, dat deze Inspecteur daarvan niets afwist, dat hij, klager, nooit gezien had dat de gemeente-politie bij nacht met politiehonden surveilleerde, en dat hij zich er over verwonderde, dat de Inspecteur v. H. in de examen-commissie voor het diploma van de Vereeniging „St. Michael” zitting had, terwijl hij zelfs niet in het bezit van eenig diploma was;

Overwegende dat de getuige v. H. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, dat hij er bij tegenwoordig is geweest, toen de Eerste-Luitenant K. klager heeft ondervraagd o.a. hierover, of deze tot derden gezegd zou hebben, dat hij, getuige, als Inspecteur van Politie een „prul” was, nooit surveilleerde met politiehonden en in eene examencommissie zitting had, zonder in het bezit van een diploma te zijn;

Overwegende dat de getuige P. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard er bij tegenwoordig geweest te zijn, toen de Eerste-Luitenant K. klager heeft ondervraagd over klager's beweringen ten aanzien van den Inspecteur van Politie v. H., te weten dat deze

niet geschikt was om in eene examen-commissie te zitten en een „prul“ was, en over klager's uitlating, dat de Gemeente-politie te X. nooit bij nacht met politiehonden surveilleerde;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant K. ter terechtzitting van het Hof heeft verklaard, dat hij klager bij diens ondervraging, in bijzijn van de getuigen v. H. en P., duidelijk heeft doen blijken, welke uitlatingen aan hem worden toegeschreven;

Overwegende dat vorenstaande stellige verklaringen klager's daarvan geheel afwijkende opgaven volkomen ontzenuwen;

dat dan ook bij het onderzoek is gebleken, dat klager inderdaad het feit, hetwelk hem in de strafreden wordt verweten, heeft begaan;

Overwegende dat klager, door aldus den goeden naam van de Gemeente-politie te X. en van haren Inspecteur aan te randen in stede van de zoo noodige samenwerking in het belang van de goedeels gemeenschappelijke taak van die politie en van de Koninklijke Maréchaussée zooveel mogelijk te bevorderen, geenszins heeft gehandeld zooals van een goed onderofficier van dat wapen moet worden geëischt, en dat hij dus terecht is gestraft, terwijl de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag;

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Commandant van de 1e Divisie Koninklijke Maréchaussée op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan strafoplegger, een aan den Commandant van de 1e Divisie Koninklijke Maréchaussée, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 1 Februari 1927.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Gen^{ls}. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Adm. J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-Nacht B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wnd.-Adv.-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Het in dienst wel eens bezigen van vloeken.

Voor het doen ontstaan van een minder goeden geest in den troep behoefde geen straf te worden opgelegd. Gunsten waren niet willekeurig ingehouden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen een schrijven, d.d. 23 December 1926, van den Kapitein X., dienende bij een der Regimenten Infanterie, in garnizoen te A., waarbij deze de eindbeslissing inroept van het Hoog Militair Gerechtshof naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der . . . Infanterie-Brigade, den Kolonel P. ingediend over de hem op 25 November 1926 door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel Q., opgelegde straf van vier dagen streng arrest, en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Als compagnies-commandant zijn gezag misbruikt, door de jonge „dienstplichtigen bij zijne compagnie herhaaldelijk uit te vloeken en „op andere wijze onaangenaam en onbillijk te bejegenen, waardoor de goede geest in zijne compagnie zoodanig werd bedorven, dat onder „de dienstplichtigen haat tegen hun kapitein en tegen den militairen „dienst ontstond.”,

bij welke beslissing, — op 22 December 1926 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht, — het beklag gedeeltematig gegrond werd bevonden, de strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Als compagnies-commandant zijn gezag misbruikt, door het in „dienst bezigen van vloeken tegenover zijne minderen en het op willekeurige wijze inhouden van gunsten, waardoor de goede geest in „zijne compagnie ernstig werd geschaad.”,

en de opgelegde straf werd verminderd tot twee dagen streng arrest;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager, strafoplegger Kolonel P., den Luitenant-Kolonel Q. en als getuige onder eede den Eerste-Luitenant J. J. A. B., dienende bij hetzelfde Regiment Infanterie;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij tegen het eerste gedeelte der strafreden, luidende dit: „Als compagnies-commandant zijn gezag misbruikt, door het in dienst bezigen van vloeken tegenover minderen”, geen bezwaar heeft in zoverre, dat hij erkent inderdaad tegen zijn minderen wel eens gevloekt te hebben;

dat hij zich echter moet verzetten tegen het tweede gedeelte der strafreden, luidende dit: „en het op willekeurige wijze inhouden van gunsten, waardoor de goede geest in zijne compagnie ernstig werd geschaad”;

dat zich n.l. van zijne compagnie elken dag een groot aantal manschappen ziek meldde, zoodat hij, na bespreking met den officier van gezondheid, tot de overtuiging was gekomen, dat vele manschappen zich ten onrechte of althans om zeer geringe redenen ziek meldden;

dat hij meende hiertegen maatregelen te moeten treffen en ten slotte van meening was, dat het in uitzicht stellen van het niet verleen van bewegingsvrijheid aan hen, die zich ziek meldden, een doeltreffende preventieve maatregel was;

dat inderdaad het aantal manschappen, dat zich na aankondiging van dien maatregel ziek meldde, zeer is verminderd;

dat hij echter geenszins kan toegeven, dat door dezen maatregel de goede geest in zijne compagnie ernstig zou zijn geschaad;

Overwegende dat de Eerste-Luitenant J. J. A. B. heeft verklaard:

dat vóór de Kapitein X. van verlof terug was gekomen en het commando over de compagnie op zich had genomen, de goede geest bij de compagnie reeds was verdwenen;

dat de reden hiervan was, dat bijna alle manschappen afkomstig waren van den Vrijwilligen Landstorm en niet voldaan hadden aan de eischen, gesteld voor het examen voor voorgeoefendheid, zoodat zij, mede daardoor, met zeer weinig lust hun dienst verrichtten en zich slecht aanpasten aan maatregelen, welke eene goede krijgstucht eischt;

dat hij eveneens heeft opgemerkt, dat vele manschappen zich lichtvaardig ziek meldden, ten einde zich aan den dienst te onttrekken;

dat ook hij van meening was, dat inderdaad strenge maatregelen dienden te worden getroffen, om dit euvel met kracht tegen te gaan;

dat hij voorts heeft opgemerkt, dat de maatregel van den Kapitein X. — het in uitzicht stellen van inhouding van bewegingsvrijheid aan hen, die zich ziek meldden — eene goede uitwerking heeft gehad, terwijl hij niet den indruk heeft gekregen, dat deze maatregel den geest in de compagnie ernstig heeft geschaad;

Overwegende dat de Luitenant-Kolonel Q. heeft verklaard:

dat het aantal zieken bij de compagnie van den Kapitein X. niet zoo groot was, als de Kapitein wil doen voorkomen;

dat bij eene sterkte van vijftig man het aantal zieken per dag ten hoogste acht à negen bedroeg;

dat hij, ten einde zich nader op de hoogte te stellen met den geest, die er in de compagnie van den Kapitein X. heerschte, den dienstplichtige V. D. bij zich heeft doen ontbieden;

dat deze dienstplichtige hem heeft medegedeeld, dat de goede geest in zijne compagnie zeer was geschaad door verschillende maatregelen van den Kapitein, voornamelijk door het in uitzicht stellen van het niet verleen van bewegingsvrijheid aan hen, die zich ziek meldden;

dat hij ten slotte moet constateeren, dat en de discipline en de geest in de compagnie van den Kapitein X. goed waren vóórdat deze, van verlof teruggekeerd, het commando over de compagnie op zich nam;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij volgens hem verstrekte inlichtingen vernomen heeft, dat de geest in de compagnie van den Kapitein X. goed was vóórdat deze, van verlof teruggekeerd, het commando had overgenomen;

dat hij echter, eenigen tijd na de terugkomst van den Kapitein,

bemerkt heeft, dat de stemming van die compagnie gedrukt en neerslachtig was;

dat, na onderzoek, hij den indruk heeft gekregen, dat deze veranderde stemming grootendeels te wijten was aan de maatregelen, door den Kapitein getroffen, speciaal door het niet willen verleen van bewegingsvrijheid aan hen, die zich ziek meldden;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat klager, in dienst wel eens vloeken heeft gebezigd tegen zijne ondergeschikten;

dat niet is komen vast te staan, dat de maatregel van klager — het in uitzicht stellen van het inhouden van bewegingsvrijheid aan hen, die zich ziek meldden — een bijzonder schadelijken invloed heeft gehad op den geest in zijne compagnie, terwijl op dezen maatregel niet past de omschrijving in de strafreden: het op *willekeurige* wijze inhouden van gunsten;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande de strafreden behoort te worden gewijzigd;

Overwegende dat in verband met de wijziging der strafreden de opgelegde straf te zwaar is;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag gedeeltelijk gegrond;

Wijzigd de strafreden, zooals deze luidt volgens de beslissing, door den Commandant der . . . Infanterie-Brigade genomen;

Bepaalt, dat de strafreden zal luiden:

„Het in dienst wel eens bezigen van vloeken.”;

Vermindert de straf tot twee dagen licht arrest; welke straf wordt geacht te zijn ondergaan door de bereids ten uitvoer gelegde straf van twee dagen streng arrest;

Beveelt dat de gewijzigde straf en strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven, in stede van die, voorkomende in de bedoelde beslissing;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger Kolonel P., een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 29 Maart 1927.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genl. J. C. H. A. Quack, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-Nacht B. Schreuders, gep. Genl.-Maj. E. A. D. E. Carp (plv.).

Wnd. Adv.-Fiscaal: Dr. A. Brants.

Door het weinig tactvol optreden tegen een onderofficier de onmiddellijke aanleiding zijn tot het ontoelaatbare onkrjgstuhtelij gedrag van dien onderofficier.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verzoekschrift d.d. 21 Februari 1927 van den vaandrig H. de G., dienende bij het Regiment Vesting-Artillerie, thans met groot verlof, waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Inspecteur der Artillerie ingebracht over de hem op 27 December 1926 door zijn Regiments-Commandant opgelegde straf van vier dagen verzwaaard arrest en over de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„In eene publieke gelegenheid (café) na middernacht onoordeelkundig opgetreden tegenover een sergeant-majoor in burgerkleedding, en daardoor aanleiding gegeven tot een zeer indisciplinair optreden van dien onderofficier te zijnen aanzien.”,

bij welke beslissing, — waarvan door klager op 21 Februari 1927 een afschrift is ontvangen, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en als getuigen onder eede: V. d. G., sergeant-majoor-vlieger-instructeur bij de Luchtvaartafdeeling te Soesterberg; V. L., student in de tandheekunde, en M., buffetchef, beiden wonende te Utrecht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat in den nacht van 13 op 14 November 1926, te ongeveer 12.00, in het cabaret „La Gaité” te Utrecht aanwezig waren o.a. klager, gekleed in uniform, en de sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G., in burgerkleeding;

dat op een gegeven oogenblik een meningsverschil ontstond tusschen eenige bezoekers van dat cabaret;

dat de sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. zich daarin mengde met het doel de ruzie, die uit dat meeningsverschil dreigde te ontstaan, te sussen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij naar aanleiding van eene uitdrukking van den sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G., die zich had gemengd in eene ruzie tusschen bezoekers van het cabaret „La Gaité” te Utrecht in den nacht van 13 op 14 November 1926 tegen middernacht, welke uitdrukking hij, klager, voor onkrijgstuchtelijk hield, naar hem is toegegaan en hem heeft gezegd, dat eene dergelijke uitdrukking onkrijgstuchtelijk was en niet te pas kwam, en hem voorts heeft gezegd zijn mond te houden of zich te verwijderen, waarop V. d. G. zich verwijderd heeft;

dat hij V. d. G. reeds kende vóór hij vaandrig was, dezen bij zijn vóórnaam noemde en wel met hem bitterde, ook nog nadat hij tot vaandrig was bevorderd;

dat V. d. G. eenigen tijd later weer in de bar terug kwam en hem, klager, heeft toegevoegd: „Wat moet je nu eigenlijk van me, vuile „rotvaandrig”;

dat hij, klager, toen heeft geantwoord: „Houd je mond” of „Houd „je smoel” en hem gelast heeft zich te verwijderen;

dat de sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. daaraan niet heeft voldaan, maar hem, klager, nog meerdere scheldwoorden heeft toegevoegd;

dat hijzelf, behalve misschien de uitdrukking „Houd je smoel”, geen enkel onvertogen woord tegen den sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. gebezigd heeft;

Overwegende dat door de volgende getuigen onder eede is verklaard:

V. d. G., sergeant-majoor-vlieger-instructeur bij de Luchtvaartafdeeling te Soesterberg:

dat hij in het cabaret „La Gaité” te Utrecht op bovenvermeld tijdstip bij een twistgesprek, dat hij trachtte te sussen, de uitdrukking: „Ik ben nu geen militair, maar burger, net zooals jullie” gebruikt heeft;

dat hij hem daarmede geenszins de bedoeling voorzat een blaam op het leger te werpen;

dat hij zich niet herinnert, op dat oogenblik door klager te zijn aangesproken;

dat hij, toen het gesprek, waarin hij zich gemengd had, was afgelopen, is weggegaan en een kwartier later in de bar op een stoel is gaan zitten;

dat hij daarop door klager is aangesproken, die hem, toen hij wilde antwoorden, de woorden heeft toegevoegd: „Houd je smoel „en ga in de houding staan”;

dat naar aanleiding hiervan tusschen hem en klager ruzie is ontstaan, waarbij aan beide kanten scheldwoorden zijn gebezigd;

V. L., student in de tandheelkunde, wonende te Utrecht:

dat hij dien bewusten avond aanwezig was in de bar „La Gaité” te Utrecht;

dat hij gezien heeft, dat de sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. trachtte een daar ontstane ruzie te sussen, waarbij hem echter niet is opgevallen, dat klager zich er mee bemoeide;

dat eenigen tijd later V. d. G., die, nadat de oneenigheid was bijgelegd, zich verwijderd had, weer in de bar terug kwam, waar ook klager was;

dat klager toen V. d. G. aansprak en hem gelastte de houding aan te nemen;

dat naar aanleiding van die lastgeving tusschen klager en den sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. ruzie ontstond, waarbij aan weerszijden scheldwoorden werden gebezigd;

M., buffetchef in de bar „La Gaité” te Utrecht:

dat hij dien bewusten avond in de bar „La Gaité” te Utrecht aanwezig was;

dat hij gezien heeft, dat de sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. trachtte een ontstane ruzie te sussen, waarbij ook klager zich in 't gesprek mengde;

dat V. d. G., toen de oneenigheid was bijgelegd, zich verwijderd heeft en eenige oogenblikken later weer in de bar terugkwam, waar ook klager was;

dat klager toen den sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. aansprak en hem toevoegde: „Ga in de houding staan en houd je „smoel”;

dat naar aanleiding hiervan tusschen klager en den sergeant-majoor-vlieger-instructeur V. d. G. ruzie ontstond, waarbij aan weerskanten scheldwoorden werden gebezigd;

Overwegende dat uit bovenstaande opgaven is gebleken, dat klager door zijn weinig tactvol optreden op dat oogenblik er in die omgeving tegen dezen bepaalden, hem zoo goed bekenden sergeant-majoor-vlieger-instructeur, de onmiddellijke aanleiding is geweest tot het op zichzelf beschouwd ontoelaatbare onkrijgstuchtelijk gedrag van V. d. G.;

Overwegende dat de strafreden, zooals deze door den strafoplegger is gesteld, de gepleegde krijgstuchtelijke overtreding juist omschrijft, terwijl de opgelegde straf niet te zwaar is;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Bevestigt de beslissing, door den Inspecteur der Artillerie op het beklag genomen;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, een aan den strafoplegger, een aan den Inspecteur der Artillerie, een aan den Advocaat-Fiscaal en een aan den Minister van Oorlog.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Beschikking van 12 April 1927.

President: Dr. C. J. H. Schepel.

Leden: Luit.-Genls. J. C. H. A. Quack en P. P. C. Collette, Vice-Admiraal J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-Nacht B. Schreuders en Dr. E. Jellinghaus (plv.).

Wvd. Adv.-Fiskaal: Dr. A. Brants.

Klager, na twee dagen „Kwartierziek” zich hersteld voelende en het noodig achtende om, alvorens den dienst te hervatten, eerst het advies van den officier van gezondheid in te winnen, heeft weinig dienstijver betoond en zich noodeloos eenige uren aan den dienst onttrokken door in plaats van om 7 u. 30 V.M. op het ziekenrapport, zich eerst om 10 u. 30 V.M. op het spreekuur van den officier van gezondheid te melden.

Beklag ongegrond. Wijziging der strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 11 Maart 1927, van den sergeant-majoor-titulair H. B., dienende bij het 8e Regiment Infanterie, in garnizoen te A., waarbij deze de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Majoor-Hoofdinstructeur bij genoemd Regiment ingediend over de hem op 3 Maart 1927 door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein X., opgelegde straf van veertien dagen licht arrest, en over de daarbij behorende strafreden, luidende:

„Zeer weinig dienstijver betoond, door zich, in strijd met de voorschriften, te onttrekken aan den dienst, terwijl hij wist, dat een groot gebrek aan onderofficieren bestond.”,

bij welke beslissing, — op 9 Maart 1927 ter kennis van klager gebracht, — het beklag ongegrond is verklaard, met handhaving van straf en strafreden;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord klager en strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende dat bij het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager zich op 1 Maart 1927 op het uur van het ziekenrapport, te 7.30 v.m., in de kazerne te A. heeft ziek gemeld bij den Officier van Gezondheid der 2e klasse Y.;

dat hij, na onderzocht te zijn, voor twee dagen als „kwartierziek” naar huis werd gezonden;

dat hij gehuwd is en buiten de kazerne woont;

dat hij zich den 3den Maart d.a.v., te 10.30 v.m., gemeld heeft op het spreekuur van den Officier van Gezondheid in het Militair Hospitaal te A., die hem heeft medegedeeld, dat de dienst door hem, klager, kon worden hervat;

Overwegende dat klager heeft opgegeven:

dat hij zich den 1sten Maart 1927 op het ziekenrapport te 7.30 v.m. heeft ziek gemeld, omdat hij zich te ziek voelde om te wachten tot het spreekuur van 10.30 v.m.;

dat hij dit echter beschouwt als een uitzonderingsgeval, aangezien hij van meening is, dat een buiten de kazerne wonend onderofficier, die zich ziek voelt, zich moet melden, zoo mogelijk, op het spreekuur van den Officier van Gezondheid in het Militair Hospitaal;

dat hij deze meening grondt onder meer op een order van den Garnizoens-Commandant te A. d.d. 4 Februari 1927, waarbij o.a. het spreekuur van den Officier van Gezondheid is gesteld op 10.30 v.m. en waarbij alle overige regelingen komen te vervallen;

dat er voorgeschreven staat, dat men, als men hersteld is, zich door den sergeant van de week moet laten presenteren aan den Officier van Gezondheid;

dat dit volgens zijne meening, op grond van bovenbedoelde order beteekent, dat men zich te 10.30 v.m. op het spreekuur van den Officier van Gezondheid in het Militair Hospitaal moet melden;

dat hij zich dientengevolge den 3en Maart 1927 niet te 7.30 v.m. op het ziekenrapport, maar te 10.30 v.m. op het spreekuur van den Officier van Gezondheid in het Militair Hospitaal heeft gemeld;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat hij klager, dien hij kent als een lijntrekker, in den morgen van 3 Maart 1927 in de kazerne maar niet bij den dienst aantrof en klager op zijne vraag om inlichting antwoordde kwartierziek naar huis te zijn gezonden, maar thans hersteld en van plan te zijn naar het spreekuur van den Officier van Gezondheid te gaan;

dat klager getracht had, bij den Majoor-Hoofdinspecteur gedaan te krijgen, dat hij bij eene andere compagnie werd overgeplaatst;

dat hem dit niet gelukt is, waarop hij zich onmiddellijk heeft ziek gemeld;

dat er juist in dien tijd een groot gebrek aan kader bestond;

dat nergens staat voorgeschreven, dat een onderofficier, die hersteld is, zich eerst nog eens als hersteld moet melden bij den Officier van Gezondheid;

dat, blijkens inlichtingen door den Chef van het Militair Hospitaal te A. aan hem, strafoplegger, verstrekt, de door klager aangehaalde bepaling uit bovenbedoelde garnizoensorder slechts geldt voor gezinsleden van militairen en voor militairen, die eene bijzondere behandeling behoeven;

dat, gesteld dat klager, alvorens dienst te gaan doen, eerst nog een nader advies van den Officier van Gezondheid had willen inwinnen, hij zich had behooren te melden op het ziekenrapport te 7.30 v.m. in de kazerne;

Overwegende dat klager als sergeant-majoor-titulair, bij het bij zijne compagnie bestaande kadergebrek, al zijn best had behooren te doen om zoo spoedig mogelijk weer bij den dienst aanwezig te zijn;

dat hij, zich hersteld voelende, indien het door hem werd noodig geacht om, alvorens den dienst te hervatten, eerst het advies van den Officier van Gezondheid in te winnen, zich te 7.30 v.m. had behooren te melden op het ziekenrapport vóór den aanvang van den dienst;

dat hij, door dit na te laten en zich te melden op het spreekuur van den Officier van Gezondheid in het Militair Hospitaal, noodeloos eenige uren aan den dienst bij zijne compagnie zich heeft onttrokken;

dat het beroep van klager op de door hem aangehaalde garnizoensorder d.d. 4 Februari 1927 niet als juist kan worden aangenomen, omdat deze order, zooals duidelijk is, niet op klager van toepassing kan zijn, maar op gezinsleden van militairen en op militairen, die eene bijzondere geneeskundige behandeling behoeven;

dat uit een en ander blijkt, dat klager in dezen inderdaad weinig dienstijver heeft betoond;

Overwegende dat hij deswege terecht is gestraft, en dat de opgelegde straf niet te zwaar is;

dat echter de strafreden, hoewel in wezen juist, de gepleegde krijgstuchtelijke overtreding niet geheel juist kenschetst, zoodat de strafreden wijziging behoeft;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Verstaat, dat de strafreden zal luiden:

„Gebrek aan dienstijver betoond, door, na van den Officier van Gezondheid twee dagen kwartierziek te hebben gekregen, zich, na hersteld te zijn, niet bij den aanvang van den dienst te melden”;

Gelast dat deze strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt een afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Majoor-Hoofdinstruceur bij het 8e Regiment Infanterie, één aan den Advocaat-Fiscaal en één aan den Minister van Oorlog.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

HOOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 25 Maart 1927.

Voorzitter: Dr. L. E. Visser.

Raadsheeren: Drs. B. Ort, N. C. M. A. van den Dries, C. J. H. Schepel en J. van Gelein Vitringa.

Art. 63 der Grondwet verleent den Koning de bevoegdheid eene eenmaal door hem vastgestelde salarisregeling naar goedvinden te wijzigen.

Art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1920 is vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur en mocht dus eveneens bij algemeenen maatregel van bestuur, dus door een daad van denzelfden wetgever, worden geschrapt.

De waarborg, die dat artikel gaf, zou na de intrekking daarvan alleen zijn blijven voortleven, indien hij zou vallen onder de bescherming van een wettelijk voorschrift van hoogere kracht en daardoor aan het ingrijpen van den Koning als wetgever zijn onttrokken.

Zoodanig wettelijk voorschrift bestaat niet.

Art. 5 der wet houdende Algemeene Bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk is niet geschonden door de beslissing, dat eene vroegere wet door eene latere hare kracht heeft verloren en art. 4 niet, omdat dit artikel niet verbiedt aan een voorschrift terugwerkende kracht te verleenen, doch alleen aan den rechter de bevoegdheid ontzegt zulks eigenmachtig te doen.

A. J. M. v. d. W., brieven- en telegrambesteller, wonende te Amsterdam, eischer tot cassatie van een arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, dd. 15 Maart 1926, advocaat Mr. H. P. Marchant,

tegen

den Staat der Nederlanden, woonplaats hebbende te 's-Gravenhage, verweerder in cassatie, advocaat Jhr. Mr. G. W. van der Does, gepleit door Mr. J. H. Telders.

De Advocaat-Generaal Tak heeft in deze zaak de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

De eischer vorderde bij inleidende dagvaarding van den Staat der Nederlanden betaling van het bedrag hetwelk, met toepassing van art. 2 K. B. van 23 April 1924, Stbl. 200, over de maand Mei 1924 is gekort op de door hem en een aantal andere ambtenaren in dienst van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, welke aan hem hunne rechten hebben gecedeerd, op 1 Juli 1922 genoten jaarwedde en voerde ter ondersteuning daarvan aan, dat eene toegekende wedde in het algemeen niet kan worden verlaagd en zeker niet in dit geval, waar art. 40 K. B. van 23 Januari 1920, Stbl. 37, haar waarborgde.

De Arrond.-Rechtbank, daarin bijgevallen door het bevestigend arrest van het Gerechtshof alhier¹⁾, ontzegde hem zijne vordering, waarom hij het navolgend middel aan het oordeel van Uwen Raad onderwerpt: „Schending en verkeerde toepassing der artt. 40 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1920, Stbl. 37, (K. B. van 23 Januari 1920), gelijk het luidde na de daarin laatstelijk gebrachte wijziging bij K. B. van 19 Juni 1922, Stbl. 400, 1, 2, 3 der Wet houdende regeling der afkondiging van algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat, van 26 April 1852, Stbl. 92, laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 26 Juni 1918, Stbl. 499, 4, 5, 11, 13 en 14 der Wet van 15 Mei 1829, Stbl. 28, houdende Algemeene Bepalingen der Wetgeving van het Koninkrijk, gewijzigd bij de Wet van 26 April 1917, Stbl. 303, 55, 63 en 72 der Grondwet, in verband met art. 1 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1920, Stbl. 37, (K. B. van 23 Januari 1920), 48 B. R., door te beslissen:

1°. dat de bewoordingen van art. 40 van het K. B. van 23 Januari 1920, Stbl. 37, zooals het na de wijziging van 1922 luidde, slechts den schijn wekken, alsof de Staat daarbij aan de genoemde ambtenaren een recht op duurzaam behoud van de op 1 Juli 1922 door hen genoten wedde toekende;

2°. dat de Kroon niet bevoegd was om bedoelden waarborg onherroepelijk te geven aan de ambtenaren op 1 Juli 1922 in dienst van den Staat voor den tijd, dat zij in dienst zouden blijven;

3°. dat door, na de intrekking van genoemd art. 40, de salarissen ook van de op 1 Juli 1922 reeds in dienst zijnde ambtenaren onder de algemeen voorgeschreven korting te doen vallen, aan die intrekking geenszins terugwerkende kracht werd toegekend, immers art. 40 zijne werking heeft behouden zoolang het gold en de nieuwe regeling eerst daarna in werking is getreden.

De menschheid ontleed, bestaat uit individuën met goede en kwade neigingen en met instincten van hoogere en lagere orde. De individuën zijn aangewezen en voorbeschikt met elkaar te verkeer en leven op een bodem en in eene omgeving die, hetzij in natura, of

1) Zie M. R. T. XXI, bladz. 589.

in grondstof, tegen arbeidspraestatie alles brengen, wat tot voortbestaan noodzakelijk is.

De neigingen en instincten komen telkens met elkaar in botsing. De sterkere poogt den zwakkere te overheerschen en aan zijn wil ondergeschikt te maken. De botsingen zijn individueel of groepsgewijze, al naar mate van de belangen, die er bij betrokken zijn. Naar gelang de menschheid groeit, vermeerderen zij en spitsen zij zich toe.

Toch mag de zwakkere geen slachtoffer worden van den sterkere en mogen lagere neigingen niet die van hoogere orde verdringen. De wereld moet vooruit. Er moet richting gegeven worden aan de gedragingen der individuën.

Zóó denk ik mij den Staat, als belast met het geven dier richting en bestemd om den chaos te ordenen en te regelen. Nabije voorbeelden van toepassing dier gedachte zie ik in de wording van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, van Italië, van het Duitsche Rijk, en in de stichting van den Volkenbond, die, naar ik hoop, een Staat van Staten worden zal.

Zowel zij, die gelooven aan zijn goddelijken oorsprong, als zij, die hem opgebouwd door en opgekomen meenen uit den volkswil, erkennen zijn bestaan en achten hem levensvoorwaarde der goede samenleving.

Hoe kan het ook anders? Noem hem, gelijk de Fransche Zonnekoning deed, Caesar, of gelijk zij, wier wereld- en levensbeschouwing anders is, een onpersoonlijk wezen, dat slechts leeft bij de gratie van hen, die hem aanschijn schonken, beiden komen hierin overeen, dat hij niet gemist kan worden en dat, zonder hem, de onvolkomen mensch en dus ook de onvolkomen menschheid tot ondergang gedoemd is.

Zoolang er sterkeren en zwakkeren zijn, zoolang er driften zullen zijn van edelen en minder nobelen aard, kortom zoolang de mensch mensch blijft en niets menschelijks hem vreemd is, zóólang zal er behoefte bestaan aan een machtigere van andere orde, die met breeden opzet regeert en heerscht en die de belangen van het individu toetst aan die der samenleving, aldus trachtend het volmaakte te bereiken.

Individu en Staat kunnen dus niet in één adem genoemd worden. Wel kan de laatste in individueele gedaante optreden, indien hij dit gepast oordeelt, maar zijne eigenlijke taak is regeeren en heerschen, scheppen en volmaken.

Wanneer dit inderdaad de Staatstaak is, indien werkelijk zijn grondslag van zoo geheel anderen opzet is dan dien van het individu, dan voelt men, dat eene vergelijking tussehen beiden nimmer mag plaats hebben en dat de macht van het individu en diens recht moet wijken voor de macht en het recht van den Staat, want, waar gene de enkeling is, is deze de vertegenwoordiger van zijn lastgever, die het leven en de gedragingen van den enkeling in overeenstemming heeft te brengen met het algemeen belang en daarom dit belang uitsluitend als richtsnoer heeft.

Wiens wereld- en levensbeschouwing de ware is, of de Staat is van goddelijken oorsprong, dan wel menschenwerk, daarop verwacht dit proces geen antwoord, maar wel is voor een oordeel daarover van gewicht te weten, dat hij bestaat en dat zijn grondslag dermate verschilt met dien van het individu, dat zij onderling nimmer kunnen worden vergeleken. Het individu gehoorzaamt en volvoert, wat hem is opgedragen. De Staat beveelt, heerscht en draagt op krachtens zijn hoogheidsrecht.

Ik sprak daar van hoogheidsrecht. Dit eischt nadere verklaring. Verschil in grondslag maakt verschil in recht. Waar van den enkeling als zoodanig slechts kan gevergd worden, dat hij zijn eigen belang behartigt, is het recht, dat hij daarvoor inroept, privaat recht. Maar, wanneer de Staat als Staat dat van het algemeen ter hand neemt, zijn zijne voorschriften publiek recht.

Men heeft getracht hieraan te tornen. Wat bazelt ge toch, zoo wordt verkondigd, van publiek en privaat recht, er is maar één recht, waaraan zoolvel de Staat als het individu onderworpen is en dat is „Het Recht”.

Het moge zijn, dat hunne levens- en wereldbeschouwing dezen wijsgeren steun biedt voor deze stelling, mij kan zij niet bevredigen.

Ik beweer niet, dat alles wat de Staat doet, „Recht” is. Maar ik houd vol, dat de verplichtingen, die hij oplegt, recht zijn, dat de tot het Staatsverband behoorenden hebben te eerbiedigen en te gehoorzamen, al is het ook door menschenhand gemaakt. En dit recht is van geheel andere orde en van ander weefsel dan dat van het individu.

Vraagt men mij, waar dit geschreven staat, dan moet ik het antwoord schuldig blijven. Eene positieve plaats kan ik niet noemen. Maar in de wording van den Staat en van het individu, in beider optreden en in beider macht voel ik een onderscheid, dat in beider recht zich afspiegelt.

Hoe moet nu de Staat leven en zijne taak volvoeren? Is hij oppermachtig? Mag hij de regels der goede trouw schenden? Geldt voor hem niet, dat een man een man en een woord een woord is?

Ongetwijfeld moet hij een voorbeeld zijn voor het individu. Wezen van hooger orde, of opgekomen uit den volkswil, steeds dient hij er op bedacht te zijn naar volmaking te streven en voor hem geldt dus ook in beginsel de goede trouw, de kracht der eenmaal gegeven belofte en een gepast gebruik van macht.

En al zou hij van natuur oppermachtig zijn, zoo kan hem toch door zijn lastgever of door hem zelf zelfbeperking zijn en worden opgelegd in den vorm van bindende regels, die hij heeft in acht te nemen en na te komen en die zijne gedragingen beheerschen.

Zóó ontstonden de Grondwetten en de wetten, welke die regels bevatten en waaraan de Staat zich heeft te onderwerpen, wil hij zijne opdracht naar eisch volvoeren. Binnen die regels geniet hij bewegingsvrijheid en zoodra zulk een regel buiten werking wordt gesteld, heeft hij de door dezen verloren vrijheid herwonnen.

De Staat is onpersoonlijk, althans naar de heerschende opvattingen. Wij voelen hem steeds in onze nabijheid en over ons waken, maar wij zien hem niet. Voor de uitoefening zijner functie heeft hij menschelijke krachten noodig. Naar buiten door zijne diplomatie, zijn consulaire dienst, zijne legers en zijne vloot, naar binnen door zijne organen, zijne ambtenaren, die de belasting innen ter instandhouding, die de orde handhaven, die zeggen, wat recht is en die er voor waken, dat de verplichtingen, welke hij oplegt en de rechten, die hij toekent, worden nageleefd en geëerbiedigd.

Hij zou hunne diensten kunnen vorderen *zonder eenige bezoldiging*, wanneer dit hem goeddunkt, of indien hem dit geboden werd. Hier voelt men het kenmerkend verschil met het civiele recht.

Maar in dit opzicht is hij hier te lande geknot in zijne macht. Volgens art. 63 der Grondwet toch heeft de Kroon het opperbestuur der geldmiddelen en de regeling der bezoldiging van alle collegiën en ambtenaren, die uit 's Rijks kas worden betaald, terwijl aan de wet is opgedragen het vaststellen van die van den Raad van State, der Algemeene Rekenkamer en van de Rechterlijke Macht.

Door ambtenaren gepraeesteerde diensten moeten dus worden betaald.

De uitzondering laat zich verklaren. Men wilde volkomen onafhankelijkheid van den Raad van State, van de Algemeene Rekenkamer en van de Rechterlijke Macht en verkoos daarom de onttrekking van de regeling dier bezoldigingen zelfs aan de Kroon.

Aan dit grondwettelijk artikel dankt het Bezoldigingsbesluit zijn ontstaan, dat door zijne wijzigingen zooveel kritiek heeft uitgelokt en zooveel stof heeft doen opwaaien en met de bespreking daarvan nader ik het hart der kwestie, die aan Uwen Raad is voorgelegd.

Wellicht ben ik tot dusverre wat uitvoerig geweest in mijne staatsrechtelijke beschouwingen, maar zij zijn de uitkomst van eigen overpeinzing. Met opzet liet ik na de debatten in de Staten-Generaal te raadplegen, met opzet meed ik Duguit, Kelsen, Loeff, Lohman en hunne bij uitstek wetenschappelijke studies, geenszins uit gering-schatting, doch alleen, omdat ik vrij wilde blijven in mijn denken en geven, omdat ik bang was voor hun invloed, omdat ik het recht wilde brengen, zooals ik dat aanvoel.

Is het zelfoverschatting? Aan Uw Raad het oordeel daarover. En aan mij de wetenschap het beste te brengen, wat ik vermag, n.l. eene onbevangen en frissche conclusie.

Het stof, waarvan ik zooeven als opgewaaid sprak, schuilt in het fameuse art. 40 van het Bezoldigingsbesluit. Vóór 19 Juni 1922 luidde dit: „Wij behouden Ons voor om, bij vermindering van de heerschende duurte, door wijziging van dit besluit, eene daarmede evenredige algemeene salarisvermindering te doen plaats hebben, behoudens handhaving van de wedden, die eenmaal zijn toegekend.”

De Regeering zelf noemde het een „staatsrechtelijk monstrum”. Wie omtrent het verdiende dier qualificatie meer weten wil, raadplege de Schuurman's editie op dat voorschrift. Hier zij het genoeg

aan te stippen, dat het op 19 Juni 1922 vervangen werd door een van dezen inhoud: „Voor de op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren blijven de op dat tijdstip door hen genoten wedden gewaarborgd, behoudens in geval en voor zoover die wedden ingevolge de op evengenoemden datum bestaande bepalingen van dit besluit vermindering moeten ondergaan.”

Sedert dien kwamen, indien ze zich al niet vertoond hadden, de magere na-oorlogsjaren. De Regeering wrong en trok, wat zij kon, om de uitgaven tegen de inkomsten te doen opwegen, doch tevergeefs. De schatkist toonde meer dan den bodem. Er was een tekort en naar middelen moest worden gezocht de begrooting sluitend te maken. Eén daarvan werd gevonden in de intrekking van evengemeld art. 40 bij K. B. van 7 April 1924, Stbl. 172, gevolgd door dat van 23 April 1924, Stbl. 200, waarbij in art. 2 de overbekende kortingen werden ingevoerd op alle ambtenaarssalarissen, wier vaststelling art. 63 aan de Kroon opdraagt.

De considerans van dat van 7 April 1924, Stbl. 172, verdient daarbij meer dan gewone aandacht, omdat hij de motieven doet kennen, waarom de Kroon tot intrekking van art. 40 meende te mogen en te moeten overgaan. Hij luidt aldus: „Overwegende, dat eene bepaling als in art. 40 van het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1920, Stbl. 37, is vervat, onjuist moet voorkomen, omdat zij ten aanzien van het behoud van bepaalde wedden verwachtingen wekt, welke desondanks om den aard van de rechtskracht van het voorschrift, waarbij de bepaling is gegeven, niet zijn verzekerd; Overwegende voorts, dat onder de tegenwoordige omstandigheden de noodzakelijkheid bestaat eener algemeene vermindering van wedden en inachtneming daarbij voor de onder bovengenoemd Bezoldigingsbesluit vallende ambtenaren van de in art. 40 van dat besluit betreffende eene vermindering van wedden gestelde bepaling niet mogelijk is, zoodat ook uit dien hoofde het artikel niet kan worden gehandhaafd.”

Tegen dien considerans en de gevolgen der intrekking, nader uitgewerkt in het K. B. van 23 April 1924, Stbl. 200, is feitelijk het geheele cassatieberoep in zijn drie onderdeelen gericht, waarbij de wettige totstandkoming van beide Koninklijke Besluiten niet betwijfeld wordt.

Ik stel daartegenover als stellingen, dat de rechter moet afzien van elk oordeel over de doeltreffendheid dier besluiten, dat de intrekking van art. 40 volkomen geoorloofd was en dat de eischer van cassatie geen recht heeft om zijne vordering geldend te maken.

Met de verdediging der eerste stelling kan ik bijzonder kort zijn. De geëerde pleiter voor eischer erkende haar als gegrond en nog hoor ik hem uitroepen, dat de kwestie van de noodzaak en van de doelmatigheid der intrekking van den waarborg, politiek is, die in deze zaal buiten beschouwing behoorde te blijven. Trouwens, hoe zou de rechter haar ook behoorlijk kunnen toetsen? Hij is voor de beantwoording van vragen van regeerbeleid niet geoutilleerd.

Hoogstens kan hij zich stellen op het standpunt dat, gegeven de verzekering der Kroon in den considerans, dat de tijdsomstandigheden noodzaakten tot versobering der Staatshuishouding, dient te worden onderzocht en beslist, of die versobering kan worden verkregen door een bestaanden waarborg van ambtenaarswedden ongedaan te maken. En op die vraag zal zich een bevestigend antwoord niet laten wachten, gezien de uitgaven voor wedden en de besparing daarop door inkorting.

Voor oplossing der tweede vraag, of de eischer aan het ingetrokken art. 40 van het Bezoldigingsbesluit ooit eenig recht tot navordering van gekorte wedde kan ontleenen, moet ik terug naar art. 63 der Grondwet. Daarin wordt den Koning het opperbestuur van de *algemeene* geldmiddelen verleend.

Buyts (I, blz. 256) vestigde er reeds de aandacht op, dat de uitdrukking „algemeene geldmiddelen” veel te eng is en dat daarbij niet is gegeven het attribuut van opperbeheer over hetgeen de Staat *jure privato* bezit. Een uitvloeisel van dit beheer over de algemeene geldmiddelen noemt hij de regeling der bezoldiging der collegiën en Staatsambtenaren, „een recht”, zooals hij zegt, „dat intusschen vrijwel op zich zelf staat en, had de Grondwet niet anders gezegd, wellicht door niemand als een natuurlijk gevolg van het hier besproken opperbestuur zou zijn aangemerkt”.

Hieruit resulteert nu onbetwistbaar, dunkt mij, dit: dat, waar de Koning krachtens art. 63 der Grondwet het opperbestuur heeft over hetgeen de Staat *jure publico* bezit en waar de regeling der hem opgedragen bezoldiging een uitvloeisel is van dat publiekrechtelijk opperbeheer, de uitoefening van dit recht is een publiekrechtelijke daad in wezen en gevolgen.

Maar ook nog om eenen anderen reden schijnt mij dit juist. De collegiën en ambtenaren vormen als geheel eene breede laag der bevolking. Zij zijn talrijk in aantal en daardoor is de voorziening in hunne belooning als zoodanig en wegens hunne roeping Staats-taak.

Zóó gezien en verklaard is art. 40 van het Bezoldigingsbesluit in zijne waarborgen van 1920 en 1922 publiek recht en zóó is ook de intrekking daarvan in 1924 en de korting van datzelfde jaar op de wedden een daad van publiek recht, omdat eenerzijds alle besluiten steunen op het publiekrechtelijk attribuut der Kroon en anderzijds een algemeen karakter dragen, geldend voor eene groote categorie van organen, waardoor de Staat als zoodanig zijn plicht vervult.

Mag nu de Kroon een eenmaal geschonken waarborg terugnemen? Is zij bevoegd zulk een waarborg te geven? Ontleent de ambtenaar individueel aan dien waarborg een verkregen recht, waarvan hij de nakoming kan vorderen?

Laat ik mogen beginnen met de tweede vraag, of n.l. de Kroon een waarborg van behoud van salaris aan ambtenaren geven mag.

Ik antwoord bevestigend. Of die waarborg wijs beleid moet genoemd worden, laat ik daar. Die vraag raakt mij niet. Zij is ter

oplossing van de Regeering, die hem gaf en die volkomen in staat was om te beoordeelen, of hij gegeven moest worden.

Maar dat hij gegeven kon worden, staat voor mij vast. De Koning heeft immers naar art. 63 der Grondwet het opperbestuur van de publieke geldmiddelen en als uitvloeisel daarvan de onbepaalde regeling der bezoldigingen. Hij kan dus krachtens de volheid van zijn overheidsrecht eene waarborging der bezoldigingen uitgeven.

Is die waarborging onherroepelijk en mag de Kroon een eenmaal gegeven woord breken? In den considerans van het K. B. van 7 April 1924, Stbl. 172, lezen we reeds, hoe die breking afgedwongen werd door de noodzakelijkheid der toenmalige omstandigheden, hoe hier als het ware overmacht tot die breking noopte.

Op het gezag der Regeering aanvaard ik en moet ik aanvaarden, dat de omstandigheden drongen en overmacht aanwezig was, en in dit geval, uitgaande dus van de onderstelling, dat de Regeering juist zag op grond van de uitsluitend haar ten dienste staande gegevens, acht ik die breking volkomen gewettigd. De mindere belangen toch moeten wijken voor dat ééne groote, het Staatsbelang, dat het belang is van allen. Dat belang gaat voorop. Daarvoor moet alles en allen terugtreden, zij het dan ook met opoffering, zij het ook met terugneming van het gegeven woord.

Volgt hier reeds uit, dat de waarborging als publiekrechtelijke daad niet onherroepelijk is, zij is het ook niet om andere reden.

Indien de Kroon, zooals onderwerpeijk, publiekrechtelijk optreedt en salarissen — let wel — zonder tijdsbepaling of tijdsduur — waarborgt, of vermindert, doet zij dit in kwaliteit van „Opperbestuur van de algemeene geldmiddelen”. Daaruit kan nimmer voor den individueelen ambtenaar een privaatrechtelijke verbintenis tot nakoming ontstaan, omdat de waarborg een gunst is en geen recht. De Kroon immers als zoodanig oefent dan publiek recht, dus hoogheidsrecht uit en de draagster van dit hoogheidsrecht is ten allen tijde bevoegd, krachtens het exclusief karakter van dit recht, en krachtens haar opperbestuur den waarborg terug te nemen. Hij geldt volgens zijne duidelijke bewoordingen *tot wederopzeggens* door het gezag, dat hem gaf, maar geen stap verder.

De kernfout van het geheele middel is, dat daarbij uit het oog verloren is, dat de waarborg, evenals gratie, staatsrechtelijk een betoorn is, een eenzijdig gebaar van boven, en geen accoord, en de herroeping daarvan als zoodanig naar zijne bewoordingen in de uitsluitende macht der Kroon is als grondwettelijk attriboot.

Ware het anders, dan zou de Kroon door een onherroepelijken waarborg hare taak van regelaar der bezoldiging uit handen geven, wat strijden zou met den aard van het recht, strijden ook met art. 63 der Grondwet, dat der Kroon als attriboot vrijheid van beweging ten aanzien der bezoldigingen toekent, welke vrijheid, indien de stellingen van den geëerden pleiter voor eischer juist waren, gevangenschap zou beteekenen.

Uit hetgeen ik betoogd heb, volgt reeds mijn antwoord op de

derde vraag, of n.l. de ambtenaar aan den gegeven, doch eenzijdig teruggenomen waarborg een verkregen recht kan ontleenen, waarvan hij de nakoming voor den rechter kan vorderen.

Ik kan dat recht nergens op enten. Niet op art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1922, want dit is rechtens en onaantastbaar ingetrokken. Niet op de opgenoemde bepalingen der Wet van 15 Mei 1829, Stbl. 28, daar die bij wijze van analogie goed zijn toegepast. Aan het K.B. van 7 April 1924, Stbl. 172, noch aan dat van 23 April 1924, Stbl. 200, is — zooals het Hof terecht opmerkt — terugwerkende kracht toegekend. Art. 40 van het Bezoldigingsbesluit van 1922 heeft zijne volledige werking behouden, totdat het werd afgeschaft en toen het eenmaal afgeschaft was, lag voor de Kroon het terrein open krachtens art. 63 der Grondwet ook die ambtenaren in de noodzakelijke korting te betrekken, waaraan vóór dien een tijdelijken waarborg was gegeven.

Enten kan ik het ook niet op de geciteerde artikelen der Grondwet, op de bepalingen der Wet van 26 April 1852, Stbl. 92, of op art. 48 B. R.

Op het laatste niet, omdat alle gronden door den rechter onder de oogen zijn gezien, die mogelijkerwijze zouden kunnen in aanmerking komen. Op de eerste niet, waarvan meer speciaal art. 63 der Grondwet aandacht verdient, omdat eene andere toepassing dan het Hof daarvan geeft onjuist zijn zou, en op die der Wet van 1852 niet, daar is toegegeven, dat daartegen allerminst gezondigd is.

Mag ik thans eindigen, waarmede ik had kunnen aanvangen, doch waarvan ik heb afgezien ter wille van de zaak, die het hier geldt en van de juridieke kritiek, die het regeerbeleid heeft gewekt.

De geëerde pleiter voor den Staat is er zijne rede mede begonnen. Wanneer van Uwen Raad heil wordt verwacht in deze procedure, moet de eischer bedrogen uitkomen. Slechts dan zou hij kans van slagen kunnen hebben, indien Uwen Raad de administratieve rechtspraak was opgedragen en hij een positief artikel van het administratief recht kon toonen, dat der Regeering verbod te handelen, zooals zij in 1924 gedaan heeft door intrekking van art. 40 van het Bezoldigingsbesluit en latere korting op de wedden.

Mij derhalve zorgvuldig onthoudend van iedere toetsing van het regeerbeleid, omdat ik daartoe niet in staat ben en omdat zij ligt buiten het terrein, dat des rechters in het algemeen en des cassatierchters in het bijzonder is, kom ik tot de conclusie, dat de intrekking van art. 40 en de korting van later beiden geoorloofd zijn en dat aan dat afgeschafte voorschrift nimmer tegenover den Staat eenig vorderingsrecht kan worden ontleend, waarom ik Uw College in overweging geef te besluiten tot verwerping van het beroep, met veroordeeling van den eischer in de kosten op de behandeling daarvan in cassatie gevallen.

De Hooge Raad enz.;

Overwegende, dat blijkens het bestreden arrest en het daarbij be-

krachtigde vonnis der Arrond.-Rechtbank te 's-Gravenhage, dd. 31 Maart 1925, de rechtsvoorgangers van eischer in cassatie, die hem hun vorderingen hebben gecedeerd, reeds op 1 Juli 1922 waren en gedurende de maand Mei 1924 nog waren ambtenaren in dienst van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie;

dat op hen derhalve toepasselijk was art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1920 (Stbl. no. 37), gelijk dat luidde na de wijziging bij K. B. van 19 Juni 1922 (Stbl. no. 400), en wel voor zoover ten deze van belang: „Voor de op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren blijven de op dat tijdstip door hen genoten wedden gewaarborgd”;

dat bij K. B. van 7 April 1924 (Stbl. no. 172) genoemd art. 40 is ingetrokken, terwijl bij K. B. van 23 April 1924 (Stbl. no. 200), met ingang van 1 Mei 1924 een salariskorting is vastgesteld, welke ook op de wedden van de rechtsvoorgangers van eischer is toegepast;

dat eischer nu uitbetaling van het aldus gekorte bedrag heeft gevorderd, daartoe aanvoerende:

1°. dat reeds in het algemeen de eenmaal door den Staat aan den ambtenaar toegekende wedde niet kan worden verlaagd;

2°. dat dit althans krachtens evengenoemd art. 40 van het Bezoldigingsbesluit niet kon geschieden ten opzichte van de wedden, genoten door op 1 Juli 1922 in dienst zijnde ambtenaren, zijnde dan ook de intrekking van dat art. 40 zonder gevolg en de vermindering der wedden bij genoemd K. B. van 23 April 1924, ten opzichte van die ambtenaren krachteloos;

dat de Rechtbank die beide stellingen ongegrond heeft geacht en de vordering heeft ontzegd, terwijl in hooger beroep het Hof dat vonnis heeft bekrachtigd, daarbij eveneens die beide stellingen verwerpende, ten aanzien van de tweede, op grond onder meer op de in het cassatiemiddel meegedeelde overwegingen:

Overwegende dat het tegen deze uitspraak aangevoerde cassatiemiddel luidt: zie conclusie adv.-gen.;

Overwegende hieromtrent:

dat, gelijk eischer niet langer betwist, art. 63 der Grondwet den Koning de bevoegdheid verleent om ook een eenmaal door hem vastgestelde salarisregeling naar goedvinden te wijzigen;

dat niet wél is in te zien, waarop de salarisregeling, welke in voormeld art. 40 was vervat en welke in de wijze, waarop zij tot stand was gekomen, van eenige andere op art. 63 der Grondwet berustende salarisregeling niet verschilde, aan die wijzigingsbevoegdheid zou zijn onttrokken;

dat eischer dit laatste echter meent, omdat de ambtenaren aan den in art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1920 genoemden waarborg zouden ontleenen een verkregen recht op behoud van salaris, hetwelk niet meer door de macht, welke het had toegekend, ongedaan kon worden gemaakt;

dat dit betoog echter den eischer niet kan baten;

dat toch het meergenoemde art. 40 is vastgesteld bij algemeen

maatregel van bestuur en eveneens bij algemeenen maatregel van bestuur, dus door een daad van denzelfden wetgever, is geschrapt;

dat, waar een latere uiting van een wetgever voorrang heeft boven een voorafgaande, het gevolg van die intrekking is geweest, dat art. 40 met den daarin vervatten waarborg verdween en aan dat artikel op zich zelf daarna geen rechten meer konden worden ontleend;

dat de waarborg alleen dan na de intrekking van het artikel had kunnen doorwerken, indien door het voorkomen van dien waarborg in art. 40 een aanspraak in het leven geroepen was, welke niet had kunnen verdwijnen met het voorschrift, waaraan zij haar ontstaan te danken had, omdat zij viel onder de bescherming van een wettelijk voorschrift van hoogere kracht dan de algemeene maatregel van bestuur en daardoor aan het ingrijpen van den Koning als wetgever was onttrokken;

dat alsdan het Hof, door met zoodanig, den gegeven waarborg beschermend wettelijk voorschrift niet rekening te houden, dat voorschrift zou kunnen hebben geschonden;

dat echter het cassatiemiddel geen enkele zoodanige wetsbepaling opnoemt;

dat immers, gelijk uit het voorafgaande volgt, noch art. 1, noch art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1920 (Stbl. no. 37), daartoe in aanmerking kunnen komen;

dat evenmin de wet van 26 April 1852 (Stbl. no. 92), betreffende de afkondiging van algemeenen maatregelen van bestuur, en art. 48 B. R. iets inhouden, wat ten deze ter zake dienende is;

dat het Hof voorts aan art. 63 der Grondwet, gelijk mede uit het voorafgaande volgt, een juiste toepassing gegeven heeft, terwijl de artt. 55 en 72 der Grondwet ten deze niets afdoen;

dat ten slotte, wat aangaat de in het middel genoemde artikelen van de wet, houdende Algemeene Bepalingen der Wetgeving van het Koninkrijk, de artt. 11, 13 en 14 geheel buiten dit onderwerp staan, art. 5 niet geschonden kan zijn door de beslissing, dat een vroegere wet door een latere haar kracht heeft verloren en ook van schending van art. 4 geen sprake kan zijn, omdat, indien ten deze aan de intrekking van art. 40 terugwerkende kracht mocht zijn toegekend, zulks geschied is overeenkomstig den wil van den wetgever, terwijl dat artikel niet den wetgever verbiedt aan zijn voorschriften terugwerkende kracht te verleenen, doch alleen den rechter de bevoegdheid ontzegt zulks eigenmachtig te doen;

dat het middel dus niet tot cassatie kan leiden;

Verwerpt het beroep;

Veroordeelt den eischer in de kosten op de cassatie gevallen.

W. v. h. R. no. 11639.

HOOGHE RAAD.

(Strafkamer), 21 Februari 1927.

Mrs. Jhr. de Savornin Lohman, Savelberg, Jhr. Feith, Ort en Taverne.

De redengevende feiten of omstandigheden zijn op voldoende wijze aangewezen in de overweging: „dat door bovenstaande bewijsmiddelen de daarbij vermelde feiten en omstandigheden zijn gebleken, en de Rechtbank door die feiten en omstandigheden bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat de verdachte het hem bij dagvaarding primair ten laste gelegde . . . heeft begaan. ¹⁾

De Rechtbank, de dagvaarding in dien zin opvattende, dat de verdachte, hoewel er ruimte was om verder op voldoende afstand van de auto te blijven, die auto heeft aangereden, heeft uit de in haar vonnis vermelde en ook in het arrest opgenomen omstandigheden kunnen afleiden, dat de aanrijding aan verdachtes onvoorzichtigheid is te wijten geweest.

(Sv. art. 359, Sr. art. 307).

A. L., requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arr.-Rechtbank te Winschoten van den 24sten November 1926, waarbij hij in hooger beroep, na vernietiging van een vonnis van het Kantongerecht te Zuidbroek van 29 September 1926, ter zake van: „als bestuurder van een motorrijtuig daarmede over een weg rijden op zoodanige wijze, dat de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg wordt belemmerd en in gevaar gebracht”, met toepassing van de artt. 15, 18 en 20 der Motor- en Rijwielwet en 23 en 23bis Sr., is veroordeeld tot betaling eener geldboete van tweehonderd vijftig gulden en zeven dagen vervangende hechtenis, met ontzegging aan den requirant van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van zes maanden, en toewijzing der vordering van een beleedigde partij ten bedrage van zeven en veertig gulden negentig cent, als in het vonnis nader omschreven.

De Hooge Raad enz.

Gehoord het verslag van den Raadsheer Savelberg;

Gelet op het middel van cassatie door den requirant voorgesteld bij schriftuur, luidende:

Schending of verkeerde toepassing van de artt. 356, 358 alinea 2, 359, 422, 423 en 425 Sv.;

Gehoord den Advocaat-Generaal Besier, namens den Procureur-Generaal, in zijne conclusie strekkende tot enz.;

Overwegende dat bij het bestreden vonnis van het bij dagvaarding primair ten laste gelegde, met qualificatie en strafoplegging als

¹⁾ Zie noot onder het arrest (Red.).

voormeld, is bewezen verklaard, dat de requirant in de gemeente Hoogezand in den avond van 15 Augustus 1926 omstreeks 11 uur, als bestuurder van een motorrijtuig op vier wielen daarmede heeft gereden over den openbaren rijweg gelegen langs het Winschoterdiep te Westerbroek, op zoodanige wijze, dat daardoor de vrijheid en de veiligheid van het verkeer op dien weg werd belemmerd en in gevaar gebracht, doordien hij, verdachte, daar toen met dat door hem bestuurde motorrijtuig een ander vierwielig motorrijtuig bij het inhalen op zóó korten afstand is gepasseerd, dat er een aanrijding is ontstaan tusschen die twee motorrijtuigen, met het gevolg, dat het motorrijtuig, dat werd ingehaald, in het langs dien weg gelegen Winschoterdiep te water is gereden, zulks terwijl links van het ingehaald wordende motorrijtuig voldoende ruimte was voor het door hem, verdachte, bestuurde motorrijtuig om bij het inhalen te passeeren;

Overwegende dat de Rechtbank, na vermelding van den inhoud van een verklaring door den requirant ter terechtzitting in hooger beroep afgelegd en van de verklaringen van drie getuigen, omtrent bedoeld bewijs heeft overwogen: „dat door bovenstaande bewijsmiddelen de daarbij vermelde feiten en omstandigheden zijn gebleken, en de Rechtbank door die feiten en omstandigheden bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat de verdachte het hem bij dagvaarding primair ten laste gelegde, — voorzoover hiervoren aangegeven — „heeft begaan”;

Overwegende omtrent het voorgestelde middel:

dat blijkens de zooeven aangehaalde overweging, de Rechtbank de beslissing, dat het feit door den requirant is begaan, uitdrukkelijk heeft doen steunen op de feiten en omstandigheden, welke uit den aangehaalden inhoud der bewijsmiddelen zijn gebleken, en daardoor overeenkomstig het derde lid van art. 359 Sv., die feiten en omstandigheden als redengevend voor haar beslissing heeft aangewezen;

dat derhalve de eerste grief van het middel, waarbij het tegendeel wordt beweerd, feitelyken grondslag mist;

Overwegende dat hetgeen is aangevoerd ter toelichting van de tweede grief van het middel: „dat redengevende feiten voor evenbedoelde feiten niet aan het geheel der feiten zijn te ontleenen”, hierop neerkomt: dat uit die feiten niet is af te leiden, dat tengevolge van het onoordeelkundig handelen van den requirant de bewuste aanrijding is veroorzaakt; — dat immers, gegeven die feiten, de aanrijding even goed hieraan te wijten kan zijn, dat de bestuurder van de gepasseerde auto te vroeg naar links is gereden; dat dit punt niet voldoende is onderzocht, zoodat niet blijkt wie eigenlijk de vrijheid en veiligheid van het verkeer heeft belemmerd en in gevaar gebracht; dat ter beslissing daarvan niet van gewicht is of en hoeveel ruimte ter plaatse links van de ingehaalde auto bij het passeeren beschikbaar was, doch of de requirant op voldoende afstand van bedoelde auto is gebleven; dat aan een verklaring van den getuige tot ontlasting B., volgens welke die afstand wel een meter zou hebben bedragen, dan ook aandacht had moeten worden geschonken;

Overwegende hieromtrent:

dat blijkens den inhoud van twee getuigenverklaringen, door de Rechtbank tot het bewijs gebezigd, de aangereeden auto toen zij werd ingehaald en gepasseerd, rechts van den weg reed volgens de eene verklaring nog slechts op een afstand van ± 1 meter van, volgens de andere „vlak langs” den walkant van het Winschoterdiep, terwijl blijkens den inhoud van de verklaring van een derden getuige, waarop mede is recht gedaan, deze — kort na de aanrijding — in bedoelden weg over een afstand van ± 20 meter, gerekend vanaf de plaats waar de auto te water lag in de richting Groningen, twee sporen heeft gezien als van autobanden, loopend evenwijdig aan het Winschoterdiep en waarvan het spoor, dat zich het dichtst langs den walkant van dat diep bevond, daarvan slechts één meter verwijderd was;

dat wijders de requirant ter terechtzitting in hooger beroep heeft verklaard, — hetgeen mede tot bewijs heeft gestrekt — dat hij na de aanrijding heeft bemerkt, dat het rechter voorspatbord zijner auto was verbogen en dat voor het passeeren links van het ingehaalde motorrijtuig voldoende ruimte was;

Overwegende dat de Rechtbank de dagvaarding kennelijk in dien zin heeft opgevat, dat de requirant, hoewel er ruimte was om verder op voldoende afstand van de auto te blijven, die auto heeft aangereeden;

Overwegende dat de Rechtbank bij deze opvatting uit voormelde omstandigheden kon afleiden, dat de aanrijding aan de onvoorzichtigheid van den bestuurder van de passeerende auto is te wijten, terwijl de gegrondheid eener bedenking, dat de Rechtbank aan die omstandigheden een te groote beteekenis heeft toegekend, in cassatie niet kan worden onderzocht, omdat het ten deze geldt een beslissing van feitelijken aard;

dat overigens is aan te nemen dat in voormelde beslissing ligt opgesloten, dat de Rechtbank de onderstelling, dat de bestuurder van het aangereeden rijtuig — door naar links te zwenken — oorzaak der aanrijding is geweest, welke onderstelling ter terechtzitting in hooger beroep door den requirant was geopperd, als niet aan de werkelijkheid beantwoordend, heeft verworpen;

dat het wijders ter beoordeeling der Rechtbank stond of zij voor de samenstelling van het bewijs al dan niet gebruik zou maken van een verklaring van een getuige ter ontlasting als waarop door den requirant beroep is gedaan;

Overwegende dat mitsdien het voorgestelde middel niet tot cassatie kan leiden;

Verwerpt het beroep.

(Gewezen overeenkomstig de conclusie Advocaat-Generaal Mr. Besier).

Noot. De hier gebezigde formule, waarbij de bewezenverklaring met redenen is omkleed in een constructie van het bewijs en tevens

de redengevende feiten of omstandigheden zijn aangewezen, waarop de beslissing steunt, dat het feit door den verdachte is begaan, is in den grond dezelfde als die, welke is goedgekeurd in 's Hoogen Raads arrest van 20 December 1926, N. J. 1927, bladz. 54.

Uit verschillende uitlatingen is mij gebleken, dat naar veler meening laatstgenoemd arrest niet te rijmen zou zijn met het als standaard arrest bedoelde van 29 November 1926, N. J. 1927, bladz. 43. Ook bovenstaand arrest zou dan hiermede niet te rijmen zijn.

Inderdaad is het verschil der in het arrest van November en in dat van December gebezigde formules niet heel groot. Toch bestaat er inderdaad een verschil. De in het arrest van December ¹⁾ gewraakte formule bouwt het bewijs van het ten laste gelegde op uit de „feiten en omstandigheden”, welke *vervat* zijn in de bewijsmiddelen. Dit acht de H. R. verboden, daar op die manier de feiten en omstandigheden zelve als bewijsmiddelen worden behandeld, „hetgeen zij volgens de wet niet zijn”. De in het arrest van November ²⁾ en ook de in bovenstaand arrest gebezigde formule bouwen het bewijs van het ten laste gelegde wel ook op uit de „feiten en omstandigheden”, doch voegen hieraan toe, dat die zijn *bewezen* door of *gebleken* uit de te voren vermelde bewijsmiddelen. De bewezenverklaring steunt hier dus wel degelijk op bewijsmiddelen, zij het ook niet onmiddellijk, daar de „feiten en omstandigheden” zijn ingeschakeld tusschen de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring.

Ik meen, dat hierin de oplossing der schijnbare tegenstrijdigheid gevonden kan worden. Uit het geringe verschil tusschen de gewraakte en de goedgekeurde formule blijkt wel dat het aanwijzen der feiten of omstandigheden, welke reden geven tot de beslissing, dat de verdachte het feit heeft begaan, niets anders is als een — zoo mogelijk — nader reden geven van de bewezenverklaring dan gelegen is in het vermelden van den inhoud der bewijsmiddelen, voorzover deze tot bewijs van het tenlaste gelegde dient. L. B.

Nederlandsche Jurisprudentie 1927, blz. 342 vlg.

1) Lees November. Red. M. R. T.

2) Lees December. Red. M. R. T.

ARROND.-RECHTBANK TE ROTTERDAM.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 20 Januari 1927.

Voorzitter: Mr. Dr. J. Wijnveldt.

Rechters: Mrs. G. C. B. E. Suringar en A. Huygen.

Art. 52 Strafv.

Een verdachte, door een opsporingsambtenaar naar zijn naam gevraagd, is niet verplicht dien op te geven.

(Anders: Hof 's-Gravenhage, 22 December 1926, W. 11597; in denzelfden zin: Noyon en Blok & Besier.)

Het Openbaar Ministerie,

tegen

J. K. A. van S., huisvrouw van L. van A.

De Rechtbank enz.;

Overwegende, dat de verdachte is gedagvaard ten einde terecht te staan ter zake dat zij te Rotterdam in den nacht van 25 op 26 October 1926, toen de agent van politie, tevens buitengewoon gemeente-veldwachter A. B. haar, verdachte, omdat hij even te voren gezien had dat zij zich schuldig maakte aan een feit, strafbaar gesteld bij de gemeentelijke verordening op de straatpolitie, naar haren naam vroeg ten einde van bedoeld feit proces-verbaal te kunnen opmaken, uitdrukkelijk geweigerd heeft haren naam op te geven en alzoo opzettelijk aan die vordering niet heeft voldaan;

Overwegende enz.;

Overwegende dat de Rechtbank door de vermelde verklaringen van getuige en verdachte in verband met den inhoud van meergemeld proces-verbaal, voor zoover deze is opgenomen, bewezen acht en de overtuiging heeft gekregen, dat de verdachte heeft begaan het haar bij dagvaarding ten laste gelegde feit;

Overwegende dat de in bovenstaande bewijsmiddelen opgenoemde feiten en omstandigheden, welke als hier herhaald moeten worden beschouwd, opleveren even zoovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop de beslissing der Rechtbank steunt, dat het te laste gelegde en hierboven bewezen verklaarde feit door de verdachte is begaan;

Overwegende echter, dat de Rechtbank het ten laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar acht;

Overwegende immers, dat art. 52 Strafv. ieder opsporingsambtenaar de bevoegdheid geeft den verdachte naar zijn naam te *vragen*

en hem daartoe staande te houden; dat naar het oordeel der Rechtbank deze bevoegdheid den verdachte naar den naam te vragen nog niet in zich sluit de verplichting voor den verdachte die vraag te beantwoorden;

dat toch het geheele Wetboek van Strafvordering beheerscht wordt door de grondgedachte, dat de verdachte op geenerlei wijze kan worden gedwongen bewijsmateriaal tegen zich zelf te verschaffen, waaruit in het algemeen reeds voortvloeit, dat de verdachte — zelfs vóór het in art. 29 der Wet bedoelde verhoor — het recht heeft het antwoord op hem gestelde vragen schuldig te blijven, hetgeen ongetwijfeld het onderzoek kan bemoeilijken, maar in vele gevallen er toe zal leiden, dat de verdachte wordt aangehouden; terwijl, wanneer hij zijn naam had opgegeven, zulks niet het geval zou zijn geweest;

dat uit die opvatting niet volgt, dat art. 52 geen zin zou hebben, maar de Rechtbank er uit leest, dat hierin aan den opsporingsambtenaar eene bevoegdheid wordt gegeven ten aanzien van verdachten, zulks in tegenstelling met niet-verdachten, m.a.w. dat een voorschrift aan den opsporingsambtenaar wordt gegeven *alleen* personen, tegen wie hij redelijke vermoedens heeft zich te hebben schuldig gemaakt aan misdrijf of overtreding, naar den naam te vragen en daartoe staande te houden, hetgeen in de gevolgen van belang kan zijn voor de toepassing o.a. van artt. 180, 267 en 304, 2°, Strafr.;

dat overigens taalkundig de woorden „vragen” uit art. 52 Strafv. en „vordering” uit art. 184 Strafr. elkaar niet dekken en niet is in te zien, nu het ook uit de geschiedenis van het artikel niet volgt, dat hier een vorderingsrecht bedoeld is, waarom aan het zwakkere woord „vragen” de sterke beteekenis van „vorderen” moet worden toegekend;

dat ten slotte nog een argument voor deze opvatting te putten is uit het feit, dat wanneer een verdachte wordt gevraagd naar zijn naam en daartoe staande gehouden, in geval hij een valschen naam opgeeft, waarbij hij dus den ambtenaar misleidt, volgens art. 435, 3°, Strafr. zich schuldig maakt aan eene overtreding, terwijl hij, niet medewerkend als verdachte aan het vaststellen van zijne identiteit door te weigeren zijn naam op te geven, zich reeds zou schuldig maken aan het misdrijf van art. 184 Strafr., door opzettelijk niet te voldoen aan eene vordering krachtens wettelijk voorschrift door den bevoegden ambtenaar gedaan of door belemmering van diens handelingen, zoodat op het mindere een zwaardere straf zou staan dan op het meerdere;

Overwegende derhalve, dat het bewezen verklaarde niet strafbaar is krachtens art. 184 Strafr., noch krachtens eenige andere wetsbepaling;

Gezien art. 352, lid 2, Strafv.;

Ontslaat de verdachte te dezer zake van alle rechtsvervolging.

GERECHTSHOF TE 's-GRAVENHAGE.

Vierde Kamer.

Zitting van 22 December 1926.

Voorzitter: Mr. F. N. L. Aberson.

Raden: Mrs. Jhr. J. W. Quintus en G. van Slooten Azn.

Artt. 52 Strafv., 184 Strafr.

De verdachte door een opsporingsambtenaar naar zijn naam gevraagd is verplicht zijn naam op te geven.

Anders Mr. Noyon en Mrs. Blok en Besier ad art. 52 Strafv.

Het Openbaar Ministerie,

tegen

S. v. d. H.

(Aan den verdachte was ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 27 Juli 1926 te of nabij Serooskerke, toen de onbezoldigd rijksveldwachter G. hem, verdachte, dien hij op heeterdaad betrapte, terwijl hij zich schuldig maakte aan overtreding van het Motor- en Rijwiel-Reglement, naar zijn naam vroeg, opzettelijk geweigerd heeft zijn naam te zeggen.

De Politierechter te Middelburg heeft het ten laste gelegde be-
wezen verklaard, doch den verdachte van alle rechtsvervolgving ont-
slagen op grond, dat weliswaar ingevolge art. 52 Strafv. de verbali-
sant bevoegd was den verdachte naar zijn naam, voornaam en woon-
plaats te vragen, doch deze bevoegdheid niet ook inhoudt een bevel
of vordering, dat de verdachte die vragen ook zal beantwoorden,
zoodat de verdachte niet is strafbaar.

Het Hof heeft zich niet vereenigd met de opvatting van den
Politierechter. Het overwoog:)

Overwegende, toch, dat, binnen de door de wet gestelde perken,
aan een opsporingsambtenaar het recht moet toekomen om *op te*
sporen en dat daartoe in de eerste plaats behoort het zich op de
hoogte stellen van de identiteit van den verdachte; dat krachtens
art. 52 Strafv. die ambtenaar deze bevoegdheid kan uitoefenen door
van den verdachte te vorderen, dat deze zijn naam opgeve; dat nu
wel in art. 52 niet wordt gesproken van „vorderen” maar van „vra-
gen”, doch dat het onaannemelijk is, dat in deze bepaling het recht
van vragen niet in zich zou sluiten het recht om antwoord te ver-
langen; dat, ware het anders, het geheele artikel ongeschreven had
kunnen blijven; dat derhalve de opsporingsambtenaar, die in het

onderhavige geval den verdachte niet alleen vroeg om zijn naam op te geven, maar ook antwoord eischte, handelde krachtens wettelijk voorschrift en dat de verdachte, die weigerde zijn naam te zeggen, aan de door den ambtenaar gedane vordering opzettelijk niet voldeed.

(Het Hof heeft het bewezen verklaarde gequalificeerd: het opzettelijk niet voldoen aan eene vordering krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar bevoegd verklaard tot het opsporen van strafbare feiten. De Politierechter had het ten laste gelegde en bewezen verklaarde, hoewel door hem niet strafbaar geacht feit gequalificeerd als: feit opzettelijk eenige handeling, door een ambtenaar . . . enz. ondernomen ter uitvoering van eenig wettelijk voorschrift, belemmeren. Red. W. v h. R.).

W. v. h. R. no. 11597.

KANTONGERECHT TE UTRECHT.

Zitting van 10 December 1925.

Kantonrechter: Mr. P. I. du Pui.

Artt. 1638c, 1639p B. W.

Onder art. 1638c, 4e lid, B. W. valt niet het vervullen van den militairen dienstplicht, omdat hier vergoeding van overheidswege plaats heeft.

Het opkomen in militairen dienst kan voor den werkgever een dringende reden tot onmiddellijk ontslag zijn, wanneer de arbeider daardoor geruimen tijd verhinderd wordt zijn arbeid te verrichten en het bedrijf, waarin hij werkzaam is, daardoor wordt ontwricht. In casu is van dit laatste geen sprake, nu de werkgever, terwijl de arbeider op 23 Maart in dienst is gegaan, dezen eerst op 22 April heeft ontslagen. Bovendien is het ontslag niet onmiddellijk op de indiensttreding gevolgd, zoodat ook op dien grond deze dienst niet meer als een dringende reden in aanmerking kan komen.

C. A. v. d. V., wonende te Utrecht, eischer,

tegen

de N.V. tot het drijven van den groothandel en het uitvoeren van agenturen in tapisserieën, voorheen firma J. D. Nolet, gevestigd en kantoorhoudende te Utrecht, gedaagde.

Wij, Kantonrechter, enz.:

Ten aanzien van het recht:

Overwegende, dat eischer stelt, dat hij op 22 April 1925 uit zijn dienstbetrekking als boekhouder bij gedaagde is ontslagen zonder wettige reden en op dien grond heeft gevorderd zijn salaris, dat maandelijks werd uitbetaald, over de maanden April en Mei 1925 ad f 200, met 50 pct. verhooging op grond van art. 1638*g* B. W.;

Overwegende, dat Wij met gedaagde willen aannemen, dat eischer bedoeld heeft te vorderen, behalve het loon gedurende den tijd dat hij nog in dienst was, de wettelijke schadeloosstelling bedoeld in art. 1639*r* B. W., berekend van het tijdstip van ontslag tot 31 Mei 1925, maar daaruit volgt dat eischer niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, voor zooverre de schadeloosstelling betreft, in zijn vordering tot betaling van 50 pct. verhooging bij de te late uitbetaling van het loon, terwijl ongegrond is gedaagde's bewering bij dupliek geuit, dat eischer verzuimd heeft te stellen dat hij door de onrechtmatige beëindiging van de dienstbetrekking schade heeft geleden, nu immers art. 1639*o* B. W. voor de toewijzing dezer vordering dit niet vordert;

Overwegende, dat tusschen partijen vaststaat, dat eischer van 1 tot 22 April 1925, ten gevolge dat hij voor den militairen dienst was opgeroepen, geen arbeid heeft verricht;

Overwegende, dat gedaagde alzoo niet verplicht is gedurende dien tijd loon uit te betalen, tenzij een der gevallen omschreven in art. 1638*c* B. en W. zich voordoet;

Overwegende, dat dit niet het geval is, in het bijzonder niet met dat, vermeld in het derde lid van dat artikel, daar, zooals ook uit de memorie van toelichting blijkt, hieronder niet valt het vervullen van den militairen dienstplicht, omdat hier vergoeding van overheidswege plaats vindt;

Overwegende, dat derhalve eischer geen recht heeft op betaling van zijn loon tot 22 April 1925;

Overwegende, dat partijen voorts verschillen over de vraag of het ontslag aan eischer gegeven, omdat hij ten gevolge van zijn militairen dienstplicht zijn werkzaamheden niet meer kon verrichten, een dringende reden tot ontslag is;

Overwegende, dat het opkomen in militairen dienst eerst dan een dringende reden voor den werkgever tot onmiddellijk ontslag oplevert, wanneer de arbeider door die dienstplichtigheid geruimen tijd verhinderd wordt zijn arbeid te verrichten en het bedrijf waarin hij werkzaam is daardoor wordt ontwricht, zoodat de dienstplichtigheid van den arbeider een zoodanige eigenschap is, dat van den werkgever redelijkerwijze niet gevergd kan worden de dienstbetrekking te laten voortduren;

Overwegende, dat eischer 23 Maart 1925 voor den dienst is opgeroepen en gedaagde hem eerst 22 April d.a.v. heeft ontslagen, zoodat het bedrijf door de afwezigheid van eischer blijkbaar niet werd ontwricht en derhalve de dienstplichtigheid van eischer in

casu geen dringende reden tot onmiddellijk ontslag opleverde, te meer nu het ontslag niet onmiddellijk op de oproeping voor den militairen dienst volgde en deze dienst alzoo ook op dien grond niet meer als eene dringende reden tot ontslag in aanmerking kon komen;

Overwegende, dat gedaagde voorts heeft aangevoerd, dat eischer met het ontslag genoegzaam heeft genomen, daar hij bij het ontslag over geen schadeloosstelling heeft gesproken en zonder meer toen een bedrag van f 50 heeft geaccepteerd;

Overwegende dat eischer erkend heeft bedoeld bedrag te hebben ontvangen, maar niet bij het ontslag, maar bij zijn vertrek op 25 Maart 1925;

Overwegende dat, indien bedoeld bedrag bij eischers ontslag is gegeven, daaruit eischers berusting daarin kan worden afgeleid;

Overwegende, dat gedaagde van deze daadzaak bewijs door getuigen heeft aangeboden;

Overwegende dat, nu uit het boven overwogene volgt, dat deze daadzaak tot beslissing der zaak kan leiden, zij hiertoe behoort te worden toegelaten, enz.

W. v. h. R. no. 11627.

PENSIOENZAKEN.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 Februari 1927.

(1926. D. No. 21; I. No. 18).

Fungeerend-Voorzitter: Mr. B. Tellegen.

Leden: Mrs. J. Th. Endtz en G. A. M. Smeenk.

Artt. 2, 2e b en 18 der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 (S. 66).

De vraag of de influenza van klager geacht moet worden, hetzij gevolg te zijn van bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan, hetzij tot uiting te zijn gekomen onder overwegenden invloed van dergelijke omstandigheden of toestanden moet in het onderhavige geval bevestigend worden beantwoord.

Aangezien vermindering van invaliditeit voor de toekomst aannemelijk moet worden geacht, behoort het invaliditeitspensioen voor den tijd van 4 jaren te worden verleend.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

X., wonende te Y., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman H. E. van Vonne, wonende te Utrecht,

tegen:

den Minister van Oorlog, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Dr. E. J. Denekamp, Dirigeerend Officier van Gezondheid der 2e klasse, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

Overwegende dat verweerder, bij Kabinetsrescript gemachtigd, bij beslissing van 30 Januari 1926 het verzoek van klager — met

ingang van 1 Juni 1924 uit den militairen dienst ontslagen — strekkende o.m. tot toekenning van militair pensioen, afgewezen heeft;

Overwegende dat verweerder, gemachtigd als voren, bij beslissing van 15 October 1926 klager's verzoek om herziening* van voormelde beslissing afgewezen heeft, zulks op de volgende gronden:

dat eenig oorzakelijk verband tusschen de op 6 Februari 1920 gehouden oefening en de influenza — als door belanghebbende in zijn requesten en verklaringen bedoeld — noch door de betrokken geneeskundige commissiën, noch door den inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht wordt aangenomen;

dat ook al wordt door sommigen het bestaan van een verband tusschen influenza en de ziekte, waarvoor belanghebbende voor den militairen dienst werd afgekeurd, niet als bewezen beschouwd, voornoemden inspecteur zich in het onderwerpelijk geval vermeent te moeten aansluiten bij het oordeel van dië autoriteiten op medisch gebied, door wie wèl verband tusschen influenza en bedoelde ziekte wordt aangenomen, omdat z.i. uit het verloop daarvan, waarvan de thans nog bestaande afwijkingen het gevolg zijn, voldoende duidelijk blijkt, dat de influenza als oorzaak moet worden aangemerkt;

dat echter ook het nieuwe onderzoek, waaraan belanghebbende is onderworpen, met de daaraan vastgeknoopte beschouwingen, den Militairen Pensioenraad en evenmin meergenoemden inspecteur de overtuiging hebben kunnen bijbrengen, dat de infectiekans ten opzichte van influenza in Leeuwarden voor belanghebbende zoo belangrijker grooter is geweest, dan indien hij te zelfder tijd in zijn woonplaats Y. had vertoefd, zoodat de militaire dienst ook voor het ontstaan dezer ziekte niet aansprakelijk mag worden gesteld;

Overwegende dat klager bij gemachtigde tegen de beslissing van 15 October 1926 tijdig beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift bezwaren daartegen heeft aangevoerd;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe o.m. heeft aangevoerd:

dat ten aanzien van de vraag of moet worden aangenomen, dat de kans op besmetting voor onderzochte in de kazerne te Leeuwarden *belangrijk* grooter is geweest, dan wanneer hij niet in militairen dienst te Y. verblijf zou hebben gehouden, zij opgemerkt, dat de beide Commissies deze vraag bevestigend beantwoorden, doch dat zoowel de Pensioenraad als de I. G. D. L., de laatste na rijpe overweging na de eerste beslissing van den Militairen Pensioenraad, deze kans niet als *belangrijk* grooter beschouwen.

Voorop moge worden gesteld, dat noch de I. G. D. L., noch de Militaire Pensioenraad — althans dit blijkt uit geen der stukken — van meening zijn, dat X. tijdens zijn verblijf te Y. van Zaterdag 7 Februari tot Maandag op 9 Februari 1920 met influenza zou zijn besmet.

Het gaat uitsluitend over de vraag of te Leeuwarden de kans op infectie met influenza belangrijk grooter is geweest; alleen in dat geval toch zou toepassing van art. 2, 2° b. der Pensioenwet voor de Landmacht (Staatsblad 1922 No. 66) in aanmerking kunnen komen.

Ziekte-cijfers zijn niet beschikbaar.

Uit het onderzoek bij het Centraal Bureau v/d Statistiek door den I. G. D. L. ingesteld (Zie schrijven I. G. D. L. aan M. v. O. 12 Nov. 1925, A. No. 1822/24 (stuk 14), blijkt, dat het aantal sterfgevallen te Leeuwarden 9, te Achtkarspelen, Tietjerksteradeel en Smallerland (te zamen met evenveel inwoners als Leeuwarden) 6 heeft bedragen; Dr. Bleeker schrijft in zijn verklaring van 24 Juli 1925 (stuk No. 12c) o.a. „wat mijn eigen patienten aangaat herinner ik mij wel vrij ernstige longaandoeningen behandeld te hebben met hevige ijlen. Eén geval was typisch door zijn hersenverschijnselen.”

Toegegeven, dat bij een plattelandsbevolking de kans op een besmetting geringer is dan in de kazerne, toch staat — gezien het bovenstaande en gelet op het feit, dat ook elders in Friesland gedurende de eerste vier maanden van het jaar 1920 sterfgevallen aan influenza zijn voorgekomen — niet boven eenigen twijfel vast, dat de besmettingskans voor X. in Leeuwarden in die mate grooter is geweest, dan noodig zoude zijn om toepassing van art. 2, 2e b. der Militaire Pensioenwet te motiveeren.

Het toekennen van pensioen ook in niet zeer duidelijk sprekende gevallen, zou tot zeer ongewenschte consequenties leiden. Men denke slechts aan het voorkomen van enkele gevallen van roodvonk en typhus in garnizoensplaatsen, terwijl in de woonplaatsen der dienstplichtigen zich ten tijde van hun opkomst onder de wapenen geen gevallen hadden voorgedaan.

Alle invaliditeit ten gevolge van in den diensttijd doorgemaakte infectieziekten zou den betrokkenen in dergelijke gevallen een pensioen verzekeren.

In rechte:

Overwegende dat deze Raad op grond van alle zich bij de stukken bevindende geneeskundige rapporten niet aanneemt het bestaan van verband tusschen de militaire oefening, waaraan klager op 6 Februari 1920 heeft deelgenomen en de bij hem op 9 Februari d.o.v. tot uiting gekomen influenza;

Overwegende dat in dit geding aangenomen moet worden — gelijk ook verweerder toegeeft — dat deze influenza invloed heeft gehad op de ontwikkeling der encephalitis lethargica, welke klager voor den militairen dienst ongeschikt heeft gemaakt;

Overwegende dat de vraag is te beantwoorden of klager's influenza geacht moet worden hetzij gevolg te zijn van bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan, hetzij tot uiting te zijn

gekomen onder overwegenden invloed van dergelijke omstandigheden of toestanden;

Overwegende dat klager — als milicien op 16 Januari 1920 gekomen in garnizoen te Leeuwarden — zich op Zaterdag 7 Februari 1920 niet goed gevoelde, maar niettemin dien dag met verlof naar Y., zijn woonplaats, is vertrokken; dat hij 9 Februari d.o.v. te Leeuwarden is terug gekomen en dien dag wegens influenza op de ziekenkamer is opgenomen;

Overwegende dat ter terechtzitting door verweerder's gemachtigde is erkend, dat klager te Leeuwarden de infectie moet hebben bekomen, maar dat — wegens het toen veelvuldig voorkomen van influenza ook in andere plaatsen — klager evenzeer kans zou gehad hebben die infectie op te doen wanneer hij niet in militairen dienst te Leeuwarden geweest was, maar in zijn woonplaats Y. verbleven had;

Overwegende dat deze Raad het niet mogelijk, en evenmin ter zake dienende, acht, hieromtrent een oordeel uit te spreken, maar op grond van het rapport der geneeskundige commissie (althans van haar meerderheid) van 24 November 1924, van het rapport der geneeskundige commissie van 27 Mei 1926, van den zich eveneens bij de stukken bevindenden brief van den dirigeerend officier van gezondheid v. d. S., van 6 Maart 1925 en van dien van den dirigeerend officier van gezondheid K., van 7 Juni 1926, het aannemelijk acht, dat — nu in Februari 1920 een influenza-epidemie in de kazerne te Leeuwarden heerschte — onder overwegenden invloed van klager's verblijf in een kazerne, waar — gelijk laatstgemeld rapport inhoudt — „de omstandigheden (afstand der kribben) een besmetting onderling vergemakkelijken” en „waar lijdens aan lichte gevallen soms zelfs niet herkend, maar toch besmettelijk aanwezig zijn”, de influenza bij hem tot uiting is gekomen;

Overwegende dat dus het antwoord op het tweede gedeelte van vorenstaande vraag bevestigend moet luiden, zoodat klager, wiens toestand bij ontslag zoo ernstig was, dat het aannemen van algeheele invaliditeit gewettigd schijnt, krachtens art. 2, 2°. b, der Pensioenwet voor de Landmacht 1922 recht heeft op invaliditeitspensioen, welk pensioen behoort in te gaan 1 Juni 1924;

Overwegende dat deze Raad met voormeld rapport van 27 Mei 1926 aanneemt, dat een vermeerdering van pensioen op grond van art. 18 van voormelde wet dient te worden verleend, en wel op grond van het in het eerste lid van dat artikel onder 4° bepaalde;

Overwegende dat met de beide commissie's vermindering der invaliditeit voor de toekomst aannemelijk moet worden geacht, zoodat het invaliditeitspensioen — te berekenen naar een alsnog vast te stellen pensioensgrondslag — voorloopig zal behooren te worden toegekend, terwijl toekenning voor den tijd van vier jaren juist voorkomt;

Recht doende in naam der Koningin!

Stelt vast, dat de bestreden beslissing zal behooren te worden

vernietigd, en dat, met herziening van bovengenoemde beslissing van 30 Januari 1926, aan klager met ingang van 1 Juni 1924 voor den tijd van 4 jaren voorloopig een invaliditeitspensioen naar algeheele invaliditeit zal behooren te worden toegekend, vermeerderd overeenkomstig art. 18-1 4°. voormeld.

I N H O U D.

	Blz.
Afvloeiing (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Algemeene(n) Maatregel van Bestuur. Inwerkingtreding van een —. Vraag van het lid van de Tweede Kamer Dr. Beumer en het daarop door de Ministers van Arbeid, Handel en Nijverheid en van Financiën gegeven antwoord . . .	15
—. Aanvulling van de — ter uitvoering van de Dienstweigeringswet	321
Ambtenaar.	
—. Aan het niet vermelden van den dag van ingang eener benoeming tot — in het desbetreffend besluit van den Gemeenteraad, kan slechts deze beteekenis worden gehecht, dat de Gemeenteraad aan den benoemde, zoo noodig in overleg met Burgemeester en Wethouders of een ander daartoe aangewezen autoriteit, overliet te bepalen wanneer hij zijne betrekking zou aanvaarden. Van <i>dien</i> dag moet voor de vaststelling van den diensttijd en voor de bepaling van de door de Gemeente te betalen inkoopson worden uitgegaan, <i>niet</i> van dien waarop de belanghebbende is benoemd	83
—. Aan de verhouding tusschen den Staat en zijn ambtenaren ligt eene overeenkomst in den zin van Boek III B. W. niet ten grondslag. Art. 6 van het K. B. van 29 Juni 1890, S. 97, belet niet ontslag van een voor een bepaalden tijd benoemd onderwijzer aan de Rijksnormaallessen vóór het verstrijken van dien tijd	187
Amnestie voor deserteurs. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Arrest. Mag een beklaagde of diens raadsman, tijdens informatiën, op grond van art. 161 R. Z. (156 R. L.) bij den krijgsraad een verzoek doen tot ontslag uit — of tot verzachting in de wijze van uitvoering daarvan?	3
	Zie ook 142 en 368
—. De bevoegdheid om het voorloopig — op te heffen komt toe o.a. aan den tot straffen bevoegden meerdere, die de zaak behandelt	336
Assen. De ongeregeldheden te — enz. in de Tweede Kamer .	201
	Zie ook 107 en 258
—. De ongeregeldheden te Ede en — (D. B. A. Franken) .	435

Bedreiging. De woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat” houden geenerlei — in	472
— De woorden: „Het moet nu maar eens uit zijn met dat gesodemieter, dat zijn wij al lang zat”, geuit onder de in de tenlastelegging omschreven en bewezen omstandigheden houden de — met eenig kwaad in	475
Bediëning. Indien opsporingsambtenaren een op heeterdaad betrapte verdachte, ter voorkoming van belemmering van het verkeer en in het belang der openbare orde, overbrengen naar het politiebureau, in stede van naar den officier of hulpofficier van justitie (art. 53, 4e lid Sv.), zijn zij niet in de rechtmatige uitoefening hunner —. (Zie ook wederspannigheid)	479
Belediging. Het toevoegen van de woorden: „Wat een boerenlul” als beledigend aangenomen	564
Beklaagde beledigde een inspecteur van politie, die ter zake een ambtseedig proces-verbaal opmaakte.	
Waar het den beklaagde ten laste gelegde feit, indien bewezen, zoude behooren te worden gequalificeerd als „eenvoudige belediging”, strafbaar ingevolge art. 266 W. v. Sr., bestaat er geen recht tot strafvordering en behoort beklagde te worden vrijgesproken, daar ter zake niet blijkt van een klachte in den door de wet voorgeschreven vorm gedaan door hem tegen wien het misdrijf is gepleegd . .	
Beslag. Kortingen en — op salarissen en pensioenen	12
Bevoegdheid. Relatieve competentieregeling bij de Landmacht (Beschikking van den M. v. O. van 17 Juni 1926 Iste Afd. no. 83, Legerorders 1926 no. 210)	2
— De — om het voorloopig arrest op te heffen komt toe o.a. aan den tot straffen bevoegden meerdere, die de zaak behandelt	336
Bewijs. De redengevende feiten en omstandigheden van art. 359, 3e lid Sv.	9
Zie ook 80, 392, 527,	
— Toepassing van art. 74, 1o. der Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht	568
— Een geheel op indirect — steunend geval van verduistering	534
— Het — van goed zedelijk gedrag (Justitiebegroting 1927)	221
— De wet kent niet het voorbehoud, dat de verklaring van eene getuige enkel is gebruikt als — van het feit der uitlating door een ander persoon en daarmede kan niet worden bereikt, dat die getuigenverklaring niet heeft gediend tot het — der telastlegging. (Anders conclusie O. M.) . .	339
— In het strafgeding bestaat slechts één bewijsthema; de overweging, dat een zeker bewijsmiddel slechts strekt tot — van een zoogenaamd tusschenfeit, brengt niet mede, dat dit tusschenfeit bij de vorming van 's rechters oordeel omtrent	

de bewezenverklaring zonder invloed is gebleven, zoodat ook het bewijsmiddel tot — van de telastlegging is gebezigd	399
— Eene verklaring van „hooren zeggen” mag tot het — der telastlegging medewerken. (Anders conclusie O.M.). Daarmede wordt niet gehandeld in strijd met art. 342 Strafv. en ook kan niet beroep worden gedaan op de bepaling van art. 295 of op die van art. 341, lid 2, zoodat ook het systeem der wet niet tot het aannemen van dit verbod kan leiden.	
Beroep op de geschiedenis is evenmin toegelaten . . .	399
— De verklaring van een getuige „verdachte was mij bekend als souteneur” betreft niet een door den getuige waargenomen of ondervonden feit en mocht dus niet als bewijsmiddel worden gebezigd. (Conclusie O.M.; niet beslist H. R.) . .	399
Bezoldigingsbesluit 1920. (K.B. van 23 Januari 1920. Stbl. 37). Art. 40 van het Bezoldigingsbesluit 1920 is vastgesteld bij algemeenen maatregel van bestuur en mocht dus eveneens bij algemeenen maatregel van bestuur, dus door een daad van denzelfden wetgever, worden geschrapt. De waarborg, die dat artikel gaf, zou na de intrekking daarvan alleen zijn blijven voortleven, indien hij zou vallen onder de bescherming van een wettelijk voorschrift van hoogere kracht en daardoor aan het ingrijpen van den Koning als wetgever zijn onttrokken. Zoodanig wettelijk voorschrift bestaat niet. Art. 5 der wet houdende Algemeene Bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk is niet geschonden door de beslissing, dat eene vroegere wet door een latere hare kracht heeft verloren en art. 4 niet, omdat dit artikel niet verbiedt aan een voorschrift terugwerkende kracht te verleenen, doch alleen aan den rechter de bevoegdheid ontzegt zulks eigenmachtig te doen. (Zie ook Salarisregeling)	583
Binnentreden. Last om tegen den wil van den bewoner binnen te treden in een woning	432
Bladvulling	427
Causaal verband. Zie „Oorzakelijk verband”	604
Coffrie. Mr. P. J. De criminaliteit der militairen in 1924 . .	21
Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid . Zie ook 201 en	107 258
Commissie. Instelling van een — van beroep voor onderofficieren en militairen van lageren rang bij de Landmacht (K. B. van 30 Augustus 1926, no. 58; Legerorders 1926, no. 291)	99
— De — voor de regeling van den rechtstoestand van het militair personeel der Zeemacht (Marinebegroting 1927) .	242

	Blz.
— Verkrijgbaarstelling van het verslag van bovengenoemde —	257
— Vlootcommissie (Marinebegrooting 1927)	242
Competentie Zie „Bevoegdheid”.	
Criminaliteit. De — der militairen in 1924, door Mr. P. J. Coffrie	21
Daderschap. Vrijspraak omdat de schuld (—) van den beklagde niet is bewezen	550
Desertie. Een geval van — in tijd van vrede, tweemaal gepleegd onder strafverzwarende omstandigheden	278
— De qualificatie bij het misdrijf van —	287
— Een geval waarin bij „achterzeilen” in het buitenland en dus bij schuldigverklaring aan art. 98, 3e, Mil. Swb. de fiscaal bovendien de strafverzwaring van art. 99, 5e. Mil. Swb. toepasselijk achtte	278
Deserteur. Amnestie voor deserteurs (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Dictum. Een gedeeltelijke vrijspraak behoeft niet deel uit te maken van het zoogenaamde —, doch kan ook in een overweging worden gegeven	392
Diefstal. Een geval van — met inklimming	55, 57
— Verduistering of —	278
Dienst. Zie ook „Oproeping in werkelijken dienst”.	
— Kan een dienstplichtige in werkelijken — worden gehouden gedurende den tijd dat de gerechtsofficier overweegt, of met een disciplinaire bestraffing, ex art. 2 (2o—6o) W. K. kan worden volstaan?	38
— Personeel in lossen — (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Dienstplicht. Onder art. 1638c, 4e lid B. W. valt niet het vervullen van den militairen —, omdat hier vergoeding van overheidswege plaats heeft (Zie ook dringende reden tot onmiddellijk ontslag)	601
Dienstplichtbeschikking (Oorlogsbegrooting 1927).	246
Dienstplichtbesluit. Afwijking van den termijn van 10 dagen, bedoeld in art. 4, vijfde lid, van het — ten aanzien van dienstplichtigen die in werkelijken dienst worden geroepen om voor den krijgsraad terecht te staan. (Beschikking van den Minister van Oorlog van 1 Juli 1926, VIIde Afd., no. 94 O, Legerorders 1926, no. 226)	2
Dienstplichtwet. Handleiding ter uitvoering van de — (K. van Es en G. A. Haringman)	18
— Artikel 36c van de —. Kan een dienstplichtige in werkelijken dienst worden gehouden gedurende den tijd dat de gerechtsofficier overweegt, of met een disciplinaire bestraffing ex art. 2 (2o—6o) W. K. kan worden volstaan?	38
— Art. 28, vierde lid, der — in verband met dienstweigering	426
Dienstweigering. Zie ook onder „Ongehoorzaamheid”.	
— „Dienstweigering” (P. Ch. J. Kiès)	18

—. Collectieve —. Zie het opstel „Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid”	107
—. Een geval van principieele —	168 en 171
—. De dienstweigeringswet. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
—. Behandeling van dienstweigeraars. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
—. Aanvulling van den algemeenen maatregel van bestuur ter uitvoering van de Dienstweigeringswet	321
—. Art. 28, vierde lid, der Dienstplichtwet in verband met —	426
Dijk, Prof. Mr. J. V. van —. De Engelsche psychopathenwetgeving. (Opstel overgenomen uit het dagblad „De Telegraaf” van 8 September 1926)	137
Dierenbescherming (Justitiebegrooting 1927)	221
Dresselhuys, Mr. H. C. †	195
Dringende reden tot onmiddellijk ontslag. Het opkomen in militairen dienst kan voor den werkgever een — zijn, wanneer de arbeider daardoor geruimen tijd verhinderd wordt zijn arbeid te verrichten, en het bedrijf, waarin hij werkzaam is, daardoor wordt ontwricht. In casu is van dit laatste geen sprake, nu de werkgever, terwijl de arbeider op 23 Maart in dienst is gegaan, dezen eerst op 22 April heeft ontslagen. Bovendien is het ontslag niet onmiddellijk op de indiensttreding gevolgd, zoodat ook op dien grond deze dienst niet meer als een — in aanmerking komt (Zie ook dienstplicht)	601
Duitschland. Wijziging van de militaire strafrechtspleging in —	7
—. Wijziging van de Deutsche militaire Strafwetgeving	130
Zie ook	258
Engeland. De Engelsche psychopathen-wetgeving. (Opstel van Prof. mr. J. V. van Dijk, in het dagblad „De Telegraaf” van 8 September 1926)	137
Es, K. van — en G. A. Haringman. Handleiding ter uitvoering van de Dienstplichtwet	18
Feitelijkheid. Het vermeldde in de telastlegging dat de saamgerotte militairen getracht hebben de officieren de gang der kazerne uit en naar buiten te dringen valt onder het begrip — bedoeld in art. 124 Mil. Swb.	440
Forensenbelasting. Vergoeding wegens —. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Franken. D. B. A. Mag een beklaagde of diens raadsman tijdens de informatiën op grond van art. 161 R. Z. (156 R. L.) bij den krijgsraad een verzoek doen tot ontslag uit arrest of tot verzachting in de wijze van uitvoering daarvan? —. De militaire ongeregelheden te Ede en Assen	368 435

Gamelle. Verduistering van tafelgelden en vervalschingen in de verantwoording daarvan, door den Chef eener — van officieren	41,	52
Garnizoen. Bepaling dat het — <i>Hoek van Holland</i> , voor wat de militaire rechtspleging betreft, wordt geacht te behooren tot het — 's-Gravenhage. (Beschikking van den Minister van Oorlog van 17 Juni 1926, Iste Afd. no. 83, Legerorders 1926, no 210)		2
Garnizoenscommandant. De — en het in eersten aanleg ahangig maken eener zaak bij het Hoog Militair Gerechtshof	263	
Gedrag. Bewijzen van goed zedelijk —. (Justitiebegrooting 1927)		221
Goed. (geldswaardig). De bewezenverklaring van verdachtes voornemen, geldswaardige goederen weg te nemen, kan op de opgave van verdachte, dat hij jassen heeft betast, of zich daarin ook lucifers bevonden ten einde zich hiervan toe te eigenen, niet berusten, zonder nadere beslissing omtrent verdachtes bedoeling, daar toch, wanneer het dezen te doen was om één lucifer of enkele lucifers, er geen sprake zou kunnen zijn van wegneming van —. (Anders Concl. O. M.)	392	
Georganiseerd Overleg bij de Zeemacht (Marinebegrooting 1927)		242
— bij de Landmacht (Oorlogsbegrooting 1927)		246
x Geschiedenis. Geschiedkundig overzicht van de rechtspraak en het handhaven van tucht aan boord der schepen, zoowel van de oorlogs- als van de koopvaardijvloot. (H. Herman) .	340	
Getuigenis. De zgn. — van „hooren zeggen” (testimonium de auditu)		328
Getuigenverklaringen. Voor de toepassing van de bepaling van art. 295 Strafv. is niet vereischt dat aan de bepaling van art. 187 van dat Wetboek is voldaan.		
De wet kent niet het voorbehoud, dat de verklaring van eene getuige enkel is gebruikt als bewijs van het feit der uitlating door eene andere persoon en daarmee kan niet worden bereikt, dat die getuigenverklaring niet heeft gediend tot het bewijs der telastlegging. (Anders conclusie O. M.).		
— Eene verklaring van „hooren zeggen” mag tot het bewijs der telastlegging medewerken. (Anders conclusie O. M.).		
Daarmede wordt niet gehandeld in strijd met art. 342 Strafv. en ook kan niet beroep worden gedaan op de bepaling van art. 295 of op die van art. 341, lid 2, zoodat ook het systeem der wet niet tot het aannemen van dit verbod kan leiden.		
Beroep op de geschiedenis is evenmin toegelaten.		

De verklaring van een getuige „verdachte was mij bekend als souteneur” betreft niet een door den getuige waargenomen of ondervonden feit en mocht dus niet als bewijsmiddel worden gebezigd. (Conclusie O.M.; niet beslist H. R.)	399
Gevangenisstraf. Tenuitvoerlegging van — en hechtenis. (Justitiebegrooting 1927)	221
Geweld. Beklaagde, getuige zijnde van het misdrijf van art. 126 Mil. Swb., heeft opzettelijk nagelaten tegen de daders de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van — naar vermogen aan te wenden	377
Haringman, G. A. — en K. van Es. Handleiding ter uitvoering van de Dienstplichtwet	18
Hechtenis. Tenuitvoerlegging van gevangenisstraf en —. (Justitiebegrooting 1927)	221
Heimelijke inscheping. (Justitiebegrooting 1927)	221
Herman, H. Geschiedkundig overzicht van de rechtspraak en het handhaven van tucht aan boord der schepen, zoowel van de oorlogs- als van de koopvaardijvloot	340
Herziening van pensioenen. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
„Hooren zeggen”. De zgn. getuigenis van — (testimonium de auditu)	328
— Eene verklaring van — mag tot het bewijs der telastlegging medewerken. (Anders conclusie O. M.) (Zie ook onder „Bewijs”)	399
Hoog Militair Gerechtshof. Kosten van het — (Justitiebegrooting 1927)	221
— Ontheffing van den Eerste-Luitenant der Artillerie A. Spruyt van zijne functie van waarnemend Griffier van het — en aanwijzing van den Eerste Luitenant der Jagers J. Tuinstra als zoodanig	256
— De Garnizoenscommandant en het in eersten aanleg ahangig maken eener zaak bij het —	263
Inarreststelling. Bevel tot —	432
Inhouding Soldij. Toepassing van de bijkomende straf van — bij de Landmacht (Beschikking van den Minister van Oorlog van 24 Augustus 1926, IIIde Afd. no. 8, Legerorders 1926, no. 276)	143
Inklimming. Een geval van diefstal met —	55, 57
Inkoop Diensttijd. Aan het niet vermelden van den dag van ingang eener benoeming tot ambtenaar in het desbetreffend besluit van den Gemeenteraad, kan slechts deze beteekenis worden gehecht dat de Gemeenteraad aan den benoemde, zoo noodig in overleg met Burgemeester en Wethouders of een andere daartoe aangewezen autoriteit, overliet te be-	

	Blz.
palen wanneer hij zijne betrekking zou aanvaarden. Van <i>dien</i> dag moet worden uitgegaan voor de vaststelling van den diensttijd en voor de bepaling van de door de Gemeente te betalen inkoopsum, <i>niet</i> van den dag waarop de belanghebbende is benoemd	83
Instelling. Wijziging van het Koninklijk Besluit van 19 Februari 1896 (Stbl. no. 29) tot — van strafregisters	325
Interpellatie. De interpellaties L. L. H. de Visser en K. ter Laan in de Tweede Kamer over de ongeregeldheden te Assen, enz.	201
Zie ook 107 en	258
Inverzekeringstelling. Plaatsen voor —. Algemeene voorschriften. Minimum eischen	322
Inwerkingtreding van een algemeen maatregel van bestuur. Vraag van het lid der Tweede Kamer Dr. Beumer en ter daarop door de Ministers van Arbeid, Handel en Nijverheid en van Financiën gegeven antwoord	15
Inzending van processen-verbaal wegens strafbare feiten door militairen begaan. (Aanschrijving van den Minister van Justitie aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven d.d. 4 December 1926, 2e Afd. A. no. 800)	199
Justitiebegrooting 1927	221, 418
Kiës, P. Ch. J. —. Dienstweigering	18
—, P. Ch. J. —. Het Militaire Vraagstuk	144
Klacht. Waar het den beklagde ten laste gelegde feit, indien bewezen, zoude behooren te worden gequalificeerd als „eenvoudige belediging”, strafbaar ingevolge art. 266 W. v. Sr., bestaat er geen recht tot strafvordering en behoort beklagde te worden vrijgesproken, daar ter zake niet blijkt van een — in den door de wet voorgeschreven vorm gedaan door hem tegen wien het misdrijf is gepleegd	566
Klachtproces. De bevoegdheid om overeenkomstig art. 50, in aanhef, en onder <i>a</i> W. K. de eenmaal vastgestelde straf en strafreden te wijzigen vervalt voor den strafoplegger van het oogenblik af dat de gestrafte zijn beklag heeft gedaan	299
—. Indien bij beklag over een krijgstuchtelijke straf de hogere militaire autoriteit de straf handhaaft, doch de strafreden wijzigt, moet toch die autoriteit, daar de straf en de daarbij behorende strafreden één beslissing vormen, in het conduiteboekje en in het strafregister als strafoplegger worden vermeld	489
—. De strafoplegger handelde verkeerd door, toen klager in zijn ongepaste houding volhardde, op staanden voet de straf één en andermaal te verzwaren	494

Klachtzaken (Behandelde). Het onwaarheid spreken bij het onderzoek van een rapport en het zich beleedigend uitlaten over den meerdere die het rapport heeft gemaakt	59
— Het zonder geldige reden en zonder voorkennis van den batterij-commandant afwijken van het tableau van oefeningen eener onder klager's leiding staande kaderklasse, waardoor eenige uren onderwijs in den lichtmeetdienst, door klager persoonlijk te geven, werden vervangen door theorie paardentuigen door een onderofficier gegeven, en tijdens die uren door den batterij-commandant aangetroffen van plan zijnde te gaan paardrijden	63
— Het als sergeant-planton-kazerne niet voldoende toezicht houden op het verkeer van en naar de kazerne (i.e. had de sergeant niet zorggedragen dat het verbod om op het kazerneterrein te wielrijden — welk verbod <i>niet</i> in zijne instructie stond vermeld — werd nagekomen)	173
— Het als wachtcommandant, in strijd met het daaromtrent in de consignes bepaalde, des nachts gedurende den voor den wachtdienst bestemden tijd, zich gedeeltelijk ontkleed, in zijn nachtleger bevinden, in eene houding, die bij den strafoplegger de overtuiging vestigde dat klager sliep	299
— Het zich als schrijver van den commandant, zonder vergunning te vragen naar den wal begeven, terwijl de commandant nog aan boord was en het geven van een ongepast antwoord	489
— Overtreding van art. 122 van het Schietvoorschrift der Infanterie kan aan klager niet worden verweten; wèl heeft hij niet gehandeld zooals van een onderofficier van zijn rang en ervaring moest worden verwacht. Geen voldoende termen voor krijgstuuchtelijke bestraffing. Beklag gegrond verklaard	491
— Het als onderofficier toonen van ontevredenheid bij het ontvangen van een gegronde aanmerking van zijn chef	494
— Het in een memorie, behoorende bij een aan den Minister van Oorlog gericht bezwaarschrift over een ongunstige beoordeeling, zich niet beperken tot de beoordeeling zelve, maar het in die memorie uitoefenen van critiek op de tactische bekwaamheid van den brigade-commandant en op diens optreden in en buiten dienst	497
— Het met verlof vertrekken zonder afdoende maatregelen te nemen tot het bekend doen zijn van het verlofs-adres, het zonder toestemming nemen van bewegingsvrijheid. Een officier is er voor aansprakelijk als een door hem aan zijn oppasser verstrekte mondelinge opdracht niet volledig wordt overgebracht. Gedeeltelijke gegrondverklaring van het beklag. Vermindering van de opgelegde straf	502

	Blz.
— . Een onderofficier der maréchaussée behoort geen ongunstige praatjes te vertellen over de gemeente-politie. Klager is hiervoor terecht krijgstuuchtelijk gestraft	571
— . Het in dienst wel eens bezigen van vloeken. Voor het doen ontstaan van een minder goeden geest in den troep behoefde geen straf te worden opgelegd. Gunsten waren niet willekeurig ingehouden	573
— . Door het weinig tactvol optreden tegen een onderofficier de onmiddellijke aanleiding zijn tot het ontoelaatbare onkrijgstuuchtelijk gedrag van dien onderofficier	577
— . Klager, na twee dagen „Kwartierziek” zich hersteld voelende en het noodig achtende om, alvorens den dienst te hervatten, eerst het advies van den officier van gezondheid in te winnen, heeft weinig dienstijver betoond en zich noodeloos eenige uren aan den dienst onttrokken door in plaats van om 7 u. 30 V.M. op het ziekenrapport, zich eerst om 10 u. 30 V.M. op het spreekuur van den officier van gezondheid te melden. Beklag ongegrond. Wijziging der strafreden	580
Korting en beslag op salarissen en pensioenen.	12
Krämer. Mr. Dr. R. E. — Raden van Krijgstuuch (vervolg van het opstel in M. R. T. Dl. XXI, bladz. 450 e.v.)	145
Krijgstuuch. Zie ook „Reglement betreffende de Krijgstuuch”.	
— . Brief van den Commandant van het Veldleger over handhaving van de —	105
Zie ook	107
— . Raden van — (Mr. Dr. R. E. Krämer, vervolg van diens opstel in M. R. T. Dl. XXI, bladz. 450 e.v.)	145
Krijgstuuchtelijke straf. Vragen van het lid der Tweede Kamer den heer Albarda over het opleggen van een — aan hoofdbestuurders van eene Indische Onderofficiersvereeniging wegens rechtstreeksche verzending van een telegram aan den Gouverneur-Generaal en het plaatsen van een artikel in het orgaan dier vereeniging	13
— . Kan een dienstplichtige in werkelijken dienst worden gehouden gedurende den tijd dat de gerechtsofficier overweegt, of met het opleggen eener — ex art. 2 (2o—6o) W. K. kan worden volstaan?	38
— . Toepassing van de bijkomende — van inhouding van soldij bij de Landmacht. (Beschikking van den Minister van Oorlog van 24 Augustus 1926, IIIde Afd., no. 8, Legerorders 1926, no. 276)	143
Lectuur. Verboden —	417
Lichting. Tabel van lichtingen. (Uitgave: N. Samsom)	261
Losse dienst. Personeel in —. (Oorlogsbegrooting 1927)	246

	Blz.
Maréchaussée. Een wachtmeester der — behoort <i>niet</i> tot de politie	308
— Een wachtmeester der — behoort <i>wel</i> tot de politie	311
Marinebegrooting 1927.	242
Medisch tuchtrecht.	514
Militair oproer. Zie het opstel „Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid”	107
Zie ook 201, 258 en	440
Militair strafprocesrecht. Zie ook onder „Rechtspleging” en „Militaire Strafwetgeving”.	
— Wijziging van het — in Duitschland	7
Militaire pensioenwetgeving. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
— Herziening van militaire pensioenen (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Militaire Strafwetgeving. Wijziging van de Deutsche —	130
Zie ook	258
Motiveering van de straf	168, 171, 440
Muiterij. Zie het opstel „Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid”	107
Zie ook 201 en	258
Naam. Opgeven van een valsche —	486
— Een politiebeampte, tevens rijksveldwachter, die op last van zijn chef, hulpofficier van justitie een onderzoek instelt naar een met groote waarschijnlijkheid gepleegd misdrijf is bevoegd, zelfs verplicht, personen van wie hem gebleken is, dat zij belangrijke inlichtingen kunnen verstrekken, naar hunnen — te vragen	486
— Een verdachte door een opsporingsambtenaar naar zijn — gevraagd, is niet verplicht dien op te geven.	598
— De verdachte door een opsporingsambtenaar naar zijn — gevraagd is verplicht zijn — op te geven	600
Nalaten. Opzettelijk — de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden (art. 143 Mil. Swb.)	377
Nonactiviteit. De in casu bedoelde reorganisatie van het wapen der Infanterie is te begrijpen onder de omschrijving „geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen” in art. 70 (3) der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, zooals dat luidde vóór de wijziging van 1913. Eischer mocht dus als overcompleet op — gesteld worden. Daarbij behoefde niet rekening te worden gehouden met omstandigheden, den eischer persoonlijk of zijn toenmalige betrekking rechtstreeks rakende. Een officier kan ook op — worden gesteld, al valt door de ontbinding van het wapen niet rechtstreeks juist <i>zijn</i> betrekking open	175
— Officieren op — Zie „Officieren”.	

Officiëren. De — op nonactiviteit behooren tot de korpsen, waarbij zij gehouden zijn tot den actieven dienst terug te keeren, zoodra ingevolge art. 187 der Grondwet de dienstplichtigen, die niet in werkelijken dienst zijn, geheel of ten deele buitengewoon onder de wapenen worden geroepen. (Besch. v/d Minister v. Oorlog van 29/1—'27, IIIde Afd. no. 1, Legerorders 1927, no. 48)	324
Officier-Commissaris. De — en de overtuigingsstukken	11
— Artikel 7 van het hoofdstuk „Justitieele Zaken” der Indische marine-voorschriften	272
Ondergeschiktheid. Collectieve militaire delicten tegen de —	107
Zie ook 201 en	258
Ongehoorzaamheid. Opzettelijke — en het daarin volharden na door een meerdere uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid te zijn geweest	163, 166, 168 en 171
— Vrijpraak van de strafverzwarende omstandigheid dat beklagde in zijne — heeft volhard na door een meerdere uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid te zijn geweest, daar in de uitdrukking: „dan ga je met mij mee de politiekamer in” een dusdanig wijzen op diens strafbaarheid niet ligt opgesloten	166
Ongeoorloofde afwezigheid. Het uit onachtzaamheid niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst. Veroordeeling tot geldboete (art. 23 <i>bis</i> Sr.)	160
— De qualificaties bij —	287
Ongeregeldheden. De — te Assen, enz. in de Tweede Kamer	201
Zie ook 107 en	258
— De militaire — te Ede en Assen (D. B. A. Franken)	435
Oorlogsbegrooting 1927	246
Oorzakelijk Verband. De vraag of de influenza van klager geacht moet worden, hetzij gevolg te zijn van bijzondere omstandigheden of toestanden, welke zich bij de uitoefening van den militairen dienst hebben voorgedaan, hetzij tot uiting te zijn gekomen onder overwegenden invloed van dergelijke omstandigheden of toestanden moet in het onderhavige geval bevestigend worden beantwoord (Zie ook Pensioenstoeckenning).	604
Openbaarheid van het proces voor krijgsraden van de Landmacht in Ned.-Indië	258
Opheffing. De bevoegdheid tot — van het voorloopig arrest komt toe o.a. aan den tot straffen bevoegden meerdere die de zaak behandelt	336
Opkoopertij te water. (Kon. Besluit van 10 Juli 1926, Stbl. no. 235, tot wijziging van het Kon. Besluit van 16 October 1925, Stbl. no. 420, tot vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld in art. 437 <i>quator</i> W. v. Sr. Zie M. R. T. Deel XXI, bladz. 227)	1

Oproeping in werkelijken dienst van dienstplichtigen die voor den krijgsraad moeten terecht staan. (Beschikking van den Minister van Oorlog, van 1 Juli 1926, VIIde Afd. no. 940, Legerorders 1926, no. 226)	2
Oproer. Militair —	107, 201, 258 440
Opruien. Mondeling een militair — tot eenig in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven misdrijf (Art. 146 Mil. Swb.)	468
Opsporingsbevoegdheid	519
Overcompleet. Onder de omschrijving „geheele of gedeeltelijke ontbinding van het wapen”, in art. 70 (3) der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, zooals dat luidde vóór de wijziging van 1923, is de plaats gehad hebbende reorganisatie van het wapen der Infanterie te begrijpen. Eischer mocht dus als — op non-activiteit gesteld worden. Daarbij behoefde niet rekening te worden gehouden met omstandigheden, den eischer persoonlijk of zijne toenmalige betrekking rechtstreeks rakende. Een officier kan ook op non-activiteit worden gesteld, al valt door de ontbinding van het wapen niet rechtstreeks juist <i>zijne</i> betrekking open	175
Overgangsbepalingen van de Pensioenwetten 1922	83 85, 316
Overleg. Zie „Georganiseerd overleg”.	
Overtuigingsstukken. Officier-commissaris en —	11
Pensioen. Korting en beslag op salarissen en —	12
— Herziening van pensioenen (Oorlogsbegroting 1927)	246
Pensioengerechtigheid. Zie ook „Pensioenstoekenning”. — Voor de vaststelling van den diensttijd en voor de bepaling van de door de Gemeente te betalen inkoopsom moet de Pensioenraad, indien in het desbetreffend besluit van den Gemeenteraad geen dag van ingang der benoeming tot ambtenaar is vermeld, uitgaan van den dag waarop de functie door den belanghebbende is aanvaard, <i>niet</i> van den dag waarop deze is benoemd	83
Aangezien de desbetreffende wachtgeldregeling geen bepaling inhoudt, dat het wachtgeld, indien de op wachtgeld gestelde ambtenares in het huwelijk treedt, voor den duur van het huwelijk vervalt en evenmin dit gevolg verbindt aan het te kennen geven van het voornemen in het huwelijk te treden, behoort de vraag of de intrekking van het aan klaagster toegekende wachtgeld een gevolg is van een daad van de betrokkene ontkennend te worden beantwoord. Op grond van art. 48 (2), van de Pensioenwet 1922, zooals dat artikel luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (Stbl. no. 216) aangebrachte wijziging, heeft klaagster dus recht op pensioen.	94

- Het recht op verhoogd invaliditeitspensioen ter zake van een aan belanghebbende overkomen ongeval, vindt mede zijn grond in de omstandigheid, dat de dienstdtijd van belanghebbende na het in werking treden der Pensioenwet 1922 nog doorliep 316
- Aangezien vermindering van invaliditeit voor de toekomst aannemelijk moet worden geacht, behoort het invaliditeitspensioen voor den tijd van 4 jaren te worden verleend. (Zie ook oorzakelijk verband). 604
- Pensioensbijdrage.** Vragen van het lid der Tweede Kamer, den heer Van Zadelhoff over terugbetaling van ten onrechte, op grond van een onjuiste uitlegging van art 156, 2e lid (oud) der Pensioenwet 1922 geheven bijdragen voor weduwen- en weezenspensioen. Beantwoording van die vragen door den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen 16
- De vraag, of ter berekening van het ingevolge art. 158 (2) der Pensioenwet 1922 aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds verschuldigde, voor zooveel betreft den tijd, vóór 1 Juli 1922 doorgebracht, met de toekenning van verhoogd invaliditeitspensioen moet worden rekening gehouden, moet ontkenkend worden beantwoord.
- De duidelijke bewoordingen van art. 158 (2) der Pensioenwet brengen mee dat de door de bedoelde gemeenten uit te keeren bedragen dezelfde zijn, die zij zouden te betalen hebben, indien de betrokken ambtenaren waren gepensionneerd op den voet van de Pensioenwet voor de gemeente-ambtenaren 1913 316
- Pensioensberekening.** Art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240) is niet anders te verstaan, dan dat het wachtgeld alleen dan op het pensioen in mindering moet worden gebracht, indien het blijft doorloopen onafhankelijk van de omstandigheid, of al dan niet een pensioen is verleend, en dus de beantwoording van de vraag, of die vermindering behoort plaats te hebben, afhankelijk is van de omtrent dat wachtgeld bestaande regeling. Waar in casu is bepaald, dat, indien bij of na het ingaan van het wachtgeld pensioen wegens de opgeheven betrekking wordt toegekend, het wachtgeld met het bedrag van het pensioen wordt verminderd, is het pensioen niet vatbaar voor vermindering ex art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (Stbl. no. 240) 192
- Het bepaalde in art. 62a der Pensioenwet 1922 eischt niet, dat het ontslag uit een aangehouden betrekking een z.d. zij, hetwelk wordt verleend aan een ambtenaar die hetzij op eigen verzoek, hetzij niet eervol wordt ontslagen (15 jaar dienst). Aangenomen moet worden, dat met de woorden „ware ontslagen” aan het slot van artikel 62a bedoeld is een ontslag *niet* op eigen verzoek en eervol 506

Pensioensgrondslag. Een onder de werking van art. 150 der Pensioenwet 1922 (S. 240), zooals dit luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (S. 216) aangebrachte wijziging, bevestigde — kan niet worden teruggebracht op het bedrag der wedde, wanneer de belanghebbende krachtens het gewijzigd art. 150 der Pensioenwet niet opnieuw bevestiging van zijn — heeft verzocht.

Het feit, dat hij vóór 1 Juli 1925 reeds een door de wet gewaarborgd recht had op een — hooger dan zijn wedde, ontsloeg hem van de verplichting het behoud van een bevestigden — te verzoeken 85

Pensioenstoekening. Zie ook „Pensioengerechtigdheid”.

— Aan inkoop van diensttijd in het tijdvak van 1 Juli 1925—1 Januari 1926 moeten dezelfde rechtsgevolgen worden toegekend als aan die, welke hebben plaats gehad vóór 1 Januari 1923. Mitsdien moet aan klager, die wegens opheffing van zijn betrekking, met ingang van 30 Juni 1925 eervol is ontslagen, pensioen worden toegekend op grond van de toen geldende Pensioenwet (wachtgeldpensioen), niettegenstaande het feit, dat in bovenvermeld tijdvak is ingekocht de diensttijd van 11 Januari 1918—1 Juli 1922 ten einde den bij de wet vereischten diensttijd van 7 jaren te kunnen bereiken 413

— Aangezien vermindering van invaliditeit voor de toekomst aannemelijk moet worden geacht, behoort het invaliditeitspensioen voor den tijd van 4 jaren te worden verleend (Zie ook oorzakelijk verband) 604

Pensioenwetten. Overgangsbepalingen van de nieuwe — 83, 85, 316

— Militaire — (Oorlogsbegrooting 1927) 246

Personeel in lossen dienst. (Oorlogsbegrooting 1927) 246

Plaatsen — voor inverzekeringsstelling. Algemeene voorschriften, Minium eischen 322

Plicht. Militairen verzaken hun — (124 en 126 Mil. Swb.) indien zij de overheid bemoeilijken bij door deze genomen maatregelen 377

Poging. Een geval van mislukte — tot uitlokking van een misdrijf (art. 134bis Sr.) 278

Politie. Een wachmeester der maréchaussée behoort *niet* tot de — 308

— Een wachmeester der maréchaussée behoort *wel* tot de — 311

Politieke misdrijven. (Justitiebegrooting 1927) 418

Politietroepen. Opheffing van het korps — (Oorlogsbegrooting 1927) 246

Pornografie. (Justitiebegrooting 1927) 221

Prijsvraag. Een — op het gebied van het Volkenrecht 17

	Blz.
Proces-Verbaal. Inzending van processen-verbaal wegens strafbare feiten door militairen begaan (Aanschrijving van den Minister van Justitie aan de procureurs-generaal bij de gerechtshoven dd. 4 December 1926, 2e Afd. A. no. 800)	199
Psychopathen-wetgeving. De Engelsche — (Opstel van Prof. mr. J. V. van Dijk, in het dagblad „De Telegraaf” van 8 September 1926)	137
Raden van Krijgstucht, door Mr. Dr. R. E. Krämer. (Vervolg van diens opstel in M R. T. Dl. XXI, bladz. 450 e.v.)	145
Rangschikkingsregeling voor het beroepspersoneel van de landmacht, neergelegd in de Beschikking van den Minister van Oorlog van 14 October 1922, IIde Afd., no. 78 (Legerorders 1922, no. 430). Een proces tegen den Staat voor den Arrond. Rechtbank te 's-Gravenhage door een officier, in categorie C gerangschikt, op grond van het op nonactiviteit stellen van dien officier wegens de plaats gehad hebbende reorganisatie van het wapen der Infanterie (Zie ook onder „nonactiviteit” en „Overcompleet”)	175
Rechtskennis. Vóórbevordering bij de landmacht van hen die in het bezit zijn van het getuigschrift voor meer uitgebreide —. (Koninklijk besluit van 10 Januari 1927, no. 25; Legerorders 1927, no. 35)	327
Rechtspleging. Zie ook onder „Militair strafprocesrecht” en „Militaire Strafwetgeving”.	
— bij de Landmacht. Relatieve competentieregeling (Beschikking van den Minister van Oorlog van 17 Juni 1926, Iste Afd. no. 83. Legerorders 1926, no. 210)	2
— Oproeping in werkelijken dienst van dienstplichtigen die voor den krijgsraad moeten terechtstaan (Beschikking van den Minister van Oorlog van 1 Juli 1926, VIIde Afd. no. 940, Legerorders 1926, no. 226)	2
— Mag een beklaagde of diens raadsman, tijdens de informatiën, op grond van art. 161 R.Z. (156 R.L.) bij den krijgsraad een verzoek doen tot ontslag uit arrest of tot verzachting in de wijze van uitvoering daarvan?	3
Zie ook 142,	368
—. Officier-Commissaris en overtuigingsstukken	11
— Inzending van processen-verbaal wegens strafbare feiten door militairen begaan. (Aanschrijving van den Minister van Justitie aan de procureurs-generaal bij de gerechtshoven dd. 4 December 1926, 2e Afd. no. 800)	199
— Openbaarheid van het proces voor krijgsraden van de landmacht in Ned.-Indië	258
— De garnizoens-commandant en het in eersten aanleg ahangig maken eener zaak bij het H. M. G.	263

	Blz.
— Art. 7 van het hoofdstuk „Justitieële Zaken” der Indische marine-voorschriften	272
— Beschikking van het H. M. G. omtrent al of niet verwijzing (art. 10 R.Z.)	389
— bij de Landmacht. Relatieve competentieregeling. (Beschikking van den M. v. O. van 22 November 1926, IIe Afd. no. 71. Legerorders 1926, no. 359)	321
Rechtstoestand Commissie voor de regeling van den — van het militair personeel der Zeemacht. (Marinebegrooting 1927)	242
— Verkrijgbaarstelling van het verslag van voormelde commissie.	257
— De — der onderofficieren en der onderofficieren-vlieger (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Reclasseering. (Justitiebegrooting 1927)	221
Redengevende feiten en omstandigheden. De — van art. 359, 3e lid, Sv.	9
	Zie ook 80, 392, 527, 594
Reglement betreffende de Krijgstucht. (Oorlogsbegrooting 1927)	246
— Vragen en antwoorden over het — (J. J. Vermeulen).	259
Rechtspraak. Geschiedkundig overzicht van de — en het handhaven van tucht aan boord der schepen, zoowel van de oorlogs- als van de koopvaardijvloot. (H. Herman)	340
Revisie — in het militaire strafrecht. (Justitiebegrooting 1927)	418
Rivierventerij. K.B. van 10 Juli 1926 (Stbl. no. 235) tot wijziging van het K. B. van 16 October 1925 (Stbl. no. 420) tot vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld in art. 437 <i>quater</i> W. v. Sr. (Zie M. R. T. XXI blz. 227)	1
Rijverbod. Art. 38 van de Algemeene Politieverordening van Breda stelt het als bestuurder van een rijwiel berijden van een straat in de richting die door B. en W. verboden is, op zich zelf niet strafbaar	477
— Bij een vervolging wegens overtreding van het bij art. 90 der Algemeene Politieverordening voor 's-Gravenhage gestelde —, moet de telastlegging inhouden, dat het gedeelte der straat, hetwelk door beklagde is bereiden, behoort tot de in voornoemd artikel bedoelde categorie van wegen	561
Salaris. Korting en beslag op — en pensioen	12
Salarisregeling. Art. 63 der G. W. verleent den Koning de bevoegdheid een eenmaal door hem vastgestelde — naar goedvinden te wijzigen. Zie ook: „Bezoldigingsbesluit 1920”	583
Samenrotting. Zie het opstel „Collectieve militaire delicten tegen de ondergeschiktheid”	107
Schieten. Het — in de lucht bij relletjes verboden?	330
— Het — in de lucht bij relletjes	522

Schorsing. Tot de —, bedoeld bij art. 40 van het Reglement voor werkklieden bij de landmacht, is het hoofd der inrichting bevoegd, niet alleen wanneer hij zelf de berechting eener strafwaardige handeling aan zich houdt, maar ook wanneer een gerechtelijke strafvervolgning wordt ingesteld	302
Schuld. Vrijspraak omdat de — (daderschap) van den beklagde niet is bewezen	550
Soldaat. Behandeling van den — (Oorlogsbegrooting 1927)	246
Soldij. Welk gedeelte van de bezoldiging wordt voor onder-officieren en minderen van de landmacht voor de toepassing van de bijkomende straf van inhouding van — als — beschouwd? (Beschikking van den M. v. O. van 24 Augustus 1926, IIIde Afd. no. 8; Legerorders 1926, no. 276)	143
Spruyt. A. Ontheffing van den Eerste Luitenant der Artillerie — van zijn functie van waarnemend griffier van het H. M. G.	256
Statistiek. De criminaliteit der militairen in 1924 door Mr. P. J. Coffrie (Crimineele — en Justitieele — over 1924)	21
Straflijsten bij de landmacht. (Beschikking van den Minister van Oorlog van 26 Juli 1926, Iste Afd., no. 127; Legerorders 1926, no. 245)	102
— bij de landmacht (Beschikking van den Minister van Oorlog van 17 Maart 1927 Iste Afd., nr. 159; Legerorders 1927, no. 93)	513
Strafregister. (Justitiebegrooting 1927)	221
— Wijziging van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1896 (Stbl. no. 29) tot instelling van —	325
Strafstelsel. (Justitiebegrooting 1927)	221, 418
Strafvordering. Aanwijzing van inrichtingen bedoeld in art. 198 Wetb. van —	1
— De redengevende feiten en omstandigheden van art. 359, 3e lid, Wetboek van —	9
— Zie ook 8, 392, 527,	594
— Indien alleen de verdachte in hooger beroep is gekomen, mag het Hof de in eersten aanleg bepaalde vervangende hechtenis <i>niet</i> verhoogen	80
— Kon. Besluit van 4 September 1926 (Stbl. no. 323) tot uitvoering van art. 497 Sv.	97
— Inzending van processen-verbaal wegens strafbare feiten door militairen begaan (Aanschrijving van den Minister van Justitie aan de procureurs-generaal bij de Gerechtshoven, d.d. 4 December 1926, 2e Afd. A. no. 800)	199
Tabel van lichten. (Uitgave: N. Samsom)	261
Tafelgeld. Verduistering van — en vervalschingen in de verantwoording daarvan; dit laatste valt niet onder art. 225 W. v. Sr.	41, 52

	Blz.
Tenuitvoerlegging van gevangenisstraf en hechtenis. (Justitiebegrooting 1927)	221
Testimonia. De — de auditu	328
Titels. Bescherming van — (Justitiebegrooting 1927) . . .	418
Tucht. Geschiedkundig overzicht van de rechtspraak en het handhaven van — aan boord der schepen, zoowel van de oorlogs- als van de koopvaardijvloot. (H. Herman) . . .	340
Tuchtrecht. Medisch —	514
— Voorwaardelijke veroordeeling in het —	530
Tuinstra. J. Aanwijzing van den Eerste Luitenant der Jagers — tot waarnemend Griffier bij het Hoog Militair Gerechts-hof	256
Tusschenfeit. In het strafgeding bestaat slechts één bewijs-thema; de overweging, dat een zeker bewijsmiddel slechts strekt tot bewijs van een zoogenaamd —, brengt niet mede, dat dit — bij de vorming van 's rechters oordeel omtrent de bewezenverklaring zonder invloed is gebleven, zoodat ook het bewijsmiddel tot bewijs van de telastlegging is gebezigd	399
Uitlokking. Een geval van mislukte poging tot — van een misdrijf (art. 134 <i>bis</i> Sr.)	278
Uitbuiting. Wenschelijkheid bepleit om in het W. v. Sr. straf-bepalingen tegen — op te nemen (Justitiebegrooting 1927)	418
Valschheid in geschrift. Zie „Vervalsching”.	
Verbindende kracht. De — van een algemeenen maatregel van bestuur. Vraag van het lid van de Tweede Kamer Dr. Beumer over het tijdstip van inwerkingtreding van een zoodanigen maatregel en het daarop door de Ministers van Arbeid, Handel en Nijverheid en van Financiën gegeven antwoord	15
Verbintenis van onderofficieren. (Oorlogsbegrooting 1927) .	246
Verduistering. — van tafelgelden en vervalschingen in de ver-antwoording daarvan	42, 52
— Een geval van — van voedinggelden en van valscheid in de desbetreffende administratie	66, 76
— Diefstal of —	278
— Een geval, waarin de krijgswaad de gepleegde feiten quali-ficeert als: „— in persoonlijke dienstbetrekking” (art. 321 jo. 322 Sr.) en het H. M. G. als „— door een ambtenaar” (art. 321 jo. 44 Sr.) en „het als ambtenaar verduisteren van geld, dat hij in zijn bediening onder zich heeft” (art. 359 Sr.).	290
— Een geheel op indirect bewijs steunend geval van —. Maakt iemand, die van de gelden, welke hij uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, bedragen daarvan uitleent zich schuldig aan —?	534
Verjaring. De — van art. 2012 B. W. is niet van toepassing op een publiekrechtelijke vordering	302

Vermeulen. J. J. Vragen en antwoorden over het Reglement betreffende de Krijgstucht	259
Verslag. Verkrijgbaarstelling van het — van de commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der zeemacht	257
Vervalsching. — in de schriftelijke verantwoording van tafelgelden valt niet onder art. 225 Sr.	41, 52
— Een geval van verduistering van voedinggelden en van valsheid in de desbetreffende administratie	66, 76
— De i.c. bedoelde voedingsstaten, zijnde de staten, waarin het voedinggeld verantwoord wordt, ontleenen hun bewijskracht aan de onderteekening door den compagnies-commandant. Beklaagde, die als sergeant-majoor-administrateur van de compagnie die staten valschelijk opmaakte en ze daarna dien commandant ter teekening voorlegde, beging door het het valschelijk opmaken, geen valsheid in geschrift, wel deed hij door den compagnies-commandant valsheid in geschrift plegen, doch zulks is hem niet ten laste gelegd	76
Verwijzing. Art. 7 van het hoofdstuk „Justitieele Zaken” der Indische marine-voorschriften	272
— Beschikking van het H. M. G. omtrent al of niet — (art. 10 R. Z.)	389
Voelkverbod. (Justitiebegrooting 1927)	221
Vlootcommissie. (Marinebegrooting 1927)	242
Voedinggeld. Zie onder „Vervalsching”.	
Volkenrecht. Een prijsvraag op het gebied van het —	17
Vóórbevoording. — bij de landmacht van hen, die in het bezit zijn van het getuigschrift voor meer uitgebreide rechtskennis (K. B. van 10 Januari 1927, no. 25; Legerorders 1927, no. 35)	327
Voorwaardelijke veroordeeling. Een geval van — met oplegging van bijzondere voorwaarden	57
— Een door den krijgsraad onvoorwaardelijk opgelegde straf door het H. M. G. gewijzigd in een voorwaardelijke straf	166
— (Justitiebegrooting 1927)	221
— Een geval van veroordeeling tot een voorwaardelijke hoofdstraf en tot een onvoorwaardelijke bijkomende straf	297
— in het tuchtrecht	530
Vraagstuk. Het militaire —. (P. Ch. J. Kiès)	144
Vragen en antwoorden over het Reglement betreffende de krijgstuicht (J. J. Vermeulen)	257
Vragen kamerleden. Zie ook onder „Interpellatie”.	
— Vragen van het lid der Tweede Kamer, den heer Albarda, gesteld aan den Minister van Koloniën, over de krijgstuichtelijke bestraffing van hoofdbestuurders van een Indische onderofficiersvereniging wegens rechtstreeksche verzending van een telegram aan den G.G. en het plaatsen van een arti-	

	Blz.
kel in het orgaan dier vereeniging. Beantwoording van die vragen door dien Minister	13
— Vraag van Dr. Beumer, lid der Tweede Kamer, over de inwerkingtreding van een algemeen maatregel van bestuur. Beantwoording van die vraag door den Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid en den Minister van Financiën	15
— Vragen van het lid der Tweede Kamer, den heer Van Zadelhoff, over de terugbetaling van ten onrechte, op grond van onjuiste uitlegging van art. 156, 2e lid (oud) der Pensioenwet 1922, geheven bijdragen voor weduwen- en weezenpensioen. Beantwoording dier vragen door den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	16
Vrijpraak. Een gedeeltelijke — behoeft niet deel uit te maken van het z.g.n. dictum, doch kan ook in een overweging worden gegeven	392
Vuurwapenen. Gebruik van — (Justitiebegrooting 1927)	418

- Wachtgeld.** Daar de desbetreffende wachtgeldregeling geen bepaling inhoudt, dat het — vervalt, indien de op — gestelde ambtenaar in het huwelijk treedt en evenmin dit gevolg verbindt aan het te kennen geven van het voornemen om in het huwelijk te treden, behoort de vraag of de intrekking van het aan klaagster toegekende — een gevolg is van een daad van de betrokkene ontkennend te worden beantwoord. Op grond van art. 48 van de Pensioenwet 1922, zooals dit artikel luidde vóór de daarin bij de wet van 28 Mei 1925 (Stbl. no. 216) aangebrachte wijziging, heeft klaagster dus recht op pensioen 94
- De wachtgeldregeling van militairen der landmacht beneden den rang van officier (K. B. van 30 December 1922, Stbl. no. 774). Het oordeel over de vraag of een aangeboden betrekking door een op — gestelde moet worden aangenomen, staat niet aan den rechter, maar komt krachtens art. 7 van die wachtgeldregeling uitsluitend aan den M. v. O. toe.
- Eischer kan in casu aan het aanvaarden van de tijdelijke betrekking van musicus in een orkest en aan de vermindering van zijn — deswege, geen grond ontleenen tot bestrijding van de korting voor het niet aannemen van de betrekking van hulpbewaarder bij een strafgevangenis, daar laatstbedoelde korting tijdens den duur dier tijdelijke betrekking niet heeft plaats gehad.

Bij de beantwoording van de vraag of het — vermeerderd met de tijdelijke inkomsten de laatstelijk genoten bezoldiging overschrijdt (art. 6, lid 1 van het genoemde Kon. Besluit) moet het jaar-wachtgeld vergeleken worden met de tijdelijke inkomsten over een vol jaar berekend 181

—.	Art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (S. 240) is niet anders te verstaan, dan dat het wachtgeld alleen dan op het pensioen in mindering moet worden gebracht, indien het blijft doorloopen onafhankelijk van de omstandigheid, of al dan niet een pensioen is verleend, en dus de beantwoording van de vraag, of die vermindering behoort plaats te hebben, afhankelijk is van de omtrent dat wachtgeld bestaande regeling.	
	Waar in casu is bepaald, dat, indien bij of na het ingaan van het wachtgeld pensioen wegens de opgeheven betrekking wordt toegekend, het wachtgeld met het bedrag van het pensioen wordt verminderd, is het pensioen niet vatbaar voor vermindering ex art. 67 (1) der Pensioenwet 1922 (S. 240)	192
	Wachtgeldregeling. Marinebegrooting 1927)	242
—.	(Oorlogsbegrooting 1927)	246
	Werkliedenreglement landmacht. Tot de schorsching, bedoeld bij art. 46 van het — is het hoofd der inrichting bevoegd, niet alleen wanneer hij zelf de berechting eener strafwaardige handeling aan zich houdt, maar ook wanneer een gerechtelijke strafvervolging wordt ingesteld . . .	302
	Wet op de Krijgstucht. Toepassing van art. 58 der — . . .	52
—.	Als algemeen beginsel van tuchtrecht geldt, dat een strafoplegger slechts op spaarzame wijze gebruik behoort te maken van de bij art. 50 in aanhef en onder <i>a</i> van de — toegekende bevoegdheid om een eenmaal door hem vastgestelde straf en strafreden te wijzigen. Die bevoegdheid vervalt van het oogenblik af, dat de gestrafte zijn beklag heeft gedaan	299
	Wederspanningheid. In een telastlegging op grond van — is het niet voldoende dat deze inhoudt, dat verdachte „zich krachtdadig heeft verzet”, maar moet daaruit blijken door welke handelingen en gedragingen verdachte zich heeft verzet	479
	Wetgevende arbeid. (Justitiebegrooting 1927)	221
	Wetgeving.	
1.	<i>Openbaar onderzoek omtrent rampen en ongevallen, overkomen aan Nederlandsche oorlogsvaartuigen.</i> (Zie voor Ontwerp van Wet en Memorie van Toelichting M. R. T. Deel XXI, bladz. 543 en 552). Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer	34
2.	<i>Voorziening ter bestrijding van de begunstiging van misdrijven op bepaalde watergebieden.</i> Kon. Besluit van 10 Juli 1926 (Stbl. no. 235) tot wijziging van het Kon. Besluit van 16 October 1925 (Stbl. no. 420) tot vaststelling van den algemeenen maatregel van bestuur bedoeld in art. 437, <i>quater</i> W. v. Sr. (Zie M. R. T. Deel XXI, blz. 227- .	1

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXII Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen. Bladzijden.

Grondwet.

63 583.

P. I.

75 263.

R. L.

4 en 5 432.
52 3.
156 3, 368.
198 11.

R. Z.

10 389.
25 272.
50 342.
161 3, 142, 368.

Mil. Swb.

13 57.
15 57.
97, aanhef en 1° 479.
98 278.
99, aanhef en 5° 278.
108 440, 472, 475.
114 107, 163, 166, 168, 171, 440.
117 440.
119 107.
124 107, 201, 258, 377, 440.
125 107, 201, 258, 440.
126 107, 201, 258, 377, 440.
143 125, 201, 258, 377.
146 460, 468.
150 160.

Artikelen.

Bladzijden.

Wet op de Krijgstucht.

2 (1°)	59, 63, 173.
49	336.
50, aanhef en onder <i>a</i>	229.
58	52.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

19 <i>c</i>	417.
-----------------------	------

Inv. Wet Mil. Straf- en Tuchtrecht.

74, 1°	568.
------------------	------

Bevorderingswet voor de landmacht 1902.

70 (3) oud	175.
----------------------	------

Dienstplichtwet.

36 <i>c</i>	38.
28 (4)	426.

Dienstplichtbesluit.

4 lid 5	2.
-------------------	----

W. v. Sr.

14 <i>a</i>	57, 297.
14 <i>b</i>	57.
14 <i>d</i>	57.
23 <i>bis</i>	160.
134 <i>bis</i>	278.
184	600.
225	41, 52.
266	564, 566.
310	278, 392.
310 j°. 311 (5°)	55, 57.
321	41, 52, 278, 290.
322	534, 547.
359	290.
435, aanhef en 3°	485.

Artikelen.

Bladzijden.

W. v. Sr. van Ned.-Indië.

263	66, 76.
372	66, 76.

W. v. Sv. (nieuw).

52	598, 600.
53 (4)	479.
141	519.
187	399.
295	399.
341, 2e lid	399.
342	328, 399.
352	392.
359	392.
359, 3de lid	9, 80, 527, 594.
424	80.

B. W.

1638 <i>c</i>	601.
1639 <i>p</i>	601.
2012	302.

R. V.

53 j°. 38	181.
---------------------	------

Bezoldigingsbesluit 1920. (K. B. 23 Januari 1920, Stbl. 37).

40	583.
--------------	------

**K. B. van 30 December 1922 (Stbl. no. 774).
(Wachtgeld-regeling van militairen der landmacht beneden
den rang van officier).**

6	181.
7	181.
11	181.

**K. B. van 29 Juni 1890 (Stbl. no. 97) tot vaststelling van de
regelen voor de Rijksnormaallessen.**

6 (1)	187.
-----------------	------

Artikelen.

Bladzijden.

Reglement voor de werklieden bij de landmacht.

46 302.

Hoofdstuk „Justitieele Zaken” der Indische marine-voorschriften.

7 272.

Gemeentelijke Verordeningen.**Algemeene Politieverordening van de gemeente Breda.**

38 477.

Algemeene Politieverordening voor 's-Gravehage.

90 561.

Algemeene Politieverordening van de gemeente Leeuwarderadeel.31*d* 308, 311.**Verordening Straatpolitie der gemeente Utrecht.**

1 479.
 3 479.
 73 479.
 74 479.
 75 479.

Pensioenwet 1922. (Stbl. no. 240).

48 (2) oud 94.
 48 (2) oud j^o. 134 413.
 62*a* j^o. 48 (2) 506.
 67 (1) 192.
 134 (1) 83.
 150 (1) 85.
 156 (2) oud 16.
 158 (2) j^o. 68 der Pensioenwet
 voor de gemeenteambtenaren
 (1913) 316.

Artikelen.

Bladzijden.

Pensioenwet voor de landmacht 1922 (Stbl. no. 66).

2, 2e b	604.
18	604.

**Wet van 26 April 1884 (Stbl. no. 81).
(Vervoer ontplofbare stoffen).**

1)	550
2)	
7)	

Règlement op het vervoer van ontplofbare stoffen.

1)	550
11)	
18)	
25)	
26)	
32)	
46)	
58)	
79)	